

ACADEMIA ROMÂNĂ
STUDII ȘI CERCETĂRI

XXV

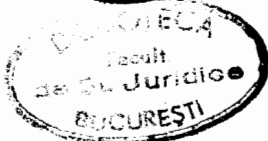
MEGLENOROMÂNII

III

D I C Ț I O N A R M E G L E N O R O M Â N

DE
TH. CAPIDAN

PROFESOR UNIVERSITAR
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

MONITORUL OFICIAL
ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ

DEPOZITUL GENERAL
CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-DUL ACADEMIEI 3-5

BUCUREȘTI

P R E F A Ț A

Lucrarea de față cuprinde cuvintele din dialectul meglenit pe care le-am extras din textele mele publicate în *Meglenoromânii* vol. II, din comunicările ce mi s'au făcut între anii 1909—1919, la Salonic și în Meglen, de către tineri meglenoromâni — cei mai mulți foști elevi ai « Școalei Superioare de Comerț din Salonic », unde subsemnatul funcționam ca director și profesor — din materialul strâns cu Chestionarul mare (de 4800 întrebări) al « Atlasului Lingvistic al României » în ancheta pe care am făcut-o împreună cu d-l Sever Pop, între 20 Aprilie și 13 Mai 1933, la Meglenoromânii colonizați în Cadrilater și dintr'o lucrare mică, de specialitate, referitoare la cultura gândacilor de mătase, intitulată *Cum si cată bubili* (cum se cultivă gândacii de mătase), compusă din două părți: I. *Usul' u cu cari putem si dubim cujurets mul' ts și di bun soiu* (îndrumări cu care putem să câștigăm gogoși de mătase multe și de soiu bun), II. *Cum tribuiaști si u spăstrim casa jundi tsearim si cățqm bubi* (cum trebuie să curățim casa în care vrem să cultivăm gândaci de mătase). Această cărticică cuprinde o serie de sfaturi scrise în graiul meglenit, împetriștat pe alocuri cu cuvinte literare, pentru Românii din Meglen cari se îndeletnicesc cu creșterea gândacilor de mătase. Autorul lucrării nu este dat. Se arată numai anul și locul unde s'a tipărit: Salonic, 1907.

Cele mai multe comunicări mi s'au făcut de către d-nii: Chr. Iufu, George Demetru, Ioan Golea, Ioan Liveanu (Oșani) și Tașcu Papatanase

(Huma); mai puține de d-nii: Dimitrie Papadionisie (Oșani), Pandeli Meghia (Liumnița), Nicola Papadumitru (Cupa), Nicola Tanur și Stavri Hristu (Lugunța), Vangheli Jara (Țârnareca) și Hasan Ibrahim (Nânta). Aceste comunicări mi se făceau după anumite întrebări pe cari li le puneam în scris, după dicționare, după lucrări de industrie casnică etc. Pentru derivațiune am întrebuițat două lucrări, una a subsemnatului și alta a d-lui Sextil Pușcariu, amândouă publicate în *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache*, XV, p. 1—80 și VIII, p. 86—232. D-l George Demetru (Oșani) a citit din aceste lucrări toate derivatele dacoromâne și aromâne, însemnând pe fișe formele corespunzătoare din dialectul meglinit. Astfel, am reușit să obțin un număr de forme derivate prin sufixe, care nu se întâlnesc în textele strânse de mine.

La toți câți mi-au ajutat să strâng materialul lexical din acest volum, mai cu seamă foștilor mei elevi din Salonic, le aduc aici viile mele mulțumiri. Nu mai puțin mulțumesc d-lor Demetru Macrea, licențiat în litere, pentru bunăvoința ce a avut de a controla citatele și I. Biriș, student în litere, pentru ajutorul dat la transcrierea acestei lucrări.

Însă cea mai mare recunoștință o datoresc Academiei Române, fără ajutorul căreia, toată munca mea de ani de zile, pentru strângerea tezaurului lexical al unui graiu care astăzi este pe ducă, ar fi rămas zadarnică.

ALR.	==	Atlasul Lingvistic al României ¹⁾ .
B.	==	Cum si cată bubili. Salonic 1907.
CDDE.	==	I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Dicționarul Etimologic al Limbii Române, București, 1907.
C. I	==	Chr. Iufu (Oșani).
D. P.	==	Dumitru Papadionisie (Oșani).
G. D.	==	George Demetru (Oșani).
GH. T.	==	Gheorghe Hristu Tagare (Oșani).
H. I.	==	Hasan Ibrahim (Nânta).
I. G.	==	Ion Golea (Oșani).
I. L.	==	Ioan Liveanu (Oșani).
N. P.	==	Nicola Papadumitru (Cupa).
N. T.	==	Nicola Tanur (Lugunța).
P. M.	==	Pandeli Meghia (Liumnița).
S. H.	==	Stavri Hristu (Lugunța).
T. P.	==	Tașcu Papatanski (Huma).
V. J.	==	Vangheli Jara (Țârnareca).
C o m.	==	Comunicat.

Observațiune. Cifrele cu asterisc dela sfârșitul citatelor arată numărul de ordine al ghicitorilor din *Meglenoromâni*, vol. II; cele fără asterisc și cifrele romane arată numărul de ordine al frazeologiei și al cântecelor din același volum. Transcrierea citatelor este aceeași ca în vol. I și II. Cuvintele începătoare cu *tș* urmează după litera *c*, iar cele cu *dž*, după *g*.

¹⁾ Când după ALR. nu este dat numărul întrebării, atunci se înțelege că cuvântul a fost extras din răspunsurile date la introducerea chestionarului.

A

A! interj. *A! ah! A! frati* 9/73.
[Și: ă!], (arom. *a!*).

Ă! interj. v. *a!*

Ăbă (pl. *abi*) Flanelă de lână s. de bumbac. Șaiac, aba. Com. G. D. [D e r i v a t: **abăr** m. = negustor de flanele, de șaiac] — Din tc. *aba* (arom. *abă*).

Abăr m. v. *abă*.

Abér m. Veste, știre. *Aber nu- ń trimeati* (nu-mi dă de știre) 2/IV. | Veste tristă. — Din tc. *haber*, (arom. *hăbare*).

Ăbra! interj. Bre, mă, mare, măi. *Abra, noį cota vacoț tzi im...* (măi, dar noi atâta vreme sântem...) 15/15 *Abra deđu, na folili* 12/16 — (Pentru etim. cf. Capidan, *Aromânii* 511).

Ae a. Ac. *Du-la acu* (adu-l acul) 2/20. *Din ac pălišnic si dară?* 505. — Din lat. *acus*, *-um*, (arom. *ac*).

²**Ae a.** Drept, dreptate *Ūchimatu nu-l deadi ac* (tribunalul nu-i dădu dreptate). [Și: *hae a. Nu-l-tsi mă-năncă hacu l'icșor* (în text g eșit: ușo) 986. — Din tc. *hak*, (arom. *hak'e*).

Ăcăiēs vb. IV (Judecând după forma *acnes*, înțelesul original tre-

bue să fi fost «lovesc»). Încarc un animal prea mult, peste măsură. *Că ăcăi, că ăcăi leamni la făchiru di măgar, până la prifrõnsi* (1-a încârcat prea mult pe bietul măgar de 1-a înduplecat). | *Lucrez, muncesc, mă trudesc. Toată zuņa acăi* (toată ziua a muncit) Com. I. L. — Din bg. *akam* (aor. *aknah*) «lovesc».

Acmò

Acmója

Acmúă

} adv. v. *cmo*.

Ăcnes vb. IV *Lovesc. S-te acnes ăń spõts* (o să te lovesc în spate). Com. I. L. [D e r i v a t: **ăcniři** f. — Pentru etim. cf. *ăcđies*.

Ăcniři f. v. *acnes*.

Acreátsă f. v. *acru*.

Acrép m. Scorpion Com. T. P. — Din tc. *akreb*.

Acrimi f.

Acrítșeu adj.

} v. *acru*.

Ăceru -ă adj. *Acru* | Fig. Închis-puit. [D e r i v a t e: **acreațsă**, **acrimi** f. = acrime; **acritșeu**, -ă, **acruńcă** adj. = acrișor; (**ă**)**năcres** vb. IV = acresc. ALR. 4161 și 3993. — Din lat. *acrus*, *-a*, *-um*, (arom. *acru*).

Acruńcă adj. v. *acru*.

Acsén, -ă adj. Strein. *Acsenu bou tucu maį gras- ăi* (boul strein tot

mai gras este) 53, cf. 697, 822. *Ūom acsen ari* (este om strein) 27/94. — Din gr. ξένοσ, (arom. *cšen*).

Ăeșios adj. (grecism) Vrednic.

Ăcu conj. 1°. Dacă. *Tser si sirbes ...acu ari loc* (vreau să muncesc, dacă este loc) 11/15. Chiar dacă.

| *Tu și acu ăntșilez, să zits nu știū* (tu chiar dacă înțelegi...) 3/21. Cu toate că, deși. *Acu ca na leaī* (cu toate că ne iai) 4/58. *Acu-ī ăn iarnă* (deși este iarna) 7/31. | 2°. Adv. (Absolut). Fie, nu face nimic.

Ămpirātu... zisi la izmichīāru: «*tsi bun tser să-ts fac?*» *Ară izmichīāru zisi*: «*tsi bun di la furniz ari?*»... *ămpirātu... zisi*: «*acu, spuni, tsi bun tser*» (...fie, spune ce bine vrei [să-ți fac]) 14/4. *Acu, noi s-na dutsim* (nu face nimic, noi o să ne ducem) 8/19. [Și: **eu** conj. (numai ad 1°).] *Īo, cu sam zădurmit...* (eu, dacă voi fi adormit,..) 5/34, cf. 8/31, 2/32; **īeu** conj. *Icu tușoș, catsă un lilic di-l scup treī ūor ăn rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac...) — Din bg. *ako*.

Ădēt (pl. -ur) a. Obiceiul, datină. *Ūa la vem adētu, fārīna ca si matsină* (aici avem obiceiul...) 6/5 cf. 9/5. — Din tc. *adet*, (arom. *adete*).

Ădīts! interj. v. *ăidi*.

Ădžaba conj. Dar, însă. *Ăn zisi ca si vină, adžaba știū istina* (mi-a spus că o să vină, dar știu dacă este adevărat) Com. G. D. — Din tc.

Adžamijă adj. Ageamiu. Com. T. P. — Din tc. *ağami*, (arom. *hăğimit*).

Adžilqehi f. Hagilăc. *Vreau si si ducă tu adžilqehi* 2/38 [Și: **hadžilqe** a. cf. 987. — Din tc. *hağilyk*, (arom. *hadžilk'e*).

Adžōje N. loc. lângă Oșani. Com. I. G.

Ăer adv. (turcism) Nu. *Tu nu laș vrină șărvetă...* «*nu, aer...*» 4/42.

Ăferon! interj. Aferim. *Ămpirātu al' zisi*: «*aferon la tini*» 6/27. — Din tc. *aferim*.

Ăflăm vb. I v. *aflu*.

Ăflu vb. I Aflu, găsesc. *Si-ts tures un ac ăn tsista pustav, di, cu l-aflăș, si-u tăltșoș lămŭna; cu nu la pots flari...* 17/32. *Flaș agru nisirbit* 1,2. *Ca si flară ăn sus*. [Ind. prez. 1. *aflăm, aflum* 2. *aflăș aflîș*. Subj. prez. *si aflăm* 9,10/50, 5/35, 7/31; *si aflum* 6/79, 638, *si aflăș* 24/51, *si aflîș* 1/10, 4/35, 39. Imperf. *flam și flăiam*. *Ca nă flăiam ăn baftșă* (când ne aflam în grădină) 8/VI. *Si flăiaū* B. 12. [G o m p u s (cu pref.): **priăflum** (pri + aflum) vb. I = aflu din nou *Nu la pot priflari*.] — Din lat. *afflo, -are*, (arom. *aflu*).

Ăltări pr. v. *tari*.

Ăltăsēs vb. IV (Țărnareca) Sosesc, ajung, vin. *Aftăsiră drats! ă dă la lucru* (sosiră dracii) 8, 10/67. — Din gr. φθάνω (mbg. ftasuvam).

Ăltomobīl a. Automobil. ALR.

Agôş N. de persoană. Cf. A s a n.

Ăgru a. Ogor, țarină. *Si dusiră la agru* 4/55. *Aram un agru* 21/6. **Compușe**: *Agri-Dumtșe*, *Agri-li-al-İajcă* n. loc. aproape de Huma. Com. T. P. — Din lat. *ager*, *agrum*, (arom. *agru*).

Ah! interj. Ah! *Feata tucum stricni la buric*, «ah» *zisi* 32/51.

Ahtșliă m. Bucătar. — Din tc. *ahči*, (arom. *ahčiu*).

Ahtșlițsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčijca*.

Ahtșlițsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčimica*.

Ai! interj. Hai, haide. *Ai delmi că tser să-ts spunim* 5/16 cf. 11/6 [Și: *ăina*, *ăiva*. *Aina*, *aına*, *Petru mori* 2/II.

Aiăr a. v. *aïor*.

Ăidi! interj. Haide. *Aïdi si sirbim*. 14/15 [Și: *ăidits*, *ădits* (haideți) 23/38 cf. 9/15, 17/16, 18/29, 2/31. — Din tc. *haide*, (arom. *haide*).

Ăidits! interj. v. *aïdi*.

Aïqr m. Orice animal lăsat să umble liber. Com. I. L. (La Nânta, Oșani cu înțelesul etimologic) armăsar. [Și: *ïagqr*]. — Din tc. *aïgyr*.

Ăina! interj. v. *aï*.

Aïqr a. Grajd. *Iel si dusi la tată-su... ăn aïor* 18/9, cf. *35. [Și: *aïăr* a. în Huma. Com. T. P.] — Din tc. *ahyr*, arom. *ahure*. (Pentru alb., bg., sârb. cf. G. Meyer, *Etijm. Wb. d. alb. Spr.* 5).

Aïr a. Bine, noroc, pricopseală 181. [Și: (Țárnareca) *aïri* f. (arom. *hăire*). *Moșl ă vizură aïri* (bătrânii se pricopsiră) 26/64. **Derivat**: *aïrlia* (bg. *airlija*) = cu noroc. — Din tc. *hair*, (arom. *hăire*).

Aïri f. } v. *air*.
Aïrlia adv. }

Ăiva interj. v. *aï*.

Aïvân a. Vită. Com. T. P. [Derivat: *aïvânât* a. = vite multe. *Aïvânât minut* = oi, capre, nămaie ALR. 5354.—Din tc. *haivan*, (arom. *hăivane*, bg., sârb., alb. *haivan*).

Aïvânât a. v. *aïvan*.

Al a. Hal, stare rea. *Spuni cum ts-ăi alu* 22/4 [Și: *hal* a. 6/83]. — Din tc. *hal*, (arom. *hală*).

²Al } pron. pers. v. *ïel*.
Al }

²Al' a. Usturoiu. *Un cătsol di al'* (un cățel de usturoiu). — Din lat. *alium*, (arom. *al'ÿ*).

Alăi conj. Fiindcă, pentrucă. *Alăi nu aÿ ver, di tsea șa zits* (fiindcă nu o vrei, de aceea zici așa) 9/90. — Din tc. *alai*.

Alăiês ob. IV Pipăiu (cu mâna), băjbăiu. *Alăiă ncoă, alăiă nclo, flă meru* (pipăie încoace, păpăie încolo, găsi mărul) 20/69. [Derivat: *alăiri* f. = pipăire. *Cu alăurea... flă meru* ib. Și: *alnăiês*, *alnês* vb. IV].

Alăineă f. v. *alaitcă*.

Alăiri f. v. *alăiês*.

Alăiteă (Întrebuințat mai mult la pl. *-itchi*) femeie, persoană care

face parte din alaiul de serviciu al unei familii. *Toati alaitchili... si dusiră* 18/43 cf. 21/43. [Și: *alaineă* f.]. — Din bg. *alaika* (alainka).

Alăt a. Sculă, instrument. — Din tc. *alat*, (arom. *hălate*).

Alb, -ă, adj. Alb. *Un gulub alb* *8 cf. *16. *Alba-lumi* = lumea vizibilă (în opoziție cu) *Neagra-lumi* = lumea de după moarte. *S-mi scuăts ăn ălba lumi* 18/73. *Zuuă-albă* = zi fericită [Pl. alb și al'bi]. *Ună bă-searică plină cu cal' al'bi* *41, cf. *42. Și: **ălba** f. = (în graiul secret) rachiu.

Derivate: **albeătsă** (<lat. *albitia*) f. = albul ochiului, albuș de ou, boală de ochi; *Albeatsă di porc* = slănină 20/18, 22, 23/18; *albeatsă di uocl'u* = albul ochiului ALR. 24; (pl.) *albetli* = albituri ALR. 3310; **albicăv**, **albitșie**, -ă adj. = albicios. Com. G. D.; **albés** vb. IV (<lat. *albescō*, -ire) = albesc. **Derivate**: **albiri** f., **albit**, -ă adj. **Compus**: **nălbés** vb. IV = albesc. *Peru-ń-la nălbî* = mi-a albit părul 531. *Bufu ăń-la nălbîș* 960; **nălbiri** f., **nălbît**, -ă adj. = albit., **nălbîtúra** f. = înalbit]. — Din lat. *albus*, -a, -um, (arom. *albu*).

Ălbă f.

Albeătsă f.

Albés vb. IV

Albés a.

Albicăv, -ă

} v. *alb*.

Albină f. Albină. *Ubidii, no-ari albini* (căutai, albine nu sânt) 12/5.

[**Derivate**: **albinăr** m. = cres-

cător de albine; **albinărnie** m. = albinărie]. — Din lat. *alvina*, -am, arom. *alg'ină*).

Albinăr } m. v. *albină*.

Albinărnie }

Albiri f.

Albit, -ă adj.

Albitșie, -ă adj.

} v. *alb*.

Ălcă f. Belciug. *Al' pusi alcă di mutscă* (îi puse belciug la bot) 8. — Din tc. *halka*, (arom. *hălcă*).

Ăl-eule Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Al-di art. inv. Al-de. *Ca dutsi-nară ăl-di ămpirātu* (după ce cinară de-al-de împăratul) 3/48 [Și: **lăldi** art. inv. *Con la vizură lăldi mămă-sa* 22/73. *L-al di tătă-su* 10/38].

Alghioș N. de persoană cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 17.

Alișvărōș a. Vânzare, trafic, aliș-veriș. Com. T. P. — Din tc. *alyš-veriș*, (arom. *alișvirîșe*).

Aliz adv. Îtocmai, la fel, anume. *Tsela aliz că capră zbură* (acela zbiera întocmai ca capra) 5/23. *Alizmumă* = mamă adevărată, nu vitregă. *Tșe nu-l'ra aliz-mumă* 4/11 [Și: **ănliz** adv. *Ăn ăel' veă un ascher ănliz ca fișoru* (între ei era un soldat întocmai ca băiatul) 16/39; **asli** adv. *Tșeasă noyă nu-i asli* (această noutate nu-i adevărată) com. I. L.; **iliz** adv. *Iliz că ăel* (întocmai ca el) 13/49. — Din tc. *asli*.

alnăjés vb. IV-a v. *alăjés*.

Alnés vb. IV Pun mâna să caut ceva, caut, scotocesc. *Alneă ăn sac, vez tse-ari* (caută în sac, vezi ce este). *Si dusi lă coș. Ca alni să veadă dăli ari ancă ăn coș, mōna q' deadi di moali* (se duse la coș. Când puse mâna să vadă dacă este încă în coș). 23/41 (Refl.) *mi alnes* = mă caut. *Tsela fitșoru si alni ăn per* (băiatul acela se căută în peri) 4/85. — Pentru etim. cf. *alășes*.

Altălqe m. v. *altilqç*.

Altăr a. Altar. *Fuzi el ăn altar* 29/18 cf. 32/18. — Din lat. *altarium*.

Altılqe (pl. -qts) m. piesă de argint de 6 plăști [Și: altălqe]. — Din tc. *altilyk*, (arom. *altılık'e*).

Ălțșă m. Nume de cal cu părul roș. Com. G. D. — Din tc. *alčy*.

Ălvă f. Halva. *Că-l' căzū alva' n lut*. 5/XIV cf. 2/XIV. — Din tc. *halva*, (arom. *hălvă*).

Am vb. II. 1°. Am. *Io pōini am* 21/2. *Tse gurgașcă ai? Tse leac ari?* 11/81. *Loc și foc vem, ama pōini nu vem*. 21/2. *Vets loc și foc?* ib. *Ay multi pāri. N'qri fajdă* 10/16 cf. 425. *Am vinit* 30/65. *Vem fat pāzārea* 12/8. *Ay vę lu ămpiratu il'ă* 35/2. *Și iel' veų cal'* 7/9. *Un uom aș vut-ay ună taijă* 1/22. *Vut-ay dārat* 12/72. *Sî-aijbă un uos di tseali uoili si mănānc. Să li aijbă ămpirātu*. 2°. Este. «*Tser si sirbes la vrin, acu ari loc*» *izmichia-ru zisi*: «*ari lucru*». *Ăn filean*

văcqt un uom mult juni vę 45/2. *Di iel' mai ubav nu veă* 23/43. *Ia ya ari uopt cupiti di ghipt* (uită aici sunt opt...) 9/4 [Derivat: *veări* f. = avere; *vutsișă* f. = avuție]. — Din lat. *habeo*, -ere, (arom. *am*).

²Am! interj. Sunetul ce se aude când latră câinii. *Flă ună cătsauă și cătsaua am, am, am*, 5/71.

Ăma conj. Însa, dar, cf. *ami*, *mi*. *Un uom mult juni vę, ama nu știu cum...* (era un om foarte voinic, însă nu știu cum...) 45/2 *Tsel'a lants argats veay lāsata lucrū, ămă sal tsel sirumaylu... ancă rucă chie-trili* 4/65 cf. 23/65, 2/23 [Și: *ămă* conj.]. — Din ngr. *ăma* (cf. arom. *ama*, alb. *ama*, bg. *ama*, tc. *amma*).

Ămă conj. v. *ama*.

Ămăe, -ă adj. Naiv, prost. Com. G. D. — Din tc. *ahmak*.

Ămămdžqj m. Băiaș, cf. b a n a r. Din tc. *hamamğy*, (arom. *hămămgiu*).

Ămămi l. Baie. Com. T. P., cf. b a n a. — Din tc. *hamam* (arom. *hămame*).

Ămăn! interj. *Aman! Aman! tse bun tser să-ts fac?* 4/85, cf. 10/XIII. — Din tc. *aman*, (arom. *aman*).

Ămanet (pl. -ur). Amanet. Com. I. G. [Derivate: *ămanetși* m. = care ține amaneturi]. — Din tc. *amanet*, (arom. *amanete*).

Amanetși m. v. *amanet*.

Ămbălig vb. I v. *baligă*.

Ambăr Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromăni*, I 11).

Ȧmbár a. Hambar. *Ȧmbar ăi la buric* (are inimă largă) 951, cf. 578. — Din tc. *hambar*, (arom. *hămbare*).

Ȧmbărlivés vb. IV v. *bărliv*.

Ȧmbét vb. I trans. și refl. (Mă) îmbăt. *Mi-ambet* = mă îmbăt. *Un bea, lantu si ambeată* (unul bea și altul se îmbată). [Și: *mbet* vb. I. Derivat: *ambitári* f. = îmbătare (îmbătat s.); *ambitător* m. = bețiv; *ambitătúra* f. = beție. Compus (cu pref.) *dizbét* (dis + amb t) vb. I = dezbăt Com. T. P. — Din lat. **imbibito*, -are, (arom. *ambet*).

Ȧmbitári f. v. *ambet*.

Ȧmbitárnés vb. IV

Ȧmbitárníri f.

Ȧmbitárnít, -ă adj.

v. *bitörn*.

Ȧmbitător m.

Ȧmbitătúra f. } v. *ambet*.

Ȧmbód vb. I. v. *bod*.

Ȧmbrúm vb. I v. *brumă*.

Ambubuehjes vb. IV Înfloresc ALR. 6253. — Derivat din *băbuchje*.

Ȧmbunătătsqs vb. IV v. *bun*.

Ȧmburqs vb. IV v. *burqs*.

Amérieă f. Americă. Un fel de pânză, (arom. *americane*).

Ȧmflu vb. I v. *anflu*.

Ȧmi conj. Dar. *Ȧmi cari si ducă si lea poiăni?* (dar cine să se ducă să ia pâine?) 4/55, cf. 10/19, 6/22 [Și: *mi* conj. *Mi cari va zisi?* 4/55 cf. 2/3, 6/36, 8/38]. — Din bg. *ami* cf. a m a, (arom. *am*).

Ȧmín Amin, la timp, întocmai Com. G. D.

Ȧmnári f. v. *amnu*.

Ȧmnu vb. I. Umblu. *Ȧl amnu dupu apu* (fac pe placul lui) 952. *Amnan drumu* 13/5, cf. 19/12, 7/30, 2/73. [La ind. prez. (Lungunța) și: *amnum*, -iș, -ă; (Oșani) *amnăm*, -ăș, -ă; (Huma, aromânism) *imnu*, -i, -ă. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 159. Derivate: *amnári* f. = umblet. Compus: *zámnu* (ză + amnu) vb. I = încep să umblu 4/31]. — Din lat. *amb[ă]lo*, -are, (arom. *imnu*).

Ȧmotșóji m. Vânzător de hamuri ALR. 6508. — Derivat din sl. *ham*.

Ȧmpár vb. I Împung cu coarnele ALR. 5675. — Din lat. *im-palo*, -are, (arom. *ampar*) cf. dispărqs.

Ȧmpărtsqs vb. IV Împart. *Aș li lo pârili și aș ampărtsoră* 12/18 cf. 26/18, 1/85. [Derivate: *ampărtsqri* f. = împărțire; *ampărtsqt*, -ă adj. = împărțit. Compus (cu pref.) *prinpărtsqs* (pri + ampărtsqs) vb. IV = împart, distribui. *Aș la prinpărtsq malu* (și-a împărțit avutul [pe la oameni]). Com. G. D. — Din lat. *impartio*, -ire, (arom. *ampartu*).

Ȧmpărtsqri f. v. *ampărtsqs*.

Ȧmpéadie vb. IV Împiedec (Refl.). *Mi ampeadic* (mă împiedec). *Di tsel'a tse nu l'a voi ti-ampeadits* (de aceia pe care nu-i vreau, te împiedeci) 14/81. [Derivate: *ampidieári* f., *ampidieát*, -ă adj. = împiedecat]. — Din lat. *impēdico*, -are (arom. *ank'eadic*).

Âmpidicări f.
Âmpidicât, -ă, adj. } v. *ampeadic.*

Âmpirât m. Împărat. *La lə fitșoru și la dusi ăn triușa lu ămpirātu* (luă pe băiat și-l duse în curtea împăratului) 6/46. *Âmpirāti, să-u daș cutla să li numir 3/10.* *Âmpirātuli, du-u cutla 6/10.* [D e r i v a t e: **ămpirătitsă f.** = împărăteasă 1/78, 9/51; **ămpirătitșcă f.** = împărăteasă; **ămpirătîtș m.** = împărătuș; **ămpirătîșcă m.** = împărătuș. Com. G. D.; **ămpirătșq'ă** = împărăție; **ămpirătés, -ească adj.** = împărătesc; **ămpirătēăști adv.** = ca împărat, împărătește. *Treatsi ămpirătēăști* (o duce ca un împărat) 9]. — Din lat. *imperator.*

Âmpirătēășă	} v. <i>ămpirāt.</i>
Âmpirătēăști adv.	
Âmpirătés, -ească adj.	
Âmpirătîtș m.	
Âmpirătitsă f.	
Âmpirătitșcă f.	
Âmpirătîșcă m.	
Âmpirătșq'ă	
Âmpitumés vb. IV v. <i>pitum.</i>	
Âmpl'ăm } vb. II v. <i>ămpl'u.</i>	
Âmpl'em }	

Âmplin, -ă adj. Plin. *Si feasi un munte ămplin cu șchiń 7/64.* — Din lat. *plenus, -a, -um,* (arom. *mplinũ*).

Âmplités vb. IV. Împletesc. *Tseastă mul'ari ămplitiaști.* [D e r i v a t e: **ămplitiri s. f., ămplitît, -ă adj.** (dis+plite) C o m p u s: (cu pref.) **displités vb. IV** = despletesc, **displitît, -ă adj.** = despletit; pli-

téncă (bg. *pletenka*) f. = un fel de brodărie la ciorapi. Com. I. L.; **răzămplités** (ăz + ămplites) vb. IV = incolăcesc Com. P. M.]. — Din paleosl. *pletq.* (arom. *amplitescu*).

Âmplitiri f.
Âmplitît, -ă adj. } v. *ămplites.*

Âmpl'u vb. II Umplu: *Cadșona lə ună zaghiă di izmeani, li ămpl'u di pari 7/35.* *Al' ămpl'ară sămaru 10.* *Ăń daș să ămpl'um unec ăpu* (îmi dai să umplu puțin apă). *Tuăt compu si veă-ămpl'at di ăpu* (tot câmpul se umpluse cu apă) 16/73
 || Refl. A se împlini, a se sfârși. *Coța si-ămpl'q vacôtu, ăș vini tselă dedu.* [La ind. prez. și: *ămpl'ăm, ăș, -ă*; (Oșani) *ămpl'em, -eș, -ă*; (Lugunța) *ămpl'um, -iș, -ă*; (Țăr-nareca) *ămpl'u, -i, -ă, aor. umpl'ă* cf. 14/66, 15/48, 15/65]. — Din lat *impleo, -ere,* (arom. *umplu*).

Âmpl'um vb. II v. *ămpl'u.*
Âmprăseăjés vb. IV v. *prăscăjes.*
Âmprôstu vb. I v. *prost.*
Âmprustări f. v. *ămprustu.*
Âmputsqs vb. IV. v. *putsqs.*
Âmpuvinât, -ă adj. v. *ămpu-vines.*

Âmpuvinés vb. IV. Vestejesc. *Tsi ts-ăj ligat capu Toșu... fatsă mpuvinată... em prugălbinită ?* (...față vestejită) 1/VI. [D e r i v a t e: **ămpuviniri f.** = vestejire; **ămpuvinît (ămpuvinât), -ă adj.** vestejit].

Âmpuviniri f. } v. *ămpuvi-*
Âmpuvinît, -ă adj. } nes.

Amú adv. v. *cmo*.

Amút m. Pieptar (la ham) ALR. 5511. Derivat din **am* (sl. ham).

Amvårtés vb. IV v. *amvårtés*.

An m. An. *Dupu tsi tricură un an di zoli* 11/2. *Mul'ts an sirbiș la mini* 15/2 cf. 4/65. [Derivat: *antsorts* = acum trei ani; *Antsorts si sfârșo cavgă* (acum trei ani se termină războiul) Com. I, L.]. — Din lat. *annus*, -um, (arom. *an*).

²**An** prep. v. *ăn*.

³**An** a. Han. *Iel dăro un an păn di lui cunac* (el făcu un han alături de conacul lui) 2/4 cf. 3/25. — Din tc. *han*, (arom. *hane*).

Anăerés vb. IV v. *acru*.

Anadól m. Anatolia, Asia Mica. *Ram ăn Anadol*. — Din tc. *Anadolu*.

Anadulija f. Anatolia.

Anainti } adv. v. *nainti*.

Anălt, -ă adj. v. *nalt*.

Anasană! interj. Înjurătură împrumutată dela Turci. *Anasana, tsista si-ni la spargă lucru la mini și... bam!.. cu tufeacu*. 8/57 (Expresiunea completă) *Anasana sitim* (...mama ta). *A, anasana sitim, tsista fitșor să la mănăncă meș mal?* 4/23. — Din tc. *anna-sana*.

Anauntru adv. Înăuntru cf. *năuntru*. *Pridisupra coajă, qnauntru nez* (= nuca) *57. — Din lat. *in-ad-intro*, (arom. *nuntru*).

Ăneă adv. Încă. *Fitșoru lə ancă nou... ăscher și si dusi la cavgă* (băiatul luă încă nouă soldați și se

duse în războiu) 14/39 cf. 14/29. *Angă ună... nu-i șa* 20/29 cf. 22/29, 1/55, 8/60, 7/59. *Ancă cota* = cu atât mai mult, încă pe atât. *Tșitșăsa ancă cota si spăreă* 25/41, cf. 15/42. [Și: (Cupa) *ângă* adv., încă adv. 33/65, *înga* adv. 8/29]. — Din lat. *unquam*, (arom. *nica*).

Ăncălăr adv. Călare, pe cal. *Vizuș un șom ăncălăr*. Com. I, L. *Poni ăncălăr mănăncă* 950. [Și: (mai rar) *călăr* adv.]. — Din lat. *caballarius*, -a, -um. (arom. *an-călăr*).

Ăneălie vb. I Încălec. *Si ăncalic pi cal* 39/65. *Ăncalică stri cal* 35/65. *Ăncalicș pri iăl* 8/74. *Lisitsa con ra ăncălicată* 7/13. [Derivate: *ăncălicări* f., *ăncălicătură* f. = încălecare. C o m p u s e: (cu pref.): *zăneălie* (ză + *ăncalic*) vb. I = încălec din nou. *Ștoi si la zăncalic*; *priseălie* (pres + *ăncalic*) vb. I = sar peste, încălecând. *Priscălicș pristi un, priscălicș pristi lant* 7/77. (*Cal*) *priscălicat* adj. = este calul alb pe care încălecă mirele, după ce mai întâi un fărțat a sărit de trei ori deasupra calului și tot de atâtea ori a trecut dedesubtul lui]. — Din lat. *caballico*, -are, (arom. *an-calic*).

Ăncălicări f. } v. *ăncalic*.

Ăncălicătură f. }

Ăncălts vb. I Încalț. *La-n-caltsă și la discaltsă*, se zice când cineva întrece pe altul în deșteptăciune sau șiretenie. Com. G. D. [Și:

nealts vb. I, Derivate: **ancăltsămînt a.** = încălțămînt **ancăltsári f.** = încălțare; **ancăltsát, -ă adj.** = încălțat; **ancăltsătúrá f.** = încălțare. **Compus:** (cu pref.) **disalts** (<lat. *discalcio, -are*) vb. I. = descalț]. — Din lat. *incalcio, -are*, (arom. *ancaltsu*).

Ancăltsămînt a.
Ancăltsári f.
Ancăltsát, -ă adj.
Ancăltsătúrá f. } v. *ancalts*.

Ancălzqs vb. IV, Încălzesc, fac cald. *Feta la încălzęști apu la pul'* (fata încălzește puilor apă) 13/11. *Pusi apu pri foc si încălzască* 2/71.

[Derivate: **ancălzămînt a.,** **ancălzătúrá f.** = încălzire. Com. G. D. **Compus** (cu pref.) **zăncălzqs** (ză + *ancălzqs*) vb. IV = mă încălzesc puțin. *S-mi zăncălzqs* 6/33]. — Din lat. *incaldesco, -ire*, (arom. *ncăldzăscu*).

Ancălzămînt a.
Ancălzătúrá f.
Ancălzqri f. } v. *ancălzqs*.

Ăn prep. În. 1. Cu înțeles local. *Chinisi si ducă... ăn vrin cătun* 1/13. *Antro ăn gaură* 8/13. *Ăn iel' veă un ascher* (între ei era un soldat) 16/39. 2. Cu înțeles temporal. *Ăn jarnă* (iarna) 9/19. [Și: *an prep.*]. — Din lat. *in*, (arom. *n*).

Ăncănéseu vb. IV-a (aromânism în Țarnareca) Oftez. — Din lat. *in-canescio, -ire*.

Ăncăp vb. II. Încap. *Nu încăpi mult ăn tseastă buti.* — Din lat.

*capio, -*ere*, (arom. *ancăpu*).

Ăncăre vb. Încarc, pun o sarcină. *Ăncărcără vitili și trasiră* (...încărcară vitele și plecară) 5/24. [Derivate: **ăncăreări f.** = încărcare; **ăncăreát, -ă adj.** = împovărat, însărcinat; *Mul'ari încărcată* (femeie însărcinată) 17/55; **ăncăreătoárá f.** = vită de încărcat, de poară. Com. G. D.; **ăncăreătúrá f.** = sarcină. Com. G. D. Și: *neare vb. I* 471]. — Din lat. [**in-*] *carrico, -are*, (arom. *ancarcu*).

Ăncăreát ă adj.
Ăncăreătoárá f.
Ăncăreătúrá f. } v. *ancarc*.

Ănehités vb. IV. Împodobesc, cf. *chitcusesc*. Com. I. L. — Din bg. *kitja*.

Ănel'ág vb. I Încheg. *Ancă nu si anc'l'ăg brondza* (încă nu se închegă brânza). [Și: *nel'eg vb. I* 18. Derivate: **ănel'ăgári f.,** **ănel'ăgát, -ă, adj.** = închegat; **ănel'ăgătúrá f.** = închegătură]; — Din lat. **clago, -are* (arom. *ancl'eg*).

Ănel'id vb. III. Închid. *Cătsats-la s-la anc'lidim* (prindeți-l, să-l închidem) 8/18. *Li anc'l'is uoili* 9/3. *Dintru tsi să mi anc'lidits* (de ce să mă închideți...) 17/18. *Dintru tsi mi anc'l'ix* 25/18. *Tucu mi anc'lideu* 27/18. [Și: *el'id vb. III.* *Ăncl'isi poarta, nu-ň da pojni* (imi închise poarta...) 8/36]. — Din lat. [*in*] *cludo, -ere*, (arom. *ancl'id*).

Ănel'in vb. I (refl.). Mă închin *cön la vez dracu, tuntsea ti'ncl'in la*

dōmnu 217. — Din lat. [*in*]clīno, -are, (arom. *ancl'in*).

Ānel'inătšúń f. pl. Închinăciuni, salutări, complimente. *Āncl'inătšuv' aḡ di la tudžaru*. Com. I. G. — Din lat. *inclinatio*, -onem, (arom. *ancl'inăčuńḡ*).

Ānel'útš vb. I v. *cl'utš*.

ĀneQ adv. Încoace. *Lară drūmu un āncQ, lānt āncola* 4/18. [Și: *āneoă, neoă, eoă, āneoătsi* adv. *Di cola ncoă tricură bun*. 17/48]. — Din lat. *eccum hac*, (arom. *ancoă*).

Āneoă } adv. v. *āncQ*.

Āneoătsi }

Āneólo adv. v. *cola*.

Āneóptš vb. v. *coptše*.

ĀneQ conj. v. *coḡ*.

Ānerés vb. III 1°. Ridic, scol ceva. *Ncreaštis measa* = sculați masa (se zice după ce s'a terminat cu mâncarea) 440. 2°. (Despre soare) răsar, luminez, lucesc, cresc. *Tsela fišoru... ca soari āncrišteā* (creștea ca soarele) 23/43. *Soarincreaști* m. = răsărit de soare 728. *Soarincreaștiri* = faptul zilei. [Și: *nerés* vb. III. Derivate: *nereaștiri* f. = răsărit; *ncreaștiri-soarli* = răsărit]. — Din lat. *incresco*, -ere.

²**Ānerés** vb. IV Încălzesc. *Soarli ncreaști că pri Mai* (soarele încălzește ca în Mai) 728. *Āncreaști-ti uneac* (încălzește-te puțin) ib. — Din lat. *incalesco*, -ere.

Āneriḡlāt, -ă adj. Cuminte, inteligent, înțelept. *Tsela mai micu frati... ra mai āncriḡlāt* 2/55. *Fišoru*

criḡlāt li-ānvitșQ toati (băiatul inteligent le învăță pe toate) 14/79. *Doḡnicu ra criḡlāt* 9/57. [Și: *eriḡlāt, -ă*]. — Derivat din *criel*.

Ānerivít, -ă adj. Pieziș. *Drumu aḡ āncrivit*. Se spune și *drumu ānviaști* ALR. 2477.

Āneuléts vb. I Incolțesc, cf. *culeati*. *ĀncultsQ* (încolți) ALR. 5133. *Īarba ānculitsQ* ib. 1212.

Āneuptšári f. v. *coptše*.

Āneurisnári f. *curișnitsă*.

Āneurún vb. I Cunun. *Īo si va āncurun* (eu să vă cunun...) *Si-u āncurunQm* 2/83. *Si āncurună cu ġa* 23/64. [Și: *neurún* vb. I 23/51, 5/II. Derivate: *āneurunári* f. = cununie; *āneurunátie* a. = plata cuvenită preotului pentru cununie. *Āncurunaticu si plătești ili cu pari ili cu ghipt*]. — Din lat. *corōno*, -are, (arom. *āncurun*).

Āneurunári f. } v. *āncurun*.

Āneurunátie a. }

Āneuseréz vb. I v. *cuscru*.

Āndāpári f. v. *dap*.

Āndés vb. I Îndes, (fig.) îndop, mănânc mult. *CQḡ āndeas!* (cât mănâncă, îndoapă). 11. [Derivate: *āndisári* f. = îndopare, mănâncare. Și: *ndes* vb. I 472]. — Din lat. **inde[n]so-are*, (arom. *ndes*).

Āndét vb. I (refl.). Mă împrumut. [Derivat: *ānditári* f. = împrumut. Com. T. P.]. — Din lat. *in-debito*, -are.

Āndinzurári f. v. *dinzur*.

Āndireáziri f. v. *āndireg*.

Ândirég vb. III 1°. Conduc, însoțesc, îndreptez pe cineva s. ceva. *Au andireasiră* (o conduseră) 2/58. *Du-ti... si-u andirez* (să o conduci) 20/47. *Aș andireasi vaca casă* 13/69. | 2°. Dreg, aranjez, pun în regulă, deretec. *Bun la 'ndireasi* (l-a aranjat bine) 407 cf. 473. Refl. Mă pregătesc. *Si andireazi di ploaiă* (se pregătește de ploaie) B. 7. [Și: **ndirég** vb. III. **Derivat**: **andireáziri** f.]. — Din lat. *dirigo*, *-ere*, (arom. *ndreg*).

Andisári f. v. *andes*.

Anditári f. v. *andet*.

Andói pron. v. *doi*.

Andreauă f. Undrea cf. *șilă cu andreaua si cos sămarăli* (cu undreaua se cos sămărele). *Andreali puni* = nu face nimic. Com. G. D. (a om. *undreauă*).

Andrépt adv. De-a-dreptul. Com. T. P. — Din *drept*, (arom. *ndreptu*).

Ândrépt vb. I Îndreptez. Com. I. L. [Derivat: **andriptári** f. = îndreptare]. — Din *drept* (arom. *ndreptu*).

Andriptári f. v. *andrept*.

Ânfăș vb. I. Înfaș. *Muma aș la anfașă fitșoru* (mama își înfașe copilul). [Derivate: **anfășári** f., **anfășát**, -ă adj. = înfașat; **anfășătúră**. **Compus** (cu pref.) **disfăș** (<*disfascio*, -are) vb. I = desfăș]. — Din lat. *in-fascio*, -are, (arom. *anfaș*).

Ânfășári f.

Ânfășát, -ă adj. } v. *anfaș*.

Ânfășătúră f. }

Ânflăm vb. I. v. *anflu*.

Ânflămânzqs vb. IV. Înflămânzesc. *Să măncom unec, că anflămunzoi* 20/6. *Tsel'a cmo ca anflămânzora* 8/52. *Pupadij ȳo anfluminzoi* cf. 20/6. [Și: **anflămunzqs**, **anfluminzqs** vb. IV]. — Derivat din *flămund*.

Ânflămunzqs vb. IV v. *anflămânzqs*.

Ânflári f. v. *anflu*.

Ânflu vb. I. Umflu. *L'-u anflu coaja* (i-a umflat pielea) 139. *La zăcătso di la cap s-la anflă* 15/43. [Ind. prez. *anflu*, *anfli* (anfli), *anflă*; alături (foarte des) *anflum*, -iș, -ă și *anflăm*, -ăș, -ă. Și: **ámflu** vb. I. **Derivat**: **anflári** f. = umflare. *Ca vini la anflarea* 15/43. **Compus** (cu pref.) **disámflu** vb. I (dis + amflu) = dezumflu. Com. G. D.]. — Din lat. *inflo*, -are, (arom. *umflu*).

Ânflum vb. I. v. *anflu*.

Ânfluminzqs vb. IV v. *anflămânzqs*.

Ânflurés vb. IV. Înfloresc, dau flori, îmbobocesc. *Și c'anfluri spinu, l'a zisi* 5/1. *Tșoni-mi pănă să-nflures* ib. [Și: **anflurés** vb. IV. **Derivate**: **anfluriri** f. **anflurít**, -ă adj. = înflorit]. — Din *in-floresco*, *ire. (arom. *mflorescu*, rar).

Ânfluriri, f. }

Ânflurít, -ă adj. } v. *anflures*.

Ânfric vb. v. *frică*.

Ânfrigur vb. I }

Ânfrigurát, -ă adj. } v. *frig*.

Ănfrunzqri f. }
Ănfrunzqs vb. IV } v. *frunză*.
Ănfrunzqt, -ă adj. }
Ănfurlés vb. IV v. *anfures*.
Ăngă adv. v. *ancă*.
Ăngălbínés vb. IV } v. *galbin*.
Ăngălbín:ri f. }
Ăngán vb. I. (Despre animale).
 Chem, fac să vină în spre mine, mo-
 mesc *L'a ănganq răslanil'* (chemă pe
 lei) 18/90. *Ăngan fitşoru* (înşel copi-
 lul, îl fac să nu plângă). [Derivat:
ăngănári f. = faptul de a momi,
 înşela, chema. Com. T. P.]. — Din
 lat. *in-ganno*, -are, (arom. *angan*).
Ăngănári f. v. *angan*.
Ăngărdés vb. IV }
Ăngărdíri f. } v. *gard*.
Ăngărdít, -ă adj. }
Ăngărijiă f. v. *angărqiă*.
Ăngărjqs vb. IV. Arunc cu
 pietre după câini, aţâţ, asmuţesc.
Nu la'ngărjă cqnili, ca s-nu si năstră-
şască 465. [Şi: **ăngrăjqs** vb. IV].
Ăngărqiă f. Clacă, (adv.) de
 geaba. *Cqni ăngărqiă scoati, di*
coadă tradzi, se zice despre aceia
 care nu fac nimic, care stau de
 geaba. Com. T. P. [Şi: **ăngărjiă** f.].
 — Din tc. *angarjja*, (arom. *angărjje*).
Ănghjäl m. v. *anghil*.
Ănghijés vb. IV } v. *ghiu*.
Ănghüri f. }
Ănghil m. Înger. *Trimes-ău*
domnu anghjálu ca să-l' la lea
süflitu (trimese Dumnezeu înge-
 rul...) 1/62. *Fu lat di anghil' la*
dömnu (a fost luat de îngeri...) 2/22

cf. 10/6, 14. [Şi: **ănghjäl** m. Deri-
 vate: **ănghilusés** vb. IV = speriu
 pe cineva pe neaşteptate, prin sur-
 prindere. *Tşuma s-la dună,.. lan-*
ghilusit fitşoru (mânca-l-ar ciuma,
 mi-a speriat copilul) 479; **ănghi-**
lusíri f. = sperietură; **ănghilusít**, -ă
 adj. = speriat]. — Din gr. *ἀγγελος*
 (sau bg. *angel*), arom. *ang'el*.

Ănghilusés vb. IV } v. *anghi-*
Ănghilusíri } *luses*.
Ănghilusít -ă adj. }
Ănghjós adv. v. *dijos*.
Ănghirminişqs vb. IV } v. *ghj-*
Ănghirminişqt, -ă adj. } *armi*.
Ănglävés vb. IV v. *gläves*.
Ăngl'it vb. I. Înghit. *Caru cu*
spín s-la-ngl'itam, nu-ñ cădea cota
greatsă (caru cu spini să-l fi în-
 ghiţit...) 496. *Cqti no-am angl'itat*
12. İelă di anglită trei picătur...
anglito şasi glătchi 15/94. [Şi:
ăngl'it vb. Derivate: **ăngl'itári**
 f., **ăngl'itát**, -ă adj. = înghiţit;
ănglitătúra f. = înghiţitură]. — Din
 lat. **in-glüttio*, -ire, (arom. *angl'it*).

Ăngl'itári f. }
Ăngl'itát, -ă adj. } v. *angl'it*.
Ăngl'itătúra }
Ăngl'êts vb. I }
Ănglitsári f. } v. *gl'ets*.
Ănglitsát, -ă adj. }
Ăngl'itsătúra }
Ăngrăjqs vb. IV, v. *ăngărjqs*.
Ăngrăş vb. I }
Ăngrăşári f. } v. *gras*.
Ăngrăşát, -ă adj. }
Ăngrăşătúra f. }

Ângrêe vb. I. Îngrec. *Ropa'n loc ąngreacă* (piatra pe loc e grea) 636. || Apăs. *La cucuună l'ąngreacă ardžu* 17. [C o m p u s (cu pref.) *pruągrêe* (pru + ąngrec) vb. I = ąngrec. mai mult]. — Din lat. **ingrêvico*, -are, (arom. *ąngrec*).

Ângróp vb. I v. *groapă*.

Ângrós, -ă adj. Gros, cf. g r o s. *Ąngroasă carni* = pulpă ALR. 2251.

Ângrós vb. I. *gros*.

Ąngrupári f. } *groapă*

Ąngrupát, -ă

Ąngruşát, -ă adj. *gros*.

Ąngunisés vb. IV (refl.). Mă grăbesc. *Cari si ąnguniseaşti, curuń si umărăşti* (cine se grăbeşte, repede oboseşte). [D e r i v a t e: ągunisiri f. = grabă; ągunisít, -ă adj. = grăbit. C o m p u s (cu pref.) *ząngunisés* (ză + ąngunises) vb. IV = mă grăbesc, mă pripesc. *Iel ząngunisít lo măcsomu*] 11/41. — Din gr. *ąγονίζουαι*, (arom. *ąyúńisescu*).

Ąngunistri f. } v. *ągunisés*.

Ąngunisít, -ă adj. }

Ąńjerbuşqs vb. IV v. *iarbă*.

Ąńjós adv. v. *jos*.

Ąńjúg vb. I. Înjug. *L'-ąńjuęo boil'* (ínjugă boii) Com. G. D. D e r i v a t e: ąńjugári f. = ínjugare; ąńjugát, -ă adj. = ínjugat. id. C o m p u s (cu pref.) *dijug* (<lat. di(s)-jugo, -are) = scot din jug, dejug. *Dijugă-l'a boişi şi paşti-l'a până stard* (dejugă-i boii şi paşte-i). *Dijugę*

un bou 5/45; *dijugătoári* f. = dejugătoare. Com. G. D. — Din lat. *in-jugo*, -are, (arom. *nşug*).

Ąńjugári f. } v. *ąńjug*.

Ąńjugát, -ă adj. }

Ąńjúr vb. I Înjur. *Nu l-ąńjură tsista uom, nu-i cabatlişă* (nu-l ínjura pe omul acesta). [D e r i v a t e: ąńjurári f., ąńjurát, -ă = ínjurat; ąńjurátură f. = ínjurătură]. — Din lat. **in-jurio*, -are, (arom. *ąńgur*).

Ąńjurári f. } v. *ąńjur*.

Ąńjurát, -ă adj. }

Ąńjurátură f. }

Ąńlíz adv. v. *alíz*.

Ąńlqs vb. IV v. *lqs*.

Ąńluzqs vb. IV v. *lud*.

Ąńmár vb. I } v. *mar*.

²**Ąńmár** adj. }

Ąńmól' vb. I v. *moali*.

Ąńmúgur vb. Imbobocesc, dau ín muguri. *Ca işpră nafară, con si pucătară la vitsă, şa-ų ąńmugurętă* (când ieşiră afară şi se uitară la viţă, o văzură cu muguri) 9/31. [D e r i v a t: ąńmuguręri f. = ímbobocire; ąńmuguręt, -ă adj. = ímbobocit, cu muguri].—Derivat din *mugur*.

Ąńmuguręri f. } v. *ąńmugur*.

Ąńmuguręt, -ă adj. }

Ąńmul'ári f. } v. *moali*.

Ąńmul'at, -ă adj. }

Ąńmultqs vb. IV v. *mult*.

Ąńmurtsqs vb. IV. Amorţesc. Com. T. P. [D e r i v a t: *murtsqnă* f. = gură-cască 455. C o m-

p u s (cu pref.) **dizmurtsqs** (dis + murtsqs) vb. IV = desmorteşc]. — Din lat. **am-mortuo, -ire*, (arom. *amur sîscu*).

Ånmurtsqs vb. IV v. *mut*.

Ånqd vb. I v. *nod*.

Ånplée vb. I v. *plec*.

Ånråjés vb. v. *²roşu*.

Ånruşqn vb. I v. *ruşoni*.

Ånruşqs vb. IV v. *roş*.

Ånsånåtuşqz vb. v. *sånåtati*.

Ånsår vb. I v. *sari*.

Ånşåråri f.

Ånşåråt, -å adj. } v. *ånşor*.

Ånşåråtúrå f. }

Ånsiptåvés vb. IV. Råguşesc.

Com. G. D. — Din bg. *sipka* « heiser ».

Ånslåbnés vb. IV v. *slab*.

Ånsór vb. I 1º. (Despre bãieţi).

Însor. *Tsista fitşor ån trei zoli s-la'nsor dupu noastrå feţå* (båiatul acesta, dupå trei zile o så-l însor cu fata noastrå). *Si ånsuro 2/11. Si ånsurarå 1/14.* | 2º. (Despre fete). **Mårit.** *Åmpiråtu ånsuro marea featå şi... ql' zisi la mai mica: « tu nu ver si ti'nsor? »* (împåratul måritå pe fata mai mare şi zise la cea mai micå: « tu nu vrei så te måriti? ») 12/39. [Şi: **nsor** vb. I. D e r i v a t e: **ånşuråri** f. = însuråtoare, måritiş, însurat, måritat. *Si vind la ånsurarea* (så ajungå la însurat) 22/94; **ånşuråt, -å** adj. = însurat, måritat. *Io di con sam ånsuratå* (de când sunt måritatå) 12/39; **ånşuråturå** f. = însurare. C o m p u s

(cu pref.) **prinsor** (pri + ånsor) = mã însor, mã mårit din nou. Com. I. L.] — Din lat. **in- uxoro, -are*, (arom. *ansor*).

Ånşqr vb. I. Înşir. *Ş-u ånşårø casa cu [peşt]* (îşi înşirå casa cu peşti) | Brodez, chendisesc, scriu. *Ånvişåtura nu si'nşarå cu bodu* (învåţåtura nu se scrie cu ţepuşul pe cap) 499. [Şi: **nşqr** vb. I. D e r i v a t e: **ånşåråri** f. = înşirare, **ånşåråt, -å** adj. = înşirat, ornat. *Cåtsuyu lu fitşoru mic ånşaratå cu furliñ* (cåciula pruncului ornatå cu monede de aur) 3/35; **ånşåråtúrå** f. = colan. *Ånşåråtura åu dutsi rå-masnicu la featå åntru nuntå* (colanul îl duce logodnicul la fatå, înainte de nuntå). Com. I. L.].

— Derivat din *şor « şir ».

Ånspicåt, -å adj. v. *spic*.

Ånspúm vb. I v. *spumå*.

Ånstréel'u vb. I v. *streacl'å*.

Ånsúd vb. I

Ånsudåri f. } v. *sud*.

Ånsudåt, -å adj. }

Ånsuråri f. }

Ånsuråt, -å adj. } v. *ånşor*.

Ånsuråturå f. }

Ånsurdzqs vb. v. *surd, -å*.

Ånsus adv. v. *sus*.

Åntala-påntala. Când mai bine când mai rău. Com. T. P.

Åntåmqñ vb. I v. *tåmqñå*.

Åntårés vb. v. *tari*.

Åntårt m. (Grecism) Comitagiu. Com. G. D. — din gr. *åντάρτης*, (arom. *antartu*).

Ăntăvălés vb. IV v. *tăvăles*.

Ănterie f. v. *ăntiriă*.

Ăntieă (pl. *-ur*) f. Lucru vechiu
Ca vrină antică, -i Com. G. D.
[D e r i v a t: *ăntieadziă* f. = vânzător de lucruri vechi]. (arom. *antică*).

Ăntimăăări f.

Ăntimăăát, -ă adj. } v. *tămăăă*.

Ăntimăăú vb. I }

Ăntimnicăt v. *mănicat*.

Ăntind vb. III v. *tind*.

Ăntiriă (pl. *-ur*) f. 1°. Haină femeiască în forma anterului. *Ăntiriă poartă mul' erli cari trec di trejzots di ań* (anteriu poartă femeile care trec peste 30 de ani). | 2°. P. e x t. Materie stofă s. postav. *Brivinecu si dară ili di şaits, ili di ăntiriă*. Com. I. L. *Un cămilar cu trei cămili discărcq turluĳ-turluĳ di ăntiriur* (...descărcă fel de fel de stofe sau mărfuri ţesute) id. [Şi: *anterie* f.]. — Din tc. *antery*, (arom. *ăntiriŭ*).

Ăntörn vb. I v. *torn*.

Ăntrări f. v. *antru*.

Ăntréb vb. I. Întreb. *Bătură pri un coĳni űi la ăntribară*, (dădură de un câine űi-l întrebără) 6/12. *Aĳ si ăntribom* 7/12. *Au lo tru ună uđaje űu aĳ ăntribă* 42/65. *Mi ăntreĳhi tu mini tse căbati ań ari dărată*, (mă întrebi tu pe mine...) 25/68. | R e f l. *mi ăntreb* = întreb pe unul pe altul, mă întreb pe la lume. *Na vem ăntribat* 15/15. *Si mi ăntreb*. [La Țărnareca pers. 2 dela ind. pres. *ăntrechĳ*. D e r i v a t e: *ăntribări* f. = întrebare,

ăntribát, niantribát, -ă adj. = întrebat, neîntrebat; = *ăntribătúrá* f. = întrebare]. — Din lat. *interrogo, -are*, (arom. *ăntreb*).

Ăntri prep. Între. *Un birbeatsi antru doĳ muntsă* (un berbecu între doi munĳi (= piduc'l'u) *61. [Şi: (întrebuinĳat mult mai des) *ăntru* (după câte am aflat, nu însemnează « în », spre a-l identifica cu d.-rom. « întru » (<intro), ci numai « între »). *Voĳ aĳu di ĳundi si ăncl' id doĳ munts, că, ca si antră antru munts, si piară* (...căci, dacă va intra între munĳi, va pieri) 13/40. — Din lat. *inter* űi *intro*.

Ăntribări f.

Ăntribát, -ă adj. } v. *ăntreb*.

Ăntribătúrá f. }

Ăntru prep. v. *antri*.

²**Ăntru** adv. Înainte (cu înĳeles local ca *ăntru* din limba rom. veche) *Blugsluvită să ĳeş di đomnu űi antru tini űi dupu tini* (blagoslovită să fii de Domnul űi înaintea ta űi după tine) 6/11. *Tşĳ fĳetă al' işo ăntru ĳel űi al' zisi* (...ieşi înaintea lui...) 20/9. *Si vătănau űu ăntru tsarlu* (se omorau űi înaintea űarului) 14/65. *Ăntru ĳel* 18/56. *Fitşorli' sa ca rayă ăntru soari* 630 | (cu înĳeles temporal). *Ăntru ca să-l ĳasă ...sufliu, zălumuti* (înainte de a-i ieşi sufletul, bolborosi) 350. *Ăntru pirit* (înainte de a se face zi). [Şi: *ăntru* adv. C o m p u s: (cu pref.) *prĳntru* (pri + *ăntru*) adv. = înainte. *Si ti lea tini pri dupu*

tsină, Ili printru tsină? (să te ia pe tine după cină, ori înainte de cină?) 6/XI]. — Din lat. *ante* (+ *antri*).

³*Āntru* vb. I. Intru. *No-am uzot lup ăñ sac si antră* (n'am auzit să intre lup în sac) 9/36. *Antraï, zisi lupu* ib. *Si antrum ıo, că tu nu pots* (să intru eu...) 15/40 cf. 3/36, 3/11. *Si antrăm ıo. Antrö ăñ casă să-l' dară cavē. Antrats ăñ pleamnitsă, ăñ pal'ă. Antră mo tu* (intră acuma tu) 5/13. | *Ń- antră ăñ lucru* = îmi pasă, mă privește. *Tsi-ñ-antră ăñ lucru* 6/76. | *Al' antrö* (cu lostu) = începu să-l bată, să-i dea peste el 6/13. [Și: (Huma) *intru* vb. I. *Derivat antrări* f. = intrare | *Compușe*; (cu pref.): *zāntru* (ză + antru) vb. I = încep să intru, încep. *Că-l' zantrö, ancă doï boï si veă, l'i mănca* (când începu [să mănânce], de ar fi fost încă doi boi [tot] i-ar fi mâncat); *duāntru* (du + antru) vb. I = intru peste tot. *Nitsi nu duāntrö* (nici n'a intrat)]. — Din lat. *intro*, *-are*, (arom. *intru*).

Āntru adv. v. *antru*.

Āntsälég vb. III v. *antsileg*.

Āntsáp vb. I înțap. *Āntsăpö coadili ăñ mutșară* (vără cozile în mocirlă 17/8. (Refl.) mă fixez, mă așez, mă pun. *Cön să-ñ-mi antsap ăñ frunti la lu ampirātu il'ă* = când m'oi așeza pe fruntea fiicei împăratului) 24/4 cf. 25/4, III, 252. [*Derivate*: *antsăpări* f. = înțepare, vărare; *antsăpăt*, -ă adj. =

înțepat, vărît. *Scoati-u tsea răpa antsăpată 'n pimint*. Com. I. L.; *antsăpătüră* f. = înțepătură]. — *Derivat din tseapă*, (arom. *antsap*).

Āntsăpări f.

Āntsăpăt, -ă adj. } v. *antsap*.

Āntsăpătüră f. }

Āntsért vb. I v. *tsert*.

Āntsilég vb. III. Înțeleg, pricep. *Nu pot să antsileg din spus, că sam groasă ăñ cap* (nu pot să înțeleg...) 3/21. *Āntsiliseș?* 11/79. *Fitșorlu cändu antsileaptsi că nu-i bun lucru* 5/64. *Cändu antsileaptsiră* 6/64. *Tuntsea 'ntsileasiră*. [Și: *antsälég*, *antsiljäg* vb. III cf. 5/73 *Derivat*: *antsil'és* (cu negativul: *nintsilés*), -easă = priceput. *Āntsiles yom* (om priceput)]. — Din lat. *intelligo*, -ere, (arom. *ntsäleg*, rar).

Āntsiljäg vb. III v. *antsileg*.

Āntsing vb. Încing. *Ună sută di frats ăñ un brön antsins* (o sută de frați încinși cu un brâu = gardul) [Și: *ntsing* vb. III. *Derivat*: *antsíns*, -ă adj. = încins]. — Din lat. [*in*] *cingo*, -ere (arom. *tsingu*).

²*Āntsing* vb. Încind, aprind.

Focu antsinsi ună casă ALR. 3885.

— Din lat. *incendo*, -ere.

Āntsíns, -ă adj. v. *antsing*.

Āntșinuş vb. I v. *tșinușă*.

Āntsqrts adv. v. *an*.

Āntuärn vb. I v. *torn*.

Āntuneric m. Întunerec. *Aï să-ų prindim lamba că-ı antuneric* (hai să aprindem lampa că-i întunerec) 2/7. *Amno, amno și bätü pri*

antuneric (umblă, umblă și dădu de întunerec). — Din lat. *tenebricus*, -a, -um, (arom. *antunearic*).

Antunie vb. I. Fac întunerec, întunec cf. *stimnes*. *Cari antunică, aș viniră casă si tsină* (dacă întunecă, veniră acasă să cineze) 5/68. *Ca si'ntunico* 20/93. [Și: **ntunie** vb. I. **Derivate**: **antunieări** (ntunicari) f. = întunecat. *Pri la ntunicarea s-na flom la ducheau* (pe la întunecat să ne găsim la prăvălie). Com. I. L. **antunieaț** (ntunieaț) -ă adj. = întunecat, întunerec. *Cum ra proapi antunicat, chinisi si fugă* (cum era aproape întunecat). 21/41; **antunieós**, -ă adj. = întunecos], arom. *ntunicaș*.

Antunieări f.

Antunieát -ă adj. } v. *antunic*.

Antunieós, -ă adj. }

Antúrb vb. I. Întărât. Com. G. D. — Din lat. *turbo*, -are, (arom. *turbu*).

Anturtšqs vb. }

Anturtšqt, -ă adj. } v. *turc*.

Anúmir vb. I v. *numir*.

Anúntu adv. v. *nuntru*.

Anúrm vb. I v. *urmă*.

Anvălés vb. IV. Învelesc, acopăr. [Derivate: **anvăliri** f. = învelire; **anvălít**; -ă adj. = învelit, acoperit, fig. prefăcut. *Cărbuni anvălít* 110. Și: **nvălés** vb. IV. **Compuș** (cu pref.) **dizvălés** (dis + văles) vb. IV = desvelesc, descoper. *Calu zărămă cu tsitšorlu șu aș dizvălí* (calul... îl dezveli); **dizvălít**, -ă adj.

= dezvelit; **zävălés** vb. IV (mbg. *zavalam*) = acoper cu ceva (cenușe, gunoi) pe deasupra. *Ca rudí un măcsom și sinfădă-sa al' la lo și al' la zävălí an' gnoi* 2/29]. — Din paleosl. *valiti*, (arom. *anvălescu*).

2Anvălés (șaic) vb. IV. Bat la puiă (șaiac). Com. V. J. — Din bg. *valjam*, (arom. *nvălescu*).

Anvăliri f.

Anvălít, -ă adj. } v. *anvăles*.

Anvărtés vb. IV. Învărtesc, (refl.) mă învărtesc, mă încolăcesc, dau târcoale. *Șărpili ișo din juăs și-l' si anvărți di gușă* (șarpele ieși de subt piatră și i se încolăci de gât) 1/76. *Fitšoru si anvărtea e zușă pri lăngă stăpōnu-su* 6/46. *Bărbātu u anvărteaști casa* = bărbatul conduce casa 13. [Și: **amvărtés** vb. IV. **Derivate**: **anvărtiri** f., **anvărtít**, -ă, adj. **Compuș** (cu pref.): **dizvărtés** vb. IV (dis + vărtes) = desvărtesc; **zănvărtés** vb. IV (ză + anvărtes) = încep să (mă) învărtesc (după bg. *zavartam*) 30/2. **Derivate**: **zănvărtiri** f. = învărtitură, lovitură... *Un tăbur ascher tál' q la ună zănvărtiri* 24/2. **Simplu**: (bulgărisim) **vărtés** vb. IV = învărtesc. *Çon si va culcats, si-l' zits*: «*vărți-la cupanca*» 12/50]. — Din paleosl. *vrüteti*, (arom. *anvărtescu*).

Anvărtoșédz vb. I (aromânism în Huma). Întăresc. Com. T. P.

Anvés vb. III Îmbrac. *Mic sam, mari sam, toată lumea u anves*

(= acu) *I. *Grøn anviscut* = grâul din spic. [Și: nves vb. III. D e r i v a t e: *anvescămint, anviștămint, anveșmînt, anveștimînt* a. = îmbrăcăminte. Com. G. D. C o m p u s: *dizvés* (dis + ves) vb. IV = dezbrac]. — Din lat. [*in*]vestio, *-*ere*, (arom. *anvescu*).

Anvescămint }
Anveșmînt } a. v. *anves*.
Anveștimînt }

Anvét's vb. I. Învăț, (refl.) mă obicinuesc. *Nu mi anvețsă, că ȝo știu di con ram tiniră* (nu mă învăța, căci eu știu de când eram tânără) 5/14. *Tsista an tot anvitsaj* 6/21. || Înteleg. *Tse si anvets ca mi jungl'iș monoaptea* (ce-o să înțelegi că mă junghi acum noaptea) 15/55. [D e r i v a t e: *anvét's* (nvét's) a. = învățatură 504; *anvitsăt*, -ă adj. = obicinuit. *Bun im ȝa pri gnoș, noș im anvitsats*) 18/29; *anvitsătór* m. = învățător; *anvitsătúrá* f. = învățatură; *anvitsămînt* a. = învățatură, învățământ. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.) *zănvét's* (ză + anvets) vb. I (refl.) = mă obicinuesc, mă deprind. *Că-s-si zănvițșo, mamu, e zuuă aș vineă* (după ce se obicinui, mamă) 3/III. *dizvét's* (dis + vets) vb. I = dezvăț]. — Din lat. * [*in*] vitio, -are, (arom. *anvets*).

Anvișés vb. IV. 1°. Înfășur, încolăcesc. *Aȝ anvii [rapca]ăn ună ruguzină și al' dēdi foc* (o înfășură a răpoaică într'o rogojină...) 27/85.

| 2°. Castrez, scopesc (despre armăsari) ALR. 5681. [C o m p u s (cu pref.) *zănvișés* (ză + anvișes) vb. IV înfășur, (refl.) mă înfășur (de pe mbg. *zavijam*); *dizvișés* (dis + vișes) = mă desfac, mă descolăcesc. *Dizvișă-ti di pri cārliĝ* (descolăcește-te de pe cārliĝ) 4/76; *anviit*, -ă = înfășurat, încolăcit]. — Din bg. *vija* (cu pref. *an-*).

Anviit, -ă adj. v. *anvișes*.

Anvinătsqs vb. IV v. *vinăt*.

Anving vb. III. Îving, întrec. *Bārbatu cu caru si ducă, mul'area cu džepu si scoată, nu l-anvindzi* 115 cf. 14/39. [Și: *nving, ving* vb. III. Com. T. P. D e r i v a t: *nvins*, -ă = învins, întrecut]. — Din lat. *vinco*, -ere, (arom. *azvingu*).

Anvins, -ă adj. v. *anving*.

Anvirin vb. I

Anvirinări f. } v. *virin*.

Anvirinós, -oasă adj. }

Anvirzqs vb. IV v. *veardi*.

Anviscút, -ă adj. v. *anves*.

Anvisizéz vb. I v. *vis*.

Anviștămînt a. v. *anves*.

Anvitsămînt a. }

Anvitsăt, -ă } v. *anvets*.

Anvitsătór m. }

Anvitsătúrá f. }

Anzănuel'ári f. }

Anzănuel'u vb. I } v. *zinuel'u*.

Anzinuel'ári f. }

Anzinuel'u vb. I }

An-zúr prep. v. *zur*.

Ăpă f. v. *apu*.

Apansoz adv. Fără veste, pe neașteptate. *Tsista ticsirat vini apansoz* (această nenorocire veni pe neașteptate). Com. I. L. — Din tc. *apansyz*, (arom. *apansize*).

Apătós, -ă f. v. *apu*.

Ăpir vb. IV (rar). Se face ziuă. *Fuzi, ună tsi apiri* (plecă, cum se făcu ziuă). Mai des se obicinuește: *Dă zorili* (dau zorile). [Derivate: (Țârnareca): **piriri** f., **pirit** a. = revărsatul zorilor...) 8/68]. — Din lat. *apĕrio, -ire*, (arom. *apir*).

Apitșcă f. v. *apu*.

Após, -ă adj. v. *apu*.

Aprăsnés vb. v. *prăscăjes*.

Apts adv. (Numai cu înțelesul de) închis în închisoare, în pușcărie. *Di trei añ di c'ăi apts* (de trei ani de când este închis în închisoare). Com. I. L. [Derivat: **aptsană** f. = închisoare, pușcărie. *Ca ișo tsela din aptsană* (ieșind acela din pușcărie) 25/18]. — Din tc. *habs* și *habsana* (din *habs-hane*), (arom. *hăbsănă*).

Aptsană f. v. *apts*.

Ăpu f. Apă. *Si fătš azor ună căldari di ăpu* (să faci gata o căldare cu apă) 5/55. *Çon dorm și apili* (în miezul nopții) 22. *Apu pupurită* = apă fierbinte 7/16 cf. 5/13, 28/65. **Apă-albă** n. de loc lângă Nânta. Com. G. D. **Apă licuvită** f. n. de izvor cu apă ce lecuiește, de unde și numele. La Per. Papahagi (*Meglenu-Românii* I, 37) se dă greșit *Apa-li-Cuvită*, ca și cum cuvită ar

fi un n. propriu. *Apa-ratsi* = n. de fântână la Oșani. *Apa-l-Teana* id. lângă Cupa. [Și: (rar) **ăpă** f. Derivate: **após, -ă, apătós, -ă** adj.; **apitșcă** f. (dim). — Din lat. *aqua, -am*, (arom. *apă*).

Ar vb. I Ar. *Aram un agru* 21/6. *Dracu ni ară ni sapă*. 215. *Tsela uratș aș ra ăn agru* 1/36. [Derivate: **arări** f. = arat. *Sfârșo di ararea* 5/36; **arătór** m. = arător; **arătúră** f. = arătură. Com. G. D.]. — Din lat. *aro, -are*, (arom. *ar*).

²**Ar** conj. v. *ară*.

Ără 1°. (Neaccentuat) conj. Iar. cf. *a ma, tucu*. *Ără tsela deđu aș zisi* 13/2. | 2°. (Accentuat) adv. Iarăși, din nou. *Din timp ăn tsista vacot ăo ară să vin* (= la anul pe vremea asta eu iarăși o să vin). *Ără tșe aș zisi ară* (iar aceea îi zise iarăși) 29/2. [Și: **ar** conj. *Pul'u tse-ș pul' și Domnu-l' da, ar lă uom; ără* conj. cf. 10/66 (arom. *iar*)].

Arabă f. (pl. *-bqi*) Araba. Com. G. D. — Din tc. *araba*, (arom. *arăbae*).

Arălqe a. Crăpătură mai mare, deschizătură. Com. T. P. | Timp disponibil. — Din tc. *aralyk* (arom. *aralík'e*).

Ăramdžiia adj. Haramgiu, care mănâncă banii altuia de geaba. — Din (tc. *haramđi*, (arom. *hărămđiü*).

Arări f. v. *ar*.

Arát a. Plug. *Nu vez fișoru pri mănșa di arat?* (nu vezi băiatul

la coada plugului?) Com. T. P.
— Din lat. *aratrum*, (arom. *araty*).

Arătór m. }
Arătúrá f. } v. *ar*.

Aravanlija adj. (Despre cal)
care merge în galop ALR. 5497.
— Din tc. *aravanly*.

Árb (pl. *-ur*) a. Hârb. Com. I. L.
[Și *râb*, Com. I. G., *rqb* a.].
— Din bg. *hârb*.

Árbét(i) a. v. *râbet*.

Árbur m. Arbore, în spec. copac,
stejar, cf. ș u m ă, z l ă m b i t s ă.
*Cøn trăgni călotească prin ună mil'ă
di arbur tritșe* (când trăgea paloșul,
trecea prin o mie de arbori) 12/24.
Ān-arbur n. loc. (Lugunța). Com.
S. H. [C o l e c t i v: *arburími*
f. = mai mulți arbori, copaci].
— Din lat. *arbor*, *-em*, (arom.
arbure, la Fărșeroți *oarbăr*).

Arburími f. v. *arbur*.

Are a. Lemnul dela instrumentul
cu care se lucrează bumbacul. *Di
dõuli ports lu arcu ăi ligatã tetiva*
(de ambele extremități ale arcului
este legat mașul s. sfoara). Com. I.
L.—Din lat. *arcus*, *-um*, (ar m. *arcu*).

Areătés vb. IV Horcăiu (în
sogn), cf. g ă r g ă r e s. *Tsela
arcâteaști* (acela horcăie). ALR.
2097. [D e r i v a t: *areătínă* f. =
flegmă, scuipat, ib. 2098. — Din
bg. *hârkam*.

Areătínă f. v. *arcătes*.

Ard. vb. Ard. *Scondurili li arsiră,
saldı dõy scõndurı nu ardey* 12/29.
Tõti scõndurili li arsites 22/29. *Nitsi*

veacl'ă ruguzină nu-l' ardi (nu-i
pasă de nimic) 829. || Aprind, pun
foc spre a arde. *Mojnista dimineatsă
si sculară, aq arsiră* [în text s'a
cules greșit: « arniră »] *furna* (...se
sculară și aprinseră cuptorul) 17/56
[Și: *ârzu* vb. III. *S-la arzu ăn
furnă* (o să-l ard în cuptor) 16/56.
D e r i v a t e: *árdiri* f. = ardere;
ardós, *-oasă* adj. = (despre ardeiu)
iute. *Pipercă ardoasă* (ardeiu iute)
562; *ars*, *-ă* adj. = ars; *arzătúrá*
f. = arsură; *arzătór* m. = arzător.
Com. G. D. C o m p u s (cu
pref.): *duard* (du + ard) vb.
III = ard peste tot, ard până la
capăt, sfârșesc de ars. *Până nu
duardi luminaarea* (până când nu
arde de tot lumânarea). — Din lat.
ardeo, *-*ere*, (arom. *ardu*).

Ardie vb. I Rădic, (refl.) mă
înalt. *Vizû... ună mari plyatșă...
și-ų ardicò cu mona* 4/77. *Ardicòm*
B. 5. *Ardicò sinița pupădița* (ridică
masa preoteasa) 18/6. *Ca si ar-
dicat-aų nãltu până 'n tser* (înăl-
țându-se sus până în cer) 14/61.
F i g. *L-ardicò lă cunac* s. *l-ardic
pri nalta* 290 = îl dau pe mâna
judecății, intentez proces în contra
lui 23. [Și: *ridie* vb. I cf. 9/77.
D e r i v a t e: *ardieări* f. = rădicare,
înălțare; *ardieát*, *-ă* adj. = ridicat,
înălțat. *Aj vrină coastă ardicatã* =
te mănâncă pielea? 141. C o m p u s
(cu pref.) *puardie* (pud +
ardic) refl. (de pe bg. *podkren-
uvam*) vb. I = mă ridic, mă înalt

puțin. *Si-y turim meara și s-na pudardicom ca după meară* (să aruncăm mărul și noi să ne sculam...); niardicăt, -ă adj. = neridicat.

Ardicări f. }
Ardicăt, -ă } v. *ardic*.

Ârdiri f. }
Ardós, -oasă, adj. } v. *ard*.

Ardúl'a Nume de localitate în Lugunța. Com. T. P., cf. bg. *ardăc*, iden ic cu smreka.

Ardž a. Cheltuială. *La cuconă l'-angreacă ardžu* (cucoanele au cheltueli) 17. *Cătunesc ardž* (cheltueli comunale) 957. [Derivat: *ărdžescu* vb. IV = cheltuesc. *Voį si ardžescu multi pari* (vreau să cheltuesc multe parale) 26/65]. — Din tc. *harğ*, (arom. *harğe*).

Ardžés vb. IV }
Ardžescu vb. IV } v. *ardž*.

Areáti m. Arete, berbece jugănit. Com. G. D. — Din lat. *aries*, -*etem*, (arom. *areate*).

Argăsés vb. IV-a Tăbăcesc. *Coajă argăsită* (piele tăbăcită) ALR. 6536. [Derivat: *argăsit*, -ă adj.]. — Din gr. ἀργάσιω (arom. *argăsescu*).

Argát m. Argat, (cu înțeles de lucrător. *Tsel'alants argats veay lăsată lucru*. [Și: *ragát* m. *Si jungl'i un coįni di si trimets la ragats* 5/55. Derivat: *argatlıce* a. = argatlic, lucrul, munca unui argat. *Din argatlıc ghııaști* 25]. — Din gr. ἀργάτης (sau bg. *argat*), arom. *argat*.

Argatlıce a. v. *argat*.

Argävän m. v. *ragavan*.

Argheł'è f. Herghelie. *Argheł'è di cal'* ALR. 5599. — Din tc. *hergele*.

Ări f. }
Arie m. } v. *ariă*.

Ăriiă f. (pl. *qrur*) Arie. *Din qrur al' ded vearga* (din arii îi dădui varga) adică l-am gonit. Com. G. D. *Ariiă Domnului* n. loc. (Lugunța). *Ariiă-l-Dava* n. loc (Cupa). [Și: *ări* f. Derivat: *arie* m. = curte]. — Din lat. *area*, -*am*, (a om. *arye*).

Ăripă f. (pl. *ierip*, *ierp*). Aripă. [Și: *iaripă*, *reápă* f. Com. G. D. [Derivate: *ăripătă*, *iripătă* f. = oaie care nu umblă cu celelalte oi laolaltă id.], (arom. *areapită*).

Ăripătă f. v. *aripă*.

Arisés vb. IV. Îmi place ceva. *Birbêru aų vizù feata și aų arisi* (bărbierul o văzu pe fată și-i plăcu) 3/38. [Derivate: *arisiri* f., *arisit*, -ă adj. = plăcut]. — Din gr. ἀρίσιω, (arom. *arisescu*).

Arisiri f. }
Arisit, -ă adj. } v. *arises*.

Aritš m. (numai în Huma, la ceilalți *ej*). Arici. Com. T. P. — Din lat. *ericus*, (arom. *aricų*).

Ărmqn vb. III v. *rămqn*.

Arnăút m. Albanez. *Arnăut-tșișmè* n. de fântână (Oșani) | Derivat: *arnăutsés* adj. = albanezesc. *Uoi arnăutseșt* (oi mai mari cu lâna albă, mai aspră). Com. I. G. cf. *ghigănes*. — Din tc. *Arnaut*, (arom. *Arbines*, lat.).

Arnăutsés adj. v. *Arnăut*.
Ars, -ă adj. v. *ard*.
Arșănitș m. }
Arșin m. v. } *arșon*.
Arșon m. Cot, arșin. *Leasili sa mai nalti di cot un arșon* B. 8. [Și: (Țârnareca) **arșin** m. *Un arșin di pândză* (un cot de pânză) 7/66; **rășon**, **rășin** m. *Un rășon di antiriă* (un cot de postav). Com. C. I. **Diminutiv**: **arșănitș** m. Com. G. D.]. — Din tc. *arșyn*, (arom. *arșine*).
Ărt m. Ogar. — Din bg. *hărt*, (arom. *hărtu*).
Artic Rest, sfârșit (numai în expresia) *artic până ȳa* (în sfârșit până aici). — Din bg. *artik* (<tc. *artyk*).
Ărtirisés vb. IV. Prisosesc. Com. G. D. [**Derivat**: **ărtirisiri** f. = prisosire]. — Din gr. *αρτηρίω*, (arom. *artirisescu*).
Arzător m. }
Arzătură f. } v. *ard*.
Ărzu vb. III v. *ard*.
Ăs part. (Țârnareca) O să, să. *Io ăs nergu la dăvūa* (eu o să merg la județ) 11/65. *Io ă si ner lă bisearcă* (eu o să merg...) 19/68. *Io ăs in* (eu o să vin) 19/68. *Ăs ts-ay l'ay* (o să-ți o iau) 11/65. *Ăs tsă duc* (o să-ți aduc) 17/65 cf. 5/68, 9/66, 14/65, 19/65, 29/65. — Din *va să*, (arom. *va-s*).
Asán în *Asan-di-Christu*, *Asan-di-Cole*, *Asan-di-Seba*, *Asan-bei-di-Agoș-aga*, toate nume de Români

(cf. Capidan *Meglenoromâni* I, 17 și 13, nota).

Asár m. Zeciuală la Turci. Com. Gh. T. Din tc. *asar*.

Ășea Nume de loc în Nânta. Com. H. I.

Așchier m. 1°. Soldat. *Un așchier 2/21, ... Cən vizú ascheril'* 14/39, 195. | 2°. Oaste, armată. *Mult ăscher* (oaste multă) 14/38. *Tot așchiru* (toată armata). [Și: **așchir** m.] — Din tc. *asker*, (arom. *ask'ere*).

Așchir m. v. *așchier*.

Așchitșă m. Pustnic. Com. G. D. — Din bg. *asketija*.

Ășconsum! interj. (Turcism). Halal să-ți fie, bravo! *Ășconsum, il'u la ămpiratu* (halal să-i fie fiului împăratului) 6/34.

Ășiehjaré adv. pe față. — Din tc. *așikjare*, (arom. *așik'aree*).

Ășlădăsés vb. IV-a Altoiesc ALR. 6098. Cf. a ș l a m à.

Ășlamă f. Altoiu ALR. 6099. Din tc. *arșlama*, (arom. *arșlămae*).

Aslı adv. v. *alız*.

Ăspră f. Ban. *Aspra roși nu peari* (iarba rea nu piere) 26. [**Diminutiv**: **sprîtșeă** f. = lescaie, aspră. Com. G. D.]. — Din bg. *aspra* (gr. *ἀσπρον*). (Pentru răspândirea cuvântului cf. G. M ye. *Ngr. St.* 12), (arom. *aspră*).

Asprimi f. v. *aspru*.

Ăspru, -ă adj. (rar) Aspru. *Lonă aspră*. Com. T. P. [**Derivat**: **asprimi** f. = asprime id.]. — Din lat. *asper*, -a, -um, (arom. *aspru*).

Ăstăz adv. v. *zuyă*.

Astrét adv. Stânjenit, oprit, lipsit. Com. T. P. — Din tc. *astret*, (arom. *astrete*).

At m. Armăsar. *Atu ăi mai juni di cal* (armăsarul este mai voinic...) Com. I. G. cf. a i g o r. — Din tc. *at*, (arom. *atŭ*).

Atqli f. (pl. -*ql'ur*). Partea casei dintre tavan și acoperiș; talpa casei ALR. 3764.

Atqr a. Hatâr. *Di atqr capu ș-la da* 27 cf. 28. — Din tc. *hatyr*, (arom. *hatîre*).

Ăts! pron. v. *tu*.

²Ats interj. Strigăt ce se întrebuintează când vrea cineva să oprească catării de a mai merge. (La Oșani) m u t ș i. [Și: *âtsă*]. — Onomatopee.

Ătsă f. r. Fir de țesut (cf. ALR. 5758), sfoară cf. i r. *Si nu mi vinz priună cu căpestru ili cu atsa* (să nu mă vinzi... cu sfoara) 16/79. *Atsă nu ve* 2/28. | 2. Spec. (la moară). Coarda teicii. Com. C. I. [Derivat: *atsîtșcă* f. (dim.)]. — Din lat. *acia*, -*am* (arom. *atsă*).

²Ătsă! interj. v. *ats*.

Ătsi particulă, servind la introducerea parataxelor. *Atsi si dusi...*, *atsi la ruptsi... căti ună meră și el...* 16/19. *Aș fost-au vrină ȳară doj frats, atsi ș-veay sadi ună vacă* 1/69 cf. 6/19, 2/23, etc. — Pare a fi același cu «aci» (<*ecum-hic*) întrebuintat în: aci se joacă, aci râde, aci plânge...

Atsîtșcă f. v. *atsă*.

Ău pron. v. ¹*ia*.

²Ău pron. v. *jel*.

³Ău art. m. de cazul gen. A lui (întrebuintat numai în Țárnareca). *Tricură pri l-ău tsarluŭ poartă șu si džucaŭ cu mearile. Ău tsarluŭ feată cum șideă...* (trecură pe la poarta țarului... fata țarului...) 9/68. *Tru ău zmeuŭ curiă* (în pădurea balaurului) 24/68. *Ău tsarluŭ fișor* 11/66. (arom. *al*).

Ăură f. Răcoare. *Simintsa... o-punim ăn un loc iundi-ŭ aură* B. 4. *Vini aură* (vine recoare) ALR. 2559 Com. I. L. [Derivat: *aurós* -ă adj. = răcoros (arom. *avros*)]. — Din lat. *aura*, (arom. *avră*).

Aurós, -ă adj. v. *aură*.

Auzitúr f. plur. v. *ud*.

Avà f. v. *hava*.

Ăvdu vb. IV v. ³*ud*.

Ăvgust m. August. *Niști ȳor brumă cadî și lă Avgust*. Com. I. L. — Din bg. *avgust* (gr. *αὐγουστος*), arom. *avgustu*.

Avliŭă (pl. -*ur*) f. Curte, casă, palat. *Damŭan năriditu cu multi avliur* 12/VII. — Din gr. *αὐλή* (bg. *avlija*), (arom. *avlie*).

Avrări f. v. *avredz*

Avrédz vb. I (aromânism în Huma). Răcoresc Com. T. P. [Derivat: *avrări* f. = răcoare *avrós*, -ă adj. = răcoros]. Pentru etimologie cf. *aură* (arom. *avredzu*).

Avrós, -ă adj. v. *avredz*.

Azâr adv.

Azârdisés vb. IV } v. *azqr*.

Azârlqe a. }

Azdisés vb. IV. Turbez cf. anturb. *Flq di azdisl, cot află cota azdiseaști* (află de turbează, cu cât este tratat mai bine, cu atât turbează mai mult). Com. G. D. [Derivate: *azdisîri* f. = turbare; *azdisît*, -ă, adj. = turbat]. — Din tc. *azdyrmak*, (arom. *azdisescu*).

Azdisîri f. }

Azdisît, -ă adj. } v. *azdises*.

Ăzim m. Aluat nedospit: *lutsol nistăfsit* (cf. *stăfses*) ALR. 4026.

Azłqe. Praf de pușcă ce se întrebuintă odată la puștile cu cremene. *Al' lq azłocu* 29. — Din bulg. *azlyk*.

Azmăe m. Zăvoi. Se mai zice *mutșară*, loc *mutșărlif*. ALR. 2485.

Ăznă f. Comoară, hazna. *Flq ună aznă di pari* (află o comoară de parale). — Din tc. *hazna*, (arom. *hăznă*).

Azqr adv. Gata. *Si fats azqr ună căldari di apu* (să faci gata o căldare de apă) 5/55. *La bili vichi, la feasi azâr* 16/43 cf. 3/36, 17/93. [Și: *azâr*, *hazqr* adv.]. Derivate: *azârdisés* vb. IV = pregătesc ALR; *azârlqe* a. = pregătire. Com. G. D. — Din tc. *hazyr*, (arom. *hazîre*).

B

Ba! interj. Ba. *Ba! nu virușes si ducă* (ba! nu cred să se ducă). — Din bg. *ba*, (arom. *ba*).

Băbă f. r^o. Babă, bunică. *Mul' ari-sa și băbă-sa* 1/22. *Cqn si pișă babili* = în faptul zilei. *Țarba-babă* = jocul « baba oarbă ». ALR. 4337. *Baba-țarbă* = cărăbușelul, dobă de porc: « si ampl'ă cu carni drob, uris și șonzi di porc » ALR. 4138, cf. d e a d. | 2°. Moașă. Com. G. D. | 3°. (la moară) Brotacul sau broasca. Com. C. I. | 4°. (la moară) Polița prăsnelului id. [Derivate: *băbîtșcă* f. (dim.); *băbl'oc* m. = bătrân, om gras și greoiu. *Tsista-i un băbl'oc*; *băbl'itsă* f. = femee bătrână; *băbl'ie* m. = băbiță. Com. T. P.; *băbés* vb. IV = moșesc. *Mumă-sa singur aș la băbi fișoru*; *băbîri* f. = moșire. *Tată-su nu ra la băbîrea lu il'ă-su*. Com. G. D.] — Din bg. *baba*, (arom. *babă*).

Băbăie m. (Nânta) Tată. — Din bg. *babajko*.

Babalqe m. Babalâc. Com. G. D. — Din tc. *babalyk*.

Băbés vb. IV }

Băbîri f. }

Băbîtșcă f. }

Băbl'ie m. }

Băbl'itsă f. }

Băbl'oc }

v. *babă*.

Băbûchje f. Mugure, boboc. *Li runiră băbuchil'* (fărămițară mugurii) 9/56. — Din gr. *μπουμπουκι*, (arom. *bubuk'e*).

Băcădârnice m. Mămăligă din făină de porumb sau de grâu. *Pupadija al' zitsi la pōpa*: « aș să

dărəm bǎcǎdarnic » 19/6. [Și: bu-
cǎdǎrnie m. Com. T. P. — Din
mbg. *bakǎrdanik*.

Bǎcǎl m. Bǎcan. *Si aflǎ pri la
bacal'* B. 15. [D e r i v a t: *bǎcǎlqe*
a. = bǎcǎnie]. — Din tc. *bakal*,
(arom. *bǎcal*).

Bǎcǎlqe a. v. *bǎcal*.

Bacǎm m. Bǎcan (lemn cu care
se roșesc ouăle de Paști). *Bacamu
ăi un lemn roș*. Com. I. L. — Din
tc. *bakym*, (arom. *bǎcime*).

Bǎclǎ f. Fasole boabe. *Sats di
baclǎ ili di mel'* B. 4. *Baclǎ si
seaminǎ pri gǎrnișoară* (fasolea se
seamǎnǎ prin porumbișuri). *Baclǎ-
di-mǎtșcatǎ* (fasole cu bobul mare)
baclǎ-parpudǎ f. (un fel de fasole
care crește de timpuriu; are bobul
mic și este foarte gustoasă). Com.
N. T. — Din tc. *bakla*.

Bǎcqr a. Aramǎ, vase de aramǎ:
Tseastǎ casǎ ari mult bǎcqr. — Din
tc. *bakyr*, (arom. *bǎcǎre*).

Bǎcșış a. Bacșış. *Si-l' da mari
bacșış* (o sǎ-i dea mare bacșış)
4/34. [Și: bǎșış a. *Tsi bǎșış tser*
15/2]. — Din tc. *bakșiš* (arom.
bǎcșışe).

Bǎdivǎ adv. Fǎrǎ platǎ, de geaba.
Com. G. D. — Din tc. *badihava*,
(arom. *bǎdihǎvae*).

Bǎdžǎ f. Ochiul podului. *Au
scoasi prin badžǎ* (o scoase prin
ochiul podului) 12/55 cf. 31, 841.
[D i m i n u t i v: *bǎdžinie*, *budže-
nie*, *budžinie* m. = coșul casei pe
unde iese fumul. *Casa noastră ari*

doj badžinits. Com. I. L. Cf. și
ALR. 684 și 3865]. — Din tc.
bağa, (arom. *bǎğǎ*).

Bǎdžǎnǎc m. Cumnat (douǎ s.
mai multe persoane ale cǎror ne-
veste sunt surori). *Bǎdžinacu meș
si dusi la leamni*. Com. I. L. [Și:
bǎdžinǎc m. id.]. — Din tc. *ba-
ğanak*, (arom. *bǎğinac*).

Bǎdžinǎc m. v. *bǎdžǎnac*.

Bǎdžinie m. v. *badžǎ*.

Bǎftșǎ (pl. -ur) f. Grǎdinǎ cf.
g ă r d i n ă. *Si dar unǎ bǎftșǎ* (o
sǎ fac o grǎdinǎ) 4/57, 5/57, 8/IV.
[Și: *bahtșe* f. *Tega s-dusi la bahtșe di
vali* 1/X; cf. B. 9. *baștșǎvǎndžojǎ*
m. = grǎdinar ALR. 6000; plur.
Bǎhtșur = n. loc (Huma). Com.
T. P. — Din tc. *bagča* (mbg.
bařca), arom. *bǎřcǎ*).

Bag vb. I Bag, pun. *Sǎptǎ direc
li bagǎ* (bagǎ-le subt grindǎ) 3,4/66.
[D e r i v a t e: *bǎgǎri* f. = bǎgare
punere; *bǎgǎt*, -ǎ adj. = bǎgat,
pus, așezat], (arom. *bag*).

Bǎgǎri f. v. *bag*.

Bǎgǎrǎditsǎ f. v. *buguroditsǎ*.

Bǎgǎt -ǎ adj. v. *bag*.

Bahtșe f. v. *baftșǎ*.

Bǎhtșur f. pl. v. *bahtșe*.

Bǎja adv. Aproape, cam, prea,
mult, *Flaș un sidžim...*, *la feș ǎn
doj, baja pruchiq* (gǎsii o sfoarǎ, o
fǎcui în douǎ, aproape a ajuns)
2/63. *Baja vǎcqt am no-am mǎncat*
(multǎ vreme este de cǎnd n'am
mǎncat) 5/91. [C o m p u s (cu
pref.) *zǎbǎja* (zǎ + baja) = mult,

multă vreme. Com. D. P.]. — Din tc. *baja*.

Băjăldisés vb. IV Leșin. Com. G. D. [Derivate: **băjăldisiri** = f. leșin; **băjăldisít**, -ă adj. = leșinat]. — Din tc. *bajelmak*, (arom. *băjăldisescu*, cf. dacor. *imambaildi*).

Băjăldisiri f. }
Bajăldisít, -ă adj. } v. *băjăldises*.

Băjăr a. (Oșani) Șiret, șnur, cu care femeile își leagă «tasul» subț bərbie; (rar) baier, șir cu mărgel. *Tasul si leagă cu un băjăr*. Com. I. L., (arom. *bair*).

Băjăt, -ă adj. Care nu este proaspăt, stătut. Com. T. P. — Din tc. *bajat*, (arom. *băjät*).

Băjeuș Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Băjnar m. v. *bañă*.

Băjreac (pl. -tsă) a. Steag. ALR. — 1424. — Din tc. *bairak*, (arom. *băjrak e*).

Băjúr m. Bujor. [Și: **bujúr** m. ALR. 1910]. — Din sl. *ložur*.

Bal' (despre oi). Cu pată albă în frunte. Com. G. D. (Cf. arom. *bal'u*). — Despre originea cuvântului, vezi B g ea în *Dacoromania*, III 208 cf. și II 2 9.

³**Băl'ă** f. pl. Bale. *Al' cură bal'ăli* Com. G. D. [Derivate: **bălés** vb. IV = a face bale la gură. Com. T. P.; **bălós**, -oasă, adj. = bălos. *Mucosu ș-bati peză di bălosu* (mucosul își bate joc de bălosul) id.; **mbălășés** vb. IV (refl.) = mă

umplu de bale. *Si-mbălășăști* (se umple de bale) ALR. 2102]. — Din lat. **baba*, -am, (arom. *bale*).

Bălăntiță f. Bucată de fier și, în spec., de glonț; fig. prostii, nerozii, fleacuri. Com. T. P.

Bălăură adj. (despre prună) Mare. *Prună bălăură* ALR. 6082.

Băl'că f. Pământ. *Popa da cu bal'ca di busiuc* ALR. 2771.

Bălcon a. Balcon. Si pusi pri bälcon 8/39. — Din bg. *balcon*, (it.), (arom. *bälcone*).

Bălés vb. IV v. *bal'ă*.

Bălét a. Bilet. *Bălet di viti* (bilet de vite la târg) ALR. 5661.

Bălig vb. I v. *baligă*.

Băligă (pl. *boaliz*) f. Balebă. *Scot boaliz mol'* B. 11. *Boaliz mănăncă* (spune minciuni) 32. [Derivate: **bălig** și **ămbălig** vb. I (refl.) = mă balebă. *Al' tsi ămbăligo ăñ chiesi* (i s'a bălegat în pungă) 15], (arom. *baligă*).

Bălós, -oasă adj. v. *bal'ă*.

Băltă f. Baltă cf. *bătălatșe*, *Calu ștucni ăñ baltă* (calul se înfundă în baltă). *Băltă'ă* n. de fântână (Oșani), *Băltă-mică* n. loc (Huma), *Băltăroși* n. loc. (Cupa), *Băltă-seacă* n. loc. (Barovița), *Balta-tșair* n. loc. (Lugunța), (arom. *baltă*).

Băltăe m. v. *băltiță*.

Băltiță f. Săcure, bardă, topor. *Ca ăy lo băltița* 18/55, cf. 10/16, 20/28. [Derivate: **băltăe** m. = topor, săcure (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 53); **băltiță** f. *Lo-*

cu ună bălbiică si dişchică leamni (luă cu o secure să despice lemne) 20/68; baltitîşcă f. *Aş lă sădi ună baltîşcă* 13/71]. — Din bg. *baltija*.

Băltiică f. }
Băltitîşcă f. } v. *băltiia*.

Băl'úr. Nume de câine. Com. T. P.

Bam! interj. Bam! *Bam!.. cu tufeacu* 8/57, cf. 6/27.

Bămbănisit, -ă adj. Buced, copil umflat la faţă, nesănătos ALR. 4163.

Bambărés vb. IV Băzâiu cf. v ă n g ă r e s ALR. 4416.

Bămă f. Bamie. — Din tc. *banja*, (arom. *bam'ie*).

Bań m. pl. (la sg. rar). Monedă veche de aramă; gologan. Com. I. G. — Din bg. *ban*.

Băńă (pl. -ońur) f. Baie cf. a m a m i. *Ari işot ună băńă... şi... tots si duc* (a ieşit (= s'a făcut) o baie şi toţi se duc) 6/38. [D e r i v a t e: băńez vb. I (refl.) = fac baie; băńár, băńúár m. = băiaş, cf. a m ă m d ă o ń; băńiştı f. = n. loc. (Lugunţa), unde au fost, odată, băi]. Com. T. P. — Din bg. *banja*.

Băncă (pl. *bõncur*) f. Bancă.

Bănderă f. Steag. Com. T. P. Din it. *bandiera*, (arom. *bänderă*).

Bănelă f. v. *bunelă*.

Băńéz vb. I }
Băńiştı f. } v. *bańă*.

Băpcă f. (pl. -chi). Floricele de porumb, cocoşi. AAR. 4109.

Bără f. Loc mocirlos, mocirlă.

Porcu nostru ađ ăń bară. [D e r i v a t: bārœă, bārœşă f. = mocirlă mai mică. *Ĵunsi lângă ună bārœă* 3/51]. Com. D. P. — Din bg. *bara*.

Bărăcă f. Barieră la intrare în oraş. ALR. 2608. — (Dacor.).

²Bărăcă f. (pl. -ots). Bărăcă de scânduri. ALR. 3830. — (Dacor.).

Barbă f. Barbă. *Cu coasa cuses barba* 4/14 cf. 158; *barba-părtşuluĳ* (s. *prăţşuluĳ*) = un fel de ciupercă, care creşte vara prin păduri; *Barba-prăţşuluĳ creaşti prin pul' and*. Com. I. L. [D e r i v a t: bārbós, -oasă adj. = bārbos; bārbítşcă f. (dim.)]. — Din lat. *barba*, -am, (arom. *barbă*).

Bārbălăşcă f. v. *bārbăraşcă*.

Bārbălits m. Brâncă. Com. T. P. — Din bg. *urbalec* « Rotlauf ».

Bārbăraşcă f. Căcărează de capre. *Ancărcq bārbăroşı ăń loc di tşireş* 2/18 cf. 4/18. [Şi: bārbălăşcă f. ALR. 1799]. Pentru etim. cf. mbg. *bārbuška* id.

Bārbărés vb. IV. Vorbesc prostii, flecăresc, trāncānesc, dārdāresc. *Nu pără-ń barbăriă* (nu mai dārdāri mereu) 696. [D e r i v a t: bārbări f. = flecăire, prostii]. — Din mbg. *bārbaram* (bg. *bārljam*).

Bārbāt m. Bārbat. *Ună mul'ari şi un bārbāt* 1/14. *Vini şi bārbātă-su* 16/56 cf. 113. [D e r i v a t e: bārbătés, -easă adj. = bārbătesc; bārbăteăscă = partea din biserică

rezervată pentru bărbați; **bărbă-teaști** adv. = bărbătește; **bărbătîmi** f. = adunare de mai mulți bărbați. *Ca zătșuco cămbanea, toată bărbă-timea si duno*; **barbătîtș** (dim.) m. Com. G. D.]. — Din lat. *barbātus*, -a, -um, (arom. *bărbat*).

Bărbăteasă f. }
Bărbătești adv. } v. *bărbat*.
Bărbătés, -easă }
Bărbătîmi f. }

Bărbîtșcă f. }
Bărbós, -oasă adj. } v. *barbă*.

Bărcă f. Barcă cf. *ve a i c ă*.
Ună barcă 23/78. — Din it. *barca*.

Bardăe a. v. *bărdac*.

Bărdăe a. Ulcior (se întrebuintează la nuntă, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 44), cf. *potș di tsară*). *Tșuș- bărdac*, se zice când s'a îmbătat cineva. Com. I. L. [Și: *bardăe*]. — Din tc. *bardak*.

Bărdét v. *brad*.

Bărdi a. plur. (La războiu). Brațe, brățare, băteli, mănuși. Com. H. I. [Derivat: *bărdilie* m. = prăjină lungă, beldie id. — Din bg. *bărdo*.

Bărdilie m. v. *bărdi*.

Bărdză f. Nume de capră cf. neagra, rusa, siva, etc. Com. G. D. — Cf. alb. *bardhë'*.

Băre }
Bări } adv. v. *barim*.

Barim adv. Cel puțin, barem. [Du-*uă*] *până casă barim* 4/58. [Și: *băre, bări* adv. *Bari un nu așră mărghit* 33/65 cf. 13/66, *bérim*

béri adv. *Nu puțuș beri si-n la trimets* 9/51 cf. 2/50]. — Din tc. *barem*, (arom. *barem*).

Bărliv, -ă adj. Zăpăcit, amețit. *Uaiă bărlivă* = oaie căpie. *Sta ca vrină uaiă bărlivă* = stă tristă. Com. I. G. [Derivat: *ambărlivés* vb. IV = amețesc, zăpăcesc, (despre oi) devin căpiu. Com. I. L.]. — Din bg. *bărliv*.

Bărlóe m. v. *bărlog*.

Bărlóg m. Culcuș la animale și la paseri, bărlog. *Si sculo di pri bārloc* (se sculă din culcuș) 11/83. *Ān bārlogu di çoni ubideș pōni* (în culcușul căinelui cauți pâine) 35. — Din bg. *bărlog*.

Bărnés vb. IV v. *burnes*.

Bărnitsă f. (pentru *mel' barnitsă* cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 51). Un fel de meu. *Ia u ari uopt cupiti di ghipt: unu aș di mēl', lāntu aș di barnitsă, lāntu aș di grōn și lāntu aș di sicară* 9/4. [Derivat: *bărnitșqñă* f. = paiul barniței; se dă ca nutreț la oi. Locul unde se cultivă barnița cf. *ovișonă*]. — Din bg. *branica?* Înțelesul nu se potrivește.

Bărnitșónă f. v. *barnitsă*.

Bărnivee v. *brinivec*.

Bărnút a. Tabac. *Trasi uneac bārnut și cătșo si hifcăiască* (a tras puțin tabac...). [Și: *burút* a. ALR. 4294]. — Din tc. *barnut*, (arom. *bărnute*), cf. alb. *bërnot*.

Bărocă }
Bărqșcă } f. *bară*.

Bárovitsa N. loc. în Meglen. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 7, 19, 27).

Bársoghîâr adj. Se zice despre un om înalt și prost; nătărău, narod, prost. *Cată ca bársoghîâr* (se uită ca un nătărău). *Án tsi pruvistă că bársoghîâr* (mi-a venit ca un prost) 33, 34. [Și: **bársoghîr** adj.].

Bărút a. Praf de pușcă.—Din tc. *barut*, (arom. *bărute*).

Baş vb. I. (Țárnareca, Huma). Sărut, cf. b a t ș c u. Com. T. P. — Din lat. *bassio*, -are, (arom. *baș*).

²**Baş** part. (Întotdeauna în legătură cu un alt cuvânt). De frunte, primul, cel mai bun. *Cari poati... si-l' lea un bașbirbec* (care poate să-ia un berbec din cei buni) 1/37. *Baş-tșișma* n. loc. (Cupa). — Din tc. *baș*.

Băsămáts pl. Rampă la scări, treaptă. ALR. 3851. — Din tc. *basamak*.

Băscă f. Bască ALR. 5810. *Bască di lônă* = bucată de lână. Com. C. I. *Lă deadi căti ună bască di lônă*. — Cf. alb. *baskë*, (arom. *bască*).

Bășcă adv. Deosebit, separat, aparte. *Sfacă pojni bașcă* (fiecare pâine aparte) 16/4. *Bășca-bășca aș leșiră*, 17/4 cf. 20/51, B. 6. — Din tc. *baška*.

Băseárică f. Biserică. *Snaga 'n biseárică și mintea 'n tulăriști* (cu trupul în biserică și...) se zice despre cei ipocriți 813. *Am ună*

băseárică pri un direc sta (= bureatili) *10. *Biseárica-mari*, *Biseárica-mică* n. de biserică în Oșani. [Și: *biseárică*, *biserieă* f. *S-mi duc la biseárică* 34/18, *bisirieós*, -ă adj. = bisericos]. — Din lat. *basilica*, -am, (arom. *biseárică*).

Bășibuzúe m. Bașibuzuc. — Din tc. *bašibozuk*, (arom. *bașibozuc*).

Bășiș, a. v. *baçış*.

Băsmă (pl. -ur). Stambă. — Din tc. *basma*, (arom. *băsmă*).

Băstră f. Rugina grâului.

Baștăvândžojă m. v. *baftša*.

Băstún a. Baston. *Án breg ve un ded c'un băstun* 10/1. — Din bg. *bastun* (it.), (arom. *băstune*).

Bat vb. III. Bat, (refl.) mă bat. *Că ișo mojnista si bată cu tsela uomu* 32/2. *Ai... să na batim* cf. 27/2. *Bat peză* = îmi bat joc. *Nu mi pritorn, ca si bată peză* 2/II. *Bat til'al* (cf. d a u t i l' a l) 4/86. *Bat tãmburã* = cânt din cobzã 25/90. *Bătú zeazit* (s. zeajst) = s'a iscãlit 36. *Án bat capu di ropă* = mă frãmânt cu mintea 83. *Mi bati bun* = are să-mi fie bine. *Cată, din jurimint să nu țeș, că nu ti bati bun* 8/25. *Bat pri* (s. di) = dau de cineva s. întãlnesc pe cineva. *Băturã pri un cojni* (...dãdurã de un câine) 6/12. *Bătú di un ded* (întãlni un bãtrân) 2/2 cf. 8/12, 1/12. [Derivate: **Bătire** f. *Bătirea soarili* = miazãzi. (Com. G. D.), revãrsatul zorilor. *Di la bătirea soarili pãnã la scãpítat* B. 15. *Prima*

măncari s-iiă la batirea soarili ib. 5; **bătút**, -ă adj. = bătut. *Sam bătută* (sunt bătută) 6/19. *Ai bătut ăncap* = nu este în toate mințile 769; **bătănă** f. = vâltoare. *Bătaňa-dila-Sireanu* n. loc. (Cupa). *Bătaňa* n. loc. (Barovița); **bătănisés**, vb. IV = bat în piuă. C o m p u s: (cu pref.) **izbăt** (iz + bat) vb. III (după bg. *izbivam*, mbg. *izbijam*) = 1°. bat de a bine. *Tsela porcaru la izbătu* (porcarul acela îl bătui bine) 8/20 cf. 6, 7/20. | 2°. Respir. *Mult ăncuręn izbati* (respiră repede). Com. C. I.; **răzbăt** (răz + bat) vb. III = trec prin ceva, răzbat. Com. I. L.]. — Din lat. *batto*, -ere, (arom. *bat*).

Bătălătše f. Băltoacă. *Bătălătše di apu* (băltoacă de apă care se face în drum) ALR. 2507. Derivat din *baltă*?

Bătănă f. v. *bat*.

Bătândžoiă m. Piuar cf. *bă-ta nă*. ALR. 1729.

Bătănisés vb. IV v. *bat*.

Bătărneăști adv. v. *bitęrn*.

Batavotše m. v. *batcu*.

Băteu part. (În unire cu un nume). *Batcu-lupi* = cumătre lup. *Bini viniș batcu-lupi*, 5/72. *Batcu-votše* id. *Zăstaț batcu-votše* ib. [Și: *batavotše* (din *batcu-votše*)]. — Din mbg. *batko*.

Bătijuni f. v. *batiz*.

Bătiz vb. I. Botez. *Să... la bătiz* (să-l botez) 5/86. *La bătizę odža* 6/86. [Derivate: **bătizări** f. = botez. *Dupu bătizari, lumea si gu-*

steaști lă casa lu micu; **bătizăt**, -ă adj. = botezat; **bătizătör** m. = botezător; **bătijuni**, **butijuni** (<lat. *baptidjo*). f. = botez, botezare. *Di la butijuni nu-i spilat*. 66]. — Din lat. *baptizo*, -are, (arom. *pătedzų*).

Bătizări f.

Bătizăt, -ă adj. } v. *batiz*.

Bătizătör m. }

Bătoănă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromăni*, I 23).

Batș m. Baci. *Batșu si dusi lă bătșqlă*. Com. I. L.

Bătșeu vb. I. Sărut, cf. *sărut*. *La bătșcară* (il sărutară) 17/56. *Si bătșcară* (se sărutară) 13/58. *Nu pot bătșcari męna* (nu pot săruta mâna) cf. Capidan, *Meglenoromăni*, I 132. *Tu batșchi* (tu săruți) ALR. 2093. [Și: *bătșcum* vb. I)]. — Din *baș* + *mutșcu* (*Meglenoromăni*, ib.), (arom. *baș*).

Bătșilini f.

Bătșiliști f. } v. *bătșql'ă*.

Bătșql'ă f. Stână. *Si dar ună bătșql'ă* 2/56. *Bătșql'ă di ports nu-s fatsi* (stână de porci nu se face) 587 cf. 822. *Bătșql'a-Ghiuluț*. n. loc. (Oșani). [Și: *butșol'ă* f. ALR. 5373. Derivate: **Bătșiliști** n. loc. (Huma), unde au fost vreedată stâne. Com. T. P. **Bătșilini** id. la Cupa]. — Din bg. *bačilo*.

Bătút, -ă adj. *bat*.

Băuva n. loc. (Barovița).

Beă adj. v. *beat*, -ă.

Beăł adj. Alb, frumos. *Si iasă pri bełi* = o să iasă la iveală 44.

[Derivate: **bealuş** -ă adj. = un lucru care nu-i bine colorat în roş sau în alb. Com. G. D. *Capră bealuşă*; **bélea** f. = nume de căţea. *Belca -n latră ă deal* *4; **béltş** m. = nume de câine. Com. G. D.; **Belítsa** f. = n. de râu care se varsă în Megleniţa. Com. T. P.; **bilusés** vb. IV (refl.) = mă sulemenesc; **béltşi** adj. = alb., albicios]. Com. T. P.]. — Din sl. *běl* (arom. *biäl*, cf. Capidan. *Elem. sl. în dial. arom.* 58).

Bealuş, -ă adj. v. *beal*.

Beări f. v. *beaŷ*.

Beát, -ă adj. [Şi: *beà* adj. *Cari nu fuži beà dă la nuntă?* 502. Derivat: **beátşişte** f. beţie. Com. I. G.]. — Din lat. *bibītus*, -a, -um, (arom. *ambitat*).

Beátă f. Calţavetă cf. *pudveschi*. *Cupilaşil' poartă beati cu tsufts*. Com. I. L. cf. şi Capidan, *Meglenoromâni* I, 40. — Din lat. **bitta*, -am. CDDE. 143.

Beáu vb. II. Beau *S-na dutsim s-biăm ăpu* 2/73. cf. 27/68. *L'ă biŷu gl'etsu* = a tulit-o, ă fugit, a şters-o 981. *Ăn si biă* = mi-e sete 2/74. [Şi: **biáu** vb. II. Derivate: **beári** (*berí*) f. = băutură. *Io mo ăts las măncări şi beri* 6/2. *Dq-n dustur măncari şi beri* (în text greşit: *dq-n dustur beri*) 6/91; **biătură**, **biūtură** f. = băutură, **biătór** m. = băutor. Compuse: (cu pref.): **prubéau** (pru + beaŷ) vb. III = îmi vine poftă pentru

apă, m'apucă setea (după mbg. *pripivam*). *Al-tsi prubiŷu ăpu lă fitşor* 5/51, 12/49; **pribeáu** (pri + beaŷ) vb. III (Liumniţa) 2/73, 10/64; **dubeáu** (du + beaŷ) vb. II (după bg. *dopivam*) = beaŷ până la sfârşit, beaŷ peste tot. *Mini mi ari dubiut* 10/3; **năbeáu** (na + beaŷ) vb. II (după bg. *năpivam*) = beaŷ; **năbiŷut**, -a adj. (cf. bg. *năpien*) = beat.] — Din lat. *bībo*, -ere, (arom. *beaŷ*).

Bébi m. Numele ce dă fratele mai mic la cel mai mare, *nene*. *E ghidi, bebi, cumu voltşi* 4/13. *Bebi să-n mi drobească* 3/I. — Din mbg. *bebi*.

Beg m. bei. *Si dusi la un beg* 7/18 cf. 8/IV. [Derivate: **bighítsă** f. = soţia beiului. *Bighítsa ş'ari sultanat* (begoaica îşi are luxul ei) 43; **biglqe** (tc. *beglyk*) f. = boierie]. — Din tc. *beg*.

Béi m. v. *curcubeai*.

Beĵehi v. *belchi*.

Beĵlie Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 11).

Bélbitsă f. Un fel de peşte, bel-diţă. Com. I. G. [Se zice şi **bélvitsă** = păstrăv, bg. *bélvica*].

Bélea f. v. *beal*.

Bélehi Poate (că)... *Belchi putem* 7/19 cf. 2/34. [Şi: **béĵehi** 2/12 cf. 14/9]. — Din tc. *belki*.

Béltş m. v. *beal*.

Bélítza f. v. *beal*.

Beloglavă adj. (despre oaie) Cu botul alb la oaie neagră. Com. T. P. — Din bg. *běla glava*.

Belonógă f. adj. (despre oaie) cu picioarele albe la oaia neagră. Com. T. P. — Din bg. *bëla noga*.

Bëlvitsă f. v. *belbitsă*.

Bëri adv. v. *barim*.

Bërim adv. v. *berim*.

Bes vb. IV. Băs. *Än ună ticod* bes = stau bine 777. *Si beş trei-orî* 2/70. [Şi: *bişqs* vb. IV. Derivate: *bişqri* f. *Bişqrea-i sănătoasă, ama-i ruşinoasă*; *bişonă* f. (<*bissina) = băşină. *Bişon goali* = minciuni, prostii 959, *bişănós, -ă* = băşinos; *bişătüră* f. = băşină]. — Din lat. *bissio, -ire* (= *vissio*), (arom. *bes*).

Beşbunăr N. loc. (Oşani).

Besminitsă (di porc) f. Untură groasă de porc, osânză ALR. 749.

Bëtşfi f. pl. Nădragi de lână, cf. pătur, jambiere. Com. G. D. — Din mbg. *beçvi*.

Bibă f. Carne. *Dq-l' uneac bibă la tsista sirumă*. Com. I. L. | Un fel de brodarie. — Din alb. *bibă* (arom. *bibă* « raşă »).

Bie m. Bou în vârstă dela 3—5 ani, junc, taur. *Că vrin bic äi junî* = e tare ca un taur 310 cf. 45. [Derivate: *bueăjës* vb. IV (despre porci) = mârlesc. *Portsil' si bucaşes pri tşirişar* (porcii se mârlesc în Iunie). Com. I. L. = *bueăiri* f.; mârlire]. — Din bg. *bik*.

Biehjár m. Neînsurat. Com. C. I. — Din tc. *bikjar*, (arom. *bikjar*).

Bieuvát. Râncaciu. Com. T. P.

{ **Bighiitsă** f. v. *beg*.

{ **Biglqe** a.

Bigór m. 1°. Piatră poncie care se taie ușor cu securea și slujește la clădirea căminurilor. Com. I. G. | Un fel de mușchiu verde ce se face în fundul văilor pe pietre, vara, când apele scad. *Ropa cari si trăculeaști, nu catsă bigor* (acela care schimbă stăpânii nu face avere, 637). [Derivat: (ad. 1°). **Bigurliva** f. n. loc. (Cupa). Com. N. P.]. — Din bg. *bigor*.

Bigurliva f. v. *bigor*.

Biĵătüră f. }

Biĵtór m. } v. *beay*.

Biĵúe (pl. *-tsă*) a. Turmă ALR. 1797, cf. bil' u c.

Biĵütüră f. v. *beay*.

Bij m. v. *biş*.

Bijăniă f. n. loc. (Cupa). Com. C. P. — Din sl. *běžanije*.

Bijúşcă (pl. *-chi*) f. Ac cu gămălie. ALR. 5756.

Bilă f. Par, prăjiniă, bilă. *Am un dead cu ună bilă ân cur. Bila-de-Varnic* n. loc. (Huma), *Bila-lungă* n. l. (Oşani). — Din bg. *bilo*.

Bilbil m. v. *birbil*.

Bil'că f. Buruiană care vindecă; leac, doctorie. *Äl fuzt cuvetu la bil'că* B. 15. *Cøn si culcă, puneă nişti bil' ts la pitşoari*, 6/49 cf. 7/49. *Bil'că-di-buric* = un fel de plantă lecuitoare. *Bil'ca-di-buric äĵ licu-vită. Bil'că-furească* id. *Cu bil'ca furească si licues tăl'ătură*. Com. I. L. [Derivat: *bileutú* (pl.) =

ierburi, buruieni. — Din bg. *bilka*.

Bileutín v. *bil'că*.

Bileà f. Belea. *Daŭ di bileà* 196. [Și: *bileauă* f.]. — Din tc. *bela* (arom. *bilae*).

²**Bileà** adv. Chiar, la drept vorbind. *Nitsi nu-l' tșoni si antră ân casă bileà* (nici nu îndrăznește să intre în casă chiar). *Ghîudș-bilea* = abi. *Ghîudș-bilea la putum sculari* (abia l-am putut scula). [Și: *bilim*, *bili* adv. Com. G. D.] — Din tc. *bile*.

Bileăg a. Semn, țintă cf. nișan. *Mines s. daŭ bileagurli* = schimbă semnele, inelele la logodnă. [Derivate: *bileájnie* (bg. *bělěžnik*) = semn, (fig.) minune; însemnat. *Di toati tșeaști si spunim noj dŭu maț bileajnitsi* B. 13; *bilijes* vb. (bg. *bělěža*) = pun semn, însemnez. La țesut, când femeea este pe sfârșite și începe sulul să se întrevadă prin fire, se zice *deadi domnu di bilijŭ*, adică a ajuns la capăt 48. | Vaccinez]. — Din bg. *belěg*.

Bileájnie a. v. *bileag*.

Bilés vb. IV. Belesc, jupoiu. *Mo s-ti biles* (acum să te jupoiu...) 25/8 cf. 4/52. [Derivate: *biliri* f. = belire; *bilít, -ă* adj. = belit, jupuit]. — Din paleosl. *běliti* (arom. *bilescu*).

Bili adv. v. *bilea*.

Bilijes vb. IV v. *bileag*.

Bililă f. Albeață, suliman. Com. I. L. cf. *biliri*. — Din bg. *bělilo*.

Bilim adv. v. *bileğ*.

Bilintróc m. Un fel de piatră mai tare decât cremenea, de culoare albastruie. *Că bilintroc*, se zice unuia care este sănătos tun. 958.

Biliri f. rumenele. ALR. cf. *bililă*.

²**Biliri** f. } v. *biles*.

Bilítsă f. Oaie cu lâna albă. *Toati bilítsi și rusi* (toate albe și roșcate) 7/94. — Din bg. *bělica*.

Biltșúg m. Belciug. Com. P. M. — Din bg. *belčug*.

Bil'úe (pl. *-uts*) a. Turmă, grămadă, număr mare. *Un bil'uc di uoŭ* 7/25 cf. 8/27, 46. *Un bil'uc di yamiń jungl'ats* 17/7 cf. 3/32. [Și: *Bil'úcă* n. loc. (Conțco)]. — Din tc. *beuluk* (arom. *buluk'e*).

Bil'úcă v. *bil'uc*.

Bilusés vb. IV v. *beal*.

Bindisés vb. IV. Imi place. Com. G. D. — Din bg. *bendisv am* (tc.).

Bini adv. Bine, bun cf. *bun*. *Si-ancalic pi cal bini* 39/65. *Bini viniș* 5/72, cf. 5/85, 17/47, 2/1. | Adj. *Di tuntsea 'ntsileasiră că ra binli dōmmu* (...era bunul Dumnezeu) 19/56. — Din lat. *bēne* (arom. *g'ine*).

Binivrée m. v. *brivinec*.

Birbeátsi m. Berbece. *Si tsirtau pri un birbeatsi mort* (...se certau pe un berbece mort) 1/39 cf. 8/23, 2/52. *Birbeatsi bitŭrn* (berbece peste 3 ani). *Birbeatsi-tșucăit* (ca-

strat). [Și: **birbée** m. *Leazi un birbēc maș bun* 2/37 cf. 1/37. **Derivate:** **birbieăr** m. = berbecar; **birbitșoe** m. = berbec tână (2—3 ani). — Din lat. *berbex*, *-ecem* (= *vervex*), arom. *birbec*.

Birbée m. v. *birbeatsi*.

Birbér m. Bărbier. *Căsa lor ra carși cu căsa la un birbēr* (casa lor era în fața casei unui bărbier) 3/38. [**Derivat:** **birbirnitsă** f. (bg. *berbernica*) = bărbierie. Com. T. P.]. — Din tc. *berber*, (arom. *birber*).

Birbieăr m. v. *birbeatsi*.

Birbil m. Privighetoare, cf. s l ă v e a j. Com. T. P. [Și: **bilbil** m.]. — Din tc. *bülbül*, (arom. *birbil'*).

Birbirnitsă f. v. *birber*.

Birbitșoe m. v. *birbeatsi*.

Birda adv. Din nou, încă odată, iarăși. *Birda fuzeà* (iarăși pleca) 1/42. *Birda spusiră* 21/43, cf. 9/31, 12/84. — Din tc. *birda*.

Birichét a. Berechet, belșug. *Birichet nu si fatsi* 5/26. — Din tc. *bereket*, (arom. *birik'ete*).

Birislav N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 6, 7, 9, 20, 24).

Bîru interj. Se spune tinerilor voinici, ca semn de admirație pentru vitejia lor. *De, biru, de!* 47. — Din alb. *bir*, (arom. *biro*).

Biș m. Nume de insectă, bumbăr. *Biș veardi* (cățelul Frasinilor. *Cantharis viscatoria* L.) ALR. 6549. *Biș din baligă* (bumbăr de balebă) ib. 6562. *Biș amputstot* (ma-

mornic) ib. 6568. [Și: **bij** m. *Flo... un bij* 15/51, cf. 27, 28, 29/51].

Bișănós, -ă adj. } v. *bes*.

Bișătúră f. }

Bișcă (di pin) f. cucuruz de brad. ALR. 974. — Din mbg. *biška*.

Biseárică f. } v. *băsearică*.

Biserică f. }

Bișică f. }

Bișiehitșcă f. } v. *bișocă*.

Bișieós, -ă adj. }

Bisinét-camen (Numai în poavești). Piatră-scumpă, piatră nestemată. Com. C. I. — Din bg. *bezzenen-kamen*.

Bisirieós, -ă adj. v. *băsearică*.

Bișocă f. Băsică. Com. G. D. [Și: **bișică** f. (Huma). **Derivat:** **bișieós**, -ă adj. = beșicos; **bișiehitșcă** f. (dim.). — Din lat. **bes-sica*, *-am* (= *vessica*), (arom. *bișică*)].

Bișonă f. }

Bișori f. } v. *bes*.

Bișqs vb. IV. }

Bístritsa N. de râu (Nânta).

Bístru, -ă adj. Limpede, clar. *Di la bistra apu biù* 14/32, cf. 5/59; *bistra tșeșma* (fântână limpede) 13/19. — Din bg. *bistra*.

Bitărneátsă f. }

Bitărneése adj. } v. *bitqrn*.

Bitárnitsăe adj. }

Bitqrn, -ă adj. Bătrân. *Un äscher bitqrn ra fuzit din cavgă* (un soldat bătrân...). *Lonă bitqrnă* cf. l o n ă. [**Derivate:** **bitărneátsă**, **bătrâneátsă** f. = bătrânețe. *Dună ân tinireatsă ca si-ts află la bătăr-*

neatsă 39. *Con aî mai bun să trazi moneşă, an tiniretsă ili an bătârneţă* 3/15, cf. 2, 4/15. *Bitârneatsa-i mâncoasă* (bătrâneţele sunt anevoioase) 408; (rar) *bătârnes*, (mai des) *ambătârnes*, *ambitârnes* vb. IV. = îmbătrânesc. *Cmo, ca ambătârniş, stăponu nu mi va* (acuma, dacă îmbătrânii...) 8/36 cf. 4, 6/12; *ambătârniş* f. = îmbătrânire; *ambătârniş*, *ambitârniş*, -ă adj. = îmbătrânit; *bitârneşe* adj. = bătrânesc; *bătârneşti* adv. = bătrâneşte; *bitârnişae* adj. = bătrâior. Com. G. D.]. — Din lat. **betraus*, -a, -um (= *veteranus*), (arom. *bitârnu*, rar).

Bitşae N. de fântână (Huma).

Bitşhidži m. Tăietor de scânduri. *Tru cali aş flă un bitşhidži* 23. — Din tc. *bičkiži*.

Bívol m. v. *bivol*.

Bívol m. *Bivol*. *Tál'ară trej bivol'* 2/67, cf. 14/66. *Bivol'* n. loc. (Cupa). [Şi: *bívol* m. *Derivate: bivulitsă* f. = bivoliţă; *bivultşae* m. = bivol mic. Com. G. D.]. — Din bg. *bivol*, (arom. *bival*).

Bivulitsă f. } v. *bivol*.
Bivultşae m. }

Blăditsă n. loc. (Huma).

Blagoslovés vb. IV. }

Blaguslúvés vb. IV. }

Blagusuvés vb. IV. } v. *bluguvises*.

Blagusuvít, -ă adj. }

Blagusivés vb. IV. }

Blánă (pl. *blôñ*) f. *Blană* de

lemn. *Că cu foarfitsli tal'ă blôñ* (spune la minciuni). [*Derivate: blănav*, -ă adj. = mincinos, care spune lucruri de necrezut; *blănavă* f. = mâncare prea grasă (se mai zice şi: *tangoasă*). Com. I. G., cf. *tăngos*; *blănés* vb. IV. = spun minciuni], (arom. *blană*).

Blănav, -ă adj. }

Blănavă f. }

Blănés vb IV }

} v. *blană*.

Blăstém a. v. *blastim*.

Blăstim vb. I. *Blestem*. *Si anvirino şi li blăstimo* (se supără şi îi blestemă) 27/94. [*Derivate: blăstimári* f. = blestem. Com. I. L.; *blăstimát*, -ă adj. = blestemat; *blăstém* a. = blestem]. — Din lat. **blastēmo*, -are, (arom. *blastim*).

Blăstimári f. }

Blăstimát, -ă adj. }

} v. *blastim*.

Blátsa N. loc. (Nânta). *Blatsamari*, *Blatsa-mică* n. loc. (Oşani).

Blazeáñnit adj. v. *blazeji*.

Blazej adv. Ferice, fericit. *Blazej-l' la tsista ũom* (ferice de omul acesta). [*Derivate: blazejñit* adj. = fericit. *Blazejñits sa tătóñl'i cu fişor pricupsits* (fericiţi sunt părinţii cu copiii pricopsiţi) 773]. — Din bg. *blazě*.

Blazejñit adj. v. *blazeji*.

Blienés vb. IV. *Bor* sc, vârs. Com. G. T. — D n bg. *blikam* (bljukam).

²*Blienés* vb. Mă uit, zăresc. *Lisitsa că blicni şi aũ vizu* (vulpea dacă se uită şi o văzu). — Din mbg. *blikam* (aor *bliknah*).

Blíznă f. (La Oșani, numai cu însemnarea) oțel. *Ūom juni ca blizna* (om voinic ca oțelul). Com. I. L. — Din bg. *blizna*.

Blíznăc, -ă adj. Geamăn (despre oameni, vite, fructe etc.) *Frats bliznats* = frați gemeni. *Prună bliznacă* = o prună care crește lipită de altă prună ALR. 6089. | Un fel de brodărie. — Din bg. *bliznak*.

Bloń (pl. lui *blană*) Cele două scânduri care leagă tălpile războiului, cf. r ā z b o ĩ.

Blqndă f. Erisipel. — Din lat. *blandus, -a, -um*, (arom. *blândă*).

Blor a. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P. — Din mbg. *blor*.

Bluguslúvít, -ă adj.	} v. <i>bluguvises</i> .
Blugusóv a.	
Blugusuvés vb. IV.	
Blugusuvít, -ă adj.	

Bluguvisés vb. IV. *Blagoslovesc, binecuvintez. Aŷ bluguvisi apa și ună-ŷară si feși apa bluguvisită rachiă* (o binecuvântă apa și de odată se făcu... rachiu) 4/25. [Și: (mai nou) *blagoslovés, bluguslúvés, blagusuvés* vb. IV. | Derivate: *blagusuvít, -ă* adj. = *blagoslovit; Blagusuvít si ieș* 10/60, *bluguslúvít, -ă* adj. *Bluguslúvită să ieș di dōmnu* 6/11. *blagusuvít, -ă* adj. *An blagusuvít* (an *blagoslovit*) 54. *bluguvisít, -ă* adj.; *blugusóv* a. = *blagoslovenie, binecuvântare. Tsivà nu voĭ, tucu blugusov tser* (numai binecuvân-

tare cer) 11/6]. — Din paleol. *blagosloviti*.

Boădnie m. Ajunul Crăciunului; butuc care arde de sărbătorile Crăciunului. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 37—38). — Din bg. *bădnik*.

Boări f. Vânt, vânt puternic, furtună. *Cum ti turi boarea?* (cum te-a adus vântul) 8/38, cf. *5. *Pri boari-l' zits* (vorbești în vânt) 52, cf. 5*, 708, *boari-neagră* = vijelie cu furtună. Com. I. G., *boari cu neaŷă* f. = vânt cu zăpadă. *Boarea cu neaŷă bati di cutru Cujuc* (La Lundziń). *Boari di ŷona* = boari cu neaŷă. Cf. tc. *bora*, (<gr. βορέας), bg. *bora* și *bura*, id. Meyer-Lübke îl derivă din lat. *boreas*, punându-l în legătură cu celelalte forme remanice REW.

Boășă f. v. *boș*.

Bob a. Bob, grăunte. *Un bob*. [Și: *bōbeă* f. *Bobchi di smăreacă* = fructul juniperului. Com. I. L.; *bobchi* (pl. lui *bob*) = nume de floare de culoare violetă, nasture; un fel de broderie. — Din bg. *bob*.

Bōba f. Nume de capră. Cf. *bardza, tșunga, tșupa, neagra, siva, rusa* etc. Com. G. D.

Bōbeă f.	} v. <i>bob</i> .
Bōbechi f. pl.	

Bod m. Ghimpe, bold, țepus. *Măgaru si 'ntsapă cu bodu*. Com. I. L. *Ānvitsătura nu si-nșară cu*

botu 'n cap 499. *Bodu la chirchel* = cataramă ALR. 3312. *Bod di albină* = acul albinei, ib. 5458. [Derivat: *ambód* vb. I. = îmboldesc (cu ind. prez.: *ambod*, *ambodz*, *amboadă*, *ambudom* etc.) ALR. 5663. *L-ambudó unec* 34/51; spin, întap. *Mi amboadă* (mă spină) ib. 1358]. — Din bg. *bod*.

Bogát, -ă adj. Bogat. [Derivat: *bogätsil'ä* f. *Junili cu feata tricură veacu cu bogätsil'ä* 11/82]. — Din bg. *bogat*.

bogätsil'ä f. v. *bogat*.

Bogoróditsä f. v. *buguruditsä*.

Bója N. loc. (Nânta).

Ból'că f. Suferință, durere, necaz, päs. Com. G. D. — Din bg. *bolka*.

Bólen adj. (Bulgărisim). *Bolen zdrav nosi* = bolnavul poartă pe cel sănătos 19/72.

Bolován N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Bóreä N. loc. (Oșani). — Din bg. *borika*.

Bordž a. Datorie. [Derivat: *bordžlija* m. = dator, *buršlija*, *buršlija*. — Din tc. *borğ*, (arom. *borğe*).

Bordžlija m. v. *bordž*.

Borè m. Cămin (arom. uğac, par-tea din afară) ALR. 3866. Și: rostu la budžinic, ib. — Din tc. *bore* cf. *boureu*.

Boș (pl. *boașă*) a. ALR. 4874. *Ca çon la cătsq Dömnü di boașă* 249; *boșu-cucotuluș* = struguri, razachie. Com. I. L.

Boș (di pin) m. Cetină de brad. ALR. 975.

Bošnie m. Clin. *Bošnic di ca-meșă* (clin la mâneca cămășii), ALR. 3305.

Bótsä n. de fântână (Oșani). [Derivat: (genit.). *Botsäl'a* n. loc. ib.].

Bótsäl'a v. *botsä*.

Bótšvä f. Bute. [Derivat: *butšfär* (bg. *báčvar*) m. = cel care face putini, butar]. — Din mbg. *bočva* (bg. *báčva*).

Bóu m. 1°. Bou. *Dracu al' zisi*: «*tău bou șarotu la vizui*» (boul tău peștiș il văzui) 14/3. *Cu boil' nu si tradzi* = nici cu boii nu-l poți mișca 54. *Bou-domnuluș* = taurul lui Dumnezeu. *Boy-di-baltă* = zimbru, bour, ALR. | 2°. (Plur.) Un grup de stele care iese la revărsatul zorilor. *Boil' ies lă darea zorl'i*. [Și: *buău* m. 5/75. Derivat: *boutšúe* m. (dim.)]. — Din lat. **bōvus*, -um, (= *bos*), arom. *bou*.

Bouréu (pl. -ur) a. Horn, locul pe unde iese fumul. ALR. 684. Cf. *budženic*. Pentru etim. cf. *bore*, *borè*, (arom. *burie*).

Boutšúe m. v. *bou*.

Boz m. Soc. *Boz di iavur* (floare de platan) 4/18. [Derivat: *buzél* (bg. *bozel*, Pančev, 29) m. = soc, floare cu fructe negre, cf. *buzea* i. *Buzelu mari* 2/X]. — Din bg. *boz*, (arom. *boz*).

Boz Nume de mahala în Nânta, (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Böză f. Băgă. [Derivat: *buzădzijă*, (Lumnița) *buzădzôjă* m. (tc. *bozağy*) bragagiu]. — Din tc. *boza*, (arom. *boză*).

Bra interj. v. *bre*.

Brăcă (pl. *brōts*) f. Baltă mică, băltac. *Știucniț cu pitșoru ăn brăcă* (mă înfundai cu piciorul în baltă). Com. I. L. — Derivat din *bară?*

Brăcăzûm a. Brăcinar, cingătoare de izmene. *La scōsi prăcăzûmu 2/28*. — Din gr. *μπρακαζόβυ*, (arom. *părcăzone*).

Brad m. Brad (numai în) *Bradz-di-tșireș* n. loc. (Lugunța), *Curu-di-brad* n. loc. (Huma), *Brădēt* ib. — Cf. alb. *bres*, (arom. *brad*).

Brădăvitsă f. Negel; pecingine. Se zice și *lișă*. ALR. 1654. [Și: *brăduvitsă* f.]. — Din bg. *bradavica*.

Brădēt v. *brad*.

Brăduvitsă f. v. *brădăvitsă*.

Brădvă f. Bardă dogărească. [Și: *brăvdă* f. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53)]. Com. H. I. — Din bg. *bradva*.

Brană f. Brană (pentru strângerea paielor). Com. H. I. — Din sl. *brana*.

Brăntșel m. v. *cloput*.

Brășleân m. Fel de arbore cu flori vinete și mici ca cireșele; se aseamănă cu liliacul. *Ună veaiță di brășleân angrupată ăn pimint*

si catsă (o ramură de brășleân...). Com. G. D. | Iederă. Com. T. P. — Din bg. *brășljan*.

Brăsnés vb. IV. Dau fuga, mă reped. Com. T. P. [Și: *bărsnés* vb. IV]. — Din mbg. *părsnah*, (aor. dela *părskam*), cu trecerea lui *p* în *b* neclă ă.

Brats a. Braț; cât poate cineva cuprinde cu brațul. *Un brats di cōrts 18/56*. *Bratse* n. loc. (Huma). [Derivat: *brătsișór* m. (dim.)]. — Din lat. *brachium*, (arom. *brats*).

Brătșea f. Zbărcitură. C m. N. T. — Din bg. *brătka*.

Brătsișór m. v. *braț*.

Brăvdă f. v. *bradvă*.

Brăzdă f. Brazdă. *Și brazda ti poartă 904*, cf. 8/VII. [Derivat: *brăzdés* vb. IV. = trag brazde. Com. G. D.]. — Din paleosl. *brazda*, (arom. *brăzdă*).

Bre interj. Bre cf. 13/15, 11/65. [Și: *bra* cf. 2/54; *bri* interj., cf. 2/20, 2/25]. — Pentru etim. cf. Capidan, *Aromânii*, 511.

Breăg a. Suiș, deal. *Bătù pri un breg mari* (dete peste un suiș...) 10/1, cf. 11/1, 857. | Mindir, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 43). [Și: *breg* a.]. — Din bg. *brëg*.

Breăst m. Ulm. *Să ti duts pri tsela brēstu*, 5/17. *Vrău breastuluț* 19/41, cf. 2/17, 17/41. — Din bg. *brëst*.

Breáz, -ă adj. Breaz, bălțat, cărunt, ALR. 12. *Ăn am un boy breaz* *59. [Derivat: **Breáznie**

n. loc. (Huma). Com. T. P.]. — Din bg. *brěz*.

Breg a, v. *breag*.

Breșt a. v. *breast*.

Bri interj. v. *bre*.

Britș a. Briciu. *Un chiaptin și un britș*, 5/64, cf. *7, *6, *8.

Pri britș calcă se zice pentru unul îmbrăcat bine, fercheș, cochet 56.

[Derivat: *britșés* vb. IV. = bărbieresc]. — Din bg. *brič*.

Britșés IV. v. *britș*.

Brivinée m. Berneveci. [Și: *bruvinée*, *birnivée*, *binivrée*, *bărnăvée*]. — Din mbg. *benevrek*, (arom. *binivrets*).

Broăseă f. Broască țestoasă, cf. *37. — Din lat. **brōsca*, -am, (arom. *broască*).

Broătăe m. v. *broatic*.

Broătie m. Brotăcel. Copil mic. [Și: *broătăe* m.]. — Din lat. **brōtīcus*, -um, (arom. *broatic*).

Brombés vb. IV. (la cusut) îndoiu de două ori, îndupăcesc ALR. 5768.

Bron a. Brâu. *Un cutsităș ăn bron* 4/85 cf. *18, 23/39, (arom. *bărnū*).

Bronă f. Bărnă. [Și: *bron* a.]. Com. T. P. — Din bg. *brăvno*.

Bronză f. (Lugunța, Oșani; în celelalte comune: ca ș). Brânză. *Săptămōna di bronză s. prisir-nitsa*, (în Liumnița) *sirnitsa*. *Bronză tūmnică*, (arom. *caș tunărets*).

Bruășlea f. Barba ursului. ALR. 1952.

Brucă f. Pușche, bubă pe limbă.

Bruca pri limbă (blestem), ALR. 2116. *Ats ișo ună brucă la zeaișt*, ib. 3030.

Brujnită f. Mătânii. *Ună zăghiiă di brujnitsă* (o pereche de mătânii) 5/78. — Din bg. *brojnica*.

Brumă f. Brumă. *Niști ȳor brumă cadī și lă Avgust* (cade bruma și în August), Com. I. L.

[Derivate: *brumós*, -ă adj. *ămbrúm* vb. I = (despre oi) mă îmbolnăvesc păsând iarbă brumată. Com. I. L.]. — Din lat. *brūma*, -am, (arom. *brumă*).

Brumós, -ă adj. v. *brumă*.

Brust v. *bruz*.

Brusăe m. v. *brusnac*.

Brușliă m. v. *bordž*.

Brusnăe m. Pădure mică de pini; locul unde a fost odată pădure de pini. [Și: *brusăe* m.]. Com. T. P. — Din bg. *brusnik*.

Bruvinée m. v. *brivinec*.

Bruz (pl. -ȳr) f. Gresie pentru ascuțit coasa, ALR. 941, cf. 5027. [Și: *brus* f.].

Buăjés vb. IV. a. Trag cu o armă, bat. Com. GH. T. *buăjés*, cf. *bunăjés*.

Buău m. v. *boy*.

Bubă f. Gândac de mătase. [Derivate: *bubăr* m. = crescător de gândaci de mătase; *bubăl'că* f. = gândacul care trăiește mai mult în bălegare. Com. I. L. *Flo ună bubal'că* 15/51: *bubal'cadomnuluș* = boul lui Dumnezeu, cf. *vaca - domnuluș*; *bu-*

bulică f., bubuligă f. = bumbăr-di-baligă]. Com. C. I. — Din mbg. *buba*, (arom. *bubă*).

Bubâl'că }
Bubâr m. } v. *bubă*.

Bubrêe m. v. *ubric*.

Búbrie m. (In Oșani) Rinichi. [Și: *bubrêe, buburêe m.*] — Din mbg. *bubrek*, (arom. *buburec*, var *arnicl'u*).

Bubulică }
Bubuligă } f. v. *bubă*.

Bubulîtsă (neagră) Gârgăriță de pâne. (Calandra granaria L.), ALR. 6548. — Din *bubă*.

Buburêe m. v. *ubric*.

Bubutês vb. IV. Bubuiu ALR. 4418, urlu. Com. T. P. [Compus (cu pref.): *zăbubutês vb.* IV. = încep să bubuiu, să urlu. *Ca zăbutit-au, la fat-au tșănușă* 14/61]. — Onomatopoeie.

Bucă f. (La moară). Scoc, lăptoc, uluc. *Al slumni sacu ăn bucă* (ii dete drumul sacului în scoc), 4/69, cf. 22/41, cf. 5/II. — Din lat. *bucca, -am*, (a om. *bucă*).

Bucăjês vb. IV. }
Bucăiri f. } v. *bic*.

Bucelă f. Vas de lemn în care ciobanii își poartă apa de băut. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53). [Diminutiv: *buel'ie, m., buel'îtsă f.*]. Cuvântul există la greci *μυόνκλα*, la alb. *buklji*, la bulg. *bukli*, la arom. *buclă*; pentru etim. cf. Capidan, *Rom. Nom.* 173.

Buel'îtsă f. }
Buel'ie m. } v. *buclă*.

Bucqi (pl.) Piedecă de fier la cai. Com. G. D. — Din bg. *bukaj*, tc.

Búeur vb. (refl.) Mă bucur. *Laldi mûmă-sa si bucurără mult*, 22/73. [Derivate: *bucurqs, -oasă* (bucuruș) adj. = bucuos. *Tuntsea bucurușs fitșuăru s-dusi căsă*, 22/73, cf. 15/II, 9/44, 6/73; *bueuril'ă f.* = bucurie. *Multă bucuril'ă* 14/51, cf. 566. Compus: (cu pref.) *zăbúeur* (ză + bucur) = încep să mă bucur, mă bucur. *Tuntșe cu un mi zăbucuraș* 20/9, cf. 9/57]. — Cf. alb *lukur* «frumos».

Bueuril'ă f.

Bucurós, -oasă adj. }
Bucurușs, -oasă adj. } v. *bucur*.

Bucuvál'că f. Bățul cu care se bate laptele închegat. Com. G. D. *Si u tșucneș cu ună bucuval'că* 8/50. — Cuvântul arată apropiere cu alb. *bukuvaljê*, arom. *bucuvâlă*, însă se depărtează ca înțeles. Din contră, mbg. *bărkalo* (dela *bărkam* «mestec») «bățul cu care se amestecă ceva» se depărtează ca formă. Vezi și *burval'că*.

Bud m. Floare galbenă cu miros plăcut. *Budu-i galbin și miruseaști ubav*. Com. I. L. [Derivate: *budimeăncă, budumeăncă f.* = id.; *budlăncă f.* = plantă ierboasă care se agață ușor ca iedera. Com. T. C. *Si leaș ună budlancă* 2/70]. Cuvântul există și în mbg. *bud, budiměnka*, id.

Budăjês vb. IV. }
Budăindăra adv. } v. *budnes*.

Budalà adj. Nărod, prost. *Mai bun dușman itru, di cõt priiatil budalø* (mai bine vrășmaș șiret, decât prieten prost). *Mi flaiș ăñ budulai*, 58, cf. 37. [Și: budalø, budulă, budălă adj. Derivat: budăløc a. = prostie, nerozie]. — Din tc. *budala*.

Budălă }
Budalø } adj. v. *budala*.
Budăløc }

Budimeăncă f. v. *bud*.

Budir m. Vas pentru apă de băut, ALR. 3964. — Din bg. *potir*.

Budlăncă f. v. *bud*.

Budnės vb. IV. Imping un cal ca să pornească; (despre cal) pornesc, o iau la fugă; plec, mă iau după cineva, pornesc. *L-ancalicø calu di budni di cola* (încalecă calul și porni de acolo) 13/80. *Si budni și iel dupu tșitșă-sa* (porni și el după unchiu-său). [Și: budăjės vb. IV. = (despre cal) alerg. *Calu cătșø si budăjiască*. Derivat: budăiri f. alergare; budăindăra adv. = alergând, în fuga mare. *Iel fuzl budăindăra* 6/80]. — Din bg. *boda*.

Budulă adj. v. *budală*.

Budumeăncă f. v. *budimeancă*.

Buduvăchi n. loc. (Oșani).

Buduvlăchi în *Røpa-di-Buduvlachi* n. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22).

Budžac m. Partea din dreapta și stânga căminului; partea din

față se cheamă: *curu foculuș. Iel șăzù la curu-foculuș pri gol loc, ară iel la pusiră ăñ budžac* 16/56. *Culcă-ti ăñ budžac* 5/33. — Din tc. *buğac*.

Budžanie }
Budženie } m. v. *badžă*.
Budžinie }

Buf Bufniță. *Røpa-bufuluș* n. loc. Păr (mai ales când este zbârlit ca al bufniței). *Bufu aň la nălbì* (îmi albi părul) 960. (Lugunța). [Derivate: búfcă f. = moț. *Ari ună bufcă ăñ vrău di cap*. Com. I. L. | Nume de floare, id.; búfnitsă f. = bufniță. Com. G. D.]. — Din lat. *bufo*, (arom. *buf*).

Búfcă v. *buf*.

Bufnės vb. IV. (despre lapte). Dau în foc. *Laptili bufneăști*. ALR. 3884. — Din mbg. *bufam*, (bg. *buham*).

Búfnitsă f. v. *buf*.

Bugăr m. Bulgar 151. [Derivate: bugărės, -ească, adj. = bulgăresc; bugăreăști adv. = bulgărește, cf. slăneaști; Bugărija f. = Bulgaria. Compus: răzbugărės, vb. = amestec. *Uaiă răzbugărită* = oaie amestecată (ca rasă). Com. T. P.]. — Din mbg. *bugari* (plur. lui *bugarin* « Bulgar »), (arom. *vurgăr*, gr.).

Bugăreăști adv.

Bugărės, -ească adj. } v. *bugar*.
Bugărija f. }

Buglės vb. IV. ? *Sfaca zuuă căti uneatsi bubi avem di bugliri*, B. 6.

Bugurúdsă f. Maica Domnului. *Bugurúdsă cadî pri 15 di August.* [Și: bogoródsă, băgăródsă (cf. m e s) f.]. — Din sl. *bogorodica*.

Buĵă f. Vopsea, culoare. *Măntrea care ăĵ mărghit di buĵăuă vinătă* (se uita cine este întins (murdărit) cu vopsea vânăță). 32/65. [D e r i v a t: buĵadĵiĵă m. vopsitor, boia-giu. Com. T. P.]. — Din tc. *boja*, (arom. *boie*).

Buĵadĵiĵă f. v. *buĵă*.

Buĵdisés vb. IV, Vopsesc, fac ouă roșii, ALR. 5786. — Din *buĵă*.

Buĵés vb. IV. Trag cu o armă în cineva, lovesc, bat. *Ișoră niști fur și cătsară si na buĵască și mul'ts oamini tăltșoră* (...și începură să tragă în noi și mulți oameni uciseră) 19/93. (Refl.) Mă lupt. *Toată zuuă si buiră* (luptară). — Din bg. *buham* «I vescu» s. *boi* «lovitură, luptă», cf. b u ă ĵ e s, b u n ă ĵ e s.

Buĵmătșot, -ă adj. Buimăcit. *Ra ca buĵmătșot di mult drum tse vea fat.* Com. I. L.

Buirdisés vb. IV. v. *buĵrum*.

Buĵrum interj. (turcism). Poftim, poftiți. *Buĵrum! zisi tsela tse vigl'ă* (poftiți! zise cela ce păzea) 18/42. [D e r i v a t: buirdisés vb. IV, poftesc]. — Din tc. pop. *buirum*.

Buĵăncă f. Un fel de plantă. (arom. *pirpirună*). Com. H. I.— Din bg. *božanka*.

Buĵur m. v. *băjur*.

Bul'că f. Broboadă, ștergar, vâl. *Au turî bul'ca din cap. Bul'că*

albă 4/91, cf. 5/91, B. 5. — Din mbg. *bulka*.

Bұлgur Grâu bătut bine, ca să-iasă coaja; după aceea se fierbe și se mănâncă. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 43). — Din bg. *bulgur*, (tc.).

Buluván n. loc. (Oșani). *Pri buluvań* id. (Nânta). Com. H. I. [Și: *bulván* (pl. -*voń*) = bolovan. *Lăngă niști bulvoń* 1/53]. — Din mbg. *bolvan*.

Bulván v. *buluván*.

Bumbăe a. Bumbac. *Culcă-ti tseastă seară ăń bumbac.* 8/33, cf. 9, 59. [D e r i v a t e: bumbăehiști n. loc. (Huma). Com. T. P. *bumbătsină* id. (Cupa). Com. N. P.]. — Din mbg. *bumbak*, (arom. *bumbak'e*).

Bumbăehiști v. *bumbac*.

Búmbăr (Oșani) Gândac, bombar, (la albine) trântor. *Bumbărveardi* m. (Liumnița) cărăbuș, Ileana. Com. P. M. *bumbăr-dî-baligă* m. (Liumnița) grângoasă id. — Din bg. *bumbar*, (arom. *bumbar*).

Bumbătsină f. v. *bumbac*.

Bun, -ă adj. 1°. Bun (cu acest înțeles, mai des u b a v). *Tsesla fitșoru si dărq ăń ună rúbă mult bună* (se îmbracă într'un costum foarte bun) 43/2. *Să-ń facă Petra bună* (să-mi îmbuneze pe Petra) 6/VII. *Bună zuuă nu vizură* 1/14. | 2°. adv. Bine. *Di ĵundi ray fucaraĵ, ĵunsiră... tșurbadșĵi și tucu bun tricură* 19/7. *Bun vez, că nu*

ieş bureati si priieş (vezi bine, că nu ești burete să răsari a doua oară) 595. *Bun la ndireasi* 407, cf. 247, 4/4, 2/28, etc. *Di bun mai bun* = foarte bine, excelent. *Cum tricuş?* — *di bun mai bun tricuş* 11/2. *Cal'i ray di buñ mai buñ* (caii erau foarte bine, excelenți) 7/2. [Și: s u b s t. **bun** a. = bine; **bună** f. *Nu-i pri buna* = nu este dispus. *Tsišta uamiñ nu ra pri buna* (n'au gânduri, intențiuni bune). Derivate: **bunătăti** f. = bunătate; **bunil'ă** f. = bunătate. (Negativul) **nibún**, -ă (mai rar ɔ u) adj. = rău. *Io ats feş bun, tu şa nibun să-ñ fats* (eu îți făcui bine, iar tu să-mi faci rău) 3/12, cf. 10/38. *La nibun anturno* = s'a agravat [boala] 485; **nibunil'ă** f. = răutate, în spec. eufemism pentru strigoiu. *Ştia un cunāc iñdi şădea ună nibunil'ă* (cunoştea un palat unde şedea un strigoiu, cf. *tşără-vină*) 10/10. *Murāru ca si spărū s-nu iñ vrină nibunil'ă* (se sperie să nu fie vreun strigoiu) 24/41; **ambunătătsos** vb. IV. = îmbunătăţesc. Com. G. D., C o m p u s e : (cu pref.) **năbunés** (nă + bun) vb. IV. = fac să fie bun, mângăiu. *La năbuneaşti şi al' xitsi* 6/26; **zăbún**, -ă (ză + bun) adj. = bine. *Printru tsină... aşi mult... zăbun* (înainte de cină este foarte bine) 6/XI]. — Din lat. *bonus*, -a, -um, (arom. *bun*).

Bună adj. v. *bun*.

Bunăjés vb. IV. Trag cu puşca. *Dupu tsi fuzi l' epurli, cõt ver bunăjă*. — Din bg. *buhnah*, cf. b u ă j e s.

Bunár m. Puţ. *Tureşti ună mutş-cată di carni ân bunâr* (aruncă o bucată de carne în puţ) 37/2. *Deadiră di un bunar* 5/51, cf. 2/73, 28/68, 2/74, etc. *Bunaru-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. *Bunaru-Neamtsăl'ă* n. loc. (Oşani). [Derivat: **bunărdžoj** (tc. bunarğy) m. = lucrător de puţuri]. — Din tc. *bunar*.

Bunărdžoj m. v. *bunar*.

Bunătăti f. v. *bun*.

Bunélă f. Furculiţă. [Și: **bănélă** f. ALR. 3975]. — Din bg. *bunela*.

Bunil'ă f. v. *bun*.

Búră f. Val de apă, torent mare. *Că vini bura, la sări fitşoru la marzini* (... venind val de apă, îl împinse pe băiat la margine) 5/23 cf. 8/27. — Din bg. *bura*.

Burbúză f. Nevăstuică. Com. P. M. (Liumniţa, încolo n i v i s t u l' c ă). Pentru etim. cf. alb. *bukljëzë*, id.

Burdžlija m. v. *bordž*.

Bureati m. Ciupercă, mână-tărcă. *Am ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Burets ân torbă* (n'a făcut nimic). *Bureatidulsi* = burete dulce. *Bureatibălos* = burete-bălos, burete cu gust plăcut. Com. I. L. *Bureatidi-casă* s. *Bureatidi-zimnitsă* = ciupercă mare care creşte prin

locurile umede. *Bureati-di-iască* = burete de iască, babilă. *Bureati-di-arbur* = burete-de-stejar. *Bureati-di-nuc* = burete de iască. *Bureatsil'-uioilor* s. *burets-di-uioilor* = ciupercă bună de mâncat, ALR. 6404. *Buretsil' coñlor* s. *burets-di-coñlor* = ciuperci căinești. *Bureati-lăptos* = burete lăptos. *Bureati-pălos* = burete usturos. *Bureati-alb* id. ALR. 6404. *Bureati-roșu* = ciupercă roșie, ib. *Bureati-vinit* = burete vânat, bun de mâncat. *Bureati-di-lujil'* = ciuperci nebunești. *Burets-di-călincoșil'* = bureți de colorarea rodiei. *Buretsil'-puturoș* = burete puturos, mâncat de muște și de alte insecte. *Burets zorneșt*, ALR. 6404. — Din lat. **bolētis*, -em, (arom. *bureate*).

Burghijă f. Șurub. — Din tc. *burgi*, (arom. *burg'ie*).

Burie a. 1°. Buric. | 2°. Pântece, stomac. *Cu dracu 'n buric amnă* (umblă cu dracul în pântece) n'are intențiuni bune, are gânduri rele 6. *Pri gol buric* = pe nemâncate, cu stomacul gol. | 3°. Inimă, minte, gând. *Iel buricu tsirea si-la veadă* (el vroia să le vadă mintea) 23/31. *Al' si lipi la buric* (i s'a lipit de inimă) 8/64, cf. 32/51, 4/56, 613, 751. [Derivat: *burieós*, -oasă adj. = de inimă, curagios]. — Din lat. *umbilicus*, -um, (arom. *buric*).

Burieós, -oasă adj. v. *buric*.

Burnés vb. IV. (refl.) Dau să fac ceva, mă năpustesc. *Defu*

burni 23/55. [Și: *bărnés* vb. IV].

Burqs vb. IV (refl.) Mă lupt (la trântă). *Porcu cu răslănu si buray toată zuya* 31/39. *Si burqră* 29/39, cf. 19/80, 279. [Derivat: *burări* f. = luptă trântă. *Cal'il' si pl'usniră lă burărea* 13/80. **Compușe** (cu pref.): **amburós** (aṅ + buros) (Liumnița), **mburós** id., **zăburqs** (ză + burqs) = încep să mă lupt, m'apuc la luptă, la trântă. *Și si zăburqră cal'il'* 7/80; *răzburqs* vb. (după mbg. *războram se*). IV = mă pun strașnic pe luptă]. — Din bg. *borja*.

Bursăe N. loc. (Nânta).

Bursúe m. Bursuc. Com. I. L. — Din tc. *borsuk*, (arom. *bursuc*).

Burún m. Deal. *Burunu-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. — Din tc. *burun*.

Burút a. v. *bărnut*.

Buruvál'că f.

Buruvés vb.

Burval'că f.

} v. *burnes*.

Burvés vb. IV. Mestec, amestec, (refl.) mă amestec. *Nu-i bun s-ti burveș aṅ domnului lucru* 13/60. *Turim burvindara* (turnăm, amestecând), B. 1, cf. 15. [Și: **buruvés** vb. IV. **Derivate**: **burvít**, -ă adj. = amestecat; **burvítură** f. = amestecătură. *Din tseastă burvítură vem... ziiṅan* (din această amestecătură...), B. 5; **burvál'că**, **buruvál'că** f. = lingură mare. *Tsel' frats veay ună burwoal'că* 7/66]. — Din bg. *boravja*.

Buș a. Pumn, buș. *Cân aș dădeà bușlu tru pimînt, casa di h'er si dără* 11/67. Cuvântul există și în arom. *buș* (șub), în dacor. *buș*: *Muncit cu bușurile* (Do-softeiu, *Viețile Sf.*), *bușală*, *bușitură*; de asemenea în bg. *bušnica* id., în gr. Etimologia nu e clară.

Busil'oe m. Busuioc [Și: *busil'ue* m.]. — Din bg. *bosiljok*, (arom. *văsil'ac*).

Busil'ue m. v. *busil'oc*.

Busnēs v. *butsnes*.

Bustân m. Pepene verde, cf. l' u b i n i t s ă. *La cari tritsea pri cȳala, la tots dădeà bustan* 5/57, cf. 11, 12/90. — Din bg. *bostan*.

Butâr m. v. *buti*.

Búti f. But de carne. *Ună būti di cārni* 19/73. — Din mbg. *but*, (arom. *bute*).

²**Búti** f. Bute, butoiu. *Cots-va buts di āpu* 8/74. [Și: *bútin* m. = puțină pentru lapte bătut. *An butin si bat mătinitsăli*. Com. I. L. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53), *bútim* = butin mai mare. *Lamňa biju un butim plin cu mătinitsă* (balaurul bău o puțină...) id. *Derivate*: *butâr* m. = butar; *butítșeă* f. (dim.); *butseăuă* (plur. *butsél'*) = butoiăș. *An loc di butseăuă... coșu di la moară* 6/XVII, cf. *87; *butsilúșeă* f. = fuciu. Com. C. I.]. — Din lat. *büttis*, -em, (arom. *bute*).

Bútim } m. v. *buti*.
Bútin }

Butișnie m. v. *butură*.

Butítșeă f. v. *buti*.

Butșălă f. v. *butșos*.

Búțșăm } m. v. *butșum*.
Búțșăn }

Butșáva N. loc. (Barovița).

Butșehiã f. Fierestrău, ALR. 1828. — Din tc. *bički*.

Butseăuă f. } v. *buti*
Butsilúșeă f. }

Butșimigă f. v. *butșumigă*.

Butsmán m. Ciorchin. *Ună tip-siã plină di butsmeni* (în text greșit: *butmani*) 10/56. *Mâncaș doi butsmeni di uuă* (mâncai doi ciorchini de strugure). Com. I. L. - Cf. bg. *buca*.

Butsnēs vb. IV. Impung, înțep, mișc, cf. *antsap*. *Io cu sam zădurmit, tu s-mi butsneș* (eu dacă sunt adormit, tu să mă miști) 5/34. *Nu la butsned cu acu*, 7/34, cf. 3/69. [Și: *busnēs* vb. IV. ALR. 5663. *Derivat*: *butsniri* f. = împungere, înțepare]. — Din mbg. *butsam*, (arom. *ambuts*).

Butsniri f. v. *butsnes*.

Butșol'ă f. v. *bătșol'ă*.

Butșónă f. v. *butșos*.

Butșos vb. IV. Văjăiu (vorbind de vânt), urlu. *Uzo iundi butșeăști ca vint* 13/51. [Derivat: *butșălă* (mbg. *bučilo*) = bucium, hang. Com. G. D., *butșónă* f. id.]. — Din bg. *buča*.

Búțșum m. Buștean. *Un butșum* 8/16. *Lq un butșum* 15/87. [Și: *búțșăm* m. = instrument cu care se scarmână lâna. *Butșămu ari doș*

chiapțiñ cu cari si trupeaști lona; **bútsán** m. = scaun de cioplit, butuc, trunchiu, bedreag. Com. H. I.]. — (arom. *bućum*).

Butșunigă f. Buciniș. *Butșuniga miruseaști ubăv și creaați pri locur căpinoasi*. Com. I. L. [Și: **butșunigă** f.].

Bútură f. Boală la cai și la animale mari. [D e r i v a t e: **buturnie**, **butirnie** m. id. Com. T. P. **buturăchi** m. = Bubă rea. *Răslă-nitsa veă un buturăchi și buturăchju fu ańsăpat* (... avea o bubă rea) 18/40]. — Din bg. *butur*, (arom. *butur*).

Buturăchi } m. v. *butură*.
Buturnie }

²**Buturnie** m. Buturugă. Cantitatea cât încape într'o mână, pumn. *Ca si dusi... di-l' pusi un buturnic la poartă* 26/32. — Origine obscură; are aceeași tulpină *butur* ca în *buturugă*.

Búză f. Buză. [D e r i v a t: **buzqs** vb. IV. = mă busumflu. C o m p u s: (cu pref). **năbuzqs** (na + buzqs) refl. = mă busumflu. *Tsi řa ti năbuzoř* (ce te-ai umflat ařa)]. Com. I. L. — Cf. alb. *buzăă*, (arom. *budză*).

Buzădžiă m. } v. *boză*.
Buzădžojă m. }

Buzdugăń a. Buzdugan. — Din bg. *bozdugan*.

Buzeăj m. v. *buzéal'*.

Buzeál' m. Un fel de plantă care crește, câte odată, înaltă cât

un arbore. Fructul ei este un bob negru, rotund și mic. [Și: **buzéaj** m.]. — Din bg. *bozėi*.

Buzél m. v. *boz*.

Buzmunéz vb. I. Mă supăr. *Ieř bun să nu ti buzmunex* (să nu te superi) 5/22. — Dela *buză?*

Buzqs vb. IV. v. *buză*.

C

Ca conj. 1°. Ca, întocmai, la fel ca. *Uzq řundi butșeaști ca vint* (auzi unde urlă ca vânt) 13/51. *Ca 'n cotșină răńit*, 148, cf. 4/24. | 2°. Când. *Ca-l'-tsi stinńi* (când i se întunecă) 2/17. *Ca vini bură...* 5/23. *Cmo ca ămbătărnij* 8/36, cf. 2/35, 2/III, 8/IV. | 3°. După ce (de cele mai multe ori înlocuiește construcția participiului prez.). *Și ca si dusi căsă* (ducându-se acasă) 12/32, etc. | 4°. (rar) Câte. *Fitșoril' ruptsiră ca una meřă, ătsi ař dusiră pri pulată* (Băieții rupseră câte un măr, apoi...) 13/19. [Și: **eă** (s. **eă**). | C o m p u s e: **eaeúm** conj. = întocmai ca, la fel ca. *Cacum ăj tseastă chjořă*. **eaeqn** = ca și cum, ca și când. *Cacqn mo la ved*. (Ad. 2°) **eări** (**eări**) adv. = când (mai rar cu înțelesul de) dacă. *Searta, cări si ti cultsă* (seară, când te vei culca) 2/70, cf. 6/39, 5/67, 5/68. (Ca compoziție și însemnare, este identic cu arom. «cara» cu înțelesul de «dacă» și

mai rar, «când». Citatele de mai sus se pot traduce în arom.: «Seara cara (s. di cara) s-ti badz...» «Cara s-vreî s-fudz». — Din lat. *quam*, (arom. *ca*).

Că } conj. v. *ca*.

²**Că** conj. Că, căci, pentrucă, fiindcă, de oarece. *Nu ti pot scundiri, că la îel miruseaști la bătizat uom* (nu te pot ascunde, fiindcă lui îi miroase a om botezat) 8/80. *Să nu ti pucats ănsus, că să-ts cadă spin* 5/30. — Din lat. **qua* (<*quia*), arom. *că*.

Căbajtlîjă adj. v. *cabāt*.

Căbăt a. Vină. *Tse căbati ăñ ari daratâ* 24/68. [Și: *căbâte*, *căbăti* f. | **Derivate**: *căbătlija căbajtlîja*]. — Din tc. *kabahat*, (arom. *căbîete*).

Căbâte }
Căbăti } v. *cabāt*.
Căbătlija }

Căbîl adv. v. *cabul*.

Căbûl adj. Primit, iertat. *Aî, moî ăñ its căbul, l'irtat căbatea* (ai, acum, vă primesc, vă iert vina) 1/68. [Și: *cabîl* = posibil. *Nu-i cabil* = nu-i cu putință. **Derivate**: *căbuldisés* vb. IV. = primesc. *Tse vini dă la Domnu, căbuldisim*, 208]. — Din tc. *kabul*, (arom. *căbule*, *căbile*).

Căbuldisés vb. IV. v. *cabul*.

C... e interj. Țipătul găinii, când vine uliul. ALR. 5702.

²**Cac** vb. I. *Cac. Lu odžă măgār liri cacă* 7/24, cf. 420. [**Deri-**

v a t: *căcăt* m. = căcat 9/20; *căcă-tșôs*, *-oasă* adj. = căcăcios]. — Din lat. *caco*, *-are*, (arom. *cac*).

Căcă f. (In limbajul copiilor). Tot ce nu-i bun de mâncat. — Din it. *cacca*, (arom. *cacă*). Cu-vântul se găsește în toate limbile balcanice.

Căcărăseă f. Coțofană. — Din gr. *κακαράξα* (arom. *caracacsă*, *hărăhastă*, *hărăhacsă*).

Căcărész vb. I. v. *cătcărez*.

Căcăt m.

Căcătșos, *-oasă* adj. } v. *cac*.

Căcəq v. *ca*.

Căcəq m. v. *cucot*.

Căcăuteă (di cântar) f. Greutatea cântarului ALR. 4279.

Cad vb. II. *Cad. Să nu ti pucats ănsus, ca să-ts cadă spin ăñ uocl'i* 5/30, cf. 6/5, cf. 27/2. *Cad ăñ moñ* = ajung în mâinile cuiva. *Ăñ căzuș ăñ moñ, s-ti dar ca di fărtat*. [**Derivate**: *cădeări* f. = cădere; *căzút*, *-ă* adj. = *căzút* (cf. 22/4), (fig.) suferind, bolnav, adică care a căzut, care zace în pat). *Di un an ăî căzut și ancă nu-l treatsi*; *căzut di năfară* = leșinat, căzut în nesimțire, epileptic; *căzătură* = cădere. **C o m p u s**: (cu pref.) *iscăd* vb. II. (după bg. *is-padam*) = scad, sărăcesc 307, ALR. 2355; *iscădeări* f. = scăpătare; *iscăzút*, *-ă* adj. = scăzut, sărăcit; *iscăzătură* f. = sărăcire]. — Din lat. *cado*, *-ere*, (arom. *cad*).

Cădănúșă f. }
Cădănúșcă } v. *cădḡnă*.

Cădeări f. v. *cad*.

Cădel'că f. Tort de lână vopsit în roșu. Com. V. J. — Din bg. *kădelja*.

Cădifē f. Catifea. *Să-ń dară fustan di mătasi... prigatš di cadifē* 10/XVI, cf. 3/XI. — Din tc. *kadife*, (arom. *cădifee*).

Cădiĵa m. (Turcism) Cadiu, judecător turc. Com. T. P. — Din bg. *kadija* (tc. *kady*), arom. *cadî*.

Cădḡnă f. Cadână. *Cădḡnă lḡ ună zaghîĵă di izmeani, li ampl'ù di pări* 7/35, cf. I, 4/24, 6/35. [Derivat: *cădănúșcă* f. = nume de pasăre cu o «tufcă» la gât; nume de insectă, musculiță. Com. I. L. (cu această din urmă însemnare (Lugunța) și *cădănúșă* f.). — Din tc. *kadyn*.

Cădḡr adj. În stare, capabil. *Ăĵ cădḡr si facă tot* (este în stare să facă tot). Com. I. L. — Din tc. *kadyr*, (arom. *cadîre*).

Cădru a. Portret, tablou. *Veà băgată la fântână căti un cădru* 41/65. — Din it. *quadro*, (arom. *cadru*).

Căfăl v. *caval*.

Căfărés vb. IV. }
Căfărniță f. } v. *cufăres*.

Căfcu adv. 1°. Ce fel, ce fel de. *Prîubidî... să vedă căfcu tšireș ari* 4/18. *Căfcu tšḡuli tser tu Teghiu?* (ce fel de ghetee...) 1/XI. | 2°. Cum.

Și si feși... un an căfcu n'ḡri (și se făcu un han, cum nu există) 4/25. *Ve un cunac căfcu nu ve nitsi un pășă* 1/15. — Din mbg. *kakvo*.

Căfē Cafea. *Saldi trei ser durmi ... trei căfeur biĵu* 5/IV. [Și: *cavē* a. *Beà un cavē*. Derivat: *căfedĵiĵa* m. = cafegiu]. — Din tc. *kahve*, (arom. *căfee*).

Căfedĵiĵa m. v. *cafe*.

Căfēz a. Colivie. *Ampiratu al' feasi un căfēz di furlină* (îi făcu o colivie de aur) 6/49, cf. 8/39. — Din tc. *kafes*, (arom. *căfase*).

Căfoări f. v. *cufăres*.

Căft vb. I. Caut. *Tse mul' are căftsă bre?* 11/65. [Derivat: *căftări* f. = căutare]. — Din lat. **cavito*, -are, (arom. *caftu*).

Căĵăr }
Căĵer } a. v. *cair*.

Căĵănă f. Jumări de ouă *Na izgustim cu turtă caldă și cu căĵănă* 8/69, cf. 439. — Din tc. *kajgana*.

Căil în expresia *si fatsi di căil* = primește, admite, aprobă. Com. T. P. [Derivat: *căilḡe* a. = aprobare, primire]. — Din tc. *kail*, (arom. *căile*).

Căilḡe v. *cail*.

Căimăe a. Căimac. — Din tc. *kajmak*, (arom. *căimac*).

Căimăcăm, m. Subprefect. — Din tc. *kajmakan*, (arom. *căimăcam*).

Căir a. Caier. *La pusi căiru pri furcă* (puse caierul pe furcă). [Și:

(Liumnița) *eăjăr, eăjer* a.]. — Din lat. **carium*, (arom. *cair*).

Căjstur m. Denumire pentru bărbat. *Ăn am două cajsturitse, doj cajstur... și doj cucurets, *11*. [Derivat: *eăjsturitsă* f. = nume pentru femeie]. — Din bg. *kastor, kastorica*.

Căjsturitsă f. v. *cajstur*.

Cał m. La *ancărcq calu* 2/5. *Iundi sa cal'il* 10/5. *Al' joacă calu* (are trecere, este cu autoritate) 72. [Plur. și *caj*, art. *caj'*. (In Țarnareca) *eău* m. (art. *caulu*) 15/64, 16/68, 21/65. Derivate: *eălăr* m. = mânător, conducător de cai, ALR. 5486; *eăltsqe, eăltsue* m. = călușel. Com. G. D.]. — Din lat. *caballus, -um*, (arom. *cal*).

Călalér m. v. *cărănfil*.

Călăi a. Cositor. *La li stupq urecl'ilj cu călai* (li le astupă urechile cu cositor). — Din tc. *kalaj*, (arom. *călaije*).

Călăjgójă m. Căldărar, spoitor, ALR. 4257, cf. 6518. — Din tc. *kalajgi* (arom. *călăigi*).

Călămăr a. (pl.—*mqr*). Călimări. *Cu călimaru 'n bron și cu tifteru'n mqń*. Com. I. L. — Din gr. *καλαμάρι*, (arom. *călimară*).

Călămi f. pl.—*lom*. Țeavă. *Călq-mli si dară di trăsă* (țevele se fac din trestie). [Derivat: *eălămusiri* f. (la țesut) = letcă. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54)]. — Din gr. *καλάμι*, (arom. *călame*).

Călămusiri f. v. *calami*.

Călăr v. *cał*.

²Călăr adv. v. *ancălar*.

Călătșeă f. v. *călqțșcă*.

Călăuz m. Spion, călăuză. *Călăuzu l'a purtă pri urmanu des* (Călăuza îi purta prin pădurea deasă). Com. I. L. — Din tc. *kylavuz*, (arom. *călăuze*).

Călăvitră f. Cristelniță în care se botează copiii, ALR. 2732. — Din gr. *κολυμπήθρα* (arom. *culimbithră*).

Calbalqe a. Calabalac, mulțime multă. *La băsearică vea mult călăbălqç ualtăr*. Com. I. L. — Din tc. *kalabalyk*, (arom. *călăbălîk'e*).

Calc vb. I. 1°. Calc. *Calcă-u sub pitșor* (nu deschide vorba). *Calc davija* (mă înfățișez la județ, la tribunal). | 2°. Trec peste, iau rândul altuia. *La călcq frati-su ș-soră-sa* (a trecut peste frate-său...) 961. [Derivate: *eălăiri* f. = călcare; *eălcat, -ă* adj. = calcat]. — Din lat. *calco, -are*, (arom. *calcu*).

Călăiri f. } v. *calc*.

Călcat, -ă adj. }

Călqń a. 1. Călcaiu. Coltuc de pâine. *Călqń di plătsintă ili di sārlija*. Com. G. D. — Din lat. *calcaneum* (arom. *călcińu*).

Cald, -ă adj. Cald, (fig.) bogat. *Ăi cald tsista* 74. *Na izgustim cu turtă caldă* 8/69. [Derivate: (aromânism în Țarnareca): *eălđură* f. Com. V. J. cf. *căloari, eăldurós, -ă* adj.]. — Din lat. *caldu*, *-a, -um*, (arom. *caldu*).

Căldărăr m. v. *căldari*.

Căldări f. Căldare. *Pusiră căldareș pri foc și lară s-la dară băcădarnic* 19/6. *Căti ună căldari* 6/19. [Derivate: **căldărăr** m. = căldărar; **căldărúș** a., **căldărúșcă** (dim.) f. *Tricù poșa pri la casi cu căldărúșca*]. — Din lat. *caldaria*, -am, (arom. *căldare*).

Căldărmo f. Caldărâm Com. P. M. — Din tc. *kaldarym*. (arom. *căldărma*).

Căldărúș a. } v. *căldari*.

Căldărúșcă f. }

Căldúră f. } v. *cald*.

Căldurós, -ă adj. }

Călém m. Corn de vânătoare ALR. 4966. — Din tc. *kalem*.

Călêș, -ă adj. (mai cu deosebire la oi) Oacheș. *Singuru vut tse ș-la veà ra ună șaia călêșă* (... era o oaie oacheșă). || (Pentru oameni) Bine făcut, frumos. Com. I. L. [Derivat: **călêșă** f. nume de oaie, capră]. — Din bg. *kaleš*, (arom. *căleșă*, despre oi).

Călêșă v. *caleș*.

Călfă m. Calfă. Com. T. P. — Din tc. *calfa*, (arom. *călfă*).

Căli (pl. -l'ur) f. Cale, drum. Com. T. P. — Din lat. *callis*, -em, (arom. *cale*).

Caljâne adj. *prun caljanc*, cf. p r u n.

Căliméra f. (Grecism) Calimera. *Aș sparsiră calimera* (s'au certat).

Căline m. v. *călincă*.

Călineă (pl. -ints și -inchi) f. Rodie. *Am un potș plin di mirdžani*

roși (= călinca) *12. [Derivate: **căline** m. rodiiu. *Sădiș un călinc ăn gărdină*. Com. I. L.; **călineós**, -oasă adj. = ca rodia, în forma rodiei]. — Din bg. *kalinka*.

Călineós, -oasă adj. v. *călincă*. **Călinđár** m. Calendar, ALR. 2399.

Călisár m. } v. *călises*.

Călisáreă }

Călisés vb. IV. Invit (pe cineva), îl poftesc să vină. [Derivate: **călisiri** f. invitație; **călisít** -ă (negativ: **nicălisít**) -ă adj. = invitat, chemat; **călisár** m. = (la nuntă), cel care se duce să invite lumea la nuntă, vornicel; **călisáreă** f.]. — Din mbg. *kalesvam* (<gr.)

Călisiri f. } v. *călises*.

Călisít, -ă adj. }

Călit, -ă adj. Călit. *Uom călit* (frecat, deprins cu nevoia). *Aș călit la toati* (nu-i pasă de nimic) 77. — Din pal os'. *kaliti*.

Căloári f. Căldură. *Junșiră ăn un comp... ra mult căloari...* (...era multă căldură) 2/73. — Din lat. *calor*, -orem, (arom. *căloari* și *căroare*).

Calop a. Calapod, bucată, cf. ALR. 6514. *Leà un călop di săpun* 8/38. | (La fierărie) Praftura. Com. H. I. [Și: **caláp**. Com. T. P.]. — Din tc. *kalyb*, (arom. *călîpe*).

Calotșcă f. Paloș. *Si-l' tser ună calotșcă* 5/78, cf. 18/8, 31/18. [Și: **călătșcă** f. *Çon trăgni călătșca* 12/24]. — Din bg. *kalăčka*, (arom. *călăccă*).

Calp, -ă adj. Calp, fals. *Calpa pără nu peari* (iarba rea nu piere). [Derivat: **călpăzân**, -ă] — Din tc. *kalp*, (arom. *calpe*).

Călpărășt adj. pl. (despre oi) Cu urechile lăsate în jos, blegi. Com. T. P. Pentru *clăpărășt* din bg. *klapam*. Cf. și *oklapnuvam* « devin bleg. prăpădit ».

Călpăzân, -ă adj. v. *calp*.

Căltșoc m. }
Căltșuc m. } v. *caț*.

Călúgăr m. Călugar. [Derivat: **călugăritsă** f. = călugăriță. *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* (= tigané) *84]. — Din bg. *kaluger*, (arom. *călugăr*).

Calúp a. v. *calop*.

Cămălătki pl. Panglică îngustă, ALR. 336r. Cf. *tântelă*.

Cămără f. Dulap făcut în perete. *Ca vini mul'area căsă, vizù ăn cămară nu-i cătșușu* 5/44. | **Cămar** pl. n. loc. (Barovița). — Din bg. *kamara*.

Cămășic m. Biciu. *Al' deadi cõtivă cu cămășicu*. Com. I. L. [Și: **cămșic**, **cămșică** f. — Din bg. *kamșik*, (arom. *cămșik'e*).

Cămáts pl. (la pescuit) Lemne lungi care servesc la prinsul peștilor.

Cămbână f. Clopot (la biserică). *Ca zătșucă cămbana, toată bărbătimea si dușo la băsearică* (când a sunat clopotul, toată lumea s'a adunat la biserică). Com. I. L. — Din bg. *kambana* (gr. *κάμπανα*

<lat. *campana*), (arom. *cîmbane*).

Cămeășă f. Cămașă. *Tsea mul'ari li răpi la bărbată-su cămăș 19/31. Aș li știrnù cămeșli ăn coșu... 22/41*, cf. 16/65, 962. [Derivat: **Cămășqțșeă** f. = cămășuță. Com. I. L.]. — Din lat. *camisia*, -am, (arom. *cămeășă*).

Cămilă f. Cămilă. *Nalt cõt ună cămilă* (înalt cât o cămilă). [Derivat: **cămilár** m. = cămilar. *Un cămilar discărco turliș turliș qntiriur* (un cămilara descărcat tot felul de mărfuri (țesături). Com. I. L.]. — Din bg. *kamila*, (arom. *cămilă*).

Cămilár m. v. *cămilă*.

Cămișqțșeă f. v. *cămeășă*.

Cămpinés, -ă adj. }
Cămpțșac m. } v. *cõmp*.
Cămpunés, -ă adj. }

Cămșic m. }
Cămșică f. } v. *cămășic*.

Căn adv. v. *cõn*.

Căńă f. Barză albă.

Cănáp v. *cunap*.

Cănátă f. Urçior, vas pentru vin. Com. T. P. — Din bg. *kanta*?

Căndil' a. Candelă. *Căndil'u ardi antru somt* (candela arde înaintea icoanei). Com. P. M. *Căndil'-di-gaz* = opaiț. Se mai numește și potșdi-gaz. [Derivat: **căndil'ár** m. = țârcovnic. *Căndil'aru li prinsu căndil'ăli*]. — Din bg. *kandilo*, (arom. *căndilă*).

Căndil'ár m. v. *căndil'*.

Căndisés vb. IV. trans. Induplec, conving pe cineva. *S-ti duts s-aŭ căndiseş feata*, 3/38. *Şi mu-l'area la candisi* (... îl convinse) 10/85. cf. 6/38, 17/64. | Primesc, consimt (cu acest înţeles şi refl.) *Izmichăru nu si căndisi* 16/4. [D e r i v a t e : cãndisiri f. = înduplecare, convingere; cãndisít, -ă adj. = înduplecat, care consimte. Forma *lăcândises* dată de Candrea nu există; ea este pentru *la* (= îl) *cãndises* = îl conving]. — Din bg. *kandisvam*, (tc.) cf. gr. *κατιζω*, (arom. *cãndisescu*).

Cãndisíri f.

Cãndisít, -ă adj. } v. *cãndises*.

Cãndže f. Prăjină de fier întoarsă la un capăt. Com. T. P. — Din tc. *canže*, (arom. *canğă*).

Cănés vb. IV. Poflesc, îmbiiu. ALR. 435. [Şi: c o m p u s (cu pref). **pucunés** vb. IV. (bg. *поканя* :) *La pucuniş şi di măncari şi di beari*, ib. 436]. — Din bg. *kanja*.

Cãnlîjă adj. Rău, crunt, sãngeros. Com. G. D. — Din tc. *kanli*.

Cãnt vb. I. v. *cõnt*.

Cãntár (pl. *-ară*) a. Cãntar. *La trasiră cu cãntaru* (îl cãntãriră). — Din bg. *kantar*.

Cãntári f.

Cãntát, -ă adj. } v. *cõnt*.

Cãntátõr m.

Cãntátúră f.

Cap a. 1º. Cap. *Tsela şãrpi veã şapti capiti* 5/74. *Am unã leaică*

cu şapti gauri (= capu) *14. *Tsi ts-ai ligat capu*, *Toşu* (ce ţi-ai legat capul...) 1/IV. *Di cap* = de fiicare, de persoană 105. *Cap di steană* = cap gros 55. *Dar capu* = mă îmbăt 101. *Aŭ scot ân cap* = o duc la bun sfârşit 102. *Sirbes pri cap* = fac după capul meu, după mintea mea, 100. *Añ si deadi di cap* = am dat cu capul de perete, 87. *Añ bat capu di ropă* = mă muncesc cu mintea, 83. *S-rup capitli* = se ceartă, se mănâncă, 84. *Añ pun capu sub uscat* = mă adăpostesc. | 2º. Şef, căpetenie, fruntaş. *Noi im capitli la cãtun*, 964. [D i m i n u t i v e : cãptşõc, cãptşõe m. Com. G. D.]. — Din lat. *caput*, (arom. *cap*).

Cãpãe a. Capac. *Antrõ ân bunar şi tsela... al' la lãşõ cãpacu*, 6/51, cf. 22/55. *La toati cãpac aflã* = răspunde la toati 108. *Al' pusi cãpac* = i-a astupat gura 965. | Cãpută la ghetete. *Să pun cãpacu* (încãputez ghetetele), ALR. 3348. | Ochelarii la cal, ALR. 5520. — Din tc. *kapak*, (arom. *cãpak'e*).

Cãpãtsõnã f. Cãpãtãnã de ceapã s. de usturoiu. Com. G. D. [D i m i n u t i v : cãpãtsãnitşeã f.]. — Din lat. **capitina*, -am, (arom. *cãpãtsinã*, rar).

Cãpelã f. Pãlãrie. — Din bg. *kapela* (arom. *cãpelã* it.).

Cãpestru a. Cãpãstru. Com. G. D. — Din lat. *capistrum*, (arom. *cãpestru*).

Căpîc m. Monedă de 20 de bani, cf. piastru, gros. *La mini nu-ñ deadiră... vrin căpic*, 6/54. —

Capidân m. Șef de haiduci, de hoți. *Capidanu tuntușia si sculo ăn pitșoari* 8/77, cf. 13/7. — Din mbg. *kapidan*, (arom. *căpidan*, gr.).

Căpină f. Mur spinos, mură. *Îo la trag ăn mătasi, țel fuzi ăn căpină*, 82. [Derivat: *căpinós*, -oasi adj. = spinos. *Butșumiga creăști pri locur căpinoasi*. Com. I. L.]. — Din bg. *kăpina*, (cf. dacor. *Cămpina*).

Căpineă f. Mură. Cf. *căpină*, — Din bg. *kăpinka*.

Căpinós, -oasi adj. v. *căpină*.

Căpisteări f. Căpistere. *Ponea si frimintă ăn căpisteari*. [Și: *eupisteări* f. ALR. 3981]. — Din lat. **capistēria*, (arom. *căpistear*).

Căpitoñ a. Pernă. *Lăngă căpitoñ vizu doquă meari di furlină* 13/77. *L'u pusi la căpitoñ* 17/33. *Nu-l fui căpitoñ*, 64. [Și: *căpitoñ*, *eupitoñ* a.]. — Din lat. *capitaneum*, (arom. *căpitiñ*).

Căpnés vb. IV. Pic, cad jos, (fig.) leșin de răs, 109. — Din bg. *kapvam*, (aor. *kapnah*).

Căpră f. Capră. *Am ună băbă pri ținđi treatsi coti un bob al' scapă* (= capra) *15. *Capră-divă* = căprioară. Com. G. D. [Derivat: *căprăr* (lat. *caprarius*) m. = căprar; *căprină* (lat. *caprina*) f. = lână de capră. Com. G. D.; *căprutină* f. = carne de capră; *capritseă*

(dim.)]. — Din lat. *capra*, -am, (arom. *capră*).

Caprăr m.

Căprină f.

Căprîtseă f.

Căprutină f.

} v. *capră*.

Căptsă f. Un fel de ciur fără găuri. *S-ts-u dar capsă coaja* (o să-ți fac pielea ciur), 81.

Căptșe m.

Căptșue m.

} v. *cap*.

Căpúșă f. 1. Căpușe. Când căpușă este mai mică, se numește *cărtșan*. Com. C. I. *Au cură uaja di căpușă*. | Podoabe de argint ce poartă femeile la piept. | Mătănii cu boabele de culoarea cenușie și forma căpușelor, cf. *bruinitsă*. [Derivat: (Huma) *căpúșnits* m. pl. = căpșune, fragi, cf. *pătărog*. Com. T. P.]. — Cf. alb. *këpushë*.

Căpúșnits m. pl. v. *căpușă*.

Căpútseă f. Glugă. — Din bg. *kapa*.

Car a. Car. *Bărbātu cu caru si ducă...* 115. | Roabă. Com. C. I. — Din lat. *carrum*, (arom. *car*, ra).

Cara-arăp m. Harap-negru cf. rap, răpină. *Vini lănt răp cari aș ra numea Cara-arăp*, 3/80. — Din bg. *kara-arap* (tc.).

Cărăbătseă f. Nume de insectă, cărăbuș, Com. T. P. — Din bg. *karabačka*.

Caracol (pl. -oali). Strajă. — Din tc. *karakol*, cf. *cărăul*, (arom. *cărăcole*).

Caradžova n. de ținut. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 6).

Cărăghioz m. Caraghios. Com. T. P. — Din tc. *karagjöz*, (arom. *carag'oze*).

Carajani N. loc. (Cupa).

Cărluș m. (Oșani). Scripete, cf. *scripete*. [Și: (Oșani) *cărluș*, *cărlăuș* m., (Huma). *cărul'* a.]. — Din gr. *καρούλι* (arom. *cărul'*, *căruș*).

Cărămân m. Nume de câine păstoresc. *Și cărămanu ca la'ncălico, lă feasi cumati lupu.* — Din tc. *karaman*.

Cărămilă N. loc. (Huma), Com. T. P.

Cărănfil' m. Calonfir, garoafă. *Cărănfil'u no-ari flor, ama miruseaști ubăv.* [Și: *călafér* m. (Liumnița). Com. P. M., din mbg. *kalofer*]. — Din bg. *karanfil*, (arom. *cărănfile*).

Cărăntiță f. (pl. *cărăntiți* li di porc) = măruntaie). ALR. 751.

Cărâr (în expresiunea) *un-cărâr* (într'una, mereu). *Tsăpă un cărar, 3/78, cf. 11/35, 25/41.* — Din tc. *karar*, (arom. *cărare*).

Cărăul m. Sentinelă, gardă de noapte. Com. T. P. — Din tc. *karaul*, cf. *caracol*, (arom. *cărăule*).

Cărăuș N. loc. între Oșani și Birsilav. Com. GH. T.

Cărbunár m. }
Cărbunăreă f. } v. *cărbuni*.

Cărbuni m. Cărbune. *Tse cărbuni*

anvălit-ăi (ce cărbune învelit este) 110, cf. 932. [Derivate: (Țăr-nareca) *cărbunár* (lat. *carbonarius*) m. = cărbunar; *cărbunăreă* f. = cărbunăreasă, ALR. 6507]. — Din lat. *carbo*, *-ōnem*, (arom. *cărbune*).

Cărcăies vb. IV. Croncănesc. — Din bg. *krăkam*.

Căreatș adv. Pe spinare, pe spate. *La laș ân cărcatș, la laș ân tșuș, 966.* — Din mbg. *gărkač*, (arom. *ngărcač*).

Cărcătsenés, -ă adj. (despre oi) Mare cu lâna lungă și aspră. Com. G. D. — Din *Cărcăčcan* (pentru *Sărcăčcan*, numele unei populațiuni aromânești grecizate, cf. Capidan, *Aromâni*, 14).

Cărelce m. Monedă turcească de 40 de parale. Cf. *căpic*, *groș*. Com. G. D. — Din tc. *kyrklyk*.

Cărcôndză f. Poreclă pentru orice femee rea, cf. *neagră*, *tșăncorcă*. Com. I. G., stafie. Din bg. *kărkondžul*, cf. G. Meyer, *Etym. Wb. d. alb. Spr.* 179.

Cărd a. Cărd. *Cărdur di uoi* 2/56. [Și: *erăd*. Derivate: *cărdăr* m. = sâmbraș ALR. 1793; *cărdăreă* f. (dim.)]. — Din bg. *kărd*.

Cărdăr m. }
Cărdăreă f. } v. *cărd*.

Cărlfiță f. Cuiu. *Lo un tșecan șu cărfișu șu nearsi lă zmeu* 12/68, 22/85, 28/85. | (La războiu) cuiul ce se vără într'una din găurile

lopățiceii, spre a împiedeca sulul de a se da înapoi. Com. H. I. — Din gr. *καρόλι*, (arom. *cărfie*).

Cărgúj m. 1°. Un fel de uliu, cf. s m ä d ž a l' c ä. 2°. Joc copilăresc. Se prind mai mulți copii de haină, formând un șir mare și având un « cap » (= șef), care îi păzește. În urmă vine un *cărgul'* și cere șefului un puiu. Acesta, nevoind să-i dea, *cărgul'-ul* aleargă să prindă unul și așa continuă mult timp până când îl prinde. Com. I. L. [Și: *cărgúl'* m.]. — Din bg. *karaguj* (?)

Cărgúl' m. v. *cărguî*.

Cări pr. Care. *La cari tritsea pri cuola, la tots dădeă bustan* 5/57, cf. 4/80. *Cari-di-cari* = care mai de care. *Cari di cari si dutsey*, 3/4. *Toj cola si ved io curuî mul'ari qu leaj* 7/80. cf. 14/65, 31/18, 6/23. [Compus: *ca-ști* = cine știe 12/15]. — Din lat. *qaulis*, (arom. *care*).

²**Cări** } conj. adv. v. *ca*.

Cărlăuș m. v. *cărăluș*.

Cărléájă f. (pl. *-lej*) Păduche-devită, cf. c ä p u ș ä, c ä r t ș a n. *Cătranu nu lasă carlejil' si proachiă di uoî*. Com. I. L. [Derivat: **Cărléájăl'ă** = n. de fântână (Oșani), Com. I. L.]. — Din bg. *kärleš*.

Cărléájăl'ă f. v. *cărleajă*.

Cărlig a. Bătă ciobănească cu un cărlig de lemn la un capăt. *Tru măn' aș purtă şu un cărlig*. 12/68. *Tșjala la 'ntinsi cărligu și șarpili*

ișó (acela îi întinse cărligul) 1/76, cf. 24/6, (arom. *cărlig*).

Cărlitș m. v. *scărlitș*,

Cărluș m. v. *cărăluș*.

Carmán m. Nume de câine.

Cărmés vb. Dau sare la vite (și în spec. la oi). *Li cărmî uoîli* (le-a dat sare oilor). [Și: **erămés** vb. IV = cărmesc vitele s. oile. Com. I. L. Derivat: **cărmilă** (bg. *kărmilo*); **cărmili** (pl.) = pietrele pe care se pune sarea pentru oi, cf. s ä r ó ñ, id.]. — Din bg. *kărmja*.

Cărmilă f. } v. *cărmes*.

Cărmili pl. }

Cărmînăt, -ă adj. Scărmănat. *Lonă cărmînată* (în text greșit: *carmină*) 9/57. — Pentru *scărminat*?

Cărni f. Carne. *La mini nu-î deadiră nineac carni* 6/54. *Tșe carni si feși ună goșcă* 37/2, cf. 21/16, 10/50. [Derivate: **cărnăr** n. loc. (Nânta); **cărnós**, -ă adj. = cărnos]. — Din lat. *caro*, *carnem*, (arom. *carne*).

Cărnăr m. v. *carne*.

Cărnăt m. Cărnat. *La noj gardurli sa di cărnats di porc*, 20/18. *Cqñ si meargă cărmats cu căigăná* (când va ploua cărnați cu jumări de ouă), 439. — Din lat. **carnacius*, -um. **Cărnós**, -ă adj. v. *carne*.

Cărótsă f. Căruță. Com. G. D. [Și: **cărútsă** f. Com. T. P.]. — Din gr. *καρότσα*.

Cărpălóg (pl. *-lqz*) a. Un fel de lopată de lemn cu dinți. *Si-l'*

daș cu tsista cãrpãlogu una 3/50. Cãrpãloșili și lupatili si darã ân Coșuc. Com. I. L.

Cãrpãtș m. v. *cãrpes*.

Cãrpés vb. IV. v. *cõrpã*.

Cãrpi f. Plantã cu flori albe. Com. T. P. — Din bg. *karp*.

Cãrpini m. Carpen. ALR. 1920. *Carpingros* = n. loc. (Lugunța). [Derivat: *cãrpinitsã* f. = ciomag din lemn de carpen. Com. G. D.]. — Din lat. *carpinus*, -um, (arom. *carpin*).

Cãrpinitsã f. v. *carpini*.

Cãrpiri f.

Cãrpit, -ã adj. } v. *cãrpes*.

Cãrpulín f. (plur.) v. *cõrpã*.

Carși adv. Vis-à-vis, în față. *Cãsa lor ra carși cu cãsa la un birbêr 3/38*. [Derivat: *carșilice* a. = rãspuns. *Cõn vizù cã feata nu da carșilic 11/46*]. — Din tc. *karșy*, *karșylyk*.

Carșilic a. v. *carși*,

Cãrșutã f. v. *curjutã*.

Cãrtã (di vin) f. Ploscã, ALR. 3955. — Din bg. *karta*.

Cãrtãl m. Șoim, vultur, cf. vãltur. *Cõn si facã cãrtalu « crac », si-l' daș carni 19/73. Darã cum al' gri cartaulu 15/66, cf. 13/66, 21/73*. — Din bg. *kartal*.

Cãrtãtșinã f. v. *cãrtitșonã*.

Cãrti f. 1°. Hãrtie. *Leasi di tel' știrmuti cu carti* (lese de sãrmã așternute cu hãrtie), B. 3. | 2°. Scrisoare. *Al' vini unã carti la ampíratu* (îi veni o scrisoare) 8/48.

*Sã-ts dar unã carti 6/85, cf. 5/55. | 3°. Carte. La flarã [fitșoru] ân furnã și cu un brats di cõrts 18/56. Un cõmp alb cu oi negre (= cartea) *16. [Pl. *cõrts* = stomacul, ghemul la vite; despãrțitura stomacului. Diminutiv: *cãrtitșeã*]. — Din lat. *charta*, -am, (arom. *carte*).*

Cãrtitșeã f. v. *carti*.

Cartitș nã f. v. *cãrtitșonã*.

Cartitșonã f. Cãrtiță. *Cãrtitșona ari mutsca cã di porc* (cãrtiță are botul ca de porc). [Și: *cãrtãtșonã* f.]. — Derivat din bg. *kãrtica* și *kãrticina*.

Cãrtoãpi f. pl. Arbust cu flori albe și cu fructul roșiu în felul cãlinului. Com. I. L.

Cãrtșãn m. Cãpușã mai micã de culoare roșiu-cafenie; se pune pe boi, capre și chiar oameni. *Cãrtșanu aș mãncos di scoatirea cõn si pumi pri uom*. Com. I. L. [Și: *cãrtșen* m. *Trista veã mul'ts cãrtșen 1/49*]. Este același cu dacor. *cãrcel* cu înțelesul « *Hundszecke* ».

Cãrtșun m. v. *crãtșun*.

Cãrúl' a. v. *cãrdluș*.

Cãrúș N. loc. (Barovița).

Cãrútsã f. v. *cãrotsã*.

Caș m. (Liumnița, Cupa, Lugunța, Birislav, Nãnta). Brãnzã. ALR. 5423. [Felurile de brãnzã: *Caș-bãtut* m. = brãnzã tare. *Caș-dultsi* = caș, ALR. 5423. *Caș-tumnatic* m. = brãnzã albã, care se preparã toamna din lapte de oi]. — Din lat. *caseus*, (arom. *caș*).

Casă f. 1°. Casă (de locuit). *Căsa lor ra carși cu casa la un birbēr* 3/38, cf. 11/67, 112, 113, etc. *Casă* n. loc. (Cupa); *Casili-lu-Misi*; *Casa-Petcălăl'ă*; *Casa-Vasil'ă*; *Casa-Zmeului* n. loc. (Oșani). | 2°. Adv. Acasă. *Du-ti căsă, acutser* (du-te acasă, dacă vrei) 12/2. *Tser să furz căsă, acutser* (= vrei să pleci acasă) 7/2, cf. 5/64, 2/39, 15/41 etc. | 3°. *Casă* = gaura coasei pe unde intră mânerul Com. C. I. [Diminutiv: *căsîtșeă* f. = căsuță. Com.G. D.]. — Din lat. *casa*, *-am*, (arom. *casă*).

Cășă f. Apă cu făină, un fel de ciulama. *Lisitsa si unsi cu cașă*, 7/30. — Din bg. *kaša*.

Căsăbă f. Oraș. *Si dusi ăn un căsăbă* (se duse într'un oraș), cf. 10/5. [Și: *casabă* f. *Flaij ună ticfă mări, mari cât ună casabă* 10/5; *căsăbăleân* m. = orășean ALR. 2607]. — Din tc. *kasaba*, (arom. *căsăbă*).

Casabă f. } v. *căsăbă*.
Căsăbăleân m. }

Casândria N. loc. (Nânta).

Casap m. Măcelar. *Io la tată-su ram casap*, 12/43. [Derivat: *căsăpnîtsă* (bg. *kasapnica*) f. = măcelărie, ALR. 6525]. — Din tc. *kassab*, (arom. *căsap*).

Case vb. I. Casc. [Postverbal: *eăseă* f. = obiceiul la lăsatul secolui din postul mare, când se bate alvița și fiecare din meseni cască gura ca să prindă oul sau

alvița legată de sfoară. Com. I. L. Derivate: *eăseări* f. = căscat; *eăscăt*, *-ă* adj. = cascăt; *eăscătūră* f. = căscare. Compus (cu pref.): *prieăse* (pri-casc) vb. I. = casc mult; *prueăse* (pru + casc) vb. I. = casc. *Prucască-la rostu* (cască gura), id.]. — Din lat. **casco*, *-are*, (arom. *cascu*).

Căseă f. v. *casc*.

Căseândisēs vb. IV. Invidiez. *Cu mi cascândiseș, culcă-ti și tu* (dacă mă invidiezi, culcă-te și tu). — Din bg. *kaskandisvam* (tc.).

Căseări f.

Căscăt, *-ă*

Căscătūră

} v. *casc*.

Cășcăvâl m. 1°. Cașcaval. *Cășcăvalu ari mai mult unt di bronză* (cașcavalul are mai mult unt). | 2°. Zăpadă amestecată ca apă, lapoviță. *Amnă prin cășcăval*. Om molatec. — Din tc. *kaškaval*, (arom. *cășcăval*).

Căselnîtsă f. Omidă. Com. G. D. [Și: *găsēlnîtsă* f.]. — Din bg. *găsēnica*.

Căsîtșeă f. v. *casă*.

Cășlă f. Loc de adăpostit vitele pentru iarnă, ALR. 5260. [Și: *coșlă* f.]. — Din tc. *kașla*, (arom. *cășlă*).

Căsmēt a. Noroc. *Iși să-ș la ubideșcă căsmētu* (ieși să-și caute norocul) 1/2. [Și: *căsmiăt* a. 1/74. Derivate: *căsmîtlîă* m. (tc. *kysmetly*) = om cu noroc; *nicăsmēt* a. = nenoroc. Com. T. P.] — Din mbg. *kăsmet* (tc.).

Căsmitliă m. v. *căsmet*.

Cășoatsă f. *Cășiță*. N. loc. (Oșani).

Com. I. L.

Cașotă N. loc. Com. I. L.

Caști pr. v. *cari*.

Căstqñ m. Castan. — Din lat.

**castaneus*, -um, (arom. *căstîñ*).

Castqñă f. Castană. *Ancărco*

boj di ȳavur ăn loc di căstoñă 2/18.

Nu ȳeș castoñă di si pucneș (nu ești

castană ca să pleznești) 603. *Căstqñ*

n. loc. (Cupa). [D e r i v a t : că-

stăñăr m. = vânzător de castane].

— Din lat. *castanea*, -am, (arom.

căstîñe).

Căstrăvēts m. v. *crastăvēts*.

Căstrés vb. IV. Taiu ramurile

tinere la arbori. *Acu căstrim tseăști*

veits ȳarna ili primăveara (dacă

tăiem aceste ramuri iarna...), B. 9.

[D e r i v a t e : căstrirȳ f. = tăiere

de ramuri. *Tseastă căstrirȳ si fatsi*

ib. 10]. — Din bg. *kastrja*.

Cat (pl. -ur) Cat, etaj. — Din

tc. *kat*.

²**Cat** vb. I. 1°. Cat (cu între-

buițare unipers.). *Crielatu cată*

si cumpără, nu si vindă (înțeleptul

cată să...) 161. *Cată din jurumint*

să nu ȳeș, că nu ti bati bun, 8/25. |

Port grija cuiva, îngrijesc de cineva.

Di multă milă ămpirātu la cătă calu

(de mult drag, împăratul însuși

îngrijea de cal), 40/2. *Iă vină să-ñ-*

l'i cats pul'il', 6/11. | 2°. Mă uit

la cineva, privesc pe cineva. *Noȳ*

că ȳom ti cătqñ, ară tu criv nă

cats (noi ne uităm la tine ca la

un om, iar tu te uiți la noi strâmb),

117. *Tsista aȳ tăltșo lamña, lănt*

itș nu cată (acesta a omorît ba-

laurul, la altul nu te uita de loc),

11/34. *Ampirātu... l'a cătă di cola*

(împăratul îi privea de colo),

18/93. *Añ cătaȳ* (mi-am dat în

cărți). *Nu-l'-tsi cată bun* (n'are

înfățișare bună). | 3°. (refl.). A

se uita la cineva spre a face dra-

goste, a face dragoste, a se ținea

cu cineva. *Și mul'ari-sa catsă di-ăȳ*

li da tșeli lucrili la tșela ȳom tsi si

cătă (cu care făcea dragoste) 31/2,

cf. 34/2. *Si cătă cu... fęta* (se iubea

cu fata) 2/25. [C o m p u s e (cu

pref.): **zăcăț** vb. I. (za + cat) =

mă uit puțin. *Cqñ si zăcătat-aȳ*

pristi vali, 11/61; **pucăt** (pu +

cat) vb. I. = mă uit, caut puțin.

Să nu ti pucats ănsuș (să nu te

uiți...) 5/30, cf. 9/31, 10/34,

15/78; **zapucăt** (za + pu + cat)

vb. I. = încep să mă uit puțin;

prieăt (pri + cat) vb. I. = am

ceva înaintea mea ca model, imit

lucrând ceva. *Pricătq di pri niști*

tșăroș cu crivul tsi (a imitrat împle-

tind niște ciorapi cu un fel de bro-

dărie în zig-zag). Com. I. L.;

răscăt (răs + cat) vb. I. = mă uit

împrejur; **răspucăt** (răs + pu + cat

vb. I. = mă uit din nou la ceva].

— Din lat. *capto*, -are.

Căt pr. v. *cqț*.

Cătălin adv. v. *cătlin*.

Căteărează vb. I. (despre găini)

cărăește, cotcodăcește (după ce a

ouat). Inainte de ouat: c ä c ä - r e a z ä, ALR. 5700. [Şi: c ä - c ä r e ä z ä, vb. I.].

Căti (Țárnareca). *Cati-searä* (în fiecare seară). *Tu ieş tsel cari nirdzeai catisearä la featä?* 34/65, cf. 24/64. — Din gr. κάθε, (arom. *caðe*).

Căti pr. Câte. *Căti unä cäldari*, 6/19. *Aş ampärtsorä căti 35 di groş*, 6/54. *Uneac-căti-uneac* (puţin câte puţin) cf. 6/19. [C o m p u s e: c ä t i l i n adv. încet, încetinel. *Cătilin, cătilin aų larä tşë nibumil'ä*, 10/10, cf. 9/77, cf. 1 8/80; c ä t ä l i n adv. *Cătälin, cătälin, lş mul'arę şi fuzi*, 8/15. c ä t i r q u adv. = repede, tare, sănătos. *Ca trăgni lşpu maį cătirqu, cäzù ä n vir*, 8/30]. — Din lat. *cata*, (arom. *citi*).

Cătilin adv. v. *căti*.

Cătină f. Ceva mare, mătăhală, Com. T. P.

Cătirqu adv. v. *căti*.

Cătmădzăjeä (pl. *-dşojts*) f. Uliu, ALR. 1050, cf. 5702.

Cătq m. Ceea ce se mănăncă dimineaţa, la merinde sau la prânz, cu pâine, ca: brânză, ceapă, sare, etc. *Şi tsela tucu scoasi unä şimişä di pşini şi cătqç*. — Din tc. *katyk*.

Cătră prep. v. *cutru*.

Căträn a. Păcură, cătran. — Din tc. *katran*, (arom. *cătrane*).

Cats vb. I. 1°. Apuc, m'apuc, încep. *Şi cătsq, la unsi cu gäz* (şi se apucă, îl unse cu gaz...), 47/2. *Şi cătsaį si mănănc pşini*

(şi începui...), 9/3. *Ca di buric cătsat* (foarte slab), 65. | 2°. Prind. *Si dusi si catsä peşti* (se duse să prindă peşti), 2/28, 4/13. | 3°. Pun rămăşag, mă prind cu cineva. *Añ si cătsq furniga cu ursä*, 875, cf. 7/31, 337. | 4°. Mă ţine, mă costă. *Tşestä puläti, ari cătsat unä mil'ä di liri* (acest palat a costat o mie de lire), 10/29. [D e r i v a t e: c ä t s ä r i f. = luare, prindere. *Aų dusirä la cătsari di per*, 967; c ä t s ä t, - ä adj., apucat, prins; *lapti-cătsat* = lapte prins, ALR. 5563; c ä t s ä t ū r ä f. = prindere, ceartă (Oşani), cusutură. C o m p u s e (cu pref.): z ä c ä t s (zä + cats) vb. I. = încep, prind de ceva, atâr. *Ascheril' zäcätsarä si runcä cu tufechil'ä*, 35/65, cf. 2/25, 7/27. *U scosi sştra, aų zäcätsq di par* (... o atâră de par), 12/55; p r i e ä t s (p r i + cats) vb. I. = cuprind cu mâinile, Com. I. L.; p r i e ä t s ä t, - ä adj. = cuprins cu braţele, id.]. — Din lat. **adcaptio*, -are, (arom. *acats*).

Cătşäc m. Fugar. Com. G. D. — Din tc. *kaçak*, (arom. *căçac*).

Cătşäl m.

Cătşäläe m.

Cătşälüş m.

Cătşälüşcă f.

Cătşämäc m. v. *crătşämac*.

Cătşänäş

Cătşäntşue

Cătşäri f.

Cătşät, - ä adj.

v. *cätsql*.

m. v. *cätsqn*.

v. *cats*.

Cătsătura f. v. *cats*.

Cătsăuă f. Cătea. *Flă ună cătsauă*, 5/71. *Să-i li dai la cătsauă*, 5/28. — Din lat. *catella*, -am, (arom. *cătsao*).

Cătsiă f. Lopătica cu care se scoate focul din sobă. Com. N. P. — Din gr. *κατοί*, (arom. *cătsiie*).

Cătsiluceă f.

Cătsol m. Cățel. *Cătsaua feși doș cătsol'*, 6/28. *Ăn locu lu măcșomu ăl' pusi un cătsol*, 2/29. [Și: *eătsăl* m. Diminutiv: *eătsălúș* m. = cățeluș; *Cătsălúșcă*, *eătsiluceă* f. = cătea, cățelușe. *Cătsălușca si dusi dupu oi*, *eătsălăe* m. = cățeluș. Com. G. D.]. — Din lat. *catellus*, -um, (arom. *cătsăl*).

Cătsqn a. (Numai la Huma) Castron de pământ. Com. T. P. [Diminutive: *eătsănăș*, *eătsăntșúe* m.]. — Din lat. *catinus*, -um, (arom. *cătsîn*).

Cătsúneă f. Șofrănel. *Cătsunchili și gl'itșchili es primăveara*. — Din bg. *kačunka*.

Cătsúuă f. Căciulă. *Cătsuua lu fitșoru mic ănșărată cu furliń*, 3/35, *Ia cătsuua si-u aflîș, ia ioc si ti fats* (sau găsești căciula sau pieri de aici), 4/35, cf. 69, 70, (arom. *căculă*, *căcuuă*).

Cătún a. Cătun, sat, comună. *Cătun turtșes*, 2/8. *Tu s-ti duts Tega direp ăn cătun*, 3/X. *Tompănă si feși cătunu di el* (tot satul îl vorbește), 790. [Derivate: *eătunés*, -eaeă adj. = comunal,

sătesc, 45; *eătunîști* f. = locul unde a existat vreodată un cătun; *eătuneán* m. = sătean; *eătunîțseă* f. (dim.), (arom. *cătună*, rar).

Cătuneán m.

Cătunés, -eaeă adj.

Cătunîști f.

Cătunîțseă f.

Cău m. v. *cal*.

Căul a. Prinsoare, rămășag. *Cats căul* (pun rămășag). *Ca cătsară căul, zisi deadu*, 7/31. *Si cătsqm căul*, 7/56, cf. 2/35. — Din tc. *kaul*, (arom. *căule*).

Căúr m. Ghiaur, necredincios. *Fuđ di ăa bra cauruli*. Com. I. L. — Din tc. *kaur*, (pentru *gjaur*).

Căúșă f. Capră. Com. T. P.

Căváj interj. Vai. *Căváj di el făchiru* (vai de el sármanul). [Derivat: *eăvájnie* adj. = sárman, biet. *Las-la căvájnicu că-đ duscăpat*, 246]. — Din *ca-vaj*, (arom. *cavaí*).

Căvájnie adj. v. *căváj*.

Căvăl m. Caval. *Văcaru sfireă cu căvalu* (văcaru cânta din caval). [Și: *eăfăl* m. ALR. 4323]. — Din tc. *kaval*.

Căvărdisés vb. IV. (Propriu zis) prăjesc, frig; (fig.) mint, înșel. *Mi cmotsi tsi mintșuń să-l spun, tsi mintșuń... să-u căvărdisim* (acum ce minciuni să-i spun, ce minciuni să-i trag), 20/93. — Din bg. *ka-wardisvam* (tc.).

Căváz (pl. -aj) m. Cavaz, portar, ușier. *Veă căváj la poartă*, 12/43. — Din tc. *kavas*, (arom. *căvaz*).

Cavè a. v. *café*.

Căvgă f. I. Ceartă, neînțelegerere, dispută. *Tsăritsa al' antribă cum şu tră tsi l-ăi cavga?* (... cum și pentru ce le este cearta), 14/65, cf. 121 | 2°. Războiu. *Cum să dărom, cavgă vem cu turcu* (cum să facem, avem războiu cu Turcul), 17/16. — Din tc. *kavga*, (arom. *căvgă*).

Căvinè f. Cafenea. *Nearsi si culcă la ună căvinè*, 18/65. — Din tc. *kahvehane*, (arom. *cafinee*).

Căzân a. Cazan. *Acu puăts s-la ridits tsista căzanu*, 8/77, cf. 12/7, 10/41, 122. [Derivat: *căzândzôjă* (tc. *kazanğy*) m. = fierar, ALR. 6517]. — Din tc. *kazan*.

Cazândisès vb. IV. v. *kăzănmak*.

Căzândzôjă m. v. *căzan*.

Căzănmac a. Câștig. *Chinisiră ună zuuă, la căzănmac*, 2/73, cf. 1/72. [Și: *căzănmqe* a. Derivat: *căzândisès* vb. = câștig, dobândesc. *Cu itrețsa luț căzândisè multi pări...*] 15/24]. — Din tc. *kazyňmak*.

Căzănmqe a. v. *căzănmac*.

Căzătură f. v. *cad*.

Căzi, *căzi*, *căzi*. Strigătul cu care se cheamă capra, ALR. 5340. Cf. *tsicș*, *tsicș*; *pr*, *pr*, *pr*; *trt*, *trt*.

Căzút, -ă adj. v. *cad*.

Cfătșeă f. Cloșcă. *Drăcu si feasi ună cfătșeă* 23/79. [Și: *eufătșeă* f., *evătșeă* f.; (Țărna-reca) *eloătșeă* f. *Dară ună cloatșcă cu 12 di pul'*,

15/65. | Derivate: *evătșqs* vb. IV. = clocesc. *Unu s-la cvătșqts patruzqts di zqli*; *evătș.ri* f. = clocire. *Di cvătșirea pustăniră*]. — Din bg. *kvačka*.

Chef a. Dispoziție sufletească, plăcere. *Cum ti cat, nu ts-ăi chēfu* (cum te văd, nu ești dispus), 22/4. [Derivat: *chifués* vb. IV = fac chef. *Măncară și si chifuiră*, 22/93. — Din tc. *kef*. (arom. *k'efe*).

Chelêș adj. chel. *Ăi cheleș că vrină reapă* (este chel ca o gulie) Com. I. L. [Și: *ehilêș* adj., id.]. — Din tc. *keleș*, (arom. *k'ileș*).

Chéptșe f. Lingură mai mare întrebuințată la stână. Com. T. P.

Chérecă f. (Bulgărisim în Țărna-reca). Fiică, fată « *Chercu, ză-caftă-mi la cap* » și *tsea aș căftă*, (fata mea, caută-mi în cap), 1/67. — Din mbg. *k'erka*.

Cherestéu m. Cherestea. ALR. 6409. Cf. *Chiristè*.

Chéșchi adv. Numai, numai dacă. *Chéșchi tseasta la si-ts ijă mōnca* (numai asta să-ți fie grija, neliniștea), 25/51, cf. 11/81. [Și: *ehișchi* adv., 2/83]. — Din mbg. *keški*.

Chési f. Pungă de bani. *Turea-u chesea bra* (dă-mi punga, măi), 8/52, cf. 9/52. — Din tc. *k'ese*.

Cheunéz vb. I. (despre câine) Chelălăesc. *Cojnili bătut k'eunęază*. ALR. 4417.

Chjădin a. Tort. *S-ruptsi chjădinu* (se rupse tortul), adică o să

moară, 286. [D i m i n u t i v: **chi-dinúș**, m. numele unei plante. Com. G. D. — Din lat. **pēdinus*, -um, (arom. *k'ïadin*).

Chîăia m. Om bogat, chihaiă. *Ra un chîăia cari veà multă imăni* (era un om bogat, care avea multă avere), 1/40, cf. 12/94. — Din tc. *kehaja*, (arom. *k'ihăă*).

Chîăli f. Piele. *Aș pusi chîălea'n cap*. — Din lat. *pēllis*, -em, (arom. *kïale*).

Chîăptin m. 1°. Pieptene. *Du-ti si fur di casă un chîăptin și un britș*, 5/64, cf. 956. | 2°. (Plur.) **chiaptiñ** = doi piepteni cu care se scarmănă, se lucrează lâna. *Butșămu ari doș chîăptiñ cu cari si trupeaști lona*. [D i m i n u t i v: **chîăptinițș** m. Com. G. D.]. — Din lat. *pēcten*, **ñem* (arom. *k'ïaptin*).

²**Chîăptin** vb. I. Piepten. *Iel să-u speală și să-u chîăptină*, 2/71, cf. 22/90. — Din lat. *pēctino*, -are (arom. *k'ïaptin*).

Chîăptinițș m. v. *chîăptin*.

Chîăr a. Căștig. *Ia tsi chîăr feș* (uite, ce căștig făcui), 17/86, cf. 123. [Și: **ghjar** a. Derivat: **ehirujés** vb. IV. = căștig. *Di ȳa'n-cola si chirueș tu multi pari*, 16/79]. — Din tc. *kjar*.

Chîărdusés vb. IV. v. *chirdises*.

Chîărsic m. Piersic. *Chîarsicu nu creăști nalt*, cf. ALR. 6080. [Derivat: **chîărsieă** (lat. *pērsica*) f. = piersică. *Chîarsitsili unizes cu dzărzăhli*. Com. I. L. cf. ALR.

6080]. — Din lat. *pērsicus*, -um, (arom. *kïarsic*).

Chîărsieă f. v. *chîarsic*.

Chîătră f. (Aromânism în Țăr-nareca) Piatră, cf. r o p ä. *Rucă chietrile di la ună marzini la lantă* 3/65, cf. 9/64. **Chîatră** n. loc. (Huma). — Din lat. *pētra*, -am, (arom. *k'ïatră*).

Chibúr N. de fântână (Oșani.)

Chicăsés vb. IV. (Aromânism în Țăr-nareca). Înțeleg, pricep, cf. a n t s i l e g. *Tserbul căn chicăsi dintru muntsă că sor-sa si mărită* (cerbul când... înțelese că soră-sa se mărită) 24/64. — Din gr. ἀπεικάλω, (arom. *ak'icăsescu*).

Chidinúș m. v. *chîadin*.

Chîépt a. Piept. *La stăpōnu nostru al' antrō un dinti ăn chîépt*, 18/33, cf. 24. — Din lat, *pēctus*, (arom. *k'ēptu*).

Chîesmê f. Un fel de clește. Com. D. P.

Chifeăjés vb. I. Strănut. *Trasi unec bărnut și cătsō si chifcăjescă* (a tras pușin tabac și începu să strănute), Cf. ALR. 1962. [Și: **chifnéș** vb. IV., ib.]. — Din mbg. *kivam*, (aor. *kivnah*).

Chifil' m. Garant. — Din tc. *kefil*, (arom. *kifile*).

Chifnéș vb. IV. v. *chifcăjēs*.

Chifués vb. IV. v. *chef*.

Chilă f. Chilă, Com. P. M.

Chilêș adj. v. *cheleș*.

Chilipír m. Chilipir, Com. D. P. [Derivat: **chilipirdžōj** = chili-

pirgiu]. — Din tc. *kelepîr*, (arom. *k'îlipîre*).

Chiluvét m. O bucată de postav (de multe ori brodată s. chiar înșirată cu bani) ce poartă femeile bătrâne pe cap. La Lugunța o poartă și femeile mai tinere. *Chiluvet poartă babilî*. Com. C. I.

Chimanè a. Vioară. *Ișă la poartă cu un chimanè si dună căti vrin irmiloc*, 29/40. [Și: **ehiminè** Derivat: **ehimanedžîă** m. = lăutar (tc. *kemanegy*)]. — Din tc. *k'emanee*, (arom. *k'imanee*).

Chimanedžîă m. v. *chimanè*.

Chimér a. Chimir. *Chimearâli si dară di lônă* (chimirul se face din lână). Astăzi chimirul nu se prea poartă, fiind înlocuit cu brâul larg. Com. I. L. [Și: **ehim'ra**]. — Din tc. *kemer*.

Chiminè a. v. *chimanè*.

Chimír a. v. *Chimer*.

Chinisés vb. IV. Pornesc. *Chinisî și si dusi lă ună moară*, 2/5. *Sam chinisit* (sunt pornit), 6/79. *Chinisiră...drumu* (porniră pe drum) 2/9, cf. 125. *Chinises greauă* = rămân însărcinată. *După unec timp, mul'area chinisî greauă*, 5/40. *Chinisit-au greauă*, 6/61. [Derivat: **ehinisîri** f. = pornire; **ehinisît**, -ă adj. = pornit]. — Din gr. *χνῶ* (aor. *ἐχίνωσα*), (arom. *ankisescu*).

Chinis'ri f. } v. *chinises*.
Chinisit, -ă adj. }

Chîofti f. Chiftea. *La dărø*

chîofti (l-a snopit în bătăi), 127. — Din tc. *kjofte*, (arom. *k'îofte*.)

Chîór adj. Chior. *Chîor chîutuc si feasi* (s'a îmbătat rău), 998. [Derivat: **ehîórâv** adj. = chior, (bg. *kjorav*); **ehîuruvés** vb. = chiorisc. *S-ti chiuruwească dommu, da na ver ti chîuruviri* (chiori-te-ar D-zeu să te chiorască), Com. I. L.; **ehîuruiés** vb. IV. = chiorăsc, ALR. 5052]. — Din tc. *kjor*.

Chîórâv adj. v. *chîor*.

Chîós adj. Spân, fără barbă. *Tsela murâr ra chîos... să nu matsină că chîosil' sa mintšinoș*, 3/5. — Din tc. *k'öse*.

Chîóșă f. Colț de casă, unghier. *Ca si dusi ân ună chîóșă*, 24/47, cf. 21/6, 4/65, 639. — Din tc. *kjöse*, (arom. *kjôșă*).

Chipéng a. Oblon; șatră în care se vând mărfuri, ALR. 3821. [Și: **ehîupéng** a.]. — Din tc. *kepenk*.

Chiprés vb. IV. (refl.) v. *chipru*.

Chîpru, -ă, adj. (Mai mult despre flăcăi și fete). Bine făcut, frumos, chipeș. *Cupilaș chipru* (flăcău chipeș). Despre lucruri: *Mustață chipră* = mustață bine trasă, bine răsucită, frumoasă. [Derivat: **ehiprés** vb. IV. (refl.) = mă gătesc, mă aranjez, mă fac frumos. *Dosta ti chipriș* (destul te gățiși frumos), Com. C. I.] — bg. *kip(ro)*, cf. *Berneker, kip*).

Chirădzîia m. } v. *chiriă*.
Chirădzîlqe a. }

Chirămîdă f. Cărămîdă. [Derivat: **chirămîdărînsă**, **chirîmîdărînsă** f. = cărămîdărie. Com. T. P., f. ALR. 3793; **chirîmîtşîiă** m. = cărămîdar. ALR. 3312]. — Din gr. *κεραμίδα*, (arom. *čurîdă*).

Chirămîdărînsă f. v. *chirămîdă*.

Chirănă (pl. -oñ), f. Joagăr ALR. 1850.

Chirăş a. Cînstă, (în expresia) fac cînstă. ALR. 4305. Cf. **chîrîsés**.

Chirată interj. Injurătură. Se întrebuiţează şi ca cuvînt de dezmierdare pentru copii: *A chiratauî, tse făşeş*. Com. I. L. — Din gr. *κερατάς*, (arom. *k'irătă*):

Chîrehêl m. cătăramă, ALR. 3312, cf. 1867.

Chîrehéz (pl. -ej) m. Cerchez. *Antribô tsela chirchezu*, 5/16, cf. 4/16, 6/16. — Din tc. *čerkez*.

Chîrehînéz m. (Liumniţa). Un fel de uliu, avînd penele de culoare roşie prevăzute cu pete negre. Are ghiare mari şi ciocul încovoiat. Com. N. P. — Din bg. *kerkenéz*.

Chîrîsés vb. IV. Căştig, cf. **chîrîiês**. *Unu sirbeaşti, lant chîrdiseaşti* (unul munceşte, altul căştigă) 700. [Şi: **chîiárdusés**, **chîrdusés** vb. IV.]. — Din gr. *κερδίς*, (arom. *nk'erdusescu*).

Chîrdusés vb. IV. v. *chîrdises*.

Chîrîiă f. Chîrie. [Derivate: **chîrădzîiă** m. = chirîgiu (tc. *kiraği*). *Ra ună-ură un chîrădzîiă. Chîrădzîiă si dutseă*, 1/39; **chîrădzîiœ** a.

= meseria chirîgiului, ib.]. — Din bg. *kiraği* (tc.).

Chîrîmîdărînsă f. }
Chîrîmîtşöiă m. v. } *chîrămîdă*.

Chîrîsés vb. IV. Fac cînstă (cu ceva băutură), cînstesc. Cf. *k'iraş*, ALR. 4305. — Din gr. *ἐκρίσωσα*, (dela *κρίνω*, (arom. *k'îrîsescu*).

Chîrîstè f. Cherestea, Com. D. P. — Din tc. *kereste*, (arom. *kîrîstee*).

Chîrîmîz adj. Roşu aprîns. — Din tc. *kyrmyz*.

Chîrsén m. Găligan, lungan. Com. N. P.

Chîrîuîés vb. IV. v. *chîiar*.

Chîsădzîiă m. Chesegiu. *Cuola vut-ay vrin chîsădzîiă priuzot*, 2/61. — Din tc. *k'esegî*.

Chîşălă f. Țasală. *L'a chîaptîñ cal'i cu chîşălă*, ALR. 5589.

Chîşălîtsă f. v. *chîşelîtsă*.

Chîşêchi adv. v. *chêşchi*.

Chîşelîtsă f. Nume de plantă. Puroiu amestecat cu sânge. [Şi: **chîşălîtsă** f., ALR. 4186]. — Din mbg. *kiselica*.

Chîsém m. Țap cu clopot care merge în fruntea turmei înainte. *Flară un picurăr cu un chîsem nainti, mari lucru*, 11/43. [Şi: **chîjusem** m., 8/94]. — Din mbg. *kjusem*.

Chîta m. Nume de persoană. *Să-ñ facă Petra bună al Chîta cumşîiă*, 6/VII.

Chîteă f. 1°. Buchet de flori. *Ts-u lipîră chîtca s-ts-u ports*,

971, cf. 107. | N. loc. (Cupa). *Chitchili babal'ă* n. loc. (Oșani). || 2°. (La cal) Pinten. Com. H. I. [Derivat: *chiteusés* vb. IV. = lucrez în flori, brodez; *chiteusît, -ă* adj. = brodat cu flori. *Șărvetă chit-cusită* = batistă brodată în colțuri]. — Din bg. *kitka*.

Chiteusés vb. }
Chiteusît, -ă adj. } v. *chitcă*.

Chitîp m. Copist, secretar. *Tsista vrin chitîp pōti si iță*, 13/15. — Din tc. *kjatîp*.

Chitûc a. Buștean, fig. beat mort, 126. [Și: *chîutuc* a.]. — Din tc. *kjutuk*, (arom. *k'utuc*).

Chîudêă f. Nărav, vițiu. *Si-ș spună și îel chîudea*, 750. Cf. ALR. 4958. [Derivat: *chîudés* vb. IV. = vorbesc de rău pe cineva, critic; (este întrebuițat mai des sub forma participială) *chîudit, -ă* adj. = criticat, blamat. *Un nîpripusit di antreaga lumi-i chîudit*. Com. I. G.].

Chîune (pl. -ur) a. Burlan. *Să punim sobi cu chîuncur lunz*, B. 3. — Din tc. *kjunk*, (arom. *k'îunge*).

Chîup a. Mare vas de pământ, chiub. *Leagă-ts di coadă vrin chîup*. 10/72, cf. 615, 4/13. — Din tc. *kjup*.

Chîupéng a. v. *chipeng*.

Chîurc a. Scurteică de blană, blană. *Popa veà un chîurc bun*, cf. 16/38. — Din tc. *kjurk*, (arom. *kjurcu*).

Chîuruiés }
Chîuruvés } vb. IV. v. *chîor*.

Chîusém m. v. *chisem*.

Chîustéc(ă) Lanț (de ceasornic). *La zătsirut-ay Mușa chîustecu lu begu*, 8/IV. | *Chîustec-di-soică* = lanț de briceag. Legătura ce se pune la picioarele mănzului, când se învață să umble. Com. C. I. — Din tc. *k'östek*, (arom. *kîustecă*).

Chîutéc a. Bătaie. *La zdrumîng di chîutec* (... îl stâlci în bătai), 6/13, cf. 10/80. — Din tc. *k'ötek*, (arom. *kîutecă*).

Chîutúc a. v. *chituc*.

Cl'ag a. Chiag. Com. G. D. cf. siriște. [Tot aci aparține, poate, gl'eg a. (deși în bulg. există *glets* id.) = zmalțul verde de pe vase. Com. C. I. Derivate: *gl'igusés* vb. IV = ung sau dau cu « gl'eg »; *gligusîri* f. = ungere, lustruire; *gl'igusît, -ă* adj. = uns, lustruit]. — Din lat. **clagum*, (arom. *cl'ag*).

Clăpés vb. IV. Pic, cad (de osteneală, de oboseală), mă prăpădesc. *Batcu-lupi clăpes di moarti*, 19/72. — Din mbg. *klapam*.

Clăsînă f. Paie (de secară). — Din bg. *klasina*, (dela *klas* « spic »).

Clătîn vb. I. Clatin, mișc. [Și: *clătînsés* vb. IV. *Ān vis fost-ay pri ună veaică ân mări și tsea veaică si clătînsi di vint*. (... ramura aceea se clătînă). [C o m p u s (cu pref.): *zăclătîn* (ză + clatin) vb. I. (refl.) = încep să mă clatin. *Tsela fagu si zăclătîno*, 16/9, cf. 6/73. — Derivat din **clătes*, (sl. *klatiti*)].

Clătinsés vb. IV. v. *clatin*.

Cleăști f. Clește. *Cu cleștili si traz*, 657. — Din bg. *klěšti*.

Cl'em vb. I. Chem. *Greu la cl'imq* (stăpânul l-a chemat). — Din lat. *clamo*, -are, (arom. *cl'em*).

Cl'eti m. Cameră de proviziuni, cameră în care se păstrează haine și altele. — Din bg. *klět*.

Cl'ienés vb. IV. Stau pe șele fără să ating pământul. *Cl'icnești și cură grqñ* (stă pe șele și curăță grâu). [Derivate: cl'ieniri f., cl'ienit, -ă, adj. = care stă pe șele. *Stătea cl'icnit și dună uuyă*. Com. I. L.]. — Din bg. *kleknuvam*.

Cl'ieniri f. }
Cl'ienit, -ă adj. } v. *cl'icnes*.

Cl'id vb. III, v. *ancl'id*.

Climitșoărcă f. Nume de plantă. Com. N. P.

Cl'in m. Cuiu de lemn. *Cu cl'in mai l'icșor si dispică lemnu*, 153. *Cl'inu-Dudil'ă* n. loc. (Oșani), *Ān Cl'in* n. loc. (Nânta). [Derivate: elineāti (pl. -ets), eliněts și (bulg.) elintsi = cuiu de potcovit caii; *clineati di fāricari* ALR. 5509; elintșār m. = potcovar (bg. *klinčar*). *Si dusi la clintșaru că s-la farică măgāru* 4/50]. — Din paleosl. *klinŭ*, (arom. *cl'in*).

Cl'ineă f. Arbust; cu frunzele lui se hrănesc caprele. Com. I. L. — Din mbg. *klinka*.

Clineăjés vb. IV. (Despre cai) Galopez. *Doj cal' tsi clincăjau*, 9/71. — Din mbg. *klincam*.

Cl'inéts m. v. *cl'in*.

Cl'ingă f. Chingă ALR. 1116. Se mai numește și: c u n ă, f u n ă. Grebănar (la ham), ALR. 5513. — Din lat. *cing(u)la*, -am, (arom. *yinglă*, gr.).

Clipeală f. Pleoapă, Com. I. L. — Din bg. *klepalo*, (alb. *klepaljē*).

Cloășnie m. v. *cloșnic*.

Cloătșcă f. v. *cfatșcă*.

Cloe, eloe face cloșca când își cheamă puii. ALR. 5703.

Clondă f. Bobă nac, cf. c u c l ă, *făndoc*.

Clóput a. Clopot de aramă, care se pune la oi. *Lă pusi cloputi la uoș*. *Cloput di bisearică* = c a m b a n ă. [In Lugunța, clopotul la oi se chiamă t ă c ă r a ș, la capre b r ă n t ș e l', la berbeci c l o p u t. In Liumnița și în celelalte comune, clopotul la capre se numește d ž i n g ă r a ș]. Acesta mai însemnează și orice clopoțel mic. [Derivate: eluputsqł m. = clopoțel, Com. I. G. și L. I.; eluputés vb. IV. = sun, lovesc, fac zgomot sunând. *Cumitsil' lară sã-l' clupu-tească pristi casă* (hoții începură să-i sune peste casă); eluputărcă f. = clopoțel de aramă pentru atârnat la gâtul mieilor]. — Din bg. *klopot*, (arom. *clopot*).

Clóșnie (pl. -itsă) m. Pilug. ALR. 3979. [Și: eloășnie m. Com. I. L.]. — Din mbg. *klošnik*.

Clótsă f. Lovitură cu piciorul. *Mqșca-l' deadi ună clotsă* (catărul

fi dădu una cu copita). Com. I. L. [Derivat: elutsăjēs vb. IV. = lovesc, dau din picior. *Am un așor plin di cal' al'b, saldi un roș ăn mejluc tucu al' clutsăjaști* (=gura) *35]. — Din bg. *kloca*, (arom. *clotsă*). Vezi despre originea acestui cuvânt Capidan, *Elem. sl. în dial. arom.*, 62.

Clótsi adv. v. *cola*.

Cluenés vb. IV. Clocotesc, fierb. *Măncătura clucneaști* (măncarea clocotește), Com. T. P. — Din bg. *kloknaħ*, (dela *klokam*).

Clumburés vb. IV. (întrebuințat mai des), *zăclumburés* vb. IV. = sun la poartă, bat la ușă. *Tsela cătsq si zăclumburească la ușă*. Com. P. M. — Din bg. *klămb*, (cf. *клябчѣ*) «knäuelchen».

Clundir (În Liumnița). Vas de pământ zmălțuit, care se umple cu rachiu încălzit și cu care se invită lumea la nuntă. Vas pentru vin. [Și: *erundir* m. *Scafi, crundir, buneli*, (pahare, vas de vin, furculițe), 9/50]. — Din bg. *klondir*.

Clupnés vb. IV. Azvârl, trântesc, închid. *La clupniră ăn nalta* (l-au pus la răcoare, în închisoare). — Din mbg. *klopam*.

Cluputărăă f. } v. *cloput*.

Cluputés vb. IV. }

Clutș a. v. *cl'utș*.

Cl'utș a. Lacăt. *Pirduj utforu și nu pot si dișcl'id cl'utșu* (pierdui cheia și nu pot să descuiu lacătul), Com. D. P. [Și: *elutș* a. =

broasca ușii, ALR. 3837, cf. u t f o r. *Mul'area ăi clutș la casă*. Com. I. L. Derivat: *anel'utș* vb. I. = încuiu]. — Din bg. *ključ*.

Clutsăjēs vb. IV. v. *clotsă*.

Cmo adv. Acum. *Cmo tsista yom să na află uyă la cărtșun* (acum omul acesta să ne afle struguri...), 7/31. *Cmo că ambătărniș* (acuma dacă am îmbătărniș), 8/36, cf. 18/31, 16/39, 3/76. *Cmo-i cmo* (acuma-i acum), 454. [Și: **mo** adv. (Lugunța, Oșani). *Mo s-ti biles* (acuma o să te jupoiu), 25/8. *Io pot si aflăm uyă mo, acu-i ăn iarnă*, 7/31, cf. 10/12, 2/20, 8/65, 8/67; (**e**) **mótsi** adv. (Țarnareca). *Tse dăraș di lă dideș peanili, mi motsi iu ăs aș flăm*, 6/66; **emu** adv. (Liumnița) *Cmu nu vini, emúă* adv. *Pănă cmúă mănco di la toati căsili*, 11/73; **aemúă** adv. (Liumnița). *Ari acmuă ună lamăă*, 10/73, *Nu vez tsjă iasi acmuă?* 13/73, cf. 15/73, **amu**; **môja** (mai ales repetat): **moja** **moja** adv. = îndată (Lugunța, Birislav). *Amú nitsi un fag nu pute să ardică*, 14/16. **Compus**: **módiemo** (mo-di-cmo) = deocamdată. Com. P. M.]. — Din lat. *eccum-modo*, (arom. *amù, amò*).

Cmótsi adv. } v. *cmo*.

Cmu adv. }

Cmúă adv. }

Coă adv. v. *ancq*.

Coădă f. Coadă. *Ăn am un boy tot antră ăn pleamnitsă, saldi coă-*

da nu-l' antră *43. *Al' pusi capac* (s. *coadă*), 965, cf. 137, 138. *Coadă uaiăl'ă* (nume de plantă). Com. H. I. [Diminutive: *coaditșeă*, *euditșă* f. = *codiță*, șira spinării, ALR. 110; *euditșeă* Com. G. D.]. — Din lat. *cōda -am*, (pentru *cauda*), (arom. *coadă*).

Coadărăbădără f. v. *trisupașcă*.

Coaditșeă f. v. *coadă*.

Coajă f. Piele. *L'-u anfle coaja* (i-a umflat pielea), 139, cf. 81, 140, 20/16, 9/89, 31/35, 3/67. | *Coajă. Pi disupra coajă, anauntru nez* (= nuca) *57. — Din paleosl. *koža*, (arom. *coajă*).

Coăle a. v. *coțc*.

Coămă f. Coamă; părul dela coada calului; arcuș de vioară, ALR. 4324. — Din lat. *cōma -am*, (arom. *coamă*).

Coăpă f. Stog de lemne, cup. *Ună coapă di leamni*, 1/82. [Și: *eōpă*, *eōpă* f.; *pricōpă* f.]. — Din bg. *kopa*.

Coăpir vb. IV. Acopăr. *Și pōpa la cupiri cu ună corpă*, 40/40. *Noastră căsă aș cupirită*, 20/16, cf. 932. [Și: *eupirés* vb. IV. Derivate: *eupiriri* f., *eupirit*,-ă adj.; *eupirimint* a. = acoperiș, acoperământ. Com. T. P. cf. ALR. 5239; *eupiritură* f. = acoperire]. — Din lat. *coopero*, -ire, (arom. *acoaper*).

Coărdă f. Staul în care se adăpostesc iarna oile și caprele, acoperiș de paie. Com. T. P. *Chinisi si ducă la tsela cu oiți și ca si dusti*,

șizū sub coardă, 11/56. — Din lat. *chōrda*, -am, (arom. *coardă*, cf. Capidan, *Români Nomazi*, 170).

²*Coărdă* f. Sabie. — Din bg. *korda*, (arom. *hoardă*).

³*Coărdă* f. v. *tetivă*.

Coárnă f. v. *corn*.

Coárnitșeă f. v. *coarnă*.

Coasă f. Coasă. *Cu coasa țarbă nu cuses; cu foarfitsli aș cuses* 4/14, cf. 3/72. [Derivate: *eusés* vb. IV. = cosesc. *Cu coasa cuses barba*, 4/14; *eusiri* f. = cosire, cosit 3/14; *eusit*, -ă adj. = cosit]. — Din paleosl. *kosa*, (arom. *coasă*).

Coastă f. Coastă. *Al' tsi ardicō coasta* (și-a luat nasul la purtare), 24. | *Coastă*, deal. *Dintru că tsista breast ra ân ună caostă* 18/41, cf. 4/77. *Coasta-mari* n. loc. (Liumnița), *Coasta-di-părtșuvalaid*. (Nânta); *Coasta-calului*, *Coasta-peștilui*, nume de plante. [Diminutive: *eoastitșeă* f.]. — Din lat. *cōsta*, -am, (arom. *coastă*).

Coastitșeă f. v. *coastă*.

Coătsină adj. (Despre oaie) roșcată cf. rusă, lisă. Com. G. D. — Din lat. *coccinus*, -a, -um, (arom. *coatsină*).

Coătsiri f. v. *coc*.

Coc vb. III. *Coc. Și grōnu criscū... și că si coptsi* (... și după ce s'a copt), 16/5. [Derivate: *eoătsiri* f. = coacere, copt; copt (cu negativul *nieōpt*), -ă adj. = copt; *euptătură* f. = coacere, (despre rană) coptură. C o m p u s

(cu pref.): **prieõe** (pri + coc, după bg. *prëpicam*, cu acelaş înţeles de) răscoc, coc prea mult; **prieoâtsiri** f.; **prieoþt**, -ã adj. = răscopt. *Nu putù si-u mánancã pþnea, cã ra pricoaptã*, Com. I. L.]. — Din lat. *cõco*, -*ëre*, (arom. *coc*).

Cõeã f. Cap (întrebuinþat numai în înţeles fig.). *Nu-l' antrã 'n cocã* (nu-i intrã în cap). — Din alb. *kokë*, (arom. *cocã*).

Cõeã f. Coacăzã. Com. G. D. Nume ce se dã de cãtre copiii la orice fruct, (arom. *cocã*).

Coeãr m. Arpagic. Com. I. L. [þi: *eueãr* m.]. — Din tc. *kokar*.

Coeãrdþeã f. Dihor (pielea lui e scumpã). Se mai numeþte þi: *c u n a d i*, ALR. 1167.

Cocõr m. (Liumniþa). Cocor, Com. P. M.

Cocõres vb. IV. (Despre cocoþ). Cocoþesc. *Cocõreaþti* (cocoþul cocoþeþte gãina), ALR. 1003.

Cõdru (pl. *codri* þi *cũãdri*) a. 1°. Plãcintã de legume (varzã, spanac, etc.) prevãzută cu o gaurã la mijloc, pe unde se poate vãrsã apã ca sã fiarbã legumele, cf. *ur z i n i c*, *t i c f i n ã*. *Ca si dusi Mena la viñã cu codru ãn cap*, 3/XV. *Cãtsi ãl mãncaþ codru?* 6/70, cf. 4/70. | 2°. (Cupa). Partea satului unde se strãng sãtenii. Com. C. I. cf. þi ALR. 955. | 3°. (Liumniþa, foarte rar) Pãdure. Cu aceastã însemnare, care aproape a dispãrut, se mai gãseþte numai

în numele de localitãþi: *Codrunalt* (Liumniþa), *Codru-negru* (Oþani, cf. Capidan, *Meglenoromãni*, I, 20); *Codri* (Cupa); *Codru-Barzã*, *Cudru-Barã*, *Cudru-Pul'ã* (Huma). [þi: *eõdur* pl. *codur*]. — Din lat. **quodrum*, cf. alb. *kodrë*, (arom. *codru*).

Cõdur a. v. *codru*.

Cõþni m. Cãine. *Si jungl'iþ un cõþni* (sã junghi un cãine), 5/55. *Dedã di un cõþni, cõþnili zãlãtþe*, 4/6, cf. 5/76. [þi: *eõni*, *eþni* m. (Forma *cõni* este mai des întrebuintãtã) cf. 8/36, 4, 8, 14/33, 14/38, 12/38]. — Din lat. *canis*, -*em*, (arom. *cine*).

Cõjñeo N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromãni*, I, 7).

Cõjõe } a. v. *cujoc*.
Cõjue }

Cõla adv. Acolo, colo, colea. *Toþ cola si ved þo curuþ mul'ari aþ leþ. Aþ antribo cum si dusi cola*, 17/48, cf. 8/16, 4/31. *Di cola-ncõã* (de atunci încõace). *Di cola-ncõã tricurã bun*, 17/48. [þi: *eõlãja* (Liumniþa, Cupa); *eũãla* adv. *Pucãtats-va, frãts, cuãla, ãa, ari un bunãr*, 2/73, cf. 22/73, 9/55, 13/55; (Þãrnareca) *culõ* adv. *Antrarã tru unã urmani multu deasã þi culõ si scunsirã*, 10/64; cf. 13, 16/64; *colõ* adv. *Amã þel colõ tse lucrã?* 3/65; (Huma), *elõtsi* adv. *Deadãrã pri un gornits þi clotsi ãl' stimni*, 7/71. C o m p u s : *ãneõla*, *aneũõla*, *neõla*, *ãneõlo*, *nelõ* adv. = încolo. *þi chinisi cu doil' ãncolo* (þi porni cu

amândoi încolo), 4/31, cf. 4/18, 15/51. *Amnară mai ăncuăla*, 10/58, *Alăia ncoă, alăia nco* (caută încoace, caută încolo); *din-eola* = dincolo; *dioaneulô* adv. = de aici înainte (Țarnareca). *Diyan-culô as leatâ băsearica; lăneulô*, adv. = încolo, 31/65]. — Din lat. *eccum-illo*, (arom. *aclo*).

Colăe m. v. *culac*.

Côlbă f. Brătară. Com. G. D. — Din bg. *kolba*.

Cole (pl. *côlcur*) a. Șold, pulpă. *Mi dor cōlcurli, sam rătsit*. Com. G. T. | (La vite). Piciorul din-dărăt. ALR. 4072. [Și: *coăle* a. *Cu iarba pân di coalcur*, 7/69]. — Din mbg. *kălk*.

Colibă f. Colibă, ALR. 3822. *Cola iel' aș feasiră ună colibă și cola ghiiaș*, 10/40. [Și: *eulibă*, 2/7]. — Din bg. *koliba*.

Colidă f. Măciucă. [Derivat: *eolidăr* m. (bg. *koledar*) = colindător; *eulidăș* m. -colindător, ALR. 2824; *eulidisés* vb. IV. = colindez]. — Din bg. *koleda*, (arom. *colinde*).

Colidăr m. v. *colidă*.

Côlo adv. v. *cola*.

Cômăr m. Tăun. [Și: *comăréts* m. (bg. *komarec*) = tăun. Com. T. P. — Din bg. *komar*.

Comăréts m. v. *comăr*.

Cômp a. Câmp. *Junsiră ăn un cōmp*, 2/73. *Un cōmp alb cu oi negri* (= cartea) *16, cf. 2/27, 2/63, 2/73, 15/73. [Derivate:

câmpinés, câmpunés, -ă adj. = câmpenesc; *câmpțsăe, comțsúe* m. Com. G. D. (dim.). *Junsim ăn comțsucu tsela*, 19/93]. — Din lat. *campus*, -um, (arom. *cîmpu*).

Comțsúe v. *cōmp*.

Côn adv. Când, pe când. *Côn-tăl' a leamni*, 17/55. *Côn si pu-cătô*, 2/73, cf. 2/34, 7/73. *Di cōn* (de când). *Mult vacot si feși di cōn ieș șa*, 14/2. *Côn-di-cōn* (din când în când, cu orice preț). *Côn di-cōn iel cată si vină la mini*, 142. *Că cōn* (ca și cum). *Că cōn mo la ved*, 15/44, cf. 184. [Și: (Aromânism în Țarnareca, Huma), *căn, cându* 8/65, 6/64]. — Din lat. *quando*, (arom. *cîndu*).

Cóna f. Nume de cățea de soiu mic.

Cônăp m. Cănepă, sfoară de cănepă, cf. *conipă*. Com. T. P. — Din bg. *konop*.

Cônăpă f. v. *cōnipă*.

Condúr m. Gheată. [Și: *cundúr* m.]. — Din tc. *kondur*.

Cóni } m. v. *cōini*.

Cōni }

Cônipă f. Cănepă, cf. *conăp*. Com. S. H. [Și: *cônăpă* f.]. — Din lat. **canēpis*, -em, (arom. *cînipă*).

Cōnt vb. I. 1°. Cânt. *Cum șă-deaș cătsat-ăș si cōntă...* 3/60, cf. 10/60, 9/58. *Lisitsa, zăcătșo si cōntă*, 8/30. *Să cōntă cucu*, 25/6. | 2°. Cetesc. *Nirdzeaișhi casă, scoasi cartea șu-ăș cântă*, 4/68. *Ca-u cântom* [cartea], 19/5. [Și:

(Cupa, Liurnița) **cont** vb. I.; (Țarnareca) **eântu** vb. I. [Derivate: **cântări** f., **cântát**, -ă adj. = învățat 80, 213; **cântător** m. = care cântă; **cântătură** f. = cântare. Com. G. D. Compuse: (cu pref.) **dueqnt** și **dăeant** (du + çont) vb. I. = sfârșesc de cântat; **prieqnt** (pri + çont) vb. I. = cânt din nou; **prueqnt** (pru + çont) vb. I. = încep să cânt. *Al' prucânto cucotu* (a început să-i cânte cocoșul), 600; **prueqntát**, -ă adj. = care abia a început să cânte. *Cucureati prucqntat*, 237]. — Din lat. *canto*, -are, (arom. *cîntu*).

Çontie a. Cântec. *Çon la culcă să dormă, al' cântă și la sculare ar'ân çontits la sculă*, 1/1. — Din lat. *canticum*, (arom. *cîntic*).

Conúr m. Ramură de viță cu struguri pe ea. Com. T. P.

Cópă } f. v. *coapă*.
Çopă }

Cópan m. v. *cupan*.

Cópi pl. Bucăți de brazdă câte se pot ridica odată cu furca. *Copi di țarbă cot pots ardicari cu vila*. ALR. 5267. — Pentru etim. cf. *copă* ă.

Cópil m. Bastard. — Din bg. *kopile*, (arom. *co'k'il*, *co'k'u*).

Copt, -ă adj. v. *coc*.

Cóptșe f. Copcă. *Coptșe di furlină* (copcă de aur), 6/XIII, *coptșe cu çhústecă* = copcă de prins haina. [Derivate: **çneoptș** vb. I. = încheiu copcile; (**ç**)**neuptșári**

f. = încheiere; **discoptș** vb. I = descheiu]. — Din bg. *kopče*.

Cor a. v. *or*.

Córáv, -ă adj. Călcăt cu fierul. *Rubili ti fastim corávi* (hainele le facem călcate cu fierul), ALR. 3338. — Din bg. *korav*.

Corb m. Corb. *Vizú ună furnigă, un răsłan și un corb cari si tsirtau*, 1/39. *Corbului* n. de fântână (Oșani). [Și: **corp** m. (Liurnița); **çuár** m. *Li pusi pri un çuár* b 8/74, cf. 9/74]. — Din lat. *còrvus*, -um, (arom. *corbu*).

Çorblă f. v. *cărblă*.

Córin a. Rădăcină. *Tsela ari pări ân corini*, 6/59, cf. 2/63. *Ligo corin* (legă rădăcină, a prins rădăcini), 150, cf. 22/72, 152, 207. — Din bg. *koren*.

Corn a. Corn. *Am un çmpirát ascheril' tots cu roși rubă sa priminits; țel cu veardi rubă* (= cornu cu coarnili), *21. [Derivate: **eoárnă** f. = fructul cornului. **Curnét** n. loc. (Huma), Com. T. P.; **eorntșue** m. (dim.); **eoarnitșeă** f. (dim. dela coarnă)]. — Din lat. *còrnus*, -um, (arom. *cornu*).

²**Córn** a. Corn. *Ișo sub pimint un ȳom negru cu coarni și cu coadă*, 3/79. *Lisitsa prutsăpo «di corn traz», ară cătso di çorni*, 8/30. [Derivat: **eurnós**, -ă (despre oaie)]. — Din lat. *còrnū*, (arom. *cornu*).

Cornișór N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 19).

Corntšúe m. v. *corn*.

Corp m, v. *corb*.

Cõrpã f. Cãrpã, batistã. *La cupiri cu unã cõrpã* (îl acoperi cu o cãrpã) 40/40, cf. 5/XVII, 13/48. [Derivate: **cãrpuliń** f. pl. = cãrpe. *Na, tseãsti cãrpuliń*; **cãrpés** vb. IV (bg. *kãrpiã*) = cãrlesc. *Li cãrpi rubili* (cãrpi hainele); **cãrpíri** f. = cãrpire; **cãrpít**, -ã adj. = cãrpit; **cãrpátš** (bg. *kãrpač*) m. = cãrpaciu, ALR. 6511]. — Din bg. *kãrpa*.

Cõrts pl. v. *carti*.

Corúna N. loc (Liumnița). [Și: **Curúna** cf. Capidan, *Meglenoromãni*, I, 25].

Cos vb. III. *Cos*. *Coasi-ts chesi nouã*, 323. [Derivate: **coásiri** f. = cusut; **eusút**, -ã adj. = cusut; **eusutúrá** f. = cusãturã. **C o m p u s** (cu pref.): **discós** vb. III. = descos; **discusãturã**, **dãseusãturã** f. = descusãturã. **prieos** (pri + cos), vb. III. = cos din nou]. — Din lat. *cõso*, -*ere*, (arom. *cos*).

Coș a. I. **Coș**. 2°. **Stup**. 3°. (La moarã) partea unde se pune grãul, spre a cãdea pe pietrele morii ca sã fie mãcinat. *Ån loc di butseayũ*, *Petru, coșu di la moarã*, 6/XVII. *Cõn si scoalã sã tureascã ghipt ån coș... si dusi la coș...*, 23/41. *Aș li știrnũ cãmeșli ån coșu*, 22/41. [Derivat: **cõșnitsã** (bg. *košnica*) f. = coșuleț, paner. *Si-ts leaș unã coșnitsã*, 11/48; **eușnitsãr** m. = cel care face coșnițe, ALR. 6519;

eușnitsãreã f. = nume de plantã în Lugunța]. — Din bg. *koš*.

2°**Coș** (întrebuințat mai mult la pl. *coșur*). Bubulițe care se fac iarna pe corpul oilor. Com. G. D.

Cõșnitsã f. v. *coș*.

Coștãn m. Amnar, ALR. 3861.

Coștãvitsã f. Șarpe; șarpele ordinar devine *coștãvitsã* abia dupã zece ani, atunci când pe corpul lui încep sã se formeze niște dungi de diferite colori. Se spune cã o coștãvițã poate mãnca o turmã de oi. *Ponzã virgatã ca coștãvitsã* (pãnzã coloratã). 153. [Și: **coștãvitsã** f.]. — Din mbg. *koštavica*.

Costrãc m. v. *custrac*.

Cõt pr. 1°. **Cãt**. *Cõt si tsearã*, 15/42, cf. 8/2, 10/5. *Cõtivã* = cãteva. *Cõtivã bũts di åpu*, 8/74. *Tãl'arã cõtivã smãrets*, 9/10. *Cãt... cãt* = cãt... atãt. *Cãt mai larg, cãt mai lung*, 4/71. [Și: (Huma), **eãt**. **C o m p u s**: **ãncõt** conj.; **niscãn** adj. și adv. (întrebuințat numai în Țãrnareca) = puțin, o leacã, cf. *neac, unec*; *Rãmasi åncã niscãn* 18/64, cf. 13/67]. | 2°. **eçta** adv. Atãta. *Tsela tsi sã nu poatã cõta sã mãnancã, cãpu aș la leșu* (acela care nu poate mãnca atãta...), 4/4. *Ieș cõta șãtãit* (ești așã de umblat), 752. *Acu-i di cõta* (dacã este pentru atãta), 7/42. *Di cãta mai bun nu si poati* (de atãta...), 7/69; *ancã cõta* = încã atãta, încã pe atãta. *Tšitsã-sa ancã cõta si spãredã*. *Cõt si tsearã tu ancã cõta...*

să-l' dai, 15/42, *çot... çota* = cât... atâta. *Pricazmă... vă spuș, çot putuș, çota va mintșunaș, 29/32. Çot lung, çota larg, 355. çota... și çota* = atâția și atâția. *Çota ya-min' și çota am tâltșot*, (am ucis atâția și atâția oameni) 2/57.—Din lat. *quantus*, -a, -um, și *quantum*, (arom. *cît*).

Cóta adv. v. *çot*.

Çotnie m. Măsea. cf. c o t s. — Din bg. *kätnik*.

Çotnitsă f. Puiu de pisică, pisoiu. *Nu știu cum rămasi ună çotnitsă* (nu știu cum rămase un pisoiu...), 17/33. — Din bg. *kontence*, id.

Cots m. Măseua minții. cf. çotnic *Mi doari cotsu*, ALR. 2122.

²**Cots** (pl. -ur) a. Ogrinj, resturi de fân, ALR. 953.— Cf. bg. *koc*.

Cotsi pr. 1°. Dece, pentruce. *Cotsi tari ubavă apu, 5/59. Çotsi frăti șa contă puil'*, 9/58, cf. 4/59, 8/2. | 2°. Fiindcă, din cauză că, deoarece. *Çotsi [nu mănants] il' ? Çotsi nu-ń tsi mănāncă* (fiindcă nu mi-e foame), 9/81. [Și: (aromânism în Țarnareca) eătsè pr. *Cătsè nu ner lă siiri* (dece nu mergi la petrecere), 5/66]. — Compus din *că* + *tse*.

Côtșină f. Coteș de porci, cocină. *Ca'n cotșină rănit* (ca în staul de porci hrănit), 148, cf. ALR. 3828. — Din bg. *kočina*.

Côtșiște N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Cová f. Covă. Com. G. H. T. [Și: (Liumnița) *euăvă* f. *Cuăvă nu veaș si scoată āpa dinuntru, 3/73, 6/73*]. — Din bg. *kova*.

Covățș m. v. *cuvățș*.

Cóza f. Nume de capră. Com. H. I. — Din bg. *koza*, id.

Crăblă f. Bute; puțină de lemn. *Ān crăbla di răsol* (în putina cu varză), 8/XIII. [Și: (Liumnița, Cupa) *eröblă, eröblă* f. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53); *grăblă* f. Derivat: *erăblăr* m. = cel care face putine; *grăblăr* m. Com. G. D.]. — Din bg. *kräblo*.

Crăblăr m. v. *crăblă*.

Crac! interj. Crac. *Çon si facă «crac» si-l' dai cărni*, 19/73. [Derivat: *erăcăiș* vb. IV = produc sunetul «crac»].

Crăcă (vinătă) f. (Liumnița), Cioară vânăta. Com. P. M.

Crăcăiș vb. IV. v. *crac*.

Crăd a. v. *cărd*.

Crăișnie n. loc. Com. I. L. — Din bg. *krajšnik*.

Crălitsă f. Impărăteasă. ALR. 2858. Mai des: *ampirătitsă*.

Crămés vb. IV. v. *cărmes*.

Crändzel' (La moară). Lemnul cu care se ține fusul de fier al morii, polița prisnelului. Com. I. L.

Crap m. Crap.

Crăsnés vb. IV. Scărănesc, cf. *crătsăiș, răjnes*.

Crășnie N. loc. (Nânta).

Crăstă f. Căpușe, ALR. 1206.

Crăstă f. Râie, Com. I. G. adj. râios. *Uaiă crastă*, 7/52. — Din bg. *krasta*.

Crăstav, -ă adj. Râios, plin de râni, ALR. 4194. *Paşa ve trei cal' crastav*, 12/15. — Din bg. *krastav*.

Crăstăveāti m. v. *crăstăvets*.

Crăstăvéts m. Castravete. *Cu iel nu pots sădiri crăstăvets* 155. [Și: *crăstrăvéuti*, *crăstrăvéts* m. 156; *căstrăvéts* m.]. — Din bg. *krastavica*.

Crăsti m. (Nume de persoană) Cristea. *Lu Crăsti fitșor*, 1/II. — Din bg. *Kărste*.

Crăstrăvéts m. v. *crăstăvets*.

Crăts! interj. Sunetul ce se aude când mănâncă cineva ceva prea tare. *Catsă si mancă di iel crăts, crăts*, 22/69. [Derivat: *erătsăjés* vb. IV. = scărțâiesc, scrășnesc, cf. *crăsnes*, *răjnes*. *Li pusi sub șa si crătsăjască*, 10/81].

Crătsăjés vb. IV. v. *crăts*.

Crătšămăe m. Pâine uscată, fiartă cu brânză. ALR. 4083. Se zice și: *puparnic*. [Și: *cățșămăe* m.]. — Din bg. *kačamak*.

Crătšnés vb. IV. Scrintesc. *Crătšnitu ampirăt si ari* (scrintitul crede că este împărat) 154. *Ăi crătšnit di minti*, 361. [Și: *erătšnit*, -ă (*erătšnit*, -ă) adj.].

Crătšún m. Crăciun. *Cătă vreami aș până la crătšun*, 3/64, cf. 2/46, 158. [Și: *cărtšún* m. 7/31, *eretšun* m.], (arom. *crăčun*).

Creastă *Creastă di cucot*. Com. I. L.—Din lat. *crista*, (arom. *creastă*).

Cremljăt N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Cremlnă f. Prăpastie. *Au trimeși să dognă ramur din ună cremlnă, jundi nitsi mūsca nu puteș să antră*. (il trimese să adune ramuri într'o prăpastie...), 3/11. *Căzū selnic di pi ună cremlnă și muri*, 9/13, cf. 11/4, 6/7. [Și: *erēmni* f. Derivat: *erimnisés* vb. (refl.) = mă prăvălesc, mă răstorn, cad. *Tots trej! măgar si crimnisiră an trap*, (câte-și trei se prăvăliră), 20/41. *Crimnisea-ti di șați*, 162]. — Din gr. *κρημνός* (*κρημνίζομαι*).

Cremlni f. v. *cremlnă*.

Crep vb. I. Crăp. *Căt au crișo și antrō*, 14/7. *Di tse creapă grōnu di mel'*, 289. *Acu nu-ș creapă tsara* (dacă n'oiu muri), 222, 167. [Derivate: *cripări* f. = crăpare; *cripăt*, -ă adj. = crăpat; *cripătură*, *cripătură* f. = crăpătură 8/93, cf. 6/10. Compus: (cu pref.) *răserép* (răs + crep) vb. I. = crăp în două (după bg. *razpukvam*) *Vizū... cumătsili răscripati*, 12/58]. — Din lat. *crēpo*, -are, (arom. *crep*).

Cres vb. III. Cresc. *Și grōnu crișcū*, 16/5. *Fitșorij ca grōn aș cresc* (copiii cresc repede), 287. [Derivate: *creăștiri* f. = creștere; *eriseút*, -ă adj. = crescut; *eriseătură* f. = creștere]. — Din lat. *cresco*, -ere, (arom. *crescu*).

Cretšún m. v. *crătšun*.

Criel m. Minte, gând, judecată. *Ra tamam la criel* (era legat la minte) 1/6. *Nu ra tam la criel* (ii lipsea ceva), 2/6. *Aş zisi... ân criel* (îşi zise în gând), 5/10. *Aş zitşe cu crielu*, 21/4, cf. 159, cf. 160, 444, 969. [C o m p u s : (cu pref.) **ancierelât**, -ă (an + criel) adj. = cu minte, inteligent, înţelept, legat la cap. *Tsela mai mîcu frăti... ra mai ancriclât* (... era mai inteligent) 2/55. *Fitşoru crişlat li-avitsq toati*, 14/79. [Şi: **erilât**, -ă adj. *Dovnicu ra crilât*, 9/57. S u b s t. **erielât** m. = înţelept. *Crielatu cată si cumpără, nu si vindă*, 161]. — Din lat. *c(e)rebëllum*.

Crielât m.

Criilât, -ă adj. } v. *criel*.

Crimijât N. de fântână (Oşani).

Criminăreă f. v. *cremini*.

Crimnisés vb. IV. v. *cremnă*.

Cripări f.

Cripât, -ă adj. } v. *crep*.

Cripătură f.

Cripés vb. IV. Țin, sprijin pe cineva. Se întrebuintează mai ales la obiceiurile dela nuntă. Mirele când se duce să ia mireasa călare pe un cal alb, este «cripit» (susţinut) în drum de două fete mari. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46). [D e r i v a t : **cripît**, -ă adj. = ținut]. — Din mbg. *krëpam*, id.

Cripît, -ă adj. v. *cripes*.

Cripitură f. v. *crep*.

Criseătură f. v. *cres*.

Criştin m. Creştin. [D e r i -

v a t : **criştinătâti** f. (lat. *christianitas*) = creştinătate. Com. G. D.; **criştinése**, -ă adj. = creştinesc; **criştineăşti** adv. = creştineşte; **criştinéz** vb. I. = creştinez]. — Din lat. *christianus*, -a, -um (arom. *creştin*).

Criştinătâti f.

Criştineăşti adv.

Criştinése, -ă adj.

Criştinéz vb. I. } v. *criştin*.

Criştinie m. Fin. *Mumuşu dăruî ună cămişotşcă lâ criştinicu lui* (naşul dăruî finului). Com. I. L. [Şi: **eriştinică** f. = fină. *Ună criştinică di lui*, 6/57]. — Din bg. *krăstnik* «Gevatter», influenţat de «criştin».

Criştinică f. v. *criştinic*.

Cristovden m. Sărbătoarea Înălţarea Sf. Cruci (14 Sept.), ALR. 2820. *La ticni si cumpără di cristovdin un birbeatsi*, 1/52. *Mesu-dicristovden* = răpciune, ALR. 2416, cf. *culujeu*. — Din bg. *krăstovden*.

Criv, -ă adj., adv. Strâmb. *Crivlîutnic*, *77. *Tu criv nă cats*, (tu te uiţi strâmb la noi), 117, cf. 851, 856. [D e r i v a t e : **crivés** vb. IV. = schiopătez. *Di un pitşor crivim*. 542; **crivúl eă** (*crivuică*) f. (bg. *kri-vulka*) = un fel de broderie. Com. G. D. *Pricătq di pri nişti tşărq cu crivul ts* (a imitat lucrând nişte ciorapi cu un fel de broderie în zig-zag). Com. I. L.; **crivutişă** f. = nedreptate, strâmbătate. *Cu crivutişia nu si şasi ân cap*, 156; **CrivinoŃeă** n. loc. (Lugunţa).

Compus (cu pref.) *zăcriv* (ză + *criv*) adj. = strămb]. — Din bg. *kriv*.

Crivés vb. IV. v. *criv*.

Crivét (pl. *ur*) a. Pat. — Din bg. *krivet*, (gr.).

Crivinoacă v. }

Crivul'că f. }

Crivutița f. }

v. *criv*.

Crqblă f. v. *cărbă*.

Croi m. Croiu. *Croi di rubă*, (croiul hainei), ALR. 5762. — Din bg. *kroj*.

Crqng m. Cărpător: « lemnu pi cari si sutșaști plătsinta », ALR. 3981. *Poîna aș frimintă pri crqng*, ib. 3996, cf. 697. [Și: *erone* m.]. — Din bg. *krāng*.

Crótnic, -ă adj. Bland. *Tsista fitșor aș crotnic*, cf. u c r u t e s. — Din bg. *krotok*.

Crucutés vb. IV, Clocotesc. *Apa crucuteăști*, ALR. 4147 cf. clucnes.

Crud-, -ă adj. Necopt, crud. *Măncai pruni crudi* (măncai prune crude). Com. I. L. — Din lat. *crudus*, -a, -um, (arom. *crud*, rar).

Cruiés vb. IV. Croiesc. *La crud* (l-a croit) = i-a tras o palmă, 164. [Derivate: *crui* f. = croire, *cruiț*, -ă adj. = croit]. — Din paleosl. *kroiti*, (arom. *cruescu*).

Crui f. }

Cruiț, -ă adj. }

v. *cruiés*.

Crundir m. v. *clundir*.

Cruș m. Păr sălbatec, cf. g o r n i t s. [Derivat: *erúșcă* (pl.

crușchi) f. = fructul acestuia rbore, p a r ă, id.] — Din bg. *kruša*.

Crúșcă f. v. *cruș*.

Crútsi f. Cruce. *Çot să fatsim crutsi* (cât să ne facem semnul crucii), 17/6. *Crutsi-ajută* (cruce ajută), 165. | (La om și la animale) crucea șalelor. *Fq-la că nu-ts cadî aň crutsi*, 138. *La Crutsi* n. loc. (Oșani). [Diminutiv: *erutsi-tșcă* f. **Compus** (cu pref.): *prierúts* (de pe mbg. *prekārstjam*), vb. I. = încrucieșez, Com. V. I.]. — Din lat. *crūx*, -ūcem, (arom. *crutse*).

Crutsi-tșcă f. v. *crutsi*.

Cu conj. Cu. *Lai vaca... șa că-u duș aň tșair cu iarbă pān di coalcur*, 3/8. *Cu ghiiațsa*, 279. *Cu urdin* = pe rând. — Din lat. *cūm*, (arom. *cu*).

²**Cu** conj. v. *acu*.

Cúă f. v. *cuyă*.

Cuăla adv. v. *colo*.

Çuărb m. v. *corb*.

Çuăvă f. v. *covă*.

Cuc m. Cuc (pasăre), *Mara iundi ari mo cuc*, 26/6. — Din lat. *cuccus*, (arom. *cuc*).

Cúcă f. (La plugul de lemn). Vârful grindeiului. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). — Din bg. *kuka*.

Cueár m. v. *cocar*.

Cueátșcă f. Claie. Com. T. P.

Cúclă f. 1°. Păpușe. *Ca cuclă* (ca păpuș), 973. | (Oșani). Bobârnac. *Al' ded ună cuclă* (i-am dat un bobârnac), Com. I. L., cf.

c l o n d ă, f ă n d o c. — Din mbg. *kukla*, (gr. *κοῦκλα*).

Cuenés vb. IV. Răsar, cresc. *Nu cucneaști* (în text greșit: *cucnecști*), *tsiva-godea*, 4/59. *Iarbă veardi nu cucneaști* (= foc). *27 *Di natima ti cucniș*, 172. [D e r i v a t: **euenit**, -ă adj. = ieșit din pământ, răsărit, 171]. — Din mbg. *kuknah* (dela *kukam*).

Cuenit, -ă adj. v. *cucnes*.

Cucqnă f. Cocoană. *La cucqnă l' -angreacă ardžu*, 17. — Din bg. *kokona*, (arom. *cuconă*).

Cuebr (pl.) N. loc. (Oșani), Com. D. P.

Cucót m. Cocoș cf. *cucureati*. *Cum șadeau căsat-au si cõnta cucotsiș*, 3/60, cf. 7, 10/60. *Și cucotsil' al' fac uauă* (și cocoșii îi ouă), cf. 167. [Și: **căcqt** m. *Căcqt no-ari si zăcõntă*, 21/90]. — Din paleosl. *kokot*, (arom. *cucot*).

Cucovi Cuvânt neînțeles de origine bulgară; se întâlnește numai în: *Baba cucovi, deđu stupovi* (= podnitsa și țoștu), *62.

Cúcu Cântul cucului. *Fitșoru să cõntă «cucu»*, 25/6. *Fitșoru... feși «cucu»* (zise «cucu»), 26/6.

Cucúdă f. Greutatea de fier ce se atârnă la cântar (fig.). *Ăi unec cucudă cõn omu ăi sirumă* (e puțin greu când omul este sărac). — Din bg. *kukuda*.

Cuculeāti m. Viperă cu dungi pe spate ALR. 1184. [Și: **s m o c**].

Cucúl m. Ridicătură, umflătură. Com. G. D. [D e r i v a t: **cu-**

culitș m. = grămadă de pietre puse una peste alta, formând un fel de mindir (Oșani). *Flă ună cătsauă pri un cuculitș* (în text greșit: *cuculic*), 5/71]. — Din lat. **cucullius*, (arom. *cucul'*).

Cuculitș m. v. *cucul'*.

Cucureāti m. v. *cucuroș*.

Cucuroș vb. IV. (refl.) Mă umflu, mă fudulesc. *Tse-n-ti cucuroș bra* (ce te umfli, mă). [D e r i v a t: **eucureāti** m. Cocoșel, (fig.) băiat. *Ăñ am dõuă cașturitse... două pul' chitșe și doș cucurets*, *11. *Cucureati scãldat* se spune când cineva este ud de ploaie până în piele, 237. *Cucureati prucãntat* este cocoșul mic când începe să cânte, 237. Cocoșul puștii. ALR. 4993]. — Din bg. *korcorja se*.

Cucuşõnă (pl. -şõn) f. Păduche de găini ALR. 5720. *Găl' inli, dintru ca s-nu catsă cucuşõn, si ung cu gaz ili cu buzeaș* (găinile, ca să nu prindă păduchi, se ung...).

Cucutăș m. v. *cucot*.

Cucuveaieă f. Cucuvea. — Din bg. *kukuvejka*.

Cuditsă f. } v. *coadă*.

Cuditșeă f. }

Cudzabășă m. Primar. Com. I. L. — Din tc. *koğa-baș*, (ar m. *cuğul'aș*).

Cufărés vb. IV. Cufuresc. [Și: **căfărés** vb. ALR. 4866. D e r i v a t: **cufăriri**, f., **cufărit**, -ă adj. *Cur cufărit* (căcăcios); **cufărnițsă** f. = boală de pânțece. ALR. 1633; **cufărnițsav** = cufuricios. *Un uom*

cufărnișav, 6/62. **C o m p u s** (cu pref.): **prieufărés** (pri + cufăres) vb. IV = am într'una scaune]. — Din lat. *con-forio*, -ire, (arom. *cufurescu*).

Cufăriri f. }
Cufărit, -ă adj. } v. *cufăres*.
Cufărnișă f. }
Cufărnișav adj. }

Cufătșcă f. v. *cfatșcă*.

Culoări f. v. *cufăres*.

Cuiăsa N. de fântână, (Cupa).

Cuibăr m. } v. *cul' b*.

Cuibtșie m. }

Cuimdziiă m. v. *cumindziia*.

Cujoe a. Cojoc. *Mul'ari ieș că ats duc și cujoc și peșt*, 3/30. [Și: *cojoe*, *cojue*. *Cojuc* n. de munte]. — Din bg. *kožuch*.

Cujureāti (pl. -rets) m. Gogoș de mătase. Com. T. P. *Ca si poati ișori cujurets cuvetliș*, B. 3. — Din mbg. *kožurec*.

Cul Nume de cal. Com. I. L.

Culă f. Turn, ALR. 2606. N. loc. (Huma). — Din bg. *kula*, (tc.), (arom. *culă*).

Culăe m. Colac. *Să-n leau un culac*, 10/94, cf. 13/94, etc. [Și: *colăe* m.]. — Din bg. *kolak*, (arom. *culac*, cf. Capidan, *Elem. sl. în arom.* 64).

Culăi adv. Ușor. *Di tista lucru ai culai* (de lucrul acesta este ușor...), 16/4. *Ăi culai di aistă*, 3/38, cf. 5/47, 16/56, 12/16. — Din tc. *kolaj*.

Culăstră f. v. *gulastră*.

Cul' b a. Cuib. *Pri drüm flo un*

cul' b di sămuveli (pe drum găsi un cuib...), 15/94. *Tșutșuleanu aș la dară cuibu prin pimint* (ciocărlanul își face cuibul...) *La uorbu pul' domnu al' la dară cuibu*, 972. [Și: (Oșani, Lugunța): *cuijb* a. **Derivate**: *cuibăr* m. = cuib de șoareci. Com. G. D. *cuibtșie* m. (dim.)]. — Din lat. **cūbium*, (arom. *cuibar*).

Cule vb. I. (trans., refl.) Culc (pe cineva), mă culc. *Çon la culcă să dormă, al' cântă*, 1/1, cf. 2/70. *Nearsi si culcă la un căvinē*, 18/65. *Si ti cultsă*, 2/69. *Mi culcuș*, 7/69. *Si culcară*, 9/56. *Culcă-l-u* (șterge-o, tulește-o, fugi), 173. **Derivate**: *euleări* f. = culcare. *Văçotu di culcarea* = vremea de culcare, 11/33; *euleât*, -ă adj. *Rau culcats*, 4/77. — Din lat. *col-lōco*, -are, (arom. *culcu* rar).

Culeări f. } v. *culc*.
Culeât, -ă adj. }

Culeāti f. Mugur, cf. *ancule* l e t s. *Vitsa la ancultsoarea după că da culeati, si sădești* (vița... după ce dă mugur, se sădește), ALR. 6109, cf. 5133. — Din sârb. *kaljac*.

Culeră f. Holeră. [Și: *hulără* f.]. — Din gr. *χολέρα*, (arom. *huleră*).

Culibă f. v. *colibă*.

Culidăș m. } v. *colidă*.
Culidisés vb. IV. }

Culmi f. (la casă). Culme. — Din lat. *culmen*, (arom. *culmu*, rar).

Culò adv. v. *cola*.

Culodjătš N. de râu în Meglen.

Cultșác m. Un fel de capac de catifea ce se pune ca ornament de-alungul coatelor minteanului. *Dulamă cu cultșacs*, (mintean cu colceați). Com. I. L. — Din tc. *kolčak*.

Culujég m. v. *culujeu*.

Culujéu m. Ianuarie, ALR. 2407. Iată numele lunilor: se i ș c a (făurar) 2408, m a r t a 2409, p r i l u 2410, m a i u 2411, t ș i r i ș a r u 2412, s n o p a r u (cuptor) 2413, m e s u d i b ä g ä r o d i t s a (mășalar) 2414, m e s u d i c r i s t o v d e n (răpciune) 2416, n u c l ' u (brumar) 2417, n i s t u p a t i (indrea) 2418. [Și: *culujég* m.]. — Din bg. *koležeg*, (arom. în Muloviște, *culujeu*, cf. Lumina, V. 1, 6).

Cum adv. Cum. *Cum mul'ari, si fac...?* 11/81. *Ca-cum* = întocmai ca, la fel ca. *Ca-cum-că* = cum că. *Dăr o ună carti, ca-cum-că mōșu duchiandșiiia cōta sufliti tältșo*, 3/16. *Nitsi-cum* = nici de cum, 14/47. — Din lat. *quomo[do]*, (arom. *cum*).

Cumândă f. Ordin, comandă. *Deadiră cumandă ca tuti featili si antră ân ună barcă*, 23/78.

Cumâr m. Joc cu cărți. — Din bg. *komar* (tc.), arom. *cumare*.

Cumăreă (pl. *archi*) f. « Arbore care stă verde iarnă și vara ». Com. N. P. | Fructul acestui arbore (pl. *cumarchi*), id.

Cumăt a. Bucată. *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Cumat di cumat* (bucățele). *Feasiră cumat di cumat*, 7/41. [D e r i v a t e :

eumătītš a. = bucățică. Com. G. D. *eumatsql*; m. = bucățică; *eumătšōjehi* a. pl. = bucățele, cf. *mutșcătur*, ALR. 4019; *eumătăr* m. = copilul care umblă cu bucata de pâine în mână, mâncând, ib.]. — Din gr. *κομᾶτι*.

Cumătăr m.

Cumătītš a.

Cumătšōjehi a. pl.

Cumătšql m.

} v. *cumat*.

Cumiń pl. Tescovina, ALR. 6139. *Rakiš di cumiń*, ib. 6163. — Din bg. *kominje*.

Cumindžiiă m. Argintar nume de familie: *Ita Cumindžiiă*, 4/XIII [Și: *euimdžiiă* m. 1/XVI]. — Din tc. *komenđi*, (d'cm. *cumingi*).

Cumit m. Comitagi, tâlhar, hoț, fur. *Cumitsil' lară să-l' cluputeșcă pristi casă*, 2/24, cf. 12/7, 195. — Din mbg. *komit*, (arom. *cumit*).

Cumnăt m. Cumnat. *Al' zisi lu cumnātu-su*: « *ta mul'ari... matșots fatsi* » 3/29. [F e m i n i n : *eumnătă* f. D e r i v a t : *eumnătșieă* f. *cumnătă*; *eumnătșue*. m. C m. G. D.]. — Din lat. *cognatus*, -um, (arom. *cumnat*).

Cumnătșieă f.

Cumnătșue m.

} v. *cumnat*.

Cumnieări f.

Cumnieăt, -ă adj.

} v. *cuminic*.

Cumpăr vb. I. Cumpăr. « *Cot tser pri tsela chișemu bre?* » — *cot tser iō, tu pots si cumper?* 10/43. *Si dusi la cazanmōc... si cumpără tseali tsi la tribușay. Crielatu cată*

si cumpără, nu si vindă, 161. [Derivate: *cumpărări* f., *cumpărat*, -ă adj., *cumpărător* m. *Nu poati si află vrin cumpărător*. Com. I. L.; *cumpărătură* f. = *cumpărare*]. — Din lat. *compāro*, -are, (arom. *acumpār*).

Cumpărări f.
Cumpărat, -ă }
Cumpărător m. } v. *cumper*.
Cumpărătură f. }

Cumpireă (pl. *chî*). f. Cartof, ALR. 4087. — Din bg. *kompîr*.

Cumșiiă m. Vecin. *Ca si dusi cāsă, la vizū un cumșiiă* 5/17, cf. 6/VII, cf. 7/17, 3/44. [Și: (Liumnița): *cumșoăă* m. Derivat: *cumșilqe* a. = *vecinătate*]. — Din tc. *komşy*, (mbg. *comșija*).

Cumșilqe m. }
Cumșoăă m. } v. *cumșiiă*.

Cumuvoltși Cumetre lupule! *E ghidi bebi, cumuvoltși, tser să ieș itru*, 4/13, cf. 6/13, 7/30. — Din bg. *kumče-vălče*.

Cună f. Chingă, cf. c l'ingă.

Cunae a. Casă mare, palat. *Ve un cunac cafcu nu ve nitsi un pașă* (avea un palat...), 1/15. *Ca-ș-si dusi la lu Musta cunac*, cf. 2/4. Conac, localul autorităților administrative și judecătorești. [Și: *eunăe* a., (Țărnareca) *eunăchă* f. *Un tsar dară niști cunăchî*, 2/65]. — Din tc. *konak*, (arom. *cunak'e*).

Cunae a. }
Cunăchă f. } v. *cunac*.

Cunadă f. v. *cunadi*.

Cunadi f. Dihor. Cf. *cocărd z e à*, ALR. 1167. [Și: *eunadă* f.] — Din gr. *κοννάδι*.

Cunap m. Cănepă. *Fortămă di cunap* (funie de cănepă), ALR. 2528. [Și: *cănáp* m.]. — Din bg. *konop*, cf. *c o n i p ā*.

Cundăe m. patul puștii. *Cundacu la tufeac*, ALR. 4991. — Din tc. *kondak*, (arom. *kundak'e*).

Cundil a. Condeiu de piatră. — Din gr. *κονδύλι*, (bg. *kondil*), arom. *cundil'y*.

Cundisēs vb. IV. Poposesc undeva, ajung undeva. — Din bg. *kondisvam* (arom. *cundisescu*).

Cundug a. Haină femeiască în felul minteanului, se face, de obicei, din catifea brodată cu fir. *Cundugu di sarmă* (minteanul cu broderii în fir), 7/XIII. [Și: *eundugui* f. id.]. — Din gr. *κοντογοῦν*.

Cunduguni a. v. *cundug*.

Cunoaștiri f. v. *cunos(c)*.

Cunós(e) vb. III. Cunosc. *Acu pots să-u cunoș cari ai me il'ă, să-u leși* (dacă poți să o cunoști...). 20/4. *Io să-u cunos cari ai lui il'ă... acu nu au pot cunoștiri...* 23/4. *Nu la cunoș tse joacă 'n iel*, 316. [Și: (Liumnița) *eunuās*, vb. III. *S-la cumășt*, 16/73. | Derivate: *eunoaștiri* f., *eunuseút*, -ă adj., *eunuscător* m. = om care cunoaște]. — Din lat. **conosco*, -ere, (arom. *cunoscu*).

Cuntin vb. I. Incetez, (refl.) mă astâmpăr, stau liniștit, stau locului. *Cuntin-ti la un loc; tsi nu ti*

cuntin? (stai la un loc; dece nu te astâmperi?), 175. *Nu-l' cuntină* (în Oșani), se zice când cineva nu poate să termine un lucru ce a început, 176. [Derivat: *eūntin* a. = încetare. *No-ari cuntin* = n'are încetare, 175]. — Din lat. *contineo*, -ēre, (arom. *acumtin*).

²*Cūntin* n. v. *cuntin*.

Cunuās(e) vb. III
Cunuseătōr m. } v. *cunos(c)*.
Cunuseūt, -ă adj. }

Cup (pl. *cupiti*) a. Grămadă, stog. *Amnă drūmu, bătū pri un cup di furniz*, 11/4, cf. 9/4, 22/51, [Derivate: *eupălitșeă* f., *euplșue* m. = grămăjoară; *eupulitș* m. = căpiță, grămăjoară de fân etc. Com. G. D.]. — Din bg. *kup*.

Cūpa f. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 12). *Cupa-veacl'i*, n. loc. cf. ib. 26. [Derivat: *eupinets* m. = locuitor din Cupa].

Cūpă f. (La cereale). Baniță de 12 ocale. (La moară). Măsură de 1/2 oca. (La păstorit). Vas pentru muls.

Cupălitșeă f. v. *cup*.

Cupán m. Șold de pasăre. [Și: *eopán* m. Derivat: *eupăneă* f. = pisălog, 12/50]. — Din bg. *kopan*, (arom. *copan*).

Cupăñă (pl. -oñ) Albie, copaie. — Din bg. *kopanja*, (arom. *cupañe*).

Cupăneă f. v. *cupan*.

Cupărán m. Dulamă, cf. — Din bg. *koparan*.

Cupătș m. Copaciu, buștean. *Au, au, pri cupatș, džingăr mângăr pri*

pinint, *63. *Ān Cupatș* n. loc. (Oșani). *Cupatș-roși*, n. loc. (Huma). [Derivate: *Cupătșină* f. Nume de localitate la Cupa. Com. N. P.; *eupătșqlnie* m. = un fel de cazmă sau târnăcop cu care se scot buștenii, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Cf. alb. *kopatsh* (arom. *cupac*).

Cupătșină f. }
Cupătșqlnie m. } v. *cupatș*.

Cūpiă Instrument de pluit. Com. T. P.

Cupilăș m. 1°. Copil. *Una l'a turiră tătșuñil', si feșiră doji cupilaș ăñ fustani*, 17/29. | 2°. Tânăr dela 15 ani în sus, tânăr bun de însurat. *Cupilașu nu va si culcă priună cu ia*, 22/94. *La doqli, la treli ser cupilașu nu si culcă cu ia*, 23/94. [Derivat: *eupilășlqe* a. = vârsta de însurătoare la tineri. Com. G. D.] — Din *copil*.

Cupilășlqe a. v. *cupilaș*.

Cupilış m. v. *cupilitș*.

Cupil tș (pl. -litșk'i) a. Căpiță de fân, ALR. 934. [Și: *eupil.ș* m. ib. 5283]. — Din *cup*.

Cupinets m. v. *Cupa*.

Cupirés vb. IV.

Cupirimint a.

Cupiriri f.

Cupirit, -ă adj.

Cupiritură f.

Cupisteări f. v. *căpisteari*.

Cupită f. Copită. *Iscri lasă din cupiti*, (scânteii lasă din copite), 974. — Din bd. *kopito*.

Cupitón a. v. *căpitón*.

Cuprál' f. Strămurare. Com. T. P. Cf. *cuprets*. — Din bg. *kopralja*.

Cuprés m. Strămurare, cf. *cupral'*. Com. T. P. — Din bg. *koprec*.

Cuproavă f. v. *pucroavă*.

Cuproiă f. (In Țarnareca). Gunoiu. *Si angrupă tru cuproiă* (se înfundă în gunoiu), 16/68. — Din gr. *κοροία*, (arom. *cuprie*).

Cuptătură f. v. *coc*.

Cúptšúe m. }

Cupulitš m. } v. *cup*.

Cur vb. I. Curg. *Mozăcu lă si-ń cură di cap* (creierul începu să-mi curgă din cap), 16/72. *Tšeşma tsi cură apu*, 3/25, cf. 19, 336. [Compus: (cu pref.) *prueúr* (pru + cur) vb. I = încep să curg. *Cøn si prucură şonzi*, 2/34, cf. 13/34; *prieúr* (pri + cur) vb. I = încep să curg. *Tucu pricurară una vin, una rachiiă*. (numai că începură să curgă...) 3/56, cf. 13/56, 17/72; *prieurăt*, -ă adj. = care a curs, care a început să curgă. *Mozăcu al' ra pricurat*, 17/72]. — Din lat. *cūrro*, -ere, (arom. *cur*).

²**Cur** vb. I. Curăţ. *Măncă mai mul' ts cal' şi şa că cal' il' lui chiaia si curay* (se curăţau, adică piereau), 7/40. *La curq* (l-a ucis), 182. cf. 183. [Derivate: *eurări* f. = curăţire; *eurăt*, -ă adj. = curăţit. Com. I. L.]. — Din lat. *cōlo*, -are, (arom. *cur*)

³**Cur** a. 1°. Cur. *La bătù pristi cur*, 9/20. *Cõt di cur sirbeaşti*

(munceşte numai pe mâncare), 701, cf. 177, 180. *Curu-di-ac* = urechile acului, ALR. 1750. | Fig. Curaj, 179, 9/20. | 2°. Fund. *Sac fără cur*, 49, 3/54. *Curu foculuş* (partea din faţa căminului), cf. *budžac. Iel şăzù la curu foculuş*, 16/56. Nume de loc.: *Curu-di-bătańă*, *Curu-di-brad*, (Huma), Com. T. P., *Curu-di-muşară*, (Oşani), Com. T. P. [Diminutive: *eurutšoe*, *eurtšie* m. = curişor. Com. G. D.]. — Din lat. *cūlus*, -um, (arom. *cur*).

Curăbie f. Corabie, barcă, ALR. 2517. *Ca cøn al' tsi-ay nicat curq-bili*, (ca şi când i s'ar fi înecat corăbiile), 184. [Derivat: *eurăbdžoi* m. = corăbier, ALR. 2530. — Din sl. *korablja*, (arom. *cărove*, gr.).

Curăbdžoi m. v. *curabie*.

Curări f. }

Curăt, -ă adj. } v. «*cur*».

Curăuă f. Curea. *La ligq cu ună curayă şarqõtă*, Com. T. P. [Diminutive: *eurăuítşeă* f. Com. G. D.]. — Din lat. *corrigia*, (arom. *curao*).

Curăuítşeă f. v. *curayă*.

Curbán m. Sacrificiu. Com. T. P. — Dintre tc. *kurban*, (arom. *curbane*).

Curbét a. Străinătate. [Derivat: *eurbitlqe* (tc. *kurbetlyk*) a. = străinătate. *Greş ai curbitlqcu*]. — Din tc. *kurbet*.

Curbitlqe a. v. *curbet*.

Curebeaî m. Curcubeu. Com. G. D. [Şi: **eureubêi** m. (prescurtat) **beî**. *Curcubeî beî! pân s-ti plets si beaî pică di apu, meş per pân di primint* (curcubeu, beu! până să te pleci să beai o picătură de apă, părul meu [să-mi crească] până la pământ). Com. I. L.]

Cureubêi m. v. *curcubeaî*.

Curdisés vb. IV. Mă așez bine, mă pun, (fig.) mă apuc. *Şi ca-l'-tsi curdisiră furnizli* (şi când se pusere furnicile), 22/54, cf. 7/4.—Din bg. *kurdisvam*, arom. *curdisescu*. (tc.).

Curdisît, -ă adj. Fercheş, ALR. 3266, Svelt. *Meardzi prost şi curdisit* (merge drept şi svelt), ib. 2278, cf. *curdisés*.

Curdoñ (pl.) m. Straja comunei ALR. 2610, străjer, sentinelă. — Din bg. *kordon*.

Curétă f. N. de fântână (Cupa).

Curîă f. Pădure. *Si dusi luvaţu ân ună curiă* (se duse vânătorul într'o pădure), 8/21, cf. 14/16, 13/71. — Din bg. *korija* (tc.).

Curi-eăvătşel Gândac cu coarne lungi, scripcariul, Com. C. I. După răspunsurile la chestionarul ALR., însemnează străluc 6550, rădaşcă 1897.

Curişnîtsă f. (Bulgărisim) Găinaş. Com. T. P. [Derivat: **ăneurişnări** f. = găinaşare]. — Din bg. *kureşnica*.

Curită f. Albie, copaie, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53).— Din bg. *korito*.

Curjută adj. Căprioară. *Ună curjută vineà cola* (venea acolo o căprioară), 13/38. [Şi: **eursûtă, cărsûtă** fid.]. — Din bg. *koşuta*.

Curm vb. I. Incetez, întreprup, (refl.) mă desprind de ceva, Com. T. P. *Hrana lă u curmôm* (le întreprupem hrana), B. 11. [Derivat: **eurmări** f. = încetare. *Va curmare* (trebuie încetat), 185].

Curmări v. *curm*.

Curnét m. v. *corn*.

Curnós, -ă v. ²*corn*.

Curon adv. Curând. *Curon si răzlăbi*, 18/40, cf. 17/18, 7/4, 18/40. [Şi: (Țârnareca) **eurún, eurúndu**, adv. 18/68, 17/64, 9/66]. — Din lat. *currendo*, (arom. *curundu*).

Cúrpăn m. Curpăn. *Ân loc di curună, curpân di pri moară*, 3/XVII. Cf. alb. *culjper*, (arom. *curpan*).

Curşúm a. Glonţ. *Di curşumi sam şa rupt* (din pricina glonţului sunt așa rupt), 6/27. — Din tc. *kurşum*.

Curşută f. v. *curjută*.

Curtulisés vb. IV. Scap. *Bun că curtulisim* (bine că am scăpat), 9/10, cf. 14/72. [Derivat: **eurtulisiri** f. = scăpare]. — Din mbg. *kurtulisvam*, (tc.).

Curtulisiri f. v. *curtulisés*.

Curtşie m. v. ³*cur*.

Cúruî pr. v. *cari*.

Curún adv. v. *curon*.

²**Curún** vb. I. Cunun. [Derivate: **eurunări** f. = cununare; **eurunát, -ă** adj. = cununat; **eurúnă**

f. (<lat. *corona*) = cunună. *An loc di curună, curpân di pri moardă* 3/XVII, cf. 5/II; *eurunâtie* = plata preotului pentru serviciul cununiei; *eurunil'ă* f. = cununie; *eurunîțșeă* f. (dim. *curună*). — Din lat. *corono*, *-are*, (arom. *ncurun*).

Curúna v. *Coruna*.

Curúnă f.

Curunári f.

Curunát, -ă adj

Curunátie

Curundu adv. v. *curon*.

Curunil'ă

Curunîțșeă

Curutșoe m. v. *cur*.

Cus, -ă adj. Scurt. *Cus, ma di bron ti poartă* (scurt, însă te poartă de brâu), 975. [Derivate: *Cusal'ă* = n. l. (Nânta); *eúsi* m. = nume de câine cu coada tăiată; *eusés* și *puteusés* vb. IV. = scurtez. *Au cuses ună rubă* (o scurtez o haină), ALR. 3274]. — Din bg. *kus*.

Cusal'ă v. *cus*.

Cușără f. Coteț de găini cf. *cutes*. — Din bg. *košara*.

Cusâtsă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Cusătúră f. v. *cos*.

Cúseru a. Pământ moale, argilos, din care se fac oale. Com. T. P.

Cúseră f.

Cuseréz vb.

Cuseril'ă f.

Cuseríme f.

v. *cusclu*.

Cúseru m. *Cusclu*. [Derivate: *eúseră* f. (<lat. **consocra*) = *cusclă*; *euseril'ă* f., *euserulqe* a. = *cusclie*, *cusclenie*, *rudenia cusclirilor*; *euseríme* f. = *oamenii*, *rudenia* din partea unui *cusclu*. Com. G. D.; *euseréz* și *ancuseréz* vb. I. (refl.) = *mă fac s. devin cu cineva cusclu*, *mă înrudesc*, id.]. — Din lat. *consöcer*, (arom. *cusclu*).

Cuserulqe a. v. *cusclu*.

Cuseún m. (Oșani) *Cureaua* care trece pe sub burta calului și leagă amândouă părțile *samarului*, ALR. 5517. [Aiurea se numește și: *podupașnitsă* f.]. — Din bg. *kuskun* (tc.).

Cusel' N. de fântână.

Cusés vb. IV v. *cus*.

²Cusés vb. IV. v. *coasă*.

Cúsi m. v. *cus*.

Cusiri f.

Cusít, -ă adj.

v. *coasă*.

Cusítsă f. Coadă de păr la femei *Ună călugăritsă cu ună cusítsă* *84. — Din bg. *kosica*, (arom. *cusítsă*).

Cușnitșár m.

Cușnitșareă f.

v. *coșnitsă*.

Cusór m. *Cosor*. *Am un dead cu un dinti ân gorb* (am un moș cu un dinte pe spinare). — Din paleosl. *kosori*, (arom. *cusor*).

Custandinátșeă f. Ban galben, ban vechiu, Com. I. L. — Din bg. *kostandinačka* (și *kostandinka*).

Cuștinie m. Nume de plantă, Com. C. I.

Custrăc m. Un fel de pește, biban, ALR. 1746. [Și: *costrăc*, m.].

— Din bg. *kostrak*.

Cūsu m. Nume de câine (de statură mică) cf. *merdži*, *palea*, *șarq̄t* etc. Com. C. I. — Din bg. *kuso*.

Cusúr a. Cusur. *Ancă tsea ts-u cusuru* (atâta îți mai lipsește), 186. — Din tc. *kusur*, (arom. *cusure*).

Cusút, -ă adj. } v. *cos*.

Cusutură f. }

Cut, **cut!** Strigătul cu care se cheamă câinii. [Derivat: *cuta*, f. = nume desmierdător pentru câine. *Ună cafcu cută*. Com. G. R.].

Cută f. v. *cut*.

Cutăr m. Staul pentru vite, cotarcă, coșarcă. ALR. 5348. *Boiș ȳndi ts-ăi?... — vem dărat un cutar pân di vali*, 8/27. Gaura cutarului; deschizătura pe unde ies oile la muls. — Din mbg. *kotar*.

Cutări pron. Cutare. *Tse zuya să-u fatsim nuntă?* — *zuya cutari* (în ce zi să facem nunta? — în ziua cutare). N. T. — Din lat. *eccum*, -*talis*, (arom. *ahtare*).

Cute N. de fântână, (Oșani).

Cutets a. Cotets. *La las cutetsu dișcl'is*, 11/12. — Din mbg. *kotec*.

Cutéz vb. I. (întrebuințat f arte rar de bătrâni la Oșani), Cutez. *Nu cutează si spună*. Com. G. D. — Din lat. **cottizo*, -*are*, (arom. *cutedzu*).

Cúti f. Cute. *Lo un cutsq̄t, ună cuti*. 12/68. — Din lat. *cos*, *cotem*.

Cutiță f. Cutie. *Si-l' tser dila tăti ună cutiță*, 5/78. *ȳndi-i cutița? Am ună cutie plină cu mirdžani roș*, cf. 8/11. [Și: *cutie* f. Derivat: *Cutitșcă* f. (dim.)].

— Din mbg. *kutija*.

Cutitșcă f. v. *cutiță*.

Cútlă f. Jumătate de șinic. *Ampirăti să-u dai cutla să li numir lirili* (împărate să-mi dai cutla ca să număr lirele), 3/10. [Derivat: *cutlitsă* f. = (La moară) cutia în care trec grăunțele din coș, înainte de a trece între pietrele morii, teica. Com. S. H. Cf. *cutnitsă*]. — Din bg. *kutla*.

Cutlitsă f. v. *cutlă*.

Cutmăț m. Lapte fiert și mai gros. Com. I. L. — Din tc. *sukutmač*.

Cútnitsă f. Partea inferioară a coșului dela moară pe unde trec grăunțele ge grâu și cad pe pietrele morii, spre a fi măcinate. Cf. *cutlitsă*. Com. C. I.

Cútru, -ă adj. (Bulgărisim) Biet, sărman, sărac. Com. T. P. — Din bg. *kutro*.

²**Cutru** prep. Către. *Și ca si pucăto tselă curtu boi* (și când s'a uitat acela către (la) boi), 6/45. || In spre: *Si feasi mai cutru ȳel* (se dete mai în spre el), 19/33; *di cutru seară* (în spre seară); *cutru ȳndi* (în cotro). *Cutru ȳndi lo moarte*, 5/1. *Cari cutru ȳndi* (care în cotro), 8/20. [Și: (Huma) *eătră*

prep. 3/69]. — Din lat. *contra*, (arom. *cătră*).

Cutsăchi f. (La cal) Oblâncuri, ciorchine. — Din bg. *kocajka*, (arom. *cutsak'ă*).

Cuțșân m. Varză. *Răpa di Cuțșân* (nume de localitate). *Si dusi la Răpa di Cuțșân*, 1/II. — Din bg. *kočan*, (arom. *cučane*).

Cutsărqs vb. IV. (refl.) Mă umflu în pene, mă țin mândru. Com. T. P. — Din bg. *kocoramsc*.

Cutsăt a.

Cutsitär m. } v. *cutsqt*.

Cutsităș a. }

Cutsqt a. Cuțit. *Au ąntsăpę cu cutsqtu ăń răbět*, 18/40. *Al căzű cutsqtu lăngă răsłancă* (fi căzu cuțitul lângă leoaică). 16/9, cf. 21/16, 28/40, 187, 188. [Și: **cutsăt** a. Derivate: **cutsităș**, **cutsutăș** a. = cuțit mic, 17/19. *Al tsi pugudi un cutsitaș*, 4/85]. — Probabil din lat. **cotitus*, -um (din *cos*, *cotem*), arom. *cătsut*.

Cutsutăș m. v. *cutsqt*.

Cătura adv. Cu ghiotura. Com. T. P. — Din tc. *kutura*.

Cutúritsa adv. Cu ghiotura, cf. *c u t u r a*. Com. G. D. — Din bg. *kuturica*, (tc.).

Cuu f. v. *cuuă*.

Cúuă f. Coajă. *Io si va dau ună meară și... cuuă si li dats la iapă* (... cojlie să le dați la iapă).

Cuuă di plătsintă (pătura deasupra plăcintei). *Cuuă di pimint* (coaja pământului). 553. [Și: **cúă**, **cúu**

f.]. — Din alb. *kua*, (arom. *cuă*).

Cuválnă f. 1°. (La fierărie). Nicovală, ilău. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). | 2°. (La plug.) Batcă. — Din mbg. *kovalo*.

Cuvașnițsă (pl. -șnițs), f. fierărie, ALR. 1840. — Din mbg. *kovačnica*.

Cuvătș m. Fierar. *Si dusi la cuvătșu să li dară, ară cuvătșu...* 4/20. | (Liumnița) Insectă mare de culoare castanie închisă, boul lui Dumnezeu. Se mai numește și: *vaca Domnului*. Com. C. I. [Și: **covătș** m.]. — Din mbg. *kovač*.

Cuvét a. Putere, întremare. *Al fuzi cuvetu*, B. 15. *Măncę mutșcă-tura di culăc, al' vini cuvetu și al' la tal'ę capu* (...îi veni puterea și îi tăie capul), 13/94. — Din tc. *kuvet*, (arom. *cuvete*).

Cuvitliă adj. Vânjos, musculos, tare, ALR. 2271. *Ca si poată ișqri cujurets cuvetliă* (ca să poată ieși gogoși de mătase tari) B. 4. — Din tc. *kuvetly* cf. *c u v e t*.

Cuzină f. Păr de capră, acelaș cu arom. *căprină*. *Cumpăraș trei ochi cuzină* (am cumpărat trei ocale de păr de capră). Com. H. I. — Din bg. *kozina*.

Cuzum. Mielul meu, mielușelul meu, dragul meu. *Bun bra, cuzum, s-la jungl'um* (bine, dragul meu, o să-l jungui), 4/52, cf. 9/69. — Din tc. *kuzu-m* « fiul meu ».

Cvătșcă f.

Cvătșiri f.

Cvătșqs vb. IV

} v. *cfatșcă*.

TȘ

Tșabúe adv. Iute, repede, în grabă. — Din tc. *čabuk*.

Tșábúe a. Ciubuc, lulea. *Tșábucu aș un țigarlóc cu gaura di țigară turnată l'ânsusu* (ciubucul este o țigaretă cu gaura de țigară întoarsă în sus). — Din tc. *čibuk*.

Tșacál m. Șacal. *Si dunară ca tsiva tșacal'*, se zice despre o adunare de oameni răi.

Tșacăr adj. Basachiu, șasiu. [Și: **tșacărlija** adj. Com. G. D.]. — Din tc. *čakyr, čakyrly*.

Tșacărchéf Cherchelit. Explicat: *nimbitat, nibiut*, ALR. 4307.

Tșacărlija .adj. v. *tșacăr*.

Tșächija f. v. *tșichija*.

Tșacără f. Nume de plantă. Com. H. I.

Tșacără-maeră f. Măcriș de grădină. ALR. 6021.

Tșácu Nume de câine.

Tșăcut m. Nume de plantă. Com. C. I.

Tșadór m. (pl. -ră) Cort. ALR. 3819. — Din tc. *čadyr*.

Tșáfcă f. Cioară cf. *t ș o a r ă*. *Amnară, bătură di niști tșoftsi* (umbelară, întâlniră niște ciori), 3/13, cf. 14/31. — Din mbg. *čafka*.

Tșafút m. Evreu. *Tșafut di șombătă*, se zice pentru cei zgârțiți, 130. [Derivat: **tșáfútcă** f. = evreică. Com. I. L.]. — Din tc. *čifud*.

Tșáfútcă f. v. *tșafut*.

Tșăgărlóc (l. -tse) Șpiț, țigaretă, ALR. 1541. Pentru etim. cf. *tsigărlóc*.

Tșăir a. Câmp. *Lai vaca u duș an un tșăir*. 7/69, cf. 8/15. — Din tc. *čayr*.

Tșălbina f. Ceafă, căpățână, țeastă. *Mărminturili sa plini di tșalbin* (cimitirul este plin de căpățâne) (fig.). Cap prost, prost. *Nu 'ntsilez bra tșălbina* (nu înțelegi, măi, prostule). Com. I. L.

Tșălbúr m. (Liumnița). Mân-care de ouă, ochiuri. Com. C. I.

Tșăliră f. Brighidăul cu care se bate laptele închegat. Com. I. L. *Si dusiră tșălirili la bătșol'ă*, id. [Și: **tșărilă, tșurilă** ALR. 5572]. — Din bg. *čurilo*.

Tșălmă f. Cialma. *Tșalmi puartă deajil'* (cialmale poartă bătrânii). *Tșalma odžal'ă, șapca popal'ă*, aceste cuvinte le repetă mereu copiii când fac floricele (de porumb) «pupchi» pentru ca să crească ajungând până la cialmauă hoggii și șapca popii. Com. I. L. — Din tc. *čalma*.

Tșălnés vb. IV. Scrintesc. *tșalni la minti* (se scrinti la cap), ALR. 1641. — Din bg. *čalkam*, (aor. *čalnah*).

Tșămbás m. (La porumb) Știulete, drugă, cotoalan. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I. 51). || Tufă de păr. *Si cătsară di tșămbas* (s'au luat de păr) (La cal) Coamă. Com. C. I. [Și: **tșămbăș, tșumbăș** m.]. — Din tc. *ğambas*.

Tșămbăș m. v. *tșămbas*.

Tșămbúl m. Buclă de păr, zuluț, Com. I. G. [Derivat: *tșămbulună* f., *tșămbuleă* f. Com. G. D.].

Tșăméntă f. Ciment, tencueală.

ALR. 1677.

Tșămpără f. Lemn strâmb. *Ca tșămpară* (despre cei care scriu urît, strâmb), 131. [Derivate: *tșămpărós*, *tșămpărlív*, -ă adj. (despre lemne) = noduros, strâmb, (fig.) și despre om care umblă strâmb, Com. I. L.]. — Din bg. *čapor*?

Tșămpărés vb. IV. Incurc. Com. T. P. — Derivate din *tșămpară*.

Tșămpărós, -ă v. } *tșămpară*.
Tșămpărlív, -ă adj. }

Tșămúgă f. Ciomag, măciucă.

Pusi izmichiaru la poartă să șțetă cu tșămuzli (puse sluga la poartă, ca să aștepte cu ciomegile) 12/12. — Din tc. *čomak*, (arom. *čumac*).

***Tșămúgă** f. v. *tșămuligă*.

Tșămuligă f. v. *tșumă*.

Tșăneór (pl. -*coară*) a. Lemn negru, părlit, mai ales trunchiurile arse dintr'o pădure din care s'au tăiat fagii și s'a dat foc tuturor trunchiurilor rămase; buștean ars. *Pusi un-dou tșăncoară pri foc* (puse un buștean în foc) (fig.). *Tșăncor ań eș* (îmi ești negru înaintea ochilor, n'aș vrea să te văd). Com. I. L. [Derivate: **tșăneórcă** f. = femeie rea, păcătoasă cf. *cărcondžă*; **tșăncordej** m. = poreclă ce se dă oamenilor oacheși, cioroiu. Com. G. D.]. — Din bg. *čekor*.

Tșăneórcă f. }
Tșăncorděj m. } v. *tșăncor*.

Tșăngu m. Poreclă pentru Țigani. [Și: *tșéngu* m.]. Com. G. P. Cf. tc. *čengene*.

Tșănilúc m. Un fel de plantă cu care se freacă coșul de albine, spre a roi albinele. Com. T. P. — Origine neclară. S'ar putea să fie un derivat dela *pčelen* « de albine » (din *pčela* « albină »).

Tșănitșcă f. (Nânta) Porumb, păpușoiu. (In celelalte comune) *gărnisor*. Com. H. I. — Din mbg. *pčenička*.

Tșănșă f. Capră cu părul roșcat.

Tșántă f. Geantă, pungă mică. Com. G. D. — Din tc. *ğanta*.

Tșănúșă f. Cenușe. *Si fats ună poińi di tșănușă și si juungl'ї un cõini*, 5/55. *Fitșoru scõti izmeńili li ampl'ă cu tșinușă*, 19/9, cf. 199. [Și: *tșinușă* f. Derivat: **tșănușár** m. = unul care nu lucrează, care stă pe lângă foc, 831; **antșinuș** vb. I. = presar cu cenușe. *La antșinușo și una-ș-ună anghii*, 34/51; **tșănușós**, -ă adj. = cenușos; **tșănușieav**, -ă adj. = cenușiu]. — Din lat. **činusia*, -am, (arom. *činușe*).

Tșănușár m.

Tșănușieav, -ă adj. } v. *tșănușă*.
Tșănușós, -ă adj. }

Tșăpă f. Nume de cățea. *Tșăpa u mutșco un șarpi*.

Tșăpărășcă f. (La uneltele de plug). Țăpoiul cu care se strânge fânul și se cară snopii de

grâu, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). | (La oi). Semn la ureche în formă de furculiță. Com. G. D. — Din mbg. *čaporeška*.

Tšapăróg a. Șchioapă. *Uom mari çot un tšăpărog* (om mare cât o șchioapă) — Din bg. *čeparok*.

Tšăpeăjés vb. IV. Ating, pun mâna, iau. *S-nu tšăpcăjeș urdinea* (să nu pui mâna peste tot, adică deloc). [Și: *tšipeăjés* vb. IV. (cu acelaș înțeles); *pritšăpeăjés* (*pri + tšăpcăjés*) vb. IV. = pun mâna din nou, Com. V. J.; *tšăpnés* vb. IV. = ating. *La tšăpniž iundi trubuià* (I-am atins unde trebuia). *Ti tšăpniž cu vilitsa*, 35/51; *tšipnés* vb. IV. cf. 625]. — Din bg. *čepkam*, (aor. *čepnach*).

Tšapeqn, -ă adj. Stricat, ciapcân, Com. I. L. — Din tc. *čapkyn*.

Tšăpnés vb. IV. v. *tšăpcăjés*.

Tšapúg (pl. -gur) a. Ciomag. *Căto si-l' tragă cu tšăpugu* (în text greșit *căpugu*), 6/50. [Și: *tšupúg* a.].

Tšăpuleándză f. Organul genital la copii. Cf. *tšopcă*. [Și: *tšupuleándză* f.].—Derivat din *tšop*(?)

Tšărăe m. Cirac, ucenic. *Tsista drăc nu scuteà nitsi un tšărac* (dracul acesta nu scotea niciun cirac), 10/79. Cf. 23/79. — Din tc. *čirak*.

Tšărăpă (pl. -rəp) f. Ciorap. *Davdzi măi mult că tšărăpa si-u dar strimtă* (...ai să faci ciorapul strâmt). Com. I. L. [Și: *tšărəp*,

tšuráp, *tšurəp* m.]. — Din bg. *čorap* (tc.).

Tšărăvină f. (Oșani). Strigoiu, iele. *Ună tšărăvină al' ișə an drum* (un strigoiu), cf. 10/10 (fig.). Femea rea. [Și: *tšărăvină* f., *tširv.nă* f.]. — Din bg. *čaruvina* (dela *čaruvam*).

Tšare a. (La moară). Roata cu măsele ALR. 6749. *Ca antraž an tšarc la moară*, 4/13, cf. 6/30, 8/72. *Am un cupilaș cu 40 di pistol' an brən* (= tšarcu), 18. *Tšarcu la uom* = rânza, ALR. 124. — Din tc. *čark*.

Tšăreărés vb. IV. (Despre pui) cripesc. *Pul'iž tšărcăres*, ALR. 4415.

Tšărdăe m. Cerdac; cort (la oi) este același cu *m u l z a r n i c*. *La ămpl'ară locu di tšărdats* (il umplură locul de corturi). Com. I. L. — Din tc. *čardak*, (arom. *čirdak'e*).

Tšărée m. v. *tširec*.

Tšărilă f. v. *tšăliră*.

Tšărnitš m. Dud. *Con l'a gnoim tšărnitšil'* B. 9. *Băhtšea di tšărnitš tribužaști si u săpəm*, ib. cf. 10. *Cu frunzăli di tšărnitš si rănes bubili* (cu frunzele de duzi...). *Grădină di tšărnitš*, B. 10. [Derivat: *tšărnitšea* f. = fructul dudului. Forma *tšărnica* nu există !].— Din bg. *černica*.

Tšărnitšea f. v. *tšărnitš*.

Tšărəp m. v. *tšărăpă*.

Tšărpés vb. IV. Scot lichid dintr'un vas; torn. Com. I. L. — Din bg. *čerpja*.

Tšartšävél f. Țățână. [Și: tšir-tšivel f.].—Din tc. *čerčeve*, (arom. *čirčivee*).

Tšärvínä f. v. *tšärvinä*.

Tšärviš m. Must. *Al' scuseș tšärvišu* (l-ai chinuit rău), 743, cf. 865. — Din mbg. *čereviz*.

Tšas (pl. -ur) a. Ceas cf. *Un tšas* (pe urmă, după un ceas). *Mai zäuntšas* (mai pre urmă). Com. I. L. — Din bg. *čas*.

Tšäšeä (pl. *tšošcur*) f. Păhărel de rachiu. — Din bg. *čaša*.

Tšäšmä f. v. *tšešmä*.

Tšätijä f. v. *tšätije*.

Tšätije f. Acoperișul casei. *L-an-călicară tseali di tšätije*, (s'a supărat, s'a enervat rău). [Și: tšätijä f.]. — Din tc. *čaty*.

Tšätmä f. (pl. *tšatmä*) Căpriori, ALR. 666. Cf. m ä c a z. — Din bg. *čatma*, t.

Tšävdär N. loc. (Huma).

Tšävijä f. Cui de lemn ALR. 3844. *Antsäpaĭ unä tšävijä* (am înțepat un cuiu). *Al' traș unä tšävijä* (l-am păcălit). Com. I. L. | Doagă, ALR. 725. [Derivat: tšävisés vb. IV. = strâng tare, ce-tlesc]. — Din tc. *čivi*, arom. *čivie*.

Tšävisés vb. IV. v. *tšävijä*.

Tšäzbín m. v. *tšizbin*.

Tšeal'äc m. Plantă mirositoare ca lămâia. Se întrebuintează la albinărit. *La fricom coșu cu unä ĩarbä cu numea tšeal'ac, cari ari mirizma ca limoaña ; z-dunä albinili an coș ma crön*, ALR. 5442. —

Din mbg. *pčelak*.

Tšébi m. Nume de bou. Cf. t š o b a. Com. G. D.

Tšecán a. Ciocan, cf. t š u c u t, t š u c u t i c. *Aș lo un tšecan șu carfiu*, 12/68. Batcă (la plug). Com. H. I. [Și: tšueán a., tšoc a.]. — Din bg. *čekan*.

Tšecläz m. (La grâu). Mustă-țile, țepii spicului (Com. C. I.); piețița grăuntelui de grâu. Com. I. L. (vezi și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). || Boabe negre care cresc în spicul grăului și se amestecă cu grăunțele de grâu. [Și: tšieläz m. D e r i v a t: tšieläzät, -ă adj. (numai în) *grön tšieläzät* = grâu în al cărui spic se găesc boabe negre « tšiclaz ». (Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din mbg. *čeklas*.

Tšecmedžeu m. Sertar, ALR. 702. — Din tc. *čekmeđe*.

Tšénä f. Oaie s. capră cu lâna amestecată.

²**Tšénä** f. Nume de cățea. Com. T. P.

Tšenghiél a. Cărlig, în special cărlig de cântar, cange. Com. I. L. — Din tc. *čengel*, (arom. *čingl'ü*).

Tšéngu m. v. *tšangu*.

Tšépa Nume de cățea.

Tšerée m. v. *tšärec*.

Tšérgä f. Cort, cergă, cf. 132, 968. [Derivat: tširgär m. = cel care locuește în corturi, Țigan]. — Din bg. *čerga* (tc.).

Tšeșälä f. v. *tšeșealä*.

Tşeşéală f. *Țesală*. Com. G. D. [Și: *tşeşălă*, *tșișălă* f.]. — Din bg. *česalo*.

Tşeșmă f. Fântână. *Au zălipi cartę pri tşeșma*, 3/16, cf. 16/19. *Tşeșma-albă*, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Tșișma-di-Culă*, *Tșișma-l-Bandu* n. de fântână (Oșani); *Tșișma-di-vali* n. de fântână (Cupa). [Și: *tșișmă* f. 8/73, *tșișmă*, *tșișmă* f. 3/56]. — Din tc. *čeșme*.

Tşeșpin m. v. *tșișbin*.

Tşeștină f. Sită cu găuri mai largi, ALR. 3987. *Cu tşeștina si tsearni fărina di gărnișor*. [Derivat: *tşeștinăr*, *tșiștinăr* m. = nume dat Țiganilor care fac tşeștini, (fig.) și oamenilor rău îmbrăcați, zdrențoși]. — Din bg. *čjastina*.

Tşeștinăr m. v. *tşeștină*.

Tšetăróg m. (pl. -ots). Pas. ALR. 2242. Cf. *răscățșoară*. *Maį proapi tšetărótsili*, ib. 2243. — Pentru etimologie cf. *tșăpăroğ*, (cf. arom. *tșăpă*).

Tștecă f. Perii porcului în formă de coamă dela șira spinării. Com. I. L. — Din bg. *četka*.

Tșiárnés vb. IV. (Despre lichide). 'Iășaiu, cf. *tșiárnés*.

Tșiineă f. v. *tșițineă*.

Tșiichijă f. Briceag, ALR. 3971. [Și: *tșiăchijă* f.]. — Din mbg. *čakija*.

Tșieláz m. }
Tșielázát, -ă adj. } v. *tšeclaz*.

Tșiárnés vb. IV. Sfârâiu. cf. *tșiárnés*. *Untu tșiárnı an tigaňă* (untul sfârâi în tigaie).

Tșiifineă f. Pițigoiu. *Tșiifinchili nu fug iarna* (pițigoii nu pleacă iarna). [Și: *tșiufineă* f. *tșițineă*].

Tșiiflicăr m. v. *tșiiflichjă*.

Tșiiflichjă f. Moșie. *Ajdi... la noastră tșiiflichjă*, 2/XV, cf. 2/80. [Și: *tșiiflichju* a. *Să-l ducă lubinitsă din tșiiflichju lu ună lamňă* (să-i ducă pepene verde din moșia unui zmeu), 23/94. Derivat: *tșiiflicăr* m. = moșier]. — Din tc. *čiftlik*.

Tșiiflichju a. v. *tșiiflichjă*.

Tșiift a. Pereche (mai ales despre numere) cu soț, cu pereche, cf. li u. *Tșiift ili liu* (cu pereche sau fără pereche), Com. C. I. [Derivat: *tșiiftșiijă* m. = plugar (bg. *tșiivčija*)]. — Din tc. *čift*.

Tșiirlqe m. Fănaț, ALR. 5259. — Derivat din *tșiăr*.

Tșiil m. Nume de cal. Com. T. P.

Tșiilibija Cuvânt dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ibilibija*. — Din tc. *čelebi*.

Tșiilijă f. v. *tșiulijă*.

Tșiimilés vb. Păcălesc, glumesc. Com. T. P.

Tșiimirică f. (Huma) Nume de plantă, știrigoaie. Com. I. G. — Din bg. *čemerika* (despre care am scris în *Elem. sl. în dial. arom.* 87 s. *tșumurică*).

Tșiintșinăr m. Pasăre cântăreață, pițigoiu, cf. *ghjupcă*. Com. N. T.

Tșintșupereă f. Ciupercă. *Dunaș ună șarvetă di tșintșuperts* (am strâns a basma plină de ciuperci). [Și: tșuntșupér.ă f.]. — Din bg. *pečurka*.

Tșinúșă f. }
Tșinușár m. } v. *tșănușă*.

Tșipecăies }
Tșipnés } vb. IV. v. *tșăpcăies*.

Tșireáp m. (rar) Cuptor, cf. furnă. [Și: (Nânta), tșireíp m.]. — Din paleosl. *črěpŭ*, (arom. *čireap*).

Tșireășă f. Cireașă. *Priubidi... să vedă cafcu tșireș ari* (căută să vadă ce fel de cireși sunt) 4/18, cf. 2/18. [Derivate: *cireșcă* f. (dim.); *tșirișár* m. = luna Iunie. ALR. 2412, cf. culuje u. *Portsil' si bucăies pri tșirișar* (porcii se măresc în Iunie), Com. I. L. *tșirișăreă* f. = pasăre care se hrănește cu cireși]. — Din lat. *ceresia*, -am, (arom. *čireășă*).

Tșireășcă f. v. *tșireășă*.

Tșirée m. Sfert. *Ăncă trei tșirets di noapti si veà tot va s-mi mănca*, 7/33. [Și: tșărée m.]. — Din tc. *čerjek*.

Tșirei m. Buboiu, furuncul. *Ari un tșirei ăn gușă* (are un buboiu în ceafă), ALR. 4186, cf. *chisă-litsă*, stroșeń. — Din bg. *čirej*.

Tșiréip m. v. *tșireap*.

Tșiréș m. Cireș, cf. *tșireășă*.

Tșirgár m. v. *tșergă*.

Tșirișár m. }
Tșirișăreă f. } v. *tșireășă*.

Tșirtșivél f. v. *tșărtșăvel'*.

Tșirvínă f. v. *tșărăvină*.

Tșișălă f. v. *tșeșeală*.

Tșișmă f. v. *tșeșmă*.

Tșispín m. v. *tșizbin*.

Tșistés vb. IV. Cinstesc. *Tșistită-vă nunta*, formulă de felicitare la nuntă. — Din bg. *čestja*.

Tșiștinár m. v. *tșeștinar*.

Tșitșă m. Unchiu. *Tșitșă-sa aș durmeà*, 22/41. *Veà un tșitșă murăr*, 21/41. [Plur. *tșitșă*, art. *tșitșăl* 6/76]. — Din bg. *čičo*.

Tșitșicájă f. (Lugunța) Pasăre care se aseamănă mult cu cioara.

Tșitșir-pitșir interj. Sunete prin care se imită ciripitul pasărilor. *Tșitșir-pitșir, tșitșir-pitșir crat! ună cămeașă lă...* Com. I. L.

Tșitșór m. v. *pitșor*.

Tșitșots a. plur. Plantă ierboasă, cu un fruct spinos, care înțapă la picioare. În Liumnița se numește: *dintsil' -babăi*, Com. C. I. — Din tc. *čiček* «floare».

Tșitșurúș m. v. *tșitșor*.

Tșizbín m. (Liumnița). Iuniper. (La Oșani se întrebuințează numai smăreacă). Com. I. L. [Și: *tșăzbín*, ALR. 1947, *tșispín*, *tșespín* m.].

Tșoáră f. Cioară (Oșani), rar și numai în expresia) *Tse-ts mănco tșoara crielu* (ai ajuns așa de națod, prost). Com. I. G. 969, cf. *tșăfcă*.

Tșóba f. Nume de vacă. Com. G. D. cf. *tșebí*.

Tșoc a. v. *tșucan*.

Tšóelă f. Ciocârlie. Com. N. T. Feluri de ciocârlie: *tšoclă-neagră*, *tšoclă-roșă* = c. neagră, c. roșie, id.

Tšomp m. Cep (ALR. 4198), Care curge mult ca din gura unui cep. *Vinu cătșo si cură tšomp din butseauă* (vinul începu să curgă țășnind departe din bute). Com. I. L. — Din bg. *čep*, (arom. *čep*).

Tšop a. Cârlig, cârlig lung de lemn ALR. 5781. *Au zăcătșo setra cu tšopu și ș-au scoasi prin bādžă*, 12/55, cf. 2/6, cf. 9/13, 4/71. Se mai numește și sulă-ditșărop, ALR. 5783; sulă-cuttșop, ib. 5781. — Din bg. *čop*.

Tšop m. Ciorvă pentru scos cenușă, ALR. 3999.

Tšópeă f. = cioc, plisc, ALR. 5424. *Tšópcă di pul'* (cioc de pasăre); Tâța urciorului; (la copii) organul genital, cf. tșumpuleati, tșăpuleandză, putsă, ALR. 4872; cusătură în zig-zag; *Tšópcatšorăl'ă* = floare roșie și ciocă-nitoare. — Din bg. *čepka*.

Tšor a. v. *pitșor*.

²**Tšor** n. loc. (Huma).

Tšorbă f. Ciorbă. *Iundi tšorbă*, *iel lingură*, 340, cf. 16/43. [Și: (Liumnița) *tșuărbă* f. 5/76. Derivate: *tšorbadžijă*, (în Liumnița) *tšorbadžijă* (tc. *čorbađi*) m. = frunțaș, notabil. *Ușo că un tšorbadžija ve un izmichjâr* (auzi că un notabil avea un servitor), 6/4, cf. 1/38; *tšurbadži*, -*jă* adj. 19/7; *tšurbadžilqe* a. (tc. *čorba-*

ğzilyk) = stare de frunțaș, Com. G. D.]. — Din tc. *čorba*.

Tšorbadži, -*jă* adj. }

Tšorbadžijă m. }

Tšorbadžilqe a. }

Tšorbadzqjă m. }

v. *tšorbă*.

Tšórvi n. loc. (Huma).

Tšóșmă f. v. *tšeșmă*.

Tšótșă n. loc. (Huma).

Tšoulă f. Incălțăminte. *Scoasi ună tšoulă di pitșor*, 6/89. *Să-ń dară... tšouli di videală*. 5/XVI, cf. 19.

[Derivat: *tšoulăr* m. = cismar, 6/62; *tšoulitșehi* m. pl. (dim.), ALR. 3345]. — Din mbg. *čevol*.

Tšoulăr m. v. *tšoulă*.

Tšrăemăe (pl. -*tsă*) m. Pușcă de soc, ALR. 1696.

Tšubrică f. Cimbru. *Tšubrica si mănancă cu bacă* (se mănăncă cu fasole). Com. I. L. — Din bg. *čubrica*.

Tšue m. Știulete fără grăunțe, cocian. Știuletele cu grăunțe se numește *pitș*.

Tšucă f. Vârf de deal, deal. *Un gulub alb, tucu di pri tšucă, tšucă meardzi* (= britșu) *8. *Tšucă-Dzâna* n. loc. (Meglenoromânii, I, 20, nota). — Cf. bg. *čuka*.

Tšucăjies vb. IV. Se întrebuințează sub două forme: *tšucăjies* și *tšucnes*, cf. *budăjies*-*budnes*, *tșăpcăjies*-*tșăpnes* etc., (după cum este iterativ sau perfectiv). Sun, bat. *Tšucăjies la ușă* (bat la ușă). *Si dusi la moară, tšucni ăń ușă* (se duse la moară,

sună la uşă), cf. 22/41, 25/64. *Axeană sicară tşucăjaşti* (bate se-cară străină), 697, cf. 18/19. | Țintuesc un cuiu, cf. f a r i c, ALR. 3942. | Intorc, scopesc. *Mertşi nostru la tşucăim*, Com. I. L. cf. ALR. 5330. *Birbeatsi tşucăit* = herbece întors, id. [Şi: tşueuiēs, tşuenēs, vb. IV. D e r i v a t e: tşucăiri (tşucniri) f. = sunare, lovire, scopire; tşueăit, -ă (tşucnit, -ă) adj. = lovit, bătut, întors, scopit. *Tşucnit ăn cap* (dat în cap, bătut cu leuca). C o m p u s (cu pref.): zătşucăiēs (ză + tşucăiēs) = încep să sun, să bat. *Ca zătşucq* (pentru: zătşucăi) *cambana, toată bărbătimea si dunq ăn băsearică*. Com. I. L.]. — Din bg. *čukam*.

Tşueăiri f. }
Tşueăit, -ă adj. } v. tşucăes.

Tşueăitsă f. Vârf. *Loc dinzurat tot di tşucaitsă* (î n t : x greşit: tşucărtsă) *nalti*, 17/69. — Derivat din tşucă.

Tşueăan a. v. tşecan.

Tşueărea - din - tşirniţ n. loc. (Huma).

Tşuehiti N. loc. (Conţco).

Tşueniri f. }
Tşuenit, -ă adj. } v. tşucnes.

Tşueş! interj. v. tşuncăş.

Tşueuiēs vb. IV. v. tşucăiēs.

Tşueurēs vb. IV. (refl.) Mă răscacăr. — Din bg. *čekorja*.

Tşueut a. (Huma). Ciocan, cf. tşecan, tşucan. [S : tşoe a Diminutiv: tşueutie m.] Com. T. P. — Din arom. *čocut*.

Tşueutie m. v. tşucut.

Tşudă f. 1. Minune, miracol, tot felul de minunăţii; orice lucru plăcut de mâncat pentru copii. *Si-ni la ştet tăti ca si-ni ducă tşudi*, 10/81. [Şi: (Oşani) tşudbă (bg. *čudba*) f. = miracol, minune].—Din bg. *čudo*, (arom. *čudie*).

Tşudbă f. v. tşudă.

Tşudēs vb. IV. (refl.) Mă mir, mă uimesc. *Tuntsea ămpirātu si tşudi*, 4/48, cf. 18/4. | Stau pe gânduri şi mă mir. *Tătă-su că si tşudi... iundi si află tari scand*, 2/48. [D e r i v a t e: tşudiri f. = uimire; tşudit, -ă adj. = uimit; tşudil'ă f. = minune, miracol. *Tsel featsi ma mari tşudil'ă*, 20/65. C o m p u s e: (cu pref.) zătşudēs (bg. *začudvam*, mbg. *začudam*), vb. IV. = mă mir, rămân uimit. *Uratsu si zătşudi*, 3/36; zătşudit, -ă adj. = uimit. *Fitşoril' lu ămpirātu... zătşudits, ăntribară...*, 17/78 cf. 21/4; putşudēs (bg. *počudjam*, mbg. *počudam*) vb. IV. = mă uimesc, rămân uimit. *Sōră-sa işq, si putşudi*, 11/80]. — Din bg. *čudja se* (mbg. *se čudam*), (arom. *mi čudisescu*).

Tşudi Tot felul de zaharicale, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Pl. dela tşudă.

Tşudil'ă f. }
Tşudiri f. } v. tşudes.

Tşudisit, -ă adj. (Aromânism în Țărnareca) = tşudit, cf. 32/65.

Tşudit, -ă adj. v. tşudes.

Tșulîneă f. v. *tșîfincă*.

Tșul vb. IV. Ascult. C m. H. I. *Tșulă si-ts spun* (ascultă să-ți spun). [Ind. pres. *tșul*, *tșul'*, *tșulă*, *tșulom*, etc.]. — Din bg. *čul* (part p. act. dela *čuja*).

²**Tșul** m. (Liumința). Velință mică ce se pune sub sămarul calului. In celelalte comune se numește: *pititșoană*. Com. I. L. — Din bg. *čul*.

³**Tșul** m. (Numai în expresia) *ats puș un tșul* = ți-am pus un ciul, se zice la jocul de copii, când copiii se gonesc și unul prinde pe altul. Această expresie se întrebuințează și la curățitul porumbului, când cineva găsește în porumb boabe roșii. Com. C. I.

Tșulă. Nume de oaie.

Tșulîă f. Spin. [Și: *tșil'ja* f.]. Pentru etim. cf. dacor. *ciulin*.

Tșumă f. (Are două înțelesuri). 1°. Flocc de lână. Com. T. P. 2°. Ciumă (boală). *Tșuma cătunu tsista la zăpusti* (ciuma pustii cătunul acesta), 5/91. *Neagra-tșumă* sau *fărla-tșumă*, nume date ciumei. [Derivate: *tșămuligă*, *tșumuligă* și (Oșani) *tșămúgă* f. (Com. I. L.) = umflătură la cap, din cauza unei lovituri. *Ca-l' trasi una 'n cap, al' ișo ună tșamuligă* (... îi ieși o umflătură), id]. — Din lat. *cyma*, (*Dacoromania*, III, p. 43).

²**Tșumă**. n. loc. (Oșani).

Tșumăreăseă. n. de fântână, (Oșani).

Tșumbás m. Mătasea de pe păpușoiul de porumb. Cf. *Tșămbas*. *Tșumbasu di pič*, ALR. 5137. cf. *pič*.

Tșumbăș m. v. *tșămbaș*.

Tșumpuleți f. (La copii). Organul genital. Cf. *tșăpulea - dză, putsă*, ALR. 4872. | *Țâța* urciurului, cf. *tșopcă*, ALR. 3953. — [Derivat: din *tșomp*].

Tșumuligă f. v. *tșămuligă*.

Tșúneăș! interj. v. *tșuncăș*.

Tșúneăș! interj. Strigăt cu care se opresc măgarii din mers. *Dăadu aș zis-ay tșuncăș, și si fat-ay măgar*, 4/60. [Și: *tșúneăș* interj. 3/50; *tșueș* interj.].

Tșuneutél'u N. loc. (Cupa).

Tșung adj. Ciung, beteag. *Tșung s-tived* (să te văd ciung). Com. C. I. ²**Tșung** f. Nume de capră, cf. *neagra, siva, rusa, coza, tșupa*, etc. Com. G. D.

Tșungár m. Arbore bătrân, stejar, căruia i-a căzut coaja și este uscat. — Din bg. *čengă?*

Tșuntșupereă f. v. *tșintșupercă*.

Tșúorbă f. v. *tșorbă*.

Tșúp, **-ă** adj. Oaie s. capră cu urechile mici. *Cumpăraș ună yașă tșupă* (am cumpărat o oaie cu urechile mici, ciulă), ALR. 1803. [Și: *tșúpă* f. Nume de capră cu urechile blegi, capră bleagă. *Un moș aș veă ună capră tșupă* (un moș își avea o capră bleagă). Com. I. G.].

Tșúpă f. v. *tșup*, **-ă**.

Tșupitónă f. Nume propriu.

Tșuplés vb. IV. Ciugulesc. *Tu-rèa șicher ȳo, mămu, Tșupleà-la gâl'inli* (eu vărs zahăr... și găinile îl ciugulesc), 2/III. [Derivat: **tșuplitoăreă** f. = ciocănitoare; *Tșuplitoarca tșupleaști ân caoja di pom dupu ghjem*, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tșuplitoăreă f. v. *tșuples*.

Tșupúg m. v. *tșăpug*.

Tșupuleándză f. v. *tșăpuleandză*.

Tșur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tșuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cibrum* (= *cribrum*), (arom. *tsir*).

Tșuráp m. v. *tșarapă*.

Tșurbadžilqe a. v. *tșorbadžija*.

Tșurlă f. v. *tșăliră*.

Tșurqp m. v. *tșarapă*.

Tșurtșuleán m. v. *tșutșulean*.

Tșuș adv. Pe spate, în cârcă. *Ân Majda si ports tsuș*, 992. [Derivat: **tșúșcă** f. = cârcă. *La duc ân tșușcă*, ALR. 2195].

Tșușt... tșușt! Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tșut, -ă adj. v. *șut*.

Tșúteă f. Joc de copii, cf. *tșutșcă*. *Si jucau tșutcă* (în text greșit: *tșutea*), 19/81.

Tșutnés vb. IV. v. *șutnes*.

Tșutș (pl. -ur) a. Grămadă mică de pământ.

Tșutșăjés vb. IV. Șed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čuçam*.

Tșutșeă f. Joc de copii, 4/41.

Tșutșór m. v. *pitșor*.

Tșutșulă f. Vârf. [Derivat: **nătșulșulés** vb. IV. = mă suiu pe vârful. *Ca si nătșutșuli pri tșireș* (după ce se sui pe vârful cireșului), Com. I. L. [Și: **tșutșul'** că id.]. — In bg. *čučulka*.

Tșutșuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tșutșuleanu aș la dără cuibu prin pșimini. Napcunta táltsoră un tșutșulean*, 6/54. N. loc. (Oșani). [Și: (Lugunța) **tșur-tșuleán** m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. *τουντολεάνος*).

Tșútură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, șinic. baniță. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară ân tșutura di gărnișor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tșutură* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 382.

D

Dă prep. v. *de*.

²**Dă** conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cineva) pe sfoară, înșel (auzit numai în expresia). *La dăbărq* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeaú vb. III. v. *dubeau*.

Dăcoqnt vb. v. *coqnt*.

Dădăr vb. I. } v. *dar*.

Dădărári f. }

Dăfăe vb. III. v. *fac*.

Dăfșătúră f. v. *dauc*.

Dăjă m. Unchiu. *Tsista n-ăj dajă* (acesta îmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).

Dăjma adv. Mereu, întotdeauna. *Lu moșu [feată]... dajma aș trimite pri iundi si nu si toarnă*, (fata moșului mereu o trimetea), 2/11. — Din tc. *daim* (în bulg., sârb., alb.: *daima*).

Dajrè f. Tamburină. — Din tc. *daire*, (arom. *dajree*).

Dajtșoănă N. de fântână în Oșani, Com. G. D.

Dălác m. (La oi). Boală de splină, Com. T. P. *Toati [uoil] sa loși di dălac* (toate oile sunt bolnave de dalac), 2/88. Din tc. *dalak*.

Dăli conj. Dacă. *Că alni să veadă dăli ari ancă ân coș* (căutând să vadă dacă mai este încă în coș), 23/41. *Să videm dali si cadî să la mutșchiș* (să vedem dacă se cade...), 9/12. *Dali ili = sau... sau, ori... ori. Cafcu tșouli tser tu, Teghju, Dali nalti ili slojni* (ce fel de ghetete vrei tu Teghiu (ori) înalte, ori scurte), 1/XI. *Tsi ts-u ligat, capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats?* 1/IV. [Și: **Dăli** 12/38]. — Din bg. *dali*.

Dăli conj. v. *dali*.

Dămâne vb. I. v. *manc*.

Dămeă (pl. *dòmts*) f. Pată, semn ce se pune la oi (s. la orice vită) pe frunte. Cf. bile a g. *Trupu aș pusipit cu dòmts minuti* (trupul îi este presărat cu pete...), B. 12. *Al' pusi damcă* (i-a pus semn), 189. — Din tc. *damga*, (mbg. *damka*).

Damjân m. Nume de persoană. *Damjân năriditu cu multi dvljur*, 12/VII.

Damlà f. Damla, leșin. *Al' căzù damlà* (a leșinat). Com. G. D. — Din tc. *damla*, (arom. *dămlae*).

Dămuzlòe a. Tămazlâc, prăsilă, ALR. 4918. — Din tc. *damazlyk*, (arom. *tămăzlık'e*).

Dănác m. Vițel de un an. *Aș veau un dănác*, 1/44. *Dimineatsta vini vácotu di gunirea dănăcu*, (dimineata veni vremea de mănât vițelul). [Derivat: **dănátșeă** f. = vițea de un an, Com. G. D.]. — Din bg. *danak* (tc. *dana*).

Dănăpòj adv. v. *dinăpoș*.

Dănári f. v. *dun*.

Dănátșeă f. v. *dănac*.

Dăneă adv. (Țârnareca) Adânc, cf. z l ă m b o c. *Prizneă si vedz căt sãn dăncă* (uită-te să vezi cât sunt de adânc), 28/68. — Din lat. *adancus*, -a, -um, (arom. *adîncă*, cf. Capidan, *Aromânii*, 283).

Dândăl m. Putere de a cugeta, gândi, min te. *Ań la lară dândălu*, (m'au zăpăcit, mi-au scos mintea), 190. — Din bg. *dandal* (Pančev).

Dăngărłoc a. Glume nesărate, prostii. Înțelesul «zdrăngănesc», după cât m'am putut informa, nu există. *Tse-i tsista dăngărłoc di tine*, 976. [Derivat: **dăngărđil** m. = om care se ține numai de glume proaste, de prostii, care caută ceartă, 191; **dăngărés** vb. IV. = trăncănesc, spun prostii,

fac glume proaste]. — Din tc. *dangalyk*.

Dăngăres vb. IV. }
Dăngărdzi s. } v. *dăngărlȳc*

Dap vb. I. Dau apă la vite, adăp. *Si viniñ tu si la dap calu* 10/47. [Derivate: **dăpări**, **ăndăpări** f. = adăpare; **dăpăt**, -ă adj. = adăpat; **dăpătúră** f. = adăpare]. — Din lat. *adaquo*, -are, (arom. *adap*).

Dăpă prep. v. *dupu*.

Dăpări f. v. *dap*.

Dăpărȳs vb. v. *dupărȳs*.

Dăpăt, -ă adj. }
Dăpătúră f. } v. *dap*.

Dăpriminés vb. IV. v. *duprimines*.

Dar a. Dar. [Derivat: *dăruies* vb. IV. = dăruiesc, fac dar. *Al' dărui tsărap cu răsinić* (fi dărui ciorapi brodați). Com. I. L.] — Din bg. *dar*.

²**Dar** vb. I. 1°. Durez (cu înțelesul de) zidesc, clădesc, fabric, fac. *Un tsar dară niști cunăchȳ*, 2/65. *Căn aȳ dădeă bușlu tru pimint, casa di h'er si dără* (când dădea cu pumnul de pământ, casa de fier se făcea), 11/67, cf. 15/65, 17/78, 15/34, 2/6, 285, 972, etc. *Dar capu* (mă îmbăt). *Aș la dărȳ capu* (s'a îmbătat), 192. *Dărȳ ună carti* (scrise o scrisoare), 3/16. *Să-ts dar ună carti*, 6/85. *Tsela dvrȳ grȳb* (s'a îmbogătit, a făcut avere), 284. *Dar păzari* (mă toc-mesc). *Noȳ cum vem dărat păzare*, 15/6. *Dar căbăti* (mă fac vinovat). *Tse căbati ari dărată*, 24/68. *Dar*

fărină (macin), 255. || (Fig.) Aranjez pe cineva, îl pun bine, îi dau să înțeleagă bine. *Și la dărȳ șarpili lisitsa* (și-l aranjă pe șarpe, vulpea), 11/12. *Aș si dară lucru* (îmi isprăvesc, îmi aranjez treaba, treburile). *Și-ș-la dărară lucru ancă 'n tsela săt*, 3/II. *Lucru nă si dărȳ*, 3/III. *La dar pri ună vină* (îl slăbesc rău, îl prăpădesc), 6/3. || 2°. (Despre bucate) Prepar, gătesc. *Și dără ună gabanitsă și ună pugatsă*, cf. 127. *Aș să dărȳm băcădarnic*, 19/6. || 3°. (refl.) Devin. *Piducl'u aȳ biȳu sândzili și si dără căt un bivul* (și se făc : căt un bivul), 2/67. || Devin cum eram înainte, ocup locul de mai înainte. *Dăratsi-vă șa cum rats și să videm...* (puneți-vă așa cum erați...), 9/12. || 4. (refl.) Mă îmbrac. *Ca si dărȳ ăn ună rubă, țoți fețili...*, 20/4, cf. 23/4. [Derivate: **dărări** f.; **dărăt**, -ă adj. = făcut; **dărătúră** f. = făcătură. Com. G. D. C o m p u s e (cu pref.): **pridăr** (pri + dar) vb. I. = prefac. *Cătsȳ aȳ pridărȳ cărtea* (se apucă și prescrise s. scrise din nou scrisoarea), 6/55; **dudăr** și **dădar** (du, dă + dar) = termin de făcut, sfârșesc. *Stoȳ să dudătȳm*, 3/XIV. || Derivate: **dudărări**, **dădărări** f. *Proȳi ra di dudărari* (aproape era de sfârșit), 19/6; **dudărăt**, -ă adj. = făcut, isprăvit, (negativul) **nidudărăt**, -ă adj. = neîmplinit, nefăcut. *Nidudărăt lucru*

(lucru neisprăvit)], Com. I. L., (ar m. *adar*).

Dără f. Dara. Com. D. P. — Din tc. *dara*, (arom. *dără*).

Dărări f.

Dărát, -ă adj. } v. *dar*.

Dărătúră f. }

Dărdărăs vb. IV. v. *bărbăres*.

[Derivat: *dărdărál'că* f. = Căruia nu-i tace gura, bârfitor].

Dărjăuă f. (La dulgher) Coada s. toporiștea securei, Com. H. I. (La coasă) Mâner. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: *drăjeuă, dărdzeuă* f., *Dărzeața di băltiță*, 8/75]. — Din bg. *dăržalo* (acelaș cu *dăržalka*) « mâner ».

Dărpés vb. IV. v. *drăpes*.

Dărtoári s. f. v. *dor*.

Dărudés vb. IV. v. *durudes*.

Dărujés vb. IV. v. *dar*.

Daș m. Miel de casă, miel pentru copii, de obicei vopsit cu roșu și purtând întotdeauna clopoței atârnați de gât. Com. I. L. — Din alb. *daš*, (din care bg. *daško*, id.), (arom. *daš*).

Dășădeári f. v. *dușădeari*.

Dăseăl m. Institut, învățător, dascăl. *Că-ń prutsiruș, mămu, dascălu Nicola*, I/III, cf. 3/VI. [Derivat: *dăseălitsă* f. = dăscăliță]. — Din gr. *δάσκαλος*.

Dăseălic vb. I. v. *discalic*.

Dăseălitsă f. v. *dascal*.

Dăseăpit vb. I. (Despre soare) apun, cf. *sca pit*. *Până la dăseăpitarăa șqariluș*, 1/51. [Și: *dăseăpit*

vb. I. Derivat: *dăseăpitări* f. = apus de soare]. — Din lat. *de-excapito, -are*.

Dăseăpitări f. v. *dăscăpit*.

Dăseăre vb. I. }

Dăseăreătúră f. } v. *discarc*.

Dăseătsári f. }

Dăseătsqs vb. IV. } v. *discătsqs*.

Dășel'id vb. III. v. *dișcl'i'd*.

Dăseúlts adj. v. *discults*.

Dăseusătúră f. v. *cos*.

Dăsmăres vb. IV. }

Dăsmărqt, -ă adj. } v. *dizmărqs*.

Dășqd vb. II. v. *dușqd*.

Dășert vb. I. v. *dișqrt*.

Dăstšine vb. III. (Ref.) Descing: *Mi dăstšinc*, ALR. 3314. [Și: *diștšine* vb.] — Din *tsing*, (aro. . *tsing*).

Dătsin vb. I. v. *dutsin*.

Dău vb. I. 1°. Dau. *La tots dădeă bustan*, 5/57. *Si l'-u daș cartea*, 11/42. *S-aș cāndiseș feata să-ts daș pāri multi*, 6/38. *Tsista fustan cot la daș?* (cât dai această rochie?). *Daș drumu* = las liber, dau drumul. *Acu puăts s-la ridits tsista căzanu... si-ts dom drumu*, 8/77. *Daș til'al* = anunț ceva prin teleal, pun teleal să anunțe, să comunice o veste, un ordin. *Tsarlu deadi til'al că tse si feasi estu om* (țarul puse teleal ca să anunțe și să afle ce s'a făcut omul acesta), 18/65. *Al' da di monă* (ii convine), 431. *Daș foc* = dau foc, aprind. *Daș di (s. pri)* = dau peste ceva, îhtălnesc ceva. *Deadi di ună căsă* (dădu de o casă), 4/74. *Moņa qł' deadi di*

moali, 23/41. *Deadără pri un gor-nits* (întâlniră un păr sălbatec), 7/71. *Daḡ dupu...* = dau o fată după cineva, mărit. *Nu ti daḡ dupu uminetsu...*, *si ti daḡ... dupu uşinets*. 2°. (Absolut) Impart (la săraci), dăruesc. *La e paşt şi crătsun dădeà la sirumăş* (la fiecare Paşte şi Crăciun împărţea pe la săraci), 2/46. *Al' mi daḡ* = mă pun, m'apuc, mă pornesc. *Al' tsi deadi, aḡ biù apa*. [D e r i v a t e : *dări* f. = dare; *dat*, -ă adj. = dat. (negativul) *nidăt*, -ă adj. (cu înţeles pasiv). *Cari si treacă pri ya, nu la las nidat* (... nu-l las nedat, adică fără să-i dau vin şi rachiu), 4/31. C o m p u s (cu pref.): *răz-daḡ* (răz + daḡ de pe bg. (sau chiar direct) *razdavam* cu acelaşi înţeles de) = împart, dau la unul şi la altul, dau pomană. *Răzdeadi doḡ plătsints* (împărţi pomană două plăcinte), Com. I. L. [Perf. *ded*. pers. 2, *dideş*, 6/66, *dădeş*, *deadiş*, 8/35, pers. 3 *deadi* şi *deđi*, pers. 3 plur. *deadiră*, *deadără* 2, 3/58. Imperf. *dădeam*, *dădeaj*, etc.]. — Din lat. **dao* (= do) *dare*, (arom. *daḡ*).

Dăue vb. III. (Liumniţa) În celelalte comune şi în spec. la Oşani: *davḡ* (ca în arom.) *Davdzi măḡ mult, că tşărapa si-u dar strimtă* (adaugă [câte un laḡ] mai mult, căci ai să faci ciorapul strâmt). Com. C. I. [D e r i v a t : *dălsătúră* f. = lucru adăugat]. — Din lat. *adaugeo*, -ere (= -ere), (arom. *adavgu*).

Dăvăjés vb. IV. v. *dăviḡă*.

Daviḡă f. Reclamaţiune, proces, plângere. *Dintru tsi să mi aḡcl' idits, ijo să fac daviḡă* (am să vă dau în judecată), 17/18. *Calc daviḡă* = mă duc la judeţ. *Si-u calcă daviḡă*, cf. 11/18, 197. [D e r i v a t : *dă-văjés*, *divăjés* vb. IV. = strig contra cuiva, cert. *Tu fuziş, ma tat-tu si dăvăjască pri tini* (tu fugişi, însă tatăl tău o să te certe). Com. S. H. — Din bg. *daviḡa* (tc.).

Dăzvóm vb. IV. (refl.). Destram. *Si dăzvoami pōndza, acu no-u strindz* (pânza se destramă, dacă nu o stringi), ALR. 1297. [Şi: *diz-vóm* vb.]. — Derivat din *vom*.

De! interj. *De! De, bîru de! De, zisiră, si cătsom căul*, 8/31.

Deà part. *Zăşoş uneac deà* 3/60. Cf. bg., alb. *de*.

Deád m. 1°. Moş. *Ān breg veḡ un deđ c'un băstun*, 10/1. *Bătù di un deđ*, (întâlni un moş), 2/2. *Ia un deád moş*, 3/60, cf. 4/16, 2/25. *Deadu di porc* = burtă de porc, ALR. 4138, cf. b a b ä. || 2°. (La moară) posadă. Com. I. L. [Şi: *deđ* m. D e r i v a t : *deádă* f. (Liumniţa) = bunică. Com. P. M.]. — Din bg. *dědo*.

Deádă f. v. *dead*.

Deál m. (rar) Deal. *Belca-ń latră ān deal* (=băltiţa) *4. (Maides) *ndeal* = în deal, pe colină. *S-la cvătsōts [you] patruzōts di xōli ndeal*. || N. de loc. în Lugunţa, Oşani, Birislav. — Din bg. *děl*.

Deâmi f. plur. (La războiu). Sforile care leagă ielele de fuscii ițelor. Com. H. I. cf. *piduritsă*. — Din.

Deâpin vb. I. Deapăn. *Featile ău dipinară toată ustura*. Com. I. L. [Derivate: *dipinări* f. = depănare, *dipinát*, -ă adj. = depănat]. — Din lat. *dēpāno*, -are (din *pānus*), (arom. *deapin*).

Deâpir vb. I. Smulg părul și în special smulg fulgii la păsări, jumulesc. *Găl'ină ău dipirară*. Com. I. L. || Mă vait, țip. *Mul'area cătsq si deapiră*. id. [Derivate: *dipirări* f. = smulgere, vaiet, țipăt; *dipirát*, -ă adj. = jumulit; *Găl'ină dipirată* (găină jumulită), id. Compus (cu pref.): *prudeâpir* (pru + deapir), vb. I. = țip, Com. V. J.]. — Din lat. *dēpīlo*, -are, (arom. *deapir*).

Dēba N. de fântână în Cupa.

Déchieă f. (Țârnareca). Secundă. *Tse si feasi estu om, șa doḡă dechichi al no-ari iuvă* (...două secunde nu-i nicăeri), 18/65. — Din mbg. *dekika*.

Ded m. v. *dead*.

Dei! interj. *Idi dēaduli deḡ!* (hei, moșule, hei!), 11/56.

Délehi conj. v. *delmi*.

Délmi conj. Fiindcă, de oarece, în cazul când, dacă. *Demi că țor mōntsi ari, mai bun la stă ȳa* (de oarece sunt astfel de chinuri, mai bine...), 13/1. *Delmi că ti ănvirîn* (fiindcă te superi), 6/8.

Delmi șa (dacă-i așa), 6/10, cf. 5/66, 5/27. [Și: *dīlmi* conj., *dēmi*, *dīmi* conj., (mai puțin răspândite) *dérmi*, *dírmi* conj.; (din încrucișarea lui cu *belchi*), *délehi*, *dílehi* conj. *Eḡ, dilchi ũ-ău tradz, nălet si-eș*, 13/68. *Dilchi mi-ntreghḡ, si-ăts spun* (fiindcă mă întrebi, o să-ți spun), 2/66]. — Din bg. *demi*, tc.

Démec conj. v. *dimec*.

Dēmi conj. v. *delmi*.

Deng a. Teanc, balot de marfă, cf. 199. — Din tc. *denk*.

Dérmi conj. v. *delmi*.

Des, — adj. (Țârnareca) Des. *Antrară tru ună urmani multu deasă* (intrară într'o pădure foarte deasă), 10/64. *Călăuzu l'a purtă pri urmanu des*. Com. I. L. — Din lat. *dē[n]sus*, -a, -um (arom. *ndes*, rar).

Déstor N. loc. (Nânta).

Devrè f. Poteră. ALR. 2884. — Din tc. *devre* « întorsatură ».

Dī... dī... dī... Strigătul cu care se cheamă calul când se mână la căruță, ALR. 5485.

²**Di I** prep. 1°. De. *Ca tricut-ău ditsindea di vāli* (... dincolo de râu), 13/61; *Di diparti*, 12/61; *di la ămpirātu*, 8/48. (Arată materia). *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Fustan... di cadifè, di mătasi*, 3/XI. (Arată scopul sau destinația, în unire cu infinitivul întrebuițat în funcțiune verbală). *Tsi lucrū am di fatsiri* (de făcut), 4/85. *Vini vacoțu di gunirea dănăcu...* (de mânat vițelul...). *Tșe mul'ari*

ra di rudiri (era să nască), 1/23, cf. *Di măritarea*, 9/49. *Daŭ di* = dau de, întâlnesc. *Deadi di ună casă*, 4/74, cf. 2/2, 8/12, 413. || 2°. (La construcția genitivului). *Le-la, Meno mori, Riza di lu Zetsea* (ia-1, Meno fă, pe Riza lui Zețea) 1/XIII. *Filea di lu Vinea*, 3/XIII. (Și astăzi chiar la Nânteni). *Asan-bei di Agoș-aga, Ibraim-bei di Gazi, Abdul-aga di Mătșcatu*, etc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17). *Tsista urmân ai di tots nu-i saldi di noi* (pădurea aceasta este a tuturora...), 16/16. || 3°. Pentru. *Ai loc tseastă seară di mini*, 7/47. *Io sam vinit di un lucru* (am venit pentru un lucru), 10/43. *La tots si daŭ di sănătati* (... să dau pentru sănătate), 3/25. *Mult si mântșo stătșunu di mini* (mult s'a muncit săracul pentru mine), 406. || 4°. (La comparație). Decât. *Un cunac ancă cota mai bun di lu ampiratu* (un palat încă pe atâta mai frumos decât...), 17/42. *Mai juni di tini. Ai mai milnic di il'?* (există ceva mai drag decât un fiu?) 441. || II. conj. (Servește, ca și în dialectul dacoromân, pentru introducerea parataxei). De, și. *Na tseasti cărpulin ia-li di li speală* (... ia-le de le sau și le spală). *Tse dăraș di lă li dideș peanili*, (ce făcuși de le dăduși penele), 6/66. *Du-ti dă le sūflitu* (du-te de ia sufletul), 2/22, cf. 1/II, 8/13, 6/19, 10/19, 2/31, 6/37, etc. [Și:

dă prep., conj.]. — Din lat. *dē*, (arom. *dī*).

Djăc m. Copil care însoțește pe preot cu sfeșnicul, ALR. 2738. — Din mbg. *djak*.

Diamán a. Diamant. ALR. 4272. [Și: **diamént** a. Com. T. P.].

Diamént a. v. *diaman*.

Djat a. Imprumut. *Lai pari ân djat* (luai bani cu împrumut). ALR. 1593. — Pentru etim. cf. a n d e t.

Dib a. Fund. *Lq din dib apu di multă bucuril' ă* (luă apă din fund...). [Și: **dîp**]. — Din tc. *dib*.

Dibés vb. IV. (refl.) Mă apropiu încet. [**Dibinda** = pe ascuns, pe furiș, încet. *Ca si pruchiq Defu di luŭ fitșor dibinda*, 10/55]. — Din bg. *děbja* «merg călcând încet ca să nu fiu auzit» (< dacor. *dibuesc*)

Dibinda v. *dibes*.

Dichél' m. Un fel de târnăcop cu doi dinți. *Cu dichel'u pri numir*, (cu târnăcopul pe umăr), 6/XV. — Din bg. *dikel*.

Dicot v. *cot*.

Diesés vb. IV. Primesc, a c c e p t *Pra nu dicsești*. — Din gr. *dé-χουαι*, (arom. *dicsescu*).

Didîntsea adv. v. *dintsea*..

Dif adj. v. *div*.

Dighi! interj. v. *ghidi*.

Dighiós adv. v. *jos*.

Dijăs vb. IV. v. *dijes*.

Dijés vb. IV. Respir, răsufli. *Uomu până dijăști, tucu lă umut ai* (cât trăiește omul, tot cu nădejdea se nutrește), 884. [Și:

dijäs vb. C o m p u s e (cu pref.):
izdiñes (iz + diñes) vb. IV. =
 răsufli. *Fitşoru, di mult că ra*
umăröt izdiñi şi feasi «oh» (băia-
 tul... răsufli...), 3/79; **zădiñes**
 (ză + diñes) vb. IV. = (despre
 animale şi în spec. despre câini),
 miros, adulmec, ating cu botul.
 Com. T. P.]. — Din bg. *diham*.

Dij'a. N. de fântână (Oşani).

Dijós adv. v. *jos*.

Dijúg vb. I. v. *anjug*.

Dijulés vb. IV. Cojesc, jupoiu.
Ca s-toarnă di ş-lea... lostu... tot
grăbu la dijuli, 14/72. — Din sârb.
juliti.

Dilehi } conj. v. *delmi*.
Dilmi }

Diméc conj. Adecă, va să zică,
 aşa dar. *Ca chinisi izmichiaru*
dimec fitşoru lu ampirātu, 12/51,
 cf. 33/51. [Şi: *diméehi* conj.]. —
 Din tc. *demek*.

Diméehi conj. v. *dimec*.

Dilmi conj. v. *delmi*.

Diminéatsa } adv. v. *dimi-*
Diminéatsă } *neatsata*.
Dimineásta }

Dimineátsata adv. Dimineăta,
Dimineatsata văcăru sabaşlea işă
 (dimineăta văcarul încă din zori
 ieşea), 1/44. *Ca vini dirip dimi-*
neatsata, 9/55, cf. 17/7, 10/85,
 8/42, 10/9, 2/28, 24/8. [Şi: *dimi-*
neásta adv. (Huma), 3/70, *dimi-*
neátsă, dimneátsă adv. (aromânism
 în Țárnareca), 8/56]. — Deri-
 vat din **demane*, (arom. *dimi-*

neatsă).

Dimin'ie N. loc. (Nânta), Com.
 H. I.

Dimitnitsi pl. Aba mai groasă.
Dimitnitsi aji şaic mai gros cu 4
litsi. Com. GH. T. Cf. I i t. — Din
 mbg. *dimitnici* (din *dimija*).

Dimpriună v. *priună*.

Din prep. Din. *Unu ra ca din*
Luguntsa, ară altul ca din Umă,
 1/18, 17/77. *Din timp* = la anul,
 în anul viitor, 785. — Din *di* + *ân*.

Dinăinti adv. v. *nainti*.

Dinăoară adv. (întrebuințat a-
 proape numai sub forma) *din*
dinăoară = dintr'odată, deodată,
 imediat, îndată. *Iel din dinăuară*
lăgö (el imediat alergă), 11/7, cf.
 2/16, cf. 11/25, 7/25. [Şi: *di-*
năuară, diună-uară adv.]. — Din
di + *ună* + *oară*, (arom. *dju-*
noară).

Dinăpói adv. } v. *năpoi*.
Dinăpóju m. }

Dinăuară adv. v. *dinăoară*.

Dineoă adv. v. *ncoă*.

Dineóla adv. v. *cola*.

Dindi adv. v. *ditsindea*.

Ding'il (pl. *-li*) a. Osie. ALR.
 5614. — Din tc. *dingil*.

²**Dingu** N. loc. (Huma).

Ding'u m. Maşină pentru cu-
 răţitul grăului. — Din tc. *dink*.

Dinjuăs adv. v. *dijos*.

Dințea adv. Dincoace. *Adits*
dințea (veniți dincoace), 18/29.
 [C o m p u s: *didntsea* adv.]. —
 Din lat. *de-hince* CDDE. 841.

Dinti m. Dinte. *Dintsil' să-l' scoată un-căti-un*, 13/1, cf. 923, 202. *Dintsil'-babăi* m. = floare numită țsitșots. || — Din lat. *dens, dēntem*, (arom. *dinte*).

Dintri prep. v. *dintru*.

Dintru prep. (numai în Țârna-reca). Dintre, din. *Dintru muntsă* (din munți), 24/64. *Dintru-că* = pentrucă, fiindcă. *Nu băgau tru minti, dintri că vreau să-l' džungă fitșoril'*, 8/64. *Dintru că ra mai ubavă* (fiindcă era mai frumoasă), 8/39, cf. 32/40, 18/41. Pentru. *Dintru mai mari salamlȳc* (pentru mai mare siguranță), B. 14. *Dintru(ca)* = pentru ca, ca să. *Dintru si poată isȳri vlaga* (ca să poată ieși umezeala), B. 8. *Dintru ca si spună* (pentru ca să arate), 1/41. *Dintru tsi* = de ce, pentru ce. *Dintru tsi să mi anc'l'idits*, 17/18, cf. 25/18. [Și: (Țârna-reca) *dintri* = pentru, din cauza. *Fitșoril' nă-l' mâncai dintri timi* (mi-am mâncat copiii din cauza ta). — Din lat. *de + inter*.

Dinuntru adv. v. *nuntru*.

Dinzúr prep. Imprejur, jur împrejur. *Dinzur di ia* (... împrejurul ei), 9/79. [Derivat: *dinzúr* și *andi(n)zúr* vb. I. = înconjur, *Andiszurȳ ună-ură udaia*, 34/51. *dinzurări* și *andi(n)zurări* f.; *dinzurát, -ă* adj. = înconjurat. *Dinzurat tot di tșucaitsă*, 17/69. | **Compus** (cu pref.): *zădinzúr* (ză + *dinzur*) vb. I. = impresor. Com. G. D.]. — Din lat. *gyurus*.

Dinzúr vb.

Dinzurári f.

Dinzurát, -ă adj.

} v. *dinzur*.

Dioaneulò adv. v. *cola*.

Diòel'u în expresia *leay diocl'u* (deochiez).

Dip v. *dib*.

Dip adv. Neapărat. Com. V. J.

Dipártári f. v. *dipártex*.

Dipártéz vb. I. Depărtez, (refl.) mă depărtez. *Si dipártȳ uneac* (se depărtă puțin), 4/39. [Derivat: *dipártári* f. = depărtare; *dipárti* adv. = departe, cf. 5/67. **Compus** (cu pref.): *zădipárti* *zăndipárti* (ză + *diparti*) adv. = puțin mai departe. *Punim în sfaca odaia vasi di tsară... ama zăndiparti*, B. 1, cf. 13. *Că fusi mai zădiparti*, 14/31; *dipártizés* vb. I. = îndepărtez, Com. T. P.]. — Din lat. **dē-quartare*, (arom. *dipártedzy*), cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 500.

Dipárti adv. v. *dipártex*.

Dipártizés vb. I. v. *diparti*.

Dipinári f.

Dipinát, -ă adj.

} v. *deapin*.

Dipirári f.

Dipirát, -ă adj.

} v. *deapir*.

Dipriúnă adv. v. *priună*.

Dipún vb. III. (Numai în Țârna-reca) Cobor, dau jos, (refl.) mă cobor, cf. *disfac*. *Feata nu si dipuneà* (fata nu se dădea jos) 21/64, cf. 17/64. — Din lat. *dē-pōno, -ère*, (arom. *dipun*).

Diputát m. Deputat, ALR. 2602. — Dacor.

Diră f. Urmă, dâră. *Al' lq dira* (fi luă urma) i-a dat de urmă, 203. — Din bg. *dirja*.

Dirée a. Stâlp. *Ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stâlpul casei), 422. — Din tc. *direk*, (arom. *direc*).

Dirép adv. prep. v. *dirept*.

Dirept, -ă adj. și adv. Drept, adevărat, așa cum este. *Si spunits drept* (să spuneți drept), 19/39. *Dirept ân cătun*, 3/X. [Și: **dirép**, (**diríp**) adv. = tocmai. *Diríp dimineatsata*, 9/55. || prep. = la, lângă. *Mul' arja, direp rudiri, si-n-loșq* (muierea, la naștere se îmbolnăvi), Com. I. L. *Si dusiră direp marzinea di cătun* (se duseră lângă marginea satului). || In ajun. *Diríp Crătșun* = în ajunul Crăciunului; **diriptăti**, **driptăti** f. = dreptate, cf. 17/77, 6/12; **direptós**, -oasă adj. *Tsista yom aï mult direptos* (omul acesta este foarte drept), Com. I. L.; (rar) **drept** (cu negativul) **nidrépt**, -ă adj. = nedrept, Com. T. P.]. — Din lat. *dirēctus*, -a, -um și *dirēcto* adv., (arom. *ndreptu*).

Direptós, -oasă adj. } v. *direp*.
Diriptăti f. }

Dirmi conj. v. *delmi*.

Dirsa f. Invățătură. *Dirsa ta si-u tșon minti*, 842.

Dirvișnie m. (La nuntă). Cel care servește vin la nuntași, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 46).—

Din bg. *děver* (?)

Diságă (pl. -sɔz) f. Desagi. *Li puni... ân disɔz*, B. 4. *Li puni ân disagă*, 26/94. — Din gr. *διόαξι*, (bg. *disagi*), arom. *disagă*.

Disealie vb. I. Descalec. [Și: **dăsealie** vb.]. Cf. *ancalic*.

Disealts vb. I. v. *ancalts*.

Diseantări f. v. *discont*.

Diseapit vb. I. v. *dăscapit*.

Diseare vb. I. Descarc. *Tsel' a li turnară vitili și li discărcără*, 6/24.

[Derivate: **diseareări** f. = descărcare; **diseareăt**, -ă adj. = descărcat; **diseareătură** f. = descărcătură]. — Din lat. *discarr(i)co*, -are, (arom. *discarcu*).

Diseareătură f. v. *discarc*.

Diseătșqs vb. IV. Desprind ceva, iau din cuiu. Com. P. M. [Și: **dăseătșqs** vb. Derivat: **diseătșări** și **dăseătșări** f.]. — Din bg. *kačvam*, (arom. *discačy*).

Diseh'e vb. I. v. *dispic*.

Dișel'id vb. III. Deșchid, des-cuiu. *Au dișcl'isi unec pōrta*, 14/7. *S-la dișl'iz*, 14/11, cf. 9/11, 22/55, [Și: **dășel'id** **dișl'id** vb., III. 16/73. Derivate: **dișel'is**, -ă (**dișl'is**, -ă)-deșchis. *Să la las cutetsu dișl'is*, 11/12, cf. 11/1. **dișel'izătōr** m. = cheie, deschizător; **dișel'izătūră** f. -deschizătură].— Din lat. *disclūdo*, -ere, (arom. *dișcl'id*).

Dișel'is, -ă adj. v. *dișcl'id*.

Dișel'itōr s. m. Rășchitor. cf. *mutuvilă*, Com. I. L.— Pentru *rășcl'itor* (ca în arom. *dișcl'itor*).

Dişel'izătór m. }
 Dişel'izătúra f. } v. *dişcl'id.*

Discoápir vb. IV. Descopăr.
La scoasi la păzari, la discupiri,
 523. [D e r i v a t e: *discupiri* f.
 = descoperire; *discupir'it, -ă* adj.
 = descoperit; *discupiritúra* f. =
 desvelire]. — Din lat. *discō(o)-*
perio, -ire, (arom. *discoapir*).

Discoant vb. I. Descânt *Añ*
discoant la cap, 8/30. [D e r i v a t:
discoantári f. = descântec, descân-
 tătura]. — Din lat. *dis-canto, -are.*

Discoptş gb. I. v. *coptşe.*

Discoş gb. III v. *cos.*

Diseréna N. loc. (Cupa), Com.
 N. T.

Disculţ, -ă adj. Desculţ. *Până*
şi disculţ fuzi, 5/44. [Şi: *dăsculţ*
 adj.]. — Din lat. **discūlcus, -a,*
-um, (arom. *disculţ*).

Discupiriri f. }
 Discupir'it, -ă adj. } v. *discoaper.*
 Discupiritúra }

Discusătúra f. v. *cos.*

Dislác vb. III v. *fac.*

Disláš vb. I v. *aňfaş.*

Dislúnd vb. I v. *fund.*

Di-júg vb. I. }
 Disjugătoári f. } v. *aňjug.*

Dişl'id vb. III. v. *dişcl'id.*

Dişort vb. I. v. *dişart dişartă.*

²Dişort dişartă adj. Gol, deşert.
Dişort tufeac (puşcă goală), 811.
Dişartă încă (pâlnie goală, cap
 prost). [D e r i v a t: *dişort* şi *dă-*
şort vb. I. = deşert, golesc. *Ca*
l'a dăşartat-aş satsil', saldi fur-

lină (deşertând sacii, numai gal-
 benii), 11/60]. — Din lat. *dēsērtus,*
-a, -um, (arom. *deşertu* vb.).

Dişparasi (Turcism). Plată pentru
 dinţi. Turcii, după ce se ospătau
 bine la ţăranii creştini, le mai ce-
 reau acestora să plătească gloabă,
 pentrucă şi-au tocit dinţii mâncând
 din avutul lor. — Din tc. *diş-*
parasi. «bani pentru dinţi». (cf.
fil di ş).

Dispărătúra f. v. ^o*dispărş.*

Dispărş vb. IV. Inţep tare,
 străpung cu ceva ascuţit. *Mi dispă-*
rş di ună ramură (mă înţepai de o
 ramură), Com. G. D. — Pentru
 etim. cf. *a m p a r.*

²Dispărş vb. IV. Descos, stric
 ceea ce am cusut, desprind, jupoi.
 [D e r i v a t: *dispărătúra* f. =
 descusătură, desprindere, jupuire].
 — Din mbg. *param* şi *rasparam*
 «descos».

Dispárt vb. IV. Despart *Un*
munti l'a disparti, *85. cf. 501.
 [Şi: *dispártsş* vb. IV.], (arom.
dispartu).

Dispártsş vb. IV v. *dispart.*

Dispie vb. I. Despici, sfâşiu. *La*
scoşi cutsotu, aş dispico, 18/19.
 cf. 135, 818. [Şi: (Ţârnareca):
dişchie vb. I. *Lo cu ună bălţiică si*
dişchie leamni, 20/68. D e r i v a t:
dispieári f., *dispieát, -ă* adj. =
 despiciat, lărgit. *Ari rostu dispicat că*
gură di măgar, 985; *dispieătúra* f. =
 despiciătură]. — Din lat. *de-spico,*
-are.

Dispieári f.

Dispieát, -ă adj. } v. *dispic.*

Dispieátúrá f. }

Displités vb. IV. v. *amplites.*

Dispól' vb. I. Despoiu, desbrac (refl.), mă desbrac. *Si dispul' o... și si culço cola* (se desbracă și se culcă acolo). [Derivate: **dispul'ári f.** = despuiere; **dispul'át, -ă** = sărăcit]. — Din lat. *despolio, -are*, (arom. *dispol'ú*).

Dispriminés vb. IV. v. *primines.*

Dispul'ári f.

Dispul'át, -ă adj. } v. *dispol'.*

Diștét vb. I. Deștept, (refl.) mă deștept, *Io din son mi diștitaș* (eu din somn mă deșteptai), 5/79. *Ardeau cota mult, cot s-diștitó fitșoru*, 6/74. [Și: (Țárnareca)

diștjăt vb. I. *S-mi diștjătš* (să mă deștepti). Derivate: **diștitári f.**; **diștitát, -ă adj.** = deșteptat; **diștét, -eată** = deștept, inteligent; **diștitátšúni f.** = deșteptăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *de-excito, -are*, (arom. *dișteptu*).

²Diștét adj.

Diștjăt vb. I.

Diștitári f.

Diștitát, -ă adj.

Diștitátšúni f.

} v. *diștet.*

Distórn vb. I. v. *torn.*

Distrám vb. I. Destram. Com. G. D. — Din lat. *trama, -am.*

Distšine vb. III. v. *dăstšinc.*

Distúp vb. I. v. *stup.*

Disúpră prep. Deasupra. *La pusi pri disupră*, 4/17. *Ișî disupră*

di moară, 15/72. || adv. In sus, sus. *Calu la lășo disupra di cătun.* [Și: **disúpra** prep. adv., **disúpru** adv. *Si pusi disupru*, 22/41]. — Compus din *de + supra*, (arom. *deasupra*).

Disúpra }

Disúpru }

prep. v. *disupră.*

Disutecăjés vb. IV. v. *utcăjés.*

Dítu prep. v. *tru.*

Ditsé conj. De ce, pentru ce, cf. c o t s i. *Ditse nu la știu ăo toș bərbăt*, 10/49, cf. 9/49. [Și: **ditsi** pron. *Ditsi șa cõnts lisitsu?* 8/30]. — Derivat din *di + tse*.

Ditsl pron. v. *ditse.*

Ditsindea adv. Dincolo, din cealaltă parte. *Ditsindea di ună vâli*, 2/61, (dineolo de o vale). *Distindea di mări* (dincolo de mare), 5/33, cf. 4/33, 21/55, 13/61. [Și: (Țárnareca, aromânism) **díndi** adv. *Dindi di vali* (dincolo de râu), 37/65]. — Din lat. *de-ecce-inde*.

Diu a. Răsuflare, respirație, duh. *Nu putea să-ș la tșonă diu* (nu putea să-și țină respirația). Com. I. L. — Din mbg. *diho*.

Djúnă-uară adv. v. *dinăoară.*

Djũndi adv. v. *ũndi.*

Div, -ă adj. Sălbatec. *Și căzú tsela divu uom* (și căzu omul acela sălbatec), 4/85. [Derivate: **dívitš m.** = fiară sălbatecă, sălbatec. 206; **divétš m.** = strigoiu, ALR. 4234; **dívutînă** (mbg. *divotina*, bg. *divotija*) f. = fiară (sălbatecă). *Ari șerp și lanti multi divutiň* (sunt șerpi și alte multe fiare), 12/86;

divátšcă adj. = sălbatecă]. Com. G. D. — Din bg. *div*.

Divăjés vb. IV. v. *dăviă*.

Divátšcă f. }

Divițș m. } v. *div*.

Divuțină f. }

Dizámflu vb. I. v. *anflu*.

Dizansq̄r vb. I. Scot de pe șir. cf. a n ș o r.

Dizbét vb. I. v. *ambet*.

Dizgl' éts vb. I. }

Dizgl' itsári f. } v. *angl' ets*.

Dizgl' itsát, -ă adj. }

Dizgróp vb. I. }

Dizgrupári f. } v. *groapă*.

Dizgrupát, -ă adj. }

Dizgulés vb. IV. Despoiu în pielea goală (întrebuintat în Țăr-nareca), Com. N. T. [Derivate: **dizgulíri** f., **dizgulít, -ă** adj. = despoiat în pielea goală]. Cf. g o l.

Dizgulíri f. }

Dizgulít, -ă adj. } v. *dizgules*.

Dizlég vb. I. v. *leg*.

Dizmărqs vb. IV. v. *umărqs*.

Dizmintés vb. IV. v. *mintes*.

Dizmurtsqs vb. IV. v. *an-murtsqs*.

Diznód vb. I. v. *nod*.

Dizváles vb. IV. }

Dizvállít, -ă adj. } v. *anváles*.

Dizvártés vb. IV. v. *anvártes*.

Dizvés vb. IV. v. *anves*.

Dizviījéz vb. IV. v. *anviīes*.

Dizviríni f. v. *virin*.

Dizvóm vb. IV. v. *dăzvom*.

Dizvéts vb. I. v. *anvéts*.

Doári vb. II. Doare. *Tsi ts-u*

ligat capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats? (ce ți-ai legat capul, M., te doare mult, ori vrei de faci așa?), 1/IV. [Postv. **dor** (pl. *dorur*) a. (lat. *dolus*) = durere. *Am un mari dor* (am o mare durere). Com. C. I. (Forma *du-reari* este aproape neîntrebuintată). Derivat: **duritúra** f. = durere C m. G. D.]. — Din lat. *dōleo, -ēre*, (arom. *doare*).

Dóeă f. Nume de femeie.

Dóetur m. Medic.

Dódă f. Nume ce se dă surorii mai mari de către surorile mai mici, cf. *bebi* (pentru fratele mai mare). Com. G. D. — Din bg. *doda*, (arom. *dodă* în Vlahoclisura).

Dódole (Bulgăristm) Paparudă. *Oi dodole, mili buje... vai dodole, vai dodole*. Com. T. P. cf. *du-dulets*.

Doi, două num. Doi, două. *Dijos rau doi primatar* (jos erau doi neguțători), 9/71. *Tse si feasi estu om că două dechichi al no-ari*, 18/65, 6/74, cf. 3/29. [Și: (Liumnița, Cupa) *duăi*, (feminin) *dou, dou*. Articulat: (masc.) *doił', duăił'*, (Țăr-nareca) *doił' ă. Fratsił' doił' durmeau* 8/55, cf. 6/7, 4/6, 11/39. *Bun ama duăił' frats mai mățscatsił'*, 5/73, cf. 14/65, cf. 6/64, 7/68, etc. (fem.) *douli, (douli)*. *Douli zești* (douăle degete), 17/9. *Douli or* (douăle dăți), 2/11. Ordinal: *doiłi, (fem.) douli*. *Doiı-ver* = văr al doilea

Com. I. L. *La doqli zqli* = a doua zi, id. C o m p u s : **andoi** = câțiva, unii (arom. *ndoï*). *Andoi si făle, andoi si plândze di fitșoril lor* (unii se laudau, unii se plângeau...); **doisprăts, dqușprăts** cf. 11/7. *Un picurar cu dqușprăts di uoi; dquzqts, dquzăts*, cf. 11/7, 10/42. (Liumnița, Cupa), *duău-zots*, 17/73]. — Din lat. **doi* (= *dui*), arom. *doi*.

Dôjnitsă f. Oaie căreia i-a murit mielul. — Din bg. *dojnica*.

Dôjprats num. v. *doi*.

Dômeă f. N. de capră.

Dômn m. Dumnezeu. *Ăn dômnuluț lucrū* (în lucrul lui Dumnezeu), 13/60. *Di tuntsea 'ntsileasiră căra... dômnū*, 19/56. *Bre doamni, cari mi li leă gâl'iniți?* cf. 752, 2/56. [Și: **dômnū** m. (La vocativ și *domnuli*: *Dômnuli, dômnuli, nu-Ń dai beri un cumat di pōni*, 2/50). **Derivat**: **dumnese, -eaceă** adj. (numai în Țârnareca) = domnesc. *Casă dumnească* (casă boierească), Com. V. J. — Din lat. *dômnus, -um*, (= *dominus*), arom. *domnu*.

Dônceă f. Nume de femei. Com. S. H.

Dor a. v. *doari*.

²Dor vb. I. (Țârnareca și Huma). 1°. (Înțeles propriu) taiu lemne cu săcurea. *Si dusi si doară* (se duse să taie lemne), 21/55. *Ia un Ńom cuola doară* (uită un om acolo taie lemne), ib. || 2°. Cioplesc. *Lupătar'i si duc lă durarea* (lopătarii se

duc să cioplească lemne). Com. V. J. || 3°. Fig. *Dau în cineva, îi trag, îl bat. Atsi cu lostu că-l dură* (și când i-a tras, i-a tras cu bâta), 15/69. [**Derivate**: **durări** f.; **durăt, -ă** adj. (mai ales negativul) **nidurăt, -ă** adj. = nelucrat, necioplit. *Lemn nidurat*, se zice despre un om necioplit, 55; **durătūră** f. = tăiat, tăietură. *Dulatșcă di durătūră* (bardă de tăiat), ALR. 6634; (Nânta), **dărtoări** (<lat. *dolatoria*) = secure m. mică. Com. H. I.] — Din lat. *dôlo, -are*.

Dorm vb. IV. Dorm. *Nu puteau s-doarmă*, 2/77. *Tuăts durmeay*, 4/77. *Durmiră*, 15/39. *DorŃă, dorŃă*, (dormi, dormi) 16/68. [În Țârnareca se conjugă, ca în arom., de asemenea și în Oșani; per f. s. se aude *durŃiț*, pe lângă *durmiț*. | **Derivat**: **durmiri** f. = dormire. **Compușe**: (cu pref.) **zădorm** (ză + dorm) vb. IV. = adorm, m'apucă somnul (după bg. *zaspavam*, cu același înțeles). *Șu zădurŃiră* (și adormiră), 13/68. *Ca zădurmiră*, 10/31, cf. 19/14; **zădurmit, -ă** adj. = adormit. *Sam zădurmit*, 5/34; **nădorm** (nă + dorm) vb. IV = mă satur de somn, dorm bine (după bg. *naspavam*). *După tsi si nădurmi, si sculă* (după ce dormi bine, s'a sculat), Com. G. H. T.; **prudorm** (pru + dorm) vb. = îmi vine somn (cf. bg. *pri-s. prěspavam*). *Ca amno, amno, al' tsi prudurmi ăn drŃm* (după ce

umblă, umblă, l-apucă somnul), 12/51, **pridorm** (pri + dorm, de pe bg. *prěspivam*, cu același înțeles de) dorm din nou, adorm, după ce am mai dormit. *Si diștitō și ară pridurmi* (se deșteptă și din nou adormi), Com. I. L.]. — Din lat. *dormio*, -ire, (arom. *dormu*).

Dormă f. Creangă de lemn, lemn. *Dorma popăl'ă* = n. de loc. lângă Nânta, propriu zis « lemnul sau crucea popii », (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 16). — Din bg. *drăma*.

Dosta adv. Destul, cf. d u s t u r. *Dosta durmits* (destul dormirăți), 16/7. *Nu ra dosta* (nu era destul), cf. 12/58, 694, 749. — Din bg. *dosta*.

Dou	} num. f. v. <i>doj</i> .
Dqu	
Două	
Dquă	
Dousprats	
Dquzäts	
Dquzots	

Dövnie m. Duhovnic. *Ca si dusi la dovnicu*, 2/57. *Dovnicu aji zisi*, 4/57. [Derivat: **duvés** vb. IV, (Cupa) = spovedesc. *Si dusi si duvească* (se duse să se spovedească), 1/57. — Din bg. *duhovnik*.

Drac m. Drac. *Tsista drăc* (acest drac), 10/79. *An tini ray tots dratsil'*, 6/14. *Au dratsl'ăi maică* (mama dracului), 7/67, cf. 4/3, 13/68, 177, 211, 216. [Derivate:

drăchitsă f. = drăcoaică; **drăeúts** m. = drăcușor; **drăeurijă** f., **drăelqe** a. = drăcie; **drăeurés** adj. = drăcesc]. Com. G. D. — Din lat. *draco*, (arom. *drac*).

Drăchitsă f.	} v. <i>drac</i> .
Drăelqe a.	
Drăeurijă m.	
Drăeúts m.	

Drag, -ă adj. (Numai în expresiunea) *di s. ca di dragă* = bine, plăcut. *Tse-i că di dragă*, 224. — Din bg. *drago*.

Drăgășcă N. loc în Barovița.

Drăgni N. loc. (Lugunța).

Drăjăuă f. v. *dărjauă*.

Drămoń m. Ciur cu găuri mai mari. [Derivate: **drămunisés** vb. IV = trec prin ciur, cern; **drămunis't**, -ă adj. = cernut. *Ai tsirnut și drămunisit* (este cernut și trecut prin dărmon), 225. — Din gr. *δρομόν*.

Drămunisés vb. IV.	} v. <i>drămoń</i> .
Drămunisít , -ă adj.	

Drăndzél (pl. -eali) Așchie (Huma). Com. T. P.

Drăngărés vb. IV. (Despre căruță) hurduc. *Ni drăngărăești* (mă hurducă), ALR. 5639.

Drăpătš m. v. *drăpes*.

Drăpés vb. IV. (refl.) Mă scarpin. *E, tșestă șeră tsi mi drăpēm mult*, 11/16. || Smulg. *Al' drăpes peinili ili pirduu* (îi smulg penele), ALR. 5695. Și: **drăpés** vb. IV. [Derivat: **drăpătš** m. = om care se scarpină mereu, păduchios,

(fig.) care își bate joc de alții, 226]. — Din bg. *drapam*.

Drătlîu m. Om de nimic, om fricos, (etimologic) căcăcios. — Din mbg. *dărtlija*.

Drătsés adj. v. *drac*.

Dréană m. N. de persoană. *Nu mi lițșeă... ănlu Dreană grămoz* (numi stătea bine în căsnicia lui Dreană), 11/IV.

Dreapta f. (Mâna) dreaptă. *Unu di la dreapta și lăntu di la leava*, 18/56, cf. *direct*.

Dreăzgă f. Pădure deasă. Com. G. D. — Din bg. *drězga*.

Drept adj. v. *direct*.

Drin m. nume de plantă în Liumnița, corn. *Tsela yomu catso si tsopă*: «*sadra cacă drin, sadra cacă drin*», 8/20. — Din bg. *drěn*.

Drîndupea adj. Se zice copiilor care se joacă alergând de colo până colo, după un joc de copii bulgăresc: *drân-dup'a*.

Driptăti f. v. *direct*.

Drisliv, -ă adj. *prun drisliv*, ALR. 6682, cf. *prun*.

Drișteală f. v. *drușteală*.

Drob a. Ficat, 977, cf. 254. *La furniz al' deadi droburli*, 2/49, cf. 254, 977. *Drob alb* = plămân. Com. G. D. — Din bg. *drob*.

Drobică. N. loc. (Nânta).

Drogumán, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Drubăc m. v. *drubes*.

Drubăc m. Loc spinos ALR. 6256; desiș, ib. 6362. *Antru ănlu drubac*, ib. 6363.

Drubés vb. IV. Dumic, foc bucăți. *Ca drubi doșu căldor*, 8/19, cf. 11/19, *Drubes leamni* = despic lemne. *Si drubes leamni*, 17/55. || bat, sting în băți. *Tăti să-ń-mi tăltășcă... bebi să-ń-mi drubească*, 3/I. [Derivate: *drubiri* f. = îmbucătățire; *drubit*, -ă adj. = dumat, *Drubit mănăncă*, 270; *drubitură* f. = fărămitură, bucățică. *Minutli drubitur di fronză*, B. 6; *drubăc* m. = cel care ducă mică (?) | C o m p u s: (cu pref.) *răzdrubés* (bg. *razdrobjavam*, mbg. *razdrobam*) vb. IV. = fac în bucățele mici. *Aș flo turta... aș răzdrubi*, 23/6, *zdrubés* vb. IV, (mbg. *zdrobam* cu același înțeles de) îmbucătățesc, fac bucățele, ducă mică. *Stoș să-ts zdubes ună căldari di carni*, 10/19. — Din bg. *drobja*, (mbg. *drobam*).

Drubiri f. } v. *drubes*.

Drubit, -ă adj. }

Drufulăt, -ă adj. v. *durfulat*.

Drugă f. Drugă, ALR. 5851. — Din mbg. *druga*.

Drujdeală f. Drojdie (numai în sensul când unele lucruri ținute laolaltă putrezesc sau se strică. Așa, bună oară, se zice) *Pitlidžănilu drujdeal'ă si facă, cu l'a tsqń ănlu torbă* (pătlașelele o să se facă drojdie, dacă le ții în traistă). Com. C. I. — Din bg. *droždje*.

Drum a. 1°. Drum. *Si dar ună bătsol'ă ȳa ăn drŭm*, 2/56. *Ăn drŭm bătŭ...* pri tsela moșu, 14/34, cf. 3/31, 3/13, *Tradzi drumu* = vezi-ți de treabă, 228, cf. 8/77, 230. *Drumu-di-leasă* n. loc. (Lugunța). *Drumu-di-mănăstir* id. ib.; *Drumu-di-Nonți*. id. ib.; *Drumu-di-uma* id. (Barovița); *Drumu-di-viŭur*, id. (Lugunța); *Drumu-Domnulŭi* (mumușului) = calea laptelui; *Drumu-mari* n. deloc. (Lugunța). *Drumu-turtses*, id. (Oșani). || 2°. (Cu înțeles local). In drum, pe drum. *Nu vizuș, bra milu, vrin ȳom cu vrină poarcă drŭmu* (... cu vreo poarcă în drum). *Li vlitșau drŭmu* — le târau pe drum), 9/10. *Chinisiră drŭmu* (porniră pe drum), 19/12. [Și: (foarte des) *drŭm* a. Derivat: *drumăc* a. = cărare, drum. *Luvatșu ișo la drumăc*, 7/21, cf. 11/49; *drumătôr* (în Liumnița), *drumutôr* m. = călător, drumet]. — Din bg. *drum*.

Drŭm a.

Dru măc a.

Drumătôr m.

} v. *drum*.

Drumburés vb. IV. Joc copilul mic hopa-hopa, ALR. 2659.

Drŭmu-di-Urtie. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22).

Drumutôr m. v. *drum*.

Drușteală f. Piuă, vâltoare, dâr-stă. (Intrebuințată la Țarnareca), Com. I. T. [Și: *drișteală* f.]. — Din paleosl. *drăstŭ*.

Druždóvnie m. Insectă mai mare

care iese după ce a plouat; este galbenă ca gușterul și seamănă cu crocodilul. *Tsi eș ca vrin druždelnic* se zice despre unul care este îmbrăcat în haine vopsite în mai multe colori. Com. GH. T.

Du prefix. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 196).

Duăc (Numai în expresia). *Al' vini duăc* = i-a dat de hac, 238. — Este acelaș cu ²*ac* și cu dacor. *hac*. Forma mgl. trebuie să vină din *de-hac*. Aceeași expresie există și în arom. *il' vini nduhak'e*.

Duăi num. v. *doj*.

Duán m. Șoim de munte.

Duárd vb. III. v. *ard*.

Duăuzots num. v. *doj*.

Dubără f. (Turcism) Înțelegere secretă, tragere pe sfoară. Com. I. L. — Din tc. *dubara*.

Dubeau vb. II. v. *beau*.

Dubiés, vb. IV. Dobândesc, câștig. *Un măgar aŭ dubiŭ* (un măgar dobândii), 8/60.—Din bg. *dobivam*.

Duc vb. III. Duc (refl.) mă duc. *Cari si u poată dutsiri feata* (cine o va putea duce fata), 4/34. *Lisitsa... si dusi*, 4/13. *Ai să nă dutsim* ib. *S-ti duts*, 3/38, cf. 6/54. *Si dutse* (se ducea), 2/3. *Si dutsey ca oiŭi*, 1/3. *Mi-am dus*, 16/18. *Nu si veș dus*, 8/28. *Du-ti tu*, 10/3. *Duts-ti cu sănătati* (du-te cu sănătate), 15/69. *Ti pots dutsiri* (te poți duce), 9/78. *Ti duseș* (ești mort), 26/32. [Derivate: *dútsiri* f., *dus*, -ă adj.; *Compus-*

(cu pref.): **pridúe** (pri + duc) vb. III. = mă duc cu gândul. *Nu tri-buiaști s-na pridulsim* ca..., B. 15. | **Postv.**: **dúcă** f. *Nu ieș juns di ducă* (nu ești ajuns de pornit), 3/89. — Din lat. *dūco*, -*ere*, (arom. *duc*).

²Duc vb. III. Aduc. *Ats duc și cujoc și peșt* (îți aduc și cojoc și...), 3/30. *Tse duseș* (ce ai adus), 12/38. *Să duts* (să aduci), 2/22, 16/65. *Du-la* (adu-l), 2/20. — Din lat. *addūco*, -*ere*, (arom. *aduc*).

Dúcă f. v. *duc*.

Ducăroș vb. IV. Nemeresc, gă-sesc pe cineva în bune dispozi-țiuni. *Tse la ducăroș*, 233, (refl.) se întâmplă. *Acu si ducăraști să si javească...* (dacă se nemerește să se ivească) B. 14. — Din bg. *dakarvam*.

Duchian a. Prăvălie. *Un du-chian*, 1/16. [Și: **dughean**, 3/X. **Derivat**: **duchianđziă** subst. m. și adj. = prăvăliaș. *Antrø la un duchianđziă*, 13/18, cf. 3/16. — Din tc. *duk'k'an*.

Duchianđziă subst. adj. v. *du-chian*.

Duchimisés vb. IV. Observ. *Tsista zinghinu tucu la duchimiseà* (bogatul acesta numai îl observa), 5/62. — Din gr. *δοκιμάζω*.

Ducqnt vb. I. v. *cqnt*.

Ducutăre cuvânt neînțeleș din-tr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Dud m. Dud. [Plur. *duz*]. — Din tc. *dud*.

Dudăr vb. I.

Dudărări f.

Dudărát, -ă adj.

} v. *dar*.

Dudíes vb. IV. (In expresia *añ tsi dudii* (mi s'a urít, mă plictisesc), 236. — Din bg. *do-děvamse*.

Duduléts m. Paparudă, (fig.) ud până la piele, 237. — Din bg. *do-dole*, cf. *do d o l e*.

Dufăc vb. III. v. *fac*.

Dugheán a. v. *duchian*.

Dúglă f. Nume de monedă veche, cf. *ca r ă - g r o ș ă , t s ă n - t s i c* etc. (cf. Capidan, *Megle-noromânii*, I, 4). — Din bg. *dubla*, (arom. *dublone*).

Dúja N. de deal (Huma).

Dúitș N. de fântână (Oșani).

Dujdóvnic m. Salamandră. — Din bg. *dăzdovnik*.

Dulámă f. Haină bărbătească, dulamă. *Dulamă cu cultșats*. Com. I. L. — Din tc. *dolama*, (arom. *dulumič*).

Duláp a. Dulap, raft. — Din tc. *dolap*, (arom. *dulape*).

Dulátș m. Tăietor de lemne, explicat: *uomu tsi dõarã leammilã an pădur* ALR. 3759, cf. *²dor*.

Dulátșcă f. Bardă. *Dulatșcă di durăturã* (bardă de tăiat lemne). ALR. 6634, cf. *d u l a t ș*.

Dulăzės vb. IV. v. *lăzes*.

Duleáti N. de fântână, (Lugunța).

Dulmăđđójiă m. Tâmplar, ALR. 3760, cf. *d u l a t ș*. — Din tc. *dogramagy*.

Dultseătsă f. v. *dultsi*.

Dútsi adj. Dulce. *Uaspitsu nu si pruşteată cu beari şi cu mâncari, ma cu dultsi sbor* (oaspele nu se primeşte numai cu mâncare şi băutură, ci şi cu un cuvânt dulce), 824. [Derivat: *dultsîmi*, *dúltseătsă* f. = dulceaţă. *Mult vă-u vets dultsîmea*, 239. *dúltseăv*, -ă adj. = dulceag; *ndultsés* vb. IV. = îndulcesc. *Si ndultsiră* = (fig.) se împrieteni ră, 475; *ndultsîri* f., *ndultsît*, -ă adj. = îndulcit]. — Din lat. *dūlcis*, -e (arom. *dultse*).

Dúltseăv, -ă adj. } v. *dultsi*.

Dultsîmi f. }

Dúma m. Nume de persoană.

Dumăchin m. Gospodar, soţ. *Bun dumăchin* = bun gospodar, 241. [Feminin: *dumăchineă* f. = gospodină, soţie. *Voî si písăies ună carti la dumăchineă* (vreau să scriu o scrisoare la nevastă...), 2/68]. — Din bg. *domakin*, -ka.

Dumăchineă f. v. *dumăchin*.

Dumán a. Fum. *Si feşi mari duman*. (In text este dat greşit «druman»), 6/27. — Din tc. *duman*.

Dumănéne

Dumăne

Dumăne

} vb. v. *mănanc*.

Dumănieă f. v. *duminică*.

Dumbrăvi N. loc. (Oşani), Com. D. P. — Din bg. *dǫbrava*.

Dúmi v. *duminică*.

Dumínieă f. Dumineca. *Tseastă Duminică tsi vini s-nă dutsim la*

băsearcă (Dumineca asta ce vine o să ne ducem la biserică). [Şi: (Țarnareca) *dumănieă* f., Com. V. J. Prescurtat: *dúmi* numele bouului care se naşte duminica. ALR. 5541, cf. *luntşi*, *martsoşca*, *marta*, *mărtină*, *tină*, *mertşi* şi *ńertşi*, *joică*, *venu*, *viza*, *džani*, *petsi*. Cu acest înţeles şi *neşcă* f. (din *dumineşcă*), id.]. — Din lat. (*dies*) *domínica*, (arom. *dumănieă*).

Duml'artă vb. I. Doamne iartă. *Şi tsel'a furil', cum vineu, şi «duml'artă-la» zitşeu*. (şi furii aceea, cum veneau, «Doamne iartă-l» ziceau), 30/18. — Din *doamni-l'artă*, (arom. *duml'artă*).

Dumnés, -ească adj. v. *domn*.

Dumnizés, -ească adj. Dumnezeesc. *Tsista-i lucru dumnizes*. Com. C. I. — Derivat din *dumnizǫ*.

Dumúz m. N. de persoană. *Tega cu Dumuzu merg mǫnă di mǫna*, 1/IX. — Din tc. *domuz* «porc».

Dumuzăre cuvânt neînţeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Dun vb. IV. Adun, strâng. *Dună-la pucrovu cup*, 21/43. *Si dună căti vrin irmilǫc*, 29/40. *Aşu trimeşi... să dǫnă ramur* (... să adune ramuri), 3/11, cf. 10/7, cf. 7/34. *Si dună zǫlile* (se scurtează zilele), 240. *Dun găilē* = port grije, mă îngrijesc. *Nu-ú dǫnă găilē*, *Traşu*, 6/VII. *Nu dǫnă găilē*, 24/4,

cf. 5/25. [Derivate: **dunári** f. = adunare, strângere; **dunát, -ă** adj. *Ca di fur dunată-i*, 271; **dunătór** m. = strângător. Com. G. D. | **Compuse** (cu pref). **zădún** (ză + dun) vb. I. = adun, 15/34, cf. 934; **pridún** (pri + dun) vb. I. = adun, strâng, primesc pe cineva, găzduesc (după bg. *pribíram*, din pri + bera adun, strâng). *Li priduno uoili dirept la tsair* (le strânse oile...), 29/39, cf. 5/35; **izdun, izdân** (iz + dun) vb. I = strâng peste tot. *Al' li izdănară lucrili* (i-au strâns lucrurile), 5/24]. — Din lat. *adūno, -are*, (arom. *adun*).

Duñă f. Lume. *Si-l' dats un cal cafcu no ari ân duñă*, (cum nu se găsește în lume), 2/33, cf. 15/49, 242, 5/79.—Din tc. *dünja*, (arom. *duñaje*).

Dunári f. }
Dunát, -ă agj. } v. *dun*.
Dunătór m. }

Dúpă prep. v. *dupu*.

Dupărqs vb. IV. (refl.) Mă razim, mă țin de ceva. *Dupără-ti di mini s-nu caz* (razămă-te de mine, să nu cazi), Com. C. I. [Și: **dăpărqs, putpărqs** (bg. *potpiram*) vb. IV. = razăm, proptesc]. — Din bg. *dopiram* cu același înțeles: «sich an etwas lehnen». Este identic cu arom. *ndoapăr*.

Dúpeă f. (Bulgărisim, rar) *Nitu dupcă, nitu prizorcă*, *88.

Duplătés vb. IV. }
Duplătíri f. } v. *plătés*.

Dupriminés vb. IV. v. *primines*.

Dúpu prep. După. *Ti dau dupu uşinets* (te dau după unul din comuna Oșani), 6/V. *Dupu un an*, 12/46, *Dupu tsină... ili printru tsină?* (după cină ori înainte de cină), 5/XI, cf. 3/69, 1/II, 6/V. [Și: **dúpă** prep. *După uneac timp*, (după puțin timp), 5/40; (Țârna-reca) **dăpă** prep. *Dăpă nouă ań argats' ă sfărşiră*, 4/65, cf. 16/64]. — Din lat. *de-post*, (arom. *după*).

Dúrá f. Epitet pentru mama vitregă. *Duro neagră, mi măncași*, 371. — Din lat. *durus, -a, -um*, cu înțelesul «aspru, nesimțitor, rău».

Durări f. }
Durát, -ă adj. } v. *dor*.
Durătúrá f. }

Dúrea. N. de cal jugănit. *Durea nostru cafcu ra* (cum era și calul nostru). Com. C. I. [Și: **dúri**].

Durfulát, -ă adj. Rotund, ALR. 3. [Și: **drufulát, -ă**].

Dúri v. *durea*.

Durisés vb. IV. (refl.) Imi pun rumenele. *Mi durises*, ALR. 3356.

Duritúrá f. v. *doari*.

Durmíri f. v. *dorm*.

Durmitéz vb. I. Moțăiu. *Nu durmitează, tucu scoal di ti culcă*. Com. C. I. [Derivat: **durmitizári** f. = moțăire, adormire; **durmitizát, -ă** adj. = somnoros, ALR. 2308]. — Din lat. *dormito, -are*.

Durmitizári f. }
Durmitizát, -ă } v. *durmitéz*.
Dus, -ă adj. v. *duc*.

Dușă f. (bulgărisim) Suflet, ființă, Com. T. P. [La voc. *dușu* din *dușo*]. — Din bg. *dușă*.

Dușămè m. Dușumea. *Freacă dușămeau*, ALR. 3395. Cf. 3782. [Și: *dușemè*, *dușumè* f. cf. B. 8; *dușumèu* f. *Dușumeu*, B. 10]. — Din tc. *dușume*.

Dușătăjés vb. IV. v. *șătăjés*.

Duseáp vb. ! v. *scap*.

Duseápát, -ă adj.

Dușée (pl. -*șeatsă*) a. Saltea de lână. *Atsi ca-ń știrnű dușeatsă*. — Din tc. *dušek*.

Dușemè m. v. *dușămè*.

Dușfărșqs vb. IV. v. *sfărșqs*.

Dușmán m. Dușman. *Fuzits dușmani*, 7/87, cf. 8/87, 244. *Fuțtu*, *dușmanuli*, *că piriș* (fugi, dușmane, că ai pierit), 44/40. [Derivate: *dușmanlqe* (tc. *dușmanlyk*) a. = dușmănie. Com. G. D. *dușmăneăști* adv. = dușmănește, cf. 592]. — Din tc. *dușman*.

Dușmăneăști adv. } v. *dușman*.

Dușmanlqe a. }

Dușqd vb. II. v. *șod*.

Dușqs vb. IV. Adulmec, urmăresc mirosind. — Din bg. *dușă*.

Duspárg vb. III. v. *sparg*.

Duspún vb. v. *spun*.

Dustúr adv. v. *sătul*.

Dușumè m. v. *dușămè*.

Dutál vb. I. } v. *tal'*.

Dutál'át, -ă adj. }

Dutáltșqs vb. IV. v. *táltșqs*.

Dutót, -ă pron. v. *tot*.

Dutrée vb. III. v. *trec*.

Dútsă f. (La jocul de copii): *cu dutsă* (în buși, de-a pietricelele), ALR. 4340.

Dutsín vb. I. v. *tsín*.

Dútsiri f. v. *duc*.

Duvés vb. IV. v. *dovnic*.

Dúvi a. Rusalii, ALR. 621. Plur. *Duvili* (Inălțarea Domnului, Rusalii), ib. 2814. — Din bg. *duhovi* (dni).

Duvilés vb. Mi se urîște. *La tsel' la si duvili vichim* (acelora li s'a urît), 12/16. *Ună zyuă, ca-l' si duvili*, cf. 7, 12, 14/16. [Derivate: *duvilíri* f. = plictiseală; *duvil't*, -ă adj. = plictisit]. — Din bg. *dovaljám*.

Duvilíri f. }

Duvil't, -ă adj. } v. *duviles*.

Dvor (pl. *dvoră*), a. Curte. *Án dvor săptă direc* (în curte sub stălp), 3/66. — Din bg. *dvor*.

Dz

Dzăe vb. III. v. *zic*.

Dzárdzälín m. Zarzăr. ALR. 6071. — Din bg. *zardzele* (tc.).

Dzója f. Numele vacii născută Joi. Cf. *luja*, *mata*, *nera*, *vida*, *soba*, ALR. 5542.

Dzrácă f. Rază. *Dzracă di soari*, ALR. 2426. — Din mbg. *zraka*.

Dzúeă f. Presimțire. *Lq dzucă că nu miruseăști la bun* (presimți că se va întâmpla vreo nenorocire), 277.

Dzulúf m. Buclă de păr, cf. *tsăluf*, *tșămbul*, *zăluf*. — Din tc. *zülüf*.

Dzvișcă (pl. -k'i), f. Mia de 2—3 ani, ALR. 1777.

E

E! interj. E! cf. 4/13, 11/16. [Și: e! interj., cf. 24/90].

²**E** pron. v. ²*ier*.

Eesighisės vb. Tălmăcesc. — Din gr. ἐξηγῶ, (arom. *ecsig'isescu*).

Efendi m. (Turcism) Domn. — Din tc. *efendi*.

Ēftin, -ă adj. Ieftin. [Și: ieftin. Derivat: **eftinătāti** f. = eftinătate, Com. G. D.]. — Din gr. ἐυθηνός.

Eftinătāti f. v. *eftin*.

Ēi! interj. v. *e*.

Ej m. Ariciu, cf. ritș. *Eju aĭ mult fricos* (ariciul este foarte fricos). [Și: iej m. Derivate: **năijqș** (din pref. *na* + *ej*, aceeași formațiune ca și fr. *hérisser* din «hericius») = mi se zbârlesc perii capului, mi se face părul măciucă. *Tse șa tsi năijqřă peril'* (ce ți s'au zbârlit perii așa), Com. C. I.]. — Din bg. *ež*.

El vb. v. *ela*.

Ēla vb. (Intrebuințat numai la imperativ). Vino, 5/37, cf. 12/25. *Ela-ts pri minti* (vino-ți în minți), 446. [Și: **ēlă** vb., **el** vb. *Mămu, el să vez tșișta fișoril'*, 13/19, cf. 15/19. (In Liumnița și Cupa), **iēla, iăla** 8/75, 4/74; **iēt**, 11/39. Plur. **iēlati, ilati**, 1/53]. — Din bg. *ela*, (gr. *ēla* imper. de la *ἐρχομαι*).

Ēlă f. Un fel de arbore de munte,

crește mai ales pe muntele Cojuc, Com. C. I. [Și: **iēlă** id.]. — Din bg. *ela*.

²**Elă** vb. v. *ela*.

Elășnitsa. N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Ēlbet (Turcism). De sigur, așa este. — Tc. *helbet*.

Ēle conj. v. *elem*.

Ēlem conj. Insă, dar. *Maĭ bun pāri și māl si no-aĭ, elem priiātili si aĭ* (mai bine parale și avere să nu ai, însă prieteni să ai), 23/43. [Și: **ēle** conj.]. — Din bg. *ele* (s. *elem*).

Elēsnitsa. N. de fântână (Oșani).

Em conj. Și. *Fatsa 'mpuvinitā... em prugălbinită*, 1/VI. *Hem zahmet mari, hem hardž maĭ mult*, B. 3. *Em... em = și... și...* [Și: **hem**]. — Din tc. *hem*, id.

Emin adv. Abia. [Și: **emén**], cf. *id v a m, id v a i*. — Din tc. *emen*.

Ēră conj. v. *iar*.

Erbutină f. v. *iarbă*.

Esáp v. *hesap*.

Ēstu pron. v. *tsista*.

Ētcă interj. Iată, uite. *Etcă-la un ūom* (iată-l un om), 3/85, cf. 35/40, 5/69. *Etcă-la ară tsela ūom*, 9/3, cf. 726. [Și: (Țârna-reca) **ētu** interj. *Etu mo ari tricută nouă*, 8/65]. — Din *etu*, (bg. *eto*) și *că*.

F

Fac vb. III. 1°. *Fac. Tsi fats cola*, 22/4. *Tse si fac*, 5/35. *Lară să spună tsi veĭ fat* (începură să

spună ce făcuse), cf. 18/7. *Cari l-ari fat tsista bun* (cine l-a făcut acest bine), 10/6. *Fac sub monă* (fur). *Fac ioc* s. *mi fac ioc* (dispar). *Ioc si ti fats di ua* (să pieri de aici), 4/35. *Fac crutsi* (mă închin). *Cot să fatsim crutsi*, 17/6. *Fac cap pristi cap* (mă dau peste cap), 5/71. *Añ tsi fatsi* = mi se pare, îmi închipui, 249, cf. 169. || 2°. (refl.) Devin, mă prefac. *Di iundi ray oi, si feşiră tşoftsi* (de unde erau oi, se făcură ciori), 14/25. *Si ti fats furnigă*, 4/39, cf. 4/24. || 3°. Nasc, făt. *Feasi doî fitşor* (născ doi băieţi), 16/38. *Iapa feşi doî monz*, 6/28, cf. 6/28. || 4°. Valorează, costă. *Na-ts pārii cot ats. fac*, 8/2, cf. 303. || 5°. (refl.) Mă reped, mă asvârl. *Fitşoru si feasi pri iali*. (... se repezi asupra lor), 13/34. *Ca si feasi după iel', l'a muri tots* (când se repezi asupra lor, îi omorî pe toţi), 11/49. *Si feasi di cola* (plecă de acolo). *Fac iruşi* (năvălesc, dau năvală). *Ca feşiră iruşi diună-uară*, 17/4. *Mi fac nivizut* (dispar), cf. 8/34. *Fo-ti ancoà, ancolo*, (vino încoace, du-te încolo), 18/33. || Pun. *Fo-u pri ureacl'ă cătsuaa* (pune căciula într'o parte), 70. [Derivate: *fătsirea* f. 247, lat, -ă (făt, -ă) adj. = făcut. *Un dāscal fāt*, 25/31, cf. 22/79. | Compus (cu pref.): *dulăe* şi *dălăe* vb. III. (du, dă + fac) = isprăvesc de făcut; *prilăe* vb. :efl. (pri + fac) = mă prefac, *Si veà*

prifat; *disfăe* (lat. *disfacio*, -*ere*) vb. III. (numai în Țarnareca) = desfac, deschid. *Disfă-u mo tu sinduchia* (deschide-o acuma tu lada), 27/68. || (refl.) Cobor, mă dau jos. *Si disfeasi din tser* (se coborî din cer), 4/33, cf. 9/71. *Mi disfac*, 21/69. *Na disfatsim* 18/69, cf. 4/17, 7/17, 2/30. *Si disfeasiră*, 9/71. *Disfo-ti di pri cal* (dă-te jos de pe cal), 7/57, cf. 21/40; *răşfae* (refl., vb. III. răş + fac) = mă împrăştiu, Com.T.P.]. — Din lat. *facio*, -*ere*, (arom. *fac*).

Fachir, -ă adj. Biet, sărman, sărac. *Fachiru di fitşor* (bietul băiat), 13/40. *Tşe fachiră di feţă*, 4/11, cf. 21/4, 6. [Şi: *făch'ir*, -ă adj.; *fachir* m. *Tsie si fac mo sisi fachiru*, 5/35; *fieh'r* a. (In expresia) *sam ăn fichir* (stau pe gânduri, sunt trist). *Ampirātu ra ăn fichir...* — *tse ieş ăn fichir*, 13/39, cf. 8/35. | Derivat: *făchireă*, *făchireă* f. = biată, sărmană, săracă. *Feata fachirca*, 13/38, cf. 10/51; *fucară* adj. = sărac, cf. s i r u m à. *Ra un uom mult fucară* (plur. *fucarai*); *fuearlqe* a. = sărăcie. *Tată-su scăpø di fuearlqe* (scăpă de sărăcie), 9/11]. — Din tc. *fakyr* şi (plur. acestuia) *fukara*.

Fachir m.

Făchir -ă adj.

Făchireă f.

Făchireă f.

} v. *fachir*.

Fag m. *Fag. Nitsi un fag nu puteş si ardică*, 14/16, cf. 16/9.

Fagu-di-crutsi n. loc (Oșani). *Fagulu-Tșuli* id., ib. [D e r i v a t : fâgă f. = frunze de fag; fâguleâti m. = fâguleț; fâgulină f. = lemn de fag, 55.—Din lat. *fagus*, -um (arom. *fag*)].

Fâgă f.
Fâguleâti m. } v. *fag*.
Fâgulină f. }

Fajdă f. (Turcism) Folos. (Nu-mai în expresia) *no-ari fajdă* (de geaba, în zadar, fără niciun folos). *Nu vu fajdă* (nu avu folos), 22/79. || Dobândă la bani. Com. I. L. — Din tc. *fajde*.

Fălăgă f. Falangă. — Din bg. *falaga* (gr.).

Fălbă f. Laudă. *Falbă multă și torbă dășartă* (laudă multă și traistă goală), ALR. 1551. — Din bg. *hfalba*.

Făleă f. Falcă, Com. G. D. [D e r i v a t : făleós, -ă adj.]. — Din lat. **falca*, -am, (arom. *falcă*).

Făleós, -ă adj. v. *falcă*.

Fălés vb. IV. (refl.) Mă fălesc, mă laud. *Li lo ca si fălescă cu eli*, 15/28. *Fali-părda* m. (Huma) = fanfaron, 253. [D e r i v a t e : făliri f. = falire, fală; fălît, -ă adj. = fălît, lăudat; fălîtór, -oari adj. = lăudăros, 1/87. C o m p u s e (cu pref.): zăfălés (ză + făles, de pe bg. *zahfaljam-se*, cu același înțeles de) = încep să mă laud, 1/37, 15/55; prufălît, -ă adj. = lăudat, renumit, Com. I. L.; prifălés (pri + făles) vb. IV. mă laud, mă umflu. Com. T. P. — Din bg. *hfalja*.

Făliri f.
Fălît, -ă adj. } v. *făles*.
Fălîtór, -oari adj. }

Fălțonă N. de fântână, (Oșani).

Fămeál' f. v. *fămeal'ă*.

Fămeál'ă f. Copii. *Nu veà fămeal'* (nu avea copii), 1, 2/40. *Nu veà fămeal'ă* (nu avea copii), cf. 254. [Și: fumeál'ă 1/65; fămeál' f.]. — Din lat. *familia*, -am, (arom. *fumeal'ă*).

Fândóc a. Bobărnac, ALR. 2052, cf. c l o n d ă.

Fănělă f. Flanelă. Com. T. P. — Din bg. *fanela*.

Fântăneáli f. v. *fântonă*.

Fântonă f. Fântână. *Feata ra și-zută lângă ună fântonă* (lângă o fântână). Com. T. P. [D e r i v a t : Fântăneáli = n. loc. (Nânta). Com. H. I. *An Fântonă* id., ib.]. — Din lat. *fontana*, -am (arom. *fântină*).

Făr prep. v. *fără*.

Fără f. Neam. Com. GH. T. — Cuvântul există în toate limbile balcanice; arom. *fară*, alb. *farë*, bg. *fara*, gr. *φάρα*. Se crede că este un cuvânt germanic.

²Fără adv. v. *nafară*.

Fără prep. Fără. *Sa fără cur* (sunt fără fund), 3/54. [Și: făr, for].—Din lat. *fōrās*, (arom. *fără*).

Fărăș a. v. *frașă*.

Fărcărés vb. IV. Strănut (despre cal) *Calu fărcăreaști cu norli con vini lupu*, ALR. 2050.—Din bg. *hărkam*.

Fărie vb. I. 1'. Potcovesc, ALR. 5508. *Si dusi la clintșar ca s-la*

fărică calu (se duse la potcovar, ca să potcovească calul), 4/50. || 2°. Inchid ceva, încuiu. *Ia antră ănuntru [sinduchi] si videm pots si la diş' iz... ȕel ăntro, ara Ţeji la fă-rico capăcu* (...el intră, iar Jegi închise capacul), 23/55. [D e r i v a t e: făricăt, -ă adj. = potcovit, încuiat, închis; *Ponză făricată cu patru cărfi* (pânză bătută cu cuie...), B. 8; făricătură f. = potcovire]. — Din lat. *fabrico, -are*.

Făricăt, -ă adj. } v. *făric*.
Făricătura f. }

Fărină f. Faină. *Perl'i să li burveş cu fărină* (perii să-i amesteci cu faină), 5/28. *Si matsină fărină*, cf. 255. [D e r i v a t: fărinăt, -ă adj. = făinos, care se fărâmițează ca făina. *Mer fărinat* cf. *mer*; fărinăr m. = vânzător de făină]. — Din lat. *farina, -am*, (arom. *fărină*).

Fărinăr m. } v. *fărină*.
Fărinăt, -ă adj. }

Fărl'ia f. Guler. *Fărl'ia ű-u zătrimura* di el (mă îngrozii), 979.

Fărtăt m. Fărtat, prieten. *Scutets-vă, fărtati*, 9/66. *Eȕ, fărtati*, 16/69, cf. 256. [D e r i v a t e: fărtăteă f. = soră de cruce, ALR. 2628; fărtătşuc m. (dim.); fărtătłqe a., fărtătşil'ă f. = prietenie strânsă, camaraderie Com. G. D.]. — Derivat din *frate*, (arom. *fărtat*).

Fărtăteă f. } v. *fărtat*.
Fărtătłqe a. }
Fărtătşil'ă f. }
Fărtătşuc m. }

Fărti (Oşani). Cuvânt cu care cumnatele cheamă copiii cumnaţilor şi chiar rudele lor, care nu sunt în vârstă. *Fărti Risti, zăel si-ts spun un lucru*. Com. C. I. — Din *fărtate*?

Fărtşqs vb. IV. v. *frătşos*.

Făşă f. Faş (rar) Făşie. *Toi să-tş scot ună făşă din gorb* (stai să-ţi scot o făşie din spinare), 27/6. [D e r i v a t: făşitşcă f. (dim.); făşinitsă f. = făşie. *Făşinitsă di pimint*, ALR. 5067]. — Din lat. *fascia, -am*, arom. *faşe*.

Făşinitsă f. } v. *faşă*.
Făşitşcă f. }

Făşnitsur N. loc. (Nânta).

Făşul' a. (Țărnareca) Fasole. Com. V. J. — Din mbg. *fasulj*, (arom. *făşul'*).

Fat, -ă adj. v. *fac*.

Fătsă (pl. *foşur*), f. Faţă, obraz. *Ăi nigri fatsa*, 486. *Turliȕ turliȕ di foşur scuteă di ruşoni*, (făcea fețe fețe de ruşine). D e r i v a t: fătsitşcă f. (dim.). — Din lat. *facia, -am*, (arom. *faţă*).

Fătsiri f. v. *fac*.

Fătsitşcă f. v. *faţă*.

Feămin, -ă adj. De sexul femeesc. *Iapa feămini-l rudi*, se zice când cuiva nu i-a reuşit ceva. [Şi: fiămin, -ă, ALR. 495; fiemine în űăl' fiemine, ib. 1774.] — Din lat. **fēmīnus, -a, -um*, (arom. *feămin*).

Feărică f. Feregă, ferică. *La turî ăn feărică*, 9/89. — Din lat. *filix, -licem*, (arom. *feărică*).

Feată f. Fată. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII, cf. 3/38. *Glasu featăl'ă*, 15/73. *Taija a featil'eî*, 26/64, cf. 12/77, 15/73.

Featăl'ă n. loc (Oșani). [Și: **feță** f. 4, 1/11, 14/9, 20/4. Gen.-Dat. *featăl'ă*, (numai în Țârna-reca) *featil'eî*. Voc. *feată*, (foarte des) *featu*. Diminutiv: *fi-ti'că*, *fițișcă*, *featișcă* f. Com. G. D. Augm. *fițișorecă* ALR. 2641; *fițoână* f. = fetișcană. *Și din pră-tucălă ișo ună fițoână*, 16/85.]. — Din lat. *fēta*, -am, (arom. *feată*).

Featăl'ă }
Featișcă f. } v. *feată*.

Fes a. Fes. *Și tsel'a... lară fesu din cap*, 35/18, cf. 5/41. — Din tc. *fes*, (arom. *fese*).

Fet vb. I. Făt. *Al'-tsi fitară moaștili* (i-au fâtat catării), 358. [Derivate: **fitări** f. = fătare; **fitát**, -ă = fâtat; **fitătoără** f. = fătătoare. Compus (cu pref.): **răsfet**, (răs + fet) = încep să făt, mă pun să făt. *Al' si răsfitară uoili* (oile începură să-i fete), Com. I. L. **răsfitări** f. = fătare din nou]. — Din lat. *fēto*, -are, (arom. *afet*).

Fiamin, -ă adj. v. *feamin*.

Fiehr a. v. *fachir*.

Fidán m. Ramură nouă (de obicei) dreaptă, ieșită din tul-pina unui arbore, v l ă s t a r. || (Fig.) Tânăr frumos și robust. *Ca si-ń leay... Gona, mamu, fidan di Trindafil*, 3/V. — Din tc. *fidan*, (arom. *fidane*).

Fildiș m. Dinte sau os de elefant, फिल्देष. — Din tc. *fildiși*, (cf. d i ș p a r a s i).

Fil'an pron. v. *filean*.

Filea f. N. de persoană. *Filea di lu Vinea*, 5/XIII.

Fileán pron. (Turcism). Cutare. *Ăn fileŋ loc ari ună feță* (în cutare loc este o fată), 5/85, cf. 33/40, 12/46, 2/45. [Și: (Țârna-reca), **fil'an** pron. 12/66, cf. 13/90, (Lungunța) **fileŋ** pron. 13/7]. — Din tc. *filan*.

Fileŋ pron. v. *filean*.

Fille f. Felie. *Tăl' o ună filie, vreađ si-u lăpnească* (tăie o felie, vroia să o îmbuce), 23/40. [Și: **filijă** f.]. — Din gr. *φελί*, (arom. *filie*).

Filă f. v. *filie*.

Firés vb. IV. (refl.) Mă feresc. *Si fireaști ca dracu di tămoŋă*, 770.

Fișee m. Glonț, cartuș, 263. — Din tc. *fișec*.

Fitări f. }

Fitát, -ă adj. } v. *fet*.

Fitătoări adj. }

Fitică } f. v. *feată*.

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

Fiticeă }

cf. 3/63. *Mi ȁnvirin, fitșoruli meȁ.*
[Și : (Liumnița, Cupa), fitșȁr
m. 8, 16/73, 15/77. Plur. art.
fitșoril', fitșorl'i, (Țárnareca) *fi-*
tșorl'ă, 8/64. Derivat: fi-
tșurés adj. = de copil; fitșureámi
f. (cu înțeles colectiv). Dimi-
nutive: fitșurie, fitșurél, fitșor-
lác m. Com. G. D.]. — Din lat.
*fētiolus, -um, (arom. *fișor*).

Fitșȁr m.

Fitșureámi f.

Fitșurél m.

Fitșurés adj.

Fitșur'e m.

Fitșurlác m.

v. *fitșor*.

Fiȁ m. (La argintărie). Numele
unui instrument. Com. I. L.

Flámándeátsă f. v. *flámund*.

Flámund, -ă adj. Flámând. *Lupu*
... *cum ra flámund*, 6/36. *Țoili*
flámundi, 15/6, cf. 2/76. [Deri-
vate: flámundeátsă, flámándeátsă
f. = foame, *Mor di flámándeatsă*,
B. 5; flumundós, -oasă = flámând
Com. G. D.; flámunzes vb. IV. =
flámánzesc]. — Din lat. *flamma-
bundus, -a, -um.

Flámundeátsă f. v.

Flámundós, -oasă adj.

Flámunzes vb. IV.

} *flámund*.

Flindžán a. Ceașcă (de cafea)
Puneaȁ... un flindžan cu șirbēt,
9/39. — Din tc. *filžan*, (arom.
filžane).

Floári f. Floare. [Derivat:
floritșeă f. (dim.)]. — Din lat.
flos, -orem, (arom. *floare*, rar).

Floc m. Floer. Din lat *flōccus*,
-um, arom. *floc*.

Flóreă f. (Țárnareca), Fluer, cf.
frieș, sfrieș, sfruiăti. *Un*
fitșor veă ună florcă (un băiat
avea un fluier), 1/66.

Floritșeă f. v. *floari*.

Flótue m. Clăbuc. *Un flotuc ăn*
ocli, 9/38. — Derivat din *floc*

Flurínă f. v. *furlină*.

Foáli (pl. *fol' și fol'ur*), a. 1°.
Burduf. *Na fołili*, 12/16. *Am un*
foali plin de albi mățscats, *25. ||
2°. (La fierărie). Foale de suflat
focul. || 3°. Burtă, pântece. *Picat că*
ti purț ăn foali (păcat că te purtă
în pântece), 537, cf. *40. *Um-*
pl'ară treș fol' di apă, 14/66, cf.
8/17. [Derivate: fulinicaf, ful-
nicaf, -vă adj. = burțos, cu burta
mare, (cf. trăbușonlif). ALR.
2214]. — Din lat. *fōllis*, -em (arom.
foale).

Foără adv. *nafară*.

Foárfieă f. v. *foarfits*.

Foárfits f. plur. Foarfeci. *Ca*
din foarfits (ca din cutie scos),
255, cf. 50, 56, 265. [Și: foárfieă
f. = urechelniță, cf. j e g a v i t ș ä.
Com. C. I. La plur. art. și *foarfiti*,
ALR. 3023]. — Din lat. *fōrfex*,
-icem, (arom. *foartică*).

Foc a. Foc. *Pusiră căldareȁ pri*
foc, 19/6, cf. *26. *Daȁ foc* (dau
foc, aprind). *Să-i daȁ foc*, 16/4, cf.
9/6. | (Fig.). Dor, durere sufle-
tească. [Și: (Liumnița) *fuăe* a.
Fuăc, *fuăc*, *șela s-u ardž băltiȁ*,

4/75. **Diminutiv:** foetšie a.]. — Din lat. *focus*, -um, (arom. *foc*).

Foetšie v. *foc*.

For prep. v. *fără*.

Förtumă f. Funie, frânghie. *Tsela ve dou fortumi*, 9/7. [Și: (Liumnița) *fuărtămă* 3, 6/73. **Derivat:** (Țârnareca), *furtumăr* m. = vânzător de funii. Com. V. J.]. — Din bg. *fortoma*.

Frăcnés vb. IV. Lovesc. *Mi frăcnii* (mă loviu de o piatră), ALR. 4201. — Din mbg. *färkam*, (aor. *färknah*).

Frädél m. Sfredel. Com. C. I. — Din bg. *sfredel*.

Fragă f. Fragă. (păstrat numai în n. loc. la Nânta) *Frajil'* (la fragi). — Din lat. *fraga*, -am, (arom. *afrandzi*).

Fräng vb. v. *frong*.

Fraŋgă f. Napoleon în aur. *Lară ună frangă*, 5/93. *Să li mirim franghili* (să măsurăm napolconii). — Din bg. *franga*.

Frăngătúra f. } v. *frong*.

Frănt, -ă adj. }

Frăntsés, -ească adj. v. *frenc*.

Frășă f. (Țârnareca) Fărăș. Com. V. J. [Și: *fărăș* a.]. — Din tc. *faraș* (arom *fărășe*).

Frășcă f. Nuia subțire, de mânat vitele. [Și: *freașcă* f. Com. T. P.]. Cf. *frășnes*.

Frásim m. v. *frasin*.

Frásin m. Frasin. [Și: (în Liumnița) *irasim* m. ALR. 1915; *ghïar-mi-di-frasin* m. cf. *ghïarmi*]. —

Din lat. *fraxinus*, -um, (arom. *frapsin*).

Frășnés vb. IV. Lovesc cu ceva subțire (biciu, nuia etc.). — Din *frăș* onomatopoe.

Fráti m. Frate. *A! frăti*, șoz *ua si-ts spun*, 9/73, cf. 11/3, 10/33, 2/55, 2/85, etc. [**Diminutive:** *frătšúe*, *frătšútš* m. Com. G. D. | **Derivate:** *frătšés* adj. = frățesc; *frătšeăști* adv. = frățește]. — Din lat. *frater*, -trem, (arom. *frate*).

Frătšeăști adv. } v. *frati*.

Frătšés adj. }

Frătšos vb. IV. v. *futšos*.

Frătšúe } m. v. *frati*.

Frătšútš }

Fréașcă f. v. *frășcă*.

Free vb. I. Frec. *Mi frico că ram loș* (mă frecă pe trup, căci eram răcit). Com. G. D. [**Derivate:** *fricári* f. = frecare; *fricăt*, -ă adj. = frecat]. — Din lat. *frīco*, -are, (arom. *frec*).

Frene m. Francez, occidental. Com. G. D. [**Derivate:** (Țârnareca) *fringhītsă*, ALR. 2908 și ca n. de loc. (Huma), *frenzese*, -ească adj., *frenzeăști* adv. = franțuzește. *Lušutița zisă frenzeăști*, B. 8, cf. 7; *fringhiă* f. = sifilis, ALR.]. — Din tc. *frenk*.

Frică f. Frică. *Di frica tse-u trasi si anlușo*, 27/41, cf. 266. [**Derivate:** *fricós*, -oasă adj. (fricos), 879, *ufrichéz* vb. I. refl. (rar, numai în Liumnița) = mă înfricoșez, mă speriu. *Iel tumtsja si*

nfrichizō, 6/77; (mai des) **anfric**
vb. I. (refl.) = mă speriu, mi-e frică.
Mi anfricai di un lup. Com. T. P. —
Din gr. *φρίκη*, (arom. *frică*).

Frenzeăști adv. }
Frenzese, -ească } v. *frenc*.

Fricós, -oasă adj. v. *frică*.

Friél a. v. *sfriel*.

Frig a. Frig. *Si feasi noaptea și, dintru că ra frig, nu puteau* (se făcu noaptea și fiindcă era frig...), 2/77. [Derivate: **frigur** f. (pl. cu întrebuintare sing.). *Că mi cătșo... ună frigur* (când m'au prins niște friguri), 28/32. || Insectă care vindecă frigurile, **striga**. Com. T. P.; **frigúrea** m. = gerilă, cf. *rătsimintu*. *Io sam frigurea* (eu sunt gerilă), cf. 3/37; **frigurós, -ă** adj. ALR. 2446. **Compus** (cu pref.): **priřrig** (pri + frig); = frig mult; **zăřrig** (ză + frig) = început de frig, puțin, frig. *Tsea seară fost-au zăřrig*, 1/60; **mi-anřrigură** vb. I. = mă apucă frigurile; **anřrigurát, -ă** adj. = care are friguri]. — Din lat. *frigus*, (arom. *frig*, rar).

řFrig vb. III. Frig. *Picurăru la frisi* (il fripe), 4/32. *Ma curun si mi frits* (să mă frigi), 20/68. [Derivat: **řriziri** f. = frigere; **řris, -ă** adj. = fript; *Purtsel řris* (purcel fript), 612. *Găl'ină řrisă*, 27, cf. 261; **řrisitură** ALR. 30/45 = friptură]. — Din lat. *řrigo, -gēre*. (arom. *řrig*).

řRigur f. }
řRigúrea m. } v. *řrig*.

Frimint vb. I. Amestec făină cu apă, spre a prepara aluatul; frământ, prepar pâine. Com. G. D. [Derivate: **řrimintări** f. = prepararea pâinii, aluatului; **řrimintát, -ă** adj. = frământat, preparat, făcut; **řrimintátură** f. = frământătură]. — Din lat. *řragmento, -are*, (arom. *řrimintu*).

řRimintări f. }
řRimintát, -ă adj. } v. *řrimint*.
řRimintátură f. }

řRinghířă f. }
řRinghítsă f. } v. *řfrenc*.

řRis, -ă adj. v. ²*řrig*.

řRișcă f. Nuea. [Și: *viridzeauă*, ALR. 972].

řRisitură f. v. ²*řrig*.

řRon a. Frâu. Com. G. D. — Din lat. *řrenum*, (arom. *řřnu*).

řRong vb. III. Frâng, sparg. *Să nu-ń la řronzi ninelu* (să nu-mi rupi inelul), 1/I. *S-mănc buău si-ń řrong dińțsil'*, 7/75. [Și: (Țăr-nareca și Huma) frâng vb. III. *Ca si řřansi ună veřcă*, 23/69. | Derivate: **řronziri** f. = frângere, spargere; **řřont, -ă** adj. = frânt, spart. *řřonti pișorli*, 16/8, cf. 1/20; **řřănt, -ă** adj. *Tsăl cu řřănti pișoarili*, 22/60; **řřăngătură, řřăntătură** f. = frântură, spărtură. Com. G. D. **Compus** (cu pref.): **řřiřřong** (după bg. *řřėkărřvam*) vb. III. = înduplec, rup în bătăi. *La řřiřřonsi făchiru di măgar* (il rupse în bătăi pe bietul măgar); **řřăřřong** (răs

+ frong) vb. III. = rup în bucăți. Com. I. L.]. — Din lat. *frango*, -*ere*, (arom. *frîngu*).

Front, -ă adj. } v. *frong*.
Fronziri f. }

Frugl'itsă f. v. *furcă*.

Frulină f. v. *furlină*.

Frúnti f. Frunte. *Iel al' tšucni cu tseli meři an frunti*, 18/19. *Ancă cu fruntea paști*, 270, cf. 321. [D i m i n u t i v : fruntitșeă f.]. — Din lat. *frons*, -*ontem*, (arom. *frînte*).

Frúnză f. Frunză. *Frunză di nucă*, 14/5. | Foaie. *Pisăiă an frunză di smăreacă* (scrie pe foaie de juneapăn), 706. [D e r i v a t e : frunzitșeă (dim.), frunzqs vb. IV. (9/57), însă mai des : anfrunzqs vb. IV. = înfrunzesc (lat. **infrondire* (= frondere). *Au flară [vitsa] anfrunzqtă* (găsiră vița înfrunzită), 9/56, cf. 4/57; anfrunzqri f. = înfrunzire; anfrunzqt, -ă adj. = înfrunzit]. — Din lat. *frōndia*, -*am* (= frons, -ndem), (arom. *frundză*).

Frunzqs vb. IV. v. *frunză*.

Ftári pron. v. *tari*.

Fuăe a. v. *foc*.

Fuărtămă f. v. *fortună*.

Fueară adj. } v. *fachir*.
Fueărloce a. }

Fudul, -ă adj. Fudul. Com. G. D. — Din tc. *fodul*.

Fufuteăști vb. IV. (despre foc, întreb. numai la pers. a treia) Țășie. Com. G. D. — Onomatopee.

Fug vb. IV. Fug, plec. *Și... fuzi singură căsă plângondura* (și plecă... acasă plângând), 14/1. *Că-tse si fugă și con fuze... zitse*, 6/20. *Ama iel aș fuzit-au*, 19/55, cf. 6/47, 8/65, 3/84. [Ind. pres. *fug*, *fuz*, 6/47, *fuzi* etc. Imper. *fuș*. *Fuș tu, dușmanuli, că piriș*, 44/40. *Stoș tșitșu, nu fuș*, 25/41. *Fuș di ȳa* (fugi de aici), 12/58, cf. 4/3, 7/35, 9/35, 11/44, 5/74. D e r i v a t e : fúgă f. (<*fúga*) = fugă, 38/40; fúziri f.; fuzít, -ă adj. = fugit. *Con vizu calu lât, Ţeji fuzit*, 19/55]. — Din lat. *fúgio*, -*ire*, (arom. *fug*).

Fúgă f. } v. *fug*.
Fúí vb. IV. }

Fulinícaf } v. *foali*.
Fulnicaf adj. }

Ful'ór a. (pl. *ful'oară*). Fuior. Com. C. I. — Din lat. **fölliolus*, -*um*, (arom. *ful'or*).

Fum a. Fum. — Din lat. *fūmus*, -*um*, (arom. *fum*).

²Fum vb. I. Fumez, fumeğ. Com. G. D. [D e r i v a t e : fumári f. = fumat; fumát, -ă adj. = afumat; fumátúrá f. = fumeğatură]. — Din lat. *fūmo*, -*are*, (arom. *afum*).

Fumári f. } v. ²*fum*.
Fumát a. }
Fumátúrá }

Fumeál'ă f. v. *fămeal'ă*.

Fuňă f. } v. *funi*.
Fuňár m. }

Fund a. 1°. Fund, cf. c u r. || Locuință pentru vite în fundul

curții, sinon. cu *așor*. Com. G. D. [Derivat: *fundúe* m. (Huma), fig. = mânău, mânăcios. *Tse funduc mari*, 980; Compus (cu pref.): *disfúnd* (dis+fund) vb. I. = desfund, destup]. — Din lat. *fúndus*, -um, (arom. *afundu*).

Fúni f. Fune. *Strinzi funea, dună leamni* (= liubenița), *46, cf. 370, cf. 14/16. [Și: *fúňă* f. *Fuňli di la măgar*, 19/41, cf. 18/55. | Derivat: *fuňár* m. = vânzător de funii; *funitșcă* (dim.)]. — Din lat. *fūnis*, -em, (arom. *funē*).

Fur m. Fur, hoț. *Tsel'a furiș ca uzoră șa... fuziră* (hoții aceia când auziră...), 32/18, cf. 814. [Derivate: *furil'ă* f. = hoție; carul mare (constelațiune); *furloc* a. = ocupația, meseria hoțului, hoție *Io nu pot să fac furloc* (nu pot să fac hoții, tâlhării), 34/18]. — Din lat. *fūr*, -em, (arom. *fur*).

²**Fur** vb. I. Fur. *Ai să na dutsim să furqm*, 13/7. [Derivate: *furári* f. = hoție. *Io s-mi duc la furarea*, 2/89; *furát*, -ă adj., *furt* a. (pl. *furtur*) = furt, hoție. Com. G. D.; *furătúrá* f. = furt]. — Din lat. *fūro*, -are, (arom. *fur*).

Furári f. }
Furát, -ă adj. } v. ²*fur*.
Furătúrá f. }

Furcă f. Furcă. [Derivate: *furehítșcă* f. = furcă mică; *fureulitsă* f. (Țărnareca) = furculiță; (încolo bunelă); *furgl'itsă*, fru-

gl'itsă f., = steag făcut dintr'un băț de trestie, având legat la extremitatea de sus o batistă roșie. In vârful steagului se află un buchet de flori, iar deasupra buchetului o cruce. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 45); *furgl'itsár* m. = băiatul care poartă «furgl'itsa», ib.]. — Din lat. *fūrca*, -am, (arom. *furcă*).

Furehítșcă } f. v. *furcă*.
Fureulitsă }

Furéz mă v. *furisit*.

Furgl'itsă f. } v. *furcă*
Furgl'itsár m. }

Furécă N. de râu (Cupa).

Furil'ă f. v. *fur*.

Furisit m. v. *furisit*, -ă.

Furisit, -ă adj. Afurisit. *Nu-ń-la voi Piti furisitu* (nu-l vreau pe Piti afurisitul), 11/VII. [Și: *furisit* m. *Au măritaș furisitul*, 424. Derivat: *furéz mă* f. = afurisenie]. — Din gr. ἀφορίτω, (aor. ἀφόροισα), (arom. *afurisit*).

Furlină f. 1°. Aur. *Al' feși un căfez di furlină* (ii făcu o colivie de aur), 6/49. *Dără ună cloatșcă cu 12 di pul' di flurină*, 15/65, cf. 272. || 2°. P. ext. Monedă de aur. *Si cadă furlină*, 11/48. *Cătșuya lu fitșoru mic anșărată cu furlin*, 3/35, cf. 6/11. [Plur. *furlin*. Și: *frulină*, *flurină* f.]. — Probabil din bg. *florin*, după cum arom. *flurie* din gr. φλορί, și toate din fr. *florin* s. ital. *fiorino*, (<*florinus*). G. Meyer, Ngr. St. IV. 97.

Furlincă (pl. *-linchi*) Ban de aur (derivat din *furlină*), cf. Capi-dan, *Meglenoromânii*, I, 41.

Furloç a. v. *fur*.

Furnă f. Cuptor. *La flară* [fi-tșoru] *ân furnă*, 18/56. *Au arsiră furna*, 23/3. [Derivat: *furno-fcă* adj. (numai în expresia) *lopată furno-fcă* = lopată ce se întrebuițează la cuptor. Com. G. D.; *furnădză* m. = brutar Com. P. M.] — Din bg. *furna* (arom. *furnu*, lat.)

Furnădză m. v. *furnă*.

Furnică f. v. *furnică*.

Furnigă f. Furnică. *Viză ună furnigă* (văzu o furnică), 1/39. *Furniz si tsirtay pri ună Ńicură di pomi*, 14/51, cf. 22/51, 13/4. *Furnigă roși*, se mai numește *atu moscăia*, ALR. 6559. [Și: (Țâr-nareca) *furnică* f. Derivat: *furnigăr* (<lat. **formicarium*) = furnicar, Com. G. D.; *furnigós*, -ă adj. = furnicos; *furnichitsă* (dim.)]. — Din lat. *formica*, -am, (arom. *furnigă*).

Furnigăr m. v. *furnică*.

Furnigós, -ă adj. } v. *furnigă*.

Furnighitsă f. }

Furno-fcă adj. v. *furnă*.

Furt a. v. *fur*.

Furtsă f. Perie, ALR. 3929. [Derivat: *furtsués* vb. IV. = periu, ib. 4653]. — Din mbg. *furca*, (arom. *fircă*).

Furtsués vb. IV. v. *furtsă*.

Furtumăr m. v. *fortună*.

Furtună f. Furtună. Com. G. D. [Derivat: *furtunós*, -ă]. — Din lat. *fortuna*, (arom. *furtună*).

Furtunós -ă adj. v. *furtună*.

Fus a. Fus. ALR. 5851. *Flară fusu lu mamă-sa* (găsiră fusul mamei sale), 7/71. *Un pimint acupirit cu fusi* (= capu) *14. || (La moară) fusul de fier al prisnelului. Com. G. D. *fusu-babal'ă* f. = un fel de insectă; nume de plantă. Com. S. H. Derivate: *fusăr* m. = fusar; *fustšie*, *fustšue* (dim.). — Din lat. *fusus*, -um, (arom. *fus*).

Fusăr m. v. *fus*.

Fúseă f. Fustă, ALR. 3318. *Gura di la fuscă* (deschizătura dela fustă), ib. 3319.

Fușt m. plur. 1. (la războiu) Bețele vârâte între firele nătrei: *fuștei, joarde*, ALR. 5935, cf. *război*. || 2. Cărlige de împletit ciorapii, id. [Și: *fúști*]. — Din lat. *fustis*, -em, (arom. *fuști*).

Fustán a. 1. Rochie. *Să-ń dară ... fustan di mătasi* (o să-mi facă rochie de mătase). || 2. Haină bărbătească. *Si feșiră doj cupilaș ân fustani*, 17/29. *Tsela uminetsu mila, cu fustanu mari*, 5/V. [Și: *fustáni* f. numele unei flori miro-sitoare. Com. C. I. — Din tc. *fustan*, (arom. *fustane*).

Fustáni f. v. *fustan*.

Fúștani m. N. unui sat bulg. din apropierea Nănteii.

Fúști (pl.) v. *fușt*.

Fușție }
Fușție } m. v. *fus*.

Fut vb. III. Fut. *Bra fută-l maica*, 12/16, cf. 8/13, 6/71, 4/71. [Derivat: *futătš* m.]. — Din lat. *fūtuo*, -*ere*, (arom. *fut*).

Futătš m. v. *fut*.

Fuțșq vb. IV. Sforăiu. *Cățșq si fuțșască* (incepu să sforăie), 7/48. [Și: *frătșqș*, *fărtșqș* vb. IV. *Tse șa frătșqș la durmirea?* (ce sforăi așa când dormi), Com. C. I. — Din bg. *fuča*, (pentru *hvuča*).

Fužeāti N. de loc. (Oșani).

Fuiziri f.

Fuzit, -ă adj. } v. *fug*.

G

Gabánitsă f. Un fel de plăcintă făcută din mai multe foi. *Si dară ună gabanitsă șu ună pugatșă*. — Din mbg. *gubanica*, (din *guba* « foi de plăcintă »).

Gad m. Corp străin, viețuitoare, insectă (mai mult în expresia). *Cot gadu ân uocl'u* (cât paiul în ochi, adică de loc). [Derivat: (nă)gădēs vb. (refl., în expresia) *mi(nă)gădes ân uocl'u* = îmi intră ceva (un paiu în ochi), cf. bg. *gadja*. Compus (cu pref.): *ză-gād* (ză + gad) a. = piedecă, ceva care dă de lucru, de furcă, care împiedecă pe loc. *Păcrovu și cu pernița al' dădeay zăgad, di nu putea si-l jungă* (... îl împiedeau și nu putea să-l ajungă), 12/69. — Din bg. *gad*.

Gădēs vb. IV. v. *gad*.

Gădītše vb. Gădil. — Din bg. *gadičkam*.

Gădúń m. Gutuiu. *Aldi Petre au un găduń mult mari*. [Derivat: *gădúńă* f. = gutuie. Com. S. H.]. — Din *gutúń* + mbg. *duńa*, (arom. *gutúńi*).

Găduńă f. v. *găduń*.

Găgōș m. (Liumnița). Nucă curățită de coaja verde cf. *gugōș*; pasăre mică, a u ș e l. Com. P. M. Se mai numește și: *lușnac*. — Înțelesul de pasăre din bg. *gaga*, « cioc și nume de pasăre ».

Găjă f. Cioară (păstrat numai în n. de loc. în Oșani), *Gaja*, *Groapa găjăl'ă*. Com. G. D. — Din lat. *gaia*, (arom. *gaje*).

Găjă (pl. *gōjz*) f. Cimpoi. *Și dăro găjă* (s'a umflat îndopându-se, s'a săturat). Com. G. D. [Derivat: *găjadzlijă*. m.]. — Din bg. *gajda* (tc.).

Găjgur m. Numele unei păsări de culoare galbenă și de mărimea mierlei, *g a n g u r*. Com. G. D. — Din bg. *gajgur*.

Găjle f. Grije, întristare. *Di găjle nu-l-tsi mănca* (de grije nu-i venea să mănânce...), 11/4. *Tsi cota ieș ân găjle*, 1/86. *Dun găjle* (port grije, mă îngrijesc), cf. 6/IV. *Nu donă găjle*, 24/4, cf. 5/25, 17/16. — Din tc. *gaile*, (arom. *găjlee*).

Găjret a. (Țarnareca) Curaj, Com. V. J. — Din tc. *gajret*, (arom. *găjrete*).

Găitâni f. Găitan, șnur; sfoară. Com. G. D. — Din tc. *gajtan*, (arom. *găitane*).

Gălăgós, -ă adj. (întrebuințat în *șteauă gălăgoasă*, apare patru ore înainte de revărsatul zorilor: *iasî 4 sats anainti di ancreaștiri zorli*, ALR. 2459).

Gălbîn, -ă I. adj. Galben. *Șamița galbină... i mai zăbună*, 2/XI. || 2°. (monedă). Galben. *Stară să-ts l'a dau tots galbin'i* (de seară o să-ți dau toți galbenii), 8/12. [Derivat: **gălbînări** f. = gălbenare, boală. Com. G. D.; **gălbînîțșós**, -oasă, **gălbînîțșeav**, -ă **gălbînîceav**, -ă adj. = gălbegios. *Cal gălbînîcav*, ALR. 5479; **gălbînúș** m. = gălbenuș. | C o m p u s e (cu pref.) **zăgălbîn** (ză + galbin) adj. = gălbui; (**ă**)**ngălbînés** (ăn + gălbines), vb. IV. = îngălbenesc, id.; **prugălbînés** (pru + gălbines) vb. IV. = devin galben, îngălbenesc. *Fatsa mpuvinită, Toșu, em prugălbinită*, 1/VI. (**ă**)**ngălbînîri**, **prugălbînîri** f. = îngălbenire; **ngălbînî**, -ă, **prugălbînî**, -ă adj. = îngălbenit]. — Din lat. *galbinus*, -a, -um, (arom. *galbin*).

Gălbînări f. }
Gălbînîțșeav, -ă } v. *galbin*.
Gălbînîțșós, -oasă }
Gălbînúș m. }

Găleată f. Găleată. *Nainti dă-deau treî gălets, cmo deadiră tsintsi gălets*, 9/94. *Stoî si-ts mulg ună găleată di lăpti*, 6/32. [Și: gu-

leată. Derivat: **găletîțșcă** f. (dim.)]. — Din lat. *gallēta*, -am, (arom. *găleată*).

Gălės vb. IV. Desmierd, mân-găiu. *La găleaști* (il dezmiardă), 273. [Derivate: **gălîri** f. = dezmierdare; **gălî't**, -ă adj. = dezmierdat. *Gălît aî, ca din palmă criscut*. **gălîțșûni** f. = dezmierdare. Com. G. D.]. — Din bg. *galja*.

Găl'ină f. Găină. *Tșiă vîâr si-ts duc?* — *ună găl'ină cu pul'* (ce vrei să-ți aduc? — o găină cu pui), 4/76. *Șasi găl'ină*, 1/82, cf. 2/III. [Derivat: **găl'inâr** m. = vânzător de găini, găinar, Com. G. D.; **găl'inúțșcă** f. (dim.); **gălinúșă**, constelația «ursa mare», ALR. 2457; se mai numește u r a t ș c u]. — Din lat. *gallina*, -am, (arom. *găl'ină*).

Găl'inâr m. v. *găl'ină*.
Găl'inúșă f. } v. *găl'ină*.
Găl'inúțșcă f. }
Gălîri f. } v. *găles*.
Gălî't, -ă adj. }

Gălîțșûni f. v. *găles*.
Gălîțșavă f. Gălceavă. — Din bg. *gălčava*.

Gămేశ v. *gămoș*.
Gămóș (pl.) m. (Liumnița). Urdoare, ALR. 39. [Și: *gămేశ* (Cupa)].

Gănăsés vb. IV. Spoiesc. *Gănăsești băcoru* (spoiește arama), ALR. 4260. — Din gr. *γάνωω*, (aor. *ἐγάνωσα*).

Gândătșa. N. unui munte. *Au lę cutru Gândatșa*, 5/XII, cf. 149.

Găngăjés vb. IV. Sunt găngav, găngăvesc, cf. găngăres. Com. G. D. [Derivat: găngăiri f. = găngăvire, gănglív, -ă adj. = bălbăit, ALR. 2083]. — Din bg. *găgna*.

Găngăiri f. v. *găngăjés*.

Găngărés vb. IV. Bălbăiesc, găngăvesc. Cf. trives, ALR. 2082.

Gănglăc m. Cap de mort. (Acherontia Atropos L.), ALR. 6542. *Gănglac veardi* (gândac verde. Cetonia Aurat L.), ib. 6551.

Gănglív, -vă v. *găngăjés*.

Gănsăc m. v. *gəscă*.

Găoră f. Vrană, un vas de lemn, ALR. 726.

Gărb m. v. *gərb*.

Gărbălă f. Lingură mare de urdă, ALR. 5433. — Din bg. *grăb?*

Gărbăv, -ă

Gărbés vb. IV

Gărbiri f.

Gărbít, -ă adj.

Gărbov, -ă adj.

v. *gərb*.

Gărchíneă f. v. *gərc*.

Gard a. Gard. *La noj gardurli sa di cărnats di porc*, 20/18. [Derivat: gardúscă f. (d m.) *9; ăngărdés vb. IV. = îngădesc; ăngărdíri f. = îngădire; ăngărdít, -ă adj. = îngădit].

Gărdián m. Păzitor, gardist. *Tuăts gărdianil' cari raş cuăla... si diştitară*, 15/77. — Dacor.

Gărdínă (pl. -ińur) f. Grădină, cf. baltă. *Ca la vizú pōpa ăn gărdínă, zisi*, 24/6. [Derivat: gărdínăr m. = grădinar. *Antrə*

ăn cătun la un gărdínăr, 20/18; gărdínítş a. (dim.) = grădiniţă, Com. G. D.]. — Din bg. *gradina*, (arom. *grădină*).

Gărdínăr m.

Gărdínítş a.

v. *gărdínă*.

Gărdúscă f. v. *gard*.

Gărgălán m. v. *grătlan*.

Gărgărés vb. IV. Horcăiu (în somn). Cf. arcătes, ALR. 2097. *Mă ínnăduş*, ib. 2152.

Gărgăún m. Gărgăun.

Gărgúl' m. Ulcior de pământ cu gâtul lung. [Derivat: gărgúl'că f. (dim.)]. — Din mbg. *gărgule*, id.

Gărgúl'că f. v. *gărgul'*.

Gărlés vb. IV. (despre oi) Tund împrejurul gâtului, la pân-tece şi coadă. Com. T. P. — Din bg. *gărlja*.

Gărlítsă f. Boală de gât. Com. G. D. — Din bg. *gărlíca*.

Gărmoz f. pl. v. *grămadă*.

Gărnáts, -ă adj.

Gărnínă f.

Gărníşor m.

Gărníşoreă f.

Gărníşoríşte f.

Gărníşurínă f.

Gărnúts a.

Gărnútsəu

Gărnútsós, -ă

v. *gron*.

Gărsă adj. (despre capre) pe-striţă. Com. I. G.

Gărsés vb. IV. (Huma) Uit, cf. u l' t. — Din paleosl. *grešiti*, (arom. *agărşescu*), cf. *gríşos*.

Gärtlán m. v. *grätlan*.
Gärtseăști adv. }
Gärtseăs, -easă adj. } v. *gorc*.
Gärtšmúl' m. (la porc) gât,
 ALR. 4125.
Gărúnts a. v. *gărnuts*.
Găseă f. v. *göscă*.
Găselnitsă f. v. *căselnitsă*.
Găură f. 1. Gaură. *Ună ticfă
 mări... ve ună gaură, 10/5. Vini
 la gaură, scocni ănuntru, 8/30,*
 cf. 8/13, 9/79, 275. Nume de loc:
Gaura-di-zonă (Nânta), *Gaura-li-
 sitsăl'ă* (Oșani), *Gaura-ursului*
 (Birislav). || 2. (la moară) Priscoaia
 în care curge făina. [D i m i n u t i v e:
 găuritsă, găuritșeă f. Com.
 G. D. D e r i v a t: găurós, -ă adj.
 = găunos]. — Din lat. **cavula*,
 -am, (<*cavus*, -a, -um), arom. *gavră*.
 Găuritsă f. }
 Găuritșeă f. } v. *gaură*.
 Găurós, -ă adj. }
Găvănă f. Strachină de lemn,
 ALR. 3962, (cf. Capidan, *Megle-
 noromânii*, I, 53). Rășniță, piuliță,
 ALR. 3978. [Și: găvăni f. *Am
 ună găvăni, 4/54*. — Din bg. *gavana*,
 (arom. *găvane*).
 Găvăni f. v. *găvană*.
Găvrúni m. Tăun mai mare,
 (ALR. 1901), gărgăun. (Vespa car-
 bora L.), ib. 6544, cf. tăunăe. [Și:
 găvăún m.]. Cf. dacor. *gavaoan*.
Gaz a. Gaz, petrolu, cf. 23/29.
Gzép Vânt tar, vi col. Com.
 N. T. — Din ic. *gazep*.
Găzés vb. Calc cu picioarele.

*Iel noaptea si dutseă ăn grădina
 lu ămpiratu di u găzeă cu calu* (el,
 noaptea, se ducea în grădina îm-
 păratului și o călca cu calul). —
 Din bg. *gazja*, (mbg. *gazam*).
Gazetă f. Monedă veche. —
 Din it. *gazetta*, (arom. *gazetă*).
Gazi-bára v. *plesni-bara*.
Gherdán a. v. *ghirdan*.
Gherghină N. de loc. (Cupa).
Ghevgheli m. Orașul Ghev-
 gheli. [D e r i v a t: *ghivghilitșan*
 m. = locuitor din Ghevgheli].
Ghiăfur a. Folos. *No-ari ghiă-
 fur di el*, cf. 278. — Din gr. *διάφορο*,
 (arom. *djafur*).
Ghiărmi m. Vierme. *Vez tsista
 ghiărmi cum ghiăști ăn ropă* (vezi
 acest vierme cum trăiește în piatră),
 8/22, cf. 280; *ghiărmi-di frasin* m.
 (gândac cu miros neplăcut ca de
 șoarece; este identic cu cățelul-fra-
 sinilor), Com. C. I. [D e r i v a t e:
ghirminós, -ă adj. = viermănos;
ănghirminișós vb. IV. = devin
 viermănos, mă umplu de viermi;
ănghirminișotă, -ă adj. = viermă-
 nos, împuțit. *Caș anghirminișot* =
 brânză împuțită, ALR. 5451]. —
 Din lat. *věrmis*, -em, (arom. *yermu*).
Ghirghitsă N. de loc. (Nânta).
Ghiaspărnic m. v. *ghiaspi*.
Ghiăspi (pl. *ghiesp*) m. Viespe.
Și la vizú un ghiăspi (și-l văzu un
 viespe), 22/4. *Pită di ghiesp*, ib.
 [D e r i v a t: *ghiaspărnic* m. = vie-
 spar]. — Din lat. **věspis*, -em,
 (arom. *yaspe*).

Ghiátsă f. v. *ghiu*.

Ghjaúr m. Ghiaur, cf. c a u r.

Ghiázma f. Aghiazma, apă sfințită, ALR. 2770. — Din gr. *αγιασμα*, (arom. *ayiasmă*).

Ghibărdisés vb. IV. (La animale) mor, rar la oameni cu înțeles peiorativ). *Ghibărdisea mo, că tuntea nu vreași s-ti duts casa* (crapă, mori acum că atunci nu vroiai să te duci acasă). Com. H. I. [Derivate: **ghibărdisiri** f. **ghibărdisit**, -ă adj. = mort].

Ghibărdisiri f. } v. *ghibăr-*
Ghibărdisit, -ă adj. } *dises*.

Ghidi! interj. Măi, fă. *Ei ghidi, feată, nu știți un cafcu fitșor vea cola*. [Și: *Idi interj. Idi dēaduli, de!* 11/56; (metatezat) *dighi interj. Dighi de, luduli, de!* 18/47]. — Din tc. *ghidi*.

Ghiésă f. Nume de capră neagră vărgată cu roșu. Com. G. D. (arom. *g'esă*).

Ghigănés adj. (despre oi). *Uoi gigăneșt* (oi mai mari cu lâna albă și mai aspră, cf. a r n ă u t s e s). Com. I. G. — Derivat din *ghegă*.

Ghigór m. Un fel de piatră găunoasă. || N. de loc. (Huma), unde se găsește această piatră. Com. T. P.

Ghiátsă f. 1°. Viață. *Si burăști cu ghiátsa* (se luptă cu vieța), 279. || 2°. Viețuitoare, ființă. *Pând nu neacă ună ghiátsă nu au bea boii* (până nu înneacă o viețuitoare, nu o bea boii), 7/59, cf. 2/90. *Să da dōmnu di ghiets să nu scap* (să

nu scapi de viețuitoare, adică de *păduchi*), 11/11. — Din lat. *vivus* + *itia*, (arom. *yíatsă*).

Ghiés vb. IV. } v. *ghiu*.
Ghiiri f. }

Ghimăni m. Pantof. — Din tc. *jemeni*.

Ghinghiár m. Spin măgăresc, *Ghinghiru ari spin, nu la pots prindi cu moņa*, ALR. 5173. [Și: *ghinghir, džindžăr. Șteată măgaruli si iasă džindžăril' di s-ti putires* (așteaptă... să iasă spinii măgărești), 418. — Din bg. *ginger*.

Ghinghir m. v. *ghinghiar*.

Ghijá f. în: *g'ija di vitsă*, butaș, ALR. 6108.

Ghióamiti adv. v. *ghiuă*.

Ghióc Nume de cal cu părul cărunt (arom. *ghioc*).

Ghiólma N. de loc. (Cupa).

Ghión m. O pasăre care există, cu același nume, și la Aromâni și care cântă plăcut. Cf. *gheonoaie*. (Există la toate popoarele balcanice: Alb. *gon*, gr. *γκιώνης*, bg. *ghion*, etc), arom. *g'on*.

²**Ghión** a. Talpă la ghetе, pingea. *Ghiónu di lă tșouă si ruptsi* (talpa dela gheată s'a rupt). — Din tc. *gjon*, id.

Ghiór m. Viorea. Se mai numește: *temenușcă*, *g'itșchi*, *cătșuncă*. [Și: **ghioáră** f.]. — Din lat. *viōla*, -am, (arom. *g'oară*, rar).

Ghiórgghi m. N. de persoană. [Se mai zice, cu același înțeles, și

Goşu, Gonu, Gotsi, Džoni. Com. C. I.].

Ghipt (pl. *ghiptur*) a. 1°. Cereale. *Ia ȳa ari ȳopt cupiti di ghipt : umu ăđ di mël', lântu ăđ di barnitsă, lântu ăđ di gron Ńi lântu ăđ di sicară,* (aici sunt opt stoguri de cereale : unul este de mei...), 9/4. || 2°. Grâu cf. gron. *Cqn... si scoală să turească ghipt ăn coş* (când se scoală să verse grâu în coş), 23/41. — Din lat. *victus,-um,* (arom. *yiptu*).

Ghirdân a. 1. Salbă de gât, gherdan. *Nu pots să la dar ghirdănu la me mul'ari?* 25/85. || 2°. (La măcelari) carnea de miel dela piept, împreună cu jumătatea gâtului, Com. G. D. [Şi: *gherdân* a. Derivat: *girdanlija* adj. = cu salbă la gât, (despre oaia) care are gâtul alb, dacă pe corp este neagră, Ńi cu gâtul negru, dacă pe corp este albă. Com. I. G.]. — Din tc. *gerdan,* (arom. *girdane*).

²**Ghirdân** m. Piciorul (la miel) de dinainte. Cf. colc, ALR. 4072.

Ghiriz a. Canal. *Ca si dusi an ună chioşă tucu lumni ăn ghiriz* (ducându-se la un colţ, căzu în canal), 24/47.—Din tc. *geriz,* (arom. *girize*).

Ghirminós, -ă adj. v. *ghjarmi*.

Ghîrnură f. Numele unui arbore, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 42).

Ghitşit a. Vad, trecătoare [Şi: *plitcă*], ALR. 810.—Din bg. *gečit,* tc.

Ghiu, -iă adj. Viu, cu vieaţă.

Ni ghiu ni mortu, 15/69, cf. 17/65, 435, 32/8. [Şi: *liju,* -ă adj. Derivat: *ghjătă* f. (<*vivus* + *tia*) = vieaţă; *ghjés* vb. IV. = trăiesc, vieţuiesc. *Cola deadu aş ghiă cot di iel'* (acolo moşu işi trăia numai pentru el), 20/38, cf. 13/38. *Sirbea cu tser si ghjéş* (munceşte, dacă vrei să trăieşti). *Din argatloc ghjăşti,* 25, cf. 8/22; *ghjiri* vb. = trăit, vieţuit. *Un ȳom vea di ghiirea ancă trei zoli* (un om mai avea de trăit...), 9/62. *Loc di ghiiri* (loc de trăit), 16/69; *anghjés* (an + *ghjés*) = înviez. *Şi ca anghjăşti frăti-su,* 22/28, cf. 21/28. *Fişoru ună-ş-ună anghii* (băiatul de odată învie), 34/51, cf. 15/29, 18/19, 19/51, 22/78; *pringhjes* (pri + an + *ghjés*) vb. IV. = înviez, reînviez. *Acu mor Ńi si pringhjes* (dacă mor Ńi să reînviez), 7/51]. — Din lat. *vivus,* -a, -um, (arom. *yiu*).

Ghiuă adv. Ca Ńi cum, ca Ńi când, adecă. *Tătă-su si anturno ghiuă s-la scapă* (tată-su se întoarce, adecă să-l scape), 10/15. *Ghiuă Ńi noi si zitsim tsvă-godea.* [Şi: *ghiuaja,* *ghioamiti* adv. *Să lea havă ghiuaja* (să ia aer adecă), B. 4]. — Din tc. *gjua,* (prin bg. *ghiuu,* id.).

Ghiuăja adv. v. *ghiuu*.

Ghjubrè f. Gunoi. *Că-u lă ghjubrea... iu să-u turească,* 4/69, cf. 8/69. [Şi: *ghjubri* f. *Vem turit ghjubri* B. 12, cf. 11/60. Derivat: *ghjubrină* = n. de loc, (Huma)]. Com. T. P. — Din tc. *gjubre*.

Ghiubri f. }
 Ghiubrină f. } v. *ghiubre*.

Ghiulë f. Ghiulea. Com. G. D.
 — Din tc. *gülle*.

Ghiúm a. Urcior mare de aramă. *Un rap cu ună moņa* (= ghiumu) *34. [D i m i n u t i v e : ghiumitş a. şi ghiumătş a. Com. G. D.]. — Din bg. *gjum* (tc.), (arom. *gum*).

Ghiumbrúchi f. v. *iumbruchi*.

Ghiumitş a. v. *ghiúm*.

Ghiuázäts v. *házáts*.

Ghiúpe m. Țigan. *Li lə iel lui rubi ca di ghiúpc* (le luă el hainele lui ca de țigan) 8/51, cf. 295. [D e r i v a t e : ghiúpcă f. = țigancă. *Ghiúpcă la feasi şi la trimeasi la prusirea*, 601. *Ghiúpch*, 15/29, cf. 3/35. || Pițigoiu. Com. H. I. || Clește mai mic; ghiúptsés, -ească = țigănesc. *Tşergă ghiúptsească*, 968]. — Refăcut din *ghiúpcă* bg. *gjuþka*, « țigancă ».

Ghiúpcă f. }
 Ghiúptsés, -ească adj. } v. *ghiúpc*.

Ghiurlúe a. Murdărie, tot ce rămâne, gunoi. *Ghiurlucu di bubi nitsi çonnu tribuiaşti s-la turim ân grădina di tşarnitş*, B. 10. *Ghiurlucu di jos* (murdăria de jos), ib. 9. — Din mbg. *gjorluk* (tc.).

Ghiúrta N. de loc. (Huma).

Ghiutşbeleă adv. In fine, în sfârşit, în cele din urmă. *Ghiutşbeleă şi chiupu si frănsi di curtulisi lupu* (în fine şi chiubul se sparse de scăpă lupul), 14/72. — Din tc.

güğ-bela « grea-întâmplare s. nenorocire ».

Ghiuzelduńa f. Frumoasa pământului, cf. *ubavil'a loclu j*. *Al' zisi la ampirātu ca s-la trimeată si-u leă « ghiuzelduńa »* (îi zise împăratului ca să-l trimeată să o ia pe frumoasa pământului). — Din tc. *güzel-duńa*, (arom. *muşata-locluj*, alb. *e bukurë e dheut*).

Ghivghilitşán m. v. *ghevgheli*.

Ghiză f. (Turcism). Amendă, pedeapsă. *Dömnü ađ dat-au ghiză trei añ di zoli* (Dumnezeu i-a dat pedeapsă trei ani de zile), 4/62. — Din tc. *ğeza*, (arom. *ğizae*).

Glad adj. Nesăturat, flămând, fig. ceva fantastic, fiindă închipuită. *Tse-ti sculaş ca glad; vă sculats că glojşi şi tsoglavi*, 283. — Din bg. *glad*.

Glas a. Glas, voce. *Iel' ca uzoră glasu featăl' ä* (ei când auziră glasul fetii), 15/73. — Din bg. *glas*.

Gl'aş m. Un fel de clește cu care se servesc argintarii şi tinichigii. Com. C. I.

Glăteă f. Inghititură. — Din bg. *glătka*.

Glăvătijă N. de loc. (Oşani).

Glăvés vb. IV. (refl.) Mă bag la stăpân, mă năimesc. *Să-mi glăves la vrin, cari s-mi va* (să mă pun la stăpân la cineva...), 3/2. *Aj să nă glăvim*, 1/25, cf. 6/15, 11/15, 5/62.

[Şi: *anglăvés* vb. IV. = (Liumniţa) tocmesc, angajez. *L-anglăves picuraru*, ALR. 5367. D e r i v a t e

glăviri f. glăvit, -ă adj. = băgat la stăpân, 299]. — Din bg. *glavam*.

Glăviri f. }
Glăvit, -ă adj. } v. *glăves*.

Gl'eată f. (la rotar) Maiu. Com. C. I. — Din bg. *glecto* (pentru *dlecto*).

Gl'eg a. v. *cl'ag*.

Gl'em a. Ghem. *Gl'em la buric al'tsi zădună* (s'a speriat rău), 934, cf. *48. [Derivat: *gl'em-tșue* m. (dim.)]. — Din lat. **glemus*, (arom. *gl'em*).

Gl'emtșue m. v. *gl'em*.

Gl'ets a. Ghiet, ghață. *L'a bițu gl'etsu* (a tulit-o, a șters-o), 981. [Derivate: *angl'ets* (<lat. *inglacio, -are*) vb. I. = îngheț, deger. *An angl'itsară pitșoarili* (îmi înghețară picioarele); *angl'itsări* f. = înghețare; *angl'itsăt, -ă* adj. = înghețat; *angl'itsătură* f. = îngheț; *dizgl'ets* (<lat. *disglacio, -are*) vb. I. = desgheț; *dizgl'itsări* f. = desghețare; *dizgl'itsăt, -ă* adj. = desghețat]. — Din lat. **glacium* (din *glaciare*), arom. *gl'ets*.

Gl'eznă f. Gleznă (la cal), chișită. Com. C. I. — Din sl. *glezna*.

Gl'igusés vb. }
Gl'igusiri f. } v. *gl'eg*.
Gl'igusit, -ă adj. }

Gl'indă f. Ghindă. [Derivat: *gl'indură* (<lat. *glandula*), f. = murele dela gât]. — Din lat. **glanda, -am*, (arom. *gîndă*).

Gl'indură f. v. *gl'indă*.

Glis m. Panglică (cu înțelesul de), vierme, tenia. [Și: *glist*

m., *glistă* f.]. — Din bg. *glis*.

Glist m. }
Glistă f. } v. *glis*.

Glitșchi f. plur. Un fel de cătșuncă de culoare albă cf. temenușcă, ghișor. *Cătșunchili și glitșchili es primăveara*. Com. I. L. Din mbg. *glički*.

Gloabă f. (Liumnița). Gloabă, amendă, cf. ghișă. Com. G. D. — Din bg. *globa*.

Glog m. Arbust ghimpos, cu spinii mari. Com. G. D. — Din bg. *glog*, id.

Glúbav, -a adj. v. *glupav*.

Gl'úbnie m. miezul de pâine necoaptă. Com. G. D. — Din bg. *glīb*.

Glúpav, -ă adj. Prost, prostănac. [Și: *glúbav* adj.]. — Din bg. *glupav*.

Glúșcă (plur. *gluști*). f. Cireașă crudă, necoaptă. *Nu ișoră țșireașăli, ancă sa gluști* (nu ieșiră cireșile, sunt încă necoapte), Com. C. I.

Gluznés vb. IV. Fracturez. *Gluzniri la pitșor* (fractură la picior), ALR. 4201. [Derivat: *gluznitsă* f. = scrintitură]. — Din mbg. *slizgam*.

Gluznitsă f. v. *gluznes*.

Gnôj a. Gunoiu. *Bun im șa pri gnoj*, (bine suntem aici în gunoiu), 18/29, cf. 2/29. [Derivat: *gnués* vb. IV. = gunoiesc]. — Din bg. *gnoj*, id.

Gnos a. Scârbă. *Nu vin ân cāsă... că s-va ișă gnos* (nu vin în casă, căci o să vă fie scârbă), 15/56.

— Din mbg. *gnas*, influențat de « gnoi ».

Gódeă f. Fragă Com. V. J. — Din bg. *godka*.

Gódea (Bulgărisim) v. *tsiva*.

Gógu Poreclă pentru oamenii proști. *La treatsim și noi veacu gogăl'a* (o ducem foarte rău și greu), Com. C. I.

Gol, **goală** adj. Gol, desbrăcat *Zădurînă doil'ă gol'* (adormiră ambii goi), 13/68. *Iel șăzù la curu foculuș pri gol' loc*, 16/56. *Si scunsi că ra goală di al' ra rușoni* (se ascunse că era goală...), 15/38, cf. 293, 959. || (Adverb). Numai. *Con au dișcl'tsi cutița vizù goali furlii* (când deschise cutia, văzî numai monede de aur), 9/11. [Derivate: *gulés* vb. IV. = golesc. Compus (cu pref.): *ugulés* (bg. *oglavam*) vb. IV. = desbrac în pielea goală; *dizgol'* I. vb. (diz + gol') = desgolesc, Com. G. D.; *gulutija* f. (bg. *golotija*) = sărăcie. *Iundi-i feata, cola-i gutița* (unde sunt fete, acolo este sărăcie), 984; *gulisúni* f. = goli-ciune (se zice când cineva nu este bine îmbrăcat, sau este îmbrăcat subțire), Com. G. D.; *gulișan*, -ă adj. = gol de tot, id.]. — Din paleosl. *golŭ*, (arom. *gol*).

Góleă f. Nod în țesătura unei pânze. — Din bg. *galkă*.

Goúu m. v. *Ghiorghi*.

Górá f. Pădure. *Nu la vez că-i goră?* (nu vezi că-i pădure?). [De-

ri v a t : **górnits** m. (bg. *gornica*) = păr sălbatec. *Deadără pri un gornits* (dădură de un păr), 7/71. *Iel', ca si disfeasiră di pri gornits*, (ei, când se dădură jos de pe păr), 9/71, cf. 4, 6/54, **górnitsă** f. = pară]. — Din bg. *gora*.

Gqrb m. Spinare, șira spinării. *Si mi mântșos șa si port apu pri gqrb* (să mă muncesc așa, să port apă pe spinare), cf. 20/16. *Să scoatim ună fașă din gqrb* (să scoatem o fășie din spinare). [Și: **gqrp**, **gărb**, **grăb**, m. *Tot grăbu la dișuli* (tot spatele îl jupui), 14/72, cf. 284, 285. Derivate: **gărbés** vb. IV. = (despre oi) le tund la pânțece și la gât. Com. G. D.; **gărbiri** f. = tunderea oilor; **gărbít**, -ă adj. = tuns (despre oaie), id., **gărbäv**, **gărböv**, -ă adj. (bg. *gărböv*) = cocoșat, **gărböv**, id., **grăbtșoăniă** f. = gropiță la ceafă, Com. G. D.]. — Din bg. *grăb*.

Gqre m. Grec. [Derivate: **gărehineă** (bg. *garkinka*) f. = grecoaică; **gărtsés**, **grătsés**, -ă adj. = grecesc; **gărtseăști**, **grătseăști** adv. = grecește]. — Din bg. *gark*, (arom. *grec*). Numele latin s'a păstrat numai în deriva ele adj. și adv. și în numele de loc. *An Greaca* (la Grecoaică) în Cupa.

Górnits Nume de mahala în Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

²**Górnits** m. } v. *gora*.
Górnitsă f }

Gorp m. v. *gorb*.

Gorșet N. de munte (Liumnița). [Și: **Gu(r)șet**].

Gorșcă f. Gâscă. *Ună gorșcă mari* (o gâscă mare). [Și: (Țârnareca) **gâscă** f. Derivat: **gânsăc** m. (mbg. *gânsak*, bg. la Perlepe *gusak*). — Din bg. *gâska*.

Gôșu m. v. *Ghîorghî*.

Gôtă f. Gătît (despre mâncare). — Din bg. *gotva*.

Gózbă f. Masă (cu înțelesul de) petrecere, invitație la masă. *Mî rog, si fac ună gozbă* (mă rog, să chemăm oaspeți la masă), 21/38. — Din bg. *gozba*.

Gqznie m. Mațul gros. ALR. 2219. — Din bg. *gâznjak*.

Grăb m. v. *gorb*.

Grăbăjés vb. IV. Iau, răpesc din ceva. *Că-u grăbăi, grăbăi uoala, saldi două găruntsă di bacă flaj* (luă din oală așa de mult încât nu găsii decât două grăunțe de bob). Com. C. I. [Derivat: **grăbăiri** f. = luare cu totul, răpire id.]. — Din bg. *grabam*.

Grăbălă f. Lingură mare. ALR. 3973. [Și: **grăbălă** ib.].

Grăbătš m. Gărbaciu. Com. N. P. — Din tc. *kyrbač*.

Grăblă f. } v. *crăblă*.
Grăblăr m. }

Grăbtšoăniă f. v. *gorb*.

Grăclân m. v. *grătlan*.

Grădîniă f. v. *gărdîniă*.

Grădiști N. de loc. (Lugunța). — Din bg. *gradišta*.

Grăi a. Graiu. *Spuni-l' cötiva graiur* (spune-i câteva vorbe). Com. C. I. — Din paleosl. *graj*, (arom. *graiu*).

Grămădă (pl.-mox) f. Gramadă, mulțime multă, lucruri de ale casei, căsnicie. *Nu mi lițșă mini, mamu, ân lu Dreana grămox* (nu mi stetea bine, mamă, în căsnicia lui Dreana). *Grămada-l-Tsantsa* n. loc. (Conțco); *Găr-mox* n. loc. (Barovița). [Derivate: **grămăditșcă** f. (dim.), **grămădisés** vb. (refl.) = mă tolănesc pe ceva. ALR. 2296]. — Din bg. *gramada*.

Grămădisés vb. IV. v. *grămadă*.

Grămătîe n. de fântână (Cupa).

Grăniă f. v. *gron*.

Grănișor m. v. *gărnișor*.

Gră(n)tš m. Oală, ulcică, hârb. *Grăntșaru din grăntš beă apu* (olarul bea apă din oală), 288. [Derivat: **grăntșăr** (mbg. *grăncar*) m. = olar. *Grăntșaru iundi va cola u puni mănușă* (olarul unde vrea acolo pune mânerul), 983]. — Din bg. *gărnce*.

Grăntșăr m. v. *grăntš*.

Grap interj.

Gras, -ă adj. Gras. [Derivate: **grăsimi** f. = grăsimi. *Diriptatea iasi că grăsimi pri apu*, 204; **grăstșuc**, -ă adj. = grăseliu; **angrăș** vb. I. (Țârnareca) = îngraș; **angrășari** f. = îngrașare; **angrășăt**, -ă adj. = îngrașat; **angrășătură** f. = îngrașare]. Com.

I. L. — Din lat. *grassus*, -a, -um (= *crassus*, -a, -um), arom. *gras*.

Grăsîmi f. }
Grăstşuc, -ă adj. } v. *gras*.

Grătlân m. Gătlej. Şi *îel una ş-una di grătlan... şi la strinsi* (şi el dintr'odată de gătlej...). [Şi: grăclân, gărtlân m. (în Țarnareca) gărgălân m. Com. V. J. Derivat: grătlanîţ m. (dim.) = omuşor]. — Din sl. *grŭtan* şi bg. *grătklan*, (arom. *gărgălan*).

Grătlanîţ m. v. *grătlan*.

Grătsăiês vb. IV. Zgrânţăiu.

Grătseăşti adv.

Grătsés, -ă adj. } v. *gorc*.

Grăvină f. Nume de plantă mirositoare. Com. T. P. Din mbg. *gravina*.

Grăzăiês vb. IV. (Oşani). Zgăriu (întrebuîntat în spec. pentru oameni. Pentru animale şi în spec. pisici se zice mai mult *zgăir*). *Grăzneă -u, Itu, mumă-ta* (zgărie, Itu, pe mamă-ta, se zice în glumă, la copii). Com. C. I. [La perf. s. *grăzniî*]. — Din bg. *grizam* (aor. *griznah*).

Greacă n. loc. (Cupa), cf. *gorc*.

Greăjbă f. v. *greaşcă*.

Greăşcă f. Greşcală. [Şi: greăjbă (din mbg. *grěžba*) f. Com. T. P.]. — Din bg. *grěška*.

Greătsă f. v. *grey*, *greauă*.

Grăblă f. Greblă. Com. H. I. — Din bg. *greblo*.

Gres vb. IV. 1°. Grăesc. *Ară îel aî zisi* «*greă*» (iar el îi zise: «*grăeşte*») 15/55. *Gri lă tsar* (grăi la țar) 8/65. *Aî grit-au* (i-au grăit) 2/61 || 2°. Zic (cu înţelesul de) numesc pe cineva. *La ma űiclu frati al' greau* Geagea (mai micului frate îi ziceau Geagea), 3/68. [Derivat: griri f. = grăire]. — Din paleosl. *grajati*, (arom. *grescu*).

Gréu, gréau(ă) adj. Greu. *Greau monă* (mână grea), se zice când cineva înjunghe o vită şi, dintr'o singură lovitură, vita rămâne pe loc moartă. 928. || *Greau(ă)* (însărcinată). *Mul'area chinisi greauă* (muierea rămase însărcinată), 5/40. || Subst. *Grey* m.: (fig.) om bogat, stăpân. *Grey la cl'imę* = stăpânul l-a chemat. 290. [Derivat: greătsă (<lat **grevitia*) f. = greaţă, greu, părere de rău. *Nu-ű cădeă cęta greatsă* (nu-mi părea așa de rău) 496]. — Din lat. **grěvis*, -em, (arom. *grey*).

Greuş m. Arbore, acelaş cu *părnarea* ALR. 2559.

Grăbală f. Hreapcă, greblă. ALR. 5025. — Din mbg. *grebalo*.

Grigonăteă N. loc. (Nânta).

Grindă f. Grindă, stălp. *La spindzurară di grindă* (il spânzurară de stălp) 718. *L'i* (în text greşit: li) *spinzură [peştil'] di grindî* 2/30. — Din sl. *gręda*, (arom. *grendă*).

Grăpa-li-Dafi N. loc. (Nânta).

Gripés vb. IV. r^o. Pun mâna pe cineva, îl apuc. *Peştili zisi «aman gripe-mi» şi moşu la gripi* 3/28, cf. 17/18. || 2°. Asmuţ, năpustesc în contra cuiva. *Cøn să ti stringă zeştli, tu să-l gripeş râslânil'* (... tu să asmuţi leii) 17/9. — Acelaş cu bg. *grabam* «răpesc» din care avem odată *gră-băies* (?)

Griri f. v. *gres*.

Grişătură f. v. *grişos*.

Grişună f. Nume de plantă.

Grişos vb. IV. Greşesc. *L'artă-mi, grişoi, lântă ură nu fac şa* (iartă-mă, greşii, altă dată nu fac aşa) 11/10. [D e r i v a t: *grişătură* f. = greşală]. — Din paleosl. *grěšiti*, (arom. *agîrşescu*), cf. gărşes.

Groapă f. Groapă. *Cøn dedu din groapă* (când moşu din groapă, adică niciodată). *Groapa-gaiăl'ă, Groapa-lu-Mantşi, Groapa-Moaşăl'ă* n. loc. (Oşani). [D e r i v a t e: *grupişti* f. = locul unde sunt gropi. Com. G. D; *gruptşoneă* f. = gropiţa dela ceafă. Compus cu (pref.) **angróp** vb. I. = îngrop, înmormântează. *Tru cuproă... aîră angrupat* în (gunoi era înmormântat) 17/68. *Si ve angrupat* (se îngropaseră) 14/24; *angrupări* f. = înmormântare, îngropăciune; *angrupăt-ă* adj. = îngropat, înmormântat. *Maica cu tati sãn angrupats* (mama cu tata sunt înmormântaţi) 28/68; *nidu angrupăt, -ă* (ni + du + angrupat) = îngropat pe jumătate,

neîngropat peste tot. Cf. 14/84, **dizgróp** (diz + grop) vb. I. = dezgrop; *dizgrupări* f. = desgropare, *dizgrupăt, -ă* adj. = desgropat. Com. T. P.]. — Pentru etim. vezi alb. *gropë*, (arom. *groapă*).

Grob (pl. -bur) a. Mormânt. *Ca si dusră direp marzinea di cătun, lângă grobur* (...lângă morminte) 11/58. *Aş si ni-l spuń groburli* (hai să-mi spui mormintele). Cf. 2,3/6, 14/24, 4/71, 20/31. N. loc.: *Ān grobu* (Lugunţa), *Grobu-Ghîorgăl'ă* (Oşani), *Grobu Ianal'ă* (ib.), *Grobu-li Fringhiia, Grobu-lu-Mimedu* (Huma), *Grobu-Ticăl'ă* (Oşani). — Din bg. *grob*.

Grøn a. Grâu. *Sitsirom la grøn* (secerăm grăul) 16/5. *Şi grønu criscu* ib. cf. 9/4, 15/5, 6/55. Feluri de grâu: *grøn şut* (alb), *grøn roş* (cu mustaţă), *grøn plătitsă* (galben), *grøn tsărvencă* (roş). ALR. 5182. || Colivă. *Deadi grøn di cøn ra lupu cătsol* (dădu colivă de când era lupul căţel), a murit de mult. *Āl' măncom grønu* (a dat ortul popii) 286. Cf. 289. [D e r i v a t e: *gărnişti* f., *gărniţă* şi (mai rar) *grăniţă* f. = locul rămas după ce s'a secerat grăul, mirişte. Cf. *stărnişti*, *secărină*, *melină*, *ovişonă*, *bărniţşonă*. Com. C. I.; *gărnişór* (formaţiune analoagă cu bg. *pčenička* «porumb» din *pčenica* «grâu» cf. *tşănitşcă*) m. = porumb, păpuşoiu. *Culcă-ti tseastă seară* ân

tșutura di gărnîșor (culcă-te astă seară în banița din porumb) 11/331; **gărnîșureâtsă** f. = loc unde a fost semănat gărnîșor. ALR. 5055; **gărnîșoreă** f. = cotorul porumbului. Com. G. D.; **gărnîșoriște și gărnîșurină** f. = locul unde s'a strâns recolta de porumb cf. s t ă r n î ș t i etc.; **gărnûts, gărûnts** (<lat. **granuceum*) a. = grăunte. *Fitșoru si feasi un gărnuts di mel'* (băiatul se făcu un grăunte de meu) 23/79. *Rupsi un gărnuts* (în text greșit: gărnunts) *di neagră uură.* 3/47, cf. 2/47; **gărnutsós, -ă** adj. = grăunțos; **gărnâts, -ă** (<lat. **granaceus, -a, -um*) adj. = de făină de grâu. *Turtă gărnaț* 20, 22/6 și (rar) **zărnăț, -ă** (bg. *zărno*) adj. *U mănăcă turtă zărnatsă* (o mănăcă turtă făcută din făină de grâu) 15/72; **gărnutsûe** (dim.)). — Din lat. *granum*, (arom. *gîrnu*).

Gros, groasă adj. Gros. *L'-u gros nasu la tsista* (îi este nasul gros) este om cu stare 463. || (Fig.). Prost. *Sam groasă ăn cap* (sunt proastă) 9/12. *Fitșor gros* (prost) 5/21. **Groasa** n. de loc. (Nânta). **Pri Groș** n. de loc. (Cupa). [D e r i v a t e: **ăngroș** vb. I. = îngroș. Com. G. D.; **ăngrușăt, -ă** adj. = îngroșat]. — Din lat. *grössus, -a, -um*, (arom. *gros*).

Groș m. Piastru, monedă turcească în valoare de 40 de parale. *g r o s. Aș vindură 60 di groș* (o vândură 60 de piastri) 6/54. [D e

r i v a t: **grușitsă** f. (dim.)). — Din tc. *groș*, (arom. *groș*).

Grout. N. loc. (Cupa). Loc pietros. Com. N. P. — Din bg. *grohot*.

Grûdi (pl. *gruz*). Glie. ALR. 950, cf. *g r u s*. — Din mbg. *grud* și *grudka*.

Grup a. Bucată, grămadă. *Măiră cu grup di tsară* (asvârliră cu bucăți de pământ) 15/5.

Grupiști f. } v. *groapă*.

Gruptsoneă f. }

Grus m. Bulgăre, bolovan. *Grus di pimint*. ALR. 5112. — Este acelaș cu *grudi* (dela pl. *gruz*, rostit și *grus*).

Grutsleăt m. N. de plantă. Com. C. I.

Gruunés vb. IV. Mă las, mă prăvălesc, cad. Fig. slăbesc, mă topesc, mă sleesc. *Că si gruunî di pri tsîreș* (când căzu de pe cireș). Com. C. I. [D e r i v a t e: **gruunîri** f. cădere, fig. sleire; **gruunît, -ă** = căzut, picat, fig. slăbit, sleit, id.]. — Din bg. *gruhuvam*.

Gruunîri f. } v. *gruunés*.

Gruunît, -ă adj. }

Gudés vb. IV. Lovesc, dau în cineva, bat, dau bătaie. Mai des: *u g u d e s* (nemeresc). — Din paleosl. *goditi*, (arom. *agudescu*).

Gugoș m. Boboc de floare. *Nu-i Stuijan că-i gugoș di trandafil* (... boboc de trandafir). — Este acelaș cu arom. *gugoș* și cu alb. *gogosh*. Pentru etim. cf.

Capidan în *Dacoromania VII*, 129.

Gûgă f. Piatră (de obicei) triumfiulară, servind ca obiect de joc la copii.

Gugăchi N. loc. (Cupa).

Gugûfcă f. Turturea. [Și: *gugûtscă*, f. Com. T. P.]. — Din bg. *gugûtska*, (arom. *guguțe*).

Guguréș N. loc. (Cupa).

Gugûtscă f. v. *gugufcă*.

Gulăstră f. 1°. Primul lapte după fătutul oilor. Curastă. ALR. 114. || 2°. Străghiață ib. 5413. [Și: *eulăstră*. Com. G. D.]. — Din lat. **colastra*, -am, (colöstrum), (arom. *culastră*).

Guleată f. v. *găleată*.

Gulés vb. IV.

Gulișân, -ă adj. } v. *gol*, *goală*.

Gulitșuni f. }

Gulúp (pl. *gulup*, în Țárnareca *guluchî*) m. Porumbel. *Scoasi un zăgar; din zăgar doî gulup* (scoase un ogar; din ogar doi porumbei) 33/39, cf. 8/67, *8. — Din mbg. *gulăb*.

Gulutija f. v. *gol*.

Gunés vb. IV. 1°. Gonesc, izgonesc. *Fitșoru să cõtă cucu, di s-la gunim lûde*, 25/6, cf. 4/12, 2/35, 11/67. || 2°. Mân, conduc (o vită). *Montiza dimineatsta vini vacoțu di gunirea dănăcu* (a doua zi dimineața veni vremea de mânat dănacul). *Axen măgar guneaști*, lucrează pentru alții 417 cf. 54. [Derivate: **guniri** f.; **gunit**, -ă adj.]. — Din paleosl. *goniti*, (arom. *agunescu*).

Guniri f. }
Gunit, -ă adj. } v. *gunes*.

Gură f. Gură. *Am un aior... di cal' albi, Saldi un roș an mējluc tucu al' clutsăiaști* (= gura) *35. *La ari dispicat... rostu că gura di măgar*, 985. *Gură*, n. loc. (Lungunța). *Gura-lu-Tsapu*, n. loc. (Barovița); *gură-di izmeni* = probab, ALR. 3309, *gură di-cămeașă* = partea despicateă la cămașă, ib. 3296. | *Gură* = trecătoare între doi munți ib. 2480. [Derivate: **guritșcă** (dim.)]. — Din lat. *gûla*, -am, (arom. *gură*).

Gurgășcă f. Scorbură. *Au :ă-măncø cu bălțija tșe gurgășcă*, 19/2. *Tșe gurgășcă aî zisi*, 20/2. [Și: **gurugășcă** f. Derivat: **gurgășliv**, -ă adj. = noduros. *Și di iundi amno... bătù di un gurgășliv fag* (întâlni un fag noduros) 19/2.

Gurgășliv, -ă adj. v. *gurgășcă*.

Gurgulăș m. Orice pietricică rotundă și netedă, în special una din cele cinci pietre care servesc la jocul numit « tsirică ». Com. T. P. Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'ăt, -ă adj. Rotund. (arom. *gurgul'at*). Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'usit, -ă adj. (Ironic). Sfrijit, foarte slab. ALR. 2268. Derivat din *gurgul'*.

Gurgurés vb. IV. = (Despre mațe) chiorăie. ALR. 2210 onomatopee.

Guribînă f. se zice pentru o față urâtă. — Din bg. *gurabina*.

Guridă f. Aguridă. *Ca si sculară pri la prvidearea, flară guridă* 10/56. — Din bg. *agurida*, (arom. *aguridă*).

Guritșeă f. v. *gură*.

Gurléz vb. I. (Despre porc) Guiț. *Porcu gurléază*, ALR. 5688. [Derivat: *gurlív*, -ă adj. = puchinos. Cuvântul ar putea avea altă origine].

Gurșét v. *Gorșet*.

Gurugășeă f. v. *gurgașcă*.

Gúșă f. Gât. *Ăn puș di gușă un chiup* (pusei de gât un chiub) 4/13, cf. 21/68. *La li pupări gușil'* (le opări gâtlejurile) 13/11, cf. 162, 291. *Leau pri gușă* (nenorocesc pe nedrept). *Vez să leș vrin lant suflit pri gușă* 12/1. *Mer cu gușă* v. mer. [Derivat: *gușés* vb. IV. (despre oi) mi se umflă gâtul din cauza tusei; *gușnés* (bg. *guša*, aor. *gušnah*), vb. IV. = iau de gât, îmbrățișez. *Uorbu... la cunuscură răslănil', la gușniră* (pe orb îl cunoscără leii, îl îmbrățișară) 34/40. (Refl.). *Si cătsără, si gușniră* (se apucară, se îmbrățișară) 13/58; *gușniri* f. = îmbrățișare; *gușnit*, -ă adj. = îmbrățișat]. Există și în alb. *gushë*.

Guseăjés vb. IV. (refl.). Mă gudur, mă ciugulesc (mai ales despre tineri îndrăgostiți). *Feata cu fișoru si guscăiau*. Com. T. P. Derivat din *goscă*.

Gușnés vb. IV

Gușniri f.

Gușnit, -ă adj.

v. *gușă*.

Gust vb. I. *Gust. Lă jel nu-l' -tsi măncă, tucu gusta un-dou mutșcots* (lui nu-i era foame, dar gusta căteva îmbucături) 15/42. [Derivat: *gustári* f. = gustare]. — Din lat. *gusto*, -are, (arom. *gustu*).

Gustári f. v. *gust*.

Gustés vb. IV. ospățez pe cineva, (refl.) mă ospățez, mănânc bine. *Vicni ampîrātu ca s-la gustească* (chemă pe împărat ca să-l ospățeze) 9/50. *Ă si nă gustim* (o să ne ospățăm) 19/68. [Compus (cu pref.) *izgustés* (iz + *gustes*) vb. IV. = ospățez pe cineva bine, (refl.) mă ospățez, mănânc bine. *Na izgustim cu turtă caldă și... căigăndă* (ne ospățarăm cu turtă caldă...) 8/69. (Forma *dzgustes* nu există). [Derivate: *gustiri* f. = ospățare; *gustit*, -ă adj. = ospățat]. — Din mbg. *gostam* id. (bg. *gostuвам*).

Gúștir m. Gușter. *Goł ca guștir* = în pielea goală 292. [Derivat: *guștiritsă* f. (bg. *gušterica*)]. — Din bg. *gušter*, (arom. *guștur*).

Gustiri f. v. *gustes*.

Guștiritsă f. v. *guștir*.

Gustil, -ă adj. v. *gustes*.

Guteăjés vb. IV. Imi pierd vremea de geaba. *Mul'area cari nu va si facă pojni tot si gutcăiaști* (mucieră care nu vrea să facă pâine tot își pierde vremea de geaba). Com. T. P. — Din bg. *kutkam*?

Gutlés vb. IV. Gățesc. *Pisăi tru carti si gutfească* (scrise în scrisoare

să gătească) 2/68 cf. 5/68. [D e r i v a t e : gutfiri f. gătire; gutfit, -ă adj. gătit; gutuván m. (ironic) = unul care așteaptă totul de-a-gata. Gutuvanuli, ca vrin uaspits (aștepți de-a-gata ca un mosafir) 294; gutuvátšëa f. = bucătăreasă, ALR. 2687]. — Din bg. *gotvoja, gotovan*.

Gutfiri f.
Gutfit, -ă adj. } v. *gutfes*.

Guti-cu-apu N. loc. (Barovița).
Gutšulés vb. IV. (refl.). Mă tă-
vălesc în apă. Com. Gh. T.

Gutuván m.
Gutuvátšëa f. } v. *gutfes*.

Gu-u! interj.

Gúvã f. (Numai în Huma).
Gaură. *Vut-au și vrinã guvã di lup* (a fost și o gaură de lup) 22/69.
N. loc. în Huma: *Guva-zorilor-di-Briaznic, Guva-zorilor-di-pri-ropa-l-Coșa, Guva-zorilor-di-Vil'oari*. — Din alb. *guvë*, (arom. *guvã*).

Guvidárniceã f. v. *guvidinã*.

Guvidinã f. Carne de bou. Com.
G. D. [D e r i v a t : guvidárniceã
f. = nume de localitate în Cupa.
Com. N. P.]. — Din bg. *govedina, govedarnik*.

Guzov-roși adv. Roș ca tran-
dafirul. Com. T. P. Cf. bg. *gu-
zen* « roș de rușine, rușinos ».

Dž

Džăbădán a. v. *džămădan*.

Džadëjã (pl. *džădej*) f. Uliță,
șosea. — Din tc. *gade*, (arom. *gadee*).

Džálnuiés vb. IV. Bocesc.

Džam a. Geam, sticlă. — Din
tc. *ğam*, (arom. *ğame*).

Džămădán a. Un fel de haină tur-
cească, cu mânecile atârdate, ce se
poartă peste fermenea. [Și: (Lium-
nița), džămăndán, džumăndán, džă-
bădán a.]. — Din tc. *ğamandan*,
(arom. *ğămădane*).

Džămăndán a. v. *džămădan*.

Džămbuș (pl. - *bușur*) a. Chef.
petrecere. *Si facă džămbuș* 22/78.
[Și: džămbúș a. 7/58. džumbúș
a. | D e r i v a t : džămbușlija adj.
= căruia îi plac petrecerile, de pe-
trecere. Com. G. D.]. — Din tc.
ğumbuș, (arom. *ğumbușe*).

Džămbușlija adj. v. *džămbuș*.

Džămiiã f. Geamie, moschee.
— Din tc. *ğami*, arom. *ğämie*.

Džănăbét adj. Geanabet, om
râu, păcătos. [Și: džănăbét adj.].
— Din tc. *ğenubet*.

Džănăm interj. Dragă. Cf. 1/
XIV, 3/12. — Din tc. *ğanym* « ini-
mioara mea ».

Džandár m. Jandarm. — Din tc.
ğandar (fr.).

Džandžin pr. (Țárnareca). Ni-
menea, niciunul. — Din tc. *ğan-
ğin*.

Džangalqts m. pl. Tot felul de
instrumente. Com. G. D.

Džăngăr a. Sunetul clopoțelului.
*Au, au pri cupatș džăngăr, măn-
găr pri pimint.* (= portsil' cu jiru)
*63. [D e r i v a t e : džăngărăș m.-
clopoțel 1/75. *Dq-ñ džăngărășu*

(dă-mi clopoțelul) 2/75; **džängärés** vb. IV. = sun din clopoțel]. — Din bg. *ğangarec*.

Džängäráš m. }
Džängärés vb. IV. } v. *džängär*.

Džáni N. de bou care se naște în ziua de marți. Com. I. L. cf. luntșe, martină, tină, mertși, petsi, dumi.

Džășnés vb. IV. Tresar, mă speriu, *džășni...* *căzù ăn căzănu cu veardză* (tresări, căzu în cazan) 11/41. [Derivat: **džășnit**, -ă adj. = zăpăcit, într'o parte, scrintit, țicnit, nebun (după bg. ășnat). *Ăi džășnit* 281]. — Din bg. *ğasvam*.

Džășnit, -ă adj. v. *džășnes*.

Džáp a. v. *džep*.

Džävăjér a. Giuvaier. [Și: (Țárnareca), **dživăír** a.]. — Din tc. *ğevahir*, (arom. *ğuvaericò*).

Džep a. Buzunar. *Ăl scultă džepu* (are buzunarul plin). 276. cf. 693, 40/40. [Și: (Liumnița) **džáp** a. 13/77]. — Din tc. *ğep*, (arom. *ğepe*).

Džépeă f. Pițigoiu, ALR. 6180. Pitulice. Com. H. C.

Dževáp a. Răspuns. *Cum s-la daų dževapu* (cum să răspund), 2/1. [Și: **džuváp**, **džuáp** a. *Si dom džuap* 16/39, **džuiáp** a. 9/73]. — Din tc. *ğeoab*, (arom. *ğuape*).

Džjambúș a. v. *džămbuș*.

Džidă f. Săgeată. [Derivat: **džideă** f.]. — Din mbg. *ğit*, *ğitka*.

Džideă f. v. *džidă*.

Džilát m. (Țárnareca). Călău, gealat. Com. V. J. — Din tc. *ğellad*, (arom. *ğilat*).

Džinăhét adj. v. *džanabet*.

Džindém a. Iad. *Vini din džindem un uom* (veni din iad un om) 8/35, cf. 6/35, 8/44. — Din bg. *ğendem* (tc. *ğehennem*).

Džingă f. tinichea. *Sodur di ğingă* (vase de tinichea), ALR. 4120. Cf. *sodur*. — Din bg. *čingo*.

²**Džingă** f. Smalț pe cratițe. *Misur di ğingă, di tsară*. ALR. 3967.

Džingärmínsehi f. plur. Ornamente la îmbrăcăminte, prin ext. orice îmbrăcăminte cu ornamente. *Ăn džingärmínschi mintea nu stă*. 282.

Džirít (pl. -ur) a. săgeată. ALR. 1418. — Din tc. *ğirid*.

Dživăír a. v. *džävăier*.

Džizvéjü f. (Țárnareca). Vas de preparat cafea. — Din tc. *ğezve*.

Džóni m. v. *Ğhijorghi*.

Džóteă f. Pasăre de mărimea vrabiei, cu penele de culoare cenușie, *džotă-divă* trăește departe de sate în munți. Com. H. I.

Džuáp a. v. *dževap*.

Džúeu m. (In graiul secret) po-reclă pentru oamenii păcătoși, răi.

Džugástru m. } v. *jugastru*.

Džugrástru m. }

Džuiáp a. v. *dževap*.

Džumăndán a. v. *džămădan*.

Džumbúș a. v. *džămbuș*.

Džumércă (f. l. *merchi*) f. Jumere.

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ġimirinka*.

Džumitâte f. v. *ġimitati*.

Džunátie a. *Foamete*. Com. N.T. — [D e r i v a t: din *džun* (pentru adžun), (arom. *ağunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnés vb. IV. Vărs, asvârl. *Că l'u džurniġ ġħubreğ ân bucă* (și dacă-i vărsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ğuram* (ğurkam), aor. *ğurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hae a. v. ²*ac*.

Hadžilqe a. v. *adžilăchi*

Hăj! interj. Hai. *Hăj, hăj, ġhiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al*.

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel*.

Hăsili Adică? *Hasili, ân lantili sonur, cu cqt si maġ aņgroașă bubili, cu cota din zuuă ân zuuă și maġ mățcati veits la dom* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se în-groașă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà și fără vlagă* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Și: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaje*).

Hazar adv. v. *azor*.

Hej! interj. *E heġ, tse daġ, tse leaġ* 194.

Hem conj. v. *em*.

Hér a. v. *ier*.

Hereqñ Oricând. *Putem fatsiri hercqn tsearim*. (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i v a t: *hesápés*, vb. IV, socotesc. *Si husăpim*. B. 3. — Din tc. *hesap*, (arom. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà ziiān* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Și: *iežà*]. Turcism.

H'járı f. Fiere, venin. *S-ti day di pimint ġiarıa să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fēle* (pentru *fēl, fēllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'il'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir*.

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam*.

²**I** pron. v. ²*ier*.

³**I!** interj. *I, pusta, ân drūm ti flaș să mor* (măi, dar tocmai în drum ți-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Șu feasi calu «i i i» șu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Ia! interj. *Tuntsea tată-su al' zisi: il'a mea, ia scultă...* (... fata mea, ia ascultă...) 10/46, cf. 11/46. — Și în bg. *ja* cu același înțeles

²Ia! interj. Iată, uită. Cf. e t c ă, e t u. *Nu-i tsela, ia-la, ia, zisi feata* (nu-i acela iată-l, iată, zise fata) 17/73, cf. 15/55, 9/34. [Și: *ua* interj. Cf. u'ă. *Ua-la ninelu tse la tsireats* (iată-l inelul ce căutați) 26/51]. — Și în alb. *ja* id.

³Ia pr. pers. v. *iel*.

⁴Ia conj. Sau... sau. *Ia catsuuya si-u aflîș ia ioc si ti fats* (sau găsești căciula, sau să pieri dinaintea mea) 4/35. *Ia mor, ia l'-u răsplong* 629. — Din tc. *ja... ja*.

Iăcă (pl. *יעcur*) f. Guler. — Din tc. *jaka*, (arom. *iacă*).

Iădă f. v. *ied*.

Iădets m. Iadeș. — Din bg. *jadec*.

Iădiră f. Iederă. Com. G. D. — Din lat. *hēdēra -am*, (arom. *eadiră*).

Iagor m. v. *aigor*.

Iăgulă f. v. *iăngulă*.

Iăl pr. pers. v. *iel*.

Iăla vb. v. *ela*.

Iălovă adj. (despre oaie). Stearpă. Cf. ș t i r a v ă. *Ună uaiă ialovă* (o oaie stearpă) 9/57. — Din bg. *jalov*, -a.

Iămă f. Pradă, jaf, iamă. Com. G. D. — Din tc. *jama*.

Iămbolă f. Velință. Cf. p a l ă. *Dî iundî, si-lom noi tîr iamboli si-u șădem* (de unde să luăm astfel de velințe ca să o punem să șadă),

6/42. [Și: *imból* m. *Io cum si-qu fur estu imbol*, 12/68]. — Din mbg. *jambol*.

Iănăl'ă f. N. fânt. (Oșani).

Iăngulă f. Țipar. *Iăngula no-ari l'ușpi* (țiparul nu are solzi). [Și: *iăgulă* f. ALR. 6239. (Liumnița) *ingulă* f.]. — Din bg. *ja(n)gula*.

Ianijă f. Tocană ALR. 4073. — Din mbg. *jahnia* (tc.), (arom. *iăhnie*).

Iănitșăr m. Ienicer. — Din tc. *yeniçeri*.

Iănloș adv. Greșit. *Ama tseasta-i iănloș* (dar asta-i greșit) B. 6. — Din tc. *janlyš*.

Iăpă f. Iapă. *Per'l'i să li burveș cu fărînă și să-i li dai la iapă* (perii să-i amesteci cu făină și să-i dai iepii), 5/28. [D e r i v a t: *iăpitșcă* f. (dim.)]. — Din lat. *ēqua*, -am, (arom. *iapă*).

Iăpitșcă f. v. *iapă*.

Iără conj. v. *ară*.

Iărămlqe a. Pingea. ALR. 6515. — Din tc. *jarymlyk*.

Iărbă f. Iarbă. *Lai vaca... u duș ăn un tșair cu iarba păn di coalcur*, 7/69. *Cu coasă iarbă nu cuses* 4/14, cf. 10/41. *Iarbă furească* = un fel de plantă ce se pune pe răni, mai ales când se taie cineva. [D e r i v a t e: *iărbitșcă* f. (dim.); *iărbu-tină* f. = loc plin cu iarbă; *iărbós*, -ă adj. = ierbos; Com. T. P. C o m p u s: (cu pref.) *ănerbușqs* (an + ierbușqs) vb. IV. = (despre semănături) prind buruieni ALR. 5172]. — Din lat. *hērba*, -am, (arom. *iarbă*).

Ĭarbâp adj. Capabil, destoinic, în stare. [Derivat: **ĭarbablqe** (tc. *erbablyk*) m. = destoinicie, meșteșugire. *Si dusi ară cāsă și cu multi ĭarbablqts cāzāndisiră multi pāri 20/79*]. — Din tc. *erbab*, (arom. *erbape*).

Ĭarbablqe m. v. *ĭarbab*.

Ĭarbiri f. v. *ĭerb*.

Ĭarbitșcă f.

Ĭarbós, -ă adj. } v. *ĭarbă*.

Ĭarbutină f. }

Ĭaripă f. v. *aripă*.

Ĭárnă f. Iarnă. *Ĭo pot si aflām uŷă... acu-i đn ĭarnă* (pot să găsesc struguri, cu toate că-i iarna), 7/31, cf. 296. [Derivate: **ĭárnata** adv. = iarna; **ĭernărés**, -ească adj. = de iarnă. *Mer ĭárnăres* cf. *mer* Com. G. D; **ĭernátie** a. = tot ce se pune pentru timpul iernii. id.; **ĭárnédz**, **priĭárnédz** vb. I. (Țárnareca) = petrec iarna, iernez. Com. V. J.]. — Din lat. *hiberna*, -am, (arom. *ĭarnă*).

Ĭárnata adv. } v. *ĭarnă*.

Ĭárnédz vb. I. }

Ĭártă adj. v. *ĭerb*.

Ĭască f. Iască cf. **Bureati**-di-**ĭască**. — Din lat. *esca*, -am, (arom. *ĭască*).

Ĭășel'ă (pl. -ur) f. Surcea, așchie. ALR. 982, cf. 3814, 3857. [Derivat: **ĭășel'itșică** f. (dim.)]. Com. G. D. — Din lat. *astula*, -am.

Ĭășel'itșică f, v. *așcl'ă*.

Ĭăsli plur. Grajd. *Ca la liqo la ĭăsli catu*. Cf. 12/9. *Par di lă ĭăsli*

(Oșani) = p ă ĭ a n t ă. — Din bg. *jasla*.

Ĭătă Iată.

Ĭăvés vb. IV. (refl.). Mă arăt, apar, mă ivesc. *Tseastă loșotijă si ĭăveaști* (această boală se ivește). B. 11. *Tucu si ĭăvî prin ușă* (numai că se arată prin ușă). Com. N. T. — Din paleosl. *javitî*.

Ĭăvur m. Platan care crește prin văi. *Tsela lântu ca priubidi boj di ĭăvur 4/18*. *Ĭncărcq boj di ĭăvur 2/18*. *Iăvur* n. loc. (Huma, Lugunța, Cupa, Oșani, Nânta). — Din mbg. *javor*.

Ĭazláz a. v. *izlaz*.

Ĭazuvéts m. v. *ĭazvets*.

Ĭazvéts m. Jder, ALR. 4970. [Și: **ĭazuvéts** m.]. — Din bg. *ĭazvet*.

Ĭandalqe a. Străinatate. — Din tc. *ĭabanlyk*.

Ĭandžijă m. Strein. Com. G. D. — Din tc. *ĭabanđi*.

Ĭbatș-Péteu v. *uom drăpatș*.

Ĭbrîe m. Ulcior. (Fig.) lungan, găligan. Com. T. P. — Din tc. *ĭbrik*.

Ĭe m. Smochin cf. **smoc**. Com. C. I. [Derivat: **ĭcă** f. = smochină cf. **smocfă**]. id. — Din lat. *ficus*, -um, (arom. *h'ic*).

Ĭcă f. v. *ic*.

Ĭehim m. Medic. *S-mi duc lă ichim*. (O să mă duc la medic). Com. C. I. — Din tc. *hek'im*.

Ĭeu conj. v. *acu*.

Ĭdănăc m. (La țesut). Darac. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54).

Īdī interj. v. *ghidi*.

Īdirē f. Provizie. *Pun, fac idirē* (mă aprovizionez). — Din tc. *idare*.

Īdol m. Idol, statue veche. — Din bg. *idol*.

Īdvāi adv. v. *idvam*.

Īdvām adv. Abia. *Īo idvam scāpai și fuziți* (eu abia scăpai și fugii). [Și: *idvāi*]. — Din bg. *edvam*.

Īéd m. Ied. *Ied pricufărit*, 298. [Fem. *jadă* (lat. *haeda*). D i m i u n t i v: *jedtšúe* m. = ied mic]. — Din lat. *haedus*, -um, (arom. *ed*).

Īeftin, -ă adj. v. *eftin*.

Īéj m. v. *ej*.

Īél vb. v. *ela*.

Īél, **ia** pron. pers. El, ea. D a t. *ql'* (forma normală) 2/8, 23/38, 4/64, 14/55 etc.; *aḡi* (Cupa și Lugunța, mai rar în celelalte comune) 13, 15/55, 2/62 etc.; *l'ă* și *l'*. Ac. masc. *la* (forma normală), *aḡ* și *u* (numai în Țárnareca). *Tsel piducl'u aḡ bāgară tru ună căzani; tăl' ară trei bivul' şu sândzili... aḡ dunară, şu -aḡ turiră tru căzani. Piduc'l'ul aḡ biḡḡ sândzili... poḡa aḡ tăl' ară piduc'l'ul, aḡ biliră şu -aḡ zăcătširă tru sucac* (păduchele acela îl puseră într'un cazan; junghiară trei bivoli și sângele... îl adunară, și-l vărsară în cazan. Păduchele îl bău sângele... apoi îl tăiară păduchele, îl beliră și-l atârnară în drum), 2/67. Ac. fem. *aḡ*, *u* și *uă*. *Aḡ antribară* 26/64,

17/73 etc. *L-u dusi* (le-o duse) 6/37, cf. 14/34 etc. *Fitșoru lu lāmna u vizū* 21/39. Nom. pl. masc. *iel'*, (în Liumnița) *ial'*; fem. *iali* 8/66. Dat. (forma accentuată) *lă iel'* (lă *ial'*), *lă iali*. *Lă ial' lă si biă multă apu* 2/74 (forma atonă) *la, lă*. Ac. masc. *l'a*, -l', fem. *li*. — Din lat. **illus*, -a, -um, (arom. *el*).

Īélă f. v. *elă*.

Īelitșeă f. Brăduleț. — Din bg. *elička*.

Īemış pl. Fructe. [Și: *imiș* pl.]. — Din tc. *jemiș*.

Īér a. Fier. *Pristi puntea di ier* (peste puntea de fier) 1/17. [Plur. *iară* și *ierur* 39/40. Și: (Țárnareca). *h'er* a. 13/67. D e r i v a t: *ierăr* m. = fierar]. — Din lat. *ferrum*, (arom. *h'er*).

Īer pr. Fiecare. *Īer zuḡă vineă la noi* (în fiecare zi venea la noi). *Īer-tse* (orice); *ier-cari* (oricare). [Intrebuintat foarte des și sub forma prescurtată: e pr. *La e pașt și crătșun dădeă la sirumăș* (la orice paște și crăciun dedea la săraci) 2/46. *Cătșo să mănăncă e seră căti un cal* 9/9. *E săptămonă* (în fiecare săptămână) 1/42, cf. 41/65; i pr. *I zuḡă la duchian șiḡe* (în fiecare zi șede la prăvălie) 1/16. — Din tc. *her*.

Īerăr m. v. *ier*.

Īérb vb. III. Fierb. *Anuntru veaḡ 40 di noatiḡ cari si iḡbeaḡ* 5/77. *Ună tse la iarsi* 20/32. *Ama*

l'-u iârseş 865. *Că iert* *ăi* (e ca fiert) 619. [C o m p u s (cu pref.) *zăi* *ierb* (*ză* + *ierb*) vb. III. = încep să fierb. *Turea-l' apă ză-iertă* (toarnă-i apă fiartă) 8/16. D e r i v a t e: *iărbiri* f. = fierbere; *iert*, *iertă* adj. = fiert. *Carni iertă* = carne fiartă; *iertură* f. = fier-tură. — Din lat. *fërvo*, *-ëre*, (arom. *herbu*).

Ieri adv. Ieri (auzit în Țârna-reca). — Din lat. *hērī*, (arom. *aieri*).

Ierip f. (plur. dela *i a r i p ă*). *Ierip si ai, di ȳa nu pots scăpari* (aripi să ai și de aici nu poți să scapi). Com. N. T., cf. *a r i p ă*.

Iernărés, *-ească* adj. } v. *iarnă*.
Iernătie a. }

Iért vb. I. v. *l'ert*.

²*Iért* adj. } v. *ierb*.
Iertură f. }

Iés vb. IV. *Ies. Ca si iasă, ună-ș-ună si l'-u dai cartea* (când o să iasă...) 14/42. *Șărpili ișe* 1/76. *Ișots morts* 435. *Ișă* 8/40. *Ari ișot* 6/38: *Ies ân cap* = o duc la capăt, 156. [Și: (în Liumnița) *iăs* vb. IV. Imperf. *ișam* și *ieșam*. D e r i v a t e: *ișori* f. = ieșire; *Dintru si poată ișori* (ca să poată ieși) B. 8; *ișot* (negativ: *niișot*, *-ă*) adj. = ieșit; *Bubili ișoti* (viermi de m. ieșiți) B. 5; *Aȳ rămas niișoti* ib. C o m p u s: (cu pref.) *priiés* (*pri* + *ies*) vb. IV. = răsar din pământ, răsar a doua oară. *Nu ieș bureati si priiēș* (nu ești burete să

răsari) 595]. — Din lat. *exeo*, *-ire*. (arom. *es*).

Iestu pron. (Numai în Țârna-reca, încolo *tsista*). Acest. *Dats-l'a lă iestu ȳom tânti pari* (dați-i acestui om atâtea parale) 7/65. *Cu iastă sibepe* 26/64, cf. 17/65, 68. *Etu, tru iastă casă șadi mușata loclui* (iată în casa aceasta locuește frumoasa pământului) 28/65. *Bra cal, tse-i iasta di tini* 17/68. — Din lat. **istus*, *-a*, *-ud*, (arom. *aistu*).

Ieză v. *heza*.

Iézer m. Lac. — Din bg. *ezero*.

Iftibăr a. Cinste, vază, considerație. *Iftibaru cu pari nu si cumpără* (cinstea nu se cumpără cu bani) 300 cf. 299. [Și: *ihtibăr* a. D e r i v a t: *ihtibărós*, *-oasă* adj. cinstit]. — Din tc. *ihtibar*, (arom. *ihtibare*).

Ignát. Ziua sfântului Ignat, Com. C. I.

Ihtibăr a. } v. *iftibar*.
Ihtibărós, *-oasă* adj. }

Ihtiză f. Nevoie. *La ihtiză si cunaoști priiatilu* (la nevoie se cunoaște prietenul) 301. [D e r i v a t: *ihtizaliĵa* (mbg. *ihtizalĵa*, tc.) adj. = trebuincios, necesar. *Vearnicu priiatil ăi mai ihtizaliĵa* 590]. — Din tc. *ihtiza*, (arom. *ihtizae*).

Ihtizaliĵa adj. v. *ihtiza*.

Il' m. Fiu. *Ună bábă moaşđ aș vut-aȳ... doĵi il'* 1/62. *Il'-su* (fiu-său) 29. *Il'uli!* (fiule) 3/43, cf. 1/54, 7/37, 12/58, cf. 26/65,

9/51. [Și: (Țârnareca) h'il' m.]. — Din lat. *filius, -um*, (arom. *hil'*).

Îl'ă f. Fiică. *Sam il'ă-ta tsea bună* (sânt fiică-ta cea bună) 12/58. [Și: h'il'ă f. (în Țârnareca). Plur. *il'ă*]. — Din lat. *filia, -am*, (arom. *h'il'e*).

Îli conj. Sau. *Nu rudeă vrin fițșor, ili vrină feată* 1/92. *Dali... ili sau... sau... Cafcu țșorop tser tu Itu Dali roși ili morchi* cf. 4/IX]. — Din bg. *ili*.

Iljân a. Lighian, ALR. 3935. — Din tc. *legen*, (arom. *liyene*).

Ililiga f. Cuvântul cu care se începe o zicătoare de joc cciplăresc: *ililiga, pipiliga, dumuzăre, ducutăre, vâstram drôguman țșilibija rusulija tãmbeg*. Com. T. P.

Iliz adv. v. *aliz*.

Imân a. Lege, credință (mai mult în înjurături) *fută-ts imanu di coriñi*, ALR. 4918. — Din tc. *iman*.

Imăñă f. Avere, stare. *Tucu cu imañă fost-ay* 1/60. cf. 436. [Și: *imañi* f. *Ra un chiaia cari veă multă imañi*, 1/40]. — Din bg. *imanje*.

Imăñi f. v. *imañă*.

Imból m. v. *ĩambol*.

Imir a. Voie, permisiune. *Ampirātu... veă lat imir* 4/34.

Imeș pl. v. *ĩemiș*.

Imnu vb. I. v. *amnu*.

In vb. IV. v. *vin*.

Înămă f. Inimă (întrebuințat numai în unele expresii, încolo

numai *buric*). *Al' rupsi inăma* (îi sfășie inima) 304. *Ari cucot la inămă*, se zice pentru oamenii întreprinzători 170. Cf. 444. [Și: *ĩnimă* f. Derivate: *inămițșeă* s. f. (dim.); *inămós, -ă* adj. = inimos]. — Din lat. *anima, -am*, (arom. *inimă*).

Înămițșeă s. f. } v. *inămă*.
Înămós, -ă adj. }

Înăt m. Necaz, *Tșișta doil' ray em cu inat, em linoș* 1/44, cf. 15/24, 10/61. *Cats inat* (prind necaz pe cineva). — Din tc. *inad*, (arom. *inate*).

²Încă adv. v. *ancă*.

Încă f. Pâlnie. *Anvitsătura nu si tureaști cu inca 'n-ureacl'i* 869. | (Fig.) Cap, căpățână. *Dișartă încă* (cap prost, cap sec) 205. — Din bg. *inka*.

Îngă adv. v. *ancă*.

Îngulă f. (Int.) v. *ĩangulă*.

Înimă f. v. *inămă*.

Înmărós, -oasă adj, v. *mari*.

Insân m. Lume. *Tot insanu cola si dunô* (toată lumea se adună acolo) cf. 13/66. [Și: *isân* m. 12/60]. — Din tc. *insan*.

Întru vb. I. v. *antru*.

Io pron. pers. Eu. *Io s-mi duc* 13/12 cf. 9/33. *Noi vizum că pir ȳa tricú* 4/36. *S-nă ubidim căsmētu* (Să ne încercăm norocul) 3/9 etc. (Plur. *noi*, în Liunmița *nuăi*). — Din lat. *ego* (arom. *io*).

Ioé adv. (Numai în expresia) *Ioc si ti fats di ȳa*, (să pieri, să

dispari dinaintea mea). *Ia cătșuța si-u aflș, ia ioc si ti fats di ya.* 4/35 cf. 988. — Din tc. *jok*.

Iôndžă f. Lucernă, ALR. 5253. [Derivat: *iundžiști* f. = lucerniște, ib. 5254.

Iofurt a. Iaurt. Com. G. D. — Din tc. *jogurt*.

Ir a. Ață răsucită din mai multe fire, (ALR. 5758), cf. *atsă*. [La plur. și în sens fig.: *Iri, iri în tricù prin snagă* (mi-au trecut fiori prin corp)] 302. [Și: *h'ir* a. Derivat: *irtșúe* m. (dim.)]. — Din lat. *filum*, (arom. *h'ir*).

Irbítsă f. v. *Iribítsă*.

Íri vb. v. *sam*.

Iribítsă f. (Oșani). Potárnichie. [(Aiurea) și: *irbítsă* f. Com. C. I.]. — Din bg. *erebica*.

Irimija Intâiu Mai. De «*irimije*» nu se lucrează; este sărbătoarea șerpilor. Românii din Oșani ies la câmp cu fiare, pe care le ciocnesc, ca să se sperie șerpii. Com. Gh. T. [Și: *irmii*].

Iripát, -ă adj. v. *șerip*.

Irlés vb. IV. (Refl., despre animale). A se împreuna, a se mârli. Com. G. D. [Derivate: *irliri* f. = împreunare, mârlire; *irlít, -ă* adj. = împreunat, mârlít, id.].

Irliri f. } v. *irles*.
Irlít, -ă adj. }

Irmén m. Armean. [Derivat: *irminés, -easeă* adj. armenesc]. — Din tc. *Ermen*.

Irmíj v. *irimija*.

Irmilqe m. Monedă de douăzeci parale, i c u s a r. *Duno căti vrin irmilqe* 29/40, cf. 303, 1/53. — Din tc. *Iermilyk*.

Irminés, -easeă adj. v. *irmen*.

Irtșúe m. v. *ir*.

Iruși a. Năvală. *Fac iruși* = dau năvală. *Ca fesiră iruși diună-ură* 17/4. — Din tc. *juruš*.

Iș... iș... iș! Interj. cu care se alungă gănilile. ALR. 5699.

Íșala (Turcism). Să trăiască! *Ișala-mașala* = id. — Din tc. *ișalah*.

Isán m. v. *insan*.

Isáp a. Socoteală. *Priiatilocu priiatiloc, ma isapu dușmăneaști* 592, cf. 305, 306. — Din tc. *esap*.

Iseád vb. II.

Iseádeári f.

Isecăzătúrá f.

Isecăzút, -ă adj.

} v. *scad*.

Íschi-Cupa N. loc. (Cupa).

Íseră f. Scânteie. *Sărì ună iscră pi cal* 38/65 cf. 3/77, *36. *Iscri lasă din cupiti* 974. — Din bg. *iskra*.

Isja N. de pers. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17.

Isnáf a. Corporațiune, esnaf. Com. G. D. — Din tc. *esnaf*.

Ișqri f.

Ișqt, -ă adj.

} v. *ies*.

Ispriminés vb. IV. v. *primines*.

Issătăiés vb. VI. Isprăvesc de plimbat, (refl.) mă satur de plimbat, (fig.) isprăvesc de făcut treaba în closet. Cf. *șătăjes*. — Din bg. *isšetam*.

Isticli adv. 1. Intr'adins. *Isticli ău feasi treasta* (asta a făcut-o într'adins). | 2. Adevărat. *Isticli-i?* (adevărat este?) Com. C. I. — Din mbg. *istikle*.

Istina adv. Adevărat, într'adevăr. *Tărtșă că istina mozăcu al veă pricurat* (credea că într'adevăr...) 17/72 cf. 36/51, 7/18. [D e r i v a t: istinie]. — Din bg. *istina*.

Istinie adv. v. *istina*.

Istribés vb. Curăț. Com. T. P. — Din mbg. *trebam (istrebam)*.

Istum adv. Tocmai. *Istum ăo viniș, ăala și ăel* (tocmai când venii eu, iată-l și el). Com. C. I. — Din mbg. *istum*.

Ităc a. Pârlog la urs. Cf. p ă r l o c. ALR. 4963. — Din tc. *jatak*.

Itim m. Moștenitor, ALR. 2715.

İtru, -ă adj. Șiret, deștept, viclean. *Tser să ăeș itru di să cats și tu peșt* (trebuie să fii șiret ca să prinzi pești) 4/13. *Maș bun dușman itru di cõt priătil budalò* 244. Cf. 6/44, 22/72. [D e r i v a t: itreătsă f. = deșteptăciune, șiretenie. Cu *itrețsa luș căzândisi multi pări* (cu deșteptăciunea lui câștigă multe parole) 15/24. — Din bg. *hitro*.

Itș adv. De loc. *Itș nu rudeă vrin fitșor ili vrină feță* (de loc nu nașteea...) 1/92, cf. 5/13 etc. — Din tc. *hič*.

Iu adv. v. *ăundi*.

Iuă pron. pers. v. *ăo*.

Iubăr m. Netot, prost. *Tse ti tșudeș șa ca ăubăr* (ce te miri așa ca un prost). Com. T. P.

Iúda Trădător.

Iumbrúchi f. (Țárnareca). Vamă. Com. I. T. [Și: ghiumbrúchi f.]. — Din tc. *gümruk*. (<gr. κομμερκιον < lat. *commercium*), arom. *ăumbruk'e*.

Iuń a. Lâna mieilor care se tund de obicei de Sf. Maria. Com. C. I.

Iunăe (In Țárnareca) adj. vi-teaz, voinic. Cf. j u n i. *Șu ăel ăș ăunac ca tini* (și el este voinic ca tine) 26/68. — Din bg. *jonak*.

Iúndi adv. Unde. *Iúndi si află tari scand* (unde să găsească un astfel de scaun) 2/48, cf. 13/51, 1/12, 19/7. *Žnsi ăn cătun ăundi veă un... murar*. || (Cu întreb. de pron. relat.). *Vizú un șărpi ăundi si triculeă sub ună ropă* 1/76. [Și: iu (Țárnareca) adv. *Flă mă-sa pitru cāl'ur iu tsireă pări* 10/65, cf. 6/67. etc. C o m p o s e: *ăundivă*, (Țárnareca) *ăuvă* adv. *S-la trimeată ăundivă* (să-l trimeată undeva)]. — Din iu și unde.

ăundivă adv. v. *ăundi*.

ăundžiști f. v. *ăondžă*.

Iurgán a. Plapomă. Com. H. I. — Din tc. *jorgan*, (arom. *iurgane*).

Iuvă adv. v. *ăundi*.

Ivrúșcă Nume de plantă.

Izbă f. Pimniță. *Trupurli li tureă ăn izbă* (corpurile le puneă în pimniță) 14/77. — Din bg. *izba*.

Izbât vb. III, v. *bat*.

Izdiîes vb. IV. Trag de moarte. *Izdiîaști di moarti*, ALR. 4170. Cf. *izdiînes*.

Izdiînés vb. IV. v. *diîes*.

Izdúe vb. III. Duc peste tot; isprăvesc de dus. [Derivate: *izdús*, -ă adj. dus de tot; *izdútsiri* f.]. — Din *duc* (pref. *iz-*).

Izdún vb. I, v. *dun*.

Izgustés vb. IV. v. *gustes*.

Izguțsulés vb. IV, (refl.). Mă ud până în piele, mă ud bine. [Derivat: *izguțsulít*, -ă adj. = udat peste tot].

Izguțsulít, -ă adj. v. *izguțsules*.

Izín a. Voie, permisiune. *Dq- ñ izin să mi duc căsă* (dă-mi voie să mă duc acasă) 8/11. [Și: *izíni* f. 4/80]. — Din tc. *izin*.

Izíni f. v. *izin*.

Izláz a. Izlaz (pentru vara, primăvara), ALR. 5260. Și: *jazláz* ib. 5358. Dacor.

Izmét a. Serviciu. *Si-ts plătím izmētu* (o să-ți plătim pentru serviciul) 4/52. [Derivate: *izmiehjár* (bg. *izmekjar*) m. = servitor, slugă. *A izmichjáruli mey, tsi-ñ dăraș, ñi nicaș mul'area* 24/8; *izmiehjárítsă* f. = servitoare cf. 3/29, etc.]. — Din tc. *hizmet*.

Izmétur vb. I. v. *metur*.

Izmiehjár m. } v. *izmet*.
Izmiehjárítsă f. }

Izminúșcă f. v. *izmeani*.

Izmír m. Nume de plantă. Com. H. I.

Izrușqs vb. IV. v. *rușqs*.

Izúng vb. III. v. *ung*.

Izvinit, -ă adj. Scrintit *pitșoru ñ-u izvinit* (piciorul îmi este scrintit). ALR. 1642. — Derivat din *vină?*

Izvint vb. I. Zvânt. *Cămeșili la vint si izvintă*, ALR. 3384. [Derivat: *izvintát*, -ă adj. = zvântat; *izvintári* f. zvântare. *Izvintarea*]. B. 4. — Din lat. **exvento*, -are, cu substituie de prefix.

Izvintári f. } v. *izvint*.
Izvintát, -ă adj. }

Izvoáră N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20).

Izvoárcă f. v. *izvor*.

Izvór a. Izvor (întrebuințat foarte des ca nume de loc): *Izvoru* (Oșani, Cupa), *Izvoară* (Cupa), *Izvoarăli-mățcati* (Oșani), *Izvoarăli-minuti* (Oșani), *Izvoru-ghjuptes* (Nânta). [Diminutive: *izvoárcă* f. = izvor. *La izvoarca ratsi* 1/X. cf. 7/69; *izvuráchi* m. (Țârna-reca) = izvor. *La izvurachilu tsel ratsi*. 15/64]. — Din paleosl. *izvorŭ*, (arom. *izvor*).

Izvuráchi f. v. *izvor*.

J

Jábă f. (La Oșani). Broască cf. *broască-din-apu*. *Jaba răcâști* (broasca cărâie). Com. I. L. [Derivat: *jăbitșcă* f. (dim.); *jibinác* m. = mătasea broaștei, ALR. 2509)]. — Din bg. *žaba*.

Jăbitșcă f. v. *jabă*.

Jácă Nume de câine.

Jăgól (pl. *jăgol'*, *jăgoal'ă* și *ju-goal'ă*). Țepuși de lemn care se pun la jug, în dreapta și în stânga capului boului, spre a-l fixa. Poliță la plug, ALR. 5602. Când boul nu face nimic și dă cu capul în dreapta și în stânga, se zice că *rupi jăgol'*, de aici apoi fig. *frong jăgol'* sau *rup jăgol'* (nu fac nimic, taiu câinilor frunze). — Din bg. *žegāl*, id.

Jájl' a. v. *jal'*.

Jal' a. Necaz, mânie, durere. *Si-ń la scot jal'u pri tini* (o să-mi scot necazul pe tine). Com. C. I. [Și: *jájl'* a. Derivat: *jălés* vb. = jelesc. Compus: (cu pref. *prijălés* (pri + jăles) vb. IV =) jelesc dar nu tocmai mult. *Nu-ń-si prijăleaști s-la dau* (nu-mi vine să-l dau)]. — Din paleosl. *žalŭ*, (arom. *jale*).

Jál'că f. v. *jel'că*.

Jălés vb. IV. v. *jal'*.

Jar m. Jar. *Jaracu dintsil' s-la leaŭ și nu ti viruŭes* 923. [Derivat: *jărqs* vb. IV. = prăjesc pe jar]. — Din paleosl. *žarŭ*, (arom. *jar*).

Jărqs vb. IV. v. *jar*.

Jégavitsă f. Urechelniță. Se mai numește și foarfică. Com. I. L. — Din mbg. *žegavica*.

Jégli (pl.). Resteu dintr'o parte și alta a jugului cu care se închide deschizătura pe unde trece capul boului. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 51). Cf. *jăgol*.

Jél'că f. Broască țestoasă; uimă, boală după ureche, ALR. 1630. Cf. broască - cu - samar. *Ploațsă disupră, ploațsă dijos an mējluc răzint* (= jel'că) *37. *Jel'că la-gușă* = boală. [Și: (Liumnița), *jéjeă* (pl. *jeŭts*), ALR. 117; *jal'că* f.]. — Din bg. *želka*.

Jibinăe m. v. *jabă*.

Jigăvină f. Râgăială. *Ań vin jigăviń* (îmi vin râgăeli) ALR. 2105. — Din mbg. *žegavina*.

Jignés vb. IV. Dau în ceva, lovesc, ating. *Si-u jigneș unec* 4/39, cf. 5, 6/39. [Derivate: *jigniri* f. = lovire; *jignit, -ă* adj. = lovită, atinsă. Compus: (cu pref.) *năjignés* (nă + jignes) vb. IV = (despre mustăți) încolțesc *Aŭ năjignes mustătsăli* (îi încolțesc mustățile). ALR. 2131]. — Din bg. *žegam*.

Jigniri f.

Jignit, -ă adj.

} v. *jignes*.

Jilăndréts m. Stomacul pasărilor, pipotă. *Tsela unu la veă lat căpu; ară tsela lăntu la veă lat jilăndretsu*. [Și: *jilindréts* m.]. — Din bg. (dial.) *želāndec*. (bg. *želud* și *želudec*).

Jilindréts m. v. *jilăndrets*.

Jimi v. *jimito*.

Jimităti f. Jumătate. *Tsela jimităti di ŭom lăgŭ* 10/19, cf. 16/32, 7/4. [Și: (arom.) *džumitâte* f. 30/65. Derivat: *jimitie, -ă*. Com. G. D. Cf. arom. *džu-miticj*].

Jimiti v. *jimito*.

Jimitie, -ă adj. v. *jimitati*.

Jimito interj. Zău, numai, atâta numai. *Nu voi pări si-n daș, jimito, zisi fișoru* 6/78. [Și: *jimiti* interj. *Jimiti con doarmi, nu mănâncă* (zău, numai când doarme nu mănâncă)]. — Din mbg. *jimi*, *jimito* (bg. *živ-mi*).

Jir m. Ghindă cf. *63. [Derivat: *jireășeă* f. = semn, negel. *Ună jirească ai pri ubraz* (un semn ai pe obraz). Com. N. T. *Cu jirească* (vărgat), ALR. 1489]. — Din bg. *žir*.

Jireaghă f. Jirebie, ALR. 5878. *Çeti jireaghă di tort ai?* Com. N. T. — Din paleosl *žrëbij*, (arom. *jireagl'e*).

Jireășeă f. v. *jir*.

Jlăbină f. Gingie, ALR. 86. — Din bg. *slabină?*

Joe vb. I. Joc, dansez. *Cătsară să jocă* (se prinseră să joace) 25/4. *Al' joacă calu* = are trecere mare 72, cf. 313. *Ca pri pâr'l'ă la joacă* (il duce de nas) 513 cf. 919. [Și: *juće* vb. I., (Liumnița) *juăe* vb. I. Derivate: *jueări* f., *jueător* m., *jueătură* f. Com. G. D., *jueăreal'că* (pl. *jucăreal'chi*) = jucărie, 317. Compus: (cu pref.), *răzjóc* (răz + joc) vb. I. (după bg. *razi-gravama*) = mă pun pe joc, încep să joc, (trans.) fac pe altul să joace. *Çon să zăsfireș, toată lumea să răzjocă* (când vei începe să cânti, toată lumea o să înceapă

să joace) 11/6, cf. 16/6 etc.]. — Din lat. **jōco*, -are, (arom. *ğoc*).

²**Joe** a. Joc. — Din lat. *jocus*, (arom. *ğoc*).

Joj m. Joi. *Joj ai păzăriștea ăñ Ghivghiliă*. [Derivat: *jóieă* f. = numele vacii care s'a născut joia]. — Din lat. *Jōvis* (*dies*), (arom. *ğoj*).

Jóieă f. v. *joj*.

Jos adv. Jos. [Mai mult în unire cu prep.: di, la, ăñ) *Dijos* (arom. *di-ğhjos*) (jos, în jos). *Iar dijos rau doj primatar* 9/71. *Ia si dusi dijos* 43/40, cf. 21/8, 3/24 etc. *Dijuăs* (Liumnița, Cupa), *Dinjuăs* (ib.). *Șărpili ișe dinjuăs* 1/76. *Dighjós* = jos (Țárnareca). *Ăñjós* (jos). *Ligats-mi mini di fuărtămă și dats-mi ăñjos* 2/74. *Si feasi dă la tot ăñ jos* = se făcu de rușine 251. *Njos* (jos), 494. *Ănghjós* (Țárnareca). *Feata nu si dipuneă ănghjós*, 21/64. *Lăñjós* jos, în jos, (în Țárnareca) *lănghjós*: *Feata cădzü lănghjós*, 14/67. — Din lat. *deosum* (deosum), (arom. *ngos*).

Juăe vb. I. v. *joc*.

Juăs adv. v. *dijos*.

Jueăreal'că f. v. *joc*.

Jueări f.

Jueător m. } v. *joc*.

Jueătură f. }

Judéts a. Judecată, tribunal. *S-nă dutsim la judets*. Com. C. I. — Din lat. *jūdicium*, (arom. *ğudets*).

Júdie vb. I. Judec. Cf. *să des Nu puteă si-l' judică* 12/65, cf.

15/77. [Derivate: **judicári** f. = judecare; **judicát, -ă** adj.; **judicătă** f. = județ; *Tot cu judicata-i* = tot pe la județ este 318]. — Din lat. *judico, -are*, (arom. *ğudic*).

Judicári f.

Judicát, -ă adj. } v. *judic*.

Judicătă f.

Jug a. **Jug**. *Si veș pus ăñ jug* 13/5. *Jug cumpărai ancă boi și lañtsă* 319. — Din lat. *jügüm*, (arom. *ğug*).

Jugăstră v. *jugastru*.

Jugăstru m. *Jugastru*. *Vixù un bunăr sub un jugastru* 2/73. [Și: **jugástur** m., **jugástură** f. ALR. 1934; **džugástru**, **džugrástu** m.]. — Din lat. **jugaster, -astrum*, (arom. *ğugastru*).

Jugástur m. v. *jugastru*.

Jugoálă f. pl. v. *jăgol*.

June m. Bou tânăr, între 3-4 ani, junc, ALR. 1080. *Juncu nostru la 'nvoitșom la ararea*. Com. C. I. [Diminutiv: **juncătș** m. *Juncatșu nostru la deadim la paștirea*, id.]. — Din lat. *jüvencus, -um*, (arom. *ğungu*).

Juncătș m. v. *junc*.

Juneápin m. *Juneapăn* cf. s m ăreacă (păstrat numai ca n. de loc. în Oșani). Com. G. D. — Din lat. *juniđerus, -um*, (arom. *ğuneapin*).

Juncătșă f. v. *juni*.

Jung vb. (intr.) *Ajung*. *Junsi ăñ un cătun*. *Și fumu junsi până la domnu* 10/71, (Trans.). *Nu-u putù junziri*, 13/69. | *Ajung*, devin.

Di jundi raș fucaraș, junsiră di țșurbadșü maș țșurbadșü (de unde erau săraci, deveniră oameni cu stare) 19/7. [Derivate: **júnziri** f., **juns, -ă** adj. = ajuns, venit. C o m p u s: (cu pref.) **prijung** (pri + jung) vb. III. (trans.) = ajung pe cineva. *Iel si zğărpi ca si la prijungă* (dădu fuga ca să-l ajungă) 10/55]. — Din lat. *adjungo, -ere*, (arom. *ağungu*).

Júngl'u vb. I. *Injunghiu*, taiu. *Si jungl'iș ună gōscă* (să tai o găscă) 6/55. *Si la jungl'om* (o să-l junghiem) 7/7. *Am jungl'at tsinșots di onș* 18/7. *Veș jungl'at* 14/28, cf. *61. [Și: (Lugunța) **júngl'um** vb. I. *Tucu să ti jungl'um* 4/85 cf. 4/52; **jungl'ăm** vb. I. *Aș stoi, si-tș jungl'ăm un bou* 4/32, cf. 19/32. *Añ jungl'ăș* (în text greșit: *junglăș*) *găl'ina...* «*bun, si-u jungl'ăm*» și *cătșo aș jungl'o* 8/84. Derivate: **jungl'ári** f., **jungl'at, -ă** adj. = junghiat. *Un bil'uc di șamvș jungl'ats* 17/7, cf. 10/23]. — Din lat. *jügulo, -are*, (arom. *mi-nğungl'e*).

Jungl'ári f.

Jungl'át, -ă adj. } v. *junglu*.

Júngl'um vb. I. }

Júni i. adj. Tânăr (cu acest înțeles foarte rar întrebuițat), tare, puternic, voinic, viteaz. *Vizură fiștoru că cota ăș juni* (... este așa de voinic) 7/56, cf. 26/40, 22/55. || 2. Subst. Mire, tânăr însurat. *Con na măritom, la spilom junili* (când ne mărităm, spălăm

pe mire) 8/38. [Derivate: **junil'ă** f. = putere, forță, voinicie, vitejie, 310, 311. **juneâtsă** f. = **junil'ă**. *Cum putuș, frâti, si fats coța juneatsă?* 26/40]. — Din lat. *jūvenis*, (arom. *gone*).

Junil'ă f. v. *juni*.

Juns, -ă adj. } v. *jung*.

Júnziri f. }

Juóe vb. I. v. *joc*.

Jur vb. I. Jur. [Derivate: **jurát** a. = jurământ. *Laș jurat* (m'am jurat.); **jurámínt**, **jurimínt**, **jurumínt**, (< lat. *jūramentum*) a. = jurământ. *Cată din jurumint să nu ieș*, 8/25. | Compus: (cu pref.) **prijúr** (pri + jur) vb. I. = conjur. *Si prijuro pri tată-su* (s'a jurat pe tatăl său). Com. I. L.]. — Din lat. *jūro*, -are, (arom. *gur*).

Jurámínt a. } v. *jur*.

Jurát, -ă }

Júri Nume de bou. Cf. joică.

Jurimínt } a. v. *jur*.

Jurumínt }

Jut vb. I. Ajut. *Al' jută pustu* = îl ajută norocul, 320. [Derivate: **jutári** f. = ajutor. Com. G. D. **jutór** (<lat. *adjutorium*) = ajutor]. — Din lat. *adjūto*, -are, (arom. *ağut*).

Jutári f. } v. *jut*.

Jutór a. }

L

L }
L' } pr. v. *iel, ia*.
La }

²**La** prep. 1. *La*. *La tini* 16/9; *Lă mini* 13/65 cf. 18/9, 6/65 etc. || 2. (Corespunde lui «a» în expresia: miroase a ceva). *La țel miruseaști la bătizat uom* (miroase a om botezat) 8/80. *Miruseaști lă scrum, la but* (miroase a scrum, a floare). *Nu-i la bun* (nu-i a bună). Com. G. D. || 3. Exprimă dativul la nume. *La pădăr aș ra frică* (pădarului îi era frică) 11/10. *Să-ń spună la mini* (mie). *La țel miruseaști* (lui îi miroase...) 8/80. [Și: *lă* prep.]. — Din lat. *illac-ad*, (arom. *la*).

Lă prep. v. *la*.

Lábäv, -ă adj. v. *labov*.

Lábov, -ă adj. Care nu este bine strâns, lăbărțat. Com. G. D. [Și: **lábäv**, -ă adj.]. — Din bg. *labov*.

Lac a. Lac. [Diminutiv: **lăctșúe** m. Com. G. D.]. — Din lat. *lacus*, -um, (arom. *lac*).

Lacărdișă f. Vorbă, cuvânt. *Mari mutșcată ng'ită, mari lacărdișă nu greă*. [Și: **lăcărdișă** f.]. — Din tc. *lakyrdy*.

Lăcărdișă f. v. *lacărdișă*.

Lăerătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lăerimă (pl. *lacrim* și *loçrum*) f. Lacrimă. *Zăplonzi să cadă lacrimli talí la mini* 8/1. *Și căzură lacrăm* 9/1 cf. 11/28. *Loçrum* 342. *Lacrima-niveastăl'ă* (nume de plantă). [Derivate: **lăcrimós**, -ă adj. = lacrimos; **lăcriméz** (< lat. *lacrimo*, -are) vb. I. = lacrimez]. — Din lat. *lacrima*, -am, (arom. *lacrimă*).

Lăcerimós, -ă adj. } v. *lacrimă*.
 Lăceriméz vb. I. }
 Lăesés vb. IV. (Țarnareca). Imbrăc. *Fitșorlu... aș lăcsi cu rubi buni* (o îmbrăcă cu haine frumoase) 23/64. [Derivat: lăesiri f., lăesít, -ă adj. 41/65]. = Din gr. ἀλλόσω, (aor. ἄλλαξα), arom. *alăcsescu*.

Lăesiri f. } v. *lăcses*.
 Lăesít, -ă adj. }
 Lăetșúe m. v. *lac*.
 Lăeum, -ă adj. Lacom. [Derivat: lăeumés vb. IV = sunt lacom, mă lăcomesc: *Multu ăl' spurăști, lăcumeăști* 722, cf. 404; lăeumíri f. = lăcomie]. — Din bg. *lakom*.

Lăeumés vb. IV. } v. *lacum, -ă*.
 Lăeumíri f. }
 Laf (pl. *lafur*) a. Vorbă cuvânt, zisă, spusă. *Meș laf nu la scultats* (cuvântul meu nu-l ascultați) 3/58. *Dupu tșeaști lafur*, 5/43 cf. 8/47, 5/78. *Fac laf* (mă înțeleg). *Doi fur feasiră laf* (doi furi s'au înțeles) 2/45. *Mi leaș di laf* (m'apuc de vorbă, mă cert). Cf. 657. [Derivate: lăfés vb. IV. = vorbesc. *Odș a lș si lăfească*, refl. *mi lăfes*, pron. *ăm lăfes* = stau de vorbă, vorbesc cf. 21/31. *Cum aș lăfeay iel'* 7/68. Compus (cu pref.): *zălăfés* (ză + lăfes) refl. = încep să vorbesc, să discut. *Zășșz uneac ... s-nă zălăfim* 3/60.] — Din tc. *laf*, (arom. *lafe*).

Lăfés vb. IV. } v. *laf*.
 Lăfíri f. }

Lag vb. I. Alerg. *Voș să lăgats* 9/86. *Lamúna vini lagondără* 14/51 cf. 25/32. *Pots si laz tu?* 11/69. *Lagă că cșn casa-l'-tși prinsu* 594. *Lagă!* (alergă!) 2/66 cf. 862. [Derivate: lăgári f. = alergare; lăgát, -ă adj. = alergat; lăgátór m. = alergător; lăgátúră f. = alergătură. Compus: (cu pref.) *zălăg* (ză + lag). vb. I. = mă dau după cineva, alerg după el 14/41]. — Din lat. **allargo, -are* (din *largo*), arom. *alag*.

Lăgára f. Limpezire, curățire (despre metale: argint, aur). — Din gr. *λαγάρα*, (arom. *lăgare*).

Lăgári f. }
 Lăgát, -ă adj. } v. *lag*.
 Lăgátór m. }
 Lăgátúră f. }

Lăgávés vb. IV. v. *ligăves*.

Lăgóghir. Numele unui animal care trăiește prin găuri.

Lăgúd m. Instrument alcătuit dintr'un arc și o coardă numită « tetivă », cu care se scarmână bum-bacul. *Tșiream si dar un-doș tălup, ma lăgud no-am la tetivă*. Com. C. I.

Lăgúdžár m. Piele de castor, castor. Com. T. P.

Lalánt, -ă pron. v. *lant*.

Láldi art. inv. v. *aldi*.

Lalt, -ă pron. v. *lant*.

Lamarină f. Fier moale. — Din gr. *λαμαρίνα*, (există în toate limbile balcanice), aro n. *lamarină*.

Lámbă f. Lampă. — Din bg. *lamba*, (gr. *λάμπα*), arom. *lampă*.

Lămbărdă (pl. *-lôrș.*) f. Lumanăre mare. *Li stinzi lămbôrșzili* 7/49. [Și: lumbărdă f.]. — Din gr. *λαμπάδα*, (arom. *lumbardă*).

Lămîă f. Balaur. *Lămîă vini lăgondără* (balaurul veni alergând...) 14/51 cf. 11/34. [Plur. *lămîi* 17/28 și (mai des) *lqmîur* (12, 16/34)]. — Din mbg. *lamnja*, (bg. *lamija*), arom. *lămîe*.

Lanât, -ă adj. v. *lant*.

Laneulò adv. *cola*.

Lângă prep. Lângă, pe lângă. *Lângă ună tșăsmă* 8/73 cf. 11/68, 16/9. || La. *Mi duc lângă niști feți* 10/19. *Lisitsa... si dusi lângă lup*. 4/13. — Din lat. *longum* + *ad*, (arom. *ningă*).

Lângărós, -ă adj. v. *lăngoari*.

Lânghîós adv. v. *dijos*.

Lăngoări f. Boală. *Lăngoarea s-ti bată*. Com. C. I. [Derivat: *lângurós* (lângărós), -oasă adj. = bolnăvicios id.]. — Din lat. *languor*, -orem, (arom. *lăngoare*.)

Lângurós, -oasă adj. v. *lăngoari*.

Lănjos adv. v. *dijos*.

Lănós, -oasă adj. v. *lönă*.

Lant, -ă pron. Alt. Celălalt,ălalt. *Doj lănts uomiñ* 18/56. *Vini lânt răp* 3/80. *Lantă* 3/65. *Lântili* 3/54. *Lant-tsiwă* = alt ceva, nimic cf. 24/31, 22/38, 2/64, 7/73, 25/78, 6/21, 6/16. [Și: *lânt, -ă* pron., (mai rar) *lalt, -ă* pron. *Lal'ts uamiñ sa*. Com. C. I. Compuse: *lalânt, -ă* pron. *Lalantă uoară* (cealaltă dată). Com. V. J. la-

năt, -ă pron. *Lanata marzini* (la cealaltă margine) 28/6. | Plur. *lañts: S-na dutsim... să mintșunom și lañts* (să mergem să mințim și pe alții) 12/18]. — Din lat. **illum-alter*, (arom. *alantu*).

Lăpăvitsă f. v. *lapuvitsă*.

Lăpnés vb. IV-a. Imbuc, înghit, mănânc repede 19/9, 23/40, 9/70. *Dq-l' si lăpnească* 786 391. *Lapni-muști* cf. bg. *lapa-muhi* (înghite muște) gură-cască 456. [D e r i v a t: *lăpniri* f. = îmbucare]. — Din bg. *lapam*.

Lăpniri f. v. *lăpnes*.

Lapós v. *lăpù*.

Lăptár m. v. *lapti*.

Lăpti m. (pl. *loptur* și *laptur* ALR. 5449). Lapte. *Ună găleată di lăpti* 6/32. *Și di pul' lapti află* (el găsește și lapte de puiu) 322 cf. 202. *laptiacru din foali* (lapte acru) ALR. 5412; *lapti-bătut* (lapte bătut); *lapti-dulțsi* (lapte dulce); *laptighiu* (lapte nefiert); *laptili-vacăl'ă* (laptele oaiei). Com. I. G. [D e r i v a t e: *lăptár* m. = lăptar; *lăptós, -oasă* adj. = lăptos. *Bureati-lăptos* cf. b u r e a t i; *lăptúcă* f. = lăptucă]. — Din lat. *lac, lactem*, (arom. *lapte*).

Lăptós, -ă adj. } v. *lapti*.
Lăptúcă f. }

Lăpù m. Un fel de plantă care crește pe lângă păpușoiu și prin holde; se dă ca nutreț la porci. *Pisăia ân frunză di lăpù* (ai să pri-mești banii la sfântul așteaptă)

323. [Derivate: *lăpúș* m. id, *Lăpós* n. loc. (Cupa)].

Lăpún m. Plantă leucitoare, din rădăcina ei curge lapte. Com. C. I.

Lăpúș m. v. *lăpu*.

Lăpuvitsă f. Lapoviță ALR. 2439. [Și: *lăpävitsă* f.]. — Din bg. *lapovica*.

Lărdișă f. (Livezi). Slărină. — Din gr. *λαρδί*, (arom. *lărdie*).

Lărdzés vb. IV. }

Lărdzími f. } v. *larg*.

Lărdzít, -ă adj. }

Larg, -ă adj. *Larg. Căt maș largă, căt maș lung, 5/71*. [Derivat: *lărdzími* f. = lărgime. Com. G. D.; *lărdzés* vb. IV. = lărgesc; *lărdzít, -ă* adj. = lărgit]. — Din lat. *largus, -a, -um*, (arom. *largu*).

Lări f. v. *leay*.

Lărítsă f. Plug, cf. *ralítsă*, plug. *Di mănușa di larítsă 370*. [Și: *rărítsă* f. *L'ay rarítsa pri numir*. Com. C. I.]. — Din bg. *ralica*.

Las vb. I. *Las. Veay lăsată lucră* (încetaseră) 4/65. *La lășo căpăcu 6/51* cf. 4/31, 24/32, 29/51, 15/50, 16/15, etc. *Las-ișă* (lasă să fie, să fie), 262. *Ūom lăsat* (neglijent), 324. [Derivate: *lăsări* f., *lăsăt, -ă* adj. = lăsat, neglijent, indiferent; *Di lăsat* = boală, (hernie), ALR.; *lăsătúră* f. = neglijent]. — Din lat. *laxo, -are*, (arom. *alas*).

Lăsări f.

Lăsăt, -ă adj. } v. *las*.

Lăsătúră f. }

L'ăseă f. Licuriciu. [Derivat: *lăseătés* și *lăsnés* = scapăr, fulger. *Lăscăteaști, lăsneaști* = scapără, fulgeră. Com. G. D.]. — Din bg. *lăškă*.

Lăseătés vb. }

Lăsnés vb. } v. *lăscă*.

Lăstieă f. Praștie, ALR. 1697. — Din bg. *lastika* (fr.).

Lăstínă f. Frunză de dovleac. *La corimil' di lăstínă* (la rădăcinile frunzei de dovleac) 2/63, cf. *39. — Din bg. *vlastuna*.

Lăstovítsă f. v. *listovítsă*.

Lat, -ă adj. v. *leay*.

Lăteăjés vb. IV. Tremur. ALR. 1258.

Lătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lătrări

Lătrătúră } f. v. *latru*.

Látru vb. I. *Latru. Coșnil' lară si latără 14/38* cf. 144. [La ind. prez. pers. 2. *latsăr*, 3. *latără* (latură): *Coșnili latură*, ALR. 1155. Derivat: *lătrări* f., *lătrătúră* f. Compus: (cu pref.) *zălátru* (ză + latru) vb. I. = încep să latru. *Coșnili zălătrə 4/6*]. — Din lat. *latro, -are*, (arom. *latru*).

Lats a. *Laș. Lăsaș un lats la tșărăpă* (am lăsat un laș la ciorap). Com. C. I. [Nu se știe dacă aparține aci și: *lătșcă* f. = cheutoare, nojiță, ALR. 3339; laș de trecere la o funie. Com. GH. T. *Șimi-*

doi'l'i lă latșcă trag 188]. — Din lat. *laqueus*, -um, (arom. *laț*).

Lătșcă f. v. *lats*.

Lătșcăjés vb. IV. Bat alvița. *Lătșcăim ou ligat di atsă*. ALR. 2781. — Derivat din *lats*.

Lăzăr m. Nume de persoană și sârbătoarea Sf. Lazăr. *Lă Lazăr cari si-u punim tăntșarcă* (la Sf. Lazăr pe cine să punem să joace). Com. N. T. *Lazăru-mari* (Rusalii). ALR. 621. [Și: *Lazi*. *Lazi strojnicu* 2/VII). Derivat: *lăzăreăneă* f. = fată împodobită cu flori care joacă în ziua de Sf. Lazăr, prin curțile oamenilor. *Lăzăreanchili vin*, Com. N. T.].

Lăzăreăneă f. v. *lazăr*.

Lăzés vb. IV. Mă târâsc. *Bubili lăzes pi frunzi*. [Derivate: *lăziri* f. = târire; *lăzit* s. adj. = târit. Compus: *dulăzés* (du + lăzes). vb. = umblu copăcel]. — Din bg. *lazja*, id.

Lăzi m. v. *lazăr*.

Lăziri f.

Lăzit s. adj. } v. *lăzes*.

Lăzniri f. v. *lăznes*.

Lăznés vb. IV. (refl.) Alunec, mă dau pe gheață. *Cătîlin prin lut s-nu ti lăzneș*. Com. C. I. [Derivat: *lăzniri* f. = alunecare; *Lăznirea mult aș lesnică pri gl'ets*]. — Din bg. *slizgam*. (aor. *sliznah*).

Lăznitșcă f. v. *loznă*.

Léa A patra parte din pogon. || N. de loc (Lugunța). — Din bg. *lêha*.

Leacă a. Leac. *Si nu spuniŃ... că no-ari leac di mini* 11/47 cf. 22/31, 325. [Și: *neacă* (din un *leac*) adv. = o leacă, puțin, nițel. *La mini nu-Ń deadiră ni neac carni* (mie nu-mi dădură nici puțină carne) 6/54; *uneacă* adv. *Si dipartă uneac* 4/39. *Să așă uneac apu* 29/39. *Să ampl'um unec apu* 4/16; *uneac-căti-uneac* = puțin câte puțin. [Derivate: *lieués* vb. IV. = lecuesc, vindec. *Nu știț tse leac ari si ti licueș?* 20/31. *Delmi ari leac... si ti licuim* 21/31 cf. 12/15; *lieuitôr* m. = lecuitor cf. 2/88; *lieuri* f. = lecuire, vindecare; *lieuit*, -ă adj. = lecuit, vindecat; *lieuvit*, -ă (bg. *lekovit*) = tămăduitor. *Bil'ca di buric aș licu vită*, subt a p ă. Diminutiv: *unetșeut* adv. Com. T. P.]. — Din bg. *lêk*.

Leăgân a. v. ^o *leg*.

Leăjeă f. v. *lețcă*.

Leână f. Brazdă din grădină sau din țarină, cf. *zășeac*. Com. G. D. Din mbg *lêna* (din *lêhnă?*).

Leăni f. Lene. [Derivat: *linós*, -oasă adj. = leneș, lenevos. *Tișta doi'l' ray linoș* 1/44 cf. 2/11.] — Din paleosl. *lênŃ*, (arom. *leane*).

Leăpcă f. v. *lipes*.

Leăsă N. loc. (Lugunța).

^o *Leăsă* f. (Liumnița) *Leasă*; instrument de răchită cu care se prinde pește. Com. C. I. *Putem dărari leasi și cu pârđiș*. B. 3. Drugi,

rude pe care se cară fânul. ALR. 5272. — Din sl. *lěsa*.

Leăscova N. loc în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 19).

Leáu vb. I. 1. Iau. *Căpu aḡ la leu* 4/4. *Si leau* 8/38. *S'au leu* 3/38. *Si-n la leaḡ* 6/37. *L'-u le poḡne di la coḡni* 5/8. *Lom* (=luăm) 12/40. *Lats* (=luați) 21/16. *Di ca la lăḡà* (după ce-l lu) 11/79 cf. 14/77, 2/III. *Io al' la laḡ* (eu i-l luai) 4/22. *Li laḡ* (le luași) 22/29. *Mi laḡ pri guḡă* (m'ai nenorocit) 4/VI. *Aḡ la lḡ* 13/9. *Na-u lară* 16/15. *Aḡ lă* (își luă) 13/71. *Veă lat* (luase) 1/40. *Veau lat* (luaseră) 22/78. *Nu putu lari* (nu putu lua) 16/80. *Le-mi* (ia-mă) 5/1. *Leau migdan* = îmi iau vânt 18/69, 397. *Mi leau an zbor, s-mi leau di laf* (intru în vorbă). *Nu putem s-na lom an zbor* 5/14 cf. 530. *Lea-ts uocl'il* (șterge-o, pleacă, du-te) 330. *Mi lea ploaia* (mă apucă ploaia). *Mi lḡ ună ploaia* 2/63. || 2. O iau, o apuc pe undeva. *Cutru iundi lḡ moarte* (încotro a luat-o moartea) 5/1. *Lḡ cutru cătun* 8/28. || 3. Incep, pornesc, iau să... *Odza lḡ si lăfescă* (ogia începu să vorbească...) 4/24. *Coḡnil' lară si lă-tără* 14/38 cf. 21/16. [Și: (Țăr-nareca) l'au vb. I. 8/65; leu vb. I. Derivate: lări f. = luare. Nu pisăi ca di poḡni lari 5/55; lat, -ă adj. = luat 9/15, 19/55. Compus: (cu pref.) zăleáu (ză + leau)

vb. I. = iau o leacă. *S-mi zăleai uneac* 18/72]. — Din lat. *lěvo, -are*, (arom. l'au).

Lédiñ N. loc. (Lugunța).

Leg vb. III. Aleg. *Leazi un birbec* (alege un berbece) 2/37. *Sfaca poḡni bășca-bășca au leșiră* 17/4 cf. 4/37. [Derivate: leăziri f. = alegere; les, -ă adj. = ales]. — Din lat. *allego, -ere*, (arom. *aleg*).

²**Leg** vb. I. Leg. *Tsi ts-aḡ ligat capu* 1/VI. *Leagă-ts di coadă vrin chiup* 10/72. *Uom ligat* (om cuminte) 328. *Moñ ligati* (prost, nepriceput) 425. [Derivate: ligări f. = legare; ligát, -ă adj. = legat; ligăturá f. = legătură. Compus: dizlég (dis + leg) vb. I. desleg. *Și fitsoru dizligo răslanu* 12/28; zălég (ză + leg) vb. I. = (încep să) leg. *Li zăligaḡ ya fazil' tots* cf. 6/19, 938; zăligári f., zăligát, -ă adj.; leágan a. = leagăn, cuib, ALR. 1703. *Pul'il an leagăn plânzeau* 15/94. *Leagăn si feasi* (este beat mort); leágan vb. I. = leagăn; ligánári f. = legănare; ligánát, -ă adj. = legănat. Compus: (cu pref.) zăleágan (ză + leagăn) vb. I. = încep să leagăn puțin. *Să li zălegănă* 15/94]. — Din lat. *ligo, -are*, (arom. *leg*).

Lejeă f. Tigvă. *Au ancl'isi lejea și fuzi* 15/42 cf. 12/42. *Am ună leaieă cu șapti guri* (= capu) *14. (Fig.) Căpățână 801. [Și: leăjeă f.]. — Din bg. *lejka*, id.

Lemu a. Lemn. *Lo... si dişchică* *eamni* (... să despice lemne) 20/68 cf. 16/65. *Lemn nidurat* (din topor) 332. || (La războiu). Lemnuşul din suveica care ţine țeava. Com. C. I. [Derivat: *limnâr* m. = lemnar. Com. T. P.]. — Din lat. *lignum*, (arom. *lemnu*).

Lépră f. Lepră, boală. *Di lepră s-nu scap*. Com. C. I. — Din gr. *λέπρω*. (arom. *lepră*).

Léřă f. Murdărie pe gulerul hainei; mătreață. Com. T. P. — Din gr. *λέρα*, (arom. *leră*).

Lérdu adj. Şiret. *Nu vream* (în text greşit: vreaş) *s-ni zămutres, lerdu* (nu voiam să mă uit, şireato) 8/72. — Din mbg. *lerdo*.

Les, -ă adj. *leg*.

Lese m. Nume de alun. Cf. *lun*. Com. T. P. — Din bg. *leşk*.

Lésni adj. v. *lesnic*.

Lésnic, -ă adj. adv. Uşor. *Să nă vină lesnic* (să ne vină ușor) 13/16. *Nibunil'a aî lesnică* 483. *Fitşorl'i lesnic si mintşună. Vizù ună feată lisnică* (în text greşit: lişnică) 8/73. [Şi: *lésni*, *lisnic*, -ă adj. Compus: *lesnipéjeă* om ușurel. 335]. — Derivat din *lesni* (bg. *lesen*).

Lésnitsa N. loc. (Oşani).

Lésni-pejeă m. v. *lesnic*.

Let vb. IV. (Țarnareca) Ies, plec, mă duc, pornesc. *Liti si si şătăjască* (ieşi săse plimbe) 23/65. *Fitşorlu aş tsarlui liti* (fiul împăratului plecă) 15/64. *Dioanculò aş leată băsearica* (de acum înainte o să iasă

biserica, adică lumea din biserică) 20/68. *Let trei feati* (ies trei fete) 2/66 cf. 1/66, 26/64. *Let ân cap* (o scot la căpătăiu). *Vizù că nu poati si leată ân cap cu fumeal'a* (văzu că nu poate să o scoată la căpătăiu cu copiii) 1/65. [Derivate: *litiri* f. = ieşire, ducă; *litit*, -ă adj. = ieşit, dus. Compus: *letnipili* (puiu sburător) nume de câine, cf. *tsipigori*, *tsipidolu* 4/33]. — Din bg. *letja* «sbor» și *litam* «alerg încoace și încolo» (arom., în Epir, *lites*).

Leş vb. I. v. *leaş*.

Lev, -ă adj. Stâng. *Nu sună leava* (nu sună stânga) se zice când este sărăcie mare, 329. *Unu di la dreapta și lântu di la leava* 18/56. [Derivat: *livitşar* m. = stângaci, ALR. 133]. — Din bg. *lev*.

Liehés vb. IV. v. *lipés*.

Lieuiri f.

Lieuit, -ă adj.

Lieuitór m.

Lieuvit, -ă adj.

Ligănări f.

Ligănát, -ă adj.

Ligári f.

Ligát, -ă adj.

Ligátúrá f.

Ligávés vb. IV. (refl.). Fac grimize, mă strămb, ALR. 2144, cf. *lighiă*. [Şi: *lăgávés* vb. IV. Derivate: *ligávít*, -ă adj.; *ligávítúrá* f. = strămbătură]. — Din mbg. *ligávam* «mă băloşez» cf. *lighiăves*.

v. *leac*.

v. ²*leagăn*.

v. *leg*.

Ligăvít, -ă adj. v. *ligăves*.

Ligăvitură f.

Lighiă f. plur. Bale. *Añ cură* *lighiăli* (imi curg balele) 336. [Derivat: *lighiăvés* vb. IV. = (refl.) mă îndrăgostesc, (fig.) mă lingușesc pe lângă cineva. *Nu ti lighiăveă pri lăngă țel că vrin cõni* (nu te linguși pe lângă el, ca un câine). Com. N. T.; *lighiăviri* f. = îndrăgostire, lingușire, id.].—Din bg. *ligi* (pl. dela *liga*) id.

Lighiăvés vb. IV. } v. *lighiă*.

Lighiăviri f. }

Lilie m. Liliac. *Icu tușoș, catsă un lilic di-l' scup trei ȳor ân rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac, scuipe-i de trei ori în gură, ca să-ți treacă). Com. C. I. — Din tc. *liljak*, (arom. *liliac*).

Limbă (p. *limb*) f. Limbă. *Iundi sa limbile* 15/28. *Șapți limb* 12/28 cf. *42. *Al' tsi catsă limba* (i se prinde limba) 337. *Noastră limbă-i* (este de ai noștri, Român) 372. [Diminutiv: *limbîțseă* f. = omușor]. — Din lat. *lingua, -am*, (arom. *limbă*).

Limbă f. Pește de mare. — După gr. *γλωσσα*.

Limbeăti m. Nume de pasăre mai mare. Com. T. P.

Limbîțseă f. v. *limbă*.

Liminari f. v. *luminari*.

Limîna (în expresia). *Aș lō limîna* (s'a dus dracului). Com. C. I.

Limnár m. v. *lemn*.

Limón m. Lămâiu. [Derivat: *limónă* f. = lămâie]. —

Din gr. *λεμόνι*, (arom. *limone*).

Lîndină f. Lindină cf. *minutșos*. *Lō să tăltșască lîndin* (începu să-i omoare lindini) 6/11. [Și: *lîndini* f.]. — Din lat. *lêndinem*, (arom. *lîndine*).

Lîndini f. v. *lîndină*.

Lîndzê m. Vas (de obicei) de aramă, ALR. 4120. Cf. citatul sub *sodur*. Pentru etim. cf. *linghîer*.

Ling vb. III. Ling. *Guneă-u matsa s-nu lingă țigaña*. [Derivate: *lînziri* f. = lingere; *lins, -ă* adj. = lins. Compus: (cu pref.) *zăling* (ză + ling) vb. III. = începu să ling, ling puțin. *La zălînsi cu limba* (începu să-l lingă) 22/73]. — Din lat. *lingo, -ere*, (arom. *lingu*).

Linghîer m. Farfurie de aramă. *Linghîeru aș fat di băcor călădisit*, ALR. 3967. [Și: *linghîe* m. ib. 4120].— Din tc. *lenger* « assiette de cuivre ».

Lîngură f. Lingură. *Cu lîngură di răzint mănancă* 632. *Iundi tșorbă, tu lîngură*, se zice despre unul care se amestecă în toate, 970, 340, cf. *43. || 2. (La moară). Merticul, cupele. Com. H. I. [Diminutive: *lingurîțseă* f., *lingurîțș* a. = linguriță și furca pieptului, sternul ALR. 2201]. — Din lat. *lingŭla, -am*, (arom. *lîngură*).

Lingurîțș a. } v. *lîngură*.

Lingurîțseă f. }

Lingușés vb. IV. (refl.) mă lingușesc. — Derivat din *ling*.

Linós, -oasă adj. v. *leani*.

Lins, -ă adj. v. *ling*.

Linti f. Linte. *Unu aî di mël'...*
lântu aî di linti 9/4. — Din lat.
lens, lentem, (arom. *linte*).

Lintsi N. loc. (Cupa).

Linziri f. v. *ling*.

Lîpă f. Teiu. Com. G. D. —
Din bg. *lipa*.

Lipănă f. Mâncare. In expresia:
Pal'i și lipănă = pâine.

Lipăridă (pl. -riz) f. Un fel de
pește galben, ALR. 1746. *Multi*
lipăriz dusiră di lă Balta di Be-
sichi. Com. C. R. — Din gr.
λιπαρίδα (din *λιπαρός*).

Lîpeă v. *lîpes*.

Lîpés vb. IV. Lipesesc. *Li lipi*
ună di lântă 34/51. *Al' si lipi la*
buric 8/46 cf. 477, 6. [Și: (Țâr-
nareca) *liehés* vb. IV. *Al' si lichî*
25/64. Derivate: *lipîri* f., *li-*
pît, -ă adj. = lipit; *lîpeș* m. scaiu
(Cupa). Com. I. G.; *leăpeă*
(bg. *lepka*) m. = (fig.) lipicios,
lingușitor. *leapcă și nari-i* = este
lipicios și lingușitor. *Tse leapcă-i* =
ce mai lingușitor este, 327; *lîpeă* =
lipit, slab, prăpădit. *Și uoîli si fe-*
siră lipcă (și oile se făcură slabe,
prăpădite...) 15/6. Compus:
(cu pref.) *zălîpés* (bg. *zalepja*, cu
același înțeles de) lipesesc. *Au zălîpi*
carte (lipi scrisoarea) 3/16]. — Din
paleosl. *lepiti*, (arom. *alik'escu*).

Lîpeș m. }
Lipîri f. } v. *lîpes*.
Lipît adj. }

Lîră f. Lîră turcească. *Lu odză*
măgar liri cacă (magarii hogii cacă
lire) 7/24 cf. 5/IV, 12/18, 3/10. —
Din tc. *lira*, (arom. *lîră*).

Lîsă adj. (despre oaie). Cu fâl-
cile roșcate. Com. G. D. — Din
bg. *lisa* (lisica).

²**Lîsă** f. Nume de cățea. *Lisa*
noastră au tăltșoră (au omorît că-
țeaua noastră). Com. N. T. Pentru
etim. cf. *lisă*.

Lîșă f. v. *lîșaj*.

Lîșaj m. Cur de găină, ALR.
1621. | Rapăn, boala celor care
nu se spală pe cap, ALR. 4193. [Și:
lîșă f. = pecingene, ALR. 1654. Cf.
brădăviță, ALR. 1654]. —
Din bg. *lišej*.

Lîseă f. (Liumnița) Licuriciu, cf.
sfitul că. — Din bg. *liško*.

Lîseăveăti m. Ardezie. *Ploașă di*
liscăveati, ALR. 4028. [Și: *liseu-*
veăti f. Com. T. P.]. — Din bg.
liška.

Liseuveăti v. *liscăveati*.

Lîsîtsă f. Vulpe. *Lisitsa zăcătșo*
si cõtă 8/30 cf. 7/30. *Lisitsu!*
(voc. vulpe!) 4/13. *Fruntea li-*
sîtsăl'ă (fruntea vulpii) 17/72. [D
erivat: *lisîtsqnă* și *lișîtsōană* f.
(mbg. *lisičina*) = un fel de stru-
gure negru. Com. G. D.]. — Din
bg. *lisica*.

Lîșîtsōană } f. v. *lisîtsă*.
Lîsîtsqnă }

Lîsnic (pl. -nîtsă) m. Măr săl-
batec, ALR. 6068, cf. sirc. *El*
să duņom lisnits din urman (vino să

adunăm mere sălbatică din pădure). Com. N. T.

²Lisnic, -ă adj. v. *lesnic*.

Listovítsă f. v. *listuvítsă*.

Listuvítsă f. Rândunică. *Ăn listuvítsă nu vor si si veadă* (nu vor să se vadă niciodată) 991. [Și: (Oșani), listovítsă f. *Listovítsili na vin la Patruzotzili*. Com. I. L; lustuvítsă, lăstuvítsă f. Com. C. I.]. — Din bg. *lěstovica*, id.

Lit a. Aba mai subțire. *Lit aji șaic subțșori cu 2 l'itsă*. Com. GH. T. Cf. *dimitnitsi*. — Din bg. *lit*, (cf. *lit vlănen*).

Litfri f.

Litit, -ă adj. } v. *let*.

Litnie m. v. *lutnic*.

Litșăști vb. (pers. 3). Stă bine, prinde. *Mi litșă ăn cunacu Lu Mustal'ă fitșor* (îmi stetea bine) 11/IV. [Derivate: litșiri f., litșnie, -ă adj. = frumos, draguț. Com. G. D.]. — Din bg. *liča*, id, (arom. *alinčescu*).

Litșiri f.

Litșnie, -ă adj. } v. *litșăști*.

Liturghiă f. Prescure. *Fiseș un-doșu liturghiă di băsearcă*. Com. N. T. || 2. Serviciu divin. *Cari popă ra ăn liturghiă*, id. [Și: *liturghiă* f., ALR. 2769. Derivat: *liturghisés* vb. IV. = slu-jesc]. — Din gr. *λειτουργία*, (arom. *lituryie*).

Liturghisés vb. IV. v. *liturghiă*.

Liū (despre număr) Fără soț, fără pereche, cf. t e c. *Tșift, ili liū*

(cu pereche sau fără pereche) se întrebuințează mai ales de copii când se joacă. — Din bg. *lju* «singur».

Ljumnitsa cf. *L'umnitsa*.

Liunăr m. v. *liuncă*.

Liūneă f. Lehuză. *Nu dișclidi ușa că vem liuncă* (nu deschide ușa, căci avem lehuză). Com. C. I. [Derivat: liunăr m. = pruncul lehuzei. *Ari un liunar. liunil'ă* f. = lehuzie. Com. G. D.]. — Din mbg. *leunka*, id.

Liunil'ă f. v. *liuncă*.

Livadiști v. *livoz*.

Liveán (pl. -ani) a. Nume de floare. *Du-ti rupi un-doș liveani*. Com. N. T. *Liveanu* = nume de persoană. — Din bg. *levjan*.

Livitșár n. v. *lev*.

Livitșoreă f. Un fel de plantă care crește printre grâu. [Și: (Liumnița) *livitșarcă* f.]. — Din mbg. *levičarka*.

Livoz. Numele comunei Livezi din regiunea Megleniei, locuită de Aromâni grămusteni și numită de aceștia *Livădz*. [Și: *livadiști*. N. loc. (Nânta)]. — Plur. dela *livadă*.

Lizét a. Gust. *No-ari lizet* (n'are gust). Com. T. P. [Derivat: *lizitliă* adj. = cu gust, gustos]. — Din tc. *lezet*.

Lizitliă adj. v. *lizet*.

Liznitșeă f. v. *loznă*.

Lóbudă f. Lobodă. Com. G. D. — Din bg. *loboda*.

Loe. a. Loc, parte. *Ai loc tseastă seară di mini* (ai loc... pentru

mine) 7/47. *Junsiră ăn un loc* 17/69. *Ăn loc* (în loc). 2/29, 17/85, *Vini loc* (veni vremea) 2/91, 1/61. cf. *Nu la ari s. nu la catsă locu* (nu este liniștit de loc, nu se astâmpără). || 2. Pământ. *Locu la dispică di tsăparea* 818. *Locu nu la tsōni* (nu-l încape pământul de bucurie) 343. *Ubavil' a locluț*, cf. u b a v i l' ă. [Și: (Liumnița) luăe a.]. — Din lat. *lōcus*, -um, (arom. *loc*).

Lōnă f. Lână. *Trei ochi di lōna* 6/54. *Lōnă bitōrnă* (lână oilor care se tund primăvara). Com. I. L. [D e r i v a t: *lānós*, -oasă adj. = lānos. Com. N. T.]. — Din lat. *lana*, -am, (arom. *lînă*).

Lōncă f. (păstrat mai mult ca nume de localitate). *Ăn lōncă ari mults tșireș* (în luncă are mulți cireși). Com. C. I. — Din paleosl. *lōka*.

Loș, -ă adj. Bolnav. *Ăi loș* (este bolnav) 7/8. *Sam loșă* (sunt bolnavă) cf. 344. [D e r i v a t e: *lușital*, -vă adj. = bolnăvicios, ALR. 4162; *lușutiță* f. = boală. *Lușutița pri ūamni ăi* (boala există printre oameni) 873. Boalele mai cunoscute sunt: dălac, dilăsat, fringhiță, frigur, gălbinari, jel'că-la-gușă, măinsol, meș, oftică, privlit, uleră ALR.; Compus (cu pref.) *ănuleş ăn + loș* vb. IV = (refl.): mă îmbolnăvesc. *Si ănloășă* B. 10. *Si-ănuleş* 27/41. *Tatu-su si ănuleş* 3/81. *Si ănu-*

șot-ău (s'au îmbolnăvit) 1/62 cf. 41/27; **ănuleşri** f. = îmbolnăvire, B. 10]. — Din bg. *loš*.

Lost (pl. -stur) a. Zăvor, bătă, ciomag. *Lō un lost* 7/30. *Atsi cu lostu că-l dură* (apoi i-a tras cu zăvorul). 15/69 cf. 13/18, 2/44. — Din bg. *lost*, (arom. *lostur*).

Lóstșeva N. loc. (Conțco).

Lōt a. Aluat. *Li cătsară lōturli* (s'au împrietenit) 345. [D e r i v a t: *lutsq* m. = aluat]. — Din lat. **allēvatum*, (arom. *aluat*).

Lov m. Vânat. *Vineă cola il' u lu ămpirātu la lof* (venea acolo fiul împăratului la vânat) 14/38. [D e r i v a t: *luvătš* m. = vânător. *La uziră niști luvatš* 7/20. *Luvatšu ișo la drumac* 7/21 cf. 1/36; *luvés* vb. IV. = vânez. *Si dusiră si luvească* (s'au dus să vâneze) 17/79. *După tsi luvî mult* 15/64. *Cu dișort tufeac nu si luveaști* (cu pușcă goală nu se vâneză) 811 cf. 7/21; *luviri* f., *luvít*, -ă adj. = vânat]. — Din bg. *lov*, id.

Lōznă f. Strugure cu boabe mărunte și dulci. N. loc. (Huma). [D e r i v a t e: *loznítșcă*, *luznítșcă*, *lăznítșcă*, *liznítșcă* (dim.) f. = viță sălbatecă, lăurușcă. Com. T. P.]. — Din bg. *lozna*, *loznica*.

Loznítșcă f. v. *loznă*.

Lu art. 1.-lui. *Lu ămpirātu* 17/42. *Pri balconu lu conăcu* 7/39. || 2. -ei *Ău pusi. . . ăn locu lu fetă lu răpcă* (o puse în locul fetei arapcei)

17/85. *Si dusi la poarta lu lamnă* (...la poarta balaurului). || 3.-lor *Lântili feati li deadi la sotsil' lu drăts* (celelalte fete le dădu la tovarășii dracilor) 25/78. *Tuntsea zisi tătăsu lu featili* (atunci zise tatăl fetelor) 23/51, etc. *Ămpiratu lu furnizli* (împăratul furnicilor). Cf. 14, 16/4 etc.

Luăc a. v. loc.

Luăr pron. pos. v. lor.

Lúbinită f. v. *l'ubinită*.

Luenés vb. IV. (Despre câini) beau. Fig. *Vuşneă, lucneă și ănr* 341.

Lucrări f.

Lucrát, -ă adj.

Lucrătór, -toare adj.

Lucrédz vb. I.

} v. *lucru*.

Lúeru a. *Lucru*, treabă, afacere. *Nu-i bun s-ti burveş ănr domnului lucru* (nu e bine să te amesteci în lucrurile lui Dumnezeu) 13/60. *Li lă toati lucrăli* (le luă toate lucrurile) 9/71 cf. 23/4. *Cum ăi lucrul* (cum stă afacerea?) 26/64. [Plur. *lucră* (cf. 9/69, 9/71), *lucri* (cf. 9/27), articulat: *lucriri* 1, 2, 3/20 (pe lângă forma regulată) *lucrili* 9/27, 346; și: *lucrulili* 21/47. Derivate: **lucrédz** vb. I. = lucrez 2/65; **lucrări** f., **lucrăt, -ă** adj.; **lucrătór, -toari, lăerătór, -toari, lătór, -toari** adj. = lucrător]. — Din lat. *lūcrum*, (arom. *lucru*).

Lud, -ă adj. Prost, nebun. *Ludă ieş* (ieşti nebună) 8/35. *Ieş lūd*,

bre uomuli (eşti nebun, măi omule) 4/14. *Apă ludă* (apă curgătoare) cf. apă zăvirită s. tăcută. 347. *Bureati di lujil'* cf. *bureati*. (La P. Papahagi, *Megl. Rom.* stă: «bureți-di-lu-jil'» în loc de: *lujil'*, fiind plur. dela «lud» = nebun). [Lúde n. de persoană 17/6. Derivate: **luzoş** vb. IV. = fac nebunii, nu mă astâmpăr. Compus: (cu pref.) **anluzoş** (an + luzoş) vb. IV. = înebunesc. *Lisitsu, anluzoş?* (vulpe, ai înebunit?) 11/93 **uludés** (mbg. *uludvam*) vb. IV. = încurc, stric. *La uludiş lucru* (ai stricat treaba) 834]. — Din bg. *lud*, id.

Lúgunțsa f. N. loc. Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 24. [Și: **Lúndziñi** cu derivatele: **lunzinés** adj.; **lunzinéts** m. = locuitor din Lunziñi]. — Din paleosl. *logŭ*.

Lúji pron. Lui. Cf. -lu. *Con si pucăto, luji fitşor ray măncațs* (când se uită, copiii lui erau mâncați) 8/55. *Pusiră la luji loc* (la locul lui) 10/16.

Lúja f. Numele vacii născută luni. ALR. 554. Cf. mata, nera, džoia, vida, soba. ALR. 5542.

Lúlă f. Pipă. *Tătun di lulă* (tutun de pipă) ALR. 4292. — Din tc. *lule*.

Lumbárdă f. v. *lămbardă*.

Lúmi f. Lume, oameni, mulțime de oameni. *Un tabur di lumi* (un batalion de oameni) 18/2. *Măncă*

lumi (mânca oameni) 3/55. *Peza lumil'ă* (râsul lumii) 534. — Din lat. *lūmen*, (arom. *lume*).

Luminári f. Lumânare. *Luminari anc'l'igată* (ceară topită) ALR. 5473. [Și: *liminári* f. ib. 2095]. — Din lat. *luminare*.

Lumnés vb. IV. Mă înfund, cad. *Lumni ăn ghiriz* (căzu într'un canal) 24/47. [Derivat: *lumniri* f.]. — Din bg. *lomja*, (aor. *lomnah*).

Lumniri f. v. *lumnes*.

Lumutés vb. IV. Mormâiu, borborosesc. *Tse tucu lumuteș?* (ce tot borborosești) 349. [Compus (cu pref.): *zălumutés* (ză + lumutes) vb. IV. = încep să borborosesc. *zălumuti* (bolborosi) 350. — Din mbg. *lămotam*.

Lun m. v. *lună*.

Lúna Numele vacii fatată luni, cf. *luntșe*.

Lúna f. v. *luni*.

Lună f. Alună. [Derivat: *lun* m. = alun; *lunítșeă* f. = alună mică]. — Din lat. **abellona* (*abel-lana*), *-am*, (arom. *alună*).

²**Lună** f. Lună. *Ca vrină lună* (frumoasă ca luna) 351. [Derivat: *lúnehi* pl. (de la **luncă*) = năbădăi, toane, pandalii. *Al' viniră lunchili* (ii veniră năbădăile) 352]. — Din lat. *lūna*, *-am*, (arom. *lună*).

Lúnehi f. pl. v. ²*lună*.

Lúnda m. } v. *luni*.

Lúndi f. } v. *luni*.

Lundzés vb. v. *lung*.

Lundzími f. v. *lung*.

Lung, *-ă* adj. Lung. [Derivat: *lunguvát*, *-ă*, *lunguveást* *-ă* adj. = lungueț; *lundzími* f. = lungime; *lundzés* vb. IV. = prelungesc. *Nu li lundzeà zboarâli coata mult* (nu lungi vorba așa de mult). Com. C. I.] — Din lat. *longus*, *-a*, *-um*, (arom. *lungu*).

Lunguvát, *-ă* } adj. v. *lung*.

Lunguveást, *-ă* }

Lúni f. Luni. [Și: *luña* (pl. *luñur*) ALR. 2400. Derivate: *lúndi* m. = numele boului fătăt luna; *lúnda* = numele vacii fătătă luna; *lúnce*, *lúnei* (diminutive) = numele boului fătăt luna. ALR. 5541]. — Din lat. *lūnis* (= *lunae* [dies]), (arom. *luni*).

Lunítșeă f. }

Lúntșe m. } v. *luni*.

Lúntși m. }

Lunzinés adj. } v. *Luguntsa*.

Lunzinéts m. }

Lup m. Lup. *Lūpu căzù ăn vir* (lupul căzu în baltă) 8/30. *Batcu lupi* 19/72. [Derivat: *lupoăñă* f. = lupoaică ALR. 1161. *Ișq lupoăña* 12/49. Diminutiv: *lup-tșăc* m. Com. G. D. Compus: *lupmoneăla* (din lup-monecă-la) m. = dracul, diavolul (mănânce-l lupul). *Lupmonecala mi sputni si fac ună ca tseasta* (dracul m'a pus să fac una ca asta) 353]. — Din lat. *lūpus*, *-um*, (arom. *lup*).

Lupată f. Lopată. *Raș fronți toți lucriri: mașă, lupăta, prustia*

și lănti (erau sparte toate lucrurile: clestele, lopata, pirostia și celelalte) 1/20 cf. 2/26. *Lupata-di-ier* (lopată de fier); *lupată-di-vinturari* ALR. 5015. [D i m i n u t i v e: *lupătitsă*, *lupătitscă* f. = lopată mică și coapsă ALR. 141; *lupătăr* m. = lopătăr. Com. G. D.]. — Din paleosl. *lopata*, (arom. *lupată*).

Lupătăr m. }
Lupătitsă f. } v. *lupată*.
Lupătitscă f. }

Lupmâncala }
Lupoănă f. } v. *lup*.
Luptșac m. }

Lupușân (pl. -ași) m. Păpădie. ALR. 1919.

Lúree vb. I. (rar, mai des: lă z n e s). Alunec. *Cătîlîn s-nu lurits* (încet să nu aluneci). Com. N. T. [D e r i v a t e: *luricări* f. = alunecare; *luricós*, -oasă adj. = alunecos]. — Din lat. *lūbrīco*, -are, (arom. *alunic*).

Luricări f. }
Luricós, -oasă adj. } v. *lurec*.
Lușítal adj. v. *loș*.

Lușnăc m. Nucă. *Am patru frats ân ună cămeașă* (= lușnacu) *47. || O pasăre mică, a u ș e l, cf. g ă g o ș. — Din bg. *lěšnik*.

Lustuvitsă f. v. *listuvitsă*.

Lușutliă f. v. *loș*.

Lut a. Lut, noroiu. *Dună ca lutu sub ungl'ă* 888. — Din lat. *lutum*, (arom. *lut*).

Lutsqł m. v. *loț*.

Luturgh'iiă f. v. *liturghiăă*.

Luvátš m.

Luvés vb. IV } v. *lov*.

Luvíri f. }

Luvít, -ă adj. }

Luznítšcă f. v. *loznă*.

L'

L'ártári } f. v. *l'ert*.
L'ártătšúni }

L'épur m. Iepure. *S-la cats l'epuru* (... să-l prind iepurele) 17/79. *S-dusirá la lof, cătsară trei l'epur* (s'au dus la vânatoare, au prins trei iepuri) 3/54 cf. 11/84. *Că ișo, scurni un l'epuri* 7/21. [Și: *l'épuri* m. D i m i n u t i v e: *l'ipurăș*, *lepurtșăc* m. Com. T. P.]. — Din lat. *lěpus*, -orem, (arom. *l'epure*).

L'épuri } m. v. *l'epur*.
L'epurtșăc }

L'ért vb. I. Iert. *La l'ert* (il iert) 9/80. *L'artă-mi, grișo!* 11/10 cf. 1/68. *La l'irtq domnu* (a murit) 14/24. [Și: *l'ért* vb. I. 4/57. D e r i v a t e: *l'irtári*, *l'ártári* f.; *l'irtát*, -ă adj. = iertat; *l'irtătšúni*, *l'ártătšúni* f. = ier. are Com. G. D.]. — Din lat. *līberto*, -are, (arom. *l'ertu*).

L'ieșor, -oară adj. Ușor cf. l e s n i c. *Cu cl'in maș l'ieșor si despică lemnu* (cu cuiul mai ușor se despică lemnul) 135. *L'ieșoara moșă* (cu noroc). [Și *l'ieșor* -oară adj.

Derivat: *l'ieșorizâmi* f. = ușurătate. Com. G. D.].— Din lat. *lœvis*, -e, (arom. *l'ieșor*).

l'ieșorizâmi f. v. *l'ieșor*.

l'in m. In: *Tseaști prăștili sa di l'in* (aceste scări (la cai) sunt de in). Com. C. I. [**Derivate:** *l'inâr* m. = vânzător de in; *l'inîști* a. = locul unde s'a sămănat in. *Rai cmo curon ân l'inîști* id.]. — Din lat. *linum*, (arom. *l'in*).

l'inâr m. } v. *l'in*.

l'inîști f. } v. *l'in*.

l'ipurăș m. v. *l'epur*.

l'irtări f.

l'irtât, -ă adj. } v. *l'ert*.

l'irtătșuni f. }

l'ieșor, -oară adj. v. *l'ieșor*.

l'itsă f. plur. (La războiu) *Ițe*. Com. H. I. Cf. lit. [**Derivat:** *l'itsâr* m. = vânzător de ițe]. — Din lat. *licia*, *-am, (arom. *l'itsă*).

l'itsâr m. v. *l'itsă*.

l'ub a. Cercul de lemn, cercul sitei s. ciurului, veșcă ALR. 3983, cercul de lemn dela gâtul oilor, caprelor, de care atârnă clopoșelul. *Tsista l'ub nu-i bun*. Com. C. I. — Din bg. *lub*.

l'ubinitsă f. Pepene verde. *Să-l ducă l'ubimitsă* (să-i aducă pepene verde) cf. 22/40. [Și: *l'ubinitsă* f.]. — Din bg. *lubenica*.

l'umîntirea adv. v. *l'umintrea*.

l'umîntrea adv. Altmintrelea, altfel. *Si poati fatsiri și l'umintirea* B. 15. *L'umintrea nu putem fatsiri* (altfel nu putem face). Com. C.

I. [Și: *l'umîntirea* adv.]. — Din lat. *alia mente*, (arom. *al'umtrea*).

l'umnitsa f. N. loc (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25). [**Derivat:** *l'umnitșân* m. = locuitor din *l'umnitsa* cf. 8/XVI. *l'umnitșés* adj. = din *l'umnița*].

l'umnitșân m. } v. *l'umnitsa*.

l'umnitșés adj. }

l'upés vb. IV. Cojesc. Com. G. D. [**Derivate:** *l'upîri* f. = cojire; *l'upît*, -ă adj. = curățit, cojit; *sl'úpcă* f. = coajă, scoartă]. — Din bg. *lupja*.

l'upîri f.

l'upît, -ă adj. } v. *l'upes*.

l'upitînă f. (La porumb). Mă-tase, mătăsică sau chică. | Frunze, foi, pănuși sau pene. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din bg. *ljuputina*.

l'úrea adv. Aiurea, altundeva, în altă parte. C m. G. D. — Din lat. *aliubi*, (arom. *al'urea*).

l'ut, -ă adj. Iute, care ustură, arde; tare; (despre om) iute, aspru *Ljuta puscă* (oșetul tare) 615, cf. 640. [**Derivat:** *l'útitsă* f. = un fel de șarpe veninos (mbg. *ljutica zmija*), cf. strălitușcă. Com. T. P. — Din bg. *ljut*, id.

l'utinie m. Grumaz, ceafă. *Tsel că-u cătșo di l'utnic* (acela când o apucă de grumaz). *Liutinicu sub tini* (du-e dracului) 291. [Și: *l'utnie*, *l'itnie* m.].

l'útitsă f. v. *l'ut*.

l'utnie m. v. *l'utinic*.

M

Ma adv. v. *maĭ*.

²**Ma** conj. Dar, însă. *S-mi mârşes, ma si mănanc purtsel fris* (să mă spurc, însă pentru purcel fript) 612. *Ma, curun si mi frits* 20/68. *Bun ma...* 4/4. — Probabil din gr. *μα* (it. *ma*), cf. G. Meyer, *Gr. St.* IV. 46 (arom. *ma*).

Maălă (pl. *mql'ur*) f. Mahala. *Maală-di-pristi-vali, maală-di-sus, maală-di-jos* etc. — Din tc. *mahalle*, (arom. *măhălă*).

Măe vb. I. v. *mănanc*.

Măeâr adv. Cel puţin, barim. Com. G. D. — Din bg. *makar* (gr. *μακάρι*).

Măcăz m. Unul din cei doi stâlpi care proptesc stâlpul principal numit « papuz », pe care se razimă acoperişul casei. *Măcazu la tseastă casă l'-u di arbor*. Com. N. T. | Coclet (care leagă doi căpriori) ALR. 3768, căpriori ib. 666 cf. tşatmă. — Din tc. *macaz*.

Măcneş vb. IV. Trag, târâiu, (refl.) alunec, cad. *Şi că si măcneşti un pisti zdracă, căzû dijos* 3/24. — Din bg. *măknă*.

Măcşari adj. (despre carne) Fragged. *Carni măcşari* ALR. 4069.

Măcşs, -oasă adj. v. *muts*.

Măcşom m. Prunc, copilaş. *Ān locu lu măcşomu* (în locul pruncului) 9/29. *Cătşuua di măcşom* 4/44 cf. 368.

Măesul a. Fruptul oilor sau caprelor. Com. G. D. — Din tc. *maksul*, (arom. *măcsul'e*).

Măesús adv. Din adins. Com. G. D. — Din tc. *maksus*.

Mădă (Țárnareca, în expresia) *di mini, di tini... mădă* (afară de mine, de tine...) *No-ari altsă... di voi mădă* (nu are alți... afară de voi) 13/66.

Mădê (în expresia) *Nu ũ-u la mădê sau nu-ũ vini la mădê* = nu-mi vine la socoteală, nu se potriveşte cu ceea ce vreau eu. *Nu-ũ-u va buricu, nu ũ-u la mădê* 416. — Din tc. *madde*.

Mădemi a. Mină. *Ān nostru agru din Căşota mădemi ari*. Com. C. I. *Mădemi* n. loc. (Cupa). — Din tc. *madem*, (arom. *mădeme*).

Mădžún a. Magiun. *Mădžun di gătuňă* (de gutuie) ALR. 4042. | Un fel de medicament. — Din tc. *mağun*, (arom. *măğune*).

Măgâr m. Măgar. *Lu odžă măgâr liri cacă* 7/24. *Tots trej'l măgar* 20/41 cf. 19/41, cf. 11/60. *Nu poati la măgar, do la sămar* 399 cf. 857, 417. [Derivate: **măgăreă** f. = greutatea ce se atârână la capetele usturei; **măgărloce** a. = măgărie. *Multu 'nvets aĭ măgărloce* (prea multă învăţatură dă în prostie) 504; **măgăritşăr**, **măgărtşăr** m. = cel care păste măgarii. Com. G. D.; **măgărştsă** (bg. *magaritsa*), **măgrătsă** f. = măgăriţă; **măgărúş** m. = măgăruş;

măgărăs, -ească adj. = măgărăsc. *Prun măgăres* cf. *p r u n*]. — Din bg. *magare*.

Măgăreă

Măgărăs, -ească adj.

Măgăritșăr m.

Măgărloc a.

Măgărțoasă f.

Măgărúș m.

Măgărtșăr m.

v. *măgar*.

Măghesnic m.

Măghesniță f. } v. *maghiia*.

Măghiiă f. Descântec, farmec, vrajă. [Derivat: măghesnic (bg. maghesnik) m. = vrăjitor; măghesniță (bg. magesnica) f. = vrăjitoare]. — Din bg. *magija*.

Măgrătsă f. v. *măgar*.

Mai adv. Mai. *Mai tšurbadžii* 19/7 etc. *Mai... mai* (cu cât, cu atât, ca în fr. *plus... plus*). *Mai scots apa, mai fuzi apa*. Com. P. M. [Și: (Țărnaresa) *ma* adv. cf. 19, 20/64 etc.]. — Din lat. *magis*, (arom. *ma*).

Măișoli f. Trânji ALR. 4189. [Și: măișol, măinsol m.]. — Din tc. *mainstyl*, (arom. *măișole*).

Măieă f. Maică, mamă. Cf. *m a m ă, m u m ă*. *Maică, iu-i murelarea mea?* 10/65. *Ună maică* 1/64. *Ei ghidi, maicu!* 2/66. — Din bg. *majka*.

Maidă f. N. loc. *An Maidă si ports tšus* 99z.

Măiēs vb. IV. Dau în ceva, asvârl, lovesc. *Măiē la smărets* 18/93. *Calu măiē la feță* 40/2.

[Și: măinēs vb. *Tsirē sā măineșcă la lamnă*; 12/28. *Io... si măines* 17/43 cf. 20/43. *moinēs* vb. IV. *Moinēa bri milu* 7/34 cf. 13/34; *moinās* vb. IV. ALR. 1969; *moinēs* vb. IV. ib. 2226, cf. 2227. Derivate: măiri, măiniri f. = lovire, dare]. — Din bg. *mahvam* (mbg. *maam*), aor. *mahnah*, (mbg. *manah*).

Măimún m. Maimuță. — Din tc. *majmun*, (arom. *măimune*).

Măinēs vb. IV. }

Măiniri f. }

v. *măiēs*.

Măinsól m. v. *măișoli*.

Măiri f. v. *măiēs*.

Măisól m. v. *măișoli*.

Măiștur m. Meșter. *Io sam... și maiștur* 5/79. || Zidar cf. 413. [Derivate: mășturil'ă f. (Țărnaresa), măișturloc a. = meșteșug]. — Din bg. *majstor*.

Măișturloc a. v. *măiștur*.

Mal m. (sing.) Avuție, stare, avere. *Mălu meș tot s-va la dau* (toată averea mea o să vă o dau) 19/7 cf. 4/43, 23/43, 3/23. — Din tc. *mal*.

Mălcum adv. adj. Molcom. *Molcum cōni-i* (este tăciune învelit) 364. — Din bg. *mălcum*.

Mălétșcă f. v. *mletšcā*.

Mălicornits pl. Mănuși la mână, mai lungi ca de obicei. ALR. 3352. — Derivat din *mōnică?*

Mălnēs vb. IV. (Țărnaresa). Arunc, asvârl cu ceva cf. *m ă i e s*. *Tsel mălni șu aș pugudi draclu*

(acela aruncă și nemeri pe drac)
14/67. — Același cu *măines*.

Mal' m. Maiu. *Si-ts dau un mal'u* 12/50. [Derivat: *mă-l'utsqs* (din *melisă* + *mal'*) vb. IV. = bat mult, omor în bătai. Com. T. P.]. — Din lat. *malleus*, -um, (arom. *mal' u*).

Mă'l'utsqs vb. IV. v. *mal'*.

Mălvăjés vb. IV. Mestec în gură. *Tse să-u mălvăjés pōnea 'n rost*. Com. C. I. [Derivate: *mălvăiri* f. = mestecare; *mălvăit*, -ă adj. = mestecat]. — Din bg. *melivo*, (dela *melja* « macin »).

Mălvăiri f. } v. *mălvăjés*.
Mălvăit, -ă adj. }

Mămă f. Mamă. *Am ună mămă* 6/11 cf. 1/III. — Din lat. *mamma*, -am, (arom. *mamă*).

²**Mămă** f. v. *mamcă*.

Mămeă f. Pipotă cf. *49. [Și: (rar) *mămă* f.]. — Din bg. *mamka*.

Mămudie f. Mică monedă de aur. *Al' cusură ună mămudie ăn frunti*. [Și: *mumudie* (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41); *mumădie* f.]. — Din tc. *mahmudye* (din timpul Sultanului Mahmud).

Mămúș m. Naș. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 45, 46). [Și: *mumúș* m. cf. 396. Feminin: *mămúșă* f. = nașe]. — Din bg. *mamuš*.

Mămúșă f. v. *mămuș*.

Mămúz a. (pl. -zur). Pintene. Com. P. M. — Din bg. *mamuz* (tc. *mahmuz*).

Mănă f. v. *mōnă*.

Mănăne vb. I. Mănănc. (Apare sub trei forme): 1. (Oșani, Birlav, Lugunța și Nânta) mănănc. *Si mănanc* 8/3. *Să-u mănănts* 10/19. *Găl'ină frisă mănancă* 27. *Si la mănăncă* 16/40 cf. 4/4, 9/9, 10/19, 5/28, 1/32, 4/32, 9, 13/32, 6/36, 16/40, 1/73, 9/78. | 2. Liumnița, Cupa, Huma) mănăncu. *Ca s-mi mănănts, mănăncă-mi* 24/90. *S-mănc buău* 7/75. *Si mănăncă* 22/69. *Frați, nu mănănc mearili* ib. cf. 7/33, 7/55, 5/74, 6/75, 2/76. | 3. (Țărnareca) mănănc. *Păni si mănăncă?* 6/65. *As lă mănăncu* 5/68. [Derivate: *măncări* f. = mănăncare, bucate gătite, cf. 824, 396; *măncăt*, -ă adj. (activ). *Sam mănăncat* (am mănăncat) cf. 10/78. *Its mănăncăts* (ați mănăncat) 4/55. Negativ: *nimăncat*, -ă adj. = nemăncat. *Si-u ducă casă [feata] nimăncată* 30/39; *măncătōr* m. = mănăncator; *măncătūră* (pl. -tur) f. = mănăncare. *Toati mănăncătūrili* 8/50. Compuse: (cu pref.) *zămănănc*, *zămănc*, *zămănc* (ză + mănănc); vb. I. = încep să mănănc, (foarte des) fig. lovesc cu ceva, pălesc. *La zămăncō cu lēnnu* 26/6 cf. 24/6, 12/12, 10/16; *nămănănc*, *nămănc* (după bg. *najaždam*, mbg. *najadam* vb. I. = satur, (refl.) mă satur. *Nu poți să la nămănăncă di pōini*. *Si nămăncără* (se săturară) 16/56, cf. 29/39, 22/32; *primănănc*, *primănc* (după bg. *prjadam* se mbg.

mi se prijadi) vb. I. = încep să am foame; *prinămâne* vb. I. = mănânc mai mult decât trebuie; *dumănâne, dumâne* (după bg. *dožd-am*, mbg. *dojadam*) = mănânc tot, sfârșesc de mâncat (germ. *ausessen*). *Ca s-l'a dumănânts peștil'* (...după ce vei fi mâncat peștii) 18/51. *Ca dumănco* (după ce sfârși de mâncat) 19/51]. — Din lat. *mandūco*, -are, (arom. *măc*).

Mănar m. Amnar. *Nu ti bat di mănar* (nu-mi pasă de tine) 385. — Din lat. *manuarium*, (arom. *mănar*).

Mănăstir Numele unei mahalale în Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

²*Mănăstir* m. Mănăstire. *Vinit-aș la .. mănăstiru* 5/61, cf. 4/II. — Din bg. *monastir*, (arom. *mănăstire*).

Mănat adv. Târziu. *Mănat nă sculom*. Com. V. J., (arom. *amînat*).

Mănătă f. v. *mōnă*.

Mane vb. I.

Măne vb. I.

Măncări f.

Măncăt, -ă adj.

Măncător m.

Măncătură f.

} v. *mănanc*.

Măncós, -oasă adj. v. *mōncă*.

Mândal m. Zăvor, (la războiu) slobozitor. Se mai zice și *pri-vărta'l că*. Com. T. P. [Derivat: *mândăloṅă* f. = zăvor mai mare. Com. G. D.]. — Din bg. *mandalo*.

Mândala (numai în expresia) *Scandala-mandala până la domnu* *28.

Mândălișă N. loc. (Nânta).

Mândăloṅă f. v. *mandal*.

Mândărés }

Mândărqs }

} vb. IV. v. *mōndru*

Mândžă (pl. -*džur*) f. Măncare, bucate. *Ari pus utroavă mūmă-ta ăn mandžă* 7/81, cf. 2/68. — Din bg. *maṅă*, (it.).

Mândzeăuă }

Mândzōnă }

} f. v. *mōnz*.

Mănér m. v. *mōnă*.

Mangál m. Mangal. Com. I. L. — Din tc. *manghál*, (arom. *mîngale*).

Manía f. Liniște. (Când vrea să spună cineva ceva și este sgomot mare, atunci zice) *Ei, mania tots!* (acum liniște!) Com. T. P.

Mănicăt adv. (Nânta). Dis de dimineață. *Mōni tseari s-na sculom mănicat, s-nă dutsim la pă-zăriști* (măine trebuie să ne sculăm dis de dimineață, ca să mergem în târg). Com. H. I. || Cupa, (Liumnița) în amurg, seara. Com. GH. T. In Oșani se zice *anti-mnicăt* (din bg. *temno*), id. — Din *manico*, -are.

Mănicuritq se zice pentru fețele care nu sunt destoinice la ceva 227.

Mănisés vb. IV. v. *mănisut*.

Mănisút m. v. *măyūṅo*.

Mănițseă f. v. *mōnă*.

Măntări f. plur. Ciuperci veninoase. *Măntarli nu sa buni di*

măncarea. Com. G. D. Burete mare. ALR. 6404. — Din gr. *μαντάκι*.

Măntrés vb. IV. (Țárnareca). Mă uit, văd. *Măntredă* (vezi) 32/65. [Și: (Oșani) *mutrés* (refl.) = mă uit. *Si nu ti mutreș* (să nu te uiți). **Derivate:** *măntriri*, *mutriri* f. = privire; *măntrít*, -ă, *mutrít*, -ă adj. = privit. **C o m p u s** (cu pref.) *zămăntrés* (ză + mântres) vb. IV. = încep să mă uit, mă uit puțin; *zămăntri ăn sus* (se uită puțin în sus) 16/64; *zămutrés* (ză + mutres) vb. IV. id. cf. 8/72]. — Din sl. *mořriti*, (arom. *mutrescu*).

Măntriri f. v. *măntres*.

Mântșe m. Nume propriu. *Menca lu pop Mântșe* 3/XVI.

Măntșós vb. v. *moņcă*.

Mănușă f. v. *moņă*.

Mănzác

Mănzeáúă f.

Mănzóc

Mănzqñă

} m. v. *moņz*.

Mar, -ă adj. Amar. [**Derivate:** *amnář* vb. I. = amărisc ALR. 2112; *amnářát*, -ă adj. = amarit; ²*amnář* adj. = amar; *măřătúră* f. = amărăciune. *Coti măřătur am aņgl'itat* 891. *măřós*, -oasă adj. = amar. *Imaņa-i bună, ma-i și măřoasă* 437. *măřătșúni* f. = amărăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *amarus*, -a, -um, (arom. *amar*).

Măra interj. Măre. *Mara gri-pits-la curqñ* 17/18. *Măra nu dund tsela găilē* 10/50 cf. 25, 26/6, 15,

13/16, 7/24. [Și: **mări** interj. *Mări mla* 6/11; **măre** interj. *Măre tu ieș?* 25/6, **mer** interj. 167. **moări** interj. 12/VII]. — Din bg. *more*.

Mărac m. v. *mrac*.

Măřaju m. Cotoiu cf. 2/XVII. [Și: **măřju** m.].

Măřari f. v. *mar*.

Măřatsini f. mărăcine. [Și: *măřtsin* m., *măřtsini* f.]. — Din lat. *marricina*, -am, (arom. *măřtsine*).

Măřătșúni f.

Măřătúră

} v. *mar*.

Măřáz a. Dor, vrere 415. — Din tc. *maraz*, (arom. *măřaze*).

Măřea f. Nume de oi. Com. G. D.

Măřzeáúă f. Măřea și încheetură la mână ALR. 2168. *Măřdzeáúă di yoc'lu* (pupila ochiului) ib. 25. — Din lat. *margella*, -am, (arom. *măřzeao*).

Măřzine f.

Măřzineáúă f. v. } *marzini*.

Măre interj. v. *mara*.

Mărea-Tichie Numele bisericii Sf. Dumitru în Nânta (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Măreájă f. Albeața la ochi. ALR. 1651. Pentru etim. cf. *m r e a j* ä.

Mărenu (numai în expresia) *Șa-renu-marenu* (peștiř, de toate culorile, bălțat). cf. *20.

Măřghés vb. IV. (Țárnareca). Măņjesc, murdăresc, pătez. *Ăř măřghit* 32/65. [**Derivate:** *măřghiri* f. *măřghít*, -ă adj. = mănjit, murdărit].

Märghinghjos m. Nume de plantă mirositoare. Com. H. I.

Märghiri f. }
Märghit, -ă adj. } v. *märghes*.

Mări adj. Mare, în vârstă, bătrân. *Cunac mult mări* 20/39. *Lă marea monă si ari* (se ține mândru). 428. [Derivat: **inmărós, -ă** adj. = mândru, fudul 309. (arom. *mare*).

²**Mări** f. Mare. *Mărea neagră* 3/33. *La scoati ȳămu din mari* 17/77. — Din lat. *mare*, (arom. *amare*).

Mări interj. v. *mara*.

Mărit vb. I. (refl.) Mă mărit. *Çon na măritom* 8/38. *Sor-sa si mărită* 24/64 cf. 3/84. || Fig. Pierd cf. 428, 398. [Derivate: **măritări** f. cf. 9/49; **mărităt, -ă** adj. = măritat. Compus (cu pref): **primărit** (pri + mărit, după bg. *prēmāšvam se*) = mă mărit din nou. Com. I. L.]. — Din lat. *marito, -are*, (arom. *mărit*).

Măritări f. }
Mărităt, -ă adj. } v. *mărit*.

Mărlés vb. IV. (despre oi și capre) Mărllesc. *ȳoili žăcātsarā si mărllescă*. Com. T. P. [Derivate: **mărliri** f. = mărlire; **mărlit, -ă** adj. = mărlit]. — Din bg. *mărlja*, id, (arom. *mărllesc*).

Mărliri f. }
Mărlit, -ă adj. } v. *mărlés*.

Mărmórué m. Puiu de broască, mormoloc. *Apa tăcută ari mults mărmoruts* 347 cf. 373. [Și: **măr-**

mórnice m. *Apa zăvirită ari mults mărmornits*]. — Din mbg. *mra-morok*.

Mărmurisés vb. IV. Incremenesc înlemnesc. [Și: **mermirisés** vb. Com. T. P.]. — Derivat din *mar-mură*.

Măróju m. v. *marăju*.

Mărós, -oasă adj. v. *mar*.

Mărșă f. Hoit, cadavru. *Si 'n-vărtés corbil' că lă vrină mrășă*. Com. T. P. [Și: **mărșă** f.]. — Din bg. *mărša*, (arom. *mărșă*).

Mărsés vb. IV. (refl.). Mă spurc, mânânc de dulce. *Si mărsés, ma si mânânc purtsel fris* (să mă spurc dar pentru purcel fript). 612. [Derivate: **mărsiri** f. = mâncare de dulce; **mărsit, -ă** = spurcat fig. Turc, (spurcat). *Mărsit ađi* (este Turc) 372]. — Din bg. *măršja*.

Mărsiri f. }
Mărsit, -ă adj. } v. *mărsés*.

Mărsólă f. Muci. Cf. *mut s*. Com. T. P. — Din mbg. *mărsoli*, id.

Mărta Nume de vacă fătată marți.

²**Mărta** f. Martie. *Ca Marta-i* (este schimbăcios) 377 cf. *culu je ȳ*. — Din bg. *mart*, (arom. *martsu* lat.).

Mărtă f. v. *marts*.

Mărtălóg Orice animal slab, prăpădit. [Și: **murtălóg** Com. T. P.].

Martín Nume de bou fătată marți ALR. 5541.

²**Martín** (pl. -*ńur*) a. Pușcă sistem Martini. *Bam! cu martinu*

- 6/27. [Și: mărtineă f. id.]. Cf. mbg. *martin* (*martinka*).
- Martină** f. v. *marts*.
- Mărtir** m. Martor. *Cari ts-u martir* (cine ți-e martor). Com. C. I. — Din gr. *μαρτυρας*, (arom. *martir*).
- Marts** f. Marți. [Și: mǎrtă f. (Liumnița) ALR. 2401. [Derivate: *mărtină* f. = numele bouului fătat în ziua de marți, (prescurtat) *tină* f. id., (fig.) = prost. 786; *mărtșoșea* f. = nume de vacă fătată marția. Cf. *luntșe*, *mertși*, *džani*, *petsi*, *dumi*]. — Din lat. *Martis* (*dies*), (arom. *marts*).
- Mărtsini** f. v. *mărtsini*.
- Mărtșos** vb. IV. (refl.). Stau lăncezind, sunt lipsit de puteri, sunt ca și bolnav. *Di trei zoli mărtșos* (de vreo trei zile tot stau lăncezind). Com. G. D. — Din mbg. *mračaswam*.
- Mărtșoșea** f. v. *marts*.
- Mărtșu** Nume de câine. Com. N. T.
- Mărzină** f. v. *marzine*.
- Marzini** (pl. *morziñ* și *mordziñ*) f. Margine. *Marzinea di cătun* 11/58. *La marzini* 5/23. *Al flø mardzinea* (i-a dat de capăt). 423. *Ay ləm din mardzini* (o luăm d'a capo) cf. 9, 13, 15, 16, 19/18. [Derivat: *mărdzineauă* f. = pretext, ceartă. Com. P. M. Compus: *zălămărdzinea* (ză + la + mardzini) = la o parte. *Maĭ zălă-*
- mardzinea di drum* 26/41. [Și: *mărzină* f., *mărdzini* f. *Ună mărzini* 22/8 cf. 27, 28/6. *La mărzini di cătun* 6/18]. — Din lat. *margo*, -*inem*, (arom. *mardzine*).
- Mășă** f. Clește de prins foc. *Mășa* 1/20 cf. *51, 437. — Din tc. *maša*, (arom. *mașă*).
- Mășala** interj. *Mașala* cf. 7/70. — Din tc. *mașala*.
- Mascără** adj. De răs, mascara. [Derivat: *mascarløe* a. = lucruri de răs, necinstite. Com. G. D.]. — Din tc. *maskhara*, (arom. *măscără*).
- Mascarløe** a. v. *mascară*.
- Măseur** adj. subst. m. Voinic, bărbat. *Bărbat stătù, ama mascur* (bine se ținu, ce mai voinic) 380. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stălpul casei) 422. — Din lat. *masculus*, -a, -um, (arom. *mascur*).
- Măseăuă** f. Măsea. *Mi doari măseăuă*. Com. T. P. — Din lat. *maxilla*, -am, (arom. *măseăuă*).
- Măslină** f. Măslină. || P. a n a l. Numele unui soi de castan, care face castane ca măslinile. Com. C. I. — Din bg. *maslinka*, (arom. *masină*).
- Măsqr**. Egipt. Com. I. L. [Tot aici aparțin: *misireă* f., (Țârna-reca) *miseă* f. (bg. *misirka*, *miska*) = curcă; *misireu* m. (refăcut după « misircă »), *miseu* m. = curcan cf. 3/33; *misirue* m. = curcan. Com. I. L.; (Țârna-reca) *misur*

m. (tc. *mysyr* [bugdaje] = grâu din Egipt) = porumb. Com. I. L.]. — Din tc. *Mysyr*, (arom. *Misirire*).

Măstăgărea f. v. *măstegarcă*.

Măstegărea f. Bătă. [Și: *măstăgărea* f.]. — Din mbg. *vastegarka*.

Măști f. Maștehă, mamă vitregă *În-ăi măști...* (îmi este mamă vitregă) 6/11. — Din sl. *mašteha*.

Măstráf a. Cheltuială, cf. a r d ž. Com V. J. — Din tc. *mastraf*.

Măsturil'ă f. v. *maștur*.

Măta f. Numele vacii născută marți. Cf. *lu Ția, Țera, d ž o Ția, vida, soba*. ALR. 5542. Nume de femeie. Com. C. I.

Mătănitsă f. v. *mătinită*.

Mătasi f. Mătase. *Fustan di mătasi* (rochie de...) 9/XVI cf. 82 cf. 26/40. — Din gr. *μέταξα* (*μετάξι*).

Mâteă f. Matcă. regina albinelor. *Matca lu tseaști albini si pirdû*. Com. C. I. [Se mai zice și: *mătitsă* f. (bg. *matica*) ALR. 1680, 1687. *Coș fără matitsă* ib. 5463]. — Din bg. *matka*.

Măteáp m. Instrument de găurit. *Du-la mătcapu s-la pruvulim tsista Țeru* (adu mătcapul să găurim fierul). Com. C. I.

Mătés vb. IV. Murdăresc. *U ai mătit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. [Derivate: *mătitură* f. = încurcătură, amestecătură. Com. I. L.; *răzmătés* (bg. *razmatja*) vb. IV. = murdăresc din nou; încure.

Cf. *mătșcă Țes*, *murdărises*. — Din bg. mbg. *matam*. (bg. *mătjia*).

Máti Nume de vacă fătată marți. Com. T. P.

Măticeă (pl. -*tits*) f. Hârleț, ALR. 943, sapă îngustă, ib. 5038. — Din bg. *motika*.

Mătinită f. Lapte bătut după ce i s'a scos untul; arom. *đală*, 410. *Cumincătura nu-i mătinită* 410, cf. 395. [Și: *mătănită* f.]. — Din bg. *matenica*.

Mătitsă f. v. *matcă*.

Mătitură f. v. *mătes*.

Mătnic, -ă v. *mōtnic*.

Mătritsă f. Plantă ierboasă leucitoare. Femeile tinere care au prunci bolnavi mănâncă din această iarbă, cu credința că pruncii cari sug din țâțele lor se vor vindeca. Com. G. D. — Din bg. *matrica*.

Mats a. Maț. Com. G. D. — Din lat. *matia*, (arom. *mats*).

Mătsă f. Pisică cf. *mără Țu*, *măro Țu*. *Ună matsă* 22/29. *Mătsu!* 8175 cf. 7/75. — Din bg. *maca*.

MătsăȚes vb. IV. Sdrobesc apăsând cu ceva, stâlesc. Com. G. D. [Derivate: *mătsăȚiri* f. = stâlcire; *mătsăȚit*, -ă adj. = stâlcit]. — Din bg. *smačkvam*, id.

Mătsăz m. Nume de plantă. Com. H. I.

Mătscă f. Joc de copii. (Se joacă la fel ca la Bulgari). Com. G. D. — Din bg. *mačka*.

Mătşcăjés vb. IV. (refl.) Mă
rânjesc, murdăresc. *Nu antrats*
sub car, ca s-vă mătşcăits (nu vă
băgați sub car, căci o să vă murdă-
riți) ALR. 3209. [Derivat:
mătşcăit, -ă adj. = murdărit].
— Din bg. *mačkam*.

Mătşcăit, -ă adj. v. *mătşcăjés*.

Mătşcăat, -ă adj. v. *mătşcăă*.

Mătşchi f. pl. (La cal s. măgar)
Cureaua ce se trece pe după
picioarele de dinainte ale calului,
ca să ție bine sămarul. *Puni-l'*
mătşchi lă cal s-nu-l' cadă sămaru.
Com. C. I. Din mbg. *mački*.

Mătşşes m. Trandafir sălbatec.
Com. T. P., cf. dacor. *măceş*.

Mătşsin vb. I. Macin. *Să nu*
mătşin (să nu macini) 3/5. [Deri-
vate: **mătşinări** f., **mătşinăt**, -ă
adj. = măcinat; **mătşiniş** m. =
grâul, porumbul pregătit spre a fi
măcinat. Com. G. D.]. — Din
lat. **machino*, -are (= machinari),
(arom. *matsin*).

Mătşinări f.

Mătşinăt, -ă } v. *matsin*.

Mătşiniş m. }

Mătşits m. Plantă cu gust acri-
şor. Com. T. P.

Mătşşce m. PISOIU. *Cătşşol' şi*
mătşşots fatsi (căței şi pISOI naşte)
3/29. — Din bg. *mačok*, id.

Mătşşcă Numele vacii fătată
marți.

Mătşşcă f. Măciucă cf. tşă-
mugă, tăpuză şi colidă.
[Derivat: **mătşcăat**, -ă adj. (din

mătşcat) = mare. *Si feşiră mult*
mătşcati (se făcură foarte mari)
4/29. *La noş gäl'inili sa căt und*
casă mătşcati (găinile sunt mari
cât o casă) 7/18 cf. 3/14, 17/79.
Mătşcati n. loc. (Oşani). — Din
lat. **matteuca*, -am (Puşcariu, *Tişşi*,
Kiş, 53).

Măunş f. Cusur, defect. *Flo*
măunş (găsi cusur). [Derivate:
mănişes vb. IV. = rād de un de-
fect, rād de cineva, îmi bat joc;
mănişut (pentru *mănişit*?) m. =
batjocoritor. *Şa-i lucru, mănişutu*
mănişeaşti (aşa este cel ce-şi bate
joc de alţii, îşi bate joc de sine)
390 cf. 389]. — Din tc. *mahana*,
(arom. *măhănd*).

Măzărielă f. Măzărice ALR.
5257. Cf. *troscăt*, cf. 1953.

Măznés vb. IV. Netezesc. Com.
C. I. [Derivate: **măzniri** f. =
netezire; **măznit**, -ă adj. = netezit;
măzşol m. = om de nimic. Com.
G. D.]. — Din bg. *maža*, (aor.
maznah).

Măzniri f.

Măznit, -ă adj. } v. *măznes*.

Măzşol m. }

Mbălăşés vb. IV. v. *bal'ă*.

Mbet vb. I. v. *ambet*.

Mbuşes vb. IV. v. *buşes*.

Mea pron. pos. v. *meş*

Meără (pl. *meari*). Şold. ALR.
2221, cf. 2229. cf. *mer*.

²**Meără** f. v. *mer*.

³**Meără** f. Măsură. *Si-l' daş un*
chşutec fără meară (să-i tragi o

bătaie fără măsură, sdravănă) 128.

— Din sl. *měra*.

Measă f. Masă. *Creaştits measa* (ridicaţi masa). *Ăscheril' aŭ lară measa* 11/50 cf. 12/50. — Din lat. *mensa*, -am, (arom. *measă*).

Meastăie vb. I. Amestec. *Meastic agru* (lucrez ogorul, îl sap pentru a doua oară). *La misticaş agru din Blatsa?* Com. I. L. [Derivate: *misticări* f. amestecare = prelucrarea unui ogor; *misticăat* (cu negativul: *nimisticăat*), -ă adj. = amestecat]. — Din lat. **mixtīco*, -are, (arom. *ameastic*).

Médză f. Mejdie, răzor între două proprietăţi. ALR. 948, cf. *meghja*, *mighju*. — Din sârb. *medža*.

Medžit m. v. *midžit*.

Mégħja f. Mejdie între moşii, hotar despărţitură, şanţ. ALR. 2544 cf. şi 5068. *Megħja-naltă* m. loc. (Oşani). — Din mbg. *megja* (mežda) cf. *medžă*, *mighju*.

Meglén. Numele ţinutului cu acest nume. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, pp. 5—10.) [Şi: *Meglín*. Derivate: *Meglenitsa* = nume de râu; *Meglenişta* = numele râului Meglenitsa (Oşani)]. — Din mbg. *meglen* (măglen).

Meglenişta } v. *Meglen*.
Meglenitsa }

Meglín v. *Meglen*.

Mehehè... Strigătul caprei. ALR. 5338.

Méjluc a. Mijloc. *Un trindafil*

đn mejlucu di űari (un trandafir în mijloc de miere) *13 cf. 10/15, 6/37, 17/69, *35. [Şi: (Liumniţa) *mijălŭac* a. 5, 7/77, 3/73. Derivat: *mijlucán* adj. subst. = cel de mijloc. *Mijlucănu frati* 3/7, 3/56, 19/7]. — Din lat. **mediolus locus*, (arom. *űolĭuc*).

Meł m. Meiu 9/4. *gărnuts di meł* 23/79 cf. 9/4, 9/21, 23/79, *meł-răpes* (meiu arăbesc) (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Derivat: *meł'ină* f. = locul rămas după secerişul meiului. Cf. *sicărină*, *ŭovişonă*. Com. G. D. — Din lat. *mīlium*, (arom. *meł'ŭ*).

Meł pron. pos. plur. de la *meŭ*.

Meł'itsă f. Aparat pentru curăţitul bumbacului. [Derivat: *meł'itsqs* vb. IV = lucrez cu meł'itsă. Com. I. L.]. — Din bg. *mělīca*.

Meł'itsqs vb. IV. v. *meł'itsă*.

Memleehét a. Țară. *Tsista memlechet*. [Şi: (des) *mimliehét* a. Com. N. T.]. — Din tc. *memleket*.

Menurósi N. loc. (Huma).

Mer m. Măr (pomul). *La flo şi iel meru* (il găsi şi el mărul) 16/19. Feluri de meri: *mer iăr-năres*, *tumnăres* (măr de toamnă), *mer trăculat* (face mere mici şi rotunde), *mer pitrofc* (măr de Sf. Petru), *mer fărinat* (face mere făinoase), *mer džândži*, *mer bun*, *mer roşu*, *mer alb*, *mer cu guşă*, etc. [Derivate: (diminutiv) *mirtşóe*

m. = măr mititel. Com. G. D. **meără** f. = fructul mărilor, *Meără... di răzint* (măr de argint) cf. 15/49, 7/55]. — Din lat. *mēlum*, (arom. *mer*).

²**Mer** interj. v. *mara*.

Meră f. Miriște. ALR. 2560. — Din tc. *mera*, cf. arom. *mire*.

Merg vb. III. 1°. *Merg. Tega cu Dumuzu merg moṇă di moṇă* 1/IX. *Am un britș di pri ramură, ramură mearzi* (am un briciu care merge din ramură în ramură) *24. *Să merz* (să mergi) 24/4 cf. 16/78. || 2°. *Mearzi ploaiă s. mearzi* (ploaie). *Neu mearzi* (ninge) 11/28 cf. *9. *Cṇ si meargă cărnats* (niciodată) 439. [Și: (Țarnareca) **nerg** vb. III. *Zlătarlu nearsi șu dără ună cloatșcă* 15/65. *Cătsè nu ner la siiri?* (de ce nu mergi...) 5/66. *Nirdzeaiçi casă* (mergând acasă) 4/68 cf. 4, 5/64, 2, 3/65, 5, 8/66]. — Din lat. *mērgo*, *-ere*, (arom. *nergu*).

Meroslif, *-ă* adj. Cu minte, care nu face nebunii. ALR. 11. — Din mbg. *mirosliŧ* « liniștit ».

Mes m. Lună. *După nou meș* (după nouă luni) 2/94. *Pristi un mes di vâcṭ* (peste o lună) 18/7 cf. 5/40, 4/58, 9/65. *Meșii* (la femei) periodul ALR. 4210. *Mesu-di-bă-găroditsa* : luna August ALR. 2414, cf. c u l u j e u. *An Mesuluḷ* n. loc. (Nânta). — Din lat. *mēnsis*, *-em*, (arom. *mes*).

Mētlă f. Un fel de floare miro-

sitoare ca rosmarinul. Com. C. I. — Din bg. *metla*.

Mētru m. Metru.

Metș m. (La argintări). Numele unui instrument. — Din bg. *meč*.

²**Metș** m. O parte a războiului de țesut. Com. C. I.

Mētșcă f. Ursoaică. *Co vrină metșcă* 3/85. — Din bg. *mečka*.

Mētur vb. I. v. *metură*.

Mētură f. Mătură. *Al' criscū metura* = i-a crescut barba, 362. *Metură măroasă* (din pădure); *metură albă* (de măturat locul de treierat) ALR. 3933. [D e r i v a t e : *mituritșcă* f. (dimin); **mētur** vb. I. = mătur; *Si-u miturṇm casa iṇdi hrănim bubi* B. 10. C o m p u s : (cu pref.) *izmētur* (iz + metur) vb. I. = mătur peste tot. *Ca si-u izmetur triușă, napcum si vin* (după ce voiui fi terminat de măturat curtea, apoi am să vin). Com. T. P.]. — Pentru etimologie cf. *Dacoromania*, VII, 128.

Mēu, *-a* pron. pos. *Meu*, al meu. *Meu fițșor tări aḷi* (așa este băiatul meu) 5/21. *Meu mal* (avutul meu) 4/23. [Și: (în Liumnița) *măḷu*, *-a* pron. 12/73. Plur. *mel'*, *măḷ'*. *Dṇ-ŷ l'a tṇl' cṇŷ astăz... iḷo si-ts-l'a daḷ mel' la tini?* (dă-mi câinii tăi astăzi, eu să-ți dau ție pe ai mei) 14/33 cf. 33/40, 12/73, 6/76. — Din lat. *meus*, *-a*, *-um*, (arom. *ameu*).

Mezè (pl. *-ur*). a. Mezel. *Mi-zeur, carni pṇni* 9/50. [Și: *mizè*

a. Derivat: mizilqe, (tc. *mezelyk*). — Din tc. *meze* (arom. *mizee*).

Mjâni f. Birt, han. Com. T. P. [Derivat: *mjândži* m. = hangiu, id.]. — Din tc. *meihane*, (arom. *mihanee*).

Mic, -ă Mic. *Maș mica* [soră] 9/49 cf. 9/80. | Subst. Prunc. [Diminutive: *mieșel* adj. = mic, cf. 13/4; *mitșeut*, -ă adj. = mititel. Derivat: *ńeură* f. = fărămitură. *ńicură di poni* 14/51. (Diminutiv) *ńeuriceă* f. Com. G. D. *Nitsi ună ńicuriceă* = absolut de loc 887], (arom. *ńic*).

Mieșel, -ă adj. v. *mic*.

Miduă f. Mădುವă cf. m o z u c. *L'u scoasiră miduă* 19/33 cf. 18/33. *Nu-l' tal'ă miduă (muzocu)* (nu-i taie căpățâna) 394. — Din lat. *medulla*, -am, (arom. *meduă*).

Midžit m. Monedă de argint, de 20 piastri turcești. *Un midžit* 5/93 cf. 6/93. [Și: *medžit* m.]. — Din tc. *medžit*, (arom. *mižit*).

Migdân a. Maidan. *Leaș mgdan* (îmi iau vânt). *Și că lă mgdan* 18/69 cf. *44. — Din tc. *megdan*, (arom. *mgdane*).

Mighinghjos m. Plantă ierboasă ce crește prin grădini. Com. T. P. cf. *mărghinghjos*.

Mighiu prep. (Țârnareca). Intre *Am ună sădiri mighiu doș uamiñ* (am o judecată între doi oameni) 13/65 cf. *meghja*, *mežda*. — Din mbg. *megju*.

Migl'ină f. Neghină. *Si si leagă migl'ina di gron*. — Din lat. **nig* [e]lina, -am.

Mișlem a. Alfie ALR. 4191. [Și: *milēmi* f.]. — Din tc. *mehlem*, (arom. *mihleme*).

Mișuz m. Plantă mirositoare care se pune în mâncare. *An carni si puni mișuz* ALR. 4073.

Mij vb. I. = v. *mijos*.

Mijos vb. IV. *Mijesc*. *Nu durmi, saldi mijă* 17/19. [Și: *mij* vb. I. = clipesc din gene ALR. 2022 cf. 2024]. — Din bg. *mijam*.

Mil, -ă adj. subst. Drag, iubit. *Tsi staș ua mări mila?* 10/28. *E, bra miluli* 12/2. *Coști bra mil' ua pri gnoș șadets* (de ce stați aici pe gunoi, dragii mei) 18/29. [Derivate: *milă* f. = dor, drag. *L'i ra ca di milă lu ampirātu feata* (împăratului îi era dor de fată) 4/34. *milnie*, -ă adj. = drag, iubit, cf. 378; *milnieă* f. = iubită; *milujes* vb. IV = iubesc, îmi este drag. *Mult aș milușă* 2/11 cf. 19/80, 442, *miluri* f. = iubire; *miluit*, -ă adj. = iubit]. — Din bg. *mil*.

Milă f. v. *mil*, -ă.

Mil'ă f. Mie. *Ună mil'ă di lili* (o mie de lire) 10/29 cf. 2/16 etc. [Și: (Țârnareca) *nil'ă* f. 10/42. — Din lat. *milia*, (arom. *nil'a*).

Milēmi f. v. *mișlem*.

Milnieă f. v. *mil*.

Mil'ină f. v. *mel'*.

Mil'oară f. Mioară, oaie care a fătat pentru întâia dată. *Tsista*

timp am ună sută di mil'oară (în anul acesta am o sută de mioare). Com. G. D. *mil'oară di doj ań* ALR. 5333. *mil'oară di trei ań*, ib. 5334. [Derivat: *mil'ór*, *m'lor* m. = miel în anul al doilea, id.]. — Din lat. **agnelliola*, -am, (arom. *ml'oară*).

Mil'ór m. v. *mil'oară*.

Milujés vb. IV. v.

Miluíri f.

Milúit, -ă adj. } v. *milujés*.

Mimlichét a. v. *memlechet*.

Mindér a. (Țarnareca). *Mindir*. Com. V. J. — Din tc. *minder*, (arom. *mindere*).

Minés vb. IV. Schimb. [Derivate: *miníri* f. = schimbare; *minít*, -ă adj. = schimbat. Compus: (cu pref.) *răzminés* (bg. *razměna*) vb. IV. = schimb. *S-nă-li răzminim lucrăli* (să ne schimbăm lucrurile); *izmeáni* f. pl. = izmene. *Scoati izmeanili* 9/19 cf. 962; *izminúșcă* f. (dim.). Com. G. D.]. — Din bg. *měnja*.

Minghíș m. Cercel de ureche 445. [Derivate: *minghișarnie* m. = lanț de cercei. *Meu minghișarnic ăș di răzint* (lanțul meu este de argint). Com. I. L. *minghișăreă* f., *minghișătă* f. = nume de oaie cu bărbia lăsată. ALR. 5328. Com. T. P.]. — Din tc. *menguș*, (arom. *ming'uș*).

Minghișarnie m. }

Mingișătă f. }

Minghișăreă f. }

Miníri f. v. *mines*.

v. *minghiș*.

Minit, -ă adj. v. *mines*.

Mínlet a. (Țarnareca). Lume, oameni. *Tot minletlu si priuridină* (toată lumea trecu pe dinainte...) 3/67. — Din tc. *millet*.

Mínt vb. IV. (rar) *Mint*, (mai des) *mintșun*. — Din lat. *mēntio*, -ire.

Míntés vb. III. Amestec, mestec. *Míntea-l' lă boș neac tiefă cu trătsă* (amestecă-i boului puțin dovleac cu țărâțe). Com. G. D. [Derivate: *mintíri* f. = mestecare; *mintít*, -ă adj. = amestecat. Derivat: *dizmintés* vb. = descurc]. — Din paleosl. *męto* (inf. *męsti*), (arom. *mintescu*).

Mínti f. *Minte*, gând. *Aș zitșe ăń minti* (iși zicea în minte) 4/26 cf. 361, 813. — Din lat. *mens*, *mēntem*, (arom. *minte*).

Míntșun vb. I. *Mint*. *Na mintșunș 8/18* cf. 443. [Derivate: *mintșunári* f., *mintșunát*, -ă adj. Compus: (cu pref.) *zámíntșun* (ză + *mintșun*), (mbg. *zalažam*) vb. = înșel puțin înșel. *S-mi duc si-l zámíntșun muraru* 11/72; *mintșună* f. (<lat. *mentio*, -ōnem) = minciună. *Míntșuń să-l șpunim* 20/93. *mintșunós*, -oasă adj. = mincinos. *La mintșinoș* 3/5]. — Din lat. *mentio*, -are, (arom. *mintșunedzu*).

Míntșună f. }

Míntșunári f. }

Míntșunát, -ă adj. }

Míntșunós, -oasă adj. v. *mintșună*.

v. *mintșun*.

Minút, -ă adj. Mic. *Fitșoril' minuts* (copiii mici). Com. T. P. [Derivat: *minuțșos* m. plur. = lundină. Com. C. I.]. — Din lat. *minūtus*, -a, -um, (arom. *minut*).

Minuțșos, -oasă adj. v. *minut*.

Mir vb. I. (refl.) Mă mir. *Zuȳa lantă si mirară* (ziua cealaltă se mirară) 20/64 cf. 110. [Și: (Țâr-nareca) *ńir* vb. I. *Tsarlu si ńiră* (țarul se miră). Derivate: *mirări* (*ńirări*) f. = mirare, uimire. *Tsarlu aȳră la mari mirari* 13/65; *mirát*, -ă (*ńirát*, -ă) adj. = mirat, uimit. *Eștșă tântu ńirat* (ești așa de mirat) ib.]. — Din lat. *mīro*, -are, (arom. *ńir*).

²**Mir** a. Mir cf. 181. — Din bg. *mir*.

Mirăc m. Inclinațiune, plăcere, dorință mare, pasiune, mânie. *Di mări mirac* (de multă pasiune ce aveau) 19/79. *Tures mirac* (îmi intră la inimă, mă îndrăgostesc, mă amorezez). *La veă turit mirac ăń tsela* (ea se amorezase de acela) cf. 21/65. [Și: *mirăchi* f. 5/12. Derivat: *mirăclijă*, *mirielijă*, adj. = îndrăgostit. *Ra mult mirăclijă pi feată* 33/51]. — Din tc. *merak* (arom. *mirake*).

Mirăchi f. } v. *mirac*.
Mirăclijă adj. }

Mirám a. (rar). Înțelegere. *La nibunu nu-l' tsi da miram di cõt cu mulamea* (la omul rău nu-i se dă să înțeleagă decât cu binele) 388.

Mirándžă f. Un fel de arbore cu

frunza mică. *Mirandžă multă ari ăń Scrăca-di-bărtan*. Com. H. I.

Mirári f. } v. ²*mir*.
Mirát, -ă adj. }

Miráz a. Partea de moștenire. *Tsista agru ń-u miraz di la tati*. Com. H. I. — Din tc. *miras*, (arom. *miraze*).

Mirdžan m. Mărgean, mărgea. *Mirdžan vinats*. Com. T. P. — Din tc. *merġan*, (arom. *mirġane*).

Mirés vb. Măsor. *Mi duc să-u tser tșutura să li mirim midžitsil'* (să măsurăm megiții) 6/93. [Derivate: *miriri* f. = măsurare; *mirit*, -ă adj. = măsurat]. — Din bg. *měrja*.

²**Mirés** vb. IV. (Țâr-nareca), Ochesc, nemeresc. *Acu pot si miresc* 39/65. *Iu mireă, colo puguedă* (unde ochea, acolo nemerea) 11/67. [Derivate: *miriri* f. = ochire; *mirit*, -ă adj. = ochit]. Cf. *mires*.

Mirieliĵă f. v. *mirac*.

Mirimét a. Reparațiune. Com. I. L. — Din tc. *meremmet*, (arom. *mirimete*).

Mirindári f. v. *mirindu*.

Miríndi f. Vremea de gustare de după masă, între orele 4 și 5; p. ext. gustarea de după masă, *Păn la mirindi* 6/91. [Derivate: *mirindu* (<lat. *merēndo*, -are) = gust, mănânc în vremea de «mirindi»; *mirindári* f. = gustare]. — Din lat. *merēnda*, -am, (arom. *mirinde*).

Mirindu vb. I. v. *mirindi*.

Miríndz vb. I. (despre vite). Mă odihnesc pe la miezul zilei și,

în general, peste zi. *Uoili lu Șopca mirindză la apa-ratsi*. Com. H. I. Com. G. D. [Derivate: *mirindz* m. = locul unde se odihnesc vitele pe la amiazi și peste zi ALR. 5592. *Boil'i nu sa ișqts ancă din mirindz*. Com. H. I. *mirizu-vecl'u* = n. loc. (Huma). Com. T. P., *mirindzu-mari* (Oșani]. — Din lat. *meridio*, -are, id., (arom. *amirindzu*).

Miriri f. v. *mires*.

²*Miriri* f. v. *mires*.

Mirislifeă f. v. *miruses*.

Mirít, -ă adj. v. *mires*.

²*Mirít*, -ă adj. v. ²*mires*.

Mirizmă f. v. *miruses*.

Mirnie, -ă adj. Liniștit. Com. T. P. — Din bg. *mir*.

Mirót, -ă adj. Unul care are picioarele crăcănate ALR. 2232.

Mirșqe m. v. *mer*.

Mirn-ejului N. loc. (Cupa).

Mirusés vb. IV. Miros. *La țel mirusești la bătizat uom* (ii miroase a om botezat) 8/80 cf. 202. [Derivate: *mirusiri* f., *mirusít*, -ă adj.; *mirislifeă* (bg. *mirislivka*), *miruslifeă* f. = iarbă mirositoare, pălcrană, părangină. Com. G. D.; *mirizmă* f. (bg.) = miros. C o m p u s: (cu pref.) *an-mirusés* (an + *miruses*) vb. = miros. (negativ) *niänmirusit*, -ă adj. *Un lucru niänmirusit cari la tureaști* (cine leapădă un lucru nou-nouț, neatins) 815. *prumirusés* (pru + *miruses*) vb. IV. = dau miros, umplu de miros, mirolesc de departe. *Tseastă chitcă*

toată udaia aș primirusi (această floare a umplut de miros toată camera). Com. I. L.]. — Din mbg. *mirisam* (gr.), (arom. *añurdzescu*).

Mirusiri f.

Mirusít, -ă adj. } v. *miruses*.

Miruslifeă f. }

Miș în jocul de copii *miș-turtuliș* Com. V. J. — Din bg. *miš*.

Mișa Nume de fântână (Oșani).

Misál'ă (pl. -*șol*) f. Față de masă. Com. GH. T. — Din gr. *μεσάλη* (lat.), (arom. *misale*).

Miseă f. }

Miseu m. } v. *mășqr*.

Mișin m. Piele. *Prigač di mișin* (șorț de piele) ALR. 6578. — Din tc. *mešin*, (arom. *mișine*).

Misíreă f. }

Misíreu m. } v. *mășqr*.

Misirúe m. }

Mislés vb. IV. Gândesc, pomenesc. *Misleà di cõn, leats tuțağa* (când pomenești de câini, ia-ți toiagul) 147. [Derivate: *misliri* f. = gândire, gând, pomenire, *Ună misliri, Surla si sculo di casă* 4/II; *mislít*, -ă adj.]. — Din bg. *mislja*.

Misliri f. }

Mislít, -ă adj. } v. *misles*.

Misticári f. }

Misticát, -ă adj. } v. *meastic*.

Mistríjă f. (La zidărie). *Mistrie*, ALR. 3790. — Din gr. *μυστική*, (arom. *mistrie*).

Misur m. v. *mășqr*.

²*Misur* a. Strachină de pământ, blid. *Dq̃ misur* 2/47. *Misur di*

fărină 16/29. — Din lat. *mensūra*, -am (arom. *misur*).

Mitănă (pl. -*toņ*) Mătănie. Com. GH. T. — Din bg. *metanie*.

Miterea f. Plantă cu floare roșcată: *mitercă sivă, albitșoasă, roșcată* ALR. 5477.

Mitili f. Gâlbează, boală la oi (ALR. 1656), la viță (ib. 6117). *Toati sa loși... di mitil' 2/88.* [Și: *mitil'*. Derivat: *mitil' ős, -ă, mitil'if* adj. = bolnav de ficat. Com. GH. T.]. — Din bg. *mitil*.

Mitil'if, -ă } adj. v. *mitil'*.
Mitil' ős, -ă }

Mitirés vb. IV. Distrug, nimeresc. Com. T. P. — Din bg. *mitirja*.

Mitiriz a. Meterez. Com. I. L. — Din tc. *meteris*, (arom. *mitirize*).

Mitșeu vb. I. Mișc. [C o m p u s: (cu pref.) *zămítșeu* (ză + mitșeu) = mișc, (refl.) mă mișc. *Nu pot s-mi zămítșeu di loc* cf. 10/52.

Mitșeut, -ă adj. v. *mic*.

Mituritșcă f. v. *metură*.

Mjuréz vb. I. Miorlăiu ALR. 1137.

Mjurz Plantă mirositoare, ce se pune în bucate. Com. C. I.

Mizè m. } v. *meze*.
Mizilqe a. }

Mlătseărés vb. IV. Mănânc cu sgomot. *Mlătscăreș ca porc* ALR. 2103. — Din bg. *mlackam*.

Mlăznitșă f. Oaie care dă lapte. *Du-ti tu cu mlăznitșili* 10/3 cf. 376.

[Derivat: **mlăznitșár** m. = păstor de oi s. de capre care dau lapte]. — Din bg. *mlăznica*.

Mlăznitșár m. v. *mlăznitșă*.

Mleátșcă f. v. *mlețcă*.

Mleear m. Berbec de trei ani. Com. G. D. — Din mbg. *mlëkar*, id.

Mlėtșcă f. Buruiană ALR. 5173. *Mlețca u mănancă l'epurii*, ib. [Și: *mleátșcă* f. Com. G. D.; *mălėtșcă* f. Com. T. P.]. — Din bg. *mlečka*.

Ml'ór m. v. *mil'oară*.

Mo adv. v. *cmo*.

Moáli adj. Moale. *Mona al' deadi di moali* 23/41. *Seac di moali viseaști* (= nasu) *55. [Derivate: **muláme** f. = bine, vorbă înceată. *La nibun nu-l tsi da miram di cõt cu mulamea* (omului rău nu i se poate da a înțelege decât cu binele, domol) 388; **molăe**, **mulăe**, adj. = moale. *Mult mulac fitșor ieș*. Com. I. L. C o m p u s e: (cu pref.) **zămoáli** (ză + moali). adj. = moale. *Cujuretsil' l'a fac maj zămol'*, B. 11. *Frunză maj zămoali* ib. 3; **anmol'** vb. I. = înmoui, topesc. *Si-ń tsi anmoal'ă coastili* 9/33. *Au anmoal'ă*, B. 4. *Si 'nmul'q vreama*. Com. H. I.; **anmul'ári** = f. înmuierie, topire, id.; **anmul'át, -ă** adj.]. — Din lat. *mollis*, -e, (arom. *moale*).

Moără (pl. *morur*) f. Moară. *Tsela di sub moară* (= dracul) 363 cf. 438, *53, 6/XVII. *Moara-*

disupra, -dijoasa, în Huma); (-*di la vir, -din Petuc, -dila Pupuia* în Oșani); (-*la Ghiolma, -Sibia, -I-Desi, -I-Iti* în Cupa); (-*di-cătun, -di-bătañă* în Lugunța). [Derivat: **murár** m. = morar 5, 6/13; **moarítșeă** f. (dimin.)]. — Din lat. *mōla, -am*, (arom. *moară*).

Moárdză f. Organul genital la bărbați.

Moári interj. v. *mara*.

Moarítșeă f. v. *moară*.

Moárti f. Moarte. *Moartę nu ubidești că-ı bun* (moartea nu se uită dacă este bun) 2/1. — Din lat. *mōrs -tem*, (arom. *moarte*).

Moáseă f. Catâr. *Al'-(tsi) fi-tară moșli* (i-au fătat catării) 358. [Și: *máseă* f.]. — Din bg. *máska*.

Módiemo adv. v. *cmo*.

Moġlă f. Negură, ceață. Com. G. D. — Din bg. *măġla*.

Mója

Mója-moja } adv. v. *cmo*.

Moġnă f. v. *moñă*.

Moġnés vb. IV. v. *măġes*.

Mójni adv. Măine. [Și: **mojni** adv.; **mójnista** adv. = a doua zi, ziua următoare; **moñtiza** adv.; *Moñtiza dimineatsta* (a doua zi dimineața) 17/41 cf. 3/34, 10/69. Compose: **pójmojni, pójmoni, pújmoni** adv. = poimăine; **pojmojnista, puimojnista**, adv. = poimăine, a treia zi 5, 4/20 (în Oșani), **pojmoñtiza, puimoñtiza** adv. *Ier l'-u deadi și puimoñtiza l'-u lo* (ieri i-o dădu și după două zile

i-o luă). Com. I. L.]. — Din lat. *mane*, (arom. *mîne*).

Mójnista adv. v. *mojni*.

Molăc adj. v. *moali*.

Moléts m. plur. (Liumnița) Insectă, morar. Com. P. M. [Și: **molítsă** f. (Liumnița), **muleáti, muleátsă** f. (Oșani) = molie. Com. G. D.]. — Din bg. *molec*, (arom. *mul'itsă*).

Molítsă f. v. *molets*.

Mónă f. v. *moñă*.

Moñă f. Mână. *Merg moñă di moñă* 1/IX, cf. 4/XIV. *Să puñ moñ pri tots trei* 16/94. *Al' vini di moñă* (se pricepe la orice, cf. bg. *mu idi ot rākà*) 432. *La marea moñă si ari* (se ține mândru, fudul). *Prima moñă* = calitatea întâi, B. 5. [Și: (Lugunța, Cupa) **mónă** f. 17/73, 4/77, 7/77, 14/77, 17, 18/55, 8/56. **moġnă** f. *Cu moġnata s-la diș'iz* 14/11 (plur. *mojni* 15/55). (In Țárnareca) **mănă** (pl. *măni*) f. 12/68. Derivate: f. **mănátă** f. = cât se cuprinde într'o palmă 433; **măner** m. = mănerul casei. Com. I. L.; **mănúșă** f. = măner, coadă de apucat, de ținut. *Grăntșaru ġundi va, cola u puni mănușă* 983 cf. *50. *Nu vez fișoru pri mănușă di arat?* (... la coada plugului?) 7/70 cf. 370; **mănițșeă** (**moñițșeă**) f. (dimin.). (La plug) coarnele plugului (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51)]. — Din lat. *manus, -um*, (arom. *mînă*).

Móncă f. v. *mõncă*.

Mõnea adv. (de timp). Înainte, mai înainte. (Atestat numai de Wgd. 33; eu nu l-am putut întâlni și nici în texte nu apare. — Este același cu istror. *măc'e* din *mai ainte*.)

²**Mõneă** f. Trudă, caznă. *Sam ăñ mari mõncă* 1/76 cf. 2/15, cf. 17/38. *N-u mõncă s. ăñ si feasi mõncă di* (mi-e dor, doresc). *Mult l'-u mõncă* 8/58 cf. *Al' si feasi mõncv di tată-su* 17/38. [Și: **móneă** f. Derivate: **măncós**, **-oasă** adj. = greu, anevoios. *Măncos lucru* (lucru greu) 25/94. *Măncos o mănancă* (o mănâncă greu) B. 7, cf. 408, 994; **măntșqs** vb. IV. (refl. din paleose *mõçiti*) = mă trudes, mă căznesc. *Mult aș si mântșq* 3/IV. *Nu ti mântșeă* 17/55. *Mi mântșqs* 13/16. *Mi mântșqj* 25/51]. — Din paleol. *mõka*.

Mõndru, **-ă** adj. Cu minte, înțelept. *Stoï mõndru nu luzà* (stai bine s. cu minte, nu fă prostii). Com. C. R. [Derivate: **măndărés** vb. (refl.) = mă mândresc, umblu umflându-mă în pene; **măndărqs** vb. (refl.) = mă mândresc]. Com. N. T. — Din bg. (dial.) *măndrŭ* (мѣдрѹ).

Mõni adv. v. *mõini*.

Mõnică f. Măneacă. *Mõnica di cămeașă*. Com. C. I. — Din lat. *manica*, **-am**, (arom. *mînică*).

Mõnitșeă f. v. *mõnă*.

Mõntiza adv. v. *mõini*.

Mõnz m. Mânz. *Iapa feși doi mõnz* (iapa fătă doi mânzi) 6/28. [Derivate: **mănzóe** m. **mănzác** m. ALR. 1106; **măndzeăuă**, **mănzeăuă** f. = iapă costrușă (tânără) neînvățată la tras. ALR. 1098; **măndzqnă**, **mănzqnă** f. = nume de plantă mirositoare. Com. G. D.] (arom. *mîndzu*).

Mor vb. IV. *Mor. Sam mort* (am murit) 2/34. [Derivate: **muriri** f. = murire; **mort**, **-ă** (lat. *mortuus*, **-a**, **-um**) adj. = mort. *Birleatsi mort* 1/39. *Ni ghiu, ni mortu* (nici viu, nici mort) 15/69; **mort** m. = mort. *Ișqts morts să antră ghii* 32/18. *Al' pusiră mõnă di mort* 367. **Murtătșuni** f. = mortăciune]. — Din lat. **mõrio*, **-ire** (= *mõrior*), (arom. *mor*).

More adj. Vânăț cf. *mrăcă*. ALR. 3403. [Derivat: **móreăv**, **móreuv** adj. = vânăț deschis; **móreu** (pl. *morchii*) = vânăț. *Roșii ili morchi* (roșii ori vinete) 4/XI]. — Din bg. *mrăč*.

Móreăv }
Móreu } adj. v. ²*morc*.
Móreuv }

Mors a. Post. *Morsu di crăcun* (câșlegi, dulcele Crăciunului ALR. 604. Cf. *mărses*).

Mort m. }
Mort, **-ă** adj. } v. *mor*.

Moș adj. Bătrân. *Un dead moș* 3/60. *Ūom moș* (om bătrân) 1/16. Cf. 34/18, 4/57. || **Su bst.** **Moș**. *Tsela moșu* (pe moșul acela) 14/34.

Moșl'ă vizură așri 26/64. [Feminin: **moășă** f. = bătrână. *Babă moașă* 1/70. *Aș raș ună ȳară un moș și ună moașă* 1/28 cf. 6/28. Derivat: **mușeățsă** f. = bătrânețe. ALR. 2275].

Moșcă f. v. *moască*.

Most m. Must. Com. T. P. [Și: **must** m.]. — Din lat. *mustum*, (arom. *mustu*).

Moțnie, -ă adj. Turbure. *Moțnitsa tșeșma* (fântâna turbure) 25/32. [Și: **mătnie**, -ă adj.]. — Derivat din bg. *măten*.

Moțsă adj. Ud până în piele. *Moțsă sam* (sunt ud până în piele) 735. [Și: **moțșeu** m. = cel care se pișă noaptea în așternut. Derivate: **mutșără**, **mutșări** (bg. *močar*) f. = baltă. *Ună mutșari* 17/8. *Mutșară di ploaiă* 10/60 cf. 755, 10/64; **mutșărlif** adj. = jilav, mlăștinos. ALR. 5060]. — Din mbg. *močko*.

Moțsi adv. v. *cmo*.

²**Moțsi** (la vite) Strigăt de chemare, de oprire, de îndemn la mers.

Moț Puf ce rămâne pe pielea unei pasări, după ce a fost jumulită de pene. Com. T. P.

Moșnăș vb. }
Moșnăș vb. } v. *mășes*.

Moșă m. v. *mozuc*.

Moșue m. Măduva, creier. Cf. meduă. *Moșăcu di cap* (creierul din cap) 16/72 cf. 6/13, 7/30. [Și: **môșă** m.]. — Din bg. *mozăk*.

Mrac m. Amurg, cf. m u l ă. *Cari ăntunică, ăn mrac...* (dacă întunecă în amurg) 5/68. *Ăn mrac si fatsi* (amurgește). [Și: **mărae** m. *Con cadi măracu* ALR. 2384]. — Din bg. *mrak*.

Mrăcă adj. (despre oaie). Albă la corp și numai la cap de culoare închisă, fără a fi neagră. Com. I. L. cf. m r a c. *Ună ȳaiă mrăcă* 4/67.

Mrășă f. v. *mărșă*.

Mreajă f. Pielita de pe miez, la fructe. ALR. 6087. Cărpă mai mare, de mătase, de pus pe cap. Com. GH. T. [Și: **mrejă** f. = mrejă de prins pești. *La ȳusi la mrejă* 2/28]. — Din bg. *mrēja*.

Mreăncă f, Mreană. Com. T. P. — Din mbg. *mrěnka* (mrēna) id.

Mrejă f. v. *mreajă*.

Mu adv. v. *cmo*.

Muc m. v. *muts*.

Mucăiș vb. IV. Mugesc. Com. P. M. — Din bg. *mukam*.

Muchăș m. Un fel de arbore mai mic cu fructe roșii și de formă lungueață. Com. I. L. [Derivat: **muchășă** f. = fructul].

Muchășă f. v. *mucheș*.

Muc'ă f. Muche. *Muc'ă di cutsot* 13/43, cf. t ă l' ă t o r. — Din lat. *mut[ă]lus*, -um, (arom. *muclé*).

Mucós, -oasă adj. v. *muts*.

Mucuiș vb. IV. Amuțesc. *Mucuiăști, nu poati si ȳricajască* ALR. 2086. Gânguresc (despre copilul mic). ib. 2663.

Múgure (pl. *-gur*) f. Mugur, ALR. 970. cf. а н м у г у р о с.

Muhlizõn (pl.) Mucegaiu cf. м ũ l ă . *Ruguzinili daş muhlizõn, ă r ă tseăşti muhlizõn fac zîian la bubî* (rogojinele fac mucegaiu, iar acest mucegaiu..) B. 3. — Derivat din *muhlid*, acesta din bg. *muhla*, (arom. *muhlă*, *muhlid*, după *muced*).

Muhăbét a. Convorbire, conversație. *Mult vă li vets muhăbeturli* (stați în bune relațiuni) 401. — Din tc. *muhabet*, (arom. *mua-bete*).

Muhtâr m. Perceptor. — Din tc. *muhtar*, (arom. *muhtar*).

Mújt, -ă adj. v. *mult*.

Mulă f. Amurg. ALR. 2382, cf. м ă r a c.

²**Mulă** f. (Țărnaeca și Huma). Catâr, cf. м o s c ă . Com. I. L.

Mulă f. Mucegaiu cf. м u h l i - z õ n . Com. T. P. [Și: *mú-ljă* f.]. — Din bg. *muhla*, (arom. *muhlă*).

Mulăc adj. } v. *moali*.

Mulămi f. }

Mulăreăști adv. } v. *mul'are*.

Mulărés, -ească adj. }

Mul'ări f. Muiere, nevastă. *Mul'area nu mi pridună* (nevastă-mea nu mă primește) 5/35, *Mul'ari, ieș* 3/30. [Derivat: *mul'ărés*, *mul'urés*, -ească adj. = muieresc. *Mul'irească*, (*parti*) = partea sau locul destinat la biserică pentru femeii. Com. G. D.; *mul'ăreăști*, *mul'ireăști* adv. = femeiește; *mul'ă-*

rîmi f. = muieret. Diminutive: *mul'ărúts* = muieratec; *mul'ărúșcă*, *mul'ărútscă* f. = muierușcă. *Ună mul'ărușcă* Com. I. L.]. — Din lat. *mûlier*, -*ërem*, (arom. *mul'are*).

Mul'ărîmi f.

Mul'ărúșcă f. }

Mul'ărútscă f. }

v. *mul'ari*.

Muldzâș m. v. *mulg*.

Muleāti m. v. *molets*.

Muleâtsă f. v. *mol'itsă*.

Mulg vb. III. *Mulg*, (fig) storc. *Si-ts mulg ună găleată di lăpti* 6/32. *Că uoî mlăznitsă nă mulg* 376. [Derivate: *mûlziri* f. = mulgere, stoarcere; *muls*, -ă adj. = muls; *mulzâș*, *muldzâș*, *mulgătór*, m. = păstorul care mulge oile, mulgător; *mulzărecă* f. = capră din a cărei lapte se hrănesc păstorii; *mulzõr* (pl.) = oi cu lapte. ALR. 5361; *mulzârnîe* a. = locul unde se mulge oile]. — Din lat. *mûlgeo*, -**ëre*, (arom. *mulgu*).

Mulgătór m. v. *mulg*.

Muljă f. v. *mulă*.

Mul'irés, -ească adj. v. *mul'ari*.

Mulitfă f. Rugăciune, botez. *Di la mulitfă nu-i priminit* 593. — Din bg. *molitva*.

Mûls, -ă adj. v. *mulg*.

Mult, -ă adj. *Mult*. *Mult's argats* 16/5. *Pări multi* 6/38. *Mul'ts ȳamiń tăltșoră* 19/93. || Adv. Foarte. *Mult mări*, (foarte mare) 20/39. *Mult n'ăi bun* (= mi-e foarte bine) 8/2. [Și: *mul't*, -ă ALR. 317; *mujt* ib. Plur. și *mul'ts*, *muits*

ALR. 317. *Ai la mușts ań si da Domnu* ALR. 1726. **C o m p u s :** (cu pref.) **zământ** (ză + mult) adj. = mult; *Maĭ zământi or*, B. 11. **Derivat:** **multșomi** f. = mulțime; (**an**)**multșqs** vb. IV. înmulțesc]. — Din lat. *multus*, -a, -um, (arom. *multu*).

Mul't, -ă adj.

Multșomi f.

Multșqs vb. IV.

} v. *mult*.

Mulzăr m.

Mulzăreă f.

Mulzărnie a.

Mulziri f.

Mulzqr (pl.)

} v. *mulg*.

Mumą f. Mamă. *Poati trăi muma* 621. *Picat tse suptsș laptili mumă-tai* 537 cf. 7/8, 1/79. [Plur. *mumi* și *mumșn*. Com. G. D.]. — Pentru etim. cf. m a m ă, (arom. *mumă*).

²**Mumą** f. (la femei). Vintrichel. ALR. 2213.

Mumădie f. v. *mămudie*.

Mumės vb. IV **Momesc**. [**C o m p u s :** (cu pref.) **zământumės** (ză + mumes) vb. IV. = încep să momesc, să atrag. *Zământumė-la dașu* (momește-l mielul). Com. N. P.]. — Din paleosl. *mamiti* cf. dacor. m o m e s c.

Mumėts Numele unei pășări. Com. T. P.

Mumș m. v. *mămuș*.

Mungusăr m. pl. Țigani nomazi. ALR. 2823. — Din bg. *mango*.

Munti m. Munte. *Si feasi un*

munti 9/64. *Tserbuł chicăsi dintru muntsă că sor-sa si mărită* 24/64. Cf. 386. [**Derivat:** **muntós**, -ă adj. = muntos]. — Din lat. *mons*, *mōntem*, (arom. *munte*).

Muntós, -ă adj. v. *munti*.

Müntur adj. Nărod, mutălău. *Tse tari muntur ieș* (ce ești așa mutălău). Com. C. I.

Múra în nume de loc: *La mura* (Liumnița).

Murár m. v. *moară*.

Muráfet a. Marafet. *Muráfeturlu lu drăcu ray pri multi* 13/79, cf. 12/79. [Și: **murfét** a. *Cu tsi murfet ieș tu cota juni?* 19/90. — Din tc. *marifet*, (arom. *murafete*).

Murdărisės vb. IV. **Murdăresc**. *U-ai murdărisit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. Cf. m ă t e s, m ă t ș c ă ĩ e s. — Din tc. *murdar*, (arom. *murdar*).

Múrdži m. v. *murg*.

Murfét a. v. *murafet*.

Murg adj. (despre vite: oi, boi, cai, câini, etc.). *Murg. Vizui un cōni murg*. Com. C. I. [**Derivat:** **múrgă** f. = oaie cu fâlcile negricioase; **múrgaf** adj. = nici roșu nici negru. *Cal murgaf* ALR. 5491. **múrdži** = nume de câine. ALR. 6037. *Murdži nostru la tăltșoră ăń gărnișoară* (pe murga noastră l-au ucis în porumbiște) id. — Cf. alb. *murk*, (arom. *murgu*).

Múrgă f. v. *murg*.

Murmîni Cele dintâi 12 zile din luna lui August, după care

se cunoaște vremea celor 12 luni de peste an. Com. I. L. — Din gr. *ἡμερομίνια*, (arom. *mîrmiîne*).

Murmînt (rar, mai des g r o b) a. Mormânt. [Pl. *murmintur* n. loc (Oșani)]. Com. G. D. — Din lat. *monimentum*, (arom. *mărmîntu*).

Murșuiri f. Carne de porc fără os. ALR. 741, cf. mărșă.

Murtălog v. *mărtălog*.

Murtătșuni f. v. *mor*.

Murtsenă m. v. *anmurtsos*.

Musa în *Musa-di-Christu* Nume propriu.

Musă adj. (despre capră) Cu picățele albe pe bot. *Ună [capră] musă* 23/79.

Mușa f. Nume propriu. *Că-ș-si dus-aș Mușa lele. Lă lu Musta canac* 7/IV.

Mușamă f. Mușama ALR. 3925. — Din tc. *muşema*, (arom. *muşămae*).

Mușat, -ă adj. (Țárnareca) Frumos. *Curuș lucru as-iș maș mușat* 14/65 cf. 25, 28/65, 17/64. — Derivat din *frumos*, (arom. *mușat*).

Muscă f. Muscă. *Nitsi musca nu pute să antră* 3/11. *Muscă-divă* f. (muscar); *muscă-di-cal* f. (musca calului); *muscă-di-vin* f.; *muscă-cănească* f. (bătucelul); *muscă-di-carni* f. (muscă), *muscă-mari* f. (gărgăune). Com. I. L. — Din lat. *mūsca*, -am, (arom. *muscă*).

Mușehi m. pl. Crucea șalelor. ALR. 2208. — Din lat. *muscūlus*, -um, (arom. *mușcl'u*).

Mușeătsă f. v. *moș*.

Mușfút a. Dar. — Din tc. *muşfet*.

Mușitsă f. Insectă de felul țânțarului, Com. G. D. [Și: *mușqtsă* f. molie ALR. 1902. — Din bg. *mušica* cf. dacor. m u ș i ț ä.

Mușmúl m. Moșmol. [Fructul se numește: *mușmúlă* f.] *Tsista timp mușmulu nu veă mușmuli* (anul acesta moșmolul nu aveă mușmule). Com. G. D. — Din tc. *muşmula*.

Mușmúlă f. v. *mușmul*.

Mușqtsă f. v. *mușqtsă*.

Must v. *most*.

Músta m. Nume propriu. *Cunacu la Mustal'ă fitșor*, 11/IV.

Mustătsă f. Mustață. Com. I. L. — Din lat. *müstacia*, (arom. *mustăți*).

Muștiriiă m. Mușteriu. — Din bg. *mušterija* (tc.).

Mușturăe m. Closet. *La dărca din mușturac*, 457. — Din bg. *mošturak*, id. (*Sbornik* I. (1901) 3).

Mut vb. I. Mut. *Aș mutară ună ropă si antrară*, 3/17. [Derivate: *mutări* f., *mutat*, -ă adj.]. — Din lat. *mūto*, -are, (arom. *mut*).

²**Mut**, -ă adj. Mut. Com. G. D. [Derivat: *anmutsqs* (rar *mutsqqs*) vb. IV. = amuțesc. *Muts cola* (taci). Com. G. D.; *mutăfăl* că, *mutufăl* că adj. = *mutălău*]. — Din lat. *mūtus*, -a, -um, (arom. *mut*).

Mutăfăl că m. v. *mut*.

Mutări f. } v. *mut*.
Mutăt, -ă adj. }

Mutrés vb. IV. }
 Mutriri f. } v. mântres.

Muts m. pl. (mai rar la sing. *muc*) Muci, cf. m ă r s ǒ l' ä. [D e r i v a t: m u e ó s (măeós), -oasă (lat. *muiccōsus*, -a, -um) adj. = mucos. Com. T. P.]. — Din lat. *mūcus*, (arom. *mutși*).

Muț interj. Strigăt cu care se opresc catârii. *Mtș, al' -vicni Țel la moască.* Com. H. I.

Muțșară f. v. *motșcă.*

Muțșarlif adj. v. *muțșard.*

Muțseă f. 1. Bot (la animale), fig. (la om) buză, gură. *Al' pusi alcă di mutscă* (i-a pus belciug la bot), 8. *La li tăl' q mutschili*, 19/8. *Au dăro mutsca* (s'a bosumflat, s'a supărat). || 2. (Dulgherie). Vârful securei. Com. C. I. [D e r i v a t: m u t s e u r ó s, -ă adj. = buzat. ALR. 2061]. — Din bg. *mucka.*

Muțseări f.

Muțseát, -ă adj.

Muțseátă f.

Muțseátură f.

Muțșehim vb.

} v. *mutșcu.*

Muțșeu vb. I. Mușc. *Să ti mutșcum*, 7/12, cf. 2/12. *Mi mutșcau*, 9/16. *Muțșcă-mi*, 7/12. [Și: *múțșeum*, *múțșehim* vb. I. *Să la mutșchiș*, 9/12. D e r i v a t e: *mutșeări* f. = mușcare. *Vrină mutșcari*, 22/4; *mutșeát*, -ă adj. = mușcat; *mutșeátă* f. = bucățea, îmbucătură. *Măncq un-doq mutșcets*, 5/32 cf. 15/42, 18/43, 34/51, *25; *mutșeátură* f. = bu-

cățică; *primúțșeu* vb. I. (după bg. *prékásvam*) = îmi mușc ceva (buza, limba etc.], (arom. *mușcu*).

Múțșeum vb. v. *mutșcu.*

Mutșeurós, -ă adj. v. *mutșcă.*

Muțșqri N. loc. (Cupa).

Mutsqs vb.

Mutufál'că adj. } v. *mut.*

Mutuvilă f. Rășchitor, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54), cf. *dișcl'itor*. *Ca vrină mutuvilă*, se zice unui om înalt. 366. — Din bg. *motovila.*

Múzică f. Muzică.

Muzivir m. (Turcism) Muzavir, intrigant. [D e r i v a t: *muzivirlqe* a. = intrigă], Com. T. P. — Din tc. *muzavir.*

Muzivirlqe a. v. *muzivir.*

N

Na interj. Na. *Na-vă ună meără*, 3/9 cf. 16/4.

Nă pref., arată 1. că lucrarea se face peste tot: *nărnes* (dela *rănes*), « hrănesc peste tot, satur » și 2. (m. i rar) că lucrarea începe să se facă: *năstărves* (dela *stărves*): « încep să mă nărăvesc la ceva ». — Din bg. -*nă.*

Năbeáu vb.

Năbejút, -ă adj. } v. *beau.*

Năbunés vb. IV. Bat bine. *Tșișta aș la catsă, aș la năbnes bun* (aceștia îl prind, îl bat bine...), 8/26. — Pentru etim. cf. b u ă ĩ e s.

²Năbunés vb. IV. v. *bun.*

Năbuzqs vb. IV. v. *buză*.

Năcătšqs vb. v. *zăcătšqs*.

Năcrés vb. IV. v. *acru*.

Nădăvác m. v. *nădăvuc*.

Nădăvúe m. (Oșani). Câteva fire de păr sau de lână care servesc la împletitul părului. *Flaș nădăvuts s-ti 'mplites?* (ai aflat firele de lână să-ți împletesc părul?) Com. G. D. [Și: *nădăvác* m.]. — Din bg. *nadavka*.

Nădórm vb. IV. v. *dorm*.

Nădurlés vb. IV. (Oșani). Mă umflu, mă bozumflu, mă supăr. *Nu ti nădurléa șa* (nu te supăra așa). Com. C. I. — Din bg. *nadurlja se*.

Năét a. (în expresia) *fac năet* (îmi propun, am de gând). *Fitșoru feasi năiet si si ducă la șătăirea* (băiatul își propuse să se ducă la plimbare), 2/78 cf. 21/72. — [Și: *năjét* a.]. — Din tc. *nıyet*, (arom. *nijete*).

Năfără adv. v. *năfară*.

Năfără f. Anafură. Com. T. P. [Și: *năfură* f. Com. V. J., *năfră* f.]. — Din bg. *nafora* (gr.), arom. *anafură*.

Năfără adv. Afară. *Ișoră năfară* (ieșiră afară), 9/31. *S-lă tragă năfară*, 19/41. *Cadi năfară* (este epileptic, suferă de epilepsie). [Și: *năfără* adv. 10/74, 19/78; *nafoară* adv.; *fără* adv. *Feata nu ișo fară*, 4/38]. — Din lat. *in-ad-fōras*, (arom. *nafoară*).

Nafilè adv. In zadar, de geaba. *Nafilè viniș până ȳa* (degeaba ai

venit până aici), cf. ALR. 3138. — Din tc. *nafile*.

Nafóară adv. v. *nafară*.

Năfră } f. v. *năfără*.

Năfură }

Năgădés vb. IV. v. *gad*.

Năgudés vb. IV. (refl.) Mă pun înainte, ies înainte. *Nu tucu ti năgudea* (nu te mai pune înainte), 696. — Din bg. *nağodja*, cf. p u g u d e s.

Năjéc f. (Nânta) Mamă. *Iundi-i năjéc-ta?* Com. H. I.

Năjét a. v. *naet*.

Năijqs vb. IV. v. *ej*.

Năimés vb. IV. mă încumet, îndrăznesc. *Nu ti năimea la plivăirea* (să nu îndrăznești să înoți), Com. G. D. — Din bg. *naimam*.

Năinti adv. Inainte. *Maș nainti* cf. 11/65. [Și: *năinti*, *anainti*, *ănăinti* adv. 7/26, 5/61, cf. 12/77, *dinainti* adv.]. — Din lat. *in-abante*, (arom. *ninte*).

Năinti adv. v. *nainti*.

Năjignés vb. IV. v. *jignes*.

Nălbă f. Nalbă. *Datsi-ń ună nălbă*, 17/78 cf. 18/78. — Din lat. *malba*, -am.

Nălbânti m. Potcovar. [D e r i v a t : *nălbântitsă* f. = soția potcovarului. *Si dusi la nălbantitsă*, 14/47]. — Din tc. *nălbant*. (arom. *nalban*).

Nălbântitsă f. v. *nălbanti*.

Nălbés vb. IV.

Nălbiri f.

Nălbít, -ă adj.

} v. *alb*.

Nălbitură f.

Nălét adv. (In expresia) *Nălet si eș* (să nu se aleagă nimic de tine) 13/68. — Din tc. *nalet*.

Nalt, -ă Inalt. *Tșucaitsă nalti*, 17/69. *Nalti ili slojni*, 1/XI. [S u b s t. **năltă** = închisoare. *La clupniră ăn nalta* (l-au pus în închisoare), 136. Și: **ănalț**, -ă (Țárnareca), 2/63; **năltșue** adj. (dimin.); **năltșimi** f. = înălțime, Com. G. D.; **nalts** (<lat. **inaltio*, -are), vb. I. = înalț. *Nu cota ti naltsă, s-nu caz*. Com. N. T.; **năltșari** f. = înălțare; **năltșat**, -ă adj. = înălțat; **năltșătură** f. = înălțătură]. — Din lat. **in-altus*, -a, -um, (arom. *analtu*).

Năltă f.

Năltșari f.

Năltșat, -ă adj.

năltșătură f.

Năltșimi f.

Năltșue adj.

v. *nalt*, -ă.

Nămă f. Roua care cade dimineța și este dulce; *nama* cade și pe la prânz, dar numai când vremea este moale, dulce. Când este *namă* albinele lucrează în-continuu. Com. G. D. — Din *mană?*

Nămăl' m. (Țárnareca) Vită (fiind vorba despre oi, capre) cf. arom. *n u m a l'*. Com. V. J. — Din lat. *animalia*, *-am.

Nămălės vb. IV. Micșorez. *Tri-bușaști si-u nămălim hrana*, B. 11. [Derivat: **nămălit** a. adj. =

micșorat; **nămăliri** f. = micșorare]. — Din bg. *namalja* (dela *mal* « mic »).

Nămăliri f.

Nămălit, -ă adj.

v. *nămăles*.

Nămănăne

Nămăne

Nămăne

vb. v. *mănanc*.

Nămeșjor m. Om ursuz, cf. z ă n c h i o r. Com. T. P. — Din mbg. *namșjor* (tc.).

Nămėt m. Zăpadă multă, ALR. 1252.

Nămignės vb. IV. Fac cu ochiul. *Nămignėa-l'* (fă-i cu ochiul), 459. [Și: *nimignės* vb. ALR. 34]. — Din bg. *namig[nu]vam*.

Nămilă f. Om mare și înalt. Com. T. P.

Nămistės vb. IV. Pun ceva bine la loc, așez bine. *S-li nămistim toati*, B. 6. *Nămistea-u putina di cola* (pune putina la loc). Com. N. T. — Din mbg. *namestjam*, cf. p u d m i s t e s.

Nămljiă f. Țeava puștii. *Nămljiă la tufeac*, ALR. 4988. — Din tc. *namly* (dela *nam*).

Nămurtės vb. IV. (refl.) Mă supăr, îmi pare rău. *Si nămurți sau aș dăro mutsca* (s'a supărat, s'a bosumflat). Com. G. D. — Din mbg. *namurtam*.

Nămúz a. Demnitare. *Al' căzù nămuzu* (s'a umilit), 460. — Din tc. *namuz*, (arom. *nămuze*).

Năpărți v. *partii*.

²Năpărți N. loc. (Cupa).

Nápeum adv. Apoi, iarăși. *Nap-cum la trimeasi*, 19/8 cf. 12/31, 12/73. [Și: **nápeun**, **nápeunta** adv. *Napcun să rudits*, 4/9 cf. 17/15, 8/69]. — Din bg. *napokon*.

Nápeun } avd. v. *napcum*.
Nápeunta }

Nápicașes vb. IV. v. *picășes*.

Năpnés vb. IV. (refl. în Huma).

Mă opintesc, mă sforțez. *Si năpni cât putù* (se opinti cât putu), 23/72. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Năpói adv. } v. *poja*.
Năpoies vb. IV. }

Năprășos vb. IV. v. *prau*.

Năprăstúe m. v. *năprostoc*.

Năprăteă f. v. *năprötcă*.

Năprătșos vb. IV. Intind, scol, ridic. *Năprătșo cuada* (a ridicat coada), Com. N. P. — Din mbg. *napărčam*.

Năprostóc m. Degetar, ALR. 6620. [Și: **năprăstúe** m.]. — Din bg. *napărstok*.

Năprötcă f. Năpărcă, șarpe, cf. șăprătcă, arom. năpărtică. Com. T. P. [Și: **năprăteă**, **niprötcă** **noprötcă** f.]. — Cf. alb. *nepërkë* și *nepërtkë*.

Napuăi adv. v. *năpoj*.

Napúst m. Nume de plantă. Com. H. I.

Nărăjés vb. IV. }
Nărăiri f. } v. ²*roy*.

Nărăit, -ă adj. }

Nărăntșătúrá } f. v. *nărăntșos*.
Nărăntșori }

Nărăntșos vb. IV. Poruncesc. *Tuntsea tătă-su nărăntșo* (atunci tatăl său porunci), 17/73. [Și: **nărăntșós** vb. IV. Derivate: **nărăntșori** f., **nărăntșot**, -ă adj., **nărăntșătúrá** f. = poruncă. *Dintru că anghiału aș călcö nărăntșătura*, 4/62. | Destin, ursită. *Șa-i fu nărăntșătura* (așa i-a fost ursita), 461. (Pentru desvoltarea acestui înțeles cf. nă r ă ș n i t s i]. — Din bg. *narăč*[v]am.

Nărăntșot, -ă adj. v. *nărăntșos*.

Nărășnitsi f. plur. Ursitoare. *Viniră nărășnitsili* (veniră ursitoarele), 3/23. — Din bg. *narěčnici* idem.

Nări f. (la animale, cal, bou...) Nare. *Al' tsi anflară nărăli* (a ajuns de însurătoare), 919. [Plur. *nără* și *norur*]. — Din lat. *naris*, *narem*, (arom. *nare*).

Năridés vb. IV. Impodobesc, gătesc. [Și: **niridés** vb. IV. Derivate: **năridit**, **nirid'it**, -ă adj. = împodobit, înzestrat. *Damian năriditu cu multi avliur*, 12/VII. — Din bg. *naredam*.

Năridit, -ă adj. v. *nărides*.

Nărnés vb. IV. v. *rănes*.

Nas a. Nas. *Seac di moali viseaști* (= nasu), *55. *L'-u gros nasu la tsista*, 463. — Din lat. *nasus*, -um, (arom. *nare*).

Năsădă f. Locul unde sunt puși snopii, ALR. 5300. — Din bg. *nasad*.

Năsătur vb. I. v. *satur*.

Nase vb. II. Nasc. Com. T. P.
— Din lat. **nasco*, -*ere*, (arom. *nascu* rar).

Năseúp vb. IV. }
Năseupitură f. } v. *scup*.

Năsiát (pl. -*atur*). a. Sfat. *Acu fatsim direp năsiaturili dati pănă șa, șfaca gărnutș si facă coți ună bubă sândătoasă*. B. 7. — Din tc. *nasihat*.

Năstărvés vb. IV. v. *stărves*.

Năstășón m. Stație, gară. ALR. 2578. — Din bg. *na stacion*.

Năstrășșes vb. IV. Irit, întărât, speriu. *Ca s-nu si năstrășșescă tubili* (ca să nu se irite). Com. G. D. — Din bg. *nastraša [v]am*.

Năstrée vb. III. v. *trec*.

Năstúp vb. I.

Năstupári f. } v. *stup*.

Năstupát, -ă adj. }

Nat pron. v. *lant*.

Nátima f. Anatema, fig. rău, belea, nenorocire, mizerie. *Di natima ti cucniș* (te-ai născut pentru mizerii), 172. [D e r i v a t: nătiminít, -ă adj. (?) = sucit, anapod, rău, cf. u p ä c o t. *Uom... nătiminít*, 856]. — Din gr. *ἀνάθημα*, (arom. *anathima*).

Nătiminít, -ă adj. v. *natima*.

Nătinusít, -ă, adj. Rău, necinstit, mizerabil, păcătos. *Nătinusituli!* (păcătosule, urechiatule), 467. — Participiul negativ al verbului *tinuses* (gr. *τιμῶ*, aor. *ἐτίμησα*).

Nătșutșulés vb. IV. v. *tșutșules*.

Năungl'ú vb. I. v. *ungl'ă*.

Năuntru adv. v. *nuntru*.

Năureádză vb. I. Se înoureză.

Năút m. Năut. Com. N. T. — Din tc. *nohut*.

Năvädés vb. IV. Ud, adap. *Năvădi toată noaptea*, 19/64. — Din mbg. *navadam*.

Năvéd vb. II. v. *ved*.

Năvidés vb. IV. Mă aplec, aplec. *Nu ti năvideă șa* (nu te pleca așa). [D e r i v a t e: năvidire f. = plecare; năvidít, -ă adj. = plecat, înclinat într'o parte, umilit. Com. N. P.]. — Din bg. *naveždam*.

Năvidiri f.

Năvidít, -ă adj. } v. *năvides*.

Năvișés vb. IV. (La războiu). Adun pe sul firele de u s t u r ă cu v o l b u. Com. H. I. [D e r i v a t: năviít, -ă adj. = adunat, strâns firele de ustură pe sulul războiului. id.]. — Din bg. *navija*.

Năviít, -ă adj. v. *năvișes*.

Năvirít, -ă adj. v. *vir*.

Năvráp a. Ploaie mare, furtună. Com. T. P.

Nbalts vb. I. refl. Mă îmbrobodesc, mă leg. *Si-mbăltsă cu ună ștrvetă*, 28/68. [D e r i v a t e: nbăltsári f., nbăltsát, -ă adj. = îmbrobodat, legat]. — Derivat din *balts*, lat. *balteus*, -*um*, cf. arom. *baltsu*.

Nbăltsári f.

Nbăltsát, -ă adj. } v. *nbalts*.

Neálic vb. v. *ancalic*.

Neare vb. I. v. *ancarc*.

Nelo

Neoă } adv. v. *ancola*.

Neóla }

Nereăștiri f. }
 Neres vb. III. } v. *ancres*

Neuptșare f. v. *ancoptș.*

Neurún vb. I. v. *ancurun.*

Ndiplés vb. IV. Impătur, pun bine. *Bun li-ndipleaști*, 474. — Din gr. *διπλόνω.*

Ndirég vb. III. v. *andreg.*

Ndultsés vb. IV.

Ndultsíri f. } v. *dultsi.*

Ndultsít, -ă adj. }

Neác adv. v. *leac.*

Neágra f. v. *negru.*

Neámts m. Neamț, se întâlnește numai în numele de loc. *Tșeșma-Neamtsăl'ă* (în Oșani). — Din bg. *Němec.*

Neáuă f. Zăpadă, cf. 8/56. *Neaua-uoșilor* (un fel de zăpadă). *Neaua-coșilor* (un fel de zăpadă). — Din lat. *nix, nivem*, (arom. *neauă*).

Nėbutu a. (Țárnareca) Cer. *Si ăřră șeșilu lă nebutu* (să fi fost un lucru în cer), 11/67. — Din bg. *neboto* (articulat).

Nec vb. I. 1. Sugrum, strangulez; ucid. *Muri nicat di un lup*, Com. G. D. *Și să la pucnim di si necă*, 22/8. | 2. Inec. *Lui fitșor tsi ra nicat ăn Vardar*, 14/15. cf. 7/59 cf. 565. cf. 184, 476. [Derivate: *nieări* f., *nieăt*, -ă adj. = sugrumat, strangulat, ucis, omorît, înecat]. — Din lat. *něco, -are*, (arom. *nec*).

Nėgru, -ă adj. Negru. *Neagră șămiiă*, 1/VI, *Lăntă ra neagră*, 9/7, cf. 371, 538, *16. [Derivate:

neágra f. = nume de capră; *nigrés* vb. IV. = înegresc. *Să nigrească*, 9/86. *Aș nigri fatsa* (se făcu de răs), 486. *nigreátsă* f. = partea neagră a ochiului; *nigreálă* f. = negreală. Com. G. D.; *nigritșós*, -oasă adj. = negricios, Com. I. L. *nigrícăf* și *nigrúncăf* adj. = negricios, Com. P. M.]. — Din lat. *niger, -a, -um*, (arom. *negru*, rar).

Nėți adv. Prin urmare, așa dar. Com. T. P.

Nėmtsăl'ă N. loc. (Oșani).

Nerg vb. III. v. *merg.*

Nėșcă f. v. *duminică.*

Nřichéz vb. I. v. *frică.*

Ngălbínés vb. IV. }

Ngălbíniri f. } v. *galbin.*

Ngălbínít, -ă adj. }

Ngł'it vb. I. v. *angl'it.*

Ngł'utș vb. III. Incheiu. Cf. a n-c l' u t ș. *Singl' uče* (se închee). ALR. 651. — Din bg. *ključ.*

Ni adv. Nici. *Ni uom flară ni cal*, (nu găsiră nici om nici cal) 12/35. [Și: *nică* (ni + ca) adv. *Tu nu ieș nică la soari, nică la boari*, 708. — Din bg. *ni... ni...*

Niăjnie adj. Neglijent, nevrednic, Com. C. I. — Din bg. *nehajnik.*

Niănmirusít, -ă adj. v. *miruses.*

Niantribăt, -ă adj. v. *ăntreb.*

Niardicăt, -ă v. *ardic.*

Nibún, -ă adj. } v. *bun.*

Nibunít'ă f. }

Nică adv. v. *ni.*

Nicăjúrja adv. v. *nicăl'urja.*

Nicălisit, -ă adj. v. *călisēs*.

Nicăl'úrja adv. Nicăieri. Com. T. P. [Și: nicăi'úrja adv.]. — Din lat. *nec* + *ali'ubi*.

Nicări f.

Nicát adj. } v. *nec*.

Nicăsmét a. v. *căsmet*.

Nichjávitsă f. Vânt puternic, viscol, Com. T. P.

Nichinghjos m. Nume de plantă, Com. H. I.

Niel'éz vb. I. Nechez. *Nicl'izə* și *deadi vicu*, 14/55.

Nicóla Nume propriu. *Că-n' prutsirui, mamu, dascalu Nicola*. ¹/III, *Sfiti Nicolo* = Sf. Nicolae.

Nicópt, -ă adj. v. *copt*.

Nidărát, -ă adj. v. *dar*.

Nidát, -ă adj. v. *daŭ*.

Nidrépt, -ă adj. v. *dirept*.

Niduăngrupát, -ă adj. v. *angrop*

Nidudărát, -ă adj. v. *dar*.

Nidurát, -ă adj. v. *dor*.

Nidușázút, -ă adj. v. *șod*.

Nidutót m. v. *tot*.

Nigreálü f.

Nigreátsă f.

Nigrés vb. IV.

Nigrícăf adj.

Nigrítšós, -oasă adj.

Nigrúncăf adj.

} v. *negru*.

Nijét Scop. *Tsela tsi cată bubi, direp nijet tsi la aŭ*, B. 14. — Din tc. *niet*, (arom. *niete*).

Nișqet, -ă adj. v. *ies*.

Nímea pr. v. *nimen*.

Nímen pr. Nimeni. *Dila nimen nu usqj tsiva*. Com. GH. T.

[Și: ními, *Nimi no-ari numea «oh»*, 5/79; nímini (Liumnița); níminea (Oșani), Com. G. D.] — Din lat. *nēmo*, -*ñem*.

Ními pr. v. *nimen*.

Nímignés vb. v. *nămignes*.

Níminea }

} pr. v. *nimen*.

Nímisticăt adj. v. *meastic*.

Nínă f. Mătușă din partea tatălui; titlu ce se dă de către băieți și fete femeilor mai în vârstă. *Ca tricù nină-sa, ară zisi* (când trecu mătușe-sa, iar zise), 8/29. *Cqtsi, ninu, șa fătseș la noș?* 22/29. [Și: níni f. ALR. 474. Derivat: nineastă f. = mătușă. *Frăti, mo tsi si qł' fatsim la nineastă*, 23/29]. — Din bg. *vena*.

Nineastă f. v. *nină*.

Ninelár m. v. *ninel*.

Nínél a. Inel. *Să nu-n-la fronzi ninelu*, 1/I, cf. 24/51. *Ninel-di-terziă* (degetar), ALR. 1751; *nineltsúe* m., *ninelúš* a. (dimin.). *ninelár* m. = inelar Com. T. P. — Din lat. *anellus*, -*um*, (arom. *nel*).

Nineltsúe m. }

} v. *ninel*.

Níni f. v. *nină*.

Nintsilés vb. IV. v. *qntsileg*.

Nipăseút, -ă adj. v. *pasc*.

Nipót m. Nepot. *Io sam nipotu toŭ* (eu sunt nepotul tău), 25/41. [Fem. *nipoátă* (<l t. nepota) f.; *nipotšúe* m. (dimin.); *nipoátitșeă* f.]. — Din lat. **nepōtus*, -*um*, (arom. *nipot*).

Nipręteă f. v. *năprętcă*.

Niputeări f. v. *pot*.

Niridés vb. IV v. *nărides*.

Niridít, -ă adj.

Nișán a. Semn, cf. *b i l e a j n i c*. *Tseșt treil' nișanur* (aceste trei semne), 9/86, cf. 491. [Derivat: nișanlıja (tc. *nișanly*), adj. = care are semn, care face minuni, însemnat, minunat. *La calu l'-u pusi numi nișanlıja cal*, 6/86]. — Din tc. *nišan*.

Niseăn adj. adv. v. *cot*.

Niștea pron. v. *niști*.

Niști pron. Niște. *Un tsar dară niști cunăchî*, 2/65, cf. 9/10. *Niști si ancălzos*, B. 4, cf. 6. *Niști ... niști* (unii... alții). *Niști cu sapa niști cu cartea*, 675. [Și: (Liumnița) niștea pron. *Vizû diparti niștea iscri di fuăc*, 3/77]. — Din lat. *nescio-quid*, (arom. *nîști*).

Niștîri f. } v. *știu*.

Niștiút, -ă adj. }

Nistupát, -ă adj. } v. *stup*.

Nistupát s. }

Nitsecări pron. v. *nitsi*.

Nitșcum adv. Cu fața la pământ, pe burtă. *Fq-ti nitșcum* (culcă-te pe burtă), Com. C. I. — Din bg. *nitškom*.

Nitsi adv. Nici. *Nitsi un fag* 14/16 cf. 5/4, 15/41, 1/15. *Nitsi-un* (absolut), *nimeni*, 4/55; *Nitsi cari* s. *nitscari* (*nimeni*). *Nu poati si ducă nitsi cari*, 5/47 cf. 8/47, 22/38. *Nitsi-con* (niciodată), *6. *Nu trebuiaști nitsicqn si hrănim*

bubi (nu trebuie niciodată...), B. 3. — Din lat. *nēque*, (arom. *nitsi*).

Nítu adv. (Bulgărisim) Nici, cf. *n i t s i*. *88. — Din bg. *nito*.

Nitutșqt, -ă adj. v. *tutșqs*.

Niuzqt, -ă adj. v. **ud*.

Niveastă f. Nevastă, soție. *Si-ih dats niveasta*, 8/31. *Ună niveastă* 4/56. *Am ună niveastă* *78. [Derivate: *nivistul'că* (bg. *nevěstulka*) = nevăstuică, cf. *b u r b u z ă*. Com. C. I. (Țárnareca) *nevestul'ă* f. = nevăstuică, Com. V. J.]. — Din sl. *nevěsta*, (arom. *nveastă*).

Nivistul'ă } f. v. *niveastă*,

Nivistul'că }

Nivizút, -ă adj. v. *ved*.

Nivol'ă f. Nevoie. *Nivol'ă la 'nveatsă yomu*, Com. I. L. — Din bg. *nevolja*, (arom. *nivol'ă*).

Nizirín f. Vie părăsită, necultivată. (Cupa), Com. N. P. — Din mbg. *nerezinje*.

Njos adv. v. *anjos*.

Noăpti f. Noapte. *Si feși ară nopti*, 10/7. [Și: *nopti* f., cf. 21/8, etc.). — Din lat. *nox*, *nöctem*. (arom. *noapte*).

Noátin m. Miel care n'a împlinit anul. [Și: *nuátin* m. *Io, sam cu nuatinil' la paștirea*, Com. G. D. Derivat: *nutintșăe* m. (dimin.)]. — Din lat. *annötinus*, -a, -um, (arom. *noatin*).

Nod a. Nod. *Mi lq ună ploajă și jo sub un nod* (mă apucă o ploaie și eu [ședeam] subt un nod [de

sfoară]) 2/63. *Multi* (în text greșit: mults) *nodur*, 497 cf. 496. [Derivate: *nudurōs*, -ă, *nudurlif* adj. = noduros, ALR. 6407; *anod* vb. I. = înod (negativul) *diznod* vb. I. = desnod, Com. G. D.]. — Din lat. *nōdus*, -um, (arom. *nod*).

Noj pr. v. *jo*.

Noja m. Nume de persoană. *Nu mi va Noja*, 2/II.

Nojb vb. I. v. *nuij*.

Nojmă f. Insemnare, semn. *Tseasta-i nojmă di la domnu*, Com. C. I. — Din gr. *νόημα*, (arom. *nojmă*).

Noŋtea. Numele orașului Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Noprōteă f. v. *năprōtcă*.

Nopti f. v. *noapti*.

Nor m. Nor. [Derivat: *năurează* = se înouărează, Com. T. P. Compus (cu pref.): *zănōr* (ză + nor) vb. I. = încep să mă înnoresc, (fig.) să mă supăr; *zănurări* f. = înorare; *zănurăt*, -ă adj. = înorat, acoperit cu nori, supărat, indispus, cf. 941]. — Din lat. *nūbilum*, (arom. *nuor*).

²*Nor* f. v. *noră*.

Nōră f. Noră. [Și: *nor* f. *Nor-sa zisi*, 12/29. Plur. *nurăr*]. — Din lat. *nōrus* (= nūrus), (arom. *noră*).

Nōstru, -ă pron. Nostru. *Ān nostru cātun*, 22/43. *La noștri fișor*, 7/55 cf. 20/16, etc. — Din lat. *nōster*, -stra, -strum, (arom. *nostru*).

Noŋ num. Nouă. *Noŋ oŋș* (nouă inși), 6/17. *Ca viniră tsel'a nojil'*, 8/17. *La noŋl'ă an* (în al noulea an), 2/65. — Din lat. *nōvem*, (arom. *nao*).

³*Nōu*, -ă adj. Nou. *Noŋ nuvitșitșcă*, nou nouț. [Derivat: *nuvitșitșeu*, -ă adj. (bg. *novitška*)]. — Din lat. *nōvus*, -a, -um, (arom. *nău*).

Nōviŋ N. loc. (Barovița).

Nsor vb. I. v. *ansor*.

Nsus adv. v. *ansus*.

Ntind vb. III. v. *tind*.

Ntorn vb. I. v. *torn*.

Ntsap vb. I. v. *antsap*.

Ntsing vb. III. v. *antsing*.

Ntșup vb. I. (refl.) Mă încaer, mă înhaț la bătaie. *Si 'ntșupară că cucots* (s'au încăierat ca cocoșii), 168. — Cf. bg. *čepkam*, (arom. *nčup*).

Ntūnie vb. I.

Ntunicări f.

Ntunicăt, -ă adj.

} v. *antunic*.

Nu adv. Nu. *Vizură și nu vizură*, 6/53. — Din lat. *nōn*, (arom. *nu*).

Nūăi pron. v. *noj*.

Nūătîn m. v. *noatin*.

Nue f. Nuc și nucă. *Ună nucă mări feși multi nuts*, 14/5. — Din lat. *nux*, *nūcem*, (arom. *nuc*).

Nūel'u Numele lunii Noemvrie, ALR. 2417, cf. *culujeu*. — Din bg. *nikle*.

Nudurlif adj. v. *nod*.

Nudurōs, -ă.

Nújb vb. I. Întâlnesc. *Pri drûm nuîbq ună tşeată di fitşor* (pe drum întâlâni o ceată de copii), 4/41. (Refl.) mă întâlânesc. *Si nuîbară şimidoîl'i* (se întâlânră amândoi), 3/18. [Şi: **nójb** vb. C o m p u s (cu pref.): **prinuîb** (pri + nuîb), vb. I. (refl.) = mă întâlânesc. *Ca si prinuîbat-au*, 12/60. — Din lat. **in-obvio*, -are.

Nujda-dijoása N. loc. (Huma).

Nújdi N. loc. (Huma).

Nujoátsă f. Curea cu care se închee opincile. Com. N. P. — Din bg. *nožici*.

Nulujos vb. IV. Moiu (acelaşi cu) ă n m o l'. *La nulujos măcsomu cu sari cu pişat, ca să trăiască şi la căldură şi la rătsimi* (ud sau ung pe prunc cu sare şi cu pişat, ca să poată răbda şi la căldură şi la frig), ALR. 2652. [Şi: **nălujós** vb. I.]. — Din mbg. *naležam*, (bg. *nalagam*).

Númi f. Nume. *Odža la pusi numi la fitşoru*, 6/86. *Cu numea domnuluj* (cu numele lui Dumnezeu). cf. 2/21, 3/33, 5/79, 500. — Din lat. *nōmen*, (arom. *nume*).

Númir m. Număr. *Tuti rau cu numir*. Com. T. P. — Din lat. *nūmērus*, -um, (arom. *numir*).

²**Númir** m. Umăr. *Cu perniţsa pri numir* (cu perna pe umăr). — Din lat. [h] *ūmērus*, -um, (arom. *numir*).

³**Númir** vb. I. Număr, măşor. *Să li numir lirili* (să le număr lirele), 3/10. [D e r i v a t e: **numirări** f., **numirát**, -ă adj. = nu-

mărat. C o m p u s: ă n u m i r (ă n + numir) vb. = I. *Li ănumirăi*, 9/9. — Din lat. *nūmēro*, -are, (arom. *numir*).

Numirări f. }
Numirát, -ă adj. } v. ³*numir*.

Nun m. Naş (Țârnareca), cf. m ă m u ş. — Din lat. *nonnus*, -um, (arom. *nun*).

Núntă f. Nuntă. *Nunta cu patrul' ăamîn l'a dispartă* = moartea o să-i descurce, 501. — Din lat. *nūptiae*, (arom. *nuntă*).

Núntru adv. Înăuntru cf. 3/73. [Şi: **năúntru** adv. *57, **ănúntru** adv. *Antrară ănuntru*, 22/93. *Scocni ănuntru*, 8/30 cf. 9/70. **úntru** adv. *Untru vigl'à* (înăuntru păzea...), 18/42]. — Din *în-untru* (<intro), (arom. *nuntru*).

Núrits, auzit în zicătoarea următoare: *Nurits pri alba vi-deală* (om ce se poate vârî ori şi unde, fără să fie observat, spion), 933.

Nurujés vb. IV. (La casă). Pun pământ pe podele, ca să le fac mai înalte, ALR. 3851 cf. dacor. *n o r o i u*.

Nuşeár m. v. *nuşqs*.

Nusilă pl. Năsălie. *La pusiră pri nusili*, 28/18. — Din bg. *nosilo*.

Nuşnés vb. IV. Caut, scotocesc. T. P. cf. *n u ş q s*.

Nuşqs vb. IV. (Despre câine). Umblu după o urmă ca să găsească ceva, a d u l m e c, p. anal. (şi despre oameni) cercetez, caut cu

deamănuntul prin casă. [Cu acest înțeles. [D e r i v a t: nușcâr m. = om care caută, scotocește spre a găsi ceva. *Disutcăiaști că vrin nușcar*, (scotocește ca un...), 503].

Nutintșăe m. v. *noatin*.

Nuvitșitșeu, -ă adj. v. *noșu*.

Nves vb. IV. (în expresia): *Buricu mi nveaști ca șarpi* (am crampe la stomac), ALR. 4180. — Același cu *anvișes*.

Nvets a. v. *anvets*.

Nvișes vb. IV. v. *anvișes*.

Nving vb. III. v. *anving*.

Ń

Ńăl m. v. *nel*.

Ńări f. Miere. *Un trindafil ăm mejlucu di ări* (= candel'u) *13. — Din lat. *mĕl*, **mĕlem*, (arom. *ăre*).

Ńărlă (pl. *ărlă*) Mierlă, ALR. 1029. [Și: *ărlă* f. ALR. 6201; *ărlă* f. Com. N. P.]. — Din lat. *mĕrŭla*, -am, (arom. *ărlă*).

Ńărtș m. Vier, porc nescopit. ALR. 1142. [Și: *ărtș* m.].

Ńăză-noăpti f. Miază-noapte. [Și: *ăză-noăpti*, f. Com. T. P.].

Ńăzăts f. Amiazi, ALR. 185. *La ăzăts. Vinl la ăzăts cu 'oili*, 14/94 cf. 4, 21/55. [C o m p u s: *ghiunăzăts* = imediat la amiazi, în căldura cea mai mare. *Pri ghiunăzăts chinisî* (porni în căldurile mari), 806; *trășunăzăts*, (la Oșani) *trășlănzăts* (*trăș* < *trans*)

= imediat după amiazi, 806. — Din lat. *ad-mĕdiam*, -*diem*, (arom. *ădzădzua*).

Ńel m. Miel. *Con am si-Ń mănă ăl*, 7/75. [Și: (Liumnița) *ăl* m. D e r i v a t: *ăltșue*, *ăltșoe ălúș* m. (dimin.)]. — Din lat. *agnĕllus*, -um, (arom. *ăel*).

Ńăltșue m. v. *ăel*.

Ńăra f. Numele vacii născută miercuri. Cf. *luja*, *mata*, *dzoja*, *vida*, *soba*. ALR. 5542.

Ńăreur f. Miercuri. [D e r i v a t e: *ărtși* m. = numele boului făcut miercurea; *ăreă*, *ărlă* f. = numele vacii făcută miercurea, cf. *luntșe*, *martină* (tină), *džani*, *petsi*, *dumi*, etc.]. — Din lat. *Mercurii* (*dies*), (arom. *ăcuri*).

Ńărlă f. v. *ărlă*.

Ńărlă f. v. *ăcur*.

Ńărtș m. v. *ărtș*.

Ńărtși m. v. *ăcur*.

Ńez a. Miez (în opoziție cu *cu ă*) Miez, 4/81. — Din lat. *mĕdius*, -a, -um, (arom. *ădz*).

Ńăcură } f. v. *mic*.

Ńărlă f. v. *ărlă*.

Ńăltșoe } m. v. *ăel*.

Ńălúș }

Ńări vb. I.

Ńări f. } v. *ări*.

Ńărat, -ă adj. }

Ńărlă f. v. *ărlă*.

Ńăză-noăpti f. v. *ăză-noapti*.

○

(cuvintele cu *oa-*, vezi *ya-*).

O!, interj. O!

Oârur N. de loc, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. *Uarur*.

Ôeă f. Oca. *Treî ochi di lônă*, 6/54. — Din tc. *oka*, (arom. *ocă* și *ucă*).

Ôel'u m. v. *uocl'u*.

Ôdirnă f. } v. *odrină*.

Ôdrin m. }

Ôdrină f. Viță de vie agățătoare.

Videts di la odirna si mănâncă uuă, 9/32. [Și: *ôdirnă* f., *ôdrin* m. *Că-i năridit și cu agri... și cu odrin*, 12/VII]. — Din bg. *odrina*.

Odvâm adv. Abia. *Io odvam ti purtam*, 8/13. [Și: *udvâm* adv., 3/24]. Din mbg. *odvaj*, (bg. *edvam*).

Ôdžă m. hge. *Lu odžă măgar liri cacă*, 7/24. — Din tc. *hoğa*.

Ôdžac a. Cămin. *Odžatsili sa buni dintru că daŭ havà*, B. 3. — Din tc. *oğak*, (arom. *uğac*).

Of! interj. Of.

Ôftică f. (Țârnareca) Ofțică. Com. I. L. — Din mbg. *oftika*, (arom. *oftică*).

Ôglindălă f. v. *uglindală*.

Oh! interj. Oh! cf. 2/21.

Ôi! interj. Hei. *Oi dēaduli!* 12/56.

Ôlăvă f. Plumb, Com. P. M. — Din bg. *olov* (în *oloven*).

Ôli interj. *Oli, feati multi ari*, 6/VII.

Omărș vb. IV. }

Omărșt, -ă adj. }

Omorș vb. IV. }

Omorșt, -ă adj. }

v. *umărș*.

Ôndar adv. Incet cf. *cătilin* — *cătilin*. *Lisitsa ca si sculo, ôndar ôndar si dusi la ampîrātu*, (vulpea... încet încet se duse la împăratul), 15/93.

Ôns m. Ins. *Patru ônș*, 12/7 cf. 14, 18/7, 4/77. *Am zatsi ônș tots*, *95. — Din lat. *ipsus*, -a, -um, (arom. *insu*).

Ôpaeu adv. Pe dos, pe dindărăt, îndărăt. *Ai li lige mojnili opacu* (ii legă mâinile pe dos), 9/7. [Și: *ôp(u)eu* adv. *Cu măn'l'ă opucu*, 6/67. Derivate: *upăcșt*, -ă adj. = sucit, anapod. *Uom upăcșt* (om sucit), 856; *upăcșs*, -oasă = sucit; *upăelșe* a. = adversitate, Com. G. D.]. — Din bg. *opako*, id.

Opt n. Opt. [Compus: *ôptuspreatsi* (*ôpsprătsi*) = optsprezece]. — Din lat. *ôcto*, (arom. *optu*).

Ôpueu adv. v. *opacu*.

Or a. Horă. *Ţucară ân ôr*, 6/56. *Di lă tini zbor, di lă măgar uor*. [Și: *uôr* a. (Țârnareca), eor a. (<lat. *chōrus*). *Nearsiră lă cor*, 5/66]. — Din mbg. *oro*.

Orb a. v. *ărb*.

Ors! interj. *Și iel că-l feși* «ors», *diunăyară la ardicș* (și el când făcu «ors», dintr'odată îl ridică), 12/7.

Oșani Nume de localitate. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 19). [Derivat: *ușinét* m. = locuitor din Oșani. *S-ti dau după ușinetsu* (am să te dau după unul din Oșani), 6/V].

Oștrăf, -vă adj. Aspru. *Ponza-i moali*, *nu-i ostrăvă*, ALR. 2181, cf. 2180. — Din mbg. *ostro*.

P

Păclón a. }
Păclunés vb. IV. } v. *puclon*.
Păeroává f. }
Păeróv a. } v. *puarov*.

Pădár m. Pândar. *Al' zisi li-sitsa la pădăru*, 1/10 cf. 11/93. [Și: **pândár** m. Derivat: **pădárnitsă** f. = coliba pândarului. Com. T. P. **Pădárnitsa** n. loc. (Oșani)]. — Din bg. *padar*, (dial. *pândar*), (arom. *pândar*).

Pădárnitsă f. }
²**Pădárnitsa** } v. *pădar*.

Pádi f. Pade (păstrat numai ca n. loc. în Cupa. Com. N. P.). [Derivat: **padină** f. n. loc. în Cupa; **pădinós**, -ă adj. = clădit pe pământ, jos, *Casa acu-i pădinoasă și unsă cu tsară*, B. 1]. — Din paleosl. *padī*, (cf. Capidan, *Elem. sl. în dial. aromân*, 76), (arom. *pade*).

Padină f. }
Pădinós, -ă adj. } v. *padi*.

Pădlóe m. v. *puđlog*.

Pădúri f. Pădure, păstrat numai în n. loc. (Nânta), *Pădur*, Com.

H. I. și în derivatul: **piduréts** m. = fragă ALR. 1209 — Din lat. *padulem*, (arom. *pădure*).

Păftă (pl. *pafti*) Pafta Com. G. D. — Din tc. *pafta*.

Păgúr m. Vas de plumb în formă sferică pentru rachiul. *Biđu un păgur de rachiđu* (bău un păgur de rachiul), cf. p. ă l u r. Com. I. L. — Din bg. *pagur*, (arom. *păgure*).

Pájac N. de munte în Meglen. [Și: **Páie** cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 27].

Păjántă f. (Lugunța). Par ce se pune în zid pentru atârnat hainele. Com. N. T. — Din sârb. *pajanta*.

Páie v. *Pajac*.

Pájdă f. Cursă pentru șoareci, lupi, vulpi, etc. ALR. 1736, cf. strof. *Stăvi ună pajdă în grădină* (a pus o cursă în grădină), Com. I. L.

Pal' a. Paiu. *Trimeasi feata ca să-i turească pal'ă*. [Diminutiv: **păl'úș** m. Com. G. D.]. — Din lat. pl. *palea*, (arom. *pal'*).

Pălă f. Velință, așternut de sub șea la cal. *Punim ună pală di lónă*, ALR. 1119, (arom. *apală*).

Pălămidă f. Pălămidă, Com. H. I. — Din bg. *palamida*.

Pălămórcă (pl. *-marchi* și *-morts*) f. Unul din cei doi piepteni cu care se scarmână lâna. *Cumpăraș pălămórts*, Com. C. I. (Fig.) *Až ună monă cât ună pălămórcă*, id. [Și: **pulumárcă** ALR. 5821,

pălămqrcă f.] — Din bg. *palamarka*.

Pălămqrcă f. v. *pălămarcă*.

Pălăscă f. Geantă de piele (cartuşieră), Com. I. L. — Din bg. *palaska*.

Pălăúmbă f. Corcoduşă, porumbea. *S-dusiră si dună pälăumbre*, Com. I. L. [Şi: *pălăúmburu* m. = arbustul care produce porumbe]. — Cf. CDDE. 1432.

Pălăúmburu m. v. *pälăumbă*.

Păldžoc m. v. *pändžoc*

Pălea m. Nume de câine cf. t ş a p a, ş ä r o t, c u s u, etc. Com. C. I. [Şi *păli*].

Pălés vb. IV. Ustur. *Buretsil' călincuş păles*. Com. I. L. [D e r i v a t e: *păliri* f. = usturare; *pălit*, -ă adj. = usturat; *pălós*, -oasă adj. = care ustură. *Bureati-pălos* cf. b u r e a t i]. — Din bg. *palja*.

Păleşnie m. }
Pălëshnie m. } v. *palişnic*.

Pali v. *palea*.

Pălijonă (în expresia) *gron căzut pălijonă* (grâu căzut, culcat). *Ca pălijonă di puşam*, ALR. 5200. — Din *păloazî*, (sg. *pălog*).

Păliri f. v. *păles*.

Pălişnie m. (La plug) Fierul mare, fierul lat, brăzdarul. *Un gulub alb tucu amă pri sub pimint şi nu si veadi* (= palişnicu), *58, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*. I, 51). [Şi: *păleşnie*, *pălëshnie* m.]. — Din bg. *palesnik*, id.

Pălit, -ă adj. v. *păles*.

Pălmă f. Palmă. *Carni din pălmă*, 9/74 cf. 2/16. *Ăn pălmă criscut s. că din pălmă criscut* = desmierdat, 59. [Şi: *pălmă* f. Wgd. D i m i n u t i v: *pălmútsă* f. = groapa palmei, ALR. 2176. — Din lat. *palma*, -am, (arom. *palmă*).

Pălmútsă f. v. *pălmă*.

Pălnúşcă f. Căpşună, Com. T. P. [Şi: *plănúşcă* f.]. — Din bg. *planuşka*.

Pălog (pl. -oazi) Pălog, mai mulţi mănunchi puşi unul peste altul pentru a face un snop. ALR. 5209. *Dun păloazili* ib. 5210. (La pl.) *păloazî* = (fân cosit lăsat pe brazde), ALR. 5262. *Păloazî di iarbă*, ib., cf. p u l o g. — Din mbg. *polog*.

Pălós, -oasă adj. v. *păles*.

Pălúr m. Ploscă mai mică de plumb, în care se ţine rachiul, Com. T. P. — Din bg. *palur*, cf. p ä g u r.

Păl'uş m. v. *pal'*.

Pămínt a. v. *pimint*.

Pămpór m. Vapor, tren, Com. P. M. — Din bg. *pampor*, (arom. *pămpore*).

Păn prep. v. *până*.

Pána f. Nume de căţea. Com. T. P.

Până prep. *Până*. *Până cmuă măncq di la toati căsili*, 11/73. [Şi: *păn* prep.]. — Din lat. *paenead*, (arom. *până*).

Pănăcqt m. şi a. Scândură în care se aşează pâinile când se duc la cuptor. *S-dusi cu pănăcqtu*

la furnă (s'a dus cu scândura de pâine la cuptor). Com. I. L. [La pl. *pânăcoțs* și *pânăcoati*: *Dăro dou pânăcoati* s. *doi pânăcoțs*, id.]. — Din bg. *panakoda*, (gr. *πυρακίδα*).

Pănăgân m. Sarică. *Au pusi [lisitsa] ă n pănăganu lu calu* (o puse vulpea în sarica calului), 2/13 cf. 1/30, 2/72. — Din bg. *panagon*.

Pănăghir m. Bâlcu. *Că lă pănăghir im* (ca la bâlcu suntem), 506. *La mâncaș pănăghiru* (ai mâncat bătaie), 507. — Din bg. *panagiry* (gr.), (arom. *pănăyir*).

Pândâr m. v. *pădar*.

Pândi Nume propriu. *Să-Ń leu... Pândi lumnițanu*, 8/XVI.

Pandófli f. pl. Papuci, ALR. 335¹.

Pândžae m. Cojoc. Manta de păr de capră, ALR. 3336. *Picuraril' au pândžats*, Com. I. L. [Și: *pândžoe*]. — Din bg. *panžak*.

Pândžoe v. *pândžac*.

²**Pândžoe** (pl. *-ots*) m. Melc. ALR. 1190. [Și: *păldžoe* m. id.]. — Din bg. *păldžek*.

Pang a. v. *pujangu*.

Păngănés vb. IV. v. *păngon*.

Păngon m. Păgân, rău, păcătos. Com. G. D. [D e r i v a t: *păngănés* vb. IV. = murdăresc, spurc, (refl.) mă spurc mâncând de dulce. *Din timp au păngănes frunza*, B. 10; *spugănés* vb. IV. (bg. *pogan*)]. — Din lat. *paganus*, *-a*, *-um*, (arom. *păngin*).

Păngor a. Masa dela biserică unde se vând lumânări. — Din bg. *pangar*, (arom. *păngar*, gr.).

Păpa Joc, copilăresc, Com. N. P.

Păpăneăti (pl. *-nets*) f. Boboc de floare. Com. T. P. — Cf. bg. *pa-punec*.

Păpărdés vb. v. *pubărdes*.

Păpărés vb. IV. v. *pupăres*.

Paparudă f. Paparudă.

Păpijă f. Rață. Com. C. I. [Și: (Liumnița) *pupijă*, f. ALR. 991]. — Din bg. *paŃija*.

Păpră f. v. *păpură*.

Păpudă f. Fasole, cf. *parpudă*.

Păpudie f. Floare cu miros, urît. Com. H. I. Același cu dacor. *păpădie?*

Păpură f. Papură, ALR. 1906. [Și: *păpură*, *păpră* (bg. *paŃra*) f.]. — Din bg. *paŃura* (gr. *πάπυρος*).

Păpútsă f. (Țărnareca) Ghetete. *Tseali păpútsăli li băgă* (ghetele acelea...), 8/66. — Din tc. *pa-putš*, (arom. *păpútsă*).

Papúz m. Stâlpul principal susținut de alți doi stâlpi numiți « macăz » pe care se razimă acoperișul casei, Com. C. I.

Par m. Par. *Au zăcătsq di pār* (... o prinse de par), 12/55 cf. *66, 196. *Par di la įaslı* = *pa įa ntă* (v. c.). — Din lat. *palus*, *-um*, (arom. *par*).

Pără f. Para, ban. *Ari pări*, 6/59. *Ūom di dou pari* (om de nimic), 511. — Din tc. *para*, (arom. *pără*).

²Pără f. Abur. *Ca la lq pāra* (când dete de aburii), 11/41. — Din bg. *para*.

Pără adv. Prea, cam. *Nu pără si pugudeaști* (nu prea se nemerește), B. 3. *Nu pără l'i si dutsi bun* (nu prea îi merge bine), Com. G. D. — Din gr. *πάρα*, (arom. *para*).

Părăjēs vb. IV. Zbor. *Cătsq si părăjască* (incepu să sboare), 30/51. *Părăjaști măgaru?* 512. *S-la sufli, părăeaști* (să-l sufli, cade), 738; [D e r i v a t e: *părăiri* f., *părăit*, -ă adj. Și: (Oșani), *părnēs* vb. = zbor, pornesc, mă duc. *Pul'u pârni di pri pom* (pasărea sbură de pe arbore), Com. I. L. *Fitșoru pârni* (băiatul plecă), 17/49; *pârni* f. S'ar putea ca *pârnes* să fie identic cu arom. *apărnescu*; dacor. *pornesc*].

Părăiri f. }
Părăit, -ă -adj. } v. *părăjēs*.

Părămbēs vb. IV. v. *părumbes*.

Părăjōs vb. v. *pricājēs*.

Părăiā f. Trestie împletită cu rogoz. Se întrebuințează pentru a acoperi paturile pe care se pun viermii de mătase; de asemenea și pentru paravane sau chiar ziduri mobile spre a despărți o cameră în două. Com. I. L. *Putem dārari leasi și cu părăiā ili cu virzel' amplitiți*, B. 3. — Din bg. *pardija*.

Păreac'l'ă f. (Țárnareca, Huma, încolo z a g h i i ā) Pereche. *Ună păreac'l'ă di tșorap*. [Și: *preac'l'ă* f. Com. I. L.]. — Din lat. *parīc[ū]lus*, -a, -um, (arom. *preac'l'e*).

Părgōn N. loc. (Oșani).

Păristucurēs vb. IV. (refl.). Mă dau peste cap. *Fitșorij si pāristucures* = (copiii se dau peste cap), ALR. 300. — Pentru *pristucures*, cf. t r ă c u l e s.

Părl'ă f. Scândură rotundă ca un fel de tipsie pe care se pune aluatul ca să se dospească, c ă r p ă t o r. *Ca pri pārl'ă (la joacă)* = îl joacă cum vrea, îl duce de nas, 513. — Din bg. *pralnija* «lopată».

Părlēs vb. IV. Păresc. *Noj nu la pārlim* [porcu], *la bilim, scoatim cōaja*. ALR. 4128. — Din bg. *opārljam*.

Părlidă f. (pl. *pārlis*). Scoică ALR. 2504.

Părloagă f. Pământ care nu-i lucrat de 5—6 ani, ALR. 5072. [Și: *pārlōg* m.]. — Din paleosl. *prēlogū*.

Părlōg a. v. *pārloagă*.

Părmāts m. Grilaj, balcon. *Căzū di pri pārmats* (căzu de pe balcon). — Din tc. *parmak*, (arom. *pār-mak'e*).

Părnār m. Arbust spinos; se întrebuințează foarte mult la aprinderea cuptoarelor, din cauză că face multă flacăară. Com. I. L. *Pārnar* n. loc. (Cupa). — Din gr. *πovρνάρη*, (arom. *pārnare*).

Părnēs vb. IV. v. *părăjēs*.

Părniri f. }
Părnit, -ă adj. } v. *pārnes*.

Părōj m. Părău, cf. p u r o j. — Din bg. *poroj*.

Parpudă f. Un fel de fasole. *Parpuda si coatsi mai curon di cot tsea lantă bacă* (parpuda se coace mai repede decât cealaltă fasole), Com. N. P. Se zice mai des *baclă-parpudă*, cf. *bacă*. [Și: **papudă** f.].

Părcășes vb. v. *prăscășes*.

Părsés vb. Cerșesc. *Vinără... la păsirea* (veniră să cerșească), 15/29. [Și: **prăsés** vb. **Derivate**: **părsiri** f. = cerșit; **părsit**, -ă adj.]. — Din bg. *prosjă*.

Părsiri f.

Părsit, -ă adj. } v. *părses*.

Părtăl a. v. } v. *părtali*.

Părtăleu m. }

Părtăli f. Straiu, țol, zdreanță. *Na-ts-aș mea părtali* (na-ți straiul meu), 23/68, cf. *Aș dunș părtalili* (și-a luat catrafusele), 515. [Și: **părtăl** a. 516. **Derivate**: **părtălós**, -oasă adj. = rupt, sdrențuros. *Ra părtălos, itș nu veă pări* (ere rupt...), 6/35 cf. 6/27; **părtăleu** m. = se zice la cei ruptți, care n'au haine pe corp; **părtălineă** f. = zdreanță, țol]. — Din tc. *partal*, (arom. *părtal*).

Părtălineă f.

Părtălós, -oasă adj. } v. *părtali*.

Părți f. Parte. *Lăntă părți*, 22/41 cf. 214. *Tu ună parti* (într'o parte). *Ună ticfă veă ună gaură tu ună parti*, 10/5. [**Derivat**: **năpărți** = n. loc. (Cupa). Com. N. P.; **părtițșcă** f. (dimin.)]. — Din lat. *pars*, *partem*, (arom. *parte*).

Părtisnés vb. IV. v. *tisnes*.

Părtițșcă f. v. *parti*.

Părtițșca N. loc. (Huma).

Părtoacă f. Nume de floare. N.P.

Părtș m. Țap, pârciu. *Barba-părtșului*, cf. *barbă*. [Și: **prățș** m.]. — Din bg. *părč*.

Părtșa. Joc de copii. *Cad părtș-capa* (cad peste cap). Com. I. L.

Părtșeapa. Peste cap.

Părtșuvălă v. *coastă*.

Părumbés vb. IV. Tivesc, Com. V. J. [Și: **părămbés**, **purumbés** vb. IV]. — Din bg. *porăbvam*.

Părvói s. pl. (Oșani). Acele cu care se leagă plugul de gâtul boiler cf. *potrândză, prăvoî*, (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I. 51). — Din mbg. *prevoj*.

Pașă f. Pașă. *Pașa veă trei cal*, 12/15 cf. 1/15. [**Derivat**: **pășălărés**, -ească adj. = de pașă. *Cal pășălăres*. Com. I. L.]. — Din tc. *pașa*, (arom. *pășă*).

Pășălărés, -ească adj. v. *pașă*.

Pase vb. III, Pasc. *S-l'a pască cal'il*, 2/34. *Ăn urman pasc,*60. Pri jundi li pașt uoili...* — *pri colo li păștem*, 9/3 cf. 518. [**Derivate**: **păștiri** f. = păscut. *Li scoasi [uoili]... la paștiri* (le scoase... la păscut), 16/6; **pășeút**, -ă adj., (negativul) *nipășeút*, -ă adj. = care n'a păscut. *Flaș stărniști nipășcută*; **pășcăviști**, **pășcuvști** f. = pășune, ALR. 5591; **prupășe** (pru + pasc) vb. III. = duc oile la păscut Com. GH. T.]. — Din lat. *pasco*, -ere, (arom. *pascu*).

Păseăviști f. v. *pasc.*

Păseurnie m. Tiparul de lemn care se aplică asupra prescurei, ALR. 2769. *Păscurnic șarot*, ib. [Și: **priseurnie** m.]. — Din bg. *proskurnik*.

Păseút, -ă adj. } v. *pasc.*
Păseuvísti f. }

Păspál a. Praf de făină, Com. T. P. [Derivate: **păspál** vb. I. = presar cu ceva, *Muraru aș păspál'at di fărină* (morarul este presărat (acoperit) cu făină. Com. I. L.; **păspál'ári** f. = presărare, **păspál'át, -ă** adj. = presărat]. — Din gr. *πασπάλη*, (arom. *păspal'*, bg. *paspal.*)

Păspál vb. } v. *păspal'*.
Păspál'ári f. }
Păspál'át, -ă adj. }

Păsprăts n. v. *patru*.

Pașt (pl. -ștur) f. Paști. *La e pašt și crătșun* (la fiecare Paști), 2/46. *Viniť-au loc dirip pašti*, 1/61. *Cmo l'-u paštu lă iel* (se bucură), 519. *Di cōti paštur aș* (ce vârstă are). [Și: (mai rar) **paștu** m.]. — Din lat. *paschae*, (arom. *paște*).

Păști m. Nume de plantă miroitoare. Com. C. I. cf. r a m o n .

Păstir m. Păstor, cioban. Cf. picurar. *Iel că păstir, nu știă cum aș adetu* (ca cioban nu știa cum este obiceiul). Com. T. P. — Din lat. **pastorius, -um*.

Păștiri f. v. *pasc.*

Păstrés vb. IV. Păstrez, pun

bine. *La păstriș* (I-am pus bine). Com. I. L. [Derivate: **păștriri** f. = păstrare; **păștrít, -ă** adj. = păstrat, ascuns, pus bine]. — Din bg. *pastrja*.

Păștriri f. } v. *păstres*.
Păștrít, -ă adj. }

Păștu m. v. *pașt*,

Pat a. Pat și în general orice ridicătură făcută de scânduri, care se întrebuintează la ședere. *Și la trasi ân pat* (și-l trase în pat...), 11/39. *Căzú la pat* (se îmbolnăvi), 2/43. — Din gr. *πάτος*, (arom. *pat*).

Pătă f. Floare roșie cu frunze rotunde; Com. T. P.

Pata-pat La fel. *La mardzini si pugudeaști si jundzim pata-pat* (la sfârșit se întâmplă să ieșim [cu socotelile la fel]. B. 10.

Pătăritsă f. Păteriță, toiag. *Sfiti Nicola cu barba albă și cu pătăritsă*, 158. — Din bg. *paterica*.

Pătăróe m. Rățoiu. Com. T. P. [Și: **pătoróe** m.]. — Din bg. *patarok*.

Pătăróg (Oșani). Un fel de fragi. *Pătárogu iasi primăvearăta* (fragii ies primăvara), Com. I. L., cf. c a p u ș n i t s . *Pătároğ - pidurets*, Com. T. P.

Pătătă f. Cartof. Com. I. L. — Din it. *patata*, (arom. *pătată*).

Pătbunés vb. IV. (despre aluat) Cresc. *Lutsolu si pătbuneaști* (aluatul crește), ALR. 3995. (La pâine) coaja pâinei se ridică, ib. 4005. [Și: **potbunés** vb. IV.]. — Din bg. *ptobuham*.

Pătéts m. v. *putets*.

Páti m. Nume de plantă.

Pătlidžani f. v. *pitlidžani*.

Pătóe v. *potoc*.

Pătoróe m. v. *pătăroc*.

Pătpălășcă f. v. *pătpălog*.

Pătpălóg m. Pitpălác. Com. C. I. [Diminutiv: **pătpălúșcă**, **pătpălășcă** f. id.]. — Din bg. *pădpădác* (>pitpălác) și *podpoločka*.

Pătpălúșcă f. v. *pătpălog*.

Pátru num. Patru. *Nunta cu patrul' ȳamiń*, 501. *Tots patrul'* (toți patru), 22/78. *Ān patru* n. loc. (Cupa), *Ān patru arbur* n. loc. (Huma). [C o m p u s: **pátrusprăts** **pásprăts** n. = patrusprezece; **patružqts** = patruzeci, cf. 6/21, 4, 9/77]. — Din lat. *quatt[u]or*, (arom. *patru*).

Pátrusprăts m. v. *patru*.

Pătșă f. Pacea. Com. I. L. — Din tc. *pača*.

Pătsătúrá f. v. *pătsos*.

Pătsăvitsă (di izmeni) f. Cracii izmenelor, ALR. 3307. — Din mbg. *pačavica*.

Pătsăvúrá f. Cărpă (murdară) de șters. Com. I. L. — Din tc. *pačavra*, (arom. *păčăvură*).

Pătsqri f. v. ²*pătsos*.

²**Pătsqs** vb. IV. Pat. *Șa pătsqj* (așa pății), 12/12. [Și: (mai rar) pat. Derivate: **pătsqri** f.; **pătsqt**, -ă adj. **pătsătúrá** f. = păteală, suferință. Com. G. D.]. — Din lat. *patio*, -ire, (arom. *pat*).

Pătsqt, -ă adj. v. *pat*.

Păturóe m. (Liumnița). Rățoi. Com. P. M. — Din bg. *patarok*, id.

Păuă f. Preț. *I-ai ded păuă bună la cal* (îi dădui preț bun pentru cal), ALR. 1585.

Păún m. Păun. Com. T. P. — Din lat. *pavo*, -onem, (arom. *păun*).

Păvudés vb. IV. Butășesc via, oduc dela un loc la altul pe unde a pierit. ALR. 1713. — Din mbg. *povodja*.

Păzări f. Târguială, tocmeală. *Dar* (s. *fac*) *păzari* (mă tocmesc, mă învoiesc). *Noj cum vëm dărăt păzare* (noi cum ne învoiesem), 15/6. *Să dărqm păzari*, 13/6. *Cu păzarea* = pe tocmite, 16/41 cf. 523. [Derivate: **păzarisés** vb. IV. = mă tocmesc din preț; **păzarisire** f. = tocmire; **păzarisít**, -ă adj. = tocmít; **păzăriști** f. = târg, locul unde se ține târgul. *Vini la sparta păzăriști*, 524; **păzărđjiă** (tc. *pazarğy*) = târgoveț, cel care merge la târg]. — Din tc. *pazar*, (arom. *păzare*).

Păzărđjiă m.

Păzarisés vb. IV.

Păzarisiri f.

Păzarisít, -ă adj.

Păzăriști f.

v. *păzari*.

Păzés vb. IV. (rar) Păzesc, Com. I. G. — Din paleosl. *paziti*.

Peádică f. Piedecă. Com. I. L. — Din lat. *pēdica*, -am, (arom. *k'eadică*).

Peánă f. I. Pană. *Lă dideș peanili*, 6/66. *Al' tsi fronsi peana* 525. || 2¹. (La Oșani, unde cuvântul

«aripă» este necunoscut) Aripă. *Ună peană* (o aripă), 15/51. [La pl. art. *peanili* și *peșnili*. ALR. 4092, cf. *pirdù*, *drăpes*]. — Din lat. *pīnna*, -am, (arom. *peană*).

Peără f. Pară. *Peara sub per cadi*, 526. *Io multi peari măcaș*, 28/32. — Din lat. **pīra*, -am.

Peășteră f. v. *peăștiră*.

Peăști f. Pește. *Si dusi si catsă pești*, 2/28 cf. 3/13, 25/51; *pești-di-apu-dulsi* = păstrav. [Derivat: **piștâr** m. = pescar, (ornit.) pescărel. *Un piștar*, 1/13; **piștăreă** f. = dropie, ALR. 6203. **piștirqe** m. = pește mic, Com. I. L.]. — Din lat. *pīscis*, -em, (arom. *pescu*).

Peăștiră f. Peșteră. *Si scunsi ăn peăștiră*, Com. I. L. [Și: **peășteră** f., 9/19 cf. 6/19; **pișteră** f. — Din bg. *peștera*, (arom. *piștireauă*).

Peatic a. Petec. *La ănfășo pija ăn peatitsi* (l-a înfășat pruncul în petece), Com. I. L. [Derivat: **pitițșoănă** f. = velință mică ce se pune sub samarul calului cf. *tșul*]. Cf. alb. *petkë*, (arom. *peatică*).

Pejvitsă f. v. *pijuveati*.

Pelișpadișă Nume de persoană, 2/80.

Peltée m. adj. Peltic. Com. I. L. — Din tc. *peltek*.

Pelti f. Răcături. *Con li puș la firtură pitșoarili di bou, dimineastă rătseăști, s-fatsi ca ăgă nă și pelti*. ALR. 4082. Din tc. *pelte*, (arom. *piltee*).

Pepeľitsă N. loc. (Nănta).

Per m. Păr. *Fitșoru ca si pusi pri per și feși «cucu»*, 26/6. *Peara sub per cadi*, 526 cf. 22/32. [Diminutiv: **perțșoe** m. = perisor, Com. I. L. — Din lat. *pīrus*, -um, (arom. *per*, rar).

²**Per** m. Păr (din cap). *La cată ca peru 'n lapti* (se uită la el ca la dracul) 530. *Ca peru 'n rușnitsă* 529. [Diminutiv: **perțșie**, **pirțșie** m. = perisor. Com. G. D. Derivate: **pirós**, -osă adj. cu păr, păros id.; **pirușan** (tc.) m. = părul de pe frunte și de lângă urechi. Com. I. L.]. — Din lat. *pīlus*, -um, (arom. *per*).

³**Per** vb. IV. Pier, dispar, mor. *Un ascher piri*, 17/39. *Si la per tu* (să-l pieri tu), 12/40 cf. 20/79. *Si peară*, 13/40. *Aspra roși nu peari* (paraua calpă nu piere), 510. [Derivate: **periri** f. = pierire; **perit**, -ă adj. = pierit, ucis; **peritșuni** f. = descreșterea lunii, «con ăi după cântat cucoșii», ALR. 2456; **piritșuni**, **pirătșuni** f. *Si rudi pri pirătșuni* (s'a născut când descreștea luna). Com. I. L.]. — Din lat. *pēreo*, -ire, (arom. *k'er*).

Perd vb. III. Pierd. *Si pirdù* (se pierdu), 5/20. *Si pirdură*, 5/36. [Derivate: **peărdiri**, **pirdătșuni** f. = pierdere; **pierdút**, -ă adj. = pierdut. *Pierdut ra și si flo*, 22/73]. — Din lat. *pēdo*, -ere, (arom. *k'erdu*).

Pérdi f. Perdea. *Si punim perdi la pindžerts* (să punem perdele...), — Din tc. *perde*, (arom. *pirdee*).

Perghél m. v. *pirghel*.

Pérnitsă f. Pernă. *Cu pernitsa pri numir*, 10/XIII. — Din bg. *pernica*.

Perpără (în expresia) *Ca perpără-i*, se zice unuia care vorbește în continuu, 533.

Pertšic m. v. *per*.

Pétea m. Nume de persoană, cf. 359. — Din bg. *petka*.

Pétrov m. Sărbătoarea Sf. Petru, ALR. 2847. — Din bg. *Petrovden*.

Pétsi m. Numele boului care s'a născut vinerea. Cf. *luntși, martin, nerdži, zăran, șaban, dumii*. ALR. 5541.

Pétue N. loc. (Oșani).

Péză f. Bătaie de joc, răs. *Peza lumil'ă* (râsul lumii), 534, *Bat peză* (îmi bat joc). *Si băte peză*, 2/29. [Derivat: *putpizliv*, -ă (pot + peză + -liv) adj. = batjocoritor]. — Din gr. *παίζω*, (arom. *peză*).

Pic vb. I. Pic. *Al' picară două lacrim*, 6/74. *Sondzi nu pică* (sânge nu pica), 892 cf. 7/34, 35/51. [Derivat: *pieări* f.; *pieăt*, -ă adj.; *pieătură* f. = picătură, 12/94. *Ca picătura*, se zice despre un lucru drăguț; *pieă* f. = picătură. *Ună pică di tsea apa*, 34/51, (arom. *pic* (rar) și *k'ik*).

Pieă f. v. *pic*.

Pieăiēs vb. IV. Bag, vâr, înfig, împing. *Li picăiēs cu lostu*, 15/18, cf. 13. [Perf. simplu *picniĭ*, (bg.

piknah), *La picni*, 28/6 cf. 11/24, 23/8. Derivate: *pieări* f., *pie-nit*, -ă adj. = vîrit, împins. Compus (cu pref.): *năpieăiēs* (bg. *napikam*) = intru bine, mă vâr bine. *Si năpicăi an gwă*, (a intrat bine în gaură), 20/72. — Din mbg. *pikam*.

Pieări f. v. *picăiēs*.

Pieări f. v. *pic*.

Pieăsés vb. IV. Pricep, simt, înțeleg. *Mi picăsești* (mă simte), 8/80 cf. 11/10, 3/13, 21/72, 22/79. [Și: *piehisés* vb. cf. 11/50. Derivate: *pieăsiri* f. = pricepere, simțire; *pieăsît*, -ă adj. = priceput, simțit]. — Din gr. *ἀπεικάω*, (bg. *apikasvam*), (arom. *ak'icăsescu*).

Pieăsiri f.

Pieăsît, -ă adj. } v. *picăses*.

Pieăt a. Milă, (rar) păcat. *Al' ra picăti di fitșor* (îi era milă de băiat), 7/34 cf. 11/38. *Vecl'i picăts* păcate vechi, 536 cf. 539. [Plur. *picati* și *picăts*. Derivat: *pieătós*, -oasă adj. = (Oșani) milostiv. *Tsista uom aĭ mult picătós* (este foarte milostiv), Com. I. L. *pieătuiēs* vb. IV. = păcătuesc. *Nu mănancă lucru mărșit pri post că picătuiēs* Com. I. L.]. — Din lat. *peccatum*, (arom. *picat*, rar).

²**Pieăt**, -ă adj. v. *pic*.

Pieătór adj. *prun picător* cf. *prun*.

Pieătós, -oasă adj. } v. *picat*.
Pieătuiēs vb. IV. }

Pieătúră f. v. *pic*.
Piehisés vb. IV. v. *picăses*.
Piemés m. Must de struguri păstrat pentru timpul iernii. *Picmezu aî negru, ma dultsi-i*, 538. — Din tc. *pekmez*, (arom. *picmeze*).
Pienít, -ă adj. } v. *picăies*.
Pienîj vb. IV. }
Pieól m. Iad. *Ghijaşti cu pideapsă ca 'n picol* (trăieşte cu necazuri ca în iad), 348. — Din bg. *pekol*.
Picurăr m. Cioban, păstor, ALR. 5352. Cf. pastir. *Flară un picurăr*, 11/43. *Picurăru... scoasi uoîli*, 11/94 cf. 3/37, 46. [Derivate: **pieurăreăsă, pieurărcă** f. = păstorită]. — Din lat. *pecorarius*, -um, (arom. *picurar*).
Pieurărcă f. } v. *picurar*.
Pieurăreăsă f. }
Pideápsă f. v. *pidipses*.
Pidipsés vb. IV. (refl.) Mă muncesc, mă chinuesc, 549. [Derivate: **pidipsíri** f. = muncă, chin; **pidipsít, -ă** adj. = chinuit, muncit, **pideápsă** f. = chin, muncă. *Ghijaşti cu pideapsă ca 'n picol* (trăieşte cu chin, cu greutate...), 548]. — Din gr. *παιδεύω*, (aor. *ἐπαίδευσά*), (arom. *pidipsescu*).
Pidipsíri f. } v. *pidipses*.
Pidipsít, -ă adj. }
Piduel' ós, -oasă adj. v. *piducl'u*.
Piduel'u m. Păduche. *Tsel piducl'u aų băgară tru ună căzani*, 2/67 cf. 11/11, 9/16, 1/67, 550, *piducl'i-di-pri-poami* (purecele de

grădină). Com. C. I. [Derivat: **piduel' ós, -oasă** (lat. *peduc[ű]-lósus, -a, -um*) adj. = păduchios]. — Din lat. *peduc[ű]lus, -um*, (arom. *piducl'u*).

Piduréts m. v. *păduri*.

Pidurítsă f. (la războiu). Sforile care leagă iepete de fusceii itelor. Com. C. I. cf. de a m i. — Din lat. *pedulis, -e*. CDDE. 1375.

Pidutsél m. Păducel, degerătură, ALR. 1650. [Şi: **pidutsqł** m.]. — Din lat. **pedücellus, -um*.

Pidutsqł m. v. *pidutsel*.

Piıuveáti f. Lipitoare. *Că piıuveatsă si tşoni* (se ţine de cineva ca scaiul). 570. [Şi: **peıvıtsă, piıuveıtsă, piıuveátsă** f. *Ca di piıuveatsă biıut* = slab, prăpădit; (Oşani), **piıveáti** (pl. *piıveatsă*). *Aş pusi trei piıveatsă la pitşor*. Com. I. L. — Din bg. *pijavica*.

Piıuveátsă f.

Piıuveıtsă f.

Piıveáti m.

} v. *piıuveati*.

Pijă f. Prunc încă nebotezat. *Nu sam pijă*, 551. Din bg. *pişe*.

Pijjós vb. IV. Mi-e sete mare. *Pijjoı di apu* (con merc pi drum şi nu si află apu proapi), ALR. 2301 cf. 160. — Din bg. *žeşja*.

Pijutină f. Coajă, acoperişul gogoasei de mătase? *Pijutina rămõni curată*, B. 9. *Pijutina si piardi*, ib. Cf. arom. *peajă* «pielită subţire».

Pilă f. 1. Pilă, ALR. 6582. 2. Raspă, hraspă. Com. I. L. — Din ig. *pila*.

Pileál a. Pileaf. *Tsista pileaf* B. 7. *ancă cota tseari*, 19. — Din tc. *pilav*, (arom. *pileafe*).

Pilín (pl. *-ur*), a. Pelin. ALR. 1905. — Din bg. *pelin*.

Piliván m. Acrobat. *Si stigni ca vrin pilivan* (s'a îmbrăcat în haine lipite de corp ca un acrobat). Com. I. L. — Din tc. *pehlivan*.

Pilusés vb. IV. Pilesc cu pila. ALR. 6583, cf. *pilă*.

Pimint a. Pământ. *Isq sub pimint un uom* (ieși de subt pământ) 3/79. *Si si șătăiască pri pimint*, 4/62 cf. 8/66, 558. *Pimintu*, 554, 552, 556, 826. [Și: *pămint* a.]. — Din lat. **paumentum*, (*pavimentum*), arom. *pimintu*, rar.

Pin m. Pin cf. *t i s ă*. *Pinuli, pînuli*, 1/75, ib. — Din lat. *pinus*, *-um*, (arom. *k'in*).

Pindžăreă f. v. *pindžercă*.

Pindžereă f. Fereastră. *Pru-tsápø din pindžercă*, 13/43. [Și: *pindžăreă* f. 15/73]. — Din tc. *pendžere* și suf. *-că*.

Pintșăuitsă f. v. *upintșonits*.

Pintșqs vb. IV. O iau la fugă, o șterg, dispar. *Nu l-am privizut di ca l-u pintșq ualtăr* (nu l-am mai văzut de când a dispărut alaltăieri), Com. I. L.

Pîpcă (pl. *-chi*), f. Pistruiu. *Ari pipchi pristi ubraz*, ALR. 57. Vărsat ib. 1644. — Din bg. *pipka*.

Pîpelnie m. Locul unde se strânge cenușa. Com. I. L. — Din bg. *pepelnik*.

Pîpér m. Piper. *Pîper ân uocl'i nu-l' dau*, 559. *Pîper s-feasi* (s'a supărat foc), 560, cf. 561. [D e r i v a t: *pîpêreă* f. = ardeiu. *Pîpercă ardoasă-i* (este iute și nervos), 562 cf. 653]. — Din bg. *pîper*, *pîperka*, (arom. *pîperkă*).

Pîpêreă f. v. *pîper*.

Pîperúgă f. v. *pîpirugă*.

Pîpiliga Cuvânt neînțeleș dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Pîpirieă f. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P.

Pîpirigă f. v. *pîpirugă*.

Pîpirúgă f. Fluture. *Amă ca pîpirugă* (merge încet), 564. *Pîpirugă-albă* (Liumnița) fluture alb, albilită; *pîpirugă-roși* f. fluture de primăvară, fluture roșiu. Com. P. M. Și: (prin schimbare de sufix) *pîpirigă* f.]. — Din bg. *peperuga*.

Pîpoún (pl. *-poańă*) a. Pepene galben. — Din gr. *πεπόνι*.

Pîrătșúni f. v. *șper*.

Pîrdătșúni f. v. *perd*.

Pîrdù m. Fulg. *Al' drăpes pejnili ili pîrduu* (ii smulg penele sau fulgii), ALR. 5695. *L'icșor că un pîrdù* (ușor ca un fulg). Com. I. L. — Din bg. *perduh*.

Pîrghêl (La dogărie) Compas. [Și: *perghêl* m.]. Com. I. L. — Din tc. *perghel*.

Pîrghîiă f. Văl. *Pîrghîiă galbină* (turcoaică), cf. *c ă d o n ă*, ALR. 2911. — Din mbg. *pergija*.

Pîrîri f. v. *șper*.

²Piriri f. v. *apir*.

Pirít, -ă adj. v. ³*per*.

²Pirít, -ă adj. v. *apir*.

Piritšúni f. v. ³*per*.

Piríz a. Post, ajun. *Tșoni piriz di alba* = nu bea rachiu, 6. — Din tc. *perhiz*.

Piroásă N. loc. (Oșani).

Pirós, -oasă adj. } v. ²*per*.

Pirtšic m. }

Piruligă f. Scoică. Com. T. P.

Pirunigă f. Numele unei plante cu frunzele mari și foarte cărnoase. Este de două feluri: una care face flori aibe și alta, albastre. Com. I. L. | *Piruniz albi, galbini verdzi* = crin, Com. I. L. — Din bg. *peruniga*.

Pirușán m. v. ²*per*.

Pirustijă f. Pirotie. *Lupăta, pirustița*, 1/20, cf. 8/77. — Din gr. *πυροστία*, (arom. *pirustie*).

Pirváz a. Pervaz. Com. I. L. — Din tc. *pervaz*.

Pis... pis... se strigă pisicii, ALR 6053.

Piș vb. I. Piș, (refl.) mă piș. *Añ tsi pișăđ*, 8/71. *S- pișo di bucuril' ă*, 566 cf. 565. [D e r i v a t e: pișári f., pișát, -ă adj. = pișat; pișát, a. = pișat]. — Din lat. **pissio, -are*, (arom. *k'iș*).

Pisă f. (Țárnareca), Piscă, Com. N. T. — Derivat din *pis!*

Pisăjés vb. IV. Scriu. *Voį si pi-săjés*, 2/68. *Tsi pișăjaști*, 12/15, 5, 6/55, 7/67. *Pisăjă ăň frunză*, 706. *Șa-l' fu pișăită*, 567. [D e r i

v a t e: pișáiri f. = scriere; pi-săit, -ă adj. = scris, ursit; pișăitúrá f. = scris, ursită, destin; pișmă (bg. *pismo*) f. = scrisoare, inscripție]. — Din aor. bg. *pisah (piša)*.

Pisáiri f.

Pisăit, -ă adj. } v. *pișăjés*.

Pisăitúrá f. }

Pișári f.

Pișát, -ă } v. *piș*.

Pișát a. }

Pișe vb. I. Pișe, ciupesc. *Acu l'a pișcom vlăstaril' di la vrôu di veįts, tsea frunză-i maį tiniră*, B. 6.

[D e r i v a t: pișeári f. = pișcare. *Tseastă pișcari fatsi ca veįtsli di dijos si si lundzească maį curon*, ib.; pișeát, -ă adj.]. — Din lat. **piccico, -are*, Cf. *spitșcat*.

Piscă f. Fluier. *Sfireaști cu pisca* (fluieră cu fluierul), Com. I. L. Tubul în care se pune fitilul dela « potșu di gaz » id. — Din bg. *piska*.

Pișeári f.

Pișeát, -ă adj. } v. *pișc*.

Pișehés a. Dar, bacșiș. Com. I. L. — Din tc. *peškeș*, (arom. *pișk' eșe*).

Pișehiúl a. Ciucurele dela fes. — Din tc. *pișkjul*, (arom. *pișk'ule*).

Pișim adv. Mai întâi, întâi. *Mai bun păzari pișim*, (mai bine mai întâi învoială), 121 cf. 7/11, 2/63. — Din tc. *pešin*.

Pișmă f. v. *pișăjés*.

Pișmán (in expresia) *mi fac pișman* (mă căiesc). *Cari si facă pișman* (care se va căi), 2/8 cf.

3/78. [Derivat: pișmândisés vb. IV. = mă căiesc. *Mă cari... si pișmândisească* (însă cine se va căi), 2/8 cf. 14/6; pișmândisiri f. = pișman, căință; pișmandisít, -ă adj. = căit]. — Din tc. *pișman*.

Pișmândisés vb.

Pișmândisiri f.

Pișmândisít, -ă adj.

} v. *pișman*.

Pisóe a. Nisip. *La pusi pri di-supra pisoc*, 4/17 cf. 9/70. [Derivat: pisuelif adj. = loc nisipos, ALR. 5063]. — Din mbg. *pěsok*.

Piștár m.

Piștáreă f.

Pișteră f. v. *peăștiri*.

} v. *peăști*.

Piștimál a. Peștiman. *Cumpăro un piștimal*. Com. I. L. — Din tc. *peštimal*, (arom. *piștimale*).

Piștiróe m. v. *peăști*.

Piștól m. Pistol. *Piștoru la vindú piștolu*, 2/10 cf. *18. [Diminutiv: piștolăe m. Com. G. D.]. — Din bg. *pištol*.

Piștolăe m. v. *piștol*.

Pisuelif adj. v. *pisoc*.

Pită f. Plăcintă cf. plătșintă. *Pită de ghiesp* (fagure). *Fló ună pită di ghiesp căzută din zid*, 22/4, (arom. *pită*).

Pita m. Nume de persoană, cf. 2/XII.

Pitáculuj Nume de fântână, (Oșani).

Pititșoánă f. v. *peatic*.

Pitlidžáni f. Pătlăgea. *Pitlidža-*

nili drujdeal'ă si facă. [Și: (Țárnareca) *pătlidžáni* f.]. — Din tc. *patlidžan*, (arom. *pătligane*).

Pitlitsă f. Nasture. Com. T. P. — Din bg. *petlica*.

Pitrée vb. (arom. în Țárnareca) Trimet.

Pitrófe adj. (numai în) *mer pitrofc* (măr care se coace pe la Sf. Petru), cf. mer. — Din bg. *petrofk*.

Píturu prep. v. *tru*.

Píturup m. Clopotar, ALR. 2735. Epitrop. Com. I. L. — Din gr. *ἐπίτροπος*.

Pitș m. (Oșani), Știulete cu grăunțe, tulean, cocian, ALR. 903, 5137, 5144 cf. tșuc. *Pitș an lapti* (știulete cu boabele ne-coapte încă). Com. I. L.

Pitșălóvnic, -ă adj. v. *pitșiles*.

Pitșărúș a. v. *pitșor*.

Pitșávrá f. Șomoiag, pământuf, ALR. 4.000, cf. pătșávură.

Pitșilés vb. IV. Lucrez câte puțin, mă găsesc în treabă, mă străduesc, mă căznesc. Com. I. L. [Derivat: pitșălóvnic, -ă adj. = muncitor, care se străduiește. *Ūomu pitșalóvnic nu moari di pomi*, 546]. — Din bg. *pečelja*.

Pitșír

Pitșírúș } a. v. *pitșor*.

Pitșór a. Picior. *Au zăcătsà lupu di pitșor*, 22/72 cf. 827, cf. 544, 543, cf. 541. *Pitșoru lupulu* (nume de plantă), Com. T. P. [Și: pitșír, (Țárnareca) tșitșór, tșutșór a. *Al*

arsi tšutšorlu, 38/65. Diminutive: *pitšărûş* *pitšurûş*, *pitširûş*, *tšitšurûş* a. «*Tšitšuruş* *pitšuruş*» *şi ca trăgni...*, 8/30, 22/72, 9/13. Prescurtat: *tšor* a. (plur. *tšoari*), cf. 17/43]. — Din lat. **peciólus*, -um, (arom. *čičor*).

Pitşoş vb. IV. Frig, ard. *Pitşaşti* *soarili*, B. 7. *Mi pitşoş* *soarli* (m'a ars soarele), 18/85. — Din bg. *peča*.

Pitşurûş m. v. *pitşor*.

Pitulă Joc cepilăresc, în special la fete. || Una din cele trei pietre cu care se joacă fetele la acest joc. Com. I. L. Derivat din *pitula*?

Pitulitsă f. Tigăiță, gogoş. *Al' dus-au pitulitsi* 6/61. *Un misur di pitulitsă* (o strachină de gogoşi), Com. I. L. — Din bg. *pitulica*.

Pitum, -ă adj. Bland. *Ai pitum* *ca un Ńel*. Com. I. L. [Derivat: *ampitumés* vb. IV. = îmblânzesc, domesticesc]. — Din bg. *pitom*.

PiŃ, piŃ! (despre pui când puiesc). [Derivat: *piŃcărés* vb. IV. = puiesc].

PiŃcărése vb. IV. v. *piu*, *piu*.

Pizmă f. v. *pizmes*.

Pizmés vb. IV. Pizmuesc. *Toată lumea la pizmeă*. Com. I. L. [Derivat: *pizmă* f.]. — Din bg. *pizmja*.

Plăcă f. Soiu de porumb: *gărnişor mari ca dinŃi di cal cari si puni la vadă* (adică sub apă), ALR. 5124, cf. scroznică.

²*Plăcă* f. Un fel de joc. *Cu bañ si joacă placa*. Com. I. L. — Din gr. *πλάκα*?

Plămin a. Flacăra. *Fătseă un plamin* *vinăt*, 8/40 cf. 250, 572. — Din bg. *plamen*.

Plăngu vb. III. v. *plong*.

Plănişcă f. Numele unui fruct din pădure. — Din bg. *planuška*.

Plănuşcă f. v. *pălmuşcă*.

Plăntări f.

Plăntăt, -ă adj. } v. *plăntu*.

Plăntu vb. I. (Ţârnareca) Implânt, bat (un cuiu). *Plăntă la zid cărfii*, (bătu... cuie) 12/68 cf. 27/68. [Derivate: *plăntări* f., *plăntăt*, -ă adj.]. — Din lat. *planto*, -are, (arom. *mplântu*).

Plas m. Bucată de lână scărmanată, Com. T. P. — Din bg. *plasa*.

Plăscătés vb. IV. refl. Mă ciocnesc. Com. T. P. [Şi: *pluscutés* vb. IV.].

Plaşquă f. Momâie de grâu. ALR. 5186. — Din bg. *plaşa*.

Plăstés vb. IV. v. *plasti*.

Plăsti f. Fulgi de zăpadă, ALR. 2441, *Plasti di neaŃu*, ib. [Derivat: *plăstés* vb. IV. = aşez ceva în pături una peste alta (bg. *plastja*)]. — Din bg. *plast*.

Plătân m. Platan. În Nânta este şi o piaţă cu acest nume. — Din gr. *πλάτανος*.

Plătés vb. IV. Plătesc. *Aş li plăti toati*, 574. [Derivate: *plătiri* f. = plătire; *plătít*, -ă adj. = plătit, achitat, Compus (cu pref.): *duplătés* (du + plătes, bg. *doplaştam*) vb. IV. = plătesc peste

tot, termin de plată. Com. T. P.]. — Din paleosl. *platiti*, (arom. *plătescu*).

Plătiri f. }
Plătît, -ă adj. } v. *plătes*.

Plătîtsă f. Fel de grâu galben cu spicul negricios, (ALR. 5182); grâu măşcat, (ib. 5183).

²Plătîtsă f. Fel de peşte, Com. T. P. — Din bg. *platica*.

Plătsîntă f. Plăcintă. Iată plăcintele cele mai obişnuite: *ticuş* (*lăptucă*), *ticfincă* (plăcintă cu dovleac), *urzinic* (plăcintă cu urzici). — Din lat. *placenta*, -am, (arom. *plătsîntă*).

Plaz a. (La plug), Cormana. Com. I. L.

Pleamnătsă f. Grajd, şură. *Antrats ăn pleamnătsă*, 10/82. — Din sl. *plěvnica*.

Pleân a. Jaf. *Plean si facă* (vor face jaf), 575. [Derivat: *plinés* vb. IV. = jefuesc, fur. *La pliniră* = îl jefuiră, 575]. — Din bg. *plěn*.

Pleává f. Pleavă. *Au vinturq pleava din gron* (au vânturat pleava din grâu). Com. I. L. — Din bg. *plěva*.

Plee vb. Aplec, plec, înclin, (refl.) mă aplec. *Iel si plicq ŝi suflo*, 11/32 cf. 7/77. | Plec, mă duc (numai în expresia) *l'-u plicq* (a plecat, a şters-o, a spălat putina), 576. | Dau copilului să sugă. [Derivate: *plieári* f., *plieát*, -ă adj. = aplecat; *plieătoári*

(dela plec <*aplico*, -are) f. = femeie care alăptează un copil; oaia care dă mielului să sugă. Com. I. L.; *plieátşcă* f. = plicăt ari. *Tseastă mul'ari ăi ancă plicatşcă* id. C o m p u s (cu pref.): *zăplée* (ză + plec) vb. I. = aplec puţin. *Nu ştiş cum mi zăplieai ăn jos* (mă aplecai puţin în jos), 8/72; *ănpłée* (ăn + plec) vb. I. = mă plec. — Din lat. *plico*, -are (arom. *aplec*).

Plěşni-bára epitet ce se dă oamenilor care, când umblă, nu se uită unde calcă, 577. [Se zice şi: *gazi-bara*].

Plieaşcă f. Flămânzare la vite. ALR. 1085.

Plieát, -ă adj. }
Plieătoári f. } v. plec.
Plieátşcă f. }

Plinés vb. IV. v. *plean*.

Pljşsnés vb. IV. Crăp, ALR. 1086. — Din bg. *plesnuvam*.

Pljştés vb. IV. Turtesc. Com. V. J. *Con dutsim frunză... si cătom si nu u pljştim* (să nu o turtim), B. 7. *Si ampl'ă di prah, si pljşteasti*, ib. 10. [Derivate: *pljştît*, -ă adj. = turtit; *pljştîri* f. = turtire]. — Din bg. *plěštja*.

Plítcă f. Vad, trecătoare prin apă, ALR. 810. Cf. *ghitşit*. — Din bg. *plítko*.

Plítneă f. v. *ămpłites*.

Pljşsevitsă f. Băsică. Cf. *prişti*, ALR. 4064. — Din bg. *pljuskavica*.

Plîusnitsă f. Palmă, lovitură cu palma. ALR. 2172. *Al' dau ună plîusnitsă*, ib. 2173 cf. 2174. Cf. palma. — Din bg. *pljusnica*.

Plivăies vb. IV. Plutesc, înot *Plivăi, plivăi până con puătù*, (înnotă, înnotă cât putù), 7/73. [Derivat: *plivăiri* f. = plutire, înot]. — Din bg. *plivam*.

Ploajă f. Ploaie. *Ra ud di plojă* 3/85 cf. 11/28, 4/33, 10/64. *Mearzi ploajă* cf. merg. — Din lat. **ploja*, (*pluvia*), (arom. *ploaie*).

Ploásna N. de râuleț, (Nânta).

Ploátșă f. Placă de ardezie, de piatră. *Ună mari pluatșă*, 4/77. *Ploatșă-di-cal* (potcoavă). *Aș flo ună plotșă di cal*, 2/26. [Plur. *plotș* = cele două plăci mari care se poartă la cingătoare, Com. T. P. Și: *plotșă, pluátșă* f.]. — Din bg. *ploča*, (arom. *ploacă*).

Plod a. Fruct, rod. || (Fig.). Progenitură, fiu. *Tot plodu la ampîratu la ștită la poartă* (toți fiii împăratului îl așteptau la poartă), Com. I. L. — Din bg. *plod*.

Plông vb. III. v. *plông*.

Plông vb. III. Plâng. *Cot putea plânzeă*, 15/94. *Plôngzim*, 18/33 cf. 3/22, 22/39. *Aș plôngsi laptili mumă-sai* (a trecut prin multe suferințe). 573. [Și: (Liumnița) *plông* vb. III, 9/73, etc. (Țârna-reca), *plângu* vb. III. Derivate: *plôngziri* (*plôngziri*), *plôngs*, -ă (*plôngs*, -ă) adj. = plângs. C o m p u s (cu

pref.): *zăplông* (ză + *plông*) vb. III. = încep să plâng, fac pe cineva să plângă. *Măma să-n-mi zăplôngă*, 3/1. *răsplông* (ras + *plông*, de pe bg. *razplakvamt* = fac pe cineva să plângă) cf. 629. — Din lat. *plango*, -ere, (arom. *plîngu*).

Plotș (pl.)

Plotșă

Pluátșă

f. v. *pluatșă*.

Plug m. Plug, ALR. 5001, cf. *laritsă*. (Despre părțile plugului cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51).

Pl'uscătș m. Pușcociu, Com. C. I. — Din bg. *pljockač*.

Pl'uscătșă f. Lovitură cu palma mâinii, cf. *plîusnitsă Cătsară si-l'-tsi fălească cu niști pl'uscătșă*, 7/52 cf. 8/52. — Din bg. *plěskač*.

Pluseutés vb. IV. v. *plăscătes*.

Pl'usnés vb. IV. (refl.) Mă azvârl la ceva, mă trântesc. *Cal' il' si pl'usnira lă burărea* (caii se azvârliră la luptă), 13/80. — Din mbg. *plasnuvam*.

Pl'usnés vb. IV. Pleznesc. *Si pl'usneș și nu-ts-la dau* (să pleznești și nu ți-l dau). Com. I. L. — Din paleosl. *plesnoiti*.

Poă Praful subțire ce se depune, la moară, în toate părțile, p o s p o i u, Com. H. I.

Poală f. Poală. *Ats-tsi cătsș di poala di sucardi* (s'a lipit de tine), 580. — Din paleosl. *poła*, (arom. *poală*).

Poărcă f. v. *porc*.

Poartă f. Poartă. *Pusi un buturnic la poartă*, 26/32 cf. 11/15, 12/43, N. loc. (Nânta). [Plur. *ports*, cf. 9/47. Diminutive: *purțitsă*, *portitșcă*, *purțitșcă*, f. ALR. 3841 = *portitșă*, Com. G. D.]. — Din lat. *pōrta*, -am, (arom. *poartă*).

Pod a. (La moară). 1°. Podul morii. Lada s. hambarașul în care curge făina. Com. C. I. *Podu-dizmeșni* = turul izmenelor, ALR. 3308. — Din bg. *pod*.

Podmișnie m. Podoabă femeiască care se poartă pe umăr. [Și: *podmișnie* m.]. — Din bg. *podmișnik*.

Podnitsă f. Tavă de pământ pentru coacerea pâinii. *Ūa-i și podnitsa și tsōstu* (aici este și tava și capacul), 584. *Ān podnitsă l'-ăi* (pentru: εa) *uocl'il'*, 583 cf. 11/32, 454, *62. [Derivat: *podnitsăreă* f. 607]. — Din bg. *podnica*.

Podol' Partea de mai jos (?) *Frunza [di tsărnitș] di la podol' nu-i cōta hrănitōari, că-i tăvălită di tsară*, B. 6. *Frunză minută di la podol'*, ib. *Veștīli minuti di la podol'*, ib., cf. 9. — Din bg. *podolu*.

Podupășnitsă f. = cuscun. — Din mbg. *podopașnica*.

Podvărzi (La plug) Sforile dela jegli. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 51).

Pogon a. Pogon. [Și: *pugón* a.]. — Din paleosl. *pogonŭ*.

Pōja adv. (Țărnareca) Apoi, după aceea. *Si ti avets... șu pōja ts-ău vindu* (să te învăț și apoi o vând),

21/65. *Pōja tse vrets fatsits-ŭi* (după aceea faceți-mi ce-ți vroi), 35/65. [Și: *năpōi* adv. = înapoi, îndărăt; *năpuăi* adv. *Si turnō năpuăi*, 7/77; *dinăpōi*, *dănăpōi* adv. = la urmă, în urmă. 121. || Îndărăt, la spate, 429, 15/43. || Adj. ultim, din urmă. *Ca vini la dina-pōja ūară, al' zisi* (venind la ultima oră, îi zise), 10/81. (Substantivat) **dinăpōiu** m. art. = îndărătul, șezutul, cf. 196. Derivat: **năpōiēs** vb. IV. = (mă) înapoiez]. — Din lat. *ad-pōst*, (arom. *apoja*).

Pōjāmp m. Caisă, ALR. 6069.

Pōimōjini

Pōimōjinista

Pōimōni

Pōimōntiza adv. v. *mojini*.

Pōindză f. v. *podnitsă*.

Pōjip m. v. *popă*.

Pōjār m. v. *pujar*.

Pōlitsă N. loc. (Lugunța).

Pom (pl. *pom*, *poami*) m. Pom. *Sub tsela pomu veă doj ūaminŭ*, 7/6. Derivat: **pomēt**, **pumēt** (<lat. *pometum*), a. (colectiv). *Tse pomet vets ān gărdină*, Com. G. D. — Din lat. *pōmum*, (arom. *pom*).

Pomēt a. v. *pom*.

Pōni m. Nume de persoană. *Ș-la pirdŭ Poni chjŭstecu*, I/XII.

Pōntitsi N. loc. (Oșani).

Pōnză f. Pânză. *Pōnză virgată*, 153. [Și (Țărnareca): **pândză** f. *Un arșin di pândză*, 7/66. — Din lat. **pandia*, -am, (arom. *pîndză*).

Pop m. v. *popă*.

Pópă m. Popă, preot. *Vicăiră popil', la cântară* (chemară pe preoți) 28/18 cf. 26/6. *Menca lu pop Mance*, 3/XVI. [Și: **poip** (numai în Cupa) Com. N. P.; **pop** m. D e r i v a t: **pupădjiă** (bg. *popadija*) f. = preoteasă; **pupădjiică** f. = stiglete; **pupés**, -easă adj. = preoțesc. **upupés** (u + pupes) vb. IV. = preoțesc. — Din bg. *pop*.

Pópăl'ă N. loc. (Nânta) cf. p o p ă.

Pore m. Porc. *Cu portsil', 16/8. Porc-dif* (porc mistret). *Un porc dif*, 27/39 cf. *64, 587. [Și: (Țârnareca) **póreu** (pl. *portsă*) m.; (Nânta) **puéire puéire** m. D e r i v a t e: **pureár** m. = porcar, ALR. 5597, **poárcă** f. = scroafă. *Nu vizuș, bra milu, ... vrină poarcă drūmu. pureuvină* f. = carne de porc. Com. T. P.; **pureiril'ă**, **purcăiril'ă** f., **pureărlqe** a. = porcărie; **purtsăuă** f. = poarcă. D i m i n u t i v e: **purtsql**, **purtsilúș** m. Com. G. D. — Din lat. *pórcus*, -um, (arom. *porcu*).

Poreu m. v. *porc*.

Port vb. I. Port. *S-mi portsă... s-ti portu*, 18/72. [Și: (Liumnița) **puárt** vb. I. D e r i v a t e: **purtári** f., **purtát**, -ă adj. C o m p u s (cu pref.): **pripórt** (pri + port) vb. I. = duc în altă parte, Com. T. P. **zăpórt** (ză + port) vb. I. = port puțin, încep să port. *Zăpórtă-mi* (poartă-mă puțin), 7/30. *Să-ts li zăport stomnili*, 2/VIII. — Din lat. *porto*, -are, (arom. *portu*).

Portítșcă f. v. *poartă*.

Poséstrimă f. Fată nemăritată, surată, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I., 42, 45). — Din bg. *posestrima*.

Post a. Post. [D e r i v a t e: **pustés** vb. IV. = postesc, țin post. *Să pustits*, 2/9; **pustíri** f. = post; **strădăpóst** = miezii păresimilor, ALR. 607, (din bg. *sředopost* «a patra săptămână din postul mare»). — Din bg. *post*.

Póștă f. Poștă, ALR. 2584. [D e r i v a t: **poștadžójiă** m. = factor poștal, ib. 2586].

Pot vb. II. Pot. *Acu puáts* (dacă poți), 8/77, *poți să ijjă* (poate să fie), 13/15, 2/14, 3/56. *Pots curari*, 15/4. *Pots sfârșori*, 18/4. [Și: (Liumnița) **puát** vb. II., (mai rar), **păt** vb. II. *Iel nu pátu* cf. 7, 16/73. D e r i v a t e: **puteári** f. = putere; **putút**, -ă adj.; **niputeári** f. = neputință, boală. Com. C. I.]. — Din lat. **poteo*, -ēre, (arom. *pot*).

Potbeál m. Fel de buruiană.

Potbunés vb. v. *pătunes*.

Potéts v. *putets*.

Pótnă f. Maghie Com. T. P.

Pótprăg a. Cureaua care trece pe sub burta calului, Com. T. P. — Din bg. *podprăg*.

Potóe întrebunțat numai ca n. loc. [Și: **pătóe**, **putóe**]. — Din bg. *potok*.

Potrândză pl. Acele care servesc a lega plugul de gâtul boilor. Cf. p ă r v o Ț. Com. T. P.

Potș a. Ulcior. *Să-n leau...* un *potș di apu*, 10/94. *Poatșă dară*, 579. *Potș-di-gaz* (lampă), o p a i ț ă cf. c a n d i l' - d i - g a z. [Plur. *poatși și poatșă*; *putșăc* a. (dimin.)]. — Cf. alb. *potsh*, (arom. *poč*).

Potúr pl. Nădragi barbătești. [Și: *putúr*]. — Din tc. *potur*.

Póznic, -ă adj. Care nu se face la timp, la vreme. *Tseaști grăunți fac bubí mai poznitsi*, B. 5. [Substantivat: *póznică* f. = oaie care naște târziu, Com. T. P. — Din bg. *pozдно* «care nu e la vreme».

Póznică f. v. *poznic*.

Pr, **pr**, **pr**. Strigătul cu care se cheamă oile, (ALR. 5326), calul, (ib. 5525). Cf. trt, trt; tsicș, tsicș.

Pră a. v. *praŭ*.

²**Pră** prep. v. *pri*.

Prăcăjqs vb. v. *pricăjqs*.

Prag a. Prag. *Căzú ăn pragu di ușă*. Com. I. L. — Din bg. *prag*.

Prăjés vb. IV. Fac, fac farmece. *Jali cu tseali șarvetili prăjau*, 3/42. — Din bg. *pravja*.

Prăjqs vb. IV. Prăjesc. *Prăjqs un uou*. Com. I. L. — Din bg. *prăžiti*.

Prăli m. Măgăruș. Cf. *prol'*. *Prăli la trimeș, măgar a'n vini*, 925. — Din bg. *parle*.

Prămătiă f. v. *primătiă*.

Prăngă (pl. *pranghi*). f. Funie de legat. Com. T. P. — Din bg. *pranga*, id.

Prăpășenă f. (despre oaie) Cu brău alb (la oaia neagră), cu brău negru (la oaia albă). Com.

GH. T. [Și: *prupășeănă* f.]. — Din bg. *preopașena*.

Prășai (pl.) Mătreacă, Com. I. G. [Și: *prășel'*, *proșán* ALR. 13. *prușel'*]. — Din bg. *prășel*.

Prășeăjés vb. IV. Stropesc. *Fitșoril' si prășeăjés*. Com. I. L. [Și: *părseăjés* vb. ALR. 3787. *prăsnés* vb. = o iau la fugă (cf. mbg. *pársna da bega* = dădu fuga), *Ca prășniră, feastră «fu!*», 8/52. *Tucu prășniră* (au dat fuga); Compose (cu pref.): *amprășeăjés* (an + *prășeăjés*) vb. IV. = împrăștiu. Com. I. G.; *răsprășeăjés* (răs + *prășeăjés* s. bg. *razprășkam*) vb. IV. = stropesc în dreapta și în stânga; (Oșani) *sprășnés* vb. Com. I. L.; *apršnés* vb. IV: *prășnes Murăru ca si spărú...* *apršni sđ fugă* (o luă la fugă), 24/41. — Din bg. *prășkam*, id.

Prășeătș m. Copil, băiat care caută să scape de lucru. Com. GH. T.

Prășeótș m. Colibă. Com. T. P.

Prășel' v. *prășai*.

Prășés vb. IV. v. *párses*.

Prășlén m. Greutate ce se atărnă la capătul inferior al fusului, spre a-l ține drept în jos. (Cr. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 54). *Flară prășlenu*, 7/71 cf. 6/6, *65. — Din bg. *prëshlen*.

Prășnés vb. IV. v. *prășeăjés*.

Prășóji m. v. *prășól'*.

Prășól' m. Zeamă de varză; salămură. *Mănco piperchi ăn prășól'*

(a mâncat ardei murați), cf. t u t ș e s. Com. I. L. [Și: *prăsóji* m. ALR. 4098, *prisól* m.]. — Din bg. *prësól*.

Prășqs vb. IV. Prășesc. [D e r i v a t e: *prășqt* adj. și subst. a. = prășit, *prășqtul di prima*, ALR. 5130; *prășqri* = prășire; *prășqreă cu laritsa*, ib. 5131, 5132, cf. 4/55. — Din bg. *praša*.

Prășqri f. }
Prășqt, -ă adj. } v. *prășqs*.

Prăști f. Praștie. *Tăltșq un puł cu praștia* (ucise un pui cu praștia). Com. I. L. — Din bg. *prašta*.

Prăștilă f. (La cal) Scară de funie. *Tseaști prăștili sa di l'in*. Com. C. I. *Al' tsi ruptsiră prăștili la cal*, id. — Din bg. *praștilo*.

Prătăsnes vb. IV. Apăș tare, cf. t i s n e s. *Cu pliusnitsa prătăsnes* (cu palma apăș) ALR. 2172. — Din bg. *pritis kam*, (aor. *pritis nah*).

Prătueală f. v. *purtucală*.

Prătš m. v. *părtš*.

Prătšeă f. Vargă, băț. *Ună prătšeă*, 8/31. *Tșești prătšchili...*, 20/18 cf. 14/24. [Și: *prătšeă* f., 15/24...]. — Din bg. *pračka*.

Prău a. Praf, pulbere. *Ișq prău mult*, 9/10, cf. [Și: *pra* a. *Pră și tșănușă di tini* (să nu se alegă nimic de tine), 598 cf. 7/41. D e r i v a t: *năprășqs* (bg. *naprašam*) = prăfuesc, umplu de praf. Com. I. L.]. — Din bg. *prah*.

Prăvéts m. Dunga părului, ALR.

9286. — Din bg. *pravec*.

Prăvitiîn f. Ospăț, dat de părinții fetei la o săptămână după nuntă. Com. I. L. — Din bg. *părviče*.

Prăvóji a. (Oșani). Piele care se pune la jug, lângă gâtul boilor. Com. I. L. cf. *părvoi*. [Și (în altă parte) *pruvoji* m.].

Praz m. Praz. *La mâncq prazu*, 24/6. — Din bg. *praz*.

Prăzărés vb. IV. Zăresc. *Îel prăzări un rșlan* (el zări un leu), 1/49. — Din bg. *prizirja*.

Prăecl'ă f. v. *păreacl'ă*.

Preapúe (în expresia) *măncqm preapuc* (măncăm dimineața la ora 7), ALR. 4051.

Preătšista f. Sărbătoarea Sf. Mihai și Gavril (8 Oct.). — Din bg. *prčista*.

Prenós a. Darurile cu care iese preotul la biserică. *Popa įasi cu prenosu*. ALR. 2761. — Din bg. *prinos*.

Prepílă f. (La moară). Fusul de fier pe care stă rezemată piatra morii. Com. T. P. — Din mbg. *prépilo*.

Prepleștit (în expresia): *đi prepleștit* (zăbelele în colțul gurii), ALR. 68.

Pri prep. 1°. Pre, pe, în. *Si pusi pri per* 26/6. *Pri tu* (pe la). *Pri tu rășcrășnitsă*, 41/65. *Pri tse* (pentru-că). *Pri tse įel tsirea s-ti mănâncđ* (pentru-că vroia să te mănânce), 10/36 cf. 6/78. | 2°. Pe la, la

Pri rutșoc (pe la prânz), 3/8. || 3°. La. *Aș dusiră pri pulătă* (se dușeră la palat), 13/19. [Și: pra prep.]. — Din lat. *per*, (arom. *pri*).

²*Pri* adv. Prea. *Ai deadi pri multă puteari* (ii dădu prea multă putere), 6/56. — Din paleosl. *prě*, (arom. *prea*).

Priállum vb. I. v. *aflu*.

Pribeáu vb. III. v. *beau*.

Pribidés vb. IV. v. *ubides*.

Priblijén s. a. Schimbare la față. *El la priblijen si dusi si duvească* (la schimbarea la față se duse ca să se spovedească), 1/57. — Din bg. *prěobraženie*.

Priead vb. II. v. *cad*.

Pričajqs vb. IV. Vorbesc, convorbesc, spun. *Con pricajau*, 11/50. *Si pricajasti* (se spune). *Pricajă*, 2/28. [Și: *prăčajqs* vb. IV. *Cătso si-l' prăčajăscă*, 10/73. *părcăjqs* vb. IV. 9/58. *Compus* (cu pref.): *zăpricajqs* (ză + *pricajqs*) = vorbesc, convorbesc. — Din bg. *prikazvam*.

Priéase vb. I. v. *casc*.

Prieat vb. I. v. *cat*.

Priéats vb. I. } v. *cats*.

Priéatsát, -ă adj. }

Priéazmă f. Basm, poveste. *Priéazmă aň știiam... pricazmă spuș*, 14/23 cf. 29/32. — Din mbg. *prikazna*.

Priehă f. Zestre, Com. P. M. — Din bg. *prikja*, (arom. *prică*).

Prielutșot, -ă adj. Cu membrele corpului țepene, înțepenit. Com.

T. P. — Part. verbului *priclutșos*, (bg. *prěključam*).

Pricoátsiri f. } v. *coc*.

Pricóe vb. }

Pricónt vb. I. v. *cónt*.

Pricópă f. v. *coapă*.

Pricópt, -ă adj. v. *coc*.

Pricós vb. III. v. *cos*.

Pricerúts vb. I. v. *crutsi*.

Pricufărés vb. *cufăres*.

Pricupsít, -ă adj. v. *pricuptses*.

Pricuptsés vb. IV. Mă *pricopsesc*.

Nu pots si pricopseș cu țor lucrur (n'ai să te *pricopsești* cu astfel de lucruri), Com. I. L. [Derivate: *pricuptsít*, -ă, *pricupsít*, -ă adj. = *procopsit*, bun. *Fitșor pricupsits* (copii *pricopsiți*), 773. *Iarbă mă-tșcată și pricuptsítă* (...mare și bună), 4/14]. — Din gr. *προκόπτω* (aor. *προκόποια*), (arom. *prucupsescu*).

Pricuptsít, -ă adj. v. *pricuptses*.

Pricúr vb. I. } v. *cur*.

Pricurát, -ă adj. }

Pridár vb. I. v. *dar*.

Pridári f. } v. *pridau*.

Pridát, -ă adj. }

Pridáu vb. I. Predau, trădez.

Di soră sam pridat, 27/40. [Derivate: *pridári* f. = *predare*; *pridát*, -ă adj. = *predat*]. — Din bg. *prědavam*, (arom. *pridau*).

Pridórm vb. v. *dorm*.

Pridúe vb. III. v. *duc*.

Pridún vb. v. *dun*.

Priés vb. v. *ies*.

Priéac vb. v. *fac*.

Prifălés vb. IV. v. *făles*.

Prifrig v. *frig*.

Prifrong vb. v. *frong*.

Prigătš m. Șorț, poală *Prigatš* di *cadifé* (șorț de cadifea), 10/XVI.

Prigófeă f. Văl roșiu, batistă roșie, întrebuintată la nuntă, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 47). — Din mbg. *prigofka* (dela *prigotvjam*).

Priărnédz vb. I. v. *ïarnă*.

Priătéleă f. v. *priătil*.

Priătîl m. Prieten. *Bunu priătîl la nivól'ă si cunoaști*, 589 cf. 591. [Și: (Nânta) **priătîl** m. cf. ALR. 4382; **priătîl** m. ib. 4384. **D e r i v a t**: **priătéleă** f. = prietenă (bg. *prijatelka*); **priătîlqe** a. = prietenie cf. *sutsluc*, 748]. — Din bg. *prijatel*.

Priătîlqe a. } v. *priătîl*.

Priătîl m. }

Prijălés vb. v. *jal'*.

Prijúng vb. v. *jung*.

Prijúr vb. I. v. *jur*.

Pril' m. Aprilie, ALR. 2410. *Pri pril' anvirdzos pomil'* (în Aprilie înverzesc pomii), Com. I. L., cf. *c u l u j e u*. — Din lat. **Aprilus*, -um.

Priljătnică adj. v. *priľjetnică*.

Priljėtnică adj. (Despre cereale) de primăvară. *Sicară priľjetnică (priľjatnică)*, ALR. 5189. *Uorz priľjetnic* ib. 5193; ib. 5193. [Și: **priľjătnică** adj.]. — Din bg. *lėto, lėtnik*.

Prima adv. Întâi, mai întâi. *Prima la antribat-au* (întâi l-a întrebat), 6/59. *Di prima* (mai în-

tâi), 30/51. *Maï di primă* (mai întâi, înainte de toate). *S-mi duc maï di primă la lov*, 4/94. *Prima-uară* (prima dată), 8/46. — Din lat. *primus*, -a, -um, (arom. *prima*, rar).

Primănăne }
Primăne } vb. v. *mănanc*.
Primăne }

Primărit vb. v. *mărit*.

Primătîjă f. Marfă. *Veă doj uamiŃ cu primătîjă* (erau doi oameni cu marfă). [Și: **prămătîjă** f. **D e r i v a t**: **primătăr, prămătăr** m. = neguțător. *Primătării si spēreară*, 9/71 cf. 9/6]. — Din gr. *πραγματεία*, (arom. *părmătie*).

Primăveără f. Primăvară. *Di dou primăver aï loș*. Com. I. L. [**D e r i v a t**: **primăvirés, -ească** adj. (rar, mai des «di primăveară»: *caș di primăveară*, ALR. 5448), **primăvuratec** (Huma); **prïumuvirés, -ească** adj.]. — Din lat. *primavēra*, (arom. *primuveară*).

Primăveări f. Vară bună, ALR. 481. — Din *prima* și *ver*. < lat. *verus*, -a, um.

Primăvér m. Văr bun, ALR. 480. Cf. *primăveari* și *ver*.

Primăvirés, -ească adj. v. *primăveară*.

Prînceă f. Cursă de prins păsări. *Ună Ńerlă cătsaï cu primcă*, cf. ALR. 1311. [Și: **prînceă** f.]. — Din bg. *primka*.

Primeajdă f. Primejdie. *Primeajda dă la cutsot scăpaï*, 187. — Din bg. *prěmezđje*.

Priminés Îmbrac, (refl.) mă îmbrac, ALR. 5776. *La primini, că ra ud* (... îl premeni, căci era ud), 19/31 cf. 3/9, 7/27, 38/40, 17/47. *Sa priminits* (sânt îmbrăcați...), *21. [Derivate: **priminiri** f. = îmbrăcare; **priminît, -ă** adj. = îmbrăcat. **Compus** (cu pref.): **dispriminés, dăspriminés** (dis, dăs + primines) = (mă) desbrac. *Si disprimini* (...se desbracă), 18/47. *La dispriminirea*, 20/31 cf. ALR. 3260; **ispriminés** (is + primines) vb. = mă îmbrac cu haine nouă, Com. C. I.; **dupriminés** (du + primines), vb. = isprăvesc de îmbrăcat. Com. GH. T.; **dăpriminés** vb. = isprăvesc de îmbrăcat. — Din paleosl. *prēmēniti*.

Priminiri f. } v. *primines*.
Priminît, -ă adj. }

Primistés vb. IV. Schimb ceva dintr'un loc în altul, cf. *nă mistes. Li ancälzom [bubili], li primistim maj zămulti or*, B. 11. [Derivate: **primistît, -ă** adj. = schimbat; **primistiri** f. = schimbare]. — Din bg. *prēmestjam*.

Primistiri f. } v. *primistes*.
Primistît, -ă adj. }

Primútșeu vb. I. v. *mutșcu*.

Prin prep. Prin. *Aș scoasi prin bādžă*, 12/55, cf. 13/3, etc. — Din lat. *per-in*, (arom. *pri*).

Prineă f. v. *primcă*.

Prind vb. III. Aprind. (refl.) mă aprind. *Tămăia tu ań prinsiş* (tămăia ta mi-o aprinseși), 12/71

cf. 38/65; 20/68, 594. [Derivate: **prindiri** f., **prins, -ă** adj. = aprins]. — Din lat. *ap-pre [h]endo, -ere*, (arom. *aprinđu*).

Prindiri f. v. *prind*.

Pringhjes vb. v. *anghijes*.

Prinpărtsqs vb. v. *ampărtsqs*.

Prinsór vb. I. v. *ansor*.

Printórn vb. v. *torn*.

Printru adv. v. *antru*.

Prinújb vb. v. *nujb*.

Pripășotă f. Nume de capră. Com. C. I.

Pripie Arșiță mare. Com. C. I. — Din bg. *pripek*.

Pripórt vb. I. v. *port*.

Pripúe vb. I. Preîntâmpin. *Usul' u cu cari putem s-li pripucom lușotiiși și să rănim bubi fără frică* (regula cu care putem să le preîntâmpinăm bolile și să hrănim viermi de mătase...), B. 13. — Derivat dela *pue* (= apuc), cu pref. *pri*.

Pripún vb. III. v. *pun*.

Priputrée vb. v. *trec*.

Prirudés vb. v. *rudes*.

Prisădés v. *sădes*.

Prisădnés vb. IV. Mă în nec. *Ań prisădnești*, ALR. 2155. — Din bg. *seđa*.

Priseălie vb. v. *ancalic*.

Priseróșnitsă f. Soldar (la ham), ALR. 5514. Din mbg. *prězkrășnica*.

Priseúrnie m. v. *păscurnic*.

Prislités vb. IV. v. *sfites*.

Prisirnitsa f. v. *sirnitsa*.

Prislăgăjés vb. v. *slăgăjés*.

Prismăenit, -ă adj. v. *smăcnes*.

Pristănés vb. IV. Mă iau după cineva, îmi bag mintea cu cineva. *După crielu lu fitșor pristăneș* (te iai după mintea copiilor, 616. — Din bg. *prěstavam*, (aor. *prěstanaħ*).

Pristau vb. I. v. *stay*.

Priștét vb. I. v. *ștet*.

Pristi prep. Peste. *Ai să-i turim apu pupurită pristi el*, 7/16, *Pristi nopti* (peste noapte), 23/8 cf. 7/55, 21/68. N. de loc.: *Pristi-Arey*, *Pristi-Grip*, (Huma).

Priști f. (pl.) Bășică. *Con mi ard, si fac priști*, ALR. 4064. Cf. *pljuscavitsă*.

Pristueurés vb. IV. v. *trăcules*.

Pritál' vb. v. *tal'*.

Pritórn vb. v. *torn*.

Prișăpeăjés vb. IV. v. *tșăpcăjés*.

Prișea N. loc. (Oșani).

Prișeap vb. I. Alunec, cad. *Prișcăpo di pri punti ăn vali* (alunecă de pe pod în râu), 10/20.

Priturnăt, -ă v. *torn*.

Pritútš m. Rășniță, Com. T. P.

Priubidés vb. v. *ubides*.

Prijumvirés, -easeă adv. v. *primăveară*.

Priună adv. Impreună, laolaltă. *Priună cu voș*, 1/56 cf. 15/15, 6/27, 36/65. [Și: (Țârnareca) *dipriună* adv. împreună. *Dipriună cu sor-sa*, 13/64].

Priúrdin vb. v. ²*urdin*.

Priuzqt, -ă adj. v. ³*ud*.

Privărtál'că f. (La războiu), 1'. Lopățică || 2'. Slobozitor. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53). [Și:

pruvărtál'că f.]. — Derivat din bg. *prévărtam*.

Privéd vb. } v. *ved*.

Priveđari f. }

Privin vb. v. *vin*.

Privlít Pleurezie, ALR. (arom. *plivrit*). — Din gr. *πλεωϋitus*.

Prizărés vb. IV, (refl.) Mă uit, privesc. *Să nu ti prizăreș* (să nu te uiți). *Fitșoru ară cătșo să si prizărească*. [Și: **priznés** vb. IV. (Țârnareca) mă uit prin ceva. *Prizneđ si vedz. Si priznească* (uită-te să vezi...), 28/68. Derivate: **prizqreă** f. (Oșani) = fereastră, crăpătură. *Cătă prin prizqrcă* (se uită prin fereastră), Com. I. L.]. — Din bg. *prizirati*.

Priznés vb. } v. *prizăres*.

Prizqreă f. }

Proăpi adv. Aproape. *Au vizú tupola proapi di cădeari* (îl văzu pleopul aproape când era să cadă), 19/64. [Și: **própi**, **proppi** adv. cf., 19/6 cf. 9/55, 6/24. Derivat: **próehju** vb. I. = ajung pe cineva; ajung aproape de el; apropiu pe cineva, îl primesc, (refl.) mă apropiu. *Lđgo, lđgo și la pruchjo yomu, ca vizú că la pruchjo* (alergă, alergă și se apropie de om, dacă văzu că-l ajunge), 9/35 cf. 46/40, (cu acest înțeles și intrans.). *Că pruchjă di casă* (când se apropie de casă), 20/16. *Si pruchjo* (se apropie), 12/7 cf. 12/51; **pruchjări** f. = apropiare]. — Din lat. *ad-prōpe*, (arom. *aproape*).

Proáspăt, -ă ad. Proaspăt. *Bu-bili aṽ arises frunza maṽ proaspătă*, B. 7. *Tsiṣta peṣt nu sa proaspăts*. Com. I. L. [Și: **proáspit**, -ă adj. Com. V. J.]. — Din gr. *πρόσφατος*, (arom. *proaspit*).

Proáspit, -ă adj. v. *proaspăt*.

Proátă (Țárnareca) *proata-ȳară* (întăia dată). Com. V. J. — Din gr. *πρωτα*, (arom. *protă*).

Próehju vb. v. *proapi*.

Próda N. loc. (Lugunța).

Proł m. Puiu demăgar. Cf. p r ă l i. [D e r i v a t: **proł áe** m. (dimin.)]. ALR. 5533. — Din bg. *părle*.

Prqmbuc m. Tivitură. ALR. 3305. Cf. 1750. Cf. p ă r u m b e s.

Pronditură f. Loc unde a săpat apa, ponor. ALR. 2491. — D e r i v a t din paleosl. *prōdŭ* (dacor. *prund*).

Própi adv. v. *proapi*.

Proșán s. v. *prășai*.

Proșiác m. } v. *pruses*.

Prósie

Prost adj. (Oșani) In picioare. *Șoꝛ, dosta stătuș prost* (șezi, destul ai stat în picioare), Com. I. L. *Meardzi prost și curdisit* (merge drept și svelt), ALR. 2278. [D e r i v a t: **ampróstu** vb. I. = pun drept, îndreptez. *Amproastă-la sacu că căzŭ* (îndreptează sacul, căci căzu). *Nu poati si la amproastă*, Com. T. P.; **amprustári** f. = îndreptare; **amprustát**, -ă adj. = îndreptat (arom. *amprustedzu*). — Din mbg. *prosto*.

Próur Numele unei mahalale în Nânta. *Prour-džamisi* = numele bisericii Sf. Maria, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Próuvă f. Zăpadă ușoară, care nu îngheață. ALR. 2440.

Pruăbidés vb. v. *ubides*.

Pruangréc vb. v. *angrec*.

Prubărdés vb. v. *pubărdes*.

Prubeáu vb. v. *beau*.

Pruceáse vb. v. *casc*.

Pruceqnt vb.

Pruceqntát, -ă adj. } v. *cont*.

Pruceúr vb.

Pruceurát, -ă adj. } v. *cur*.

Prudeápir vb. I. v. *deápir*.

Prudórm vb. v. *dorm*.

Prufác vb. v. *fac*.

Prufălít, -ă adj. v. *fáles*.

Pruffít m. v. *pruyroc*.

Prugălbinés vb.

Prugălbintri f. } v. *galbin*.

Prugălbinít, -ă adj.

Prumbés vb. IV. Tivesc, ALR. 1757. Cf. p ă r u m b e s.

Prumirusés vb. v. *miruses*.

Prun m. Prun. Feluri de pruni: *prun vinăt* (face prune vinete); *prun măgăres* (face prune mari și roșii); *prun picător* (face prune roșii și rotunde); *prun drisliv* (face prune mici de culoare galbenă sau roșie; se întrebuintează mai mult pentru rachiu); *prun caljanc*, *prun trăuc* etc. Com. G. D. [**prună** (<lat. *prūna*) f. = fructul prunului, prună; **prúnitșeă** f. (dimin.)]. — Din lat. *prūnum* (arom. *prun*).

Prună f. v. *prun*.

Prúnițcă f. v. *prună*.

Prupáse v. *pasc*.

Prupáșeână adj. v. *prăpășenă*.

Prupásúe a. Păscut. *Du-ti tu, frati, astăz la prupásuc*, 2/69. Cf. bg. *pastište*.

Pruputréc vb. III. v. *putrec*.

Prușél' v. *prășai*.

Prusés vb. IV. Cerșesc. *La tri-measi la prusirea (... l-a trimes la cerșit)*, 601. [Derivate: *prusiri* f. = cerșit; *prósie* și *próșiac* m. ALR. 451. (bg. *prosak*) = cerșetor 599. — Din bg. *prosjá*.

Prusités vb. v. *sfites*.

Prusiri f. v. *pruses*.

Pruștét vb. v. *ștet*.

Pruțs... pruțs Strigătul cu care se alungă calul. ALR. 5483.

Pruțsér vb. v. *tser*.

Pruțșop vb. v. *țșop*.

Pruțbidés vb. v. *ubides*.

Pruțóu vb. v. *uou*.

Pruúrlu vb. v. *urlu*.

Pruuróe m. (Oșani), Prooroc, profet. [In altă parte se zice și: *prufit* m. Com. I. L.]. — Din bg. *proorok*.

Pruvártal' cá f. v. *privártal' cá*.

Pruvéú vb.

Pruvideári f. } v. *ved*.

Pruvisés vb. v. *vises*.

Pruvóji m. v. *právoji*.

Pruvóm. vb. v. *vom*.

Pruvudés vb. IV. Conduc, însoțesc. *Au pruvudi* (o conduse). [Derivate: *pruvudiri* f. =

însoțire, conducere; *pruvudít*, -ă adj. = însoțit, condus]. — Din bg. *provoždám*, (aor. *provodih*).

Pruvudiri f.

Pruvudít, -ă adj. } v. *pruvudes*.

Pruvulés vb. IV. Găuresc. *Nu putú s-la pruvulească*. Com. I. L.

[Derivate: *pruvuliri* f. = găurire; *pruvulít*, -ă adj. = găurit, fig. fără fund, în spec. pentru cei care mănâncă mult se zice: *mănâncă ca vrin pruvulit* (mănâncă foarte mult). Com. I. L.]. — Din bg. *provaljam*, id.

Pruvuliri f.

Pruvulít, -ă adj. } v. *pruoules*.

Psălés vb. IV. Cânt la strană, *Tsints psalts psáleau ân bisearică* (cinci cântăreți cântau în bisearică), Com. C. I. [Derivate: *psáliri* f. = cântare la strană; *psalt* (gr. *ψάλτης*) m. = cântăreț de strană; *psáltir* m. = psaltire]. — Din gr. *ψάλλω*.

Psalt m. v. *psălés*.

Ptu! interj. Pfiu! 9/20.

Puärt vb. v. *port*.

Pubárdés vb. IV. Imbrobodesc. *Au flo mûmă-sa prubárditá* (află pe mamă-sa îmbrobodită), 8/91. [Și:

pápárdés vb. IV. Derivate: *pubárdiri* f. = îmbrobodire; *pubárdít*, -ă adj. = îmbrobodit. Și: *prubárdés* vb. IV. = mă îmbrobodesc din nou. *Curon si-u prubárdes*, 9/91; *prápádés* vb. ALR. 3285, — Din bg. *podbradja* (Weigand. *Jahresb.* XV, 168).

Pubărdiri f. }
 Pubărdít, -ă adj. } v. *pubărdes*.

Puc v. *prípuc*.

Pucăt vb. I. v. *cat*.

Pucłón a. Dar (la femeia le-
 huză). *Dus-ay pitulitsi și multi*
puclóani (au dus tigăițe și multe
 daruri), 6/61. [Și: păclón a. D e r i v a t :
 puelunés, păclunés vb. VI. = închin,
 mă închin. *Mi puclunes la Domnu*
(lui Dumnezeu). — Din bg. *poklon*.

Puelunés vb. v. *puclon*.

Puenés vb. IV. Crăp, pleznesc.
Pucni un flotuc (plezni un clăbuc),
 9/38. *Nu ieș castoñă di si pucneș*,
 603. [D e r i v a t e : pueníri f.,
 puenít, -ă adj.]. — Din bg. *pukam*,
 (aor. *puknah*).

Pueníri f. }
 Puenít, -ă adj. } v. *pucnes*.

Pucroávă f. v. *pucrov*.

Pucrów a. Învelitoare de lână,
 velință mai groasă. *Cu pucrówu*,
 20/43. [Și: păcrów a., (Țárnareca)
 păcroávă, pucroávă (prin metat.
 și) euproávă f. *Trazi cuproava*.
 13/68. *Trăgneă-u pucroava, no-ari*,
 13/68]. — Din bg. *pokrov*.

Pucunés vb. IV. v. *cănes*.

Pudădés vb. IV. Dăruesc, dau
 la săraci, Com. V. J. — Din bg.
podavam.

Pudardíc vb. I. v. *ardíc*.

Pudlóg m. Petec la opincă.
Pudlog di upincă (om de nimic),
Pudlog ań-tsi feasi rostu (mi s'a
 uscat gura de sete), 604. [Și:

pădlóg, ALR. 3343]. — Din bg.
podloga.

Pudmișcă f. Funie cu care se
 leagă sămarul de picioarele de
 dinainte ale calului (La Oșani),
 m a t ș c h i. Com. I. L.—Din bg.
podmiška.

Pudmișnie m. v. *podmișnic*.

Pudmistés vb. IV. Deretec, cf.
 n ă m i s t e s. *Mul'area pudmi-*
steaști lucrăli prin casă, ALR.
 3813. — Din mbg. *podmestjam*.

Pudnițșăreă f. v. *podnitsă*.

Pudnoășcă f. (La războiu) Iepe.
 Com. C. I. — Din bg. *pod-*
noška.

Pudrămqñ vb. III. v. *rămqñ*.

Pudvéshi (pl.) Bete, calțavete,
 cf. b e a t i. Com. V. J. — Din
 bg. *podveski*.

Pueíre }
 Púere } m. v. *porc*.

Púfă Un fel de ciupercă care
 nu se mănâncă și care, când se
 coace, are un praf cafeniu înăuntru;
 acest praf se întrebunțează ca
 medicament la tăieturi. Com. I.
 L. — Din bg. *puh*.

Pugătșă f. (Țárnareca) Pogacie,
 pâine mai mare făcută în tepsie.
Ună gabanitsă șu ună pugătșă,
 4/68. || (La nuntă). Pâine mare
 presărată cu zahăr. Com. I. L. —
 Din bg. *pogača*, (arom. *pugače*).

Pugăzeái m. plur. (La nuntă)
 Tinerii cari aduc zestrea mireșii
 încărcată pe un cal încălecat de un
 fârtat, (cf. Capidan, *Meglenoro-*

mâni, I, 48). [Și : puguzeâj m.]. — Din bg. *poguzěj* (Pančev).

Pugón a. v. *pogon*.

Pugudés vb. IV. Nemeresc, cf. u g u d e s. *Iu mireà colo pugudeà* (unde țintea, acolo nemerea), 11/67 (Refl.) Mă nemeresc, se întâmplă. *Si pugudeaști* (se întâmplă), 2/88 cf. 23/8, 5/72. [D e r i v a t e : pugudiri f. = nimerire, pugudít, -ă adj. = nimerit]. — Din bg. *pogoždám*, (aor. *pogodih*).

Pugudiri f. } v. *pugudes*.
Pugudít, -ă adj. }

Puguzeâj m. v. *pugdzeaj*.

Pujángu m. (Țárnareca) Paianjen. [Și : pang a. *Cătsaj un pang*. Com. V. J.]. — Din bg. *pajak*, (arom. *pangu*).

Pujătă f. Grajd, staul [pl. *pujəts*], Com. T. P. — Din bg. *pojata*.

Puimés vb. IV. (refl.) Mă ivesc, mă arăt. *Tamam di el lăfeau și si puimi* (tocmai de el vorbeau și se ivi). Com. GH. T.

²**Puimés** vb. IV. Iau, apuc ceva. Com. T. P. — Din bg. *poemam*.

Puimóinista } adv. v. *mojni*.
Puimóntiza }

Puivés vb. IV. (refl.) Mă ivesc. *Si puives* (se arată), 2/66. *Si puivi ară prosicu* (din nou se ivi cerșetorul), Com. I. L. — Din bg. *pojavjamse*.

Pujăr m. Incendiu, foc. *S-feasi pujar, arsi jumitati di cătun*, ALR. 692. || Curătură unde s'a tăiat pădurea; ib. 956, cf. t ș ă n c o r. —

Din bg. *požar*.

Pul (pl. -ur) m. Marcă postală, ALR. 2587. — Din tc. *pul*, (arom. *pulje*).

Pul' m. Puiu, în gen. p a s ă r e. *Çontă pul'* (cântă pasărilor). *Să-ñ li cats pul'il*, 6/11. *Ancălzești âpu la pul'*, 13/11 cf. 1/32. | Nume de persoană. *Pul'u a lu popa*, 4/XVI, [Voc. *pul'uli* și *pul'*. *Iundi ti duts bra pul'*, 4/32. Plur. art. *pul'il* și *pul'*. D e r i v a t e : p ū l' e ă f. = puică. Nume de fetiță. *Ca çon ađ di pul'că șarotă*, 609; *pul'ehitsă* f. = puicuță, *11]. — Din lat. **pŭl-leus*, -um, (arom. *pul'u*).

Pul'ănă f. Poiană. *Ună pul'ană*, 22/32. *Scaosi uoži an ună pul'ănă*, 11/94. || Nume de localități: *Pul'ana-furuluj* (Huma), *Pul'ana-lungă*, ib., Com. T. P. *Pul'ana-bealăl'd*. *Pul'ana-cu-șinu* (Nânta). [D i m i n u t i v : pul'ănitșeă f., 6370]. — Din sl. *poljana*.

Pul'ănitșeă f. v. *pul'ană*.

Pulătă f. r^o. Palat, cf. c u n a c. *Sçondurli di la pulată*, 12/29 cf. 13/19. || 2. Un fel de tindă în catul întâiu sau al doilea. *Ari casă cu pulată*. Com. I. L. — Din bg. *polatá*.

Puláz m. O parte a morii. Com. G. D.; (fig. în expresia) *ari bun pulaz* s. *ari bun ur* (este cu noroc). 995.

Pulicár m. Degetul cel mare, p o l i c a r. Com. I. L. — Din lat. *pollicaris*, -e, (arom. *pulicar*).

Puliés vb. IV. Vărs apă ca să se spele cineva. [D e r i v a t e: **puliiri** f. = vărsare de apă pentru spălarea mâinilor, Com. G. D.]. — Din bg. *polivam*.

Pulișes vb. IV. Poleiesc, suflu. *Tas puliit cu furlină* (tas suflat în aur). [D e r i v a t: **puliit**, -ă adj. = poleit]. — Din mbg. *polijam*.

Puliiri vb. IV. v. *pulies*.

Puliit, -ă adj. v. *pulișes*.

Pulitsă f. Poliță, policioară, 13/48. *Pulitsă* n. loc. (Huma). — Din bg. *polica*.

Pulivnie m. (La nuntă) Urările ce se fac tinerei perechi din partea nuntașilor imediat după ce s'a sfârșit masa, atunci când mirele și mireasa fac mătăanii. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 48, 49). — Din mbg. *polivnik* (cf. bg. *polivo*).

Puliz m. Polițist. Com. I. L.

Pulm (pl. -mur) a. Pumn. *Un pulm di roșă dulțsi*, B. 12. *Al' deadi un pulm di lușnats* (și dădu un pumn de nuci), Com. I. L. [D e r i v a t: **pulmă** f. = mână plină, mănată. Com. C. I.]. — Din lat. *pūgnus*, -um, (arom. *pulmu*).

Pulmă f. v. *pulm*.

Puloe m. v. *pulog*.

Pulog m. Oul pus în cotețul de găini unde trebuie să ouă găinile. | Locul unde se clocesc ouăle, se nasc puii, p. ext. locul unde se ascunde vulpea. In general, ori ce bucată de pământ. Com. G. D. cf. p a l o g. *Ia-li foarfitsli*

mul'ari, pots să coseș un puloc, ili nu (... poți să cosești o bucată de pământ ori nu), 5/14. [Și: **puloe** m.]. Pentru etim. cf. p a l o g.

Pulumăreă f. v. *pălămarcă*.

Pulupés vb. IV. refl. Mă ascund ghemuindu-mă, mă pitulesc, mă pitesc. *Un ūom... bătù ună-ură di un șarpi pulupit sup ună roșă* (... ghemuit subt o piatră), 1/12. [D e r i v a t e: **pulupiri** f. = ghemuire; **pulupit**, -ă adj. = ghemuit. C o m p u s (cu pref.): **dispulupés**, dis + pulupes) vb. IV. = fac să nu mai fie ghemuit. *Ūomu la dis-pulupi șarpili* (omul îl urni din loc pe șarpe), 3/12. — Din mbg. *lupam*, (bg. *lupja*).

Pumeănă f. Pomelnic, parastas. *Al' feasiră ună pumeană*, Com. I. L. — Din paleosl. *pomēna*, (arom. *pumean*).

Pumét a. v. *pom*.

Pun vb. III. Pun. *Să pun*, 16/94. *Li pusi sub ia*, 10/81. *Añ puș*, 4/13. *Ari pus*, 4/27 cf. 13/15, 25/64. || (Refl.) Mă sui. *Si pusi fitșoru pri un fag* (se sui băiatul pe un fag). [Aor. pers. 3 plur. (Liumnița) *pusără*. *Si pusără pri gornits*, 7/71 cf. 7/77. D e r i v a t e: **púniri** f.; **pus**, -ă adj. = pus, suit. C o m p u s: (cu pref.) **pripún** vb. IV. (pri + pun) = mai pun. *Nu tribuăști si pripunim lantă frunză*, B. 5]. — Din lat. *pōno*, -ēre.

Púndziri f. v. *pung*.

Pung vb. III. Împung. **Derivat** **pûndziri** f. = împunsătură, junghiu. *Am pûndziri* (am junghiu-ri), ALR. 2205, 2206. — Din lat. *pûngo*, -*ere*.

Pûniri f. v. *pun*.

Pûnti f. Pod, punte. *Si stòm pri pûnti*, 8/52. N. loc. (Cupa). *Puntea-di-zadă*, n. loc. (Oșani). **Pûnti** numele unei mahalale în Nânta, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11). *Puntea-Popăl'ă* (ib. 23). — Din lat. *pons*, *põntem*, (arom. *punte*).

Pupărdés vb. IV. v. *pubărdes*.

Pupărdîcă f. v. *popă*.

Pupărés vb. IV. Opăresc. *La li pupări gușil' [la pul']* (le opări...), 13/11. [Și: **păpărés** vb. *Si speală cu păpărită apă* (se spală cu apă opărită), 2/71. **Derivate**: **pupăriri** f. = opărire; **pupărit** (**păpărit**, -ă) adj. *Apu pupărită*, 12/11; **pupărnice** (bg. *puparnik*) m. = făină pentru plăcintă. *Am un tăgărdžic plin di puparnic*, *52]. — Din bg. *poparjam*.

Pupăreacă f. Șezătoare. *Toati featili ray dunati lă pupăreacă* (toate fetele erau adunate la șezătoare). [Și: (Oșani) **pupăreacă** f. Com. I. L.]. — Din bg. *poprelka* (sinon. cu *seděnka*).

Pupăririi f.

Pupărit, -ă adj. } v. *pupăres*.

Pupărnice m. }

Pupeă f. 1°. Boboc de floare, flo-ricile de porumb. Com. I. L. || 2°. Prescură. *Si duc pupcă la popa*

(o să duc o prescură popii), Com. G. D.—Din mbg. *pupka*, « boboc ».

Pupează f. Pupăză. *Flø un cuib di pupează*. Com. I. L. [Forma *pupă* este necunoscută].

Pupîjă f. v. *păpijă*.

Pupîjă f. Căruță. *Ancă unșac ra s-u calcă pupîja* (cât p'aci să-l calce căruța), ALR. 3130.

Pupăreacă f. v. *pupăretcă*.

Purcăr m.

Purcărîl'ă f.

Purcărîce a.

Purcărîl'ă f.

Purcărîl'ă f.

Purcărîl'ă f.

} f. v. *porc*.

Purice m. v. *purits*.

Purits m. Purece. *Un purits*, 6/54. *Aș la ari puritsu 'n coastă* 611 cf. 7/18, 610, 613. [Și: (Țăr-nareca) **purice** m. cf. 4/67]. — Din lat. *pūlex*, -*icem*, (arom. *puric*).

Purivés vb. IV. (refl.) Mă clatin. *Ūomu beat si puriveaști cõn amndă* (omul beat se clatină când umblă), Com. I. L. — Din mbg. *porivam*.

Purôju. Nume de râu ce se varsă în Meglenița.

Purqmbue Tivitură Com. T. P. cf. *părumbes*.

Purtări f.

Purtăt, -ă adj.

Purtitsă f.

Purtitșcă }

Purtseăuă f.

Purtselúș m.

Purtsql m.

} v. *port*.

} v. *poartă*.

} v. *porc*.

Purtueală f. Portocală și coloare portocalie, ALR. 3403. *Tșe fêtă*

ăi ăn purlucală, 13/85. [Și: pră-tucălă f., 15/85].

Purumbés vb. IV. v. *părumbes*.

Pus, -ă adj. v. *pun*.

Pusălés v. *pusoles*.

Pusăt a. Pândă. *Pri pusat sta*, stă la pândă, 614. — Din tc. *pusat*.

Púseă f. Oțet. *Ljuta puscă chiupu ș-la frondzi* (oțetul tare sparge vasul), 615. *Au sparsiră pusca*, (s'au certat), 715. — Din lat. *pusca*, -am, (arom. *pusca*).

Pusipés vb. Pun ceva în cuptor spre a se coace. *Au răzmisiș și au pusipiș* (o pusei în cuptor), ALR. 1847. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. (despre carne) *cqn si coatsi ăn furnă di sup tșost di lamarindă*, ALR. 4073]. — Din bg. *săpjam*?

²Pusipés vb. IV. Presar cu ceva. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. = presărat. *Trupu ăi pusipit cu dômts* (trupul îi este presărat cu pete), B. 12]. — Din bg. *potsipvam*.

Pusipít, -ă adj. v. *pusipes*.

²Pusipít, -a adj. v. ²*pusipes*.

Pusleădie m. Soarta în care se află fătul născut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 105). — Din bg. *poslëdak*.

Pusolés vb. IV. Presar. *Pusoliș tșinușă prin casă*, ALR. 3171. Piper, ib. 733. — Din bg. *posolja*.

Pust, -ă adj. Pustiu. *Un loc püst*, 3/55. | Pustie, cf. 2/13. *Pust di măgar* (pustia aceea de măgar), 2/63 cf. 24/6, 8/13, 10/16. [Derivat: *pustiñitáti* f.

= pustietate. *Au dusi ăn un münți tsi nu veă tșivă pustiñitáti*, 11/38. (Și: *pustiñátáti* f., Com. G. D.]. — Din bg. *pust*.

Pușt adj. Curvar, ALR. 4904. — Din tc. *pjušt*, (arom. *puștu*).

Pustalántă adv. Ziua de după poimâne, atestat numai de Weigand.

Pustănés vb. IV. Mă obosesc. *Saldi di cvătșirea pustăñiră* (numai de clocit se obosiră). [Derivate: *pustăñiri* f. = obosire; *pustăñit*, -ă adj. = obosit. *Cal pustăñit* (cal obosit), 7/36. — Din bg. *postavjam*, (aor. *postanah*).

Pustăñiri f. } v. *pustănes*.
Pustăñit, -ă adj. }

Pustáv m. Jghiab. *Tsista pustav* 17/32 cf. 2/32. Nume de fântână (Oșani și Nânta). — Din bg. *postav*.

Pustăvés vb. IV. Căptușesc, ALR. 5769. [Și: *pustuvés* vb. IV Derivat: *pustăveălă* f. = căptușeală, ib.]. — Din bg. *postavjam*.

Pustél'ă f. Așternut. *Ună mul'ari ăn pustel'ă*, 8/65. — Din bg. *postelja*.

Pustés vb. IV. v. *post*.

Pustiñátáti } f. v. *pust*.
Pustiñitáti }

Pustíri f. v. *pustes*.

Púștu m. Nemernic, păcătos, ciapcân, stricat, Com. G. D. Acelaș cu *pușt*.

Pustuvés vb. *pustăves*.

Pusulă f. (în expresia) *Au pierdú pusula* (și-a pierdut echilibrul), 617. Pentru *busolă*, (există și în mbg.).

Putână f. Curvă. Cf. *r u s p i j ă*. ALR. 4906. — Din it. *potana*, (arom. *putand*).

Puteă f. Organ genital la femeii și vite, ALR. 1099, 4873. *Putca putseauăjă* = *potbeal*, ALR. 1918. — Din mbg. *putka*.

Puteúmnie m. Numele unei rude a mirelui. (Capidan, *Meglenoromâni*, I. 47). Derivat bg. din *kum*?

Puceusés vb. IV. v. *cus*.

Puteári f. v. *pot*.

Putéts m. (La cap) Cărare, dungă, Com. I. L. [Și: *patéts*, *potéts* m.]. — Din mbg. *patec*, id.

Putină f. Putină. *Ună putină di brondză*, Com. I. L. [Diminutiv: *putinitșcă* f. (pl. *-chi*)].

Putinitșcă f. v. *putină*.

Putirés vb. IV. Gonesc. *Putireau un lúp*, 1/36. *Si putires*, *98, cf. 772. [Derivate: *putiriri* f. = gonire; *putirit*, -ă adj. = gonit]. — Din mbg. *poteram*, id.

Putiriri f.

Putirit, -ă adj. v. *putires*.

Putnés vb. IV. Fac farmece, descânt. [Derivat: *putniri* f. = descântare]. Com. I. L.

Putoári f. Putoare. Cf. *p u t s q s*.

Putóe v. *potoc*.

Putorn vb. I. v. *torn*.

Putpăreș vb. IV. v. *dupăreș*.

Putpizlív, -ă adj. v. *peză*.

Putreábnie, -ă adj. De tre-

buintă, necesar. *Cqn vem baja frunză, lesnic putem știri cqt năi putreabnică* (... cât ne trebuie).

B. 10. — Din bg. *potřebnik*.

Putrée vb. III. v. *trec*.

Pútrid, -ă adj. Putred. *Tsela-i putrid di pari*. [Derivate: **putrizqs** vb. IV. = putrezesc *Napcum putrizqs*, B. 8; **putrizqri** f. = putrezire; **putrizqt**, -ă adj. = putrezit. *Rămăsatur putrizqti*, B. 9; **putrizqni** f. = putreziciune. *Ca ȓert ai, putrizqni* (ca fiert este, putreziciune), 619 cf. 620]. — Din lat. *putridus*, -a, -um, (arom. *putrid*).

Putrizqni f.

Putrizqri f.

Putrizqs vb.

Putrizqt, -ă adj.

v. *putrid*.

Putronză f. v. *jugoali*.

Pútsă f. (la băețasi) organul genital, cf. *tșumpuleati*, *tșopcă*, ALR. 4872, (arom. *putsă*).

Putșăe a. v. *poș*.

Putsqn, -ă adj. Puțin (Intrebuintat foarte rar), cf. *neac*, *uneac*. — Din **pútīnus*, -a, -um, (arom. *putsin*).

Putsqș vb. III. Miros prost, put. [Și: *ampusos* v. Derivate: **puturós** (*putărós*, -oasă) adj. = puturos. *Bureati-puturos*, cf. *bureati*. *Di inmăros până puturos*, de fudul ce este până pute, 309; **putsqri** f. = împuțire; **putsqt**, -ă adj. = împuțit; Com. D. G.]. — Din lat. *puteo*, -*ire, (arom. *amput*).

Putșori f. }
Putșot, -ă adj. } v. *putșos*.
Putșudés vb. IV. v. *tșudes*.
Putúnd vb. v. *tund*.
Putúr (pl.) v. *potur*.
Puturnári f. }
Puturnátúrá f. } v. *torn*.
Puturós, -oasă adj. v. *put*.
Puturtșos vb. IV. }
Puturtșot, -ă adj. } v. *turc*.
Puvél'ă f. Putere, stăpânire. *Di sub puvel'a lu drăcu* (de sub stăpânirea dracului), 16/79. [D e r i v a t e : **puvilés** vb. IV. = poruncesc, ordon, stăpânesc. *Tot voș si puvilits* (Tot voi să stăpâniți)]. — Din bg. *povela*.
Puvilés vb. IV. v. *puvél'ă*.

R

Raát a. v. *rati*.
Răb a. (In limba secretă). Nemâncat, flămând. lihnit. Com. G. D.
²**Răb** a. v. *ărb*.
Răbă f. Numele oaiei cu lâna amestecată, cenușiu cu negru. *Oaiđ siv cu negru*, ALR. 5328.
Răbét a. (Oșani) Spate. *Ay antsăpș cutsștu ăn răbét*, 18/40. [Și : *ărbét(i)a.*] — Din bg. *răb*.
Răbúș (pl. *-bușă*) a. Răboj. *Scoati-la din răbuș; fș-la risit* (pune-i cruce, nu-l mai socoti), 622. *Li-ari pirdut răbușăli* [s. *ăi ișșot din răbuș*], 623. — Din mbg.

rabuș, (arom. *răbușe*).
Rac m. Rac. *Că la rac ăl' tsi dutsi* (îi merge ca racul), 624. — Din bg. *rak*.
Răcătînă f. v. *răcutină*.
Racavítsă f. Manșeta care se poartă sub mânecile cămeșii. Com. G. D. — Din bg. *răkavica*.
Rachiiă f. Rachiul cf. *86, *87. — Din tc. *raky*, (arom. *arik'ie*).
Răchită N. loc. (Nănta).
Răcutină f. Flegmă. *Rătsi și scupi răcutiň* (răci și scupă flegmă), Com. I. L. [Și : *răcătînă* f. *Scupeaști răcătînă*, ALR. 1637]. — Din mbg. *rakotina*, (bg. *hrakotina*).
Răgát m. v. *argat*.
Răgăvân m. (Oșani) Liliac. *Răgăvanu miruseaști ubav*, Com. I. L. || Arbore cu fructe negre și mici care nu se mănâncă. Com. C. I. [Și : *argăvân* m.]. — Din mbg. *orgovan*.
Răghjă f. }
Răghisés vb. } v. *rogħjă*.
Răgúșă f. Oaie cu coarne. [Și : *rogúșă* f.; *răgúșcă*, *rogúșcă* f. (dimin.).] — Din bg. *rogúša*.
Raj a. Rai, paradis. — Din bg. *raj*.
Răjănîă Strat, așternut de paie (de secară)? *Nu tribușaști nitsșon sa rănim bubi pri rogozină ili răjănîă*, B. 3. — Cf. bg. *răžjanica* «paie de secară».
Răjnés vb. IV. Scrașnesc cu dinții. Cf. *crășnes*, *cărtșăies*, ALR. 2118. — Este

același cu dacor. *scârșni* din plsl. *skrūžītati*.

Rălitsă f. Plug (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: *rărītsă* f.]. Pentru etim. cf. *larītsă*.

Rămásnieă f. Logodnică. *Să-ș aflīș ună rămásnică* (să-mi găsești o logodnică), 1/10. *Să-ș veadă rămásnică-sa*, 2/91. [Masculin: *rămásnie* = lododnic]. — Din mbg. *ramasnik*.

Rămát, -ă adj. } v. *rom*.
Rămátură f. }

Rămón m. Romoniță, ALR. 1938. Se mai numește și *pašti*.

Rămøn vb. III. Rămân. *Rămási ară ân loc. Veă rămás*, 13/31 cf. 4/7, 29/40. [Și: (Cupa) *rimøn* vb. III, 13/56; (Țarnareca) *armøn* vb. III. *Tsi armăneà la mini*, 11/56. Compus cu pref. **puđrămøn** (puđ + rămøn) vb. III. = rămân în urmă, Com. C. I. — Din lat. *remaneo*, -ere, (arom. *armîn*).

Rámură f. Ramură, cracă. *Doųă ramur*, 3/11. — Din lat. **rama*, -am, cf. Pușcariu, *Et. Wb.* (1428).

Rănă f. Rană. *S-la dară røn* (să-l facă plin de răni), 22/4 *Cu tsi ats trec rønli* (cu ce îți trec rănilile?) 16/56 cf. 625. [Derivat: **rănliř**, -ă adj. = plin de răni. *Cafcu sam rănliř* (cum sunt plin de răni), 15/56]. — Din paleosl. *rana*.

Rănă f. Râie. [Derivat: **rănós**, -oasă adj. = râios. *Coaja mea-i rănóasă* (pielea mea... îi

râioasă), 11/35; **rănliř**, -ă râios, Com. T. P.]. — Din lat. *aranea*, -am, Pușcariu, *Et. Wb.* (1460), (arom. *arîne*).

Rănecătș m. Râncaciu, Com. P. M. [Și: **rângátș** m.].

Rândzărés vb. IV. (despre copii) Plâng, stâncesc. *Nu rândzărea, dosta rândzăriș*, Com. GH. T.

Rândžés vb. IV. (Despre câine). Imi arăt dinții, rânjesc, ALR. 1151. — Din bg. *rămžă*.

Rănés vb. IV. Hrănesc, întrețin. *Nu aň mi rănec* (nu mă hrăneș), 7/36 cf. 30/40. [Derivate: **răniri** f. = hrănire; **rănit**, -ă adj. = hrănit. *Ca 'n cotșină rănit* (ca în cocină hrănit) 148. Derivat (cu pref.): **nărănés** (bg. *naranjam*) = hrănesc. *Feța di bun maș bun li nărni pul'il... Cum va nărni? — noș tărșom că tu nă nărniș*, 7/11]. — Din paleosl. *hraniti*, (arom. *hrănescu*).

Rângátș m. v. *răncatș*.

Rânghjăl m. Arhanghel; sərbătoarea din 8 Noemvrie. Com. I. L. — Din bg. *Arangjel*, (gr. *ἀρχάγγελος*).

Răniță f. Căldare de aramă în care se fierb rufeale, Com. T. P. — Din mbg. *aranija*.

Rănliř, -ă adv. v. *rană*.

Rănós, -oasă adj. v. *rănă*.

Rănuveăști vb. IV. Plouă mărunț. *Rănuvi neac* (căzu puțină ploaie; a rouat), ALR. 1266. [Și: **ruńuvés** vb. *Ruńuveaști* (cerne, plouă), ib. 1978]. — Din bg. *ronja*.

Rap m. Arap. *Răpu aṣ tāltšə lamna...* *răpu li flo capitili* (arapul ucise balaurul) 15/28 cf. 2/80. [Derivate: **răpcă** f. = arapcă, nume de oi, capre, cățea (Țârna-reca); **Răpină** (cf. bg. *arapina*) = nume de persoană. *Vini lânt răp cari aṣ ra numea Răpina*, 4/80]. — Din tc. *arab*.

Răpă } f. v. *ropă*.
Răpătină }

Răpăusări f. v. *răpos*.

Răpcă f. v. *rap*.

Răpés vb. IV. Răpesc, pun mâna pe ceva. *Răpă-la* (răpește-l), Com. G. D. [Derivate: **răpîri** f. = răpire; **răpît**, -ă adj. = răpit, id.]. — Din lat. *rapio*, -*îre, (pentru -êre), (arom. *arik'escu*).

Răpină f. }
Răpîri f. } v. *răpes*.
Răpît, -ă adj. }
Răpîțseă f. }
Răpós, -ă adj. } v. *ropă*.

Răpos vb. I. Mă repauzez, mă odihnesc, cf. *dis mărqs. Șizură să răposă la umbră* (... să se repauzeze...), 1/21 cf. 3/79, 843. *Bubili răpoasă* (se odihnesc), B. 6. [Și: **ripuséz** vb. I. = răposez, mor. *Ripusə* (a murit), ALR. 2702. Derivate: **răpusări** (rupusări), f. = repauzare; **răpusát**, -ă = odihnit. Com. G. D.]. — Din lat. *repauso*, -are, (arom. *răpăsedzu*, Cod. Dim.).

Răpîșeă f. v. *ropă*.

Răpusát, -ă adj. v. *răpos*.

Răputină f. v. *ropă*.

Răritsă f. v. *laritsă*.

Răsădiști N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20).

Rășănés vb. IV. (refl.) Mă înveselesc. [Derivate: **rășănit**, -ă adj. = vesel la inimă, voios, 627]. — Din tc. *šen* «vesel». Există și în mbg. *rašenuvam* se.

Rășănit, -ă adj. v. *rășănes*.

Răsăr vb. I. v. *sar*

Rășărit, -ă adj. Larg, lărgit. Cf. *rășirit*. *Ari rostu (dispicat) rășărit*, 985. — Din bg. *raširam*.

Răseărmin vb. I. v. *scarmin*.

Răseătșoără f. v. *răscătșor*.

Răseătșór m. Pas, schioapă. Com. I. L. [Și: **răseătșoără** f. ALR. 2242]. — Din bg. *razkrač*.

Răserăsnitsă f. Răscruce, răspântie. *Pri tu răscrăsnitsă* (prin răspântie), 41/65 cf. 9/78. — Din mbg. *răzkrăsnica*.

Răserép vb. I. v. *crep*.

Răseurnés vb. IV. Răscol, ALR. 5368, 5369. — Din mbg. *rasskor-nah*, (aor. lui *rasskorivam*).

Răsfac vb. III. v. *fac*.

Răsfét vb. } v. *fet*.

Răsfítári f. }

Răsfřong vb. III. v. *frřng*.

Răsinie a. Fir de metal. Com. I. L. [Și: **răsnie** a. (Liumnița): id.]. — Din mbg. *resi* «fire».

Rășirés vb. IV. Lărgesc, răresc. *S-nu tărtșom că frunza prinsă, acu aṣ rășirim ca si si rătsjască, aṣ bună* (să nu credem că frunza aprinsă,

dacă o rărim...), B. 7 cf. 4. [Derivat: rășirit, -ă = lărgit, rărit, cf. rășărit]. — Din bg. *raširam*.

Rășirit, -ă adj. v. *rășires*.

Răslăgaiés vb. v. *slăgăies*.

Răslán m. Leu. *Lă răslán al' deadi yasili* (leului îi dădu oasele), 2/49 cf. 17/9, 1/39, 1/49, 628. [Derivate: răsláneă f. = leoaică. *Si dusi lă răsláneă*, 15/9; *răslánitsă* f. = ursoaică. *Răslánitsa veà un buturachi*, 18/40 cf. 16/40]. — Din tc. *arслан*, (arom. *aslan*).

Răsláneă } f. v. *răslan*.
Răslánitsa }

Rășnés vb. IV. Rășnesc, macin cu rășnița. Com. I. L. [Derivat: rășnitsă f. = terciu, id.].

Rășnitsă f. v. *rășnes*.

Rășól Varză acră. *Ăn crăbla di rășól...* (în puțină cu varză), 8/XIII. — Din mbg. *rasol*.

Rășon m. v. *arșon*.

Rășpárg vb. III. v. *sparg*.

Rășplong vb. III. v. *plong*.

Rășprăscăiés vb. IV. (Despre oi) Imprăștiu. I. G. Cf. ămpărăscăies. — Din bg. *razprăškam*.

Rășpucát vb. I. v. *cat*.

Răstál' vb. I. }
Răstál'ári f. } v. *tal'*.
Răstál'átură f. }

Răstórn vb. I. v. *torn*.

Răstruculés vb. v. *trăcules*.

Răstsért vb. v. *tsert*.

Rastsop vb. v. *tsop*.

Rastupés vb. v. *tupes*.

Răsturés vb. IV. Vărs răspân-

desc, (refl.) mă vărs răspândindu-mă. Com. T. P. — Din bg. *rasturjam*.

Răsutșqs vb. Răsucesc. [Și: rusutșqs]. Com. T. P. — Din bg. *razsucă*.

Rătés vb. IV. Incolțesc. Cf. ănculets. *Ca s-râtească* (să încolțească), ALR. 6119.

Răti f. Liniște. *Nu mi lasă lă rāti* (... nu mă lasă în liniște), 2/66. [Și: raăt a.]. — Din tc. *rahat*, (arom. *arihate*).

Rătșăs m. Vierme care mănâncă cartofii, ALR. 6026. — Din bg. *račez*.

Rătșeă f. Un fel de insectă care se vără în pământ și roade rădăcinile plantelor, chifterișă, coropișnișă. Com. G. D. — Din bg. *račka*.

Rătșeală f. } v. *ratsi*.
Rătșés vb. }

Rătși adj. Rece. *Apu bistră și ratsi* (apă limpede și rece...), 5/59 cf. 37/65. [Derivate: rătsés vb. IV. = răcesc; rătsíri f. = răcire; rătsít, -ă adj. = răcit; rătsími f., rătșeală f. (Com. G. D.), rătsímint a. = răceală; rătsímint se întrebuințează, în basme, și ca nume de presoană cf. *figurea Io sam rătsímintu*, 4/37. — Din lat. *reče* [n]s, *-em, (arom. *aratse*).

Rătșimi f. }
Rătșimint a. } v. *ratsi*.
Rătșiri f. }
Rătșit, -ă adj. }
Rătșe v. *rutșqe*.

Răuă adj. v. *roşu*.

²Răuă f. Rouă. *Ca raşa antru soari* (ca roua dinaintea soarelui), 630. — Din lat. *rōs, rōrem*, (arom. *aroaşă*).

Răur a. v. *roşur*.

Răvnes vb. Netezesc. [D e r i v a t : răvnít, -ă adj. = netezit. *Direaptă răvnită* (oaie cu urechea dreaptă netezită), Com. G. D.]. — Din bg. *raven*.

Răvnie, -ă adj. v. *ravnină*.

Răvniă f. Loc neted, şes. *S-la tragă ân răvniă* (să-l tragă la şes). 20/41 cf. 996. [Şi: răvnie, -ă adj. id. ALR. 2488 cf. 5061]. — Din bg. *ravnina*, id.

Răvnít, -ă v. *răvnes*.

Răvól m. Revolver. *La scoasi răvólu*, 2/57 cf. 8/52. [Şi: ruvel m.]. — Din mbg. *revol*.

Răvulugoz m. (Oşani) Flămânzilă. *Răvulugozuli, dosta cripaş* (nesăturature, destul îndopaşi), 633 cf. 684.

Răzâmplítés vb. IV. v. *âmplítés*.

Răzbât vb. III. v. *bat*.

Răzblúdnie adj. v. *răzblutnic*.

Răzblútnie m. Copil neastâmpărat, răsfăţat, ALR. 1517. [Şi: zăblúdnie, adj. ib. 2661]. — Din bg. *razbluden*.

Răzbói a. (La ţesut) Războiu. Iată părţile războiului: *leamni* (patul, stratul, trupul războiului), *pitşoarili* - di - *dinăinti* (picioarele de dinainte), *pitşoarill* - di - *dinăpoi* (picioarele de dinăpoi), *bløñ* sau *sçondură* (cele două scânduri ce

leagă tâlpile războiului), *sul* (sul), *fuşti* (vergele sau joarde), *l'itsă* (ite), *spată* (spată), *bărdi* (braţe), *scripeati* (scripete), *privărtal'că* sau *privurtal'că* (slobozitor), *tindecl'i* (tindeche), *sual'că* (suveică), *tsavi* (ţeava), *lemn* (lemnuşorul), *rost* (partea urzelei din faţa itelor), (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din mbg. *razboj*.

Răzbugărés vb. v. *bugar*.

Răzburqs vb. IV. v. *burqs*.

Răzdáu vb. v. *day*.

Răzdrubés vb. v. *drubés*.

Răzglób a. Incheietura membrilor corpului omenesc. *Ân răzglob măiaşti* (dă în încheieturi), ALR. 4849. — Din mbg. *razglob*.

Răzgrămát, -ă adj. Dărăpănat. *Casă răzgrămátă*, ALR. 3817. — Din *zgrøm* (arom. *zgrîm*), păstrat numai sub această formă.

Răzint m. Argint. *Furlín şi răzint*, 6/11 cf. 306, 634. *Răzint ghiu* (argint viu), ALR. 4256. — Din lat. *argentum*.

Răzjóc vb. I. v. *joc*.

Răzläbés vb. III. refl. Mă liniştesc, mă astâmpăr. *Curon si răzläbi* (curând se linişti), 18/40. *Si mor răzläbit* (să mor liniştit...), 3/43 cf. 21/51. [D e r i v a t e : răzläbiri f., răzläbít, -ă adj.]. — Din mbg. *razlabavam*.

Răzläbiri f. } v. *răzläbes*.
Răzläbít, -ă adj. }

Răzmătés vb. IV. v. *mătes*.

Răzminés vb. IV. v. *mines*.

Răzmisés vb. IV. Prepar pâine, după ce aluatul s'a dospit, ALR. 3989. — Din mbg. *razmesuvam*.

Răzvieăjés vb. IV. v. *vicăjés*.

Reăpă Morcov. Com. I. L. — Din bg. *rěpa*.

²**Reăpă** f. v. *aripă*.

Reăti m. Berbecule necastrat. Cf. t ș u c ă j e s. ALR. 5330. — Din lat. *aries*, *-etem* (arom. *areate*).

Reaz? *Cu tseastă turliăă bubili răpoasă, si șătăjés, leaș havà și zăcatsă ara la mănăcarea cu reaz* (în felul acesta viermii de mătase se odihnesc, se plimbă, iau aer și încep din nou să mănânce cu...), B. 6. — Cf. bg. *rězko*.

Rémă f. Guturaiu. Com. I. L. — Din gr. *ρεμμα*, (arom. *remă*).

Réndină f. Răzătoare de hrean, etc. ALR. 3980. — Din mbg. *rendina*.

Répa adv. În continuu, mereu, într'una. *Ńercurea, vinirea post repa*. Com. GH. T.

Ricăjés vb. IV. Zbier. *Măgaru răcăjăști* (măgarul zbiară), 37 cf. 642. — Din bg. *rikam*.

Rid a. Deal, colină. *Pri rid, rid amă*, *7 cf. 643. *Ridu-di-Crutsi* n. loc. (Huma). [D e r i v a t : *rid-năc* m. = tăpșan, loc înalt, ALR. 2486]. — Din bg. *rid*.

Ridie vb. I. v. *ardic*.

Ridnăc m. v. *rid*.

Ridóna f. Săptămâna dinainte de *săptămăna di bronză* s. *prisir-*

nitsa (săptămâna albă), când se mănâncă de dulce și miercurea și vinerea. Com. I. L. — Din bg. *redovna*.

Rijôs vb. IV. Trag linii, lovesc cu prăjina. *S-ti rijôs si-ts numir coastili* (o să te croesc), 645. — Din bg. *rěžja*.

Rimilés vb. IV. (refl.) Mă frec pe corp cu hainele de pe mine. *Dosta ti rimiliș* (destul te scărpi-nași), Com. I. L. Derivat din *rom?*

Rimôn vb. III. v. *rămôn*.

Rin m. Arin negru, ALR. 1929. — Din lat. **alninus*, *-um*, (arom. *arin*, *anin*).

Rinés vb. IV. Arunc cu lopata, ridic cu lopata. *La riniră di șa* (l-au dat afară), 646. — Din bg. *rina*, (arom. *arnescu*).

Ripnés vb. IV. Sar peste ceva. *La ripniră* [s. la ripni] se zice pentru unul care a fost ucis pe loc. 647. — Din bg. *ripam* (perf. aor. *ripnah*).

Ripuséz vb. I. v. *răpș*.

Risit, *-ă* adj. Șters din catastif. *La feasi risit*, cf. 622. — Din tc. *risit*, id.

Rísti m. Nume de persoană: Cristea. *Nă mătim ca Petca cu Risti*, 359.

Ristôs m. Hristos, 648. — Din mbg. *Ristos*.

Ritș m. Ariciu (întrebuințat rar), cf. ej. *Ritș di căstoăă* (coaja verde cu spini a castanei), Com. T. P. — Din lat. *ericius*, (arom. *arič*.)

Ritșel'ă f. Magiun de dovleac. — Din tc. *rečel*.

Rıza m. Nume de persoană, cf. 5/XVII.

Roată f. Roată, Com. T. P. — Din lat. *rōta*, -am.

Rob (pl. -bur). Cataplasma. *Robur caldi*, ALR. 4200.

Róbuva N. loc. (Nânta), cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11.

Rod a. Rod. *Tsista timp no-ari rod*, (anul acesta nu-i rod mult), Com. C. I. — Din sl. *rod*.

²**Rod** vb. III. Rod. *Ghermil' li roasiră toati scundurli* (viermii au ros toate scândurile), Com. I. L. [Perf. s. *roș*, part. *ros*, *roasă*]. — Din lat. *rōdo*, -ere, (arom. *arod*).

Rqd vb. III. Râd (des și pron.) *mi rod* (mă râd). *Si rōd pōpi* (râd părinte), 20/8. *Si rōdi la steali* (este prost), 729. [Și: (Huma) *râd* vb. III. *Rădi mama* (mama råde), 3/71. Derivat: *rqđiri* f. = răs, 109. Compuse (cu pref.): *zărqd* (ză + rōd. cf. bg. *zasmivam se*) vb. III. = încep să râd, fac pe altul să råde. *Nu ti zărăseș*, 8/62 cf. 5/62; *zărqs* a. = surăs, 943; *zăpudrqđ* (ză + pud + rōd) vb. III. (refl.) = încep puțin să råde. *Si zăpudrqs-au*, 7/62. — Din lat. *rīdeo*, -ere, (arom. *arīd*).

Rqđiri f. v. *rqđ*.

Rog vb. I. Rog (refl.) mă rog. *Șarpili al' tsī rugo* (șarpele i se rugă), 1/12. *Si rugau*, 1/33. [Derivate: *rugămint* a. = rugă-minte. *Mari rugămint ats fac bābu*, 6/91. — Din lat. *rōgo*, -are, (arom. *rog*, rar).

Rqghjă f. Rugină și un fel de boală la oameni și la vite. *Ruaghjă di ureacl'ă* (ceară din ureche), ALR. 49. || Murdărie pe corp, jeg, ib. 1654. [Și: *răghjă* f., *ruăghjă* f. Derivate: *ruăghjav*, -ă adj. = ruginit, murdar, ALR. 639; *răghisēs* (*rogghjāsēs*), vb. IV. = ruginez, ALR. 4264 cf. 1529]. — Din mbg. *argja*, (bg. *rážda*).

Roghjă f. Rugină și un fel de boală la oameni și la vite. *Ruaghjă di ureacl'ă* (ceară din ureche), ALR. 49. || Murdărie pe corp, jeg, ib. 1654. [Și: *răghjă* f., *ruăghjă* f. Derivate: *ruăghjav*, -ă adj. = ruginit, murdar, ALR. 639; *răghisēs* (*rogghjāsēs*), vb. IV. = ruginez, ALR. 4264 cf. 1529]. — Din mbg. *argja*, (bg. *rážda*).

Roghisēs vb. v. *rogghjă*.

Rogúșa } f. v. *răgușă*.

Rogúșcă }

Rogúz m. v. *ruguzină*.

Róji m. v. *rojiac*.

Roiac (pl. *roiats*) m., Roiu. *Primu roiac* (roiul dintăi), ALR. 5461. [Se zice și *roj* ALR. 1692]. — Din bg. *roj*.

Rom a. Rom. *Bijuj ună scafă di rom*, Com. I. L.

Rqm vb. I. Râm, rod, scurm pe subt pământ. [Derivate: *rămări* f., *rămát*, -ă adj. Compus (cu pref.): *zărqm* (ză + rqm) vb. I. = încep să râm, să sgâriu, să rod. *Zărämä cu tsitșorlu*, 17/68, *rămătūră* f. = rămătură, Com. G. D.]. — Din lat. *rīmo*, -are, (arom. *arīm*).

Rqneă f. Fărămitură. *Ună roncă* (o leacă), 650. *Nitsi ună roncă nu laj* (nici o fărămitură nu lua), 19/80. — Din bg. *ronka*.

Rqnsi f. plur. Firele ce atárnă dintr'o parte și din alta la țesătura velințelor. Com. I. L. — Din mbg. *resi*.

Rqnză f. Haină femeiască, Com. T. P.

Rópă f. v. *ropă*.

Ropă f. Piatră, stâncă, povârniș. *Ună ropă*, 1/12. *Si pusi pri ună mari ropă*, 3/77 cf. 8/22, 635, 639. *Ropă-dultsi* (pucioasă), B. 12. *Ropă vinită* (piatră vânătă), ib. 13. *Ropă-di-moară* (piatra morii), se mai zice și *ropili*, *răpili*. Nume de loc.: *Ropa-bufuluș* (Lugunța), *Ropa-caprăl'ă* (Cupa), *Ropa-corbuluș*, *Ropa-cu-urmili* (Oșani), *Ropa-cu-cupats* (Lugunța), *Ropa-di-cutșan* (Oșani), *Ropa-di-moară* (Huma), *Ropa-di-Scară*, *Ropa-di-curună*, *Ropa-di-pîn*, *Ropa-di-stur*, ALR. Intr., *Ropa-lu-Petru* (Oșani), *Ropa-lu-Botli* (Oșani), *Ropli-nalti* (Cupa), *Ropa-neagră*, *Ropa-roși* (Nânta), *Ropa-ntsăpată* (Oșani și Lugunța), *Ropa-prăvălită* (Huma). [Pl. *ropi* și *rap*: *Ninelu cu doușprets rap* 1/I. Și: **rópă**, **róupă** ALR. Intr.; **rápă** f. Derivat: **răpîțseă** și **răpîșieă** f. = pietricică; **răputînă**, **răpătînă** f. = loc răpos, pietros; **răpós**, -ă adj. = răpos, pietros, Com. G. D. *Ruposu* n. loc. (Cupa)]. — Din lat. *rîpa*, -am, (arom. *arîpă*).

Roș, -ă adj. Roș. *Mirdžani-roși* *12. *Roșa uyă*, 25/32. *Rușu-bardză* (oaie albă-roșetică), Com. T. P.

Derivat: **rôșeă**, **roșeăt** **rôșeäv** adj. = roșatic, roșcat Com. I. T. P. *Mîtercă roșcată* ALR. 5477; **rușătsă** f. = rugină la grâu, ALR. 5185; (**an**)**rușqs** vb. IV. = roșesc. **Compus** (cu pref.): **izrușqs** (iz + rușqs) vb. IV. = roșesc peste tot; **zărūșqs** (ză + rușqs) = roșesc, *Zărūșq di rușoni* Com. C. I.]. — Din lat. *rôseus*, -a, -um, (arom. *aroș*).

Rôsă f. (rar) Rouă, cf. r a u ă. — Din bg. *rosa*.

Rôșeă } adj. v. *roș*.
Rôșeäv }

Rospîjă f. Femeie depravată, curvă, Com. G. D. [Și: **ruspîjă** f. id.]. — Din tc. *orospi*.

Rost (pl. *roști*) a. 1. Gură *Si-n' la zăud rostu* (să-mi ud gura), 5/91 cf. 3/8, 7/24, 10/34, 652, 653. *Nu la treatsi prin rost* (nu mai adu aminte de el), 656 cf. 659. | 2. (La războiu) Gura ce se deschide între firele urzite cu ajutorul ițelor și prin care trece firul de bătaie, Com. I. L. [Și: (Liumnița) **ruăst** a. 20/73. — Din lat. *rôstrum*.

Rou a. Râu (numai ca nume propriu) în *Rou-mari* (râul mare), un râuleț care trece prin Oșani și Nânta; *Rou-Ureș* n. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. v a l i. Com. I. L. — Din lat. *ri-vus*, -um, (arom. *arîu*).

Rou, **rauă** adj. Râu. *Ūamiñ rou* (oameni răi), 6/12. *Mul'area ra mult rauă*. [Derivat: **anrăjies**

vb. IV. = mă supăr. *Și picurāru si anrāi*, 7/37; *nărăjēs* vb. IV. id. *Tuntsea fitsorlu tsārescu si nārāi*, 18/64; *nārāiri* f. = supărare; *nărăit*, -ă adj. = supărat]. — Din lat. *reus*, -a, -um, (arom. *arāu*).

Rōrpă f. v. *ropă*.

Rōur (pl. *rōur*) a. Un fel de piatră ce se poate ciopli foarte ușor. [Și: *rāur* a.]. Com. I. L.

Ruāghjă f.

Ruāghjāv, -ă adj. } v. *roghjia*.

Ruāst a. v. *rost*.

Rúbă f. Costum, tacâm de haine, cf. 20, 23/4. *Și li scōse lui rūbi* (își scoase hainele lui), 23/8 cf. 23/64. [Derivat: *rubitșcă* f. (dimin.)]. — Din bg. *ruba*.

Rubitșcă f. v. *rubă*.

Rue vb. I.

Rueări f. } v. *ruc*.

Rueāt, -ă adj. }

Rúdă f. Lână mai fină, moale, mătăsoasă, cf. arom. a r u d. Com. G. D. *Oi rūdi* (oi cu lâna rudă). — Din bg. *ruda*.

Rudán m. (La țesut) Rodan, ALR. 5849. [Și: *rudáni* f.]. — Din bg. *rodan*.

Rudáni f. v. *rudan*.

Rudēs vb. IV. Nasc, făt. *Cōn la rudī* (când îl născu), 2/63. *Na rudīm* (ne născurăm...), 22/29. || (Despre pomi), Fac poame. *Cotsi fil'an gornits nu rudeaști* (de ce cutare păr nu face pere?), 6/59. [Derivate: *rudiri* f. = naștere, fătare. *Tșē mul'ari ra di rudiri*

(... era să nască), 1/23. Compus (cu pref.): *dărudēs* și *durudēs* (du + rudes sau din aor. bg. *dorodih*); vb. IV = isprăvesc de născut, nu mai nasc; *prirudēs* (pri + rudes sau din aor. bg. *prērodih*) vb. IV = renasc, mă nasc din nou. *Ca cōn mi prirudii*. Com. C. I. — Din paleosl. *roditi*.

Rudiri f.

Rudit, -ă adj. } v. *rudes*.

Rug (pl. *ruj*) m. Rug. Com. C. I.

Rugămint a. v. *rog*.

Ruguzină f. Rogojină. *Ună ruguzină*, 17/69 cf. 660, 829, 38/51. [Și: *rōguz* m. = rogoz (bg. rogoz)]. — Din bg. *rogozina*.

Rufit adj. Proaspăt. *Milnic ca you rufit* 442. Cf. gr. *αὐτὰ ῥοσφρητά*.

Ruiăe v. *rojac*.

Ruiēs vb. Roiesc. *Albina s-ruiaști*, *coșu s-ruiaști* (albina, coșul roiește), ALR. 5460. — Din *roji*.

Rúmig vb. I. Rumeg. Com. T. P. — Din lat. *rūmigo*, -are, (arom. *aroamig*).

Rune vb. I. Arunc. *Rucă chjetrili* (arunca pietrele...), 3/65 cf. 12/67. || Trag cu pușca. *Ascheril' zăcătsarā si runcă cu tufechil'ă* (armata începu să tragă cu puștile), 35/65. [Și: *rue* vb. I., 9/66. Derivate: *rueări* f., *rueāt*, -ă adj. = aruncat, tras]. — Din lat. *averunco*, -are, (arom. *aruc*).

Rune, -ă adj. Rar. *Bulcă runcă și subtsōri* (văl rar și subțire), B. 5. *Li punim mai' an runc*, ib. 11 cf. 12.

Meardzi runc (ninge rar, fulguesețe) ALR. 2442. *Runc* *ură* (rare ori) ib. 1348. [D e r i v a t: *runtsqs* vb. = răresc].

Runeățș. Cal răncaciu (castrat pe jumătate) ALR. 1109.

Runés vb. IV. Fărămițez, scot boabele unui pom, strugure etc. cf. r o n c ă. *Li runiră băbuchil' și si culcară*, 9/56 cf. 9/31. [D e r i v a t e: *runiri* f. = fărămițare; *runit*, -ă adj. = fărămițat; *runitură* f. = fărămitură, ALR. 768, făină de fierestrău, ib. 1852]. — Din mbg. *ronam*.

Runiri f.

Runit, -ă adj. } v. *runes*.

Runitură f. }

Runtsqs vb. IV. v. *runc*.

Ruñuvés vb. v. *răñuoves*.

Rup vb. III. *Rup. La ruptsi... căti ună mără* (le rupse câte un măr), 16/19, cf. 13/19. | (Refl.) mă rup. *Si ruptsi* (se rupse), 23/72 cf. 860. *Ruptsi chiadinu* (a murit), 286. [D e r i v a t e: *rúpiri* f., *rupt*, -ă adj.; *ruptătură*, *ruptură* f. = ruptură.] — Din lat. *rũmpo*, -*ere*, (arom. *arup*).

Rúpiri f.

Rupt, -ă adj. } v. *rup*.

Ruptătură f. }

Ruptură f. }

Rus m. Rus.

Rus, -ă adj. Roșcat. *Uaiă rusă* (oaie roșcată), cf. 9/94. [D e r i v a t: *rusicaf* adj. = palid, ALR. 2139]. — Din bg. *rus*, (arom. *arus*).

Ruș m. Spin, ALR. 5803. *Gard-di-ruș*, ib. 5018.

Rusăl'ă (s. pl.) Se numesc tinerii cari, imediat după Crăciun, îmbrăcați în haine de sărbătoare, aleargă din casă în casă, unul dintre ei cântând din gaidă, ceilalți jucând, ca să adune daruri, pe care le întrebuințează în folosul bisericii. Aceste jocuri țin până pe la 6 Ianuarie și se aseamănă cu jocurile Bulgarilor din regiunea Yeniġe-Varadar. Com. T. P. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 39).

Rușățsă f. v. *roș*, -ă.

Ruseăști vb. (despre ploaie), Cerne, mijgură, plouă mărunț, ALR. 2431. — Din bg. *rosit*.

Rușfét a. (Turcism) Mită. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 49). Com. I. L. [(Țarnareca) și: *rușfėti* f.].—Din tc. *rũšvet*, arom. *rușfete*).

Rusicaf adj. v. *rus*, -ă.

Rușijă f. Rusia.

Rușnitsă f. Un fel de mâncare făcută din făină și unt cu apă, ciulama mai subțire. Com. Gh. T. — Din mbg. *rășnica*, id. Cf. 529.

Rușoni f. Rușine, cf. 8/10, 15/38, 258. [D e r i v a t: *arușon* (refl.) = mă rușinez, mi-e rușine. Com. T. P.]. — Din lat. **rosinus*, -a, -um, (arom. *arșine*).

Rușqs vb. IV. v. *roș*.

Rușpijă f. v. *roșpijă*.

Rusulijă cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Rusutşos vb. IV.

Rutşqe m. v. *rutşqs*.

Rutşqs vb. IV. Prânzesc. *Să rutşască* (să prânzească), 7/30. **C o m p u s** (cu pref.): *zărutşqs* (ză + rutşqs) vb. IV. = prânzesc, încep să prânzesc. *Si vin si zărutşim*, 5/72; *rutşqe* (rătşoe, rutsuăe) m. (bg. *ruček*, *ručok*) = prânz. *Şi ca vini pri rutşqc*, 3/8. *Rutşocubitorm* (gustare între ora 10 şi 11, înainte de prânz), cf. 5/74, 9/82. — Din bg. *ruča*.

Rutşuăe m. v. *rutşqc*.

Ruvel' m. v. *răvol*.

S

S conj. v. *să*.

Sa pron. v. *su*.

Să conj. Să. *Să-ts spun*, 6/1, etc. *Să zăşfires unec* (să cânt puţin), 23/2 etc. [**P r e s c u r t a t**: s conj. *S-mi scunz* (să mă ascunzi), 8/80, etc. Şi: si conj. *Că si ti ancalic, di nu pots si ti scol'*, cf. 2/37, cf. 24/39, 9/40, 14/64, 11/65, etc.; su conj. *Su-u cătsom şi su-u vindim* (să-o prindem şi să o vindem), 5/76]. — Din lat. *se* (pentru *si*), arom. *si*.

Saăt a. v. *sat*.

Sabaïlea adv. Dis de dimineaţa, de cu vreme. *Dimineatsta văcăru sabaïlea işă* (dimineaţa văcaru ieşea de cu vreme), 1/44. — Din tc. *sabaile*.

Săbân m. Numele boului născut sâmbăta. Cf. *dumi*, *lunçi*, *martin*, *nerţşi*, *petsi*, *zăran*.

Sae m, Sac. *Ca l'a dăşartat-ay satsil'* (când au deşertat sacii...), 11/60 cf. 22/65, 7/41. *Pot să-n leg ăñ sac cu tini* (pot să mă prind cu tine) cf. 14/93. *La feasi sac di pal'ă* (1-a snopit în bătăi) 661. *Sac fară cur* = sac fără fund, cf. 662, 663. [**D i m i n u t i v**: *săeul'*, *sieul'* m. = traistă, traistă mică. Com. I. L.]. — Din lat. *saccus*, -um, (arom. *sac*).

Săeol' m. v. *socol*.

Săeul' m. v. *sac*.

Sadanăe N. loc. (Huma).

Sădes vb. IV. Sădesc. *Sădi iel vitsă ăñ neauă*, 9/31. *Cu iel nu pots sădiri crăstăvets*, 155 cf. 665.

[**D e r i v a t e**: *sădiri* f. = sădire; *sădit*, -ă adj. = sădit. **C o m p u s** (cu pref.): *prisădés* (pri + sădes) vb. IV. = altoesc, sădesc, Com. V. T.]. — Din bg. *sada*.

Sădeşeu vb. IV. (Țârnareca) Judec. *Uor-di-căti-uor zăcats si-l sădescu* (ori de câte ori m'apuc să-i judec...), 13/65. [**D e r i v a t e**: *sădiri* f. = judecată. *Am ună sădiri mighju doj uamî'n* (am o judecată între doi oameni), 13/65, *sădit*, -ă adj. = judecat]. — Din mbg. *sădam* (cf. alb. *sundoj*).

Sădi }
Sădi } adv. v. *saldi*.

Sădiri f. }
Sădit, -ă adj. } v. *sădes*.

Sádra adv. v. *saldi*.

Sádu-tšubañ N. loc. (Huma).

Saib m. Administrator peste o moșie, supraveghetor, logofăt. — Din tc. *saib*. [Și: *săibiță* m.; *săibiță* f. = soția administratorului. *Trimeasi ună carti la săibița*. (In text greșit *săibițe*), 5/55.

Săină f. Sanie ALR. 5641. — Din bg. *sanja*.

Sal } adv. v. *saldi*.
Săl }

Sălăghieș vb. IV. (Țárnareca) Dau drumul, las. Com. I. T. [Derivate: *sălăghiri* f. lăsare; *sălăghit*, -ă adj. lăsat liber id.]. — Aromânism din gr. *σαλαγῶ*.

Sălám adv. Singur, bine de tot. *S-au spăstrim sălam casa*, B. 13. | Zdravăn, în toate mințile; sigur. *Nu-i sălam* s. *nu-i dutot*, 666. [Derivat: *salamlȳe* a. = sigurantă. *Dintru mai mari salamlȳe* B. 14]. — Din tc. *salam*.

Salamlȳe a. v. *salam*.

Sălátă f. Salată. *Sălata lu feasi* (îl făcu salată), 667. — Din bg. *salata*, it.

Sălăvít, -ă adj. Rânced. *Slănină sălăvítă* (slănină râncedă), ALR. 2048.

Sălbátie, -ă adj. (Nânta) Sălbatec, Com. G. D. — Din lat. *salvaticus*, -a, -um (= *silvaticus*).

Sáleă f. Salcie. Din lat. *salix*, **salcem*, (arom. *saltse*).

Săldea adv. v. *saldi*.

Sălđi adv. Numai, 3/65. *Saldı coada nu-l' antră*, *43 cf. 17/19,

24/31, 16/56, 3/65. [Și: *sălđi*, *săldea* adv. cf. 18/73. *sal*, *săl* adv. *Ămă sal tsel sirumaylu... ancă rucă chjetrili*, 4/65, cf. 6, 26/65; *săđi*, *săđi* adv. *Aș lă săđi ună baltitșcă* (iș luă numai), 13/71. *Unu lă săđi tămăñă* (unul luă numai), 9/71, *săđra?* adv. *Cătsȳ să tsȳpă* «*sadra cacă drin*», 8/28]. — Din tc. *sade*.

Sălđi adv. v. *saldi*.

Sălđisės vb. IV. Dau drumul, trimet, pierd. Com. T. P. — Din mbg. *saldısvam*, tc. *saldarmak*.

Salmă f. Corlate, pătul, ALR. 5231. — Din tc. *salma*.

Săltănat a. Saltanat, lux. *Bi-ghitsa ș-ari sultănat*, 43. — Din tc. *saltanat*, (arom. *săltănite*).

Salumúnu N. loc. (Huma).

Sam vb. IV. Sunt. *Sam feata ampîrătului* (sunt fata împăratului), 11/73 cf. 9/3, 25/6, 9/12, 2/16, 4/37, 1/76. *Io sunt*, 42/65, *Tu ieș*, 7/30. *Tse eștșă tântu ní-rat?* (ce ești atâta uimit) 13/65. *Îăl ăj mai juni* (el e mai tare...), 3/74, cf. 17/31. *Tsista-i, featu?* — *nu-i tsista* (acesta-i, fată?...), 17/73, 5/37 etc. *Pri drumu lu Ristos aș-u* (pe drumul lui Christos este), 648. *Îundi l'-u căpu?* (unde îi este capul?) 10/34 *Îundi įasti?* 6/74. *Bun im ȳa* (bine suntem aici...), 18/29 cf. 15/15. *Its vrednits... nu its vrednits* (sunteți vrednici...), 6/19 cf. 2/11, 20/29, etc. *Ăn tini ray tots dratsil'* (în tine erau

toți dracii), 6/14 cf. 16/6, 9/9, 5/36, etc. *Maïca cu tati sãn angrupats*, 28/68. *Babu mi vreï sã-ts escu iïl' u a tãu?* (sã-ți fiu fiul tãu?). *Si-ts sòm ca izmichïar?* (...sã-ți fiu ca servitor?) 4/51. *Vreï s-iï la mini?* (vrei sã fii la mine), 12/41. *Si eș iïl' u a meü* (sã fii fiul meu). 26/65. *Tsi s-iïã, s-iïã* (ce-o fi, sã fie), 4/78, cf. 3/27. *Tsista vrin chïatip pøti sã iïã*, 13/15. *Sã im priunã* (sã fim împreunã), 12/7. *Ra ud*, 19/31 cf. 1/20, 2/71, etc. *Aïrã unã-uarã un tatã și... ãmã aïrau multu sirumaș*, 1/64, etc. *Nu-l fuï cãpitoñ*, 64 etc. *Tu fost-aï priïatil cu tãti*, 9/43 cf. 2/21, 1/54, 8/69, etc. Pentru etim. cf. Capidan, *Meglenoromãniï*, I, 172 (§ 121).

Sãm m. v. *sømt*.

Sãmãr a. Samar, 7/41. *Nu poati la mãgar, dø la sãmãr*, 399. *Al' aþpl' arã sãmãru* (l-a snopit în bãtãi) 10. [Diminutiv: *sãmãritș* m. Com. G. D.; *sãmãrdži* și *sãmãrdžojã* m. = vânzãtor de sãmãre, id.]. — Din lat. *sagmarius*, -um, (arom. *sãmãr*).

Sãmãrdži }
Sãmãrdžojã } m. v. *sãmãr*.
Sãmãritș }

Sãmquã f. v. *sãptãmonã*.

Sãmãsar m. Samsar. Com. I. L. — Din tc. *samsar*.

Sãm-Toader N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromãniï*, I, 11).

Sãmún a. Pãine de fãinã albã.

Com. I. L. — Din tc. *samun*, (arom. *sãmune*).

Sãmuvilã f. Zãnã rea, zãnã din pãdure, s a m o d i v ã. *Acu-i sãmuvilã*, 1/90. *Noastrã sörã ãï sãmuvilã*, 8/90. *Flø un cul'b di sãmuvili*, 15/94 cf. 13/19, 1/66. — Din bg. *samovila*.

San a. Farfurie (mai adãncã) de aramã. Com. I. L. — Din tc. *sahan*, (arom. *sãhane*).

Sãn vb. Ajut v. *sam*.

²**Sãn** m. v. *sømt*.

Sãnãmédru }
Sãnãmïãdru } m. v. *sømt*.

Sãnãtãti f. Sãnãtate. *Du-ti cu sãnãtati*, 14/94 cf. 3/25, 5/26. [Derivate: *sãnãtøs*, -ã (<lat. **sanitøsus*, -a, -um) adj. = sãnãtos. *Loșu sãnãtosu la poartã* (bolnavul poartã pe sãnãtos), 7/13. *ãnsãnãtușøz* vb. I. = ãnsãnãtușøz. *Di un mes zatsi și ancã nu si ãnsãnãtușø*. Com. I. L.]. — Din lat. *sanitas*, -tatem, (arom. *sãnãtate*).

Sãnãtøs, -oasã adj v. *sãnãtati*.

Sãntrãtș m. Un fel de cuþitaș cu care se taie frunzele de dud. Com. T. P. — Din bg. *santrač* (tc).

Sãnzi m. }
Sãnzirãri f. } v. *sønzi*.
Sãnzirãt, -ã adj. }

Sap vb. I. Sap. *Al' sãpø corin'i* (ïi sãpã rãdãcinile), 152. *Añsãpaș la viñã*, 917 cf. 676, 215, 678. [Derivate: *sãpãri* f. = sãpare; *sãpãt*, -ã adj. = sãpat]. — Din lat. **sappo*, -are (dela *sappa*), (arom. *sap*).

Săpă f. Săpă. *Niști cu sapa, niști cu cartea* (unii cu sapa, alții cu cartea), 657; *săpă-largă*. — Din lat. *sappa*, -am, (arom. *sapă*).

Săpări f. }
Săpât, -ă adj. } v. *sap*.

Săptă prep. v. *sub*.

Săptămână f. v. *săptămână*.

Săptămână f. *Săptămână. E săptămână vineă căsă* (fiecare săptămână venia acasă), 1/42 cf. 9/47. *Un-două săptămână* (una, două săptămâni), 7/9. *Săptămâna di Tudoritsa* = săptămâna dinaintea postului mare, când se leagă de carne, cărnile agă (Liumnița, Com. P. M.). *Săptămâna di bronză* = cășlegi, cf. *prisirnitsa, ridovna*. [Și: *săptămână* f. s(ă)mână f. în *smona mari*, ALR. 288, 2818]. — Din lat. *septimana*, -am, (arom. *stămînă*).

Săpún a. Săpun. *Leă un calop di săpun*, 8/38. [Derivat: **săpundži** m. = vânzător de săpun, sapungiu; **săpunisės** vb. IV. = dau, spăl cu săpun, ALR. 3371]. — Din lat. *sapo*, -onem, (arom. *săpune*).

Săpunisės vb. v. *săpun*.

Sar vb. I. v. *sari*.

Sar vb. IV. *Sar. Sări fitșoru la marzini*, 5/23. *Si-ts zitseă sar... tu va si sar* (să-ți fi spus: sari, tu era să sari), 476. [La perf. *sărni* în loc de *sări*, probabil în urma influenței perfectului slav «ripni», cf. *ripnes* sau *scocncs. Lisitsa cum ra pri cal... sărni di pri*

cal (sări de pe cal), 3/13. — Din lat. *salio*, -ire, (arom. *ansar*).

Sărănda N. loc. (Nânta).

Sărăt, -ă adj. v. *sari*.

Sărătea f. Zăr. ALR. 1815. — Derivat din *sari*.

Sărbătoări f. Sărbătoare. *La sirumau no-ari sărbătoari* (săracul nu știe de sărbători), 677. — Din lat. **servatoria*, -am, (arom. *sărbătoare*).

Sărbeâneă f. }
Sărbeăști adv. } v. *sorb*.

Sărăhu N. loc. (Nânta).

Sărea-apu N. loc. (Lugunța).

Sări f. Sare. *Sa plini di sari*, 668. *Ca fără sari* (fără gust), 669. [Derivate: (**șan**)săr vb. I. (<lat. *salo*, -are) = sar, pun sare; **sărăt**, -ă adj. = sărat. *Lupu sărat nu mănâncă*, 867; **răsăr** vb. I. = sar din nou, Com. T. P.; **sărqñ** = locul unde se dă oilor sare, cf. *cărmili. Că uoili ăñ sărqñ* (ca oile în ...); **sărín** a. id. și nume de loc. în Huma. Com. T. P. — Din lat. *sale*, (pentru *sal*), (arom. *sare*).

Sărín a. v. *sari*.

Sărindăr N. loc. (Huma).

Sărlîiă f. Plăcintă cu zahăr, ALR. 4041. — Din tc. *saraly*.

Sarmă f. Sarmă, ALR. 4077.

Sărmă f. Fir de metal cf. *răsnic. Să-ń dară... Cundugu di sărmă*, 5/XIII. — Din tc. *syрма*.

Sărqñ v. *sari*.

Sărúnă f. Salonic. *Si-u vez Săruna* (să vezi Salonicul), se zice

copiilor când sunt ridicăți de cap, 680.— Din lat. *Salona*, (arom. *Sărună*).

Sărúp vb. I. Surp, dau jos, dobor. *Li sărupă toati pearili di pri per, si nămăncq di meari* (le surpă toate perele de pe păr), 22/32. *Nu-l' meardzi, l'-u sărupat* (nu-i merge bine, îi merge rău). *Boş sărupat* (dobitocule), 682 cf. 681. [Derivate: **sărupári**, **surupári** f. = surpare; **sărupát**, -ă adj. = surpat; **surupíşte** f. = stâncă dreaptă, Com. G. D.]. — Din lat. **sub-rūpo*, -are, (dela *rūpes*).

Sărupári f. } v. *sărup*.
Sărupát, -ă adj. }

Sărút vb. I. Sărut. *Feta luş chiaja să-u sărut*, 12/94 cf. 78. [Şi: **surút** vb. I. *Surtară mōna*, 21/29. Derivate: **sărutári** f. = sărutare; **sărutát**, -ă adj. = sărutat]. — Din lat. *salūto*, -are.

Sărutári f. } v. *sărut*.
Sărutát, -ă adj. }

Săsnés vb. IV. Aţâţ, asmut un câine s. orice alt animal. *Si l'a săsneş răslañil' dupu mini* (să asmuţi leii după mine), 20/90.

Sat a. Ceas, oră, *Rau diparti un di lânt pristi un sāt di loc*, 1/18 cf. 10/71, etc. || Moment. *Al' vini sātu* (i-a venit momentul), 683. [Şi: **saāt** a.]. — Din tc. *sahat*, (arom. *săhate*).

Sătúl, -ă adj. Sătul. *Astăz sătul, mōni tindi urecl'i*, se zice pentru cei cheltuitori fără socoteală, 867.

[Derivat: **sătulimi** f. = săturare, saşiu. *No-ari sătulimi* (nu se satură). C o m p u s: **dustúr** adv. = destul, îndeajuns, cf. *d o s t a*. *Dq-ñ dustur mănçari şi beři păn la mirindi* (dă-mi destul mâncare şi băutură până la merinde). In text stă greşit: *dq-n dustur beri*. 6/91. *Şi ia-l' deadi dustur* (şi ea îi dădu destul [de mâncare]), 7/91. — Din lat. *sattillus*, -a, -um.

Sătulimi f. v. *sătul*.

Sătur vb. I. Satur. *S-mi satur* (să mă satur), 6/1. *Al' săturo*, 7/1 cf. 5/32. [Derivat: **săturári** f. = saşiu; **năsătur** (din *nă* + satur) vb. I. = mă satur bine (după bg. *najadam*), Com. I. G.]. — Din lat. *satūro*, -are, (arom. *satur*).

Săturári f. v. *saşiu*.

Sāvájă (pl. -*qīts*) f. Suveică, ALR. 1287. — Din mbg. *suvalka*, (bg. *sovelka*).

Sāvānisés vb. IV. } v. *savin*.
Sāvānisiri f. }

Sávin a. Pânză, cu icoană, de mort. *Ca di savinisirea si feasi* (s'a făcut galben ca mort), 685. [Derivate: **sāvānisés** vb. IV. (refl.) = mă fac, devin galben, palid de frică, **sāvānisiri** f.]. — Din gr. *oáfavov*, (arom. *savan*).

Săzghijă f. Boccea, ALR. 3928.

Seăcăléts } m. v. *scuculeati*.
Seăculeáti }
Seăculets }

Seáľă f. Pahar. *Pri ună scafă di rachijă si vindi* (se vinde pentru

nimic pe o ceașcă de rachiu), 918 cf. 686. — Din gr. *σκάφη*, (arom. *scafă*).

Scal' m. Scaiu cf. l i p e ș. *Si catsă ca scal'* (se ține ca scaiul). *Tseasta si cătsq di el' ca scal'u di sucardi*, 999. — Din sârb. *čkalj*, « Distel ».

Seând a. Scaun, tron, masă. *Tată-su că si tșudi, ca si tșudi, ȓundi si află tari scand*, (tatăl său, după ce se miră, unde să afle un astfel de scaun), 2/48. *Am un dead cu trei par ăn grqb* (= scand), *66. *Scandu vlădical'ă* (tronul vlădichii) (la biserică), Com. I. L., cf. 9/51. *Scandu-domnuluj* (nume de plantă), Com. H. I. [Derivat: *seândișeu* m. (dim.), ALR. 3904]. — Din lat. *scannum*, (arom. *scamnu*).

Seândala (numai în ghicitoarea) *Scândala mandala până la domnu* (= fumu), *58.

Seândișeu m. v. *scand*.

Scap vb. I. Scap. *Si scap*. (să scapi...), 4/49. *Scapă-mi* (scapă-mă), 8/12. *Ań scăpq* (mi-a scăpat), cf. 21/93, *15 cf. 11/11, 9/13, 5/78, 11/79. [Derivate: *scăpări* f. = scăpare; *scăpăt*, -ă adj. = scăpat. C o m p u s (cu pref.); *duscăpăt*, -ă adj. (din part. verbului *duscap* = scap peste tot de ceva. d. p. de boală, de avere, și de aici apoi înțelesul de) = s c ă p ă t a t, sărac, gol. *Las-la că-vajnicu că-ȓ duscăpat*, 246 cf.

686]. — Din lat. **ex-cappo*, -are, (arom. *scap*).

Scăpir vb. I. Scapăr. [Derivat: *scăpirări* f.], (arom. *ascapir*).

Scăpit vb. I. Apun (despre soare), asfințesc, cf. d ă s c a p i t. *Scăpitarea soarlui* = asfințitul soarelui. *Scăpitu-mari* n. loc. (Oșani). Com. I. L. [Derivate: *scăpitări* f. = scăpătat, apus, asfințit; *scăpităt* a. = asfințit]. (arom. *ascapit*).

Scăpitări f. } v. *scăpit*.
Scăpităt a. }

Seără f. Scară. *Tseastă lumi-i scqrrur-scqrrur* (lumea aceasta este scări, scări), 997. — Din lat. *scala*, -am, (arom. *scară*).

Seărchin vb. I. v. *scarpin*.

Seărlătă f. Pânză pe care se cos monede vechi. Com. T. P.

Seărlitș m. Leagăn, ALR. 1704. — Pentru etim. cf. *cărăluș*.

Seărmin vb. I. Scarmăn (mai ales despre lână). Com. V. J. cf. c ă r m i n a t. [Derivat: *seărminări* f. = scărmanare; *seărminăt*, -ă adj. = scărmanat. C o m p u s (cu pref.): *răseărmin* (răs + scarmin) vb. I. (refl.) = mă destram (despre o haină)]. — Din lat. [**ex-carmino*, -are, (arom. *scarmin*).

Seărminări f. } v. *scarmin*.
Seărminăt, -ă adj. }

Seărnés vb. IV. Sorb cu limba. *Ca scărni un doȓu lingur, si saturq*, 7/32. — Din bg. aor. *skornah*, (dela *skorivam*).

Scărpîn vb. I. Scarpin, țesăl (vitele); refl. mă scarpin. [Și: (Țărnareca) **scărehin** vb. I. *Nearsi lă cal aș scărchină* (merse la cal, îl scărpină), 17/68; **scărtsin** vb. *Io mi scartsin*, ALR. 136 cf. 418. I **Derivate**: **scărpînări** f., **scărpînát**, -ă adj. = scărpinat]. — Din lat. *scarpino*, -are, (arom. *scark'in*).

Scărpînări f.

Scărpînát, -ă adj. } v. *scarpin*.

Scărtsin vb. I. }

Schimb vb. I. Schimb. *Ver s-li schimbom? li schimbară*, 3, 4/18. *Tsela ūomu la schimbō mǎgāru*, 5/50. [**Derivate**: **schimbări** f. = schimbare; **schimbát**, -ă. adj. = schimbat *58]. — Din lat. **ex-cambio*, -are.

Schimbări f.

Schimbát, -ă adj. } v. *schimb*.

Schin m. v. *spin*.

Șchitnēs vb. IV. Sar din minți, o scrintesc, cf. *crāsnes*. [**Derivate**: **șchitnări** f. = scrintire; **șchitnít**, -ă adj. = scrintit, 154].

Șchitnări f.

Șchitnít, -ă adj. } v. *șchitnes*.

Seoátiri f. v. *scot*.

Seoe m. Scoc, ALR. 6790. *Penili di scoc* (ăripile scocului), ib. 6731. *Viru di scoc* (fundul scocului), ib. 6732. — Din bg. *skok*.

Seoenēs vb. IV. Sar. *Vinì la gaură, scocni ănuntru* (veni la gaură sări înăuntru), 8/30. [Întelesul «mă pun» este greșit]. — Din bg. *skokam* (pentru *skakam*).

Seoł vb. I. Scol. *Mi scol* (mă scol), 14/55. *Si ti scol'* (o să te scoli...), 2/70. *Si sculo* (se sculă), 8/16. [**Derivate**: **seulări** f. = sculare. *La sculare* (la sculat), 1/1; **seulát**, -ă adj.]. (arom. *scol*).

Seqmp, -ă adj. Scump. *Seqmpu-i mai iestîn*, (tot ce este scump, este mai ieftin), 691. [**Derivat**: **seumpeti** f. = scumpete, cu înțelesul de preț prea mare al obiectelor. Com. C. I.]. — Din paleosl. *skap*, (arom. *scumpu*).

Seqndură f. Scândură. *Seqndurli di la pulătă... doș seqndur* 12/29, (la războiu), cf. *blon* (vezi *razboi*). [Și: (Țărnareca) **seândură** f.]. — Din lat. *scandula*, -am, (arom. *scîndură*).

Seqră f. Deal pietros, (ALR. 406), munte pietros (ib. 2417). Nume de loc.: *Seqrca-di-corn*, *Seqrca-di-deđ*, *Seqrca-di-Bărtan*, *Seqrca-di-legăn*, *Seqrca-di-glojdiń*, *Seqrca-mică*, *Seqrca-di-uostruva* (Oșani) *Seqrca-goald* (Lugunța), *Seqrca-l-Nitșea* (Cupa). — Din bg. *skarka*.

Seornēs vb. IV. Deștept, scol din somn. *Mi scurneș dintru somnu* (mă deștepți din somn), 17/68. *L'a scurni frătisil'* (...îi sculă din somn pe frații), 9/55. — Din bg. *skorivam*, (aor. *skornah*), cf. *scărnes*.

Seorni f. plur. Cizme. — Din bg. *skorni*.

Seos, -ă adj. v. *scot*.

Seot vb. III. Scot. *Nu scutedă*, 10/79. *Nu vreaș si scoată ăpu*

dinuntru (nu vroiau să scoată), 3/73. *Scoş... simintsă*, 10/5. [Şi: (în Liumniţa) *seuăt* vb. III. 9/66, încolo regulat: *scotim, scoatits*, 31/18 cf. 9/66. *Derivate*: *seoătiri* f., *seos*, -ă adj. = scos], (arom. *scot*).

Seovrán m. Mierlă. Com. C. I. — Din bg. *skolovran*.

Serămă f. Scurgere la ochi, urdoare. *Cot si-ş mută scrăma din uoc'i*, 692. — Cf. dacor. *scárnă*.

Serăpitsă f. Scorpie, ALR. 1200, cf. 6554. — Din bg. *skraplica* (skraplja).

Scripeāti m. (La războiu). Scripeţi, cf. c ă r ă l u ş, c ă r l u ş, c ă r u l'. *Războiu ari patru screapits* (războiul are patru scripeţi), Com. I. L. (Cf. şi Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [Plur. *scripets* şi *screapits*]. — Din bg. *skripec*.

Seróznică f. Fel de porumb, cf. p l a c ă. ALR. 5124. *Scroznică si şiamina la suşă*. ALR. 5124. — Din bg. *skorozreen* «care se coace iute».

Serum m. Scrum. *S-la arzu ăn furnă, di cu scrum treatsi* (cu scrum trece, se vindecă). In text greşit *treatsi* pentru *treatsi*. 16/56.

Seuăt vb. III. v. *scot*.

Seuculeāti (alb.) m. Lăcustă, căluşel, cosaş, ALR. 6553. *Scuculeati minut* (cosaş mic) 6554. [Şi: *seăculeāti, seăcălēts, seăculéts* m.]. — Din mbg. *skakalec*.

Seulári f. } v. *scol*.
Seulát, -ă adj. }

Seul'ò a. Şcoală. *Fitsoru aş si dutseà e zuuă la scul'ò* (Se ducea în fiecare zi la şcoală), 1/46. — Din gr. *σχολεῖον*, (arom. *sculie*).

Seult vb. I. Ascult, mă supun, iau aminte. *Nu la scultats*, 3/58. *Nu-y scultò* (nu o ascultă), 5/32 cf. 3/62, 13/64. *Al' scultă džepu* (stă bine), 693. [Derivat: *seultári* f. = ascultare, supunere. *Compus* (cu pref.): *mi zăseúlt* (ză + scult), vb. I. = aud. *Iel nu si zăscultò* (el nu auzi), 8/57]. — Din lat. *asculto*, -are, (arom. *ascultu*).

Seultári f. v. *scult*.

Seumpéte f. v. *scomp*.

Seund vb. III. Ascund. *Tsista lūpu la scunş ăn sac*, 7/36. *Aman sōră, s-mi scunz* (... să mă ascunzi) 8/80. [Derivate: *seúndiri* f., *seuns*, -ă adj. = ascuns; *seunjoş* *seundžoş* adv. = pe ascuns, în taină (cf. arom. *ascumtiş*, *ascumtişalu*)] *Feta... scunjoş si dusi dupu iel* (pe ascuns fata se duse), 11/94. *Si dară un ghiriz pri sub pimint, scundžoş, si nu picăsească Daut* (...subt pământ, în taină, ca să nu înţeleagă Daut), 14/47. — Din lat. *abscondo*, -ere, (arom. *ascundu*).

Seúndiri f. }
Seundžoş adv. } v. *scund*.
Seunjoş adv. }
Seuns, -ă adj. }

Seup vb. I. Scuip. *Scupeaşti răcătina* (scuipă flegmă) ALR.

1637. *Am un cupiș, scupi la ăncur, puni-la pri cal (= fusu), *31 cf. *32. Al' scupiă-n ruăst (... îi scuipea în gură), 20/73. [Perf. s. (regulat) *scupaș, scupiș, scupș*; part. p. *supt*. Derivat: *scupeat* m. = scuipeat. Com. D. G.]. Compus (cu pref.): *năseup* (nă + scup) vb. I. = (despre insecte) depun ouă mai ales pe brânză, carne, etc. (după mbg. *napljukam*); *năseupitură* f. = ouăle insectelor, Com. T. P., (arom. *ascukū*).*

Scupeat m. v. *scup*.

Scupés vb. IV. Scopesc. *Birbeătılı si scupeaști*, ALR. 5330, cf. *tșucăies*. — Din mbg. *skopam*.

Scutsotă f. Botul luntrei, ALR. 2518. — Dela *scut* «ascut».

Seac, -ă adj. Sec, uscat, tare. *Seac di moali viseaști* (sec de moale atârnă = nasu), *55. — Din lat. *siccus*, -a, -um, (arom. *sec*).

Seădaf adj. (despre ochi). Căprui ALR. 31. — Din tc. *sadef?*

Seămin vb. I. Samăn. *Moni si siminom ănc tista agru* (măine o să semănăm), 2/41. [Derivate: *siminări* f. = sămănare; *siminăt*, -ă adj. = sămănat; *siminătură* (lat. *sēminatūra*), f. (pl. *siminătur*) = sămănatură. *Bujanca creăști prin siminătur*, Com. I. L.]. — Din lat. *sēmīno*, -are, (arom. *seamin*).

Seână f. Fân. Com. T. P. — Din bg. *sěno*.

Seără f. Seară. *Tseastă seară* (astă seară). *Lă treșli ser* (a treia

seară), 567. [Și: *seărta* adv. = seara. *Ca vini di cătră searta* (în spre seară), 3/69 cf. 2/15, 5/8]. — Din lat. *sēra*, -am, (arom. *seară*).

Seărta adv. v. *seara*.

Seāti f. Sete. *Bișū uneac apu că-l'ra seati* (bău puțină apă căci îi era sete), Com. I. L. — Din lat. *sītis*, -im, (arom. *seate*).

Seătsir vb. I. Secer. *Ghșuptsil' sītsiraș* (țișanii secerau), 10/41. [Derivate: *sītsirări* f. = secerarat, seceriș; *sītsirăt*, -ă adj. = secerat; *sītsirăt* a. = seceriș. *La sītsirat* (la seceriș), 9/41; *seătsiri*, (Liumnița) *seătsări* (<lat. *sīcilis*) = seceră (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51)]. — Din lat. **sīcilo*, -are, (arom. *seatsir*).

Seătșea v. *setșca*.

Seătsiri f. v. *seatsir*.

Secuș pron. v. *șfaca*.

Sėdbă f. Ședere. *Unu tucu ra nvitsat cu sedba*, 1/71. — Din bg. *sėdba*.

Sefă a. (turcism) Liniște, plăcere, dispoziție bună, ședere, petrecere în liniște. *Toată zușua feș, sefă* (toată ziua am petrecut în liniște), 7/69. — Din tc. *sefa*.

Seșmėn m. Soldat, seimen. — Din tc. *sejmen*.

Seliști f. Locul unde se găsesec țarinile sătenilor din prejurul satului. Com. G. D. și n. loc. (Oșani). — Din bg. *selište*.

Sėlnie adv. v. *silă*.

Semn a. Semn, prevestire. [Și: (Liumnița) *șșămn* a. *Dășcl' isi puarta*

și lă feasi șiămn (... le făcu semn). — Din lat. *signum*, (arom. *semnu*).

Semt m. (Foarte rar) Hotar, graniță. Com. I. L. — Din tc. *semt*.

Sétră f. Haină bărbătească, veston, sacou cf. *sucardi*. *Au zăcătso setra cu tșopu* (o apucă haina cu lemnul), 12/55. — Din tc. *setre*.

Sétșea Numele lunii Februarie. [Și: *seătșea*]. — Din bg. *sečko*.

Séu a. Seu, grăsimi. *Seu-l'epuruluș* (seul iepurelui). *Seu-gălinăl'ă* (seul găinii). Nume de plantă. Com. C. I. — Din lat. *sēbum*, (arom. *seu*).

Sfăca pron. Fiecare *Sfacă uom* (fiecare om), 5/37 cf. 15/4, 6/19, 6/20, 20/51. [Și: (Țárnareca) *sé-cuș* (mbg. *vsěkoj*). pron. *Tsărușli ăș vă li ruc lă secuș pristi un muntii* (opincile vi le voi arunca la fiecare...), 9/66]. — Din bg. *vsěka*.

Sfârșés vb. IV.

Sfârșit, -ă adj. } v. *sfârșos*.

Sfârșori f. }

Sfârșos vb. IV. Sfârșesc, termin. *Veam sfârșot carnea, zisi fișuăru* (sfârșisem carnea, zise băiatul), 21/73, *Si-aș sfârșots un lucru*, 15/29 cf. *Sfârșoș*, 40/40. *Acu la pots sfârșori* (dacă poți să-l termini) 9/4 cf. 4/12. [Și: (Țárnareca) **Sfârșés** vb. IV. *Dăpă nouă an argatsal' sfârșiră cunachia*, 4/65. **Derivate:** **sfârșori** f. = sfârșire;

sfârșit, -ă adj. = slăbit, tras la față, abătut, deprimat. *Ghidi sinu, tse ieș tăntu sfârșit* (de ce ești așa de abătut, deprimat). **Compus:** (cu pref.) **dusfârșés** (du + sfârșos) vb. IV. = sfârșesc de tot. — Din bg. *sfârșja*.

Sfeăsti f. Fire. *Uomu ăș vini ăn sfeasti* (omul își veni în fire), ALR. 1562. — Din bg. *sfěsti*.

Sfėti adj. Sfânt (numai în unire cu nume de sfinți) cf. *som t, săș m, săș n*. *Sfeti-Nicola* (Sfântul Niculae), 158. *Sfeti-Ghiorghi* (și: *săndžorz*), ALR. 620. *Sfeta-Paraschiva*, ib. 2821. *Sfeti-Nicola* = biserică (Oșani), *Sfeti-Vratsi* = biserică (Lugunța), *Stivan Pustitu* = tăierea capului Sf. Ioan (29 Aug.), ALR. 2819. — Din bg. *sfeti*.

Sfirbă (pl. *sfirbi*) f. Cântări din instrumente și mai ales din surle. Com. D. G. cf. *sfires*. — Din bg. *sfirba*.

Sfirés vb. IV. Fluer, cânt din instrument. *Odža ăș sfiré cu sfrielu* (ogia își cânta cu fluerul), 12/24. [**Compus** (cu pref.): **zășfirés** (bg. *zasvirjam*) vb. IV. = încep să fluer. *Cu sfrielu çon să zășfireș* (... când vei începe să cânti), 11/6 cf. 13/71. **Derivate:** **sfiriri**, **zășfiriri** f. = fluerare, cântare cu fluerul. *Umăro di sfiriri* (se obosi cântând), 16/6]. — Din bg. *svirjam*.

Sfirjäl a. v. *sfried*.

Sfiriri f. v. *sfires*.

Sfiteálnic m. v. *sfites*.

Sfités vb. IV. Luminez. *Mărea sfitea*. *Ună feată căzù ăn mări, di tsea sfiteaști*, 17/78. || Ard ca să luminez. *Tsi tser, să sfiteș... si sfites... și sfiti*, 23/29. [Derivate: **sfiteálnic** (bg. *světlník*) m. = sfeșnic la biserică. ALR. 584; **sfítiri** f. = faptul de a lumina, de a arde și lumina. **Compus** (cu pref.): **prisfítés** (pri + sfites) vb. IV. = licăresc; **prusfítés** (pru + sfites) vb. IV. = luminez. *Si prusfítì* (se lumină), 16/78; **sfitnés** vb. IV. (dela aor. bg. *světnah*) = scapăr (întrebuițat în sens fig.). *Acu ti sfitnes...* (când ți-oiu trage o palmă). *Con s-ti sfitnes* 696, **sfitúl** eă f. = licuriciu, cf. *liscă*]. — Din bg. *světja*.

Sfitíri f. }
Sfitnés vb. } v. *sfites*.
Sfitúl eă f. }

Sfórdel m. și **sfordelă** f. Sfredel. ALR. 1830. [Și: **sfrădel**, **sfordil** a. ALR. 6591]. — Din bg. *sredel*.

Sfórdil }
Sfrădel } a. v. *sfordel*.

Sfrántșóglă f. (Oșani), Poreclă pentru țigancă. Com. G. D.

Sfriel a. Fluer, cf. *florcă*. *Cu sfielù con să zăsfireș* (când o să începi să cânti din fluer), cf. 12/24. || (La cal) Țurloiu. Com. C. I. [Și: **sfiriăl** (di zănucl'u) (fluerul piciorului), ALR. 143; (Huma) **sfruiáli** f. *Și iel aș lă sădi*

ună băltitșică și ună sfruiáli (și el își luă numai o secure mică și un fluer), 13/71; **fríel** a.], (arom. *flueară*.)

Si pron. refl. Se. *Ia si dusi și nu si spusì că ra feată* (ea se duse și nu se spuse), 21/38. [Și: *tsi* pron. *Ăń-tsi mănăncă* (mi-e foame), 14/42. *Ăl tsi răstăpșo* (începu să-î țipe) ib.]. — Din lat. *sē*.

²Si conj. v. *să*.

Șjămn a. v. *semm*.

Sibépi f. (Țárnareca). Prilej, pricină, cauză, motiv. *Cu ăstă sibepi* (cu prilejul acesta), 26/64. — Din tc. *sebep*, (arom. *sibepe*).

Sieără f. Secară. *Satsil' di sicără* (sacii de secară), 7/41. *Acseană sicară tșucăăști* [*bati*] (lucrează pentru interese străine), 697. [Derivate: **sieărînă** adj. = de secară, și locul rămas după secerișul secarei, cf. *milină*, *uvișoană*. *Pal'ă sicărînă*, Com. I. L.]. — Din lat. *secăle*, (arom. *sicară*).

Sieărînă f. v. *sicară*.

Siehíri f. v. *sicuri*.

Sieul' m. v. *sac*.

Sieúri f. Secure. Cf. *dărtoari*. *La tăltșo cu sicurea* (il ucise cu sicurea), Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51. [Și: (mai rar) **siehíri** (din bg. *sekira* id.)]. — Din lat. *secúris*, -im.

Sidéf a. Sedef și nasture. Com. I. L. — Din tc. *sedef*, arom. *sidade*.

Sidžím a. Sfoară. *An džep flaj un sidžim* (în buzunar aflai o

sfoară). [Și: *șidžfm* a.]. — Din tc. *siğim*, (arom. *siğime*).

Sifli m. Freanț ALR. 1634. — Din *sifilis*.

Sigăjés vb. IV. (refl.): Dau cu mâna sau cu altceva ca să ajung, mă plec ca să ajung. *Am doț frats, un munti l'a disparti, tucu si sigăjés si si veadă și nu si pot vi-deari. Tse-i?* (= uoc'il'), *85. [La perf.: *mi signes*]. — Din bg. *sigam*, (aor. *signah*).

Signés vb. IV. v. *sigăjés*.

Siiri f. (Țarnăreca). Priveliște, h o r ă *Ună dzuyă... litiră lă siiri si dzoacă* (într'o zi pleacă la horă să joace), 4/66. — Din tc. *seir*, (arom. *seire*).

Silă f. Silă, putere mare. *Veà lat silă* (iși luase vânt...), 23/72. | Putere trupească, forță. *Dupu tsjă-l-tsi tăl' ară silili* (după ce-i scăzuse puterile), 7/73. [D e r i v a t: *silnică* adj. = tare. *Vor videală tse nu-i cota silnică*, B. 7; *sélnic* adv., = tare, cu silă, cu putere mare. *Căzù selnic* (căzu cu putere mare), 9/13. — Din sl. *sila*.

Sileafi f. Brâu larg de piele ce poartă Turcii și în care pun diferite arme: pistol, pumnal, etc. Com. I. L. — Din tc. *siláh*, (arom. *sileafe*).

Silnică adj. v. *silă*.

Silviă f. Chiparos. Com. G. D. — Din tc. *silvi*.

Siminári f.

Siminát, -ă adj. } v. *seamin*.

Siminătúra f. }

Simintsă f. Sămânță. *Ună simintsă* (o sămânță), 10/5 cf. 4/81.

D e r i v a t: *simintsár* m. = vânzător de sămânță. *Un simintsar... cõn tseari si-ș vindă simintsă*, B. 4. — Din lat. **sēmentia*, -am, (arom. *simintsă*).

Simintsár m. v. *simintsă*.

Simít a. Pâine mică din făină albă. Com. I. L. — Din tc. *simit*, (arom. *simite*).

Sin a. Sân. *Le-mi ân sinu toțu* (iamă la sânul tău...), 5/1. — Din lat. *sinus*, -um, (arom. *sin*).

²Sin m. (Țarnăreca), Fiu. *Sinu, tse jeș tântu sfârșit* (fiule, ce ești atât de măhnit, deprimat?), 2/66. [D e r i v a t: *sineu* (bg. *sinko*) m. și cu înțelesul de «dragul meu, dragul mamei». *Iu bre sineu*, 28/68. — Din bg. *sin*.

Siñávitsă f. Bubă rea la deget, sugel, ALR. 4204. — Din mbg. *sinjavica*.

Sineu m. v. «*sin*».

Sindúchi a. Ladă, cufăr. *Dă-rară ună sinduchi* (făcură o ladă), 22/55 cf. 14/11, 3/78. [Și: (Țarnăreca) *sinduchiă* f. Coș la car. ALR. 5629. *Tru sinduchiă al' plântă doță mari cãrfii* (în ladă încuie două cuie mari), 27/68]. — Din ngr. *σιντόβχι*, (tc. *sendyk*), (arom. *sfinduk'e*).

Sindúchiă f. v. *sinduchi*.

Sindžir m. Lanț. *L'a ...ligo cu un sindžir* (îi legă cu un lanț), 14/33 cf. 17/79. [Și: *șândžir* m.

ALR. 5241, cf. ș o r]. — Din tc. *sinğir*, (arom. *sinğir*).

Sinét a. (Turcism) Poliță. Com. I. L. — Din tc. *sened*, (arom. *sinete*).

Sinfadă f. Cumnată. *Ca rudî un măcsom și sinfădă-sa al' la lo*, 2/29. — Din gr. *συννοφάδα*.

Singur, -ă adj. Singur. *Nu sam singur* (nu sunt singur), 8/52. [Plur. *singur*, 6/9]. — Din lat. *singulus*, -a, -um, (arom. *singur*).

Siniță f. Masă de lemn. *Si punim sinița* (să punem masa), 17/6. cf. 15/42. — Din bg. *sinija*.

Sinor m. Graniță, hotar. *Antrară ăn sinor și al' zisi* (intrară în hotar), 13/85. — Din gr. *σινόροσ*, (arom. *sinur*).

Sint vb. IV. Simt. *Al'-u deadi pristi mutscă, ma nu sintso* (ii dădu peste bot, dar nu simți), 391. [La perf. s. *sintsoi*, *sintsoș*, *sintso*. Și: simt vb. IV. *Tribuiaști s-nu sintsom mirismă* (trebuie să nu simțim miros) B. 8. *Acu simtsom*, ib. Derivate: *sintsori* f. = simțire; *sintsot*, -ă adj. = simțit]. — Din lat. *sentio*, -ire, (arom. *sintu*, rar).

Sipănitsă f. v. *sipcă*.

Sipcă f. Pojar ALR. 1616. [Și: *sipănitsă* (bg. *sipanica*) f. = vărsat. *Toati [yoil'i] sa loși di dalac, di sipănitsă*, 2/88]. — Din bg. *sipka* (sip).

Sirăe, -ă adj. Orfan. *Raș sirats* (erau orfani), 1/7 cf. 1/68. — Din bg. *sirak*.

Sirăpós, -oasă adj. Râpos, alunecos, precipitos. *Șăzură pri ună ropă sirăpoasă* (șezură pe o piatră râpoasă). — Derivat din *ropă?*

Sirbés vb. IV. Slujesc, servesc, lucrez, m u n c e s c. *Ca sirbi un an di zoli* (după ce servi, servi un an de zile), 2/7. *Si sirbească* (să muncească), 4/55. *Mo sirbits* (în text greșit: *sirbets*) *ya* (acum lucrați aici), 4/25 cf. 8/11, 12/6, 701, 700. *Sirbeă, cu tser si ghișe* 699. [Derivate: *sirbiri* f. *sirbit*, -ă adj. = muncit; *sirbitșós*, -oasă adj. = lucrător, muncitor, harnic. Com. I. L.; *sirbimint* a. = lucru, muncă, treabă, serviciu, id.]. — Din lat. *servio*, -ire.

Sirbimint a.

Sirbiri f.

Sirbit, -ă adj.

Sirbitșós, -oasă adj. } v. *sirbes*.

Sire (pl. *sirts*) m. Măr sălbatec, Com. V. T. cf. *lisnic*.

Sirin m. v. *soari*.

Siriște f. Cheag, cf. *c'ag*. — Din bg. *sirište*.

Sirmija f. Marfă, capital. *S-dusi sirmija lu Tșoli*, 702. — Din tc. *sermi*.

Sirminina N. loc. în Meglen. (Capidan, *Meglenoromâni*, I 7, 19, 27).

Sirnitsa f. Săptămâna brânzii, ALR. 2784. (În Oșani) *săptămōna di brōnză*, cf. *brōnză*. [Și: *prisirnitsa* f.]. — Din bg. *sirnica*.

Sirtur m. Un fel de instrument la argintari, Com. T. P.

Sirumà, -așcă adj. Sărac. *Tsela ra dîp sirumà* (acela era prea sărac), 9/27. *Sal tsel sirumaylu cătunean* (numai săteanul sărac), 4/65. [Și: **surumà, -așcă**, adj. 1/53, cf. 1/2/65. (Plur. *sirumaș*). *Raș mult sirumăș*, 1/25, (din care apoi s'a format un nou sing. **sirumăș, -așcă** (*surumăș, -așcă*) adj. *Ună babă sirumașcă* (o babă săracă), 33/65 cf. 2/46, cf. 677; **surmușés** adj. = sărac, slab. *An surmușes* (an săracăcios), ALR. 5054]. — Din bg. *siromah*.

Sirumăș, -așcă adj. v. *sirumà, așcă*.

Sisavitsă f. Zăpadă care cade în bile mici sferice, mielușei, ALR. 2440. — Din bg. *kišavica*?

Sistră f. Lopătică de fier cu care se rade copaia în care se frământă pâinea. Com. T. P. — Din gr. ξύστρον, (arom. *sistră*).

Sit a. Sațiu. ALR. 781. — Din bg. *sit*.

Sită f. Sită. Com. D. G. — Din paleosl. g. *sito*, id.

Sitsirări f. }
Sitsirát a. } v. *seatsir*.
Sitsirát, -ă adj. }

Siv, -ă adj. Cenușiu, breaz, bălțat. Com. G. D. *Sivu-son* (la viermii de mătase), B. 7, cf. *negru-son*. [D e r i v a t e: *sívi* = nume de bou, ALR. 5541; *síva* f. = nume de capră; *sívetș* m. = pește mic în felul crapului. Com. G. D.; **sivuglávă** (bg. *síva-glava*). f. =

oaie cu botul cenușiu. Com. T. P.]. — Din bg. *siv*.

Síva f. v. *siv, -ă*.

Síve m. Arbore cu fructul roșiu de mărimea unei alune. Com. C. I.

Sívetș m. v. *siv, -ă*.

Sivuglávă f. v. *siv, -ă*.

Slab, -ă adj. Slab, subțire. *Iun-di-i slab si rupi* (unde-i subțire se rupe), 703. [D e r i v a t e: **slábés** vb. IV. = slăbesc, (mai rar) **anslábnes** id. Com. I. L. *Bubili mor ili anslábnes* (viermii de mătase mor sau slăbesc), B. 4; **slábínă** f. (bg. *slabina*) = partea dela buric în jos până la încheetura picioarelor, șolduri. *Antrô tsela dintili ân slábínă și fitșoru muri*, 17/33; **slábădúșnie** adj. = slab, delicat, ALR. 2263. — Din paleo. l. *slabŭ*, (arom. *slab*).

Slábădúșnie, -ă adj. v. *slab, -ă*.

Slábés vb. IV. } v. *slab*.
Slábínă f. }

Slăgăjés vb. IV. Gândesc, socotesc, (refl.) mă gândesc. *Slăgăits, -vă* (gândiți-vă), 15/65. [C o m p u s (cu pref.): **prislăgăjés** (bg. *prěslagam*) = mă răsghândesc. *Si prislăgăiră* (se răsghândiră), 6/52, **zăprislăgăjés** (ză + pri + slăgăjés) vb. = mă răsghândesc. *Să ni zăprislăgăim* (să ne mai răsghândim), 15/93; **răslăgăjés** (răz + slăgăjés) vb. IV. = mă răsghândesc. Com. G. D.]. — Din bg. *slagam*.

Slăneăști adv. Bulgărește. Același cu **bu ũ g ă r e a ș t i**, ALR. 2896.

Slănină f. Slănină, cf. alb. *atsă-di-porc*. *Zidurili* [sa] *cu slănină di porc*, 23/18. — Din bg. *slanina*.

Slatș a. Gust. *Fără slatș* (fără gust), 704. — Din bg. *slač*.

Slătșeă f. Buruiană, voltură, ALR. 1912. *Slatșca si mănancă*, ALR. 5173. — Din bg. *slačka*, cf. *slatș*.

Slăveaj m. Privighetoare, ALR. 6188. *Slăveaju-i pul' tsi cõtă mai ubăv* (privighetoarea este pasărea care cântă mai frumos). [Și: (foarte rar) *birbil'* m.]. — Din bg. *slavěj*.

Sléaz m. (Bot.) Nume de plantă, Com. C. I. [Și: *sljúz* m.]. — Din bg. *sléz*.

Sljuz m. (Bot.) v. *sléaz*.

Slignéș vb. IV. Scad. *Apa slignéști* (apa scade), (ALR. 2501). Mocnesc. *Focu slignéști*, ib. 3875. — Din bg. *slegam*.

Sljúnic, -ă adj. Plecat. *Merg sljúnic*, ALR. 1324. — Din mbg. *služnik*.

Slobod vb. IV. Slobod, dau drumul, ALR. 4747. — Din mbg. *slobod* (*sloboden*).

Slójnu, -ă adj. Scurt. *Nalti, ili slojni* (înalte ori scurte), 1/XI. [Și: *slójnic*, -ă adj.]. — Din bg. *složen*.

Slujòș vb. IV. Slujesc, sunt slugă la cineva. *Tser să slujòș* (vrei să fii slugă), 23/29. — Din bg. *služa*.

Slumnés vb. Azvârl, trântesc,

vârs cf. șutnes. *Slumni sacu ăn bucă* (...azvârlî sacul în scocul morii), 4/69 cf. 14/69. — Din bg. *slomjam*.

Slușeă f. v. *lupes*.

Smăcătòș, -ă adj. Derivat dela *smăcnes?* *Spili și cremni smăcătòși*, 11/49.

Smăenés vb. Scot dintr'odată, smucesc. *Că la smăcni luș răvoł din brøn* (și când scoase revolverul din brâu), 8/52. [Derivate: **smăeniri** f. = scoatere, smucire, vărsare; **smăenit**, -ă adj. = scos, vărsat, boșorog; **prusmăenit** -ă adj. = vărsat, boșorog. *Nu la voș Traja prusmăenitu* (nu vreau pe Traia boșorogul), 3/VII. — Din bg. *smukam*. (aor. *smuknah*).

Smăeniri f.

Smăenit, -ă adj. } v. *smăcnes*.

Smădzăl'că f. Uliu cf. *cărgu l'*. *Dracu si feasi ună smădzăl'că* (dracul se făcu un uliu), 23/79.

Smăreacă f. (Oșani) Jenuper, jneapăn cf. *tșizbin*. *Bam! cu mărtinu ăn smărets* (bam! cu pușca în ienuperi), 6/27; *bobchi di smăreacă*. Com. I. L. cf. 9/6, 9/10, 706. — Din bg. *smreka*.

Smătòe adj. (Despre ou) stricat, clocit. Fig. pentru un om palid, galben, 854. — Din mbg. *smutok*.

Smătșòe (pl. ...-ots), Bubă, urcior la ochi, ALR. 38.

Smîi m. v. *smil'*.

Smil' (pl. -ur) m. Siminoc, ALR. 1906. [Și: *smiș* m.]. — Din bg. *smil*.

Smintés vb. IV. Amestec, încurc. *Bărdilitșu si puni antru iri, dintru ca s-nu si smintescă* (prăjină se pune printre fire, pentru ca să nu se amestece). Com. I. L. [Derivate: *smintiri* f. = încurcare; *smintit*, -ă = amestecat, încurcat]. — Din sl. *smętiti*.

Smintiri f. }
Smintit, -ă adj. } v. *smintes*.

Smoe m. Șarpe mare, (ALR. 6228) viperă, cf. *cuculeati*, ALR. 1184. — Din bg. *smok*.

Smoe(f) m. (Oșani) Smochin, cf. *ic, ică*. [Fructul se numește *smocfă* f. = smochină. Com. N. T.]. — Din bg. *smokf*.

Smocfă f. v. *smocf*.

Smoqnă f. v. *săptămoqnă*.

Smuenés vb. IV. v. *smăcnes*.

Smulg vb. III. Smulg, smucesc. *L'-u smulsi* (a șters-o), cf. *smutșes*, cf. 576. — Din lat. **exmulgeo*, -ere, (arom. *asmulgu*).

Smuntșqs }
Smutșqs } vb. IV. v. *zmutșqs*.

Snágă f. (rar) Trup, corp omenesc. *Snaga 'n bisearică și mintea 'n tulăriști*, se zice pentru cei ipocriți, 813. — Din bg. *snaga*.

Snop m. Snop. *L'a dusi snopil' tșucăits* (ii aduse snopii bătuți). [Și: (la Nânta), *snuéip* m. Derivat: *snopăr* m. = Iulie, cf. *culujeu*]. — Din bg. *snop*.

Snopăr m. }
Snuéip m. } v. *snop*.

Soacără f. Soacră. — Din lat.

**sócra*, -am, (arom. *soacră*).

Soări m. Soare. *Di țel maț ubav nu veđ, ca soari ancřișteđ* (mai frumos decât el nu era, ca soarele lucea), 23/43, cf. 708, *67. *Soari-ncreaști* m. răsărit de soare. *Că vrină steașă-i, ca soari-ncreaști* *28, și *soari-ncreaștiri* = faptul zilei.

[Derivat: *surin* m. = loc expus la soare. *Surin-di-plemits* = n. loc. (Huma), Com. T. P.; *sirin* m. n. loc. (Barovița) *Sirinu-di-douli-api* n. loc. (Oșani). Com. G. D., *Sirin-mari* n. loc. (Cupa), Com. C. P., *Siriń* pl. n. loc. (Huma), Com. T. P. — Din lat. *sōl*, -em, (arom. *soare*).

Soátsă f. v. *sots*.

Sóbă f. Sobă. *Să punim sobă*, B. 3. *Ună feată ăń ıarnă u vor tots, veara nitsun nu-u va* (= soba), *68. — Din bg. *soba*, (arom. *sobă*).

Sqba f. Numele vacii născută Sâmbăta. Cf. *luja, mata, néra, dzoia, vida*. ALR. 5542.

Sobáni Nume de bou fatat sâmbăta, cf. *sqba*.

Socól m. Vultur, cf. *văltur*. Com. G. D. [Și: *săcól* m. *Tăltșqră un... săcól* (uciseră un... vultur), 6/54]. — Din bg. *sokol*.

Sóeru m. Socru. [Derivate: *sueril'ă* f. = socrie; *suerimi* f. = socrime (cu înțeles colectiv), Com. G. D.]. — Din lat. **socrus*, -um, (arom. *socru*).

Sqd (pl. *sqduri*) Vas. *Punim... sodur di tsară și ăń sfaca sqđ punim si ardă un pulm...*, B. 13, cf. 2.

Speală sodurli (spală vasele), ALR. 4120. *Sodur sa maș multi : ună ȝală, un misur, ună tigană, un lingé di băcor, di džingă*, ib. — Din bg. *săd*.

Sôj a. Neam, rudă. *Di curat soj* (acesta este de neam curat), 709 cf. 710, cf. 2/94. — Din tc. *soj*.

Sôjeă f. Un fel de pasăre, după com. lui C. I. *drăpneaă*. || P. a n a l. Briceag cu tăișul curbat în forma iataganului, id. — Din bg. *sojka*.

Solúe v. *suluc*.

Som m. Somn (pește). — Din bg. *som*.

Somt m. Sfânt. *Ca çon tsela-i somt* (ca și când acela este sfânt), 711. În unire cu nume de sfinți: *Săm-Dșorzu*, ALR. 620. *Sănă-medru*, ib. 2821, *Sănămiădru*, ib. 627, || P. ext. Icoană. *Cumpăraș doș somts* (cumpăraș două icoane). *Candil'u ardi antru somt* (... dinaintea icoanei). [Și: (neaccentuat) *săm, sãn, sãnă*. Forma feminină este: *stă* (din *șontă*) *Stă-Măria-Mari* = biserică în Cupa. *Stă-Vineri* = biserică în Huma]. — Din lat. *santus*, -a, -um (*sanctus*), (arom. *sîmtu*).

Son m. Somn. *Io din son mi dișitaiș*, 5/79. *Trasim și căti un son* 8/69 cf. 35/51. *Negru son* (somnul negru, la viermii de mătase), B. 3. — Din mbg. *son*.

Sondzi m. v. *șonzi*.

Șonzi m. Sânge. *Tot șonzili* (tot sângele), 6/3. *Șonzili apu nu*

si fatsi, 712 cf. 7/28. [Și: *șonzi* m. 35/51, 21/78. (Țárnareca), *sânzi* m. 8/64. Derivate: *șozzir* (< lat. *sanquino*, -are), vb. I. = sânger; *sânzirări* f. = sângerare, *sânzirát*, -ă adj. = sângerat. *La vizú*. [fișură] *tuđt sãnzirat* (il văzu pe băiat tot sângerat); 21/73. — Din lat. *sanguis*, -em, (arom. *sîndze*).

Șonzir vb. I. v. *șonzi*.

Sor f. v. *soră*.

Soră f. Soră. *Çotsi plondzi suăru* (de ce plângi soro), 5/74 cf. 9/73. *Soră, soră, jundi s-mi culc* (soro, soro, unde...), 8/33. [Plur. *surorli*, 19/80. Și: (Liumnița) *suără* f., *sor* (în unire cu pron. pos.)]. — Din lat. *soror*, (arom. *soră*).

Sor̂b m. Sârb, ALR. 2906. [Derivate: *sârbeacă* f. = sârboaică; *sârbeăști* adv. = sârbește, cf. 2907. — Din *sr̂b*, (arom. *sîrbu*).

Sorts pl. Sorti. *Trazi sorts*, (ALR. 4310) și *tures sorts* (trag la sorti), Com. G. D. — Din lat. *sortes* (pl. lui *sors*).

Sots m. Tovarăș. *Si feșiră sots*, 8/86. [Feminin: *soatsă* f. (lat. *socia*) = tovarășe. *Soatsăli fuziră*, 3/43. Derivat: *sutslúe* a. = prietenie. *La șparsim sutslucu* (am stricat prietenia), 748]. — Din lat. *socius*, -um (arom. *sots*).

Squă (pl. *șoș*) Prăjină pentru sprijinit vița de vie, Com. T. P.

Spar vb. I. Speriu, (refl.) mă speriu. *Mi spar că vini lamăna* (mă speriu, căci veni balaurul),

11/28. *Nu ti spari!* (nu te speria), 3/53 cf. 10/28. *Tăitșă-sa ancă cota si spăreă* (... se sperie), 25/41 cf. 20/73, 8/6. *Si spăreară* (se speriară), 9/71. *Si spărură* (se speriară), 8/6. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII. [Derivate: **spăreări** f. = speriare. Com. I. L. **sp reăt**, -ă și (mai des) **spărăt**, -ă adj. = speriat; **spărătșuni** f. = când le crapă la oi copitele din cauza ploii. Com. T. P.], (arom. *aspar*).

Spărătșuni f. v. *spar*.

Sparg vb. III. 1. Stric, sparg. *S-nu-ă-tsi spargă lucru* (să nu mi se strice treaba), 25/51. *Si sparsi* 16/15. *Au sparsiră* 76 cf. 714. | 2. Ucid, omor. *Nu ti du s-ti spargă și tini* (nu te du, o să te omoare și pe tine). *Acu mi sparzi* (deși mă ucide), 11/3 cf. 18/7, 6/57. [Derivate: **spărziri** f. = stricare; **spars**, -ă și **spart**, -ă adj. = stricat, spart. *Vini la spartă păzăriști* (veni la spartul târgului), 524. **spărgătșuni** f. = stricăciune. Com. G. D. **Compus** (cu pref.): **răspărg** (răs + sparg) vb. III. = stric, distrug, sfărâm, Com. G. D.; **duspărg** (du + sparg vb. III. = stric de tot. *Li dusparg aliz bubili*, B. 1.]. — Din lat. *spargo*, -ere, (arom. *aspargu*).

Spărgătșuni f. v. *sparg*.

Spărnice a. Scutec, ALR. 2655.

Spărôt adj., auzit în *caș spărot*, (brânză iute). Se mai zice ză-

prinsă, ALR. 5450.

Spars, -ă adj. }
Spart, -ă adj. } v. *sparg*.
Spărziri f. }

Spătă (pl. *spôts*) f. 1. Spate (la cal), coapsă. Com. C. I. *Acu dai spôts, lantu ti-ncalică* (dacă te lași, te 'ncalecă, te ia peste picior), 721. | 2. (La războiu) Spătă. Com. I. L. [Derivat: **spătăr** m. = cel ce face spate la războiu. Com. G. D.; **spatișot**, -ă adj. = cu cocoșe la spate, cocoșat, ALR. 2197]. — Din lat. *spatha*, -am, (arom. *spată*).

Spătăr m. v. *spată*.

Spel vb. I. Spăl. *Iel să-u speală și să-u chiaptină*, 2/71. *Di la butijuni* [s. din cazan] *nu-i spilat* (se zice pentru unul care este foarte murdar), 66 cf. 122. *La spilară* (i-au câștigat totul), 713. [Derivate: **spilări** f. = spălare; **spilăt**, -ă adj. = spălat]. — Din lat. **ex-pellavo*, -are, (arom. *spel*).

Spie a. Spic de grâu. || (la porumb) Moț. Com. C. I. [Derivat: **anspieăt**, -ă adj., auzit în *iarbă anspicată*, (rogoz), ALR. 1913]. — Din lat. *spicum*, (arom. *sk'ic*).

Spilă f. Prăpastie prin care nu se poate trece. *Spili și cremni smăcătoasi*, 11/49. Cf. *cremni*. — Din gr. *σπίλεον*, (arom. *spilă*).

Spilări }
Spilătură } f. v. *spel*.

Spin m. Spin. *Spinuli, nu-ă vizuș moarte?* (spintule, nu văzuși

moartea...), 4/1 cf. 5/72. [Și: (Țárnareca) șehin m. *Munti amplin cu șchin* (munte plin cu spini), 7/64; (articulat) *șchinl'ă* (spinii), 8/64]. — Din lat. *spīnus*, -um, (arom. *sk'in*).

Spînzur vb. I. Spânzur. *La spînzurără di grindă* (îl spânzurară de grindă), 718. [Derivate: **spînzurări** f. = spânzurare; **spînzurăt**, -ă adj. = spânzurat]. — Din lat. **pendio*, -are, (arom. *spînzur*). Pușcariu, *Et. Wb.* 1623.

Spînzurări f. } v. *spînzur*.

Spînzurăt, -ă adj. }

Șpirt a. Chibrit. *Să-i dai foc cu un șpirt* (...cu un chibrit), 16/4. *Si aflu tsivă șpirtur* 3/77. — Din bg. *șpirto*, (arom. *șpirtu*).

Spîtsă f. Ghimpe, ALR. 1207. — Din bg. *spica*.

Spîtsăr m. Farmacist. *Si află la spîtsariș și pri la bacal'i*, B. 15. — Din bg. *spicar*.

Spîtscăț, -ă adj. (Despre lună) scăzută, când nu este plină, ALR. 2455. *lună spîtscăță*, ib. — Derivat din **spîtsč*, iar acesta din **pitšc* pentru *pișc*.

Splînă f. Splină. *Porcu veă splînă* (porcul avea splină), se zice când cineva este pe la sfârșitul iernii și crede că iarna a trecut. Iarna se cunoaște după splina porcului; dacă porcul are splină (este umflată), atunci iarna va fi grea, 719. Din lat. *splen*, -enem, (arom. *splînă*).

Spulăiți (Formulă de mulțu-

mire, împrumutat din bg.). Mulțumim, să trăiți. *Spulăiți dēdu, Țo s-mi duc cmotsi* (mulțumesc, moșule, eu o să mă duc acuma), 14/94. [Și: **spulăiți**. Derivat: **spulăițisēs** vb. IV. = mulțumesc. *Dupu tsi al' spulăidisī* (după cei mulțumi), 15/94 cf. 29/51.] — Din bg. *spolaiti* (gr. *εἷς πολλὰ ἔτη*).

Spotișot, -ă adj. v. *șpati*.

Sprăinēs vb. IV. O rup la fugă, o șterg. *Sprăini la fugă*, 721. — Din bg. *sprēgnah* (dela *sprēgam*).

Sprăsnēs vb. v. *prăsnēs*.

Sprentș m. Spânz, ALR. 1940.

Sprîțseă f. v. *aspră*.

Sprivár a. Drum scurt, *Drum pri sprivar*, ALR. 803. — Din bg. *prēval*.

Sprotiva adv. In față, vis-à-vis. *Vizut-auș ân sprotiva di Țel' un foc că ardi*, (văzut-au în fața lor că...), 2/60; n. loc. (Nânta). — Din bg. *sprotiv*.

Sprúză s. f. v. *spuză*.

Spugănēs vb. IV. v. *păngon*.

Spulăiți } v. *spolăiți*.

Spulăițisēs vb. IV. }

Spúmă f. Spumă. *Dunș spumă* (adună spurnă). [Derivat: **șnspum** vb. I. = spumez]. — Din lat. *spūma*, -am, (arom. *spumă*).

Spun vb. III. Spun. *Si dusi... si spună*, 16/55. Arăt. *Stăpōnu, dintru ca si spună la fitșor agrili, la lș* (stăpânul, ca să-și arate ogoarele...), 1/41. [Și: **spúnim** vb. III. 5/16, pers. 2, conj. prez. *spuniș* (în loc de *spuñ*) *Ti rog si*

nu spunîñ la Daut (te rog să nu spui...), 11/74. **Derivate:** **spúniri** f. = fapta de a spune; **spus**, -ă adj. = spus; **spus** a. = spusă. *Nu pot să antsileg din spus că sam groasă ăñ cap*, 9/12. **Compușe:** cu pref.) **zăspún** (ză + spun, de pe bg. *zakazvam*) = încep să spun, spun o leacă, arăt. *Ai bra deaduli, si ñ-u zăspuñ casa iundi șed lomñurli* (să-mi spui, să-mi arăți casa), 14/34; **duspún** (du + spun, de pe bg. *dokazvam*) = termin de spus. *Pănă si duspuñ tu, ghiupca la feasi și la trimeasi la prusirea 601*. — Din lat. *exōpno*, -ere, (arom. *spun*).

Spúnim vb. III. } v. *spun*
Spúniri f. }

Spure vb. I. Spure, mănânc de dulce în zilele de post. *Mi spurco cucu*, Com. T. P. [**Derivate:** **spureări** f., **spureát**, -ă adj. = spurcat; **spureátșúni** f. = spurcăciune]. — Din lat. *spürco*, -are.

Spureări f. } v. *spurc*.
Spureát, -ă adj. }
Spureátșúni f. }

Spurș vb. IV. Sporesc. (Numai în expresia). *Mult al' spuraști, lăcumeaști* (se lăcomește prea mult), 722. — Derivat din *spor*.

Spus, -ă adj. } v. *spun*.
Spus a. }

Sputnês vb. Imping. *Lupmøncala mi sputni si fac ună ca tseasta* (dracul mă puse, mă împinse să fac așa ceva), 353.

Spuvidês vb. IV. Spovedesc. **Derivate:** **spuvidiri** f. = spovedit; **spuvidít**, -ă adj. = spovedit; **spuvidátș** m. = duhovnic. *Nu ray spuvidatș* (nu erau duhovnici...), 6/76]. — Din paleosl. *izpovedati*.

Spuvidiri f. } v. *spuvides*.
Spuvidít, -ă adj. }

Spúză f. Spuză. *Puni-l' uala cu spuză* (pune-i oala cu spuză), adică trage-i chiulul, 823. [**Și:** **sprúză** f. Com. T. P.]. — Din bg. *spuza*, (cf. alb. *shpuzë*).

Srăcăiês vb. IV. Sorb, mănânc cu lingura. *Cu ună lingură srăcăiês* (sunt prieteni nedespărțiți), 339. — Din mbg. *sărkam*.

Stă adj. v. *șomt*.

Stăfigă f. Stafidă, ALR. 1720. [**Și:** **stăfidă** f.]. — Din gr. *σταφίδα*.

Stălsês vb. IV. refl. (Despre aluat, despre caș), dospesc. *Lutsolu si stăfsești*, ALR. 3992, cf. 5424. — Din **ftăsês* «ajung» gr. *φθάνω*, aor. *ἔφρασα* (cf. bg. *ftasam*, part. p. dela *ftasavam*).

Stăiță f. Stafie. *Cu vrină stăiță* (ca o stafie), 673. — Din gr. *στοιχειό*, (arom. *stih iy*).

Stămból m. Stambul. *Cu 'ntribarea și 'n Stămbul ti duts*, 724. [**Și:** **Stămból**].

Stămból v. *Stămbol*.

Stqmñă f. Ulcior mai mare de pământ. *Să-ts li zăport stqmñili* (să-ți port o leacă ulcioarele), 2/VIII. [**Derivat:** **stumñitșeă**

f. = ulcior mai mic. *Am un dead c' ună mănuşă 'n grob* (= mănuşă di stumnitcă), *50. — Din bg. *stomna*, (arom. *stamnă*, gr).

Stăngătş adj. v. *stong*.

Stăpân m. v. *stăpon*.

Stăpon m. Stăpân. *La meu stăpon* (la stăpânul meu), 6/12. *La unsiră stăponu* 19/33 cf. 16/33, cf. 419. || Şef de familie. *Stăponu la s-iiă ghiu, nu-i cap di yom di* (se întrebuinţează când vrem să mângaiem pe cineva), 725. [Şi: (Țărnaresa) Stăpân m. 16/68. F e m i n i n : *stopăncă*, *stupăncă* (bg. *stopanka*) f. = stăpână. *Ca si dusi casă, stupanca si-u mulgă* (să o mulgă stăpâna), 9/70.

Stără adv. De seară. *Ca să vină lude stară* (când va veni ludea deseară), 17/6 cf. 10/9, etc. — Din *īastă* + *seară*, (arom. *astară*).

Starină f. Căpiță de fân cf. *stog*. Com. D. P.

Stărl'ituşcă f. Năpârcă. ALR. 6228, cf. *străl'uşcă*, *năprqtcă*. [Şi: *strălituşcă* f.]. — Din *l'utuşcă* (din *l'ut*, cf. *l'utitsă*) și *străl'uşcă*.

Stărnîşti f. Miriște, locul rămas după secerișul grâului, țelină, ALR. 915. *Iel la mintşună măcşomu prin stărnîşti* (el se juca cu pruncul prin miriște), 10/41. *Flaş stărnîşti nipăscută* (ai dat de noroc), 1 cf. *72. — Din bg. *tărniște*.

Stărpâr m. v. *sterp*.

Stărvés vb. IV. Capăt poftă de

mâncare pentru lucruri dulci (întrebuințat m. mult sub forma compusă (cu pref.) *nastărves* (bg. *nastărevavam ce*) = mă obicinuesc la ceva rău, mă năvălesc. D e r i v a t : *năstărvit*, -ă adj. = obicinuit, nărvit. *Lisitsa cum ra năstrăvită, vini si mănancă uvă* (vulpea cum era nărvită...), 4/93. [Şi: *străvés* vb. IV.; *străvur* a. (plur.) = lucruri dulci de mâncat. — Din bg. *stărevavam*, id.

Stătşún m. Sărac, nenorocit (mai ales după ce-i moare cineva din familie). *Mult si mântşo stătşunu di mini*, 406.

Stau vb. I. Stau. *Unu di noj ȳa să stătem*, 6/18. *Unu antrq, lântu stătù*, 7/18. *La s-sta* (să stea), 21/29. *Stoi să-ts cat ăn cap* (stai), 10/28 cf. 16/6, 6/13, 4/32, 6/35, 4/42, 4/78. [C o m p u s (cu pref.): *zăstău* (ză + stau, de pe bg. *zastojavam*, cu acelaș înțeles) = mă opresc, încetez. *Zastătù ca măgaru pri punti* (s'a oprit ca măgarul pe pod) s'a încăpățânat, 375. *Zăstoj!* oprește-te, 2/20 cf. 21/16. D e r i v a t : *zăstări* f. = oprire, încetare. *No-ari zăstari* (n'are încetare), 946; *pristău* (pri + stau) vb. I. = încetez, stau, nu mai continuu. Com. V. J. — Din lat. **stao* (= *sto*), -are, (arom. *stay*).

Stăur m. Șobolan, (fig.) ființă închipuită. Com. V. J. *Tats ca vrin staur*.

Stăvés vb. IV. Pun, așez. *Stăvi ună paidă* (așeză o cursă). Opresc,

stăvilesc ALR. 6721. *Ca si stăvi moara, s-dusi muraru si veadă tsi ari sub tșarcu* (când se opri moara, se duse morarul...), 13/72. [Derivat: stăvilă f. (bg. *stavilo*) și stăveală f. = stăvilă la moară. Stăves moara cu stăveală, ALR. 6722 cf. 6721. *Ardic stăveala* (ridic stavila), ib. 6728. *Puntea di stăveală* (puntea stavilei), ib. 6727. — Din bg. *stavam*.

Stăveală } f. v. *stăves*.
Stăvilă }

Stăvină (di gron) f. Vraf de grâu (ALR. 912), claie (ib. 5215, 5216). — Din mbg. *stavina*.

Steág a. Steag. *Etca-la și iel că vrin steag* (iată-l și el ca un steag), Com. GH. T. — Dacor.

Steájár m. (Liumnița) Stejar. Com. P. M. — Din sl. *stežer*.

Steánă f. Piatră mai mare. *Cap di steaná*, cap de piatră, adică prost, 55 cf. 86. — Din bg. *stěna*.

Steáñă f. Stea. *Ăi ca steaună*, 627. *Si rođi la steali* (este prost), 729. — Din lat. *stēlla*, -am, (arom. *steaună*).

Stélă (în expresia) *Stelă au feasi* (o bătu rău de tot, a bătut-o măr), 730.

Sterp, -ă adj. Sterp, cf. *știravă*. [Subst. *steărpă* f. = oaie stearpă, opusul lui *mlaznitsă*. *Du-ti tu cu mlaznitsili, ca să mi duc ȝo cu șterpili*, 10/3. Derivate: *șterpăr*, *ștărpăr* m.

= păstor care paște oi, capre sterpe. Com. G. D.; *șterpés* vb. IV. = stârpesc. *Șteată valea si șterpească*, 905. *Matsa l'a șterpeaști șoaritsil'* (pisica îi stârpește pe șoareci); *șterpări* f. = stârpire; *șterpít*, -ă adj. = stârpit. Com. I. L.; *șterpítór* m. ALR. 5365; *șterpítșúni* f. = oile sterpe la un loc, ALR. 5335]. — Din lat. **extšrpis*, -e, (arom. *sterpu*).

Stífă f. Adunătură de mai multe obiecte la un loc, grămadă, cup de fân. Com. G. D. — Din gr. *στίφος*.

Stignés vb. IV. Intind (în sensul de) strâng, încordez. Com. G. D. *Vezi* citatul sub *piliva* n. [Derivat: *stignít*, -ă adj. = întins, strâns bine, îmbrăcat, id.]. — Din bg. *stěgam*, (aor. *stěgnah*).

Stignít, -ă adj. v. *stignes*.

Stimnés vb. IV. (întrebuițat la pers. 3) mă apucă noaptea. *Clotsi al' stimni* (acolo îi apucă noaptea), 7/71, *l'i stimni an un munti* (îi apucă întunerecul...), 2/7. *Si stimni* = întunecă. *Ăi si stimeaști* (mi se întunecă, nu știu ce fac), *că-l-tsi stimni, iel zisi*: «*ăi si fug di căsă*» (când i se întunecă), 2/17. Derivate: *stimniri* f. = întunecare; *stimnít*, -ă adj. = întunecat; *stimnít* a. = timpul când începe să se întunece, amurg. *Stară pri la stimnit să vii* (deseară pe la amurg să vii), 11/12. — Din bg. *stemnjava* se.

Stimniri f.

Stimnit a.

Stimnit, -ă adj.

} v. *stimnes*.

Stinės vb. Ofterez, mă vait. *Ay flo iundi stineashi* (o află unde ofterează). *Vini di dighios stininidurlea* (veni jos oftând), 15/72 cf. 15, 16/72, 2/21. — Din bg. *stena*.

Sting vb. III. Sting. *Iela s-la stinz fuacu* (vino să stingi focul), 5/75 cf. 6/49. [Derivate: stinziri f. = stingere; stins, -ă adj. = stins. Com. T. P.]. — Din lat. *stinguo*, -gēre, (arom. *astingu*).

Stins, -ă adj.

Stinziri f.

} v. *sting*.

Stiptsă f. Piatră acră. *Stiptsă si feasi* (s'a supărat rău), 731. — Din bg. *stipca*.

Stirpăc m. Miel născut mort. Com. G. D. — Din *sterp*.

Stirpăr m.

Stirpés vb. IV.

Stirpíri f.

Stirpít, -ă adj.

Stirpitšúni f.

} v. *sterp*.

Stog a. Stog, căpiță de fân, cf. *74. — Din bg. *stog*.

Stol a. (Țárnareca) Scaun cf. scand. *Nearsi šidzù strin tsarluđ stol* (merse, șezu pe scaunul țarului), 28/68. — Din bg. *stol*.

Stong, -ă adj. Stâng. [Derivat: stângătš adj. = stângaci. Com. G. D., (arom. *stingu*).

Stonjin m. Stânen. *Tselor vea un bron di trej stonjiň*. Com. T. P. — Din paleosl. *stenižinŭ*.

Stopăncă f. v. *stăpon*.

Strădăpóst v. *post*.

Străjqs vb. IV. Păzesc, supraveghez, opresc. *Cată, străjă-la di să videm tsi pisăiaști* (caută de-l păzește, ca să vedem ce scрие). — Din bg. *straža*.

Străl'itúșcă f. v. *stărl'itușcă*.

Străl'úșcă f. v. *streal'ă*.

Străml'ór m. Berbecă până la vârsta când se amestecă cu oile pentru reproducere. Com. T. P. — Derivat din *mlór*.

Strămulări f. (Numai la Nânta). Un fel de băț lung cu fier la vârf, care servește pentru îndemnarea și înțeparea boilor la muncă. Imbold. Com. H. I. *Ca boiđ cu strămularea si la 'ntsap*, 674. [Și: struminări f. *72]. — Din lat. **stimularia* (*stimulus*), -am, (arom. *strimurare*).

Strășiň (în expresia). *Că vrin strășiň* (rău de tot; se zice mai ales de copiii mici când plâng și nu se astămpără). După I. L. *strășiň* (umflătură la o bubă, glandă, ghindă la gât cf. *strošen*). — Din bg. *strašen*.

Strat m. (Nume de plantă). Com. H. I. — Din bg. *stratul*.

Strătés vb. IV. Intâmpin, ies în drum. *Mi strătì un moș* (mă întâmpină un moș). — Din mbg. *stretam*.

Strătšcă f. Coțofană. Com. T. P. — Din mbg. *stračka*.

Străvės vb. IV. v. *stărves*.

Străvilîști f. Loc unde se vede ceva. *Să ti duts ăn... ună străvilîști di lângă mari*, 16/94.

Străvur pl. v. *străves*.

Streúcl'ă f. Streche. *Ca si dusi să-u pască vaca, atsi ună streacl'ă că vini di ca u butsnî (...și veni o streche)*, 3/69. [D e r i v a t: ă n-**stréel'u** vb. I. = fug ca lovit de strechie. *Ună ișiră di casa tsea, vaca ănstricl'ă iară* (vaca fu din nou lovită de strechie), 11/69.

Streál'ă f. Fulger. *L'-u deadi streal'a* = l-a fulgerat (un fel de jurământ), 732. [D e r i v a t: **stră-l'úșcă** f. = pui de viperă, Com. G. D. cf. s t ă r l' i t u ș c ă; **strel'útsă** vb. = fulgeră]. — Din bg. *strĕla*.

Streăgă f. Streșină Com. T. P. — Din bg. *strĕha*, (arom. *streakă*).

Strébrin, -ă adj. (Țârnareca). De argint, argintiu. *Ună meară strebrină* (un măr de argint), 6/68. — Din bg. *strebren*.

Stréjur m. Parul de care se leagă caii la treerat. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 46).

Strel'útsă vb. v. *streal'ă*.

Strépij m. Strepede, vierme de brânză. *Caș cu strepij* (brânză împutită), ALR. 5451. [D e r i v a t e: **stripijos** vb. IV. = strepezesc dinții mâncând fructe acre; **stripijot**, -ă adj. = strepezit. *Dints stripijots* (dinți strepeziți)].

Strézin m. Scrum, ALR. 683, cf. s t r i z i ń.

Stri prep. (Țârnareca) Pe. *Feata*

si sujà stri ună tupolă (fata se suia pe un pleop), 14/64. *Ăncălică stri cal și fuzi*, 35/65. || Peste. *Imnă... șu deadi stri trei frats* (umblă... și dădu peste trei frați), 7/66. [Și: **strin** prep. *Șidzù strin tsarluj stol* (șezu pe scaunul țarului), 28/68]. — Din lat. *extrā*, (arom. *stră, stă, ste, sti*, cf. Capidan, *Aromâni*, 506).

Strie vb. I. Stric. *Dintsil'... ăts sa stricats* (stricați). [D e r i v a t e: **stricări** f. = stricare; **stricăt**, -ă adj. = stricat; **stricătșuni** f. = stricăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *extrico*, -are.

Strică-pejă f. Grangure. Se mai fumește *stricu-peju*, f. Com. G. D. — Din mbg. *striko-pejo*.

Stricări f. } v. *stric*.
Stricăt, -ă adj. }

Stricătoări (di scondură) f. Stavilă de moară, ALR. 1843. [Și: **stricătqr** m. ib.]. Din *stricor*.

²**Stricătoări** f. Sedilă de strecurat urda, ALR. 5437, 5407. Din **stricor*.

Stricățșuni f. v. *stric*.

Strienés vb. IV. Tresar, rămân uimit, mă speriu. *Feata... tucum stricni la buric* (fata numai că tresări...), 32/51. [D e r i v a t e: **strieniri** f. = uimire, tresărire; **strienít**, -ă adj. = uimit].

Strieniri f. } v. *stricnes*.
Strienít, -ă adj. }

Stricupășcă f. v. *trisupașcă*.

Strigl'átă f. Lapte covăsit, Com. D. G. — Din lat. **extraclgata*.

Strimés vb. IV. Răstorn, întorc pământul (la sădit). *Locu pi viñđ la strimes*, ALR. 6109. — Din bg. *stremja*.

Strimt, -ă adj. Strâmt. Com. T. P. — Din lat. **strinctus*, -a, -um, (arom. *strimtu*).

Strin prep. v. *stri*.

String vb. III. Strâng. *Nu-ñ mi strinzi di monđ* (Nu mă strânge de mână...), 1/I. *Al' strinseş una ratsi* (l-ai înşelat, l-ai tras pe sfoară), 649. [D e r i v a t e: *strînziri* f. = stringere; *strins*, -ă adj. = strâns, (fig.) sgârcit, avar]. — Din lat. *stringo*, -ere, (arom. *stringu*).

Strins, -ă adj. } v. *string*.
Strînziri f. }

Stripijqs vb. IV. v. *strepij*.

Striziñ a. Funingine. Com. G. D., cf. *streziiñ*.

Strqf m. Carnea care se pune în cursă; cursă. Cf. *pađ dă*, ALR. 1736. — Din bg. *stărv*, cf. *stărv es*.

Strojnje m. Peşitor. *Vin strojnits* (vin peşitori), 10/46 cf. 2/58. — Din bg. *strojnic*.

Strop m. Grinzile pe care se razemă acoperişul caselor, *acoperiş, tavan*. *Çon sărea, di strop si gudea* (când sărea, dădea cu capul de tavan), 6/56. — Din bg. *strop*.

Stroşen m. Vârful furunculului (: vrou di țșireju di nuntru), ALR. 4186. — Din mbg. *strošen*.

Strubuşqs vb. IV. Dau cu cu-

ţitul în pânţece, despânţec, f. *trubuşoană*. *La strubuşe* (l-a spintecat). 733, cf. 672. — Din bg. *tărbuh*. (cf. mbg. *rastărbuşam*).

Strug a. (Intre uneltele dogarului) cuţitoiu. Com. G. I.—Din bg. *strug*.

Strujitură f. v. *strujqs*.

Strujqs vb. IV. Strujesc, ALR. 4010, dau la strug. Com. G. D. [D e r i v a t e: *strujqri* f. = strujire; *strujqt*, -ă adj. = strujit; *strujitură* f. = răzuitură, ALR. 4010. — Din bg. *străžă*.

Strujqri f. }

Strujqt, -ă adj. } v. *strujqs*.

Struminări f. v. *strămulari*.

Strungă f. Târlă. Se zice şi *cutar*, ALV. 5378 cf. şi 1788. *Tucu si-ñ li facđ tseşti tşoftsi dōmnu uoş, si-u dar ūa strunga an drūm* (... o să fac târla aici în drum), 3/31. [D e r i v a t: *strungăr* m. = strungar, ALR. 5364].

Strungăr m. v. *strungă*.

Strúpcă f. (Boală) Buba pe piele, arom. *zgaibă*. Com. V. T. — Din bg. *strupka*.

Struş m. (Liumniţa) Struţ. Com. P. M. — Din lat. *struthio*.

Stuśés vb. IV. (despre pâine). Plămădesc, ALR. 773. Cf. *stăf ses*.

Stuñan (Nume de persoană), Stoian. *Stuñan lu Zlati*, 2/VI.

Stumnitşcă f. v. *stamnă*.

Stup vb. I. Astup. *Si-ñ-tsi stupă urecl'ili* (să mi se astupe urechile), 12/33. cf. 5/69. D e r i v a t e: *stupări* f. = astupare;

stupăt, -ă adj. = astupat. *La muraru al' fost-au stupată buca* (i-a fost scocul astupat), 8/69. (Negativ) **nistupăt**, -ă adj. (întreb. și ca subst.). *Nistupatulî* = nesăturatule, flămânzilă, 488. **nistupăt** = numele luni Decembrie, ALR. 2418, cf. c u l u j e u . C o m p u s (cu pref.): **distúp** (dis + stup) vb. I. *Al'-tsi distupă buca* (i se destupă scocul), 8/69; **năstúp** (nă + stup) vb. I. refl.) = mă îndop. *Sinăstupo, foali si dărō* (se îndopă, se făcu burduf), 466; **năstupări** f, îndopare; **năstupăt**, -ă adj. = îndopat]. — Din lat. **stūppo*, -are, (arom. *astup*).

Stupâneă f. v. *stăpon*.

Su pron. pers. Său. *Si spună la stăponu-su*, 21/41. *Tătă-sui* (tatălui-său) 9/46. [Și: sa pron. pers. *Tat-sa și maică-sa*, 3/64. *Tși-tșă-sa ancă cōta si spăreă* (unchiu-său...), 25/41, cf. F e m i n i n : sa pron. pers. (pretutindenî)]. — Din lat. *suus* (s. **sous*), (arom. *su*).

²Su conj. v. *să*.

Suără f. v. *soră*.

Sub prep. Subt. *Antrō sub moară și sub moară si pusi disupru* (intră subt moară...), 22/41 cf. 5/II, 1/12, 3/12, etc. Nume de loc. *Sub-cătun* (Cupa), *Sub-iaz* (Barovița), *Sub-ropă*, *Sub-ropa-l-Mamut* (Cupa). [Și: (Țarnareca) **săptă** prep. = subt. *Sinu*,... *săptă direcli bagă* (fiule, pune-le subt grindă), 3/66 (prescurtat): su prep. *Su-*

deal = n. loc. în Lugunța. — Din lat. *sūbtus*, (arom. *sum*).

Súbaș m. Trimisul moșierului. — Din bg. *subaš* (tc.).

Subsăsoară f. (Liumnița) Subțioară. *Cōn fătșiă «crac», tal'à cārni di subsăsoară*, 20/73. *Añ tăl'am di subsăsoară și-ts dădeam*, 21/73. — Din lat. *subala*, -am, (arom. *sumsoară*).

Subtsōri adj. Subțire. Com. G. D. [Și: **subtsōri**, id.]. — Din lat. *sūbtīlis*, -e, (arom. *subtsīre*).

Sueăe a. Stradă, drum. *Tsela ra linos... si șătăjă prin sucac*. (se plimba pe stradă). — Din tc. *sokak*, (arom. *sucak'e*).

Sueălă f. Făcăleț. *Cōn ari fărînă, no-ari sucald* (când este făcăleț, nu-i făină), 736. — Din bg. *sukalo*.

Sueărđi f. Sarică. *Scoși sucarde că ra ud di plojă* (scoase sarica, căci era ud de ploaie), 3/85. *Ats-tsi cătsō di poala di sucardi* (i s'a lipit, nu-l slăbește), 580.

Sueril'ă } f. v. *socru*.
Suerimi }

Sud vb. I. Asud, nădușesc. *Ca cōn sudă la eali* (ca și când asudă pentru ele), 737. [Și: **ansúd** vb. I. ALR. III4. D e r i v a t e : (șn)-**sudări** f. = asudare; (șn)**sudăt**, -ă adj. = asudat, nădușit; **sudōari** (< lat. *sūdōr -orem*), f. = sudoare, nădușeală. *Din sudoari ghiiaști* (trăiește din muncă), 25]. — Din lat. *exsūdo*, -are, (arom. *asud*).

Sudári f. }
 Sudát, -ă adj. } v. *sud*.

Su-deál N. loc. (Lugunța).

Sudoári f. v. *sud*.

Suflári f. }
 Suflát, -ă adj. } v. *suflu*.
 Súflit a. }

Súflu vb. I. Suflu. *S-la suflí părăiaști* (să-l suflí, sboară), 738. [Și: (Oșani) *súflum* vb. C o m p u s (cu pref.): *zăsúflu* (ză + suflu) = încep să suflu, suflu o leacă. *Zăsúflă la foc uneac* (suflă puțin la foc), cf. 7/7 cf. 11/32, 26/32. [D e r i v a t e: *sufflári* f. = suflare; *sufflát, -ă* adj. = suflat; *súflit* a. = suflet. *Si dai și pri suflitu meu* (... să dai și pentru suflteul meu), 7/91. *Al lə súflitu la fitșor*, 2/1. *Cu suflit aș flə* = o găsi în vieață, 741, cf. 743, 739. || Ființă (în general) om, ins. — Din lat. *sufflo, -are*, (arom. *suflu*).

Súflum vb. I. v. *suflu*.

Sug vb. III. Sug. *Fitșoru... lə, să sugă* (copilul începu să sugă), 5/23. *Añ la suptsi tot șonșili* (îmi supse tot sângele), 9/3. *Suzed*, 13/38. *Suptsiș laptili mumă-taj*, 537 cf. 6/67. [D e r i v a t e: *sú-ziri* f. = sugere; *supt, -ă* adj. = supt; *sugár* m. = copil neîntărcat și mielul de țâță; miel care suge încă; *sugărítsă* f. = oaie care a fâtat târziu și trebuie să dea mielului să sugă toată vara]. — Din lat. *sūgo, -ere*, (arom. *sug*).

Sugár m. }
 Sugărítsă f. } v. *sug*.

Sugl'íts vb. I. Sughit. *Dupu mănçari sugl'itsqj* (după mănçare, sughitai). Com. N. T. [D e r i v a t: *sugl'itsári* f.]. — Din lat. *sū-glúttio, -are*, (arom. *sugl'its*).

Sugl'itsári f. v. *sugl'its*.

Suș vb. IV. (Țarnareca) Suiu, (refl.) mă suiu. *Plântă la zid cărfișu si sușă* (bătu în zid cuie și se suia), 12/68. — Din lat. *sūbeo, -ire*.

Sul a. (La războiu) Sul. *Un lucru la tots ȳaminil' lă tribuiaști pri două leamni sta* (= sulu), *79. — Din lat. **sub[u]lum*, (arom. *sul*).

Súlă f. Sulă, țeapă, frigare. Com. G. D. — Din lat. *sūbūla, -am*, (arom. *sulă*).

Sulúe Răsuflare, respirație. *Bubili zădurmiti nu pot si lea soluc* (nu pot să respire), B. 5. *Nu poati si-ș-la leă sulucu* (nu poate să-și ia răsuflarea), cf. 743. [Și: *solúe*]. — Din tc. *soluk*.

Sun vb. I. Sun. *Al sună* = are parale multe, este cu avere, 744. [D e r i v a t: *sunári* f. = sunare]. — Din lat. *sōno, -are*, (arom. *asun*).

Sunári f. v. *sun*.

Sunt vb. ajut. v. *sam*.

Suprotș a. (în expresia): *caș di suprotș* (soiu de brânză, explicat: *con l'a zgărpes protșii la capri* (când dau drumul țapilor la capre), ALR. 5448. — Din *protș*.

Supt, -ă adj. v. *sug*.

Surd, -ă adj. *Surd*. *Tseastă mul'ari aî surdă*, Com. T. P. [Derivat: **ansurdzqs** vb. IV. = asurzesc, devin surd. Com. D. G.]—Din lat. *surdus*, -a, -um, (arom. *surdu*).

Surdisés vb. IV. Curăţ. *Moartea tsi l'a surdiseaşti* (moartea îi curăţă pre toţi), 745. [Derivate: **surdisirî** f. = curăţire; **surdisit**, -ă adj. = curăţit]. — Din mbg. *surdisvam* (tc.).

Surdisirî f. }
Surdisit, -ă adj. } v. *surdises*.

Surghîun adv. In exil, surghiun. Com. I. L. — Din tc. *sürgün*.

Surîn v. *soari*.

Surla Nume de persoană, poreclă dată oamenilor leneşi. *Vedets tse di dragă aî culcat Surla*, cf. 4/II.

Surlă f. (instrument) *Surlă*. Com. G. D. — Din tc. *zurna*.

Surmuşés adj. v. *sîrumâ*.

Súrova f. v. *surva*.

Surtsél a. v. *surtsql*.

Surtsql a. Surcel. Com. G. D. [Şi: **surtsél** a. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsql no-ari*, 872]. — Din lat. *sürcëllus*, -um, (arom. *surtsel*).

Surumá, -aşcă }
Surumâş, -aşcă } adj. v. *sîrumâ*.

Surupişte f. v. *sărup*.

Suruváteă f. Zărul rămas după scoaterea urdei; şişţ, cărân. ALR. 5438. — Din bg. *surovatka*.

Súrva f. Anul nou, Sf. Vasile. ALR. 2792. | *Sorcova*, ib. 2795. *Fiçoril' si duc cu surva di casă n*

casă, ib. 2793. [Şi: *súrova* f. ib. 617].—Din bg. *suráva* (*godina*).

Suşă f. Secetă, ALR. 5055. [Derivat: **súşina** f. (bulgărisim) = uscăciune; **suşleăe** a. = frunzele uscate care cad toamna. ALR. Intr.]. — Din bg. *suşa*.

Súşină f. v. *suşa*.

Suşliă f. *Rachiu* (Oşani).

Sută f. *Sută*. *Tsista ună sută di drats ari ân iel* (acesta o sută de draci are în el), 212. *Ân trei suti-i* (îi lipseşte o doagă). 747. — Cf. paleosl. *sáto*, (arom. *sută*).

Sutş v. }
Sútşcă f. } v. *sutşqs*.

Sutslúe a. v. *sots*.

Sutşqs vb. IV. Sucesc, învâtesc. [Şi: **sutş** vb. ALR. 1318. Derivate: **sútşcă** f. (bg. *sučka*) = orice lucru sucit şi subţiat, (în sens rău) excrement, Com. G. D.; **sutşqt**, -ă adj. = sucit, întors, id.]. — Din bg. *suča*.

Suvál'că f. (La războiu) *Suveică*. (Cf. *Capidan*, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din bg. *sovalka*.

Suvarî m. (Turcism) *Suvariu*, *jandarm*. Com. T. P.

Súza Nume de căţea.

Súziri f. v. *sug*.

Ş

Şa adv. Aşa. *Cum putui, şa vă mintşunaî* (cum putui, aşa vă minţii), 7/37 cf. 6/10, etc. [Şi: **şâtsi** adv. *Aî delmi şatsi cu noî şi tu*.

(hai dacă-i așa...), 12/7, (în Târ-nareca); și adv. 9/66, 4/71; (Huma), șitsi, 20/72. — Din lat. *sic*, (arom. *ași*).

Șădeări f. v. *șod*.

Șăfrán m. Șofran. Com. G. P. — Din bg. *šafra*n, (arom. *șăfrane*).

Șăie m. Șaiac. *Brivinets di șaic* (breneveci de șaiac). Com. I. L. — Din bg. *šajak*, (arom. *șăiac*).

Șăjeă f. Barcă, Com. C. I. — Din mbg. *šajka*.

Șăli-vali (în expresia) *Șali-vali u treatsi zuya* (împinge zilele fără să facă ceva), 901.

Șamată f. Zgomot, gălăgie. *Ca uză șamată* (când auzi șgomot...), 22/69. — Din tc. *šamata*.

Șámidoi num. v. *șimidoi*.

Șămijă f. Cărpă, batistă, basma. *Neagră șămijă*, 1/VI, cf. 2/XI. — Din bg. *šamija*, (arom. *șimie*).

Șamindoï num. v. *șimidoi*.

Șândán m. Sfeșnic. *Un dead c'un par ăn cur* (= șândanu), *70. — Din tc. *šandan*, (arom. *șândane*).

Șándžir m. v. *sindžir*.

Șăngav, -ă adj. Care târăgă-nește lucrurile, care amână, care lasă un lucru de azi pe mâine, care amăgește, care râde de altul (cu acest din urmă sens, cf. *p u t p i z l i v*). [D e r i v a t: *șăngăvės* vb. IV. = duc cu vorba, cu promisiuni, mint. *Dosta mi șăngăviș* (spune-mi odată, destul mă purtași cu vorba), 749. — Derivat din

paleosl. *šega*, (dacor. *șagă*).

Șăngăvės vb. IV. v. *șăngav*.

Șănghijă f. v. *zinghiă*.

Șăo f. v. *șauă*.

Șăpeă f. Șapcă. *Lasă șapca la mini și fu*. — Din bg. *šapka*.

Șăprăteă f. Năpărcă, șarpe, cf. n ă p r o t c ă. *Niști fitșor... tâl-tșau ună șăprăteă* 1/53, cf. 2/53, etc. [Și: *șăprăteă* f. Com. P. M.]. — Din *șarpi* + *năprăteă* (*Megleno-românii*, 110).

Șăprăteă f. v. *șăprăteă*.

Șăpti num. Șapte. [C o m p u s : *șaptizots* = șaptezeci]. — Din lat. *sēptem*, (arom. *șapte*).

Șăpti-Frats N. loc. (Huma).

Șăptizots num. v. *șăpti*.

Șară m. Must. *Șaraya iarbi* (mustul fierbe), ALR. 1717, cf. 6127. — Din tc. *šira*.

Șără f. }

Șărătură f. } v. *șarș*.

²Șărătură f. Coamă de munte, șiră de deal. Com. T. P. — Derivat din *șară* (lat. *serra*), (arom. *șară*).

Șărcă m. Nume de câine. ALR. 6037.

Șărcă f. }

Șărenu } v. *șarș*.

Șărlăgán m. Ulei s. untdelemn de susan. [Și: *șărlán* m.]. — Din bg. *šarlagan*.

Șarș vb. IV. Impetrițez, chin-disesc. *L'a șăraști uocl'il cutru badžă* (iși dă ochii peste cap, trage a moarte), 841. [D e r i v a t e : *șarșot* (șărșot) -ă adj. = pestriț. *Ună*

cătşuă şarotă (o căciulă brodată), 4/44. *Pul'că şarotă*, 609. *Di şarot mai şarot*, *71 cf. 4/85; *şarot* m. = nume de câine; *şarotă* f. = nume de oaie sau capră cu lâna amestecată alb cu negru; *şară* s. f. (<mbg. *šara*) = brodărie. Com. G. D.; *şareă* nume de căţea, şi brodărie (cu acest înţeles din bg. *šarka*, id.); (bulgarism), *şarėnu - marenu* = pestriţ, bălţat, *20; *şarătură* f. fel de brodărie. Com. T. P. — Din mbg. *šaram*, (bg. *šarja*).

Şarot m.

Şarot, -ă adj. } v. *şaros*.

Şarotă f. }

Şarpi f. Şarpe. *Un şarpi*, 1/12, *Turlı-turlı di şerp* (fel de fel de şerpi), 15/11 cf. 5/74, 4/78, *71. [Plur. *şerp*]. — Din lat. *sērpis*, -em, (arom. *şarpe*).

Şărvetă f. Cărpă, batistă. *Tu nu laş vrină şărvetă* (tu nu luaşi vreo cărpă), 4/42 cf. [Şi: *şervetă*, *şirvetă* f.]. — Şi în alb. *shērvetë*.

Şaş m. Nume de plantă. Com. I. L.

Şasi num. Şase. *Şasi săptă-moñ* (şese săptămâni), 9/9. [Derivate: *şăispră* şi *şăsprăts* num. = şaisprezece; *şaişots* num. = şaizeci]. — Din lat. **sesse* (din *sēx*), (arom. *şase*).

Şătăiēs vb. IV. (refl.) Mă plimb. *Si si şătăiēcă* (... să se plimbe), 4/62. *S-mi şătăiēs* (să mă plimb), 14/33 cf. 15/24, 8/28, 8/33,

[Derivate: *şătăiri* f. = plimbare. *Tser s-mi duc la şătăirea* (vreau să mă duc la plimbare) 2/78; *şătăit*, -ă adj. = umblat, 752. Compus (cu pref.): *zăşătăiēs* (*ză* + *şătăiēs*) = mă plimb, încep să mă plimb, 6/47; *să mi duc să mi zăşătăiēs* 1/85, *duşătăiēs* (du + *şătăiē*) vb. IV. = mă satur de plimbat]. — Din bg. *šetam*.

Şătăiri f. v. *şătăiēs*.

Şătăit, -ă adj. v. *şătăiēs*.

²*Şătăit* a. Umblătoare, closet, cf. muşturac. ALR. 3398. *Mi duc la şătăit*, ib. — Derivat dela *şătăiēs*.

Şătsi adv. v. *şa*.

Şăuă f. I. Şeauă. *Şăua la moñă* (manşetă) ALR. 3303. *Şăua di izmeni* (explicat prin: «locu ăn cari antră brăcăzamu» (locul în care intră brăcinarul), ib. 3308]. | ²0. P. ext. (la cal) spinare, şeaua calului. Com. C. I. [Şi: *şăo* f. id.]. — Din lat. *sălla*, -am, (arom. *şao*).

Şăzút, -ă adj. v. *şod*.

Şeurt m. Jilecă (la femei); la bărbaţi se spune džămădan. ALR. 3325. Cf. cundug. — Din arom. *şcurtu*.

Şebēc m. Maimuţă mai mică. (Țărnareca) Com. I. T. [Şi: *şibée*, *zibée* m.]. — Din tc. *šebek*.

Şed vb. II. v. *şod*.

Şej a. Lucru, obiect. *Cu la scots tsela şejū* (dacă scoţi acel obiect), 23/39. [(In Țărnareca) art. *şejū*, 11/67]. — Din tc. *šej*.

Șenghi Pietricele de joc, arșice. Acelaș joc există și la copiii turci din Caragiova. Com. V. J.

Șervetă f. v. șărvetă.

Și conj. Și. (Atestat pretutindenii). *Și tată-su* 23/29 2/36. *Și zisi* 12/35 *Și lăpu*. *Ș-una ș-una dusiră lanti [rubi] și mai buni* (și îndată aduseră alte haine și...). [Și: (în Țârnareca) *șu conj. Șu feata* 14/67. *Șu mă-sa*. 2/66. *Șu tsarlu* 32/65. *Șu nearsi șu-l' spusi* (și merse și îi spuse)]. — Din lat. *sic*, (arom. *și*).

²Și adv. v. *șa*.

Șibée m. v. *șebec*.

Șichér m. Zahăr. — Din tc. *šeker*.

Șichirè adv. Pe față. — Din tc. *aşikjare*.

Șidžim a. v. *sidžim*.

Șișes vb. IV. (rar, cf. c o s). Cos. *Cu cōti pitșoari ra calu?* — *cu patru* — *șuit cu trei*. (... cusut cu trei), 23/90. [D e r i v a t e: *Șiiri* f., *șuit*, -ă adj. = cusut, *șilă* f. (bg. *šilo*) = undrea. *Șili antsapă* = nu face nimic]. — Din bg. *šija*.

Șiiri f.

Șiit, -ă adj. } v. *șiișes*.

Șilă f. v. *șiișes*.

Șimidoi, -dquă num. Amândoi, ambii. *Si șătăură șimidoil'* (se plimbară amândoi), 15/24. *Tucu pricurară șimidoqli apu* (începură să curgă amândouă apă), 13/56 cf. 3/18, 14/19. [Și: *șimidoi*, -dquă, *șamidoi*, -dquă, *șamindo*, -dquă num. 18/69, 20/69, 23/69]. —

Din lat. **amindui* (pentru **am-biduo*), (arom. *șamindo*).

Șirbét a. Sirop. *Un flindșan cu șirbet*, 9/39. — Din tc. *šerbet*.

Șirit a. Șiret, panglică. Com. I. L. *Si tãl'om frunza ca... șirit*, B. 6. — Din tc. *širit*.

Șirvétă f. v. *șărvetă*.

Șirvităc m. Basma. *L'a deadi un șirvitac plin cu șistats*. Com. T. P. — Derivat din *șărvetă*.

Șiș a. Sticlă. *Si lats apu ân șis* (să luați apă în sticlă), 4/40. — Din tc. *šise*, (arom. *șișe*).

Șișeă adj. Gros, burduhos (mai mult ironic). Cf. *ș i ș m a n*, ALR. 2266. — Din mbg. *šiško*.

Șișman, -ă adj. Gras, burduhos. ALR. 2266. Cf. *ș i ș c ä*. — Din bg. *šišman*.

Șiștăc m. Orice monedă veche de argint, de mărimea unei piese de cinci lei, ce purtau mai nainte la gât fetele logodite. Com. G. D. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 40). — Din mbg. *šestak*.

Șiștăreăti (negru) m. Cicoară, greer de toamnă. ALR. 6552.

Șișur a. (pl.) Țurțur de ghiață. Se mai spune și *gl'ets*, *șișur di gl'ets*. ALR. 2447, (pl. *dela șiș?*).

Șiși adv. v. *șa*.

Șlămea (di casă) f. Creasta acoperișului. ALR. 3771. — Din bg. *šlem*.

Șliupeă f. Coajă, scoartă, (la viermii de mătase) gogoasă. *Para*

tse ȕasi ili da vlagă la oadaă, aȕ anmoal'ă ŝlȕpca ŝi buba ȕasi mai lesnic (aburul ce iese înmoaie coaja ŝi viermele de mătase iese mai uŝor), B. 4. — Din mbg. *ŝlupka*.

ŝoárie m. ŝoarece. *Dimineasta aŝ flo un ŝoaric ân ticfă*, cf. 7/75. — Din lat. *sorex*, -*icem*, (arom. *ŝoaric*).

ŝod vb. II. ŝed, locuesc, mă găsesc. *Spuni, ȕundi ŝod lomnuri?* (unde stau balaurii?) 12/34. *ŝez* (ŝezi), 4/76 cf. 9/73. *Cum ŝadeau*, 3/60. *Iel ŝázú la curu foculuȕ*, 16/65. [ŝi: (Huma) ŝed vb. II. *ŝideá*, 5/74. *Derivate*: *ŝadeári* f. = ŝedere. *Lă ŝadearea, cȕn ŝázú tătă-su... izdiȕni*, 3/79 cf. 14/16; *ŝázút*, -ă adj. = ŝezut, aŝezat, stat. *Feata ra ŝázútă lângă ună tŝeŝmă* (fata ŝedea...), 8/73. *C o m p u s* (cu pref.): *zăŝod* (ză + ŝod, de pe bg. *zasěđjam*) vb. II. = mă pun să ŝed, ŝed puȕin. *Zăŝoz unec dea s-na zălăfim* (ŝezi o leacă să ne mai lăfuim), 3/60 cf. 11/15, 15, 22/18, 16/19. *duŝod ŝi dăŝod* vb. II. (du + ŝod, de pe bg. *dosěđjam*) = ŝed până la sfârŝit; *niduŝázút*, -ă adj. = nestătut, necopt. *Ȑom niduŝázut* (om cu mintea necoptă), 245]. — Din lat. *sēdeo*, -*ere*, (arom. *ŝed*).

ŝopit a. Ţeava fântâniei, prin care curge apa în albie. *Deadiră di ună tŝeŝmă cu doȕă ŝopiti* (cu două Ţevi), 3/56. Nume de fântâni: *ŝoputu-căprăres* (Nânta), — *di deal*, — *lung*, — *di Machi*, — *popal'ă*

(Oŝani).—Din paleosl. *ŝipit*, (arom. *ŝopot*).

ŝpirt Alcool. Com. G. D.

ŝteárniri f. v. *ŝtern*.

ŝteárziri f. v. *ŝterg*.

ŝteávă f. ŝtevie. [ŝi: *ŝtiéve* (*caluluȕ*) = măcriŝ, ALR. 1951]. — Din bg. *ŝteveje*, (arom. *ŝteaye*).

ŝtef (pl. *ŝtefă*) f. Frunză. ALR. 962.

ŝtefán m. Nume de persoană. *ŝtefan... anglitȕ ŝasi glătchi*, 15/94.

ŝterg vb. III. ŝterg. *La scupi unec ŝi napcum la ŝtearsi cu moȕna* (il scupă puȕin ŝi din nou îl ŝterse cu mâna). [*Derivate*: *ŝteárziri* f., *ŝters*, -ă adj. = *ŝters*]. — Din lat. *ex-těrgo*, -*ere*, (arom. *aŝtergu*).

ŝtern vb. III. Aŝtern. *Aŝ li ŝtirnú cămeŝli ân coŝu di moară* (iŝi aŝternu cămăŝile...), 22/41. *Că-n ŝtirnú duŝeatsă* (când mi-a aŝternut saltele), 8/69. | (Refl.) *Mi ŝtern* = mă tolănesc, mă trântesc. *Si ŝtirnú ca 'n ugniŝtea tată-suȕ* (se tolăni), 832. [*Derivate*: *ŝteárniri* f.; *ŝtirnát*, -ă adj. = aŝternut; *ŝtirnút* a. = aŝternut]. — Din lat. *astěrno*, *asterněre*, (arom. *aŝternu*).

ŝters, -ă adj. v. *ŝterg*.

ŝtet vb. I. Aŝtept. *Si-n-la stet tati* (să aŝtept pe tata). *Ca ŝtitără căsă, ca ŝtitără* (după ce aŝteptară acasă...), 12/32. *ŝteată unec* (aŝteaptă o leacă), 4/76. *Aŝ ŝtito*, 7/38. *Să stetă*, 12/12. [*Derivate*: *ŝtitári* f. = aŝteptare;

ștităt, -ă adj. = așteptat. C o m p u s (cu pref.): priștét (pri +ștet, de pe bg. *pričakvam*) = întâmpin pe cineva, primesc pe cineva. *Si dusi cola la priștitô* (se duse acolo, îl întâmpină), 22/90, pruşțét (pru + ștet) vb. I. = întâmpin, ies înainte să primesc pe cineva. *Ampirātu... ișo să la pruşteată* (impăratul ieși să-l întâmpine), 20/94. *Uaspitsu nu si pruşteată*, 824 cf. 15/56, 4/58. — Din lat. *excepto, -are*, (arom. *așteptu*).

Știève f. v. *șteavă*.

Știpeă f. v. *știpcu*.

Știpeum vb. I. Pisc, ciupesc. *L'ă știpco uneac di pōni și si dusi* (îi pișcă puțină pâine), Com. T. P. [Derivat: știpeă (bg. *štipka*) f. = un fel de clește de lemn. Com. T. P. — Din mbg. *štipkam*.

Știr m. Știr. Com. C. I. — Din bg. *štir*.

Știravă adj. (despre oaie) Stearpă, cf. *jalovă*. *Un biljuc di oș štiravi* (o turmă de oi sterpe), 1/60, cf. ALR. 178. — Pentru etim. cf. dacor. *știr*.

Știri f. v. *știu*.

Știrnăt, -ă adj. } v. *ștern*.

Știrnút a. }

Știtări f. } v. *ștet*.

Ștităt, -ă adj. }

Știu vb. IV. Știu. *Nu știu*, 11/79, *Știi la pōini caldă* (știe numai să mănânce), 581. *Șțiam* (știam), 16/11, *șția* (știa), 20/73 cf. 3/21, 10/38, 23/41, *șțiau* (știau)

3/74. Și: *ștu* vb. IV. *Nu ștu cum feși izmichiăru*, 13/15. [Derivat e: știri (cu negativul niștiri) f. = știre; știút, -ă adj. (cu negativul niștiút) = știut, învățat]. — Din lat. *scīo, -īre*, (arom. *știu*).

Ștrâb adj. Stârb, fără dinți. [ștrâbă f. = oaie bătrână. Com. T. P.]. — Din bg. *štârb*.

Ștrăbă f. v. *ștrâb*.

Ștrăe m. (Liumnița) Stârc, cocostârc. [Și: ștroe m.]. Com. P. M. — Din sl. *strāk*.

Ștrang (pl. -gur) a. Ștreang (la ham), ALR. 5512. — Dacor.

Ștroe m. v. *ștrăc*.

Ștu vb. IV. v. *știu*.

Ștuenés vb. IV. Mă înfund, mă înglodesc. *Ștucniș cu pītșoru ân bracă* (Mă înfundai cu piciorul în baltă), Com. I. L. — Din mbg. *štukvam*, (aor. *štuknah*).

Ștur N. loc. (Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 25).

Șturée m. Greer. [Și: șuștureác m. Com. I. C.; șuștureáti m. ALR. 251]. — Din bg. *šturec*.

Șu conj. v. *și*.

Șuir vb. I. (Țârnareca). Fluer, cu fluerul s. cu gura, cf. *sfires*. *Un fișor așră picurar, aș veă ună florcă șu aș șuiră* (un băiat era păstor, își avea un fluer și își fluera), 1/66. [Derivat: șuirări f. = fluera]. — Din lat. **siu-bilo, -are*, (arom. *șuir*). cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 1674.

Șuirări f. v. *șuir*.

Șuirári f. v. *șuir*.

Șumă f. 1°. Copăcel, copac mic, subțire, cf. a r b u r, z l ă m b i t s ă. *Iel la liqo calu di ună șumă* (el legă calul de un copac), 3/85. *Feata... si scunsi dupu ună șumă* 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Iundi fuzi [l'e-puru]?* — *na, cola ân șumă*. [D e r i v a t: șumureăști vb. IV. = fâșie, ALR. 963]. — Din bg. *șuma*.

Șumureăști vb. IV. v. *șumă*.

Șuputés vb. IV. Șoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šipütü*.

Șuștureác } m. v. *ștureac*.
Șuștureáti }

Șut, -ă adj. Fără coarne, ș u t. *Runc ari șaia cari s-nu iia șută* (rar se găsește oaie care să nu fie șută), Com. I. L. [Și: tșut, -ă adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, țap, berbeci fără coarne. D e r i v a t: șutăreă f. = Spic de grâu tuns sau golaș, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din bg. *șut*.

Șutăreă f. v. *șut*.

Șutnés vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Și: tșutnés vb. IV. *Tșutneă-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. D e r i v a t e: șutnîri (*tșutniri*), f. = asvârlire; șutnît, -ă (*tșutnît, -ă*) adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *șutam*, (aor. *șutnach*).

Șutnîri f. } v. *șutnes*.
Șutnît, -ă adj. }

T

Ta pron. v. *tău*.

Tă prep. v. *tri*.

Tăbătșqs vb. IV. Tăbăcesc, ALR. 6614. [D e r i v a t: tăbătșqt, -ă adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak*.

Tăbătșqt, -ă adj. v. *tăbătșqs*.

Tăbiét a. Nărav, obicei. Com. I. L. — Din tc. *tabijet*.

Tăblă 1. Coș mare și în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Con ti jots cu tabla și cu cortsili ai știută că ia taș ia baș*, Com. I. G. — Din tc. *tabla*, (arom. *tablă*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ă* (un batalion de lume o să taie), 18/2. — Din tc. *tabur*, id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tăbure*).

Tae vb. II. Tac. *Tăts cȳola că acu mi scol s-ti tăltșqs* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [D e r i v a t e: tătseări f. = tăcere; tăeút, -ă adj. = tăcut, liniștit. *Apa (tăcută) zđvirită ari mults măr-moruts*, se aplică la cei tăcuți și care știu multe, 347]. — Din lat. *taceo*, -ere, (arom. *tac*).

Tăcăraš m. (Lugunța) Clopot mai mare s. mai mic care se pune la capre cf. c l o p u t. — Onomatopee.

Tăcoq a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym*, (arom. *tacăme*).

Tăcsés vb. IV. Promit, făgăduesc. *Al' tăcsii gâl' inli... să vină să li mănâncă* (i-am promis găinile), 12/12. [Derivate: **tăcsiri** f. = promisiune; **tăcsit**, -ă adj. = promis]. — Din gr. *τάζω*, (aor. *ἔταξα*), (arom. *tăcsescu*).

Tăcsirát a. v. *ticsirat*.

Tăcsiri f.

Tăcsit, -ă adj. } v. *tăcses*.

Tac-tuc. Sunetul ce produc loviturile unei secure, barde, etc. *Au lo bălțița, tac-tuc lă lemnu*, 21/68.

Tăcút, -ă adj. v. *tac*.

Tăgărdzie m. Tăgărță. *Un chirchez la lo tăgărdzicu pri gorb* (un cerchez luă tăgărța...), 19/16. *Un tăgărdzic plin di puparnic* (= mel'u) *52. — Din tc. *tagarçyk*.

Tăjés vb. IV. (refl.) Mă pitulez, mă ascund de frică. *Tăjă-ti, dosta vichî* (se zice la copii când nu se astâmpără). — Din bg. *tajă*.

Tăjîă f. 1. Ceată, adunare de oameni, *Chinisi maî micu frăti nainti, capidanu dupu îel și lântă tajfă dupu capidan* (porni... înainte ... și cealaltă ceată după Capidan).

|| 2. Membrii ce alcătuiesc o familie, oamenii din casă, familie. *Pășa cu tajfa lui si pun vâcâr ân un cătun* (pașa cu familia lui...), 8/15. *La 'ncalico tajfa* (are familie grea de întreținut), 765. [Și: **tajfás** a. (din gr. *ταῖφᾶς*) = petrecere familiară cu «taifa»]. — Din tc. *taife*.

Tajfás a. v. *tajfă*.

Tăjlan m. Italian. [Feminin: **tăjlaneă** = Italiancă, ALR. 2909]. — Din mbg. *taljanec*.

Tain a. Porțiune, mertic, întreținere pentru o zi, tain. *Ia ari tain cati ună feată ân zuuă* (ea are câte o fată tain pe zi), 10/73. — Din tc. *tain*, (arom. *tăime*.)

Tal' vb. I. Taiu. *Un tabur di lumi si tal'ă*, 2/18. *L'-u tăl'ară fuärtăma* (ii tăiară funia), 3/74. *Vea tăl'at* (tăiase), cf. 14/3, 9/13, 7/73, 835. *Nu-l' tal'ă (miduua) muzocu* (nu-i taie căpățâna) 394. *Al' tal'ă la mintșuî* = îi trage la minciuni, 766. [Derivate: **tăl'ári** f. = tăiere; **tăl'ăt**, -ă adj. = tăiat. *Tăl'ati lafur* (vorbe scurte); **tăl'ătós**, -oasă adj. = ascuțit, care taie, cu tăiș. *Si feasi un munti cu chetri tăl'ătoasi* (se făcu un munte cu pietre ascuțite); 9/64. **tăl'ătór** m. = tăișul unui cuțit, u ei secure. *Nu cu mucl'a, cu tăl'ătoru* (nu cu muchia, cu tăișul); **tăl'ătúră** f. = ascuțiș la cuțit (ALR. 3969), tăietură, orice lucru tăiat. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **dutál'** (du + tal') vb. I = isprăvesc de tăiat, taiu până la sfârșit. *Con să la dutal'ă* (când îl vor tăia de tot), 19/41; **dutál'ăt**, -ă adj. = tăiat, isprăvit, 20/41; **răstál'** (răz + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva, îi ies în drum, întâmpin, Com. G. D. *Lo răstál'q și al' zisi* (ii ieși în drum și îi zise), 4/51; **răstál'ári** (și mai ales) **răstál'ătúră** f. = întâmpinare;

prital' (p i + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva]. — Din lat. *talio*, -are, (arom. *tal' u*).

Talagán a. Suman. *Mi nfaș cu talaganu* (cu sumanul), ALR. 3273. — Din alb. *talagan*, (arom. *tălăgane*).

Talambár N. loc. (Lugunța).

Tăl'ári f.

Tăl'át, -ă adj.

Tăl'átós, -oásă

Tăl'átór m.

Tăl'átură f.

v. *tal'*.

Taláz m. Undă, val. ALR. 2513. — Din mbg. *talaz*, (gr.).

Tăligă f. Trăsură, telegă. *Al' lə ună tăligă și al' deadi pări și ascher* (îi luă o telegă...), 18/38 cf. 24/38, 31/40. — Din bg. *taliga*.

Tălim a. (Turcism). Exerciții militare. Com. T. P. — Din tc. *talim*.

Tăltșătúra

Tăltșqri

f. v. *tăltșqs*.

Tăltșqs vb. IV. Omor. Cf. *utsid. Tăti să-ń-mi tăltșască* (tata o să mă omoare), 3/I. *Tsi tăltșqs mori mila?* (ce omori, dragă?) 11/11. *Çota și çota ıamıń am tăltșqt* (atâția și atâția oameni am omorît), 3/57 cf. 4/76. [In Țârnareca se conjugă ca în arom. cf. 25/68, 5/69. **Derivate:** **tăltșqri** f. = omorîre; **tăltșqt**, -ă adj. = omorît; **tăltșătúra** f. = omor Com. G. D. **C o m p u s** (cu pref.): **du-tăltșqs** (du + tăltșqs) vb. IV =ucid, omor peste tot, până la sfârșit. *Muraru mi dutăltșă di*

chîutec (morarul m'a stins în bătăi), 16/72. — Din bg. *tlăča* « pisez » « stălesc ».

Tăltșqt, -ă adj. v. *tăltșqs*.

Tălúp m. (pl. *tălup*) Bumbac, caier de bumbac. *Tsiream si dar un-doı̄ tălup ma lăgud no-am la tetivă* (vroiam să fac câteva caiere de bumbac...), Com. C. I. [**D e r i v a t:** **tăluptși** m. = bumbăcar, vânzător de bumbac, id.].

Tăluptși m. v. *tălup*.

Tam adv. v. *tamam*.

Tămăchîár adj. Zgârcit, avar. *Tsista-i mult tămăchîar* (acesta este foarte zgârcit). [**D e r i v a t:** **tămăchîárle** (tc. *tamahkjarlyk*) a. = zgârcenie, avariție. Com. G. D.]. — Din tc. *tamahkjar*.

Tămăchîárle a. v. *tămăchîar*.

Tamám adv. Tocmai, cât, cât este de trebuință. *Tamam antr̄o ń peștiri* (cât intră în peșteră...), 3/85. *Ra tam la criel* (era zdravăn la cap), 1/6 cf. 8/3. [Și: **tam** adv. *Nu ra tam la criel* (nu era în toate mințile), 2/6 cf. 1/6]. — Din tc. *tamam*.

Tămăńă f. v. *tămońă*.

Tambég, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Tămbúra f. Tambură. *Du-o si-ub bat tămbúra* (adu să cânt din tambură) 25/90 cf. 24/90, 12/66. [**D e r i v a t:** **tămburdzójă** m. = tamburagiu, ALR. 4324]. — Din tc. *tanbura*, (arom. *tîmbără*).

Tămburdžôjă m. v. *tambură*.

Tămońă f. Tămăie. *Ca-l'-tsi dusi fumu di tămońă* (când i-a ajuns fumul de tămăie), cf. 770. [Și: (Huma) **tămăńă** f. *Tămăńă qń prinsîș* (tu mi-ai aprins tămăia), 12/71 cf. 9/71. **C o m p u s** (cu pref.): **antămoń** (an + tămoń) vb. I. = cădesc, tămăiez, ALR. 2731. *Con ađ lat di uoc'l'i un fișor, tuntsea l'antimońă* (când un copil este deochiat, atunci îl tămăiază) Com. I. L. **antimqń** vb. I. zăntămqń (za + ăn + tămoń) = tămăiez, dau cu tămăie. Com. T. P.] — Din sl. *tămjan*, (arom. *thimamă*, gr.).

Tămpănăr m. v. *tompănă*.

Tăngós, -oasă adj. v. *tongă*.

Tánits m. (Cupa) Horă, șir, cercul format de cei care s'au prins să joace. *Ăn cătun mult őr veă, jucay tots și sőr-sa jucă în tanits* (... și sora-sa juca în horă), 7/58. [D e r i v a t: **tăntșăreă** f. = dansatoare cf. L a z a r]. — Din bg. *tanec*.

Tantélă f. Panglică, ALR. 3277 cf. 3361. — Din mbg. *tantela*, fr.

Tăntșăreă f. v. *tanits*.

Tăntu, -ă pron. (Țărnareca) Atât, pe atât. *Șu feasi ăncă tăntu ma groasă* (și-o făcu încă pe atât mai groasă), 19/64. *Dats-l'ă lă ăestu ȳom tănti pari căti al' deadits lă tsel mađ mari* (dați-i acestui om atâtea parale, câte...), 7/65. — Din lat. *tantum*.

Tapandžijă m. Toboșar. || (La armă de foc) Limbulița puștii, trăgaci. *Mamu, no-ari... tufeats di la tăti? — ari trei; unu itș nu la ari locu, douli sa fără tapandžijă* (... două sunt fără trăgaci), 2/54. — Din tc. *tapanđi*.

Tapijă f. Act de proprietatea unui imobil. Com. G. D. — Din tc. *tapiu*, (prin bg. *tapija*).

Tăpólă f. Pleop. *Tseli døy tăpoli si feșiră mult mățcati* (acei doi pleopi se făcură foarte mari), 4/29. [Și: (Țărnareca) **tupólă** f. *Să-u tál'ăm tupola*, 19/64]. — Din bg. *topola*.

Tăpúză f. v. *mățsucă*.

Tar a. Greutatea ce o poate purta un cal s. un măgar, sarcină cât poate purta un animal, (arom. *fur tie*). *Nou ăń di zqli feasi și nou țorur di pări căzăndisî* (... și câștigă nouă sarcini 1/91 cf. 7/91. — Din bg. *to[v]ar*, (arom. *tar*).

Tăr... tăr Strigătul turturicăi. Cf. *tărtures*. ALR. 5752.

Tarană f. v. *trană*.

Tarapană f. Bani mulți, comoară, tarapana. Com. I. L. — Din tc. *tarapana* (din *darbhanë*).

Tărbușońă f. Burtă, stomac (la animale). *Ca vini lă tărbușońă*, 19/9. [Și: **trubușońă** f. 2/49]. — Din bg. *tărbuh*.

Tăreól m. Cerc, sferă, târcol. *Deadi târcol pri dinzur di casă*. Com. T. P. — Din bg. *trăkalo*.

Tăreulés vb. IV. v. *trăcules*.

Tări adj. Foarte. Com. I. L. [Derivat: *ăntărés* vb. IV. (refl.) = mă întăresc. *Tsela fitșoru si ăntărî la tsăneri... și căzû tsela divu ăom* (băiatul acela se întări ținând, ... și căzu omul acela sălbatec), 4/85. — Din lat. *talis*, -e.

²**Tări** (pl. *țorî*) pron. Astfel, atare, așa. *Dădu zisi: «e, meș fitșor tari ăi»* (moșu zise: «e, așa este băiatul meu»), 5/21. *Tse ti fats tari moři luduli* (Ce te faci așa, măi prostule). *Ăn filan loc ari un tari și tari ăom* (în cutare loc are un astfel de om), 11/55. *Cum ăi meș buric, tari si iăă* (așa să fie), 4/56 cf. 12/41, 18/47. *Țorî bubi B. 12. Nu si vind țorî crăstrăvets la noi*, 156. *Cu țor ubivi rubi pri gnoi si șidets* (cu astfel de haine frumoase...), 19/29 cf. 6/42. [Și: **ftări** pron.: *Si feși ftari gron*, 16/5]. — Din lat. *eccum* s. *atque-talis*, (arom. *ăhtare*).

Tăriști f. Turiste. *Ĵunsi la ună țăriști*, 3/51. — Din bg. *toriște*, (arom. *turiște*).

Tăr'ă f. Guler. *La zătrimurô di tăr'ă* (l-a amenințat, l-a scuturat puțin de guler). — Din bg. *tărlo*.

Tărș vb. IV. Pisez, ALR. 4067. *Si-ts tărș sari 'n cap* (o să-ți pisez sare în cap), 670. *Fășoli tărștă*, ALR. 4076, cf. 4112. [Derivat: **tărșt**, -ă adj. = pisat, frecat]. — Din mbg. *trijam* «frec».

Tărtăbic m. Ploșniță. Com. C. I. — In bg. *tahtaba* (în mbg.

tahtabita), (arom. *tărtăbic*).

Tărtșș vb. IV. Mi se pare, socotesc, cred. *Noi tărtșșm că tu nă nărniș* (nouă ni se pare că tu ne dăduși de mâncare), 7/11. *Tărtșșay că la iel' la zitsi* (credeau că lor le zice), 5/26 cf. 14/55, 17/72. — Din mbg. *traçim*, id.

Tărtură f. Turturea, ALR. 1036 cf. 5752. [Și: **türtură** f.]. Com. C. I. — Din lat. **türtura*, -am, (*türtür*, -em), (arom. *turtură*).

Tărturés vb. IV. (despre turturică) când face tăr... tăr. ALR. 5752.

Tărziă f. v. *tereziiă*.

Tas a. Disc de metal de mărimea unei paftale ce se poartă de femei pe creștetul capului; azi tasul nu se mai poartă așa de mult. *Tasu si leagă cu un baiăr* (tasul se leagă cu un baier), Com. I. L. — Din tc. *tas*, (arom. *tas*).

Taş (Numai în expresia) *Ia taș, ia baș*. — Tc. *taș* «piatră».

Tat m. v. *tată*.

Tătă m. Tată. *Ună zuuă tat-sa și maică-sa lăfeay* (într'o zi tată-său și mama-sa vorbeau), 3/64 cf. 20/9. [Și: (prescurtat) **tat** m., **tăti** m. (forma cea mai obișnuită). *La tăti și la mămă* 2/I cf. 10/5; **tātu** m. *Tatu drobu ș-la da di fă-meal'ă* (tatăl își dă și ficatul pentru copii), 254. Plur. *tățon*: *Și si bucurară mult tățonul'* (în Țarna-reca) *tătăin*, 9/64 cf. 27/41, 3/53; **tătăneăști** adj. = părintește, ca

tată ALR. 3128. *Derivat*: (fără înțeles diminutiv) **tăteu** m. (bg. **tatko**) = tată. *Iundi si treacă, tatcu si la vedă* (ori unde va trece, tata îl va vedea). — Din lat. *tata*, -*am*, (arom. *tată*).

Tătăn m. pl. }
Tătăneăști adv. } v. *tată*.

Tătar m. Tătar. *Ca çon Tătaril' va putires* (parcă v'ar goni Tătarii), așa de mult vă grăbiți, 772.

Tăteu }
Tăti } m. v. *tată*.
Tătoń }

Tătseări f. v. *tac*.

Tătšuni f. Tăciune. *Unu tătšuni zisi*, 14/29. *Çon zitșeu șa tătšunil'*, 15/29 cf. 16, 17/29. — Din lat. *tıtio*, -*ōnem*, (arom. *tăcune*).

Tātu m. v. *tată*.

Tăúńi m. v. *tăúne*.

Tăúne m. Găvăun, gărgăun. Com. I. C. [Și: **tăúńi** m.]. — Din lat. *tabōnem* (*tabanus*), (arom. *tăune*).

Tăutliă adj. (Despre scrisoare) Recomandat. *Al' trimeș ună carti tăutliă*, Com. P. M. — Din tc. *tautly*.

Tăvă f. Vas de pământ în care se prepară mâncarea la cuptor, un fel de ghiveci. Com. I. L. — Din tc. *tava*, (arom. *tavă*).

Tăvălés vb. IV. Murdăresc, fac murdar. *Al' si tăvăli* (i se murdări), 5/XIV. *La scoasi cu fatsa tăvălită* (îl făcu de răs, îl făcu de trei parale), 257. [Și: **ăntăvălés** vb. IV.

Derivate: **tăvăliri** f. = murdărire; **tăvălit**, -*ă* adj. = murdar. Com. I. L.]. — Probabil din paleosl. *valiti* cu *tă* inițial neexplicat.

Tăvăliri f. }
Tăvălit, -*ă* adj. } v. *tăvăles*.

Tăvăluc m. Tăvălug de treierat. Se numește și *tșarc* (cu limb, cari bati vrau), ALR. 5300.

Tăván m. Tavan. *Derivat*: **tăvăndisés** vb. IV. = fac tavan la o cameră. *Șăzură ăń ună uđaiđ tăvăndisită* (șezură într'o odaie cu tavan), 23/93. — Din tc. *tavan*, (arom. *tăvane*).

Tavandisés vb. IV. v. *tavan*.

Teacă f. Teacă. *Puni-ń călōtșca ăń tecă* (pune paloșul în teacă), 18/28. — Din lat. *thēca*, -*am*, (arom. *teacă*).

Teată f. v. *tetă*.

Tec Număr fără soț, ALR. 2363. Cf. *liu*, *tșift*. — Din tc. *tek*.

Tėghiu. Nume de persoană. *Caçcu tșouli tser tu*, *Tėghiu*, 1/XI).

Tel' a. Fir (de argint s. de aur), fir de orice metal, sârma. Com. G. D. *Si dărom leasi di tel' știrnuti cu carti* (să facem lease de sârma așternute cu hârtie), B. 3. [Și: **tei** a. ALR. 1924, 1674]. — Din tc. *tel*, (arom. *tele*).

Temenușcă f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *temenuška*.

Tereziiă f. Balanță, cântar. *Mona nu-i tărziîă* (mâna nu-i cântar), 434. [Și: **tărziîă** f. ib.]. — Din tc. *terezî*.

Terziîă f. Croitor. ALR. 5764. Cf. *ninel*. [Feminin: *terziieă* = croitoreasă ib.]. — Din tc. *terzi*.

Terziieă f. v. *terziîă*.

Teslă f. Teslă, ciocan. [Și: (Liumnița) *tiăslă* f. *Dats-îi ună tiăslă cu coti-va cărfjă* (dați-mi o teslă cu câteva cuie), 10/77. — Din bg. *tesla*.

Teslim adv. (Turcism) Predat, gata. *La feasiră teslim* (îl dădură gata.) — Din tc. *teslim*.

Tetă f. Mătușă. *Mea tetă ra mult bună* (mătușa mea era foarte bună) *teta-toda* m. = grangure, strică-pejă. [Și: *teată*, *téte* f. ALR. 473; *tétine* f. = mătușă din partea mamei, ib. 472]. — Din bg. *teta* (și *tetka*), (arom. *tetă*).

Téte } f. v. *tetă*.
Tétină }

Tetivă f. Mașul s. sfoara legată de cele două extremități ale arcului, numit «lăgud», cu care se bate bumbacul, coardă. *Di dpoli ports lu arcu aș ligată tetiva*. Com. I. L. [Derivate: *titzări*, *tintizări* f. = scărmanărea bumbacului cu tetiva]. — Din bg. *tetiva*.

Tezghiri f. (La zidărie) Targă. Com. C. I. — Din tc. *tezghere*.

Tiăslă f. v. *teslă*.

Tiea N. loc. (Huma).

Tieă... tieă se strigă găinilor. ALR. 5698.

Tieă f. Dovleac. *Flaș ună tieă*, 10/5. *Ăn ună tievă bes* (sunt prieteni buni), 777. (Contrariul). *Au*

cripară s. *ău fronsiră tiefa* (s'au certat, nu mai stau bine), ib. cf. 776, *tiefa lupuluș* plantă cu fructe lunguete amare. || Fig. Căpățână, cap. *Al' antro ăn tievă* (ii intră în cap, pricepu), 778. [Derivat: *tiefineă* f. cf. *plătsintă*]. — Din bg. *tieva*.

Tiefineă f. v. *plătsintă*.

Tienés vb. Imi vine în gând, îmi trece prin minte. *La ticni si cumpără un birbeatsi si mănancă* (le veni în gând să cumpere un berbece...). — Din bg. *tekna* (pers. 3 dela *teknwa mi*).

Tiesirăt a. Nenorocire. *Tisista ticsirat vini apansoz* (această nenorocire veni pe neașteptate), Com. I. L. [Și: *tăesirăt* a.]. — Din tc. *taksirat*, (arom. *tăcsirate*).

Tieuş m. v. *plătsintă*.

Tifirichi N. loc. (Cupa).

Tiftér a. Registru, tefter. *Nu-ă contă n tifter* = nu mă privește, nu-mi pasă. *Li turiră tiftearăli (pristi cătun)* = au pus registrele pe cătun, adică au început să repartizeze dările la stat pe la locuitori, 780. — Din tc. *tefter*, (arom. *tiftere*).

Tigañă f. Tigaie. *Ună călugărită cu ună cusitsă* (= tigană), *84. *Tigañă u feasiră* (au prădat tot, au jefuit tot), 782. — Din gr. *τηγάρι*, (arom. *tişane*).

Til'al m. Telal, strigător de pe stradă care aduce la cunoștința publică ordinele din partea auto-

rităților locale. Și [ampiratu] bătù til' al pri urdină (și împăratul puse telal să anunțe), 4/86. — Din tc. *tellal*, (arom. *tileal*).

Tiligráf a. Telegramă. ALR. 2590, (arom. *telegraf*).

Tilină f. în: *Ĭarbă di tilină* (numele unei flori prielnice pentru albine), ALR. 5477.

Timbă f. Tâmplă, osul dintre ochiu și ureche. Cf. *u o c l' u - u o r b*. *Ĭi gros ăn timbă* (are cap gros, este prost, nu pricepe ușor). Com. G. D. — Din **timplă* (<têmpla, -am)?

Timbél adj. Tembél. Com. G. D. — Din tc. *tembel*.

Timel'ă a. pl. Temelie. Com. T. P. — Din gr. *θεμέλιον*, (arom. *θιmel'*).

Timină (pl. -*nqur*) a. Temenea *Di timinqurli tse li fătseă q' si lipi la buric* (pentru temenelele ce-i facea...), 8/46. *Teasi timină*, 20/94. — Din tc. *temenna*.

Timinúșeă f. Floare de câmp ce crește prin fânețe și are miros de tămâie. Com. G. D. — Din bg. *temjanuška*.

Timniévu, -ă adj. Intunecos. *Casă timnicvă* (casă mică în care nu se vede). ALR. 3818. — Din bg. *temna*.

Timnitsă f. Temniță, întunec. *Timnitsă-ń-u antru uocl'i* (întuneric îmi este dinaintea ochilor), 784. — Din bg. *temnica*.

Timp a. (în unele expresii) Timp, vreme. *Ĭn timp s. din timp* (la anul). *Ĭn timp ăn zuuă di astăz si vin si-ts la leaĬ fitșoru* (la anul

ca astăzi să vii să-ți iai băiatul), 7/79. *Din timp ăn tsista văcqt să vin să tsi li dau pāri* (la anul pe vremea aceasta să vii...), 2/6. [Derivate: **timpurîu**, -ă adj. = timpuriu. *Dubim cujurets timpuriĬ și l'a putem vindiri maĬ scomp*, B. 3. **timpurîuă** f. = oaie care fată de vreme; **timpurîu** adv. = de timpuriu, de vreme, ALR. 319]. — Din lat. *tēporivus*, -a, -um, (arom. *timpuriu*).

Timpurîu, -ă } v. *timp*.
Timpurîuă f. }

Tină f. Pișălău la vitele cornute, ALR. 1087.

²**Tiuă** f. v. *mărtină*.

Tind vb. III. Intind. *Tindi funia, dună gl'em* (întinde funia, adună ghem (= lăstina cu ticfa), *48. *Tinsi urecl'i* (întinse urechile, a flămânzit toată ziua), 870 cf. 867. [Și: **ăntind** vb. III. Derivate: **tîndiri** f. = tindere; **tins**, -ă adj. = întins; **ntind** vb. III. = întind. *La-ntinsi cărligu și șărpili ișq*. 1176]. — Din lat. *tēndo*, -ere, (arom. *ntindu*).

Tindéel'ă f. (La războiu) Tindecche, ALR. 5932, cf. și Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53. — Din lat. *tendic* [u]la, -am.

Tindiri f. v. *tind*.

Tiuehîjă f. Tenechea. — Din tc. *teneke*, arom. *tinikee*).

Tiuijă f. Preț. *Nu l'-aĬ tiuijă la pără* (nu știi să prețuiești banii), 788. — Din gr. *τιμή*, (arom. *tiñie*).

Tînir, -ă adj. Tânăr. *Io știu di cön ram tiniră*, 5/14. *Rau tinir* (arau tineri), 17/15. [Derivat: **tinireătsă** f. = tinerețe. *Cön... ver si traz moncă ân tinirețsă ili ân bătârnețsă?* (când vrei să suferi, în tinerețe...), 2/15 cf. 39]. — Din lat. *tēnerus*, -a, -um, (arom. *tinir*).

Tinireătsă f. v. *tinir*.

Tintinizări f. v. *tetivă*.

Tins, -ă adj. v. *tind*.

Tipilqe n. Acoperemânt brodat ce poartă femeile pe cap când se îmbracă în haine de sărbătoare. Com. T. P. — Din tc. *tepelek*.

Tipșiă f. (Țărnareca). Tepsie. — Din tc. *tepsi*, (arom. *tipsie*).

Tiptil' adv. Travestit, deghizat. *Birberu vini tiptil' și feata nu la cumuscù* (bărbierul veni travestit...). — Din tc. *teptil*.

Tirtip a. Plan, ordine. *Uom cu tirtip* (om cu ordine, care lucrează după un plan), 789. — Din tc. *tertip*, (arom. *tertipe*).

Tisă f. Brad, ALR. 1950, cf. 1923. — Din bg. *tis*.

Tisnės vb. IV. Strâng, apăs, Com. V. T. [Și: **prätisnės**, **pärtisnės** (bg. *pritisnam*). vb. IV. = apăs tare, strâng apăsând tare]. — Din bg. *tiskam*, (aor. *tisnah*).

Titizări f. v. *tetivă*.

Tivichél adj. Om neserios, lipsit de seriozitate, ușurel. Com. D. G. — Din bg. *tevekel*, tc.

Tivitură f. Tivitură, ALR. 5771.

Tlăcă f. Infățșare, fire. *Tari*

nă-i tlaca la noi Vlașil' (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. — Din bg. *tlaka*.

Toamnă f. Toamnă. [Derivat: **tumnătică** f. = frunza care se face toamna. Com. G. D.; **tumnărės**, -ească adj. = orice lucru care se face toamna, în special puii de găină ieșiți spre toamnă, id.]. — Din lat. **a[u]tūmniūm*, (arom. *toamnă*).

Toartsiri f. v. *torc*.

Tócă f. (în expresia) *fatsim tocă* (ciocnim paharele), ALR. 4306.

Tóemă f. Logodnă. — Din mbg. *tokma*, id.

Tojag v. *tuiagă*.

Tolumbă f. Pompă de incendiu, ALR. 2612. — Din bg. *tulumba*, tc.

Tomaritsa N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Țompănă f. 1. Tobă. *Coaja că au fost mult bună di țompănă* (pielea a fost foarte bună pentru tobă), 9/35 cf. 790, cf. 791. | 2. (La moară) Obiezile sau colacii. Com. C. I. [Derivat: **tămpănăr** m. = toboșar]. — Din paleosl. *topanu*, (arom. *tîmpănă*).

Țongă f. Dor, jale mare. *Că-ń-tsi feși țongă* (că mi s'a făcut dor...), 19/94. [Derivat: **tăngós**, -oasă adj. = jalnic, dureros, (la mâncare) greu (din cauza prea multei grăsimi), «Măncarea se zice blănavă sau tăngoasă când are multă grăsime »]. Com. I. G. — Din paleosl. *toğa*.

Top a. Tun. *Cøn zăcătsarā si runcă cu topurli* (când începură să tragă cu tunurile). [D e r i v a t: **tópeă** f. (bg. *topka*) = minge. *Ca vrină topcă-i* (este ca o minge, se zice pentru o fată grăsulie), 795. *Topcă sa*, sunt îndopați ca o minge, au de toate, sunt cu stare, 794 cf. 793]. — Din tc. *top*.

Tópeă f. v. *top*.

Tórbă f. Torbă, traistă. *Tăl'ă leamni ŝu umpl'ă ună torbă* (tăie lemne și umplu o traistă), 15/65. *Burets ăn torbă* (n'are nimic) 798, cf. 797. — Din bg. *torba*.

Tore vb. III. Torc. *Feata cătșo si toarcă lona* (fata începu să toarcă lâna), Com. G. D. ([D e r i v a t e: **toártsiri** f. = toarcere; **tors**, -ă adj. = tors; **tort** a. = tort, cf. *chîadî n*; **tureătoăreă** f. = femea care toarce, ALR. 5857. — Din lat. *tôrqueo*, -**ere*, (pentru -*ere*), (arom. *torcu*).

Torlă f. Târlă. *Maș mārili li dutșe căsă, ară maș mîcu li zătșe la torlă*, 2/3. — Din mbg. *târlo*, id.

Torlišti N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Torn vb. I. Intorc, înapoiez, (refl.) mă întorc. *Tsel'a li turnară vitili ŝi li discărcară* (aceia le întoarseră vitele), 6/24. *Si-ts ti torń* (să te întorci), 14/34. *Turnatsi-li* (întoarceți-le), 6/24 cf. 2/11, 11/34. || Refuz, fac să se întoarcă, să plece. *Cari ūom să trecă să-ts tșeră, să nu la torńi* (oricare om va

trece și-ți va cere, tu să nu-l refuzi), 8/25. [D e r i v a t e: **tur-nări** f. = întoarcere, înapoiere, **turnăt**, -ă adj. = întors, înapoiat, **turnătúră** f. = îndoitură, adaos, Com. T. P. C o m p u s e: (cu pref.) **přitórn** (pri + torn, cf. mbg. *prěvratam*) refl. vb. I. = mă întorc, mă înapoiez, vin înapoi. *Cătșo... să la jălășcă cmo fitșoru nu si priturno* (... băiatul nu se mai întoarce), 6/94. *Ān Lundziń nu mi pritorn* (în Lugunța nu mă mai întorc), 2/II, cf. 2I/4I. *Usnă priturnată* (buză răsfrântă), ALR. 2062, **printórn** (pri + ąntorn, de pe bg. *prěvratam*, mbg. *prevărtam*) = ąntorn. *Āų printurnă ăncoă ąų printurnă ăncło* (o întoarce dintr'o parte, o întoarce dintr'altă parte...), 2/72 cf. 64I, **ąntórn** (an + torn), vb. I. = întorc, ALR. 5097. *Cøn si ąnturno picurāru* (când se întoarce păstorul), 2/75 cf. 554, cf. 17/85, 269, 10/15; (în Liumnița) **ąntuārń** vb. I. *Cøn s-mi ąntuārń* (când mă voi întoarce), 1/75, (și: **ntorn** vb. I); **distorn** (dis + torn) vb. I. = răstorn. *Pimintu s-la distorń ŝi no-ari faidă* (să răstorni pământul și tot n'are nici un folos), 555 cf. 532; **putórn** (pu + torn) vb. I. = răstorn, răspund; mi-e greață. *Āń tsi putoarnă* (mi-e greață) ALR. 2304. **puturnări** f. = răsturnare, răspundere; **puturnătúră** f. = răspuns obraznic, nesupunere, lipsă de bunăcuviință, respect. *Cot gadu*

în *uocl' u li poati trăi muma putur-năturili di la fămeal' ă* (mama nu poate suferi nesupunerea copiilor); 621, **răstörn** (răs + torn) vb. I. = răstorn, întorc din nou, Com. V. T. — Din lat. *tôrno, are*, (arom. *tornu*).

Tors, -ă adj. }
Tort a. } v. *torc*.

Tôşu Nume de persoană, cf. I/VI.

Tot, -ă pron. Tot. *La tşę cāsă ray fronti toți lucriri, 1/20. Toati casili lui sa, 112* cf. 7/16. [Şi: (Liumnița) **tuăt**, -ă pron. *Tuăt compu si veă 'mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse...), 16/73 cf. 16/77. In Țârnareca și (neaccentuat) chiar aiurea: **tut**, -ă pron. *Tot cunăcu arsi cu tut pari cu tut tot, 5/15. Compus*: (cu pref.) **duťót**, -ă (du + tot), pron. tot, complet, în întregime (mai ales în expresia). *Nu-i dutot* (nu este sănătos la minte, nu-i zdravăn), 666. (Negativ) **nidutót** s. m. = netot. *Zădineă un nidutot și cată-ts săir*]. — Din lat. *totus, -a, -um*, (arom. *tot*).

Tou pron. Tău. *Sirbim la tou āgru* (muncim aici la ogorul tău), 4/55. [Pl. *toș* și (foarte des) *tol'*: *Doiľ' toľ' il' sa loş* (amândoi fiii tăi sunt bolnavi), 13/8. *Dq-n-l'a toľ' coń* (dă-mi-i căinii tăi), 14/33 cf. *m e l'* (dela *m e u*). Şi: (prescurtat) **tu** pron. = tău. *Tatu* (tatăl tău), 20/9. **Feminin**: **ta**

pron. = ta. *Picat tse suptiş laptili mumă-taiş, 537* (plur. *tali*). *Căzui ăń tali moń*]. — Din lat. **tous, t[u]a* (pentru *tuus, -a*), (arom. *tău*).

Tr... tr... tr Strigătul cu care se cheamă caii, ALR. 5482.

Tră prep. v. *tri*.

Trăcătés vb. IV. Clănțnesc. *Ań trăcătés dintşii*, ALR. 2119.

Trăeuláš m. v. *truculaş*.

Trăeulát, -ă adj. v. *trăcules*.

Trăeulés vb. IV. Intorc, rostogolesc, svârcolesc. *Cari ştiă pri ĵundi lă-tsi trăculeaşti ticfa* (cine ştie pe unde i se rostogoleşte căpăţâna), 801 cf. 800, 637. [Şi: **tăreulés** vb. IV. *Si culco să si tărculească ăń pra* (... să se rostogolească), 7/41, **triculés** vb. IV. *Vizú un şărpi ĵundi si triculeă sub ună ropă*, 1/76. **Compus** (cu pref.): **răstruculés** (mbg. *rastăr-kalam*) vb. IV. = rostogolesc (refl.) *Ca si răstruculi, până 'n vali si flă* 23/72; **pristueurés** (pris + tucures pentru trucules) vb. IV = rostogolesc. Com. H. I. **Derivat**: **trăeulát**, -ă adj. = rotund. *Mer trăeulát* = măr rotund cf. *m e r*. **Trăeulátă** = nume loc. (Lugunța); **Truculáta** = n. loc. (Nânta)]. — Din bg. *trăkaljam*.

Trag vb. III. 1. Trag, cf. *trăg ă ĵes, trăg nes. Lupu... cătşo si tragă... lisitsa prutsăpo*: « *di corni traz* » (lupul începu să tragă, vulpea începu să țipe: « trași de carne »), 8/30. *Trag mońcă* (sufer). *Con ver*

si traz moncă (când vrei să suferi), 2/15 (dela această expresie apoi și absolut). *Tse trazi, di capu lui li trazi* (tot ce suferă, suferă din prostia lui), 803, cf. 804. *Trag frică* (mă speriu). *Di frică tsi-u trasi si anlușo* (de frică, se îmbolnăvi), 27/41. *Trag mona* (mă las de ceva), cf. 802. *Trag un son* (Trag un somn), cf. 8/69. | 2. *Trag cu pușca, împușc. Feasi si tragă... nu putu si tragă* (dădu să tragă cu pușca...), 14/78. | 3. *Pornesc pe drum, pornesc, merg*, (cf. bg. *trăgvam* cu același înțeles). *Âncărcără vitili și trasiră* (încărcară vitele și porniră), 5/24 cf. 8/11, cf. 24/4, 11/19. *Trag drumu*, (cf. bg. *trăgvam păt*) = pornesc pe drum, cf. 4/17, 5/34. | 4. *Cântăresc* (cf. mbg. *tărgam*, cu același înțeles). *La trasiră cu cântaru* (il cântăriră cu cântarul), Com. I. L. — Din lat. **trago*, -**gere*, (arom. *trag*).

Trăgăjés vb. IV. *Trag. Trăgăjă, trăgăjă, nu putu [s-la scoată]* (trage trage, nu putu să-i scoată). [Și: **trăgnés** vb. IV. (dela aor. *trăgnah*, de aceea întrebuițat mai mult la trecut). *Con trăgni călotșca* (când trase iataganul), 12/24. *Trăgni* (trase), 9/13, 8/30. *Să... trăgnes* (să trag), 15/16]. — Din bg. *trăgam*, id.

Trăgnés vb. IV. v. *trăgăjés*.

Trăjés vb. IV. 1°. *Rabd, sufer. Nu pot si trăjés... trăjă frati, trăjă,*

noj trăit-am mult, angă unec si trăim (nu pot să rabd, rabdă, rabdă, noi am răbdat mult, o să mai răbdăm puțin), 14/29 cf. 6, 7/29. *Cum si trăjés* (cum să rabd), 14/42. *Lupu nu putu trăiri* (lupul nu putu răbda), 6/72. | 2°. *Țin, duc, durez. Si trăjăscă trei aji* (să țină trei ani), 6/62. | 3°. *Trăiesc. Fitșoru trăiaști cu niveasta lu ampirātu* (băiatul trăiește cu nevasta împăratului), 48/40. — Din bg. *traja*,

Trăir vb. I. *Treier, ALR. 5292.* [Se conjugă: ind. prez.: *trăir, trăir, trăiră, trăirom*. Aor. *trăi-ai*]. — Din lat. *tribulo, -are*, (arom. *trivir*).

Trăjés vb. IV. *Cer, cerșesc. Tsela lantu tucu sirbea și fitșoril'i al' trăjeau* (celălalt numai muncia și copiii îi cerșeau). Com. H. I. — Din bg. *traža*.

Trămă f. *Bătătura pânzei, tramă.* Com. G. D. — Din lat. *trama, -am*, (arom. *tramă*).

Trămpă f. *Trampă, Com. P. M.* — Din tc. *trampa*.

Trână f. *Trahana. Cură gron di trană, 12/58.* [Și: *tarană* f., (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 44). *De riva t: tranărcă* f. = femeea care prepară trană (la nuntă), femeea care începe să cânte joi, înainte de nuntă. Com. GH. T.]. — Din tc. *trahana*, (arom. *tărăhănă*).

2^oTrână f. *Grapă* (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Trănărcă f. v. *trană*.

Trăne adj. *prun trănc*, cf. p r u n.
— Din bg. *trânka* (prunus spinosa).

Trândăfileă adj. De culoare roză, ALR. 3403. — Din *trindafil*.

Trăón m. Ferestău de mână. Com. T. P. — Din bg. *trion*, id.

Trap a. Râu, părau. Nume de loc. în Cupa: *Trapu-zlămboc* (râul adânc), Com. N. P. [D i m i n u t i v : *trăptșoe* m. ALR. 2496]. — Din bg. *trap*.

Trăpés vb. IV. Rabd, îndur. *Mo ȝo trăpes, suflitu s-mi ȝasă* (acum eu rabd, sufletul o să-mi ȝasă), 7/36. — Din bg. *tărpja*.

Trapnă f. Perucă la femeii ce se poartă peste « chiluvet » (auzit numai în zicătoarea). *Cari poartă trapnă lă mul'ari, curon si 'mpartă di frats* (cine ascultă prea mult de muiere...). Com. T. P.

Trăpéznic m. Masă mai mare de lemn; față de masă. Com. T. P. — Din bg. *trapeznik*.

Trăscă f. Trestie. *Călomli si dară di trăscă*. Com. I. L. — Din bg. *traska*.

Trăstu a. (aromânism numai în Țărnașca; încolo « torbă ») Traistă. Com. V. J.

Trăptșoe m. v. *trap*.

Trăem m. Tinda casei. *Aȝ flo mumă-sa ăn tream*, 8/91, 15/56. [Și: **trem** m. *Aȝ flară tșe nibunil'ă ca durmeȝ ăn trem*, 10/10.] — Din bg. *trēm*.

Trăemur vb. I. Tremur, cutre-

mur. *Fitșoru cătșo si trămură di frică*, 9/77. [Și: (Liumnița) **trămur** vb. I. D e r i v a t : **trimurări** f. = tremurare, tremuriș. C o m p u s (cu pref.): **zătreamur**, (Liumnița) **zăttrămur** 3/73, (ză + treamur, de pe bg. *zatresvam*) vb. I. = tremur, mă înfiorez, mă îngrozesc. *Zăstătù unec tselă chirchezu, si zătrimuro* (se opri puțin cerchezul, se îngrozi), 21/16 cf. 9/52, 3/74. *Fărl'ia ű-u zătrimuraȝ di el* (m'am îngrozit de el), 979 cf. 557; (Huma) **zătrēmur** vb. I. *Con si zășfirească, locu să si zătremură* (când va începe să fluere, pământul se va cutremura). — Din lat. *trēmūlo, -are*, (arom. *treambur*).

Trăesent a. (Țărnașca) Fulger. *Căn trizeună domuul, treascutlu tru mână aȝ cătsă* (când trăznea D-zeu, prindea trăznetul în mâni), 11/67. [D e r i v a t : **triseuteăști** (în Țărnașca **trăzneăști**) vb. IV. = trăznește, Com. V. J.]. — Derivat din bg. *trésk*.

Trăesiri f. v. *trec*.

Tree vb. III. 1. Trec. *La cari tritșeă... la tots dădeă* (la care trecea pe acolo...), 5/57. *Si treacă*, 2/36, *ari tricută*, 8/65. *Trec roűli* (se vindecă rănila), 16/56. | 2. Petrec, aduc. *Bun nă tritșeam* (bine petreceam, o duceam), 8/VI, cf. 19/7, 15/24. || Trăiesc, duc vieța. *Treatsi ampirăteăști* (trăiește împărătește), 9 cf. 10/67. (Cupa, cu infinitiv. I scurt). *Iundi si poati treatsi*

tseastă āpu (unde se poate trece), 12/61. [D e r i v a t e: *treátziri* f. = trecere, *triebút*, -a adj. = trecut. C o m p u s e (cu pref.): *dutrée* (du + trec), vb. III. = isprăvesc de trecut; *năstrée* (nă + astrec, cf. arom. *astrec*) vb. III. = întrec, Com. T. P.; *putrée* (pu + trec) vb. III. = trec puțin. *Di ca pitricú piștaru, ȧa cãtsãdi și-l' dunã* (după ce trecu puțin vânzătorul de pești...) 4/72; *priputrée* (pri + pu + trec) vb. III. = trec peste (măsură). *Au priputricuș, au scuseș din vreami* (ai făcut-o de oaie), 618; *pruputrée* (pru + pu + trec) vb. III. *Tseastă uarã u pruputricuș* (de astă dată o făcuși de oaie), Com. I. L.]. — Din lat. *traicio*, -ere, (arom. *trec*).

Trěj num. Trei. *Tots trejil' mǎgar* (toți trei măgarii), 20/41. *La trejli uarã* (a treia oară), 22/40. *Lã trejli ser* (a treia seară), 3/23 cf. 4, 5/9. (Țârnareca) *la trejã dichicã* (la al treilea minut), 19/65. [Și: (Liumnița) **trjãi** num. 1/74. C o m p u s e: **trejispřãts** = treisprezece; **trejzqts** = treizeci, 3/17]. — Din lat. *trēs*, (arom. *trej*).

Treileăuã (pl. -leï) f. Guler la cămașã, ALR. 3292.

Trėjispřãts num. }
Trejzqts num. } v. *trej*.

Trépl'u m. v. *tripnes*.

Tri prep. Pentru (Țârnareca și Huma), *Cum și trã tsi l-ãŧ cavga?* (cum și pentru ce le este cearta?). || De. *Tsare, voi s-ti 'ntreb tri un lucru*

(țare, vreau să te întreb de un lucru), 8/65. *Lucri buni tri mǎncari* (... bune de mâncat), 4/64. *Bãgã mirac tri cal* (i se făcu dor de un cal), 21/65. [Și: (Țârnareca) **tã, tru** prep. 23/65]. — Din lat. *trans*. (arom. *trã*).

Trjãi num. v. *trej*.

Trjãmur vb. I. v. *treamur*.

Tribujes vb. IV. Trebuesc. *Tseasti lucrì... ș-la mini aŧ tribues* (aceste lucruri... îmi trebuesc și mie), 6/78 cf. 8/25, 39/40, 2/46, 1/77. [Și: **trubujes** vb. IV. *Nu trubujãști cl' iŧ*, 135]. — Din bg. *trëbovati*.

Triculés vb. IV. v. *trăcules*.

Tricut, -ã adj. v. *trec*.

Trimet vb. III. Trimet. *Li trimes-au la șpilarea la vãli* (le-a trimes să spele la râu), 1/59. *Daŧma au trimite* (mereu o trimetea...), 2/11. — Din lat. *tramitto*, -ere.

Trimijos vb. IV. Clipocesc, cucăiu, ALR. 2309. — Din bg. *drëmam*.

Trimurãri f. v. *tremur*.

Trindãfil m. Trandafir. *Un trindafilãn mejlucu di mari* (= cãndil'u), *13. — Din gr. *τραντάφυλλο*. (arom. *trandafil*).

Trión m. Cuțit de tăiat ciorchine. [D e r i v a t: *triontsãc* m. dimin.]. ALR. 6124. Din bg. *trion*.

Tripnes vb. IV. Clipesc. *Pãndã si tripnes* (pãnã să clipești din ochi, imediat, la moment), 808. [D e r i v a t: **trépl'u** m. = cel care mereu clipește din ochi. Com. I. L.

Compus (cu pref.): **zătripnés** (ză + tripnes) = închid ochii o clipă, adorm, dorm puțin. *Feata zătripni unec* (fata dormi, ațipi puțin), Com. T. P.]. — Din bg. *trepja*, (aor. *trepnah*).

Triseuteaști vb. IV. v. *treascut*.

Trisupăseă f. Păsăre cu coada lungă cu care bate pământul, codobatură. In Liumnița se mai numește și: **coadărăbădără** f. Com. P. M. *Tricù pri cola trisupașca și la zisi* (trecu pe acolo codobatura), 18/33. [Și: **stricupăseă** f.]. — Din bg. *tresiopaškă* «tremură coada», (arom. *cutrubată*, alb. *bishkë-tundës*).

Triușă f. Partea curții care se găsește dinaintea casei. *Ca si pucăto ăn... triușă* (când se uită în curte), 22/90 cf. *42, cf. 13/3, 17/7, 800. — Derivat din *ușă*.

Trivés vb. IV. Bălbăiesc, gângăvesc. *Tsela triveaști*, ALR. 2082. [Derivat: *trivlív*, -ă adj. = gângav, bălbăit, ALR. 2083].

Trivlív, -vă adj. v. *trives*.

Triznés vb. IV. (în Țárnareca, Liumnița) Trăznesc. *Căn trizneă domnul, treascutlu tru măń aų cătsă și tsivă nu-l' fătseă* (când trăznea D-zeu, trăznetul în mâini îl apuca...), 11/67. [Derivate: **triznî** ri f. = trăznire; **triznít**, -ă adj. = trăznit, Com. V. J.]. — Din bg. *trēsna*.

Triznîri f. }
Triznít, -ă adj. } v. *triznes*.

Tręntă adj. Leneșă, Com. V. J.

Tróșeă f. Stuf. *Cupirimint di troșcă* (acoperiș de stuf), ALR. 3773. — Din mbg. *troška*.

Tróșeăt m. Măzăriche, cf. m.ă. *zăríc'ă*, ALR. 5257. [Și: **tróșeut** m.]. — Din bg. *troškot*.

Tróșeut a. v. *troșcăt*.

Trt, **trt** strigătul cu care se alungă oile, ALR. 5327. Cf. *pr*, *pr*, *pr*; *tsicș*, *tsicș*.

Trtes vb. IV. Fac tot. [Și: **tártés** vb. IV. = cac, (perf. s. *tártniș*). *Măgăru tártni ună liră*, 7/24. — Din bg. *tártam* (aor. *tártnah*).

Tru prep. (Țárnareca). In. *Si angrupă tru cuproă* (se îngropă în gunoi), 16/68. *Tru aų tsarluș casă* (în casa țarului), 10/66 cf. 26/65. [Și: **tu** prep. Com. V. J. **Compuse**: **díttru** prep. = din. *Tots uamini' ditru tsăruștimea* (toți oamenii din împărăția); **píttru** prep. = pe, prin. *Píttru căl'ur* (pe drumuri), 10/65. — Din lat. *intrō*, (arom. *tru*).

Trubușońă f. v. *tărbușońă*.

Trueulăș m. Roată, ALR. 5606. *Trăculaș di plug* (roțile de plug). ib. 893. *Capu di truculaș* (butucul roții), ib. 5608. *Părmac di truculaș* (verigele de pe butuc), ib. 5609. | Rotița găurită a bătătorului. [Și: **trăeulăș** m.]. — Din bg. *trăkalo*.

Trueulătă N. loc. (Nânta), cf. *trăcules*.

²**Trueulătă** f. v. *trăcules*.

Trudés vb. IV. Imprăștiu. *Si nu si trudească bumbacu*, Com. T. P. (Refl.) Mă trudesec, mă muncesc, Com. V. J. — Din bg. *trudă se*.

Trúp a. 1°. Trup. *Trupurli li tureà ăn izbă* (trupurile le aruncă în pivniță), 14/77. | 2°. Trunchiu, buștean. *Trup si feasi* (s'a făcut buștean, s'a îmbătat rău), 998. — Din bg. *trup*.

Trupés vb. IV. 1°. (Liumnița) Taiu un lemn mare spre a face o grindă, Com. P. M. || Taiu, îmbucătățesc. | 2°. Scarmăn lână cu pieptenii. *Butšamu ari doĭ chiaptivú cu cari si trupeaști lona* (...are doi piepteni cu care se scarmână lâna). || (Oșani) Torc lână ceva mai gros. Com. I. L. [Derivat: **trupiri** f. (Liumnița) = scarmănare, Com. C. I.]. — Din bg. *trupja*.

Trupnés vb. IV. Sun. *Io si trupnes cu tșoarili* (eu o să sun cu picioarele), 17/43. — Din bg. *tropam* (aor. *tropnah*).

Truputés vb. IV. Tropăiesc, dau din picioare, ALR. 1475, cf. 4419. [Și: *zupcu jes*, ib.]. — Din bg. *tropot*.

Tu pr. pers. Tu. *Tse fats tu...* (ce faci tu...), 6/80. *Nat-s pãrili cõt ăts fac* (na-ți banii cât îți fac), 8/2. *Ăts mi ruăg* (mă rog ție), 9/73 cf. 6/2. *Răpina si ti mănancă*, 15/80, etc. — Din lat. *tū*, (arom. *tu*, rar.)

²Tu prep. v. *tru*.

Tuăt, -ă pron. v. *tot*.

Tue a. Unsoare, grăsime de porc topită, ALR. 750. — Din mbg. *tuk*.

Tueălă f. Toacă. Com. GH. T.

Tueălniță f. Toacă mare, ALR. 2810. Derivate din *toacă*, cf. alb. *tokë*.

Tuemés vb. IV. (refl.) 1°. Mă logodesc. *Nu ver să ti tuceș*, 4/94.

2°. Mă tocmesec, mă măsoar cu cineva, mă prind. *Cu iel s-ti tuceș* (cu el ai să te măsoari, să te tocmești), 809. [Derivate: **tuemiri** f. = logodire; **tuemít**, -ă adj. = logodită]. — Din bg. *tăkmja*.

Tuemiri f.

Tuemít, -ă adj. } v. *tucmes*.

Túeu adv. 1°. Numai. *Ra ună-uară nouă frats și veau tucu ună soră* (... și aveau numai o soră). | 2°. Numai că, îndată, dintr'odată. *Și tucu si feasiră uoĭ* (și îndată se făcură oi), 4/31 cf. 14/31. | 3°. Mereu, tot mercu, într'una. *Unu [frati] tucu stăteà casă aĭ chiptină mă-sa* (unul dintre frați stătea mereu acasă...), 1/71. | 4°. Conj. Dacă. *Tucu si-ú li facă tsești tșoftsi dômnu uoĭ* (dacă mi le va face D-zeu aceste ciori oi), 3/31. *Io tucu si dam la tots... la mini nu rămăneà tsivà* (dacă aș fi dat la toți, mie nu mi-ar fi rămas nimic), 15/31 cf. 2/56. [Și: **túeum** adv. *Feata... tucum stricni la buric*, 32/51. **Túeu-greă** = aproape. *Tsista Corini sa, tucu-grea, un arșon di-parti*, B. 9]. — Din bg. *tuku*.

Túcu-greă v. *tucu*.

Tudžár m. Neguțător, comerciant, ALR. 5476. *Si feasi ca vrin tudžár* (se făcu ca un neguțător), 22/79 cf. 2/23. [Derivat: *tudžarľov* (tc. *tudžarľyk*) a. = neguțătorie]. — Din tc. *tuğar*.

Tudžarľov a. v. *tudžar*.

Tufán m. Furtună. *Boarea ari multă furtună și mari tufan* (și spuni con vintură multă neau), ALR. 3436. — Din tc. *tufan*.

Túfcă f. Buchet de flori; papură neagră, ALR. 1907. Derivat din *tufă*, lat.

Túfea-di-Tușim N. loc. în Meglen, *Meglenoromânii*, I. 11).

Tufłac a. Pușcă. *Bam! cu tufeacu*, 8/57. *Și lară... tufeatsili și si dusiră*, 3/54 cf. 2, 13/32, 2/54, cf. 810, 812. [Și: (în Țárnarea) **tuféchiă** f. 35/65. Derivat: *tufectși* (tc. *tufekši*) = cel care face puști; neguțător de puști. Com. G. D.]. — Din tc. *tűfec*.

Tuféchiă f. }
Tufectși m. } v. *tufeac*.

Tujág a. v. *tujagă*.

Tujágă f. Toiag, băț mai gros, *misleà la coň, ia-ts tujaga*. [Și: *tojág, tujág* Com. I. L. *Burvin cu un tojag* (amestecăm cu un băț), B. 15]. — Din sl. *tojag*.

Tulă f. Cărămidă, ALR. 3791. — Din lat. *tubula*, -am, (arom. *tulă*).

Tulăriști f. (Liumnița) Locul unde se strâng sătenii, piață în Oșani: codru), ALR. 2605. *Snaga*

în bisearică și mintea 'n tulăriști, se zice despre cei ipocriți, 813.

Tuléjeă f. Vârf ascuțit, Com. V. J. — Din bg. *tulejka*.

Tulés vb. IV. (refl.) Mă ascund, mă pitulesc, Com. T. P. — Din paleosl. **tuliti* (din *zatuliti*, cf. bg. *zatuljam* «ascund»).

Túmbă f. Deal, tumulus, N. loc. (Cupa), Com. N. P. Alte nume de loc.: *Tumba-naltă, Tumba-petcălă*. [D i m i n u t i v : **tumbăreă** f. (deal mic)]. — Din lat. *tumba*, -am, (arom. *tumbă*).

Tumbăreă f. v. *tumbă*.

Tumbéchi f. Foi de alamă? *Frunză tiniră tăl'ată ân filiș lundz ca tumbéchiă*, B. 5, cf. 6. Cf. tc. *tombak*, (alb. *tumbak*).

Tumnărés, -ească adj. }
Tumnátieă f. } v. *toamnă*.

Túna f. Dunărea, Com. GH. T. — Din tc. *Tuna*.

Túnă (pers. 3 dela verbul *tunari*). Tună, Com. T. P. [Derivat: **túnit** a. = tunet, Com. T. P.]. — Din lat. *tōno*, -are.

Tund vb. III. Tund. [Derivate: **túndiri** f. = tundere; **tuns, -ă** adj. = tuns; **tunsător** m. = tungător, ALR. 5806. Compus: **putund** (pu + tund) vb. III. = tund, retez pușin; *Putundim pitih* (retezăm fagurii, toamna, spre a strânge mierea), ALR. 5465]. — Din lat. *tondeo*, -ere, (arom. *tundu*).

Túndiri f. v. *tund*.

Túnit a. v. *tună*.

Tuns, -ă adj. } v. *tund*.
Tunsătură f. }

Túntsea adv. Atunci. *Di tuntsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țárnareca) *túntsea* adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tūnc-ce*, (arom. *atuntsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la mâncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [Derivat: *tupiri* f. = topire; *tupít*, -ă adj. = topit. Compus (cu pref.): *răstupés* (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. *tupilă* f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²**Tupés** vb. IV. Inting în ceva. *Tupes poйна ăń mănçari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupilă f.
Tupiri f.
Tupít, -ă adj. } v. *tupes*.

Tupólă f. Pleop. *Feata si suia stri ună tupolă* (fata se sui pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: *tăpólă* f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *anturb*.

Ture m. Turc. *Turtsil' nă tărōș sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [Derivat: *turtsés*, -ească adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. Compuse: (cu pref.) *anturtșqs* vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) *puturtșqs* (mbg. *poturçam*) vb. IV. *Turtsil di Nqnti*

sa tots puturtșqs (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivate): *anturtșqt*, -ă, *puturtșqt*, -ă adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Tureătoărecă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vărs. *Aj să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ăń coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătsq si turească peșt ăń drum* (începu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cqń si-ń turească tsară pri uocl'i* (când voiu muri), cf. 843. *Si turi pri tufeac* (se azvârli pe pușcă, adică a luat arma), 812. || *Trag cu pușca. Ăń mini si tureă, pică șondzi nu pică* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureă-u chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turi vaca* (vaca a lepădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ń turiș ochl'il' ănsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureș sinduchia* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... ture-ń ropa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fitșoru și la turiră ăń furnă* (il luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turi pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turi pri [cal] și calu cătsq si buddășcă* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

cară şu vini vremea si si turească siirea (merseră la horă, jucară și veni vremea să se strice...), 5/66. [Derivate: *turiri* f. = azvârlire, aruncare; *turît*, -ă adj. *Li flo capitili turiti* (găsi capetele aruncate), 15/28, 21/78]. — Din bg. *turjam*.

Turiri f. }
Turît, -ă adj. } v. *tures*.

Turlă f. Aburi cf. p a r ă. *Apa scoati turlă*, ALR. 2543, cf. 420.

Turlîă f. Fel. *Ună uđaiđ plină cu toati turlîli di ghipt* (plină cu toate felurile de cereale), 20/51. *Ună turlîă* (la fel). *Cătsaya feși doi cătsol' ... ună turlîă* (cățeaua fătă doi căței... la fel), 6/28. *Turliturlî* (fel de fel). *Ișpră di colo turliturlî di șerp* (ieșiră de acolo fel de fel de șerpi). — Din tc. *turlî*.

Turnări f. }
Turnât, -ă adj. } v. *torn*.
Turnătură f. }

Turtă f. Turtă. *Au flo turta gárnatsă, au răzdrubi* (o află turta, o îmbucătăți), 22/6. *Turtă zărnatsă* (turtă de făină de grâu). *U măncă turtă zărnatsă*, 15/72 cf. 8/69. — Din lat. *tūrta*, -am, (arom. *turtă*).

Turtsés, -ească adj. v. *turc*.

Turtură f. v. *tărtură*.

Tûsi f. Tuse. [Derivat: *tușș* (<lat. *tûssio*, -ire) vb. IV. = tușesc. *Icu tușș, catsă un lilic* (dacă tusești, prinde un liliac), Com. C. I.]. — Din lat. *tûssis*, -em, (arom. *tuse*).

Tusnés vb. Strâng, apăs (refl.) *s-tusnes* = se prind (despre obiecte care se prind unul cu altul), ALR. 5638. — Din mbg. *tiskam*, (aor. *tisnah*). Cf. *tisnes*.

Tușș vb. IV. v. *tusi*.

Tut, -ă pron. v. *tot*.

Túteäv adj. se zice despre unu care nu se pricepe la nimic, care nu e în stare să facă ceva, 816. — Din bg. *tutkav*.

Tútehi adv. Ca și cum. *Tutchi raj cola* (ca și cum ai fi fost acolo). Com. T. P. — Din mbg. *tutki(m)*.

Tutnés vb. Arunc. *La tutni ân trap* (îl aruncă în vale), Com. T. P. (Refl.) Mă iau după cineva. *Si tutni după tšitšă-sa*. — Din tc. *tutmak?*

Tutș a. Bronz, tuciu. *Brântșeal' ali si dară di tutș* (clopoțeii se fac din bronz), Com. I. L. — Din tc. *tuč*.

²*Tutș* m. (La moară). Bold sau cep. Com. H. I. — Din mbg. *tuč*.

Tutșiri f. }
Tutșît, -ă adj. } v. *tutșos*.
Tutșqri f. }

Tutșș vb. IV. Dau la tocilă, ascut. *Du-ti di ats-l'a tutșă uneac dintsil'* (du-te de-ți ascute nițel dinții), 24/90 cf. 25/90. Derivate: *tutșqri*, *tutșiri* f. = ascuțire; *tutșqt*, *tutșît*, -ă (cu negativul *nitutșót*, -ă) adj. = ascuțit, care taje. C o m p u s e (cu pref.): *zătutșș* (ză + *tutșș*), vb. IV. = încep să-mi ascut dinții. — Din bg. *toča*.

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoiŭ di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam*.

Tutšqt, -ă adj. v. *tutšqs*.

Ts

Tsă pron. v. *tu*.

Tsăfărlăchi m. Omușor. Com. T. P.

Tsăfuj (di bucă). Locul unde trag scândura la moară și se oprește apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela*.

Tsăluf m. Perciune, zulf, ALR. 2014. [Derivat: *tsălufătă* f. = oaie, capră căreia îi atârnă zulfii]. — Din tc. *züluf*. Cf. *zäluf*.

Tsăneări f. v. *tsqn*.

Tsăngărés vb. Fac «țângăr». din clopot, sun cu clopoțelul. Com T. P. — Formațiune onomatopică.

Tsăntsăglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slănčegljad*.

Tsăntsie m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Din germ. *zwanzig*.

Tsăpă m. Țeapă, țepușe, frigare, ALR. 3977. *Çoti steali la Dömmu, çoti tsapi ân pimint* (= stărniștea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin țeapă) adică m'a frecat bine, 817. — Din sl. *čěpa*.

Tsăpăróg, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu carnea sucite. *Căpră tsăpăroagă*, 4/68. — Din *tsapă?*

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăń am patru suror tucu si tsăpes și nu pot si si jungă*. (vărteșli), *91. [Derivate: *tsăpíri* f. = alungare; *tsăpít*, -ă adj. = alungat. C o m p u s (cu pref.): *zătsăpés* (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aș lq un lemn di la zătsăpi prin poartă* (iși luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. țip.

Tsăpíri f.

Tsăpít, -ă adj. } v. *tsăpes*.

Tsar m. (Țárnareca) Împărat (în celelalte comune, numai ămpír a t). *Tsarlu al' gri* (țarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voį si ti 'ntreb*, 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [Derivate: (Feminin) *tsărițsă* f. = țarină, împărăteasă, cf. ămpírăteasă. *Tuntsea tsărițsa al' deadi ună carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, *tsărés*, -easă adj. = țăresc. *Ūaminl'ă tsăreștă, căn viniră zuuă lantă* (oamenii țarului), 20/64, *tsăruștími* f. = împărăție. *Ūaminl'ă di tru tsăruștimea* (oamenii din împărăție...), 32/65. — Din bg. *car*.

Tsără f. Țară, pământ. *Măiră cu grop di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Pănă si-ń pună tsără*, 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tĕrra*, -am, (arom. *tsară*).

Tsărése, -easă adj. v. *tsar*.

Tsărițsă f. v. *tsar*.

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna*.

Tsärnaréca N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 26).

Tsartsărăchi N. loc. (Cupa).

Tsärtsărăcă f. Pepene galben încă necopt bine; un fel de pepene galben fără miros și cu gustul de castravete.

Tsärúj f. pl. (Țärnareca, încolo u p i n c ä) Opincă. *Scutets-vă, färtati, tsärúli* (scoateti-vă, färtate, opincile), 9/66. — Din gr. *τοαροῦχι*, (arom. *tsärüh'e*).

Tsäruştimi f. v. *tsar*.

Tsärvéneă f. Soiu de grâu roșcat, ALR. 5182. — Din bg. *cärvenka*.

Tsävă f. Țeavă. Com. C. I. — Din paleosl. *cěvi*, (arom. *tsaye*).

Tse pron. 1°. (interog.) Ce. *Tse mul'ari caftsă bre?* (ce muiere cauți bre?), 11/65. *Tsi fats?* (ce faci?), 13/16 cf. 9/19, etc. | 2°. (relativ). *Mul'area tse te ansuraș* (muierea cu care te însurași), 11/65. *Chirchezu tsi ra la apu* (cerchezul care era la apă), 6/16. [Și: tsi pron. rel., inter.; (Liumnița) tsjă pron. rel.inter., 2/73. D e r i v a t: tsivă adv. = nimic *Nu, tsivă tsivă* (nimic, nimic), 4/79. C o m p u s: tsiva-godeă adv., pron. *El nu ve lânt tsiva-godeă* (nu avea alt nimic...), 1/93. *Si spargă tsiva-godeă* (să strice s. să omoare ceva...) 9/57 cf. 3/49, 820]. — Din lat. *quid*.

Tseă }
Tseălânta } pron. v. *tsela*.

Tseăpă f. Ceapă. — Din lat. *caepa*, -am, (arom. *tseăpă*).

Tseăpeă f. Așchie. *Di-l' pusi un buturnic la poartă, tseapchi si feasi poarta* (bucăți si așchii se făcu poarta), 26/32. [Plur. *tseapchi*]. — Din bg. *cěpka*.

Tseärtă f. v. *tsert*.

Tseăsta pron. v. *tsista*.

Tseătă f. Ceată, grămadă de oameni. *Pri drum nuibø ună tseată di fitșor* (pe drum întâlni o ceată de copii), 4/41. — Din bg. *četa*.

Tsel pron. v. *tsela*.

Tsela pron. Acela. *Antribø tsela chirchezu* (întrebă cerchezul acela) 5/16. *Al' flø tsel'a dojl' fräts* (ii află pe acei doi frați), 18/19 cf. 5/26. [Plur. *tsel'a*. Și: (Țärnareca) tsel pron. *Tuntsea tsel tse dădeă păni*, 6/65; (Huma) tsäl pron. *Tsäl cu tămăina* (acela cu tămăia), 10/71 cf. 10/69; (Liumnița) tsjăla pron. 3/73. F e m i n i n: tséa pron. (plur. *tseali*). *Cheșchi di tsea la s-iğă* (numai aia să fie), 11/81. *L-ancalicară tseali di tșätie*. C o m p u s: tsélalant, tseălântă pron. = celalalt, cealaltă (plur. *tsel'alants* și *tsel'lants*). *Tsel'lants argats nu-l' dădeau păni*, 3/65. *Ună ra albă tselântă ra neagră*. — Din lat. *eccum-*illus*, -a, -um, (arom. *atsel*).

Tselălânt pron. v. *tsela*.

Tser N. loc. (Barovița).

²Tser a. Cer, cf. n e b u. *Nap-cum si ardico anghjălu ară la tser*

(apoi se ridică îngerul iarăși la cer), 9/62.—Din lat. *caelum*, (arom. *tser*).

³Tser vb. III. 1°. (Țârnareca)

Caut. *Un tsar tseari mults argats* (un țar caută mulți argați), 2/65. || (Ca în arom.). Cerșesc. *Au flă mă-sa pitru căl'ur iu tsireă pāni* (...cerșea pâine), 10/65. || 2°. (În Oșani și Liurnița) Cer, (foarte rar) vreau. *Cot si tseară tu anca cota... si... daĭ* (oricât să-ți ceară)..., 15/42.

Al' la tsirù [*scandu*] (ii ceru scaunul), 86/48. *Nu tser pāri di la mini* (nu ceri parale dela mine), 2/37 cf. 5/30, 19/38, 18/42, etc. || (Impers.) Trebuie. *Ca si vină tati, noi tseari s-na sculoḡm* (când va veni tata, noi trebuie să ne sculăm). || 3°. (Lugunța, Cupa și Huma). Vreau. *Tser si fuz casă?* (vrei să pleci acasă), 7/2.

Un pōpă... tsireă să pună izmichĭār (un popă vroia să pună un servitor), 1/8. *Fuĭ și leṭs tse tser* (pleacă și ia-ți ce vrei) cf. 19/16, 5/21, 8/23, (Huma) 5/69, etc. (Cupa) 15/55, etc. [La pres. 2. și 3 ind. prez. plur. *tsirem, tsirets*, 15/29. C o m p u s (cu pref.) *prutsér* (pru + tser) vb. III. = cer. *Ca-ú prutsiruĭ, mamu, dascălu Nicola*, 1/III.]. — Din lat. *quaero*, -*ere*, (arom. *tser*).

Tserb m. Cerb. *Fitșorul tse si feasi tserbu*, 26/64. *Căn vini tserbul si tsucnească la poatră*, 25/64. Cf. *tserbul vini iară*, 20/64. — Din lat. *cervus*, -*um*, (arom. *tserbu*).

Tsere (pl. *tseartsă*) a. Cerc. mai a-

les la bute). *Tserc di buti*, ALR. 1837. — Din lat. *circus*, -*um*, (arom. *tsercl'u*).

Tsern vb. III. Cern, presar, ALR. 3171. *Āi tsirmut și drămunisit* (este cernut...) se întrebuintează pentru oamenii frecăți. [*tsirnút*, -*ă* adj. = cernut]. — Din lat. *cerno*, -*ere*, (arom. *ntsernu*).

Tsert vb. I. Cert, (refl.) mă cert. [(Țârnareca), c o m p u s (cu pref.): *ąntsért* (aḡ + tsert) vb. I. *Nearsi si-l' antseartă* (merse să-l certe), 1/68. *Feata... si antsirtă cu izmichiar'l' ā* (fata... se certă cu servitorii), 29/65. *rastsért* (ras + tsert, de pe mbg. *raskaram*) vb. I. = încep să mă cert, mă cert. *Ca si răstsirtară, la spinzuro pāșa*, 17/15 cf. 26, 31/18. D e r i v a t: *tseartă* f. = ceartă. *Dupu joc și tseartă vini*, 819.—Din lat. *certo*, -*are*.

Tsi pron. v. *tse*.

³Tsi pron. refl. v. *si*.

Tsiă pron. v. *tsi*.

Tsieărés vb. IV. (despre pui) Piulesc, ALR. 5718. *Pul'ü tsi-căres* ib. — Onomatop. e.

Tsioări f. Greier. Com. T. P. cf. ș t u r e c.

Tsieș, tsieș strigătul cu care se cheamă caprele, ALR. 5327. Cf. c ă z i, c ă z i, c ă z i; p r, p r, p r; t r t, t r t.

Tsieut a. Vaiet, strigăt, țipăt, Com. T. P.

Tsigără f. Țigară. *Tșubucu aĭ un tsigarlōc di tsigōr*. Com. I. L. [D e r i v a t: *tsigărlōc* m. id.].

Tsigărlqe m. v. *tsigară*.

Tsimbîdi f. (Țârnareca) Furculiță, Com. V. J. [Și: *zimbîdi* f. = clește mic. Com. T. P.]. — Din gr. *τσιμπίδα*, (arom. *tsimbidă*).

Tsină f. Cină. *Dupu tsină ili printru tsină?* (după cină sau înainte de cină). [Derivat: *tsin* (din lat. *cēno*, -are), vb. I. = cinez, mănânc. *Și pusiră sinia si tsină* (și puseră masă să mănânce), 18/6, 5/68. **Compușe** (cu pref.): *zătsin* (ză + *tsin*, de pe mbg. *zavečeram*) = încep să cinez. *Ai si zatsinom unec, pōpi* (hai să cinăm puțin, părinte) ib., *dutsin* (du + *tsin*, de pe mbg. *dovečeram*) vb. I. = termin, isprăvesc de cinat, de mâncat. « *Dutsinaș pupadū?* » — *ia, dutsinaī* (isprăviși cu mâncarea, uită isprăvii), ib. cf. 3/48; *tsinăt*, -ă adj. (cu înțeles activ) = care a cinat, care a mâncat]. — Din lat. *cēna*, -am, (arom. *tsină*).

Tsinsprăts num. v. *tsintsi*.

Tsints num. Cinci. [Compușe: *tsinsprăts* num. = cinci-sprezece; *tsinzqts* num. = cincizeci, 14/7, 12/18]. — Din lat. *quinq̄ue*, (arom. *tsintsi*).

Tsintsigăr m. Pasăre mică care cântă, pițigoiu. [Se mai numește și: *tșintșinar*]. Com. H. I.

Tsinzqts num. v. *tsintsi*.

Tsipă f. Șold. *La flq lăngă tsipi*, 15/55. *Mi dor tsipili* (mă dor șoldurile). — Din bg. *cipa*.

Tsipidōlu m. Nume de câine, cf. *tsipigore*. *Tsel'a cōñil' l'a cl'ima unu.. « tsipidōlu »* (câinii aceia se numeau unul țipidolu), 4/33.

Tsipigōre m. Nume de câine, cf. *tsipidolu*, cf. 4/33.

Tsinūt, -ă adj. v. *tsern*.

Tsist pron. v. *tsista*.

Tsista pron. Acest. *Tsista drăc* (acest drac), 10/79. *Tsista doil'* (acești doi), 1/44 cf. 16/29, 7/36, 1/37, 3/49, 7, 9/55. [Plur. *tsișta* și *tseșt*, 1/80. **Feminin**: *tseastă* (plur. *tseasti*, (tsesti) și *tseăști* (tsești). *Tseșta aī lu ampirātu il'ă* (aceasta este fata împăratului), 26/4. *Tsi sa tseăști luminqr?* (ce sunt aceste lumânări?), 5/37 cf. 6/25, 7/28, 5/43, 3/70. Și: (Huma) *tsist* pron. *Tu aī la fiseș tsist bun* (tu îmi făcuși acest bine), 12/71]. — Din lat. *eccum*-**istus*, -a, -um.

Tsităte f. Cetate, auzit ca nume de localitate în Huma. Com. T. P. (Despre *Tsitati* în Birslav, și Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24, 25). — Din lat. *civitas*, -*tatem*, (arom. *tsitate*).

Tsitătea n. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Tsivă } adv. v. *tse*.

Tsiva-godeă }

Tsōglavi m. plur. Balaur, ființă închipuită cu un ochiu. *La treīli uară la trimeasiră lă tsoglavi* (a treia oară îl trimeseră la balauri), 22/40. — Din bg. *pesoglav*.

Tsqn vb. III. Țin. *Tsela fitșoru si ăntări la tsăneri, și tsela tsqñ și tsela tsqñ* (băiatul acela se întări ținând și unul ține, altul ține...), 4/85 cf. 19/80. *Tsqn inat* (țin necaz). *Șu-l' tsănù inatu tri lantă yară* (și îi ținu necaz pentru altă dată), 23/72. || Am curaj, îndrăznesc. *Cari aș tsqni* (cui îi ține, cine îndrăznește), cf. 2/24, 443. [Derivat: tsăneări f.]. — Din lat. *tēneo*, -*ere*, (arom. *tsîn*).

Tsqp vb. I. Țip, strig tare. *Un uom... tsăpă* (un om țipa), 3/78. *Lats și tsăpats* (luați și țipați), 21/16. *Să tsqă* (să țipe), 9/13 cf. 18, 21/16, 3/45. [Derivat: tsăpări f. = țipăt. *Locu la dispică di tsăparea*, 818. *Compușe* (cu pref.): **prutsqp** (pru + tsqp), de pe bg. *provikvam*) vb. I. = încep să strig, scot un țipăt. *Popa prutsăpō la pupădiya* (popa începu să strige la preoteasă), cf. 14, 15/43, 23/32, 4/22, 19/69; **răstsqp** (ras + tsqp, de pe bg. *razvikvam*) vb. I. = încep să țip, fac gură multă. *Si răstăpō frătili* (fratele începu să țipe), 15/32 cf. 14/42].

Tsqst a. Capac și în special capacul «podnitsei» (= tavă de pământ). *Ua-i... tsqstu și podnitsa* (uită capacul, uită tava), să vedem care pe care, 454. — Din l.t. *těstum*.

Tsqts vb. I. v. *tsqtsă*.

Tsqtsă f. Țăță. *Ielă di ăngl'ită treș picătur di lapti din tsqtsa mea*

(vino, de înghite trei picături de lapte din țăța mea), 15/94. *Tsqtsă di rujac* (la albinărit) lavre, căței, ALR. 5467. *Tsqtsă di matitsă* (botcă, celule în care se naște matca) ib. 5468. [Derivat: **tsqts** vb. (cf. bg. *cicam*) = sug țăța (în limbagiul copiilor și numai despre copii). Cf. bg. *cica* alb. *sisë*.

Tsrăpés vb. IV. Scot apă. *Tsqni-ti mult bun ca si tsrăpnim* (ține-te bine ca să scoatem apă), 11/85. *Și că tsrăpniră apu* (și după ce luară apă), 12/85. [Și: **tsrăpnés** vb. IV.]. — Din mbg. *cărpam*.

Tsrăpnés vb. IV. v. *tsrăpes*.

Tsúfeă f. Ciucure. *Copilașil' poartă beati cu tsufts* (flăcăii poartă bete cu ciucuri), Com. I. L. — Din mbg. *cufka*, id.

Tsutsugléd m. v. *tsuntsugled*.

Tsuntsugléd m. Acelaș cu *tsăntsăglet*. Com. C. I. [Și: **tsutsugled**].

Tsutsúl'eă f. Moțișor, moț, orice tufă, Com. T. P. — Din mbg. *cuculka*.

U

Ua adv. Aici. *Ia, ua ari uopt cupiti di ghipt* (uită, aici sunt opt stoguri de cereale), 9/4. [Și: **uătsi** adv. *Its tots uătsi* (sunteți toți aici?), 20/29. — Din lat. *ad-hoc*, (arom. *ayă*).

²**Ua** interj. v. -²*ia*.

Uăe, -**ă** adj. Prost, dobitoc. *Cqtsi fats șa uaculi!* (de ce faci așa prostule!), Com. T. P.

Uăcl'u }
Uăcl'u-ȳorb } m. v. ȳocl'u.

Uăjă f. Oaie. *Raȳ doȳ frats și raȳ picurăr*; *iel' si dutșeu cu oili* (... ei mergeau cu oile, erau păstori), 1/3. *Flară un bil'uc di ȳoȳ* (găsiră o turmă de oi), 8/27 cf. 2/8, 7/25. *Bureati-di-ȳajă* v. b u r e a t i; *ȳajă răgușă* = cu coarne, ALR. 1805. [Plur. *ȳol'* (rar). *S-ti duts la ȳol'*, 11/60. Diminutiv: *uîtșeă* f. Com. G. D.]. — Din lat. *ovis*, -em, (arom. oaie).

Uălă f. Oală. *Puni-l' ȳala cu spuză* (trage-i chiulul), 823. [D e r i v a t: *ulăr* (<lat. *ollarius*), m. = olar. Com. G. D. cf. grăntșar; *uălitșeă* f. (dimin.)]. — Din lat. *olla*, -am, (arom. oală).

Uălitșeă f. v. *uălă*.

Uăltăr adv. Alaltăieri. *Uăltăr veă mult călăbaloc la băsearică* (alaltăieri era multă lume la biserică), Com. I. L. — Derivat din *ȳeri* (arom. *uăltari*).

Uăm m. v. *ȳom*.

Uără f. Oară, dată. *La treȳli ȳară* (a treia oară), 22/40. *Ăn loc di dȳu or* (în loc de două ori), 15/94. *La dȳuli, treili...* ȳor (a doua, a treia... oară), 4/9, 7/49. *ȳor-di-căti-ȳor* (ori de câte ori), 13/65. *Vrină-ȳară* (vreodată), 1/69. *Niști ȳor* (câte odată). *Niști ȳor bruma cadă și la avgust*. Com. I. L. — Din lat. *hōra*, -am, (arom. oară).

Uărur Nume de mahala în Lugunța, Com. M. T.

Uăspits m. 1°. Oaspe, musafir. *Uăspitsu nu si prușteată cu beari și cu mănncari, ma cu dultsi zbor*, 824. *Si-n vină vrin ȳaspits* (o să-mi vină vreun musafir), 825. *Vin s. mi duc ăn ȳaspits* (pentru: *ăn uspets*) = mă duc musafir, mă duc ca invitat la masă. *Si ȳugudi si vină tumtsea ăn ȳaspits* (se nimeri să vină atunci oaspe), 5/72. *Si dusi... ăn ȳaspits*, 26/2. || 2°. Prieten, amic. *Si dusi pri la ȳaspits* (se duse pe la prieteni), 16/55. [D e r i v a t: *uspitsloc* a. = prietenie. Com. G. D.]. — Din lat. *hospitem*, (arom. oaspe).

Uăsti f. Oaste, Com. T. P. — Din lat. *hostis*, -em, (arom. oaste).

Uătsi adv. v. *ȳa*.

Ūbav, -ă adj. Frumos. *Cu țor ubivi rubi* (cu astfel de haine frumoase), 19/29, *Tiniru juni ubav*, 21/93 cf. 8/39. | Bun. *Tari ubavă apu* (astfel de apă bună), 5/59. [D e r i v a t: *ubăvil'ă* f. = frumusețe. *Io s-mi duc să ved ubăvil'ă loculuȳ* (eu o să mă duc să văd frumoasa pământului), cf. arom. m u ș a t a l o c l u i, alb. e b u c u r e e d h e u t), 9/86. — Din bg. *hubav*.

Ūbăvil'ă f. v. *ubav*.

Ūbduvéts m. v. *ubduvitsă*.

Ūbduvétsă f. Văduvă, femeie căreia i-a murit bărbatul. *Plȳndzi ca vrină ubduvitsă* (plânge ca o văduvă), Com. G. D. [D e r i v a t: (întrebuințat rar), *ubduvéts* m. = văduv]. — Din bg. *vdovica*.

Ubeľ f. (întrebuințat la plur.) Obiele, Com. T. P. — Dintr'un **objelo* (derivat din sl. *obiti*).

Ubidés vb. IV. Caut, cercetez, întreb. *Io 'n tser ti ubideam* (în cer te căutam), 826. *Moartę nu ubidești* (moartea nu întrebă), 1/2 cf. 5/11, 31/18, 2/25, 2/40, 4/42, 5/59, 6/79. [Derivat: **ubidiri** f. = căutare. **Compus** (cu pref.): **priubidés** (pri + ubides) vb. IV. = caut, cercetez mă uit să văd, să caut. *Priubidi... să vedă* (se uită să vadă), 4/18 cf. 11/50, **pribidés** vb. IV. = caut, (refl.) mă caut, mă cercetez. *Cęn mi pribidiđ ăn džep* (când mă căutai în buzunar...), 2/63 cf. 1/60; **pruubidés** (pru + ubides) vb. IV. *S-la pruibidească*, 20/8, cf.; **pruubidés** vb. IV. 3/7]. — Din mbg. *obiduum*, (bg. *obiđdam*).

Ublęne a. Oblânc la șea, ALR. 5504. — Din paleosl. *oblak*.

Ubol' N. loc. (Cupa) Com. C. P.

Ubór a. (Țárnareca) Curte, (în celelalte comune) adăpost în fundul curții pentru vite, un fel de grajd, o b o r. Com. T. P. — Din bg. *obor*, (arom. *ubor*).

Ubráz m. Obraz. *Si si speală pi ubraz*, 15/66. *Ună jireășcă roșă ai pri ubraz* (un semn roșiu ai pe obraz), Com. C. I. — Din bg. *obraz*.

Uchimát a. Autorități. *S-nu cazi ăn mońli uchimatuluđ* (să nu cazi în mâinile autorităților), 828. — Din tc. *hukimet*, (arom. *uk'imate*).

Uerutés vb. IV. Domesticesc. *Calu la ucrutes, la fac crotnic*, ALR. 5502, cf. *crotnic*. — Din mbg. *ukrotvam*.

Ud, -ă adj. Ud. *Ra ud di plođă*, 3/85. [Derivat: **ud** (<lat. *ũdo*, -are), vb. I. = ud. **Compus** (cu pref.): **zăúđ** (ză + ud) vb. I. = ud puțin. *No-am măncat... si-ń la zăud rostu* (n'am mâncat... să-mi ud puțin gura), 5/91]. — Din lat. *udus*, -a, -um, (arom. *ud*).

²Ud vb. I. v. *ud*.

³Ud vb. IV. Aud. *Udi un glas*, (aude o voce), 9/70. *Un ęom veă uzęt* (un om auzise), 6/57. *Am uzęt* (am auzit), 9/47. *Aș uzęră*, 5/24 cf. 8/16. [Și: (Țárnareca) **ăvdu** vb. IV. (ca în arom. numai în ce privește *au>av*), *avdu*, *avză*, *avdi*, *avzăm*, etc. 2/65. (La Huma) perf. s. pers. 3 sing. *uză* în loc de *uzę*, 22/69; pretutindenii se conjugă: *uzęi*, totuși se aude și *uziđ*. Derivate: **niuzęt**, -ă adj. (cu înțeles activ) = care n'a auzit. *Tsela si fătseă că-i niuzęt* (acela se prefăcu că nu aude), 9/52; (Huma) **auzitură** f. = vorbă de clacă, povește. *Tse auzitur sa tsesti* (ce mai povești sunt și acestea), 955; **priuzęt**, -ă adj. (adj. verbal al lui *priud*, format de pe bg. *pročut*, cu același înțeles) = faimos, renumit. *Cęola vut-aę vrin chisădžiiđ priuzęt* (acolo era un chesegiu renumit), 2/61 cf. 597]. — Din lat. *audio*, -ire, (arom. *avdu*).

Udăjă f. Odaie. *Antră ăń uđajă* (intră în odaie), 12/77, 23/93. [D i m i n u t i v: **udăițseă** f. = odăiță. Com. G. D.]. — Din tc. *oda*, (arom. *odă* și *udă*).

Udăițseă f. v. *udajă*.

Udărvit m. Prost, nătâng. *Uđăr-vituli!* prostule, 830. — După bg. *odărven* « înlemnit », (*dărvo*, « lemn »).

Udăuăs vb. IV. Înțarc copilul, ALR. 552. — Din mbg. *otbivam*.

Udmenițsă f. Schimb. *Ăń ud-menițsă* (cu schimbul). (ALR. 3066). Tovărășie la aratul pământului (ib. 5090). — Din bg. *odmenica*.

Udvám adv. v. *odvam*.

Ugără f. v. *ogor*.

Ugl'indălă f. Oglindă. [Și: *oglin-dălă* f.]. Com. T. P. — Din paleosl. *ogledalo*.

Ugnár m. Se zice unuia care nu lucrează, care stă toată ziua pe lângă foc, cf. t ș ă n u ș a r. — Din bg. *ogan*.

Ugniști f. Vatră. *Lo un tățiun di ugniști* (luă un tăciune din vatră), 7/77. *Si știrnù ca 'n ugniștea tată-sui*, 832. — Din bg. *ognište*.

Ugol' adv. Tot, mereu, într'una. *Bra cal, tse-i iastă di timi di ugol' mi scorneș di tru somnu?* (măi calule, ce-i asta de tine, de mă tot deștepți din somn), 17/68. [D e r i v a t: **ugol'eă** (bg. *ogolka*) f. = nume de plantă]. — Din bg. *ogol* « tot ».

Ugol'eă f. v. *ugol'*.

Ugór a. Loc necultivat, țarină nelucrată, necultivată. Com. G. D. [Și: *ugără* f. (în expresia) *Pugatša-i dulțsi, tucu ugara-i măn-coasă*]. — Din sl. *ugar*, (cf. sârb. *ugar*, polon. *ugor*).

Ugudés vb. IV. 1°. Nimeresc, cf. p u g u d e s. *Nu si ugudi căsă* (nu se nimeri acasă), 1/83. *Iel' si ugudiră itri* (ei se nimeriră să fie vicleni), 12/84. || Ghicesc. *Ugudeă, tse-i?* *1 cf. *2, *5, *6, *9, *10, etc. || 2°. Arunc, azvârl, dau în cineva, lovesc. *Ia ugudeă cu meara* (ia lovește cu mărul), 13/81. *Scoati cățșuța s-mi ugudeș*, 68. *La ugudi la uos* (îl lovi s. îl nimeri la os), 847. — Din bg. *ugadjavam*.

Ugulés vb. IV. v. *gol*.

Ujđés vb. IV. v. *ul' udes*.

Ujđm m. (La moară). Partea de făină ce se dă morarului, în loc de bani, pentru măcinat, o i e m. Com. H. I.

Ujđú Potrivit, nemerit. *Cu un lemn la feasi ujđun* (cu un lemn îl potrive bine), 14/55. — Din tc. *ujgun*, (arom. *uigune*).

Ujlija adj. Nărvit, cu nărav. *Moască ujlija* (catâr nărvit), 833. — Din bg. *hujlija*, tc., (arom. *huie*), « nărav ».

Uitșeă f. v. *uajă*.

Ulandžám (Expresie turcească): Dragul meu, copilul meu. *Bra ulandžám, no-ari tseastă seară loc*

ua ăn tream si dorm, 15/56. — Din *tc. ulumġam*, « băieţelul meu ».

Ulăr m. v. *uālă*.

Uléră f. Holeră, ALR.

Ulítu vb. I. v. *ul't*.

Uludés vb. IV. v. *lud*.

²Ul'udés vb. IV. Aranjez, potrivesc. *La ul'udí tsela lucru* (a aranjat treaba), Com. GH. T. *La ul'udiră mortu* (il îngropară pe mort), id. [Şi: *uludés, ujdés, ulundés* vb. IV. *Iel' aş l'a ulundiră boil'*. (In text greşit: *aş si l'a...*), 6/45].

Ulundés vb. v. *ul'udes*.

Ul't vb. I. Uit. *Izmicharil' ul'tară că si-u leă tseă mănăcarea*, 3/48. [D e r i v a t e: *ul'tári* f. = uitare; *ul'tat*, -ă adj. = uitat. (La Oşani se aude şi *ulít, ulíts, ulítă* etc. cu *l* nealterat)]. — Din lat. *oblito, -are*, (din *oblitus*).

Ul'tári f. } v. *ul't*.

Ul'tát, -ă adj. }

Uluveáġeă (pl. -*veġts*) f. Huhurez, ALR. 1054.

Uluvót, -ă adj. Se zice despre un arbore care creşte drept şi fără noduri. *Făguvină uluvotă* (lemn de fag care creşte drept şi fără noduri), 55.

Ūmă f. Humă, pământ humos. || Nume de localitate, 1/18. [D e r i v a t: *uminéts* m. = locuitor din Huma. *Tsela uminetsu*, 5/V.]. — Din bg. *huma*.

Umărăs vb. IV. }
Umărăt, -ă adj. } v. *umărqs*.
Umărql'ă f. }

Umărqs vb. IV. Obosesc, (refl.) mă obosesc. *Cum amnaŷ, si umărqră* (cum umblau se obosiră), 1/21. *Că si umărqră, şăzură*, 3/79. *Fitşoru ra umărqt*, 3/79; *Sam umărqt* 15/31; [Şi: (Huma) *umărăs* vb. IV. cf. 3/69, *umurqs* vb. IV. *omărqs* vb. IV. *Its omărqts* (sunteţi oboşiţi), 14/19. [D e r i v a t e: *umărqt* (umărăt, *umurqt, umorqt, omărqt*), -ă adj. = obosit, ostenit. C o m p u s: *dizmărqs, dăsmăros*, (dis + *umărqs*) vb. IV = mă odihnesc (mai des: *răpqs*); *dizmărqt* (*dăsmărqt*), -ă = odihnit. *Cal' dăzmărqts*, ALR. 3114; *umărql'ă* f. = osteneală. Com. T. P.]. — Din bg. *umorjavam*, (aor. *umorih*).

Ūmbără f. v. *umbră*.

Ūmbră f. Umbră. *Şizură să răpqsă la umbră* (şezură să se odihnească la umbră), 1/21. *Bărbatu-i umbră la casă* (bărbatul este sprâjinul casei), 881 cf. 880, 882, 883, 779. [Şi: (Huma) *ŭmbără* f. ALR. 1879. *Mi culcaġ lăngă ună izvoarcă sub umbră*, 7/69 cf. 10/69; *umbrós*, -oasă adj. (<lat. *umbrosus, -a, -um*) = umbros. Com. T. P.]. — Din lat. *ŭmbra, -am*, (arom. *umbră*).

Umbrélă f. Umbrelă, ALR. 1879.

Umbrós, -oasă adj. v. *umbră*.

Uminéts m. v. *umă*.

Umoròs vb. IV. } v. *umărqs*.
Umorqt -ă, adj. }

Ūmpl'u vb. I. v. *ampl'u*.

Umrăznés vb. IV. Devin, mă fac neplăcut, urît, nu mai plac.

Se întrebuițtează mai ales sub forma substantivală a part. perf. **umrăznit** m. *I! umrăznitul, dosta vichi* (destul și tu omule anost, neplăcut !) Com. I. L. [La Papa-hagi M. R. este trecut cuvântul subt *răzint* și dă ca ex. « *ȳom răzintuli* » « obraznic », ceea ce este greșit, neexistând, după câte am întrebat eu, o astfel de expresie derivată din *răzint* « argint » și cu un înțeles așa de opus « obraznic »]. — Din paleosl. *omraziti* (dacor. *a se omrăzi*).

Umrăznit m. v. *umrăznes*.

Umuroș vb. VI. } v. *umăroș*.
Umuroș, -ă adj. }

Umūt a. Nădejde. *ȳomu până diiaști, tucu lă umut aī* (cât trăiește omul, tot are nădejde), 884. || Gând (în expresia). *Tse umut ai*, (ce ai de gând). — Din tc. *umut*.

Un, -ă num. 1. Un. *Unu din noi*, 6/18. *Un-căti-un* (unul câte unul, pe rând), *Ună pristi ună* (una peste alta). *Iel li pusi ună pristi ună*, 5/6. *Ună di ună* (una de alta). *Li zăligaī ȳa tots fazil' ună-di-ună*, 15/16. *Ună-ș-ună la cătșq l'epurli* (copoiul îndată îl prinse iepurele), 71/21. 2. adv. Indată, cum. *Ună că ișq* (îndată ce ieși). | 3. Intr'o. *Ună dimineatsă* (într'o dimineață), 3/35. [C o m p u s : **undou** pron. = câteva (cf. arom. *n d a u ă*, *n d o i*). *Lă iel nu-l'-tsi mănca, tucu gustă un-dou mutșcoțs* (lui nu-i era foame,

gusta numai câteva bucăți), 15/42]. — Din lat. *unus*, -a, -um, (arom. *un*)

Undou, -ă pron. v. *un*.

Uneac } adv. v. *neac*.

Unéșcut }

Ung vb. III. Ung. *Lisitsa si unsi* (vulpea se unse), 7/30. *Aȳ unsără cu gaz și sfiti*, 23/29. [C o m p u s : **izung** (iz + ung) vb. III. = ung peste tot. *Cu căi-gănd tsi veă rămas s-izunsi pristi frunti* (se unse pe frunte), 15/72. D e r i v a t : **uns**, -ă adj. = uns; **unt** (lat. *unctum*) m. = unt. Com. G. D.]. — Din lat. *ungō*, -ere, (arom. *ungu*).

Ūngl'ă f. Unghie, cf. 887, 888.

Ungl'a-tșoarăl'ă (nume de plantă). Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): **năungl'u** (nă + unglu) vb. I. = gust din ceva cu vârful degetului. Com. T. P.]. — Din lat. *ung* [ă]la, -am, (arom. *ungl'e*).

Unlue m. Ban de zece parale, cf. mitilic. *Doi unluts*, 4/52.

Uns, -ă adj.

Unt m.

Unt a.

} v. *ung*.

Ūntru adv. v. *nuntru*.

Unuzéseu vb. IV. (Țárnareca) Seamăn cuiva. *Veă ună feată cari unuzea cu tini* (era o fată care semăna cu tine), 42/65. — Din gr. *ὀμοιάζω*, (arom. *undzescu*).

Ūoel'u m. Ochiu. *Să-ts cadă spîñ ân ȳocl'i* (o să-ți cadă spini în ochi), 5/30 cf. 35/40. *ȳocl'il' añ ișoră di știtarea* (mi-au ieșit

ochii așteptând), 842 cf. 840, 843. *Io-l' fătseam cu uocl'u*, 6/VI. [Plur. *uocl'i*, (Țárnareca) *ocl'ă* și (mai rar) *uochi*. Și: (Țárnareca) *oel'u m.*, (Liumnița) *uăel'u m.*, 6/76, 4/74. C o m p u s: *uórbu-uocl'u s. uóel'u (uăel'u)-uorb m.* ALR. 21. (Liumnița) = *a*) tâmplă (la oameni și la animale) cf. timbă. *Lasă-l' spondzi la uocl'u-uorb*, Com. C. I. *b*) semn deasupra ochiului la câini și la găini, id.]. — Din lat. *oculus*, -um, (pentru *oculus*), (arom. *ocl'u*).

Uólm (pl. *uolín*) m. Ulm, ALR. 1921. — Din lat. *ulmus*, -um.

Uólvă f. Plumb, ALR. 1532. — Din bg. *olovo*.

Uóm m. Om. *Să moră căti doji omiń*, 6/20. Și *uomu zisi*, 8/2 cf. 846. || Bărbat, soț. *Iundi-i uomu meu si spunits drept* (unde este bărbatu-meu să-mi...), 19/39. *Uomu-su* (bărbatu-său), 18/39. [Și: (Liumnița) *uóm m.* 3/79, plur. art. (Țárnareca) *uamińl'ă*]. — Din lat. *homo*, (arom. *om*).

Uórb, -ă adj. Orb. *Am ună... uarbă, pănă-i uarbăă bună, ca să-l'tsi prueadă nu-i bună* (am o oarbă, pănă-i oarbă, este bună, după ce începe să vadă, nu-i bună = tșouă), *19 cf. 850, 851. [Derivat: *urbés* vb. IV. = orbesc. *Să urbeș* = să orbeșit, Com. T. P.]. — Din lat. *orbis*, -a, -um, (arom. *orbu*).

Uórz a. Orz. *Ua ari uopt cupiti*

di ghipt: unu... ăi di uorz și lântu (unul este de orz și celălalt...), 9/4. — Din lat. *hordeum*, (arom. *ordzu*).

Uos a. Os. *Uasili să-i-li dai la cătsauă* (oasele să le dai la cătea), 5/28 cf. 2/34. [Diminutiv: *ustšie m.*]. — Din lat. *ossum*, (arom. *os*).

Uou a. Ou. *Niști uamiń li pi-căiaŋ niști uauă cu lostu*, 16/18 cf. 853, 10/83. [Derivate: *uou* (lat. **ovo*, -are) vb. I. (despre găină) fac ouă, ou. C o m p u s (cu pref.): *pruuou* (pru + *uou*) vb. I. = încep să ou, să fac ouă. *Al' pruuă gāl'ina* (găina îi începu să ouă), 600]. — Din lat. *ovum*, (arom. *ou*).

²*Uou* vb. I. v. *uou*.

Upăclqe a. } v. *opacu*.

Upăcós, -oasă adj. }

Upăeot, -ă adj. v. *opacu*.

Upăroș vb. refl. IV. Mă încă-pățânez la ceva, persist, stărui în ceva. *Si upăraști ca măgaru la breag* (se încăpățânează ca măgarul la deal s. la suiș), 857. [Derivat: *upór* (mbg. *upor*). Auzit mai mult în expresia: *upor ăń vini* (îmi vine greu)]. — Din bg. *uporstvuvam*, id. (S'ar putea să fie un derivat din *upor*).

Upincă f. Opincă. *Lagă dupu vec'i upintsă* (umblă după socoteli vechi), 862 cf. 860. *Si-ń ports upintsili*, 861. [Derivat: *upincăr m.* = opincar, ALR. 6513]. — Din bg. *opinak*.

Upincâr m. v. *upincă*.

Upintşânitsă f. v. *upintşonits*.

Upintşônits (pl.). Fir din păr de capră, gros ca fringhia, pentru legatul opincilor și ca fudulii la femei. Com. GH. T. [Și: (**u**)pintşânitsă f.]. — Derivat din *upincă*.

Upistiîă f. Curar (la ham), ALR. 5515.

Upnês vb. IV. Opintesc (refl.) mă opintesc. *Defu si burni si si upnească, ma nu putu si iasă* (Defu se opinti, dar nu putu să iasă), 23/55. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Upór v. *upăros*.

Uptutşqs vb. IV. Festonez cu fir roș sau negru. «La sucardi cu roș, la cămașă cu negru». *Cămeașa ra uptutşqtă*. Com. GH. T. [Derivat: *uptutşqt* -ă adj.].

Uptutşqt, -ă adj. v. *uptutşqs*.

Upulît, -ă adj. (Liumnița) Deștept, Com. GH. T.

Upupês vb. IV. v. *popă*.

Ur (în expresia) *ari bun ur* se zice pentru primul mușteriu care intră într'un magazin să cumpere ceva și este cu noroc, adică după el mai vin și alții. De asemenea se zice și despre primul întâlnit, dimineața, în drum, când știi că peste zi îți va merge bine, 928. — Acelaș cu arom. *orî?* (cf. *Daco-romania*, II, 473).

Urâtș m. Plugar. *Tsela urâtș aș ra ân agru* (plugarul acela își ara în ogor), 1/36. || Constelațiune.

Grupul de stele numit «*Urâtșu*», apare dimineața după constelația numită «*boii*», adecă la revărsatul zorilor, când plugarul iese la câmp, ca să muncească (Com. I. L.). Ursa mică, ALR. 2458, cf. g ă l' i n u ș a. [Derivat: *urâtșlqe* a. = plugărie, ALR. 5049]. — Din bg. *orač*.

Urâtșlqe a. v. *urâtș*.

Urât, -ă adj. v. *urqt*.

Urbês vb. v. *uorb*.

Ūrdă f. Urdă, ALR. 5431. *Aî am ună babă, urdă cacă*, *53 cf. 612. *Lu feasi dă la urdă 'n jos* (îl făcu de trei parale), 865, arom. *urdă*.

Ūrdin m. Rând. *La maî micu frăti aî ra urdinu* (fratelui mai mic îi venea rândul), 6/7. *Aî vini urdinu la mini* (mie îmi veni rândul) 11/73. *Cu urdin* (cu rândul), cf. 5/7. *La urdin* = la rând, cf. 46/40. *Pri urdin* (pe rând). *Deu suror, tucu pri urdin puviles* (două surori stăpânesc pe rând), *97 cf. 3/7. || Locul dintre două rânduri (de duzi, de porumb etc.), ALR. 5133. *Printru urdinili di tşárnitș* (printre rândurile de duzi), B. 9. *Zeana di urdin*, ib. [Și: (foarte rar) **Ūrdină** f. *Si-î vină urdina si-î cõtă și meş cucot* (o să-mi vie și mie rândul...), 167; **Ūrdinea** adv. = pretutindenî, peste tot. *Ūrdinea la căcq lucru* (pretutindenî a stricat mai mult decât a făcut ceva), 67 cf. 849; **Ūrdin** vb. I. (<lat. *ordîno*, -are) = pun în ordine,

pun la rând, orânduiesc. *Moni, ca s-li urdină Țel featili* (măine, când vâ pune fetele la rând...). *Al' zisi la ȁmpiratu*: « *urdină-l'a ȁscheril'* » ...*și ȁmpiratu l'a urdinȃ* (zise împăratului: pune-i în rând pe soldați și împăratul îi puse în rând). **C o m p u s** (cu pref.): **priurdin** (pri + urdin) vb. I. (refl.) = trec pe rând, trec mereu, frecventez. *Tot minletlu si priurdină șu nu putură să-u cunoască* (toată lumea trecu pe rând și nu putu, 3/67)]. — Post verbal din *urdin*, vb.

²**Ūrdin** vb. I. }
Ūrdină f. } v. *urdin*.
Ūrdinea adv. }

Urdisés vb. IV. Mă îmbolnăvesc pe neașteptate, așa din senin. Se întrebuițează mai ales, când dormind cineva subț un arbore (nuc) și se îmbolnăvește, se crede că zânele rele (samuvilă) l-au lovit și s'a îmbolnăvit pe neașteptate, 866. Cf. mbg. *urdisvam*.

Urdžan N. loc. (Lugunța).

Urdžătŭră f. v. *urdžos*.

Urdžie vb. v. *urdžică*.

Urdžieă f. Urzică. Com. T. P. [D e r i v a t: **urdžie** vb. I. = (mă) urzic, ALR. 6258]. — Din lat. **urdica*, -am, (arom. *urdžică*).

Urdžoăreă f. v. *urdžos*.

Urdžos vb. IV. Urzesc, Com. G. D. [D e r i v a t e: **urdžătŭră** f. = urzeală; **urdžoări**, **urdžoăreă** f. = alergătoare, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54), Com. C.

I]. — Din lat. *ordio*, -ire, (arom. *urdžiscu*).

Ureăcl'ă f. 1°. Ureche. *La scoasiră și călașu din urecl'i* (le scoaseră și cositor din urechi), 16/33. *Țimitati di par di zid zăcătșot* (= ureacl'ă), *89. *Fȃ-u pri ureacl'ă cătșuȃ* (nu-ți pese de nimic), 70 cf. 445, 651, 868. *Dȃu-Urecl'i* (nume de munte) (Coțco). | 2°. (La plug) Cormana mică s. urechia. Com. I. G. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). [La plur. (Liumnița) *uricăcl'ili*, 7/75. D i m i n u t i v: **uricel'uşă** f. = ureche mică. *Izvoarca di uricel'uşă* = nume de izvor în Oșani; **uricel'at** m. = fig. măgar. Com. T. P.]. — Din lat. *oricla*, (pentru *auricŭla*), -am, (arom. *ureacl'e*).

Uricel'at m. v. *ureacl'ă*.

Uricel'uşă f. v. *ureacl'ă*.

Urız m. (Planta și fructul) Orez.

Ūrlu vb. I. Ūrlu și (ca și în arom.) strig, chem. [C o m p u s e: (cu pref.): **pruurlu** (pru + urlu) vb. I. *Avdză zmeȃlu, litî șu ȁl' pruurl'ă* (auzi zmeul, alergă și îi urlă), 24/68. *Șu ȁl' pruurlă lă mul'ari-sa* (și începu să strige la nevastă-sa), 18/68; **zăŭrlu** (ză + urlu) vb. I. = încep să urlu. *Am un lup, ȃn zaurlă, ȁn lantă lumi* (am un lup, când începe să urle...), *81]. — Din lat. *ŭlŭlo*, -are, (arom. *urlu*).

Ūrmă f. Urmă. *Acu-i dupu lănt, ȃo... urmă nu fac di ȃa* (dacă este după altul, eu nu mă mișc de aici, adică nu pornesc), 31/51. *Pi*

urmă (pe urmă). *Pi urmă stătură tots trei' ăn căsă* (pe urmă stătură toți...), 11/10. Nume de loc. în Oșani *Roșa-cu-urmili*. Com. G. D. [Derivat: *ănurm* vb. I. = urmăresc pe cineva, (refl.) mă mișc. *Mi ănurmo tot drumu* (mă urmări tot drumul), Com. I. L. *Nu mi ănurmu* (nu mă mișc), 31/51].

Urmân a. Pădure. *Tsista urmân... ăi di tots*, 16/16 cf. 14/16, 2/48. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsql no-ari*, 872 cf. 873. [Și: (Țărnareca) *urmâni* f.]. — Din tc. *orman*.

Urmâni f. v. *urman*.

Urnilie (di albiu) m. Stupină, ALR. 5455. — Din mbg. *ornilik*?

Urnisés vb. IV. Dăram, Com. D. P. — Din bg. *urivam*, (aor. *urnah*).

Urqt, -ă Urît, (în Țărnareca) rău. *Tse multu urât treatsi hil'i-mea* (ce rău o duce fii-mea). [Și: *urât, -ă* adj. 10/67; *urătșqs* vb. IV. (refl.) = mă înrăiesc, devin, mă fac rău: Com. G. D.]. — Derivat din **urqs* (<lat. *horrēscō*, *-īre*), arom. *urît*.

Ūrov a. (pentru *mel' urov*, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). Un fel de bob măcinat ce se dă boilor ca nutreț; (după înțelesul etimologic), m ă z ă r i c h e. *Lantu ăi di urov*, 9/4. *Si-ts pun urov sub tșouli* (o să-ți pun mazărice subt ghet), adică o să te chinuesc. — Din bg. *urov*.

Ūrsă f. *Ursă* cf. m e t ș c ă. *Ăn*

si cătsq furniga cu ursă (mi s'a prins furnica cu ursă), 875. [F e m i n i n : *ursoăniă* f. *Si dunară ca pri ursoăniă*, 876; *ursumbētš* m. = pui de urs, ALR. 4960]. — Din lat. *ŭrsa*, *-am*, (arom. *ursă*).

Ursoăniă f. v. *ursă*.

Ursumbētš m. v. *ursă*.

Urujés vb. IV. Alerg, hoinăresc. *Tsela ra linos... si urujă prin sucac* (acela era lenevos și alerga pe stradă), 6/44. — Din sl. *roj* (același cu dacor. *roiesc*).

Urujqs vb. IV. Înarmez, (refl.) mă înarmez. *Tsiștea si urujot-ău și aș lat-ău căti un cal* (aceștia s'au înarmat și și-au luat câte un cal), 3/61. — Din bg. *orăžavam*.

Urzinie m. v. *plătsintă*.

Ūșă (pl. *uș* și *ușur*, ALR. 656) f. *Ușă*. *Am ună cătsauă, toată zuua latră și seara cqn vini, si culcă după ușă* (= bălțița), *2. [Derivat: *ușăr* m.]. — Din lat. *ustia*, *-am*, (arom. *ușă*).

Use vb. I. Usuc. *L-u uscq* (a șters-o, a tulit-o), 877. [Ind. prez. *usc, ušt, uscă*. Derivate: *useări* f. = uscarea; *useât, -ă* adj. = uscat; *useât* a. = uscat. *Si dipärtq di uscat și u dusi feata* (se depărtă de uscat și o duse fata). — Din lat. *exsūco*, *-are*, (arom. *usuc*).

Useár N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24).

Useări f.

Useât a.

Useât, -ă adj.

} v. *usc*.

Uşinéts m. v. *Oşani*.

Úsnă f. (întrebuințat mai des decât «buză») Buză. Com. D. G. — Din bg. *usna*.

Uşniri f. Durere de pe urma unei răceli a corpului s. a membrilor. *Fitşoril' plong mult di uşniri* (copiii plâng de pe urma răcelii). [Derivat: uşnit a. = răceală la prunci, boală provenită din cauza unei răceli a membrilor, mai ales la copiii mici, la prunci. Com. T. P.]

Uşnit a. v. *uşniri*.

Uspéts a. Ospăţ. *Să si ducă la lisitsa ân uspéts* (să se ducă la vulpe în ospăţ), 5/30. — Din lat. *hospitium*.

Uspitslqe a. v. *uaspits*.

Ústrălu a. v. *ustrel*.

Ústrel a. Trăznet, lovitură de trăznet (întrebuințat ca și în bg. mai mult în expresiile) *ustrelu nu l'-u* = n'are nimic (adică este bine, sănătos), n'are nici pe dracul, 878. *Ustrălu s-ti bată* = trăzni-te-ar, ib. etc. [Și: ústrălu a. ústrulu a.]. — Din bg. *ustrél* «lovitură de trăznet» și ca înjurătură.

Ústrulu a. v. *ustrel*.

Ustšie m. v. *uos*.

Ustură f. Urzeală. *Featili âu dipinără toată ustura* (fetele au depănat toată urzeala), Com. I. L.

Usúe f. Usuc. *Cu usuca si speală cămeșle, sta ma mol'*, ALR. 5816. [Derivat: usuclijă adj. în; lqñă usuclijă, si puni la chept la un uo-

con la doari cheptu di frig, ib. cf. 5815.

Usúl' '(pl. -ul'ur) a. Mijloc, fel; Regulă, normă; *Usul'u cu cari putem si dubim cujurets*, B. 1. *Etcă un usul' lesnic* (iată un mijloc ușor), ib. 8. *Multi usul'ur*, ib. 13. — Din tc. *usul*.

Úteă f. Cucuvaie. Com. T. P. [Derivat: úteu m. (fig.) = pierde-vară, gură-cască, prost, id.]. — Din mbg. *utka*.

Uteăjés vb. IV. Destes. [C o m p u s (cu pref.): disuteăjés (dis + utcăjés) vb. IV. = destes (fig.) cercetez ceva cu deamănuntul, scotocesc, răstorn obiectele numai și numai să pot găsi ceea ce caut. *Disutcăjăști ca vrin nușcar* = scotocesc ca un copoiu]. — Din mbg. *otkavam*, id.

Úteu m. v. *utcă*.

Utlór (pl. *utfoară*) m. Cheia uşii Cf. c l u t ș. *Pirduj utforu și nu pot si dişcl'id cl'utşu*, ALR. 3807, cf. 670. [Și: utlúr m.]. — Din bg. *otvor*.

Utpăsés vb. IV. Distrug, nimesc pe cineva. *L'a zdruminără, l'a utpăsiră* (i-au omorît, i-au distrus), Com. I. G. — Din bg. *otpasvam*.

Útreş O parte a plugului, (cf. Damé, T. 35, fig. 1 (9); Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Utresúe m. Băiatul din urmă, copilul din urmă. *Con da grindina, utresucu la muma scoati un h'er și la tureaști nafară ca si pristă*

grindina, Com. GH. T. [Și: *utrisúe* m. *Tsela mai micu, utrisucu*, 1/55].

Utroávă f. Otravă. *Ats ari pus utroavă* (ți-a pus otravă), 7/81. *Utroavă dănă vurăts tsi fatsiri* (face-ți-s'ar otravă), 890 cf. 889, 2/68. [Derivat: *utruvătš* adv. = amarnic. *Vintu suflă utruvatš* (suflă amarnic), ALR. 3121; (Țăr-nareca) *utruvés* vb. IV. = otrăvesc. *Si gutfească tseapă șu utroavă si-l' utruviască* să-i otrăvească), 4/68; *utrujés* (forma cea mai răspândită, din mbg. *otrujam*) vb. IV. *Tsea mul'area zisi...* «*si l'a utrues*», 10/84 cf. 14/46]. — Din bg. *otrova*.

Utrujés vb. }
Utruvătš adj. } v. *utroavă*.
Utruvés vb. }

Utsid vb. III. (rar) Lovesc, rănesc, cf. *tăltșqs*. — Din lat. *occido*, -ere, (arom. *utsid*, atestat Weigand).

Utumnázuli! Nerușinatule! 894. — Din tc. *utanmaz* «nerușinat».

Úvă f. Struguri. *Tsista uom să na află uuă la cărtșun* (acest om să ne găsească struguri de Crăciun), 7/31 cf. 1/10. [Și: *úvă* f. *Lisitsa vineà și mănca uvă*, 2/93]. — Din lat. *uva*, -am, (arom. *auă*).

Úvă f. v. *uuă*.

Úvéz a. Ovăz. *Lantu aĭ di uvez* (celălalt este de ovăz), 9/4. [Derivat: *uvișonă* f. = locul rămas după secerișul ovăzului, cf. melină, sicărină]. — Din bg. *ovăš*.

Uvișonă f. v. *uvez*.

Úzdă f. Căpăstru. *Al'-u tricuzda* (ii trecu căpăstrul), 893. — Din tc. *uzda*.

Uzírés } vb. IV. v. *zirnes*.
Uzírnés }

V

Văcă f. Vacă. *Una di tseali doqli vats veà un mic vitsol* (una din acele două vaci avea...), 14/41. *Vaca-domnului* (vaca domnului, boul domnului); [Derivate: *văcăr* m. = văcar. *Dimineatsa văcăru sabaĭlea ișà* (văcarul ieșea dis de dimineața), 1/44]. — Din lat. *vacca*, -am, (arom. *vacă*).

Văcăr m. v. *vacă*.

Văcătlî adj. v. *văcöt*.

Văcöl N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Văcöt a. Vreme, moment. *Din văcötu lu deadu Adam* (din vremea lui moș Adam, 897 cf. 898, 899, 900, 5/IV. *An văcöt* (în vârstă). *Io con ram ân văcöt* (eu când eram în vârstă), 4/12 cf. 6/12. *Tsea söră, ca vini ân văcöt* (ajunse în vârstă), 2/58. *Möĭni ân tsista văcöt* (măine pe vremea asta), 6/11 cf. 4/21, 5/33, 23/41, 6/73. [Derivat: *văcătlî* adj. = cu stare, avut, ALR. 3015]. — Din tc. *vakyt*.

Vad a. v. *vădes*.

Vădă f. Apă, starea umedă a pământului jilav, ALR. 5124. Cf. *scroznică*. — Din bg. *vada*.

Vădés vb. IV. Curăț, sămănăturile de buruieni, prășesc, Com. T. P. [Derivat: vad a. = curățitul sămănăturilor de buruieni, prășit, id.]. — Din bg. *vadja*.

Văditsă f. v. *voditsă*.

Văgón a. Vagon, ALR. 2581. Dacor.

Vaj (întrebuințat ca refren în versuri bulgărești, cântate de « dulets » (paparude). *Oj dodole, mili buje. Letaj letaj pipiruga, vaj dodole, vaj dodole*, Com. T. P. — Dacă ținem seamă de sensul cuvântului bg. *letaj* (sboară, fugi), cf. *lites*, atunci în *vaj* am putea avea un imperativ dela *vado*, -ere, mai ales că cuvântul există și în arom. (cf. Capidan, *Aromânii*, 449).

Vaistrám, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililig a*.

Văjită f. Vizită. *Am văjită* (imi serbez ziua numelui), ALR. 2851; *zuuă di văjită* (ziua numelui), ib. 2852. — Pentru *vizită*.

Văl'ăvitsă f. Moară unde se bate postav (șaiac), în special velințe, bățanii; dâr stă. || N. loc. (Lugunța). — Din bg. *valevica*, id.

Váli (pl. -*ur* și -*iur*) f. Rîu. *Vem dărat un cutar pân di vali*, 8/27. *Lat di vali*, (om prost, nătăflet), 903. *La lq valea* (s'a dus, s'a sfârșit și cu el), 902 cf. 905, 6/14, 23/8, 9/55. *Ca s-ti lea valea și brazda ti poartă*, 904. Nume de râuri: *Valea-di-Humă*, (cf. Ca-

pidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Valea-rauă*, *Valea-mari*, *Valea-seacă*, *Valea-di-Tșuc*, *Valea-zlambocă* (Oșani); *Valea-mari*, *Valea-ratsi*, *Valea-di-cătsoń* (Cupa); *Valea-di-Cota* (Huma); *Valea-Crańar* (Nânta); *Valea-di-Butšovnic* (Lugunța); *Valea-di-bătqń*, *Valea-mari* (Liumnița); *Valea-di-ńari* (Oșani); *Valea-seacă* (Barovița). — Din lat. *vallis*, -em, (arom. *vale*).

Văltur m. Vultur. *Vizú un răslan și un văltur*, cf. 1/49, 4/49. *Ca văltur si lășo* (ca un vultur se năpusti asupra lui), 906. [Și: **vúltur** m. *Lă răslān al' deadi yasilii, lă văltur trubușoāna* (leului îi dădu oasele, vulturului...), 2/49. [Derivat: **văltúrniță** f. n. loc. (Nânta); locul unde se găesc cuiburi de vulturi]. — Din lat. *văltúr*, -em, (arom. *vultur*, rar).

Văltúrniță f. v. *văltur*.

Vămpír m. Vampir, stafie. [Și: **vumpír** m. *Veà un ūom vāmpír tsi māncă lumi* (era un om vampir care mânca oameni), 3/55. [Derivat: **vāmpírísés** vb. IV. = mă fac, devin vampir, Com. G. D. **vāmpírísít**, -ă adj. = făcut, prefăcut vampir]. — Din bg. *vampír*.

Vāmpírísés vb. IV. } v. *vampír*.

Vāmpírísít, -ă adj. }

Vănătoări f. Vânătoare. *Vinit-ay loc... si si ducă la vānătoari* (a venit vremea să meargă la vânătoare), 3/61. — Derivat din *vin* (cf. arom. *avin*).

Văngărés vb. IV. (despre muște) Bâzâiu. *Muștili văngăres*, ALR. 4416. Și: b a m b ă r e s.

Vănghějă f. v. *vănghel'ă*.

Vănghěl'ă f. Evanghelie. [Și: *vănghějă* f. *Fărtat pri vănghejă* (frate de cruce), ALR. 2627]. — Din bg. *vanghelia*.

Văpsés vb. IV. Vopsesc. *Cu rin si văpses șaișili* (cu anin se vopsesc șaiacurile), Com. I. L. [Și: *vupsés* vb. IV. *Derivate:*

văpsíri (vupsíri) f. = vopsit; *văpsít* (vupsít), -ă adj. = vopsit]. — Din gr. βάπτω, (aor. έβαπα).

Văpsíri f.

Văpsít, -ă adj. } v. *văpses*.

Var m. Var, cf. *88. [*Derivat:* *várnitsă* f. = varniță, groapa în care se face varul, cf. *Bunaru d i-v a r n i t s ă*, sub *bunaru*; *vărusés* vb. IV. = văruiesc; *vărusít*, -ă adj. = văruit]. — Din sl. *var*.

Văreă f. Luntre, barcă, ALR. 2517. [*Derivat:* *vareadzój* m. = bărcăș, ib. 3530]. — Din gr. βάρκα, (arom. *varcă*).

Vareadzój m. v. *varcă*.

Vărdăr m. Râul *Vardar*, cf. 14/15. [*Derivat:* *vărdăréts* m. = Vânt rece ce suflă din *Vardar*. *Vărdăretsu featsi iarnă*, 907.

Vărdăréts m. v. *Vardar*.

Várnitsă f. v. *var*.

Văróje m. Ciocan mare cu care se sfărâmă pietre, (cari fronzi rop mar), ALR. 3939.

Vărtăcól a. Raită, ocol (în ex-

presia) *fac un vărtăcol* (dau o raită, fac un ocol). *Frati, fə un vărtăcol și du-mi uneac di apu* (dă o raită până la fântână și adu-mi puțină apă), Com. T. P. — Din bg. *vărti-colo*.

Vărteléseă f. (Țarnareca) Sfârlează, Com. I. T. [Și: *vărtéseă* f., id.]. — Din bg. *vărteleška*.

Vărtés vb. v. *avvartes*.

Vărtéseă f. v. *vărteleșcă*.

Vărtéšli f. (La țesut) Vărtelniță, ALR. 5867. *Ăn am patru suror tucu si stăpes și nu pot si si jungă* (= vărteșli), *91. (In *Meglenoromânii*, I, 54, stă greșit *vărtești*). — Din mbg. *vărtešli*.

Vărtiea f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *vratiga*.

Vărtoăpi pl. Vultoare. Păstrat în nume de localități: *Vărtoapi* (Nânta, Oșani); *Vărtochi* (Cupa); *Vărtoapa-l-Mantșu* (Huma); *Vărtoapa-l-Dima* (Cupa). — Din bg. *vartop*.

Vărusés vb. IV. } v. *var*.

Vărusít, -ă adj. }

Vărvălitsă f. Vevereță, ALR. 4972. — Din bg. *věverica*.

Vărvés vb. IV. Trec, merg pe dinaintea cuiva, merg, mă duc. *Zăcătșară si vărviăscă un dupu lant* (începură să treacă unul după altul), 14/77. — Din bg. *vărvoja*.

Vas a. Orice vas care se întrebuințează la bucătărie și la masă: tingiri, strachini; la Nânta: cană

de apă, ALR. 3958. — Din lat. *vasum*, (arom. *vas*).

Văsiĵă m. Rege, ALR. 2688. — Din gr. *βασιλιά*, (arom. *văsil'ă*).

Văşil' m. Vasile, ALR. 3210.

Văştină f. Păstură, materia din celulele fagurelui, care nu este miere, ALR. 5474, cf. 1691. — Din mbg. *voština*.

Vătăm vb. I. (Țârnareca) Ucid, omor. *S-ti vătănăm ili tse si-ts fatsim* (să te omorîm, ori ce să-ți facem), 34/65. [Și: **vătăm** vb. I. cf. 14/65, 13/65]. (arom. *vatăm*).

Vătăn vb. I. v. *vatăm*.

Vătră f. (Țârnareca) Vatră. Com. I. T. — Cf. alb. *vatrë*.

Veăc a. Veac, fig. vieață, tine-rețe. *Ań usco veacu* (îmi mîncă vieața, nu mă lasă în pace), 908. — Din sl. *věk*.

Veăieă (pl. *veĵts*) f. Ramură, cracă. *Ca si frănsi ună veăieă, aș căzù pristi lup* (frîngându-se o ramură, căzu peste lup), 23/69. *Vlăstar'l'i di la vroșu di veĵts*, B. 6. *Veĵtsli di dijós* (ramurile de jos) ib. — Din bg. *vějka*.

Veănits m. Cunună, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 44 și 47). — Din bg. *věnc*.

Veără (pl. *verur*) f. Vară. [D e r i v a t: **veărta** adv. = vara, în timpul verii. *Vearta, con s-iĵă la si-tsirat* (vara, când va fi la seceriș), 9/41. — Din lat. *vĕra*, *-*am*, (*vĕr*), (arom. *veară*).

Veărđi adj. Verde. *Ancă-i veărđi*,

încă este verde, necopt (pentru cei necopti la minte, ușurei), 909. [Și: (Liumnița) **vjărd** adj. *vjărdz* = ochi albaștri, ALR. 32. D e r i v a t: **virdeătsă** f. = verdeață. Com. G. D., **șnvırzqs** vb. IV. = înverzesc, Com. D. G.]. — Din lat. *virdis*, *-e* (*virdis*), (arom. *vearde*).

Veărđă f. Varză. *Cazănu cu veărđă*, 10/41 cf. 320. — Din lat. *virdia*, *-am*, (*virdia*), (arom. *verdsu*).

Veărgă f. Vargă, nuia. *Si-l' dats ... ună veărgă di furlină* (să-i dați o vargă de aur), 2/33 cf. 910. [D e r i v a t e: **virzeăuă** f. = vergea, nuia mică și subțire. *Tsela deđu atsi lș ună virzeăuă, atsi la frășcăi* (= bătrânul acela luă o vergea...). Com. T. P., **virzél** = vergea (pl. *virzeali*) = vergelele dela urzit), id. *Putem dărari leasi... cu virzel' amplititi*, B. 3; **virgăt**, *-ă* adj. (<lat. *virgatus*, *-a*, *-um*), = vărgat, prevăzut cu dungi. *Ponză virgată ca coștăvitsă* (pânză vărgată ca șarpele), 153]. — Din lat. *virga*, *-am*, (arom. *veărgă*).

Veări f. v. *am*.

Veărta f. v. *veara*.

Vĕchi adv. v. *vichim*.

Vĕcl'u, *-ă* adj. Vechiu. *Vecl'i picots tradzi* (suferă de pe urma unor păcate vechi), 536 cf. 660. — Din lat. *vĕclus*, *-a*, *-um* (*vĕt[u]lus*), arom. *vecl'u*.

Ved vb. II. Văd. *Vez mul'ari tsi ĵarbă* (vezi muiere, ce iarbă),

4/14 cf. 6/74, 23/55, 13/73. *Să vedă cafcu tšireş ari*, 4/18. [Şi: (Liumniţa) vjad vb. II. cf. 3/73. Derivate: **videári** f. = vedere; **vizút**, -ă = văzut, (negativul), **nivizút**, -ă adj. (cu înţeles activ) = care n'a văzut. *Tsela micu frāti... rămasi nivizut* (fratele mic rămase fără să vadă), 7/43; (pasiv) *Si feasi nivizut*, 8/34. **Compuse**: (cu pref.) **zăvéd** (ză + ved), vb. II. = văd puţin. *Di çon nu mi-am zăvizut cu nitsi un yom* (de când nu m'am văzut cu nimeni), 19/94 cf. 17/38; **pruvéd** (pru + ved, întrebuinţat numai la pers. 3, de pe mbg. *se provide*, cu acelaşi înţeles de) începe să vadă s. începe să se vadă, să se facă ziuă. *Al' la pusiră uocl' il' şi al'-tsi pruvizù* (ii puseră ochii şi începu să vadă), 34/40. *Si pruvizù* (începu să se vadă), 5/7 cf. 4/7, 13/33, 22/51; **pruideári** f. = vedere, revărsatul zorilor. *Mojnista ancă di la pruidearea*; **privéd** (pri + ved), vb. II. = *pruved*; **pruideári** f. = *pruideari*. *Pi la pruidearea* (pe la revărsatul zorilor), 10/56; **zăpruvéd** (ză + pru + ved) vb. I. = *pruved*. *Tucu tsi lq să si zăpruveđa unec* (cum începu să se vadă puţin), 8/7; **năvéd** (nă + ved, de pe mbg. *navidam*), refl. mă uit bine, văd bine, mă satur de văzut. *Tsela fitşoru si năvizù, ay vizù bun* (băiatul acela se sătură uitându-se la dânsa), 16/43]. — Din lat.

video, -ēre, (arom. *ved*).

Védră f. Vas de pământ, ALR. 3965. — Din bg. *védro*.

Végl'u vb. I. Păzesc, veghez. *La vigl'am* (il păzeam), 6/12. *Veagl'ă-ti pul'uli* (păzeşte-te, puiule), 60 cf. 6/17, 41/65, 15/77, 209. [Şi: **végl'um** vb. I. Derivate: **vigl'ári** f. = păzire; **viglát**, -ă adj. = păzit]. — Din lat. *vig* [ř]lo, -are, (arom. *avegl'u*).

Végl'u'm vb. I. v. *vegl'u*.

Vénu Nume de bou s. vacă născută vineri, cf. *vida*.

Ver m. Văr, ALR. 2926.— Prescurtat din « cusurin ver » (lat. *consobrinus verus*) « văr bun », (arom. *cusurin ver*). Cf. *primă ver*.

Véră f. Lege, credinţă. [Derivate: **viruîes** (bg. *věruvam*) vb. IV. = cred. *Ia, acu nu áń viruîes, na cartea şu cănt-ay* (uite dacă nu mă crezi, ia cartea...), 5/68 cf. 14/24, 21/47. *Pimintu si 'ntoarnă şi nu ti viruîes*, 554. — Din bg. *věra*.

Vjård adj. v. *veardi*.

Vie a. v. *vicăies*.

Vicăîes vb. IV. Chem, strig. *La vicăi tot soju* (chemă tot neamul), 2/94. *Vicăiră popil'* (chemară preotjii...), 28/18 cf. 10/6, 14/28, 8/48, 5/79. [La subj. prez. *să vicăies* şi *să vicnes*. *Tsela picuraru lq să vicăiască « dedu dedu... »* (ciobanul acela începu să strige: « moşule, moşule... »), 15/25. *Si vicneş*: « *mămă sãmuvilã...* »

(să strigi...), 12/51 cf. 654. *Și vicni tsela picuraru* (și strigă cioabanul acela), 12/56 cf. 3/30, 3/93, 6/76, 5/79. *U vizù sor-sa, aș vicnit* (o vazu pe soră-sa, o chemă), 8/58. Imper. *vicneà. Vicneà-l' și tu un* (trage-i și tu una), 911. **Postverbal:** (Cupa) *vie* (bg. *vik*, cf. arom. *z'g'ic* a.) = strigăt, țipăt. *Deadi vicu*: «*Defu, Defu mi lq Jeji*» (strigă calul: «*Defu, Defu, Jeji m'a luat*»), 14/55. **Compus** (cu pref.): *răzvieăjés* vb. IV. (răz + vicăjes. de pe bg. *razvikam*) = strig tare. Com. N. P.]. — Din bg. *vikam*.

Viehi adv. v. *vichim*.

Viehim adv. In fine. *Di cota s-nu s-facă vichim maș mult* (cât nici nu se poate mai mult), 8/73 cf. 10/15. [Și: *viehi* adv., 16/79, *vechi* adv., 12/39]. — Din mbg. *vekje*.

Vienés vb. IV. v. *vicăjes*.

Vida f. Numele vacii născută vineri. Cf. *luja, mata, nera, dzoia, soba, venu*, ALR. 5542.

Vidără f. v. *vidră*.

Videală f. Lumânare, lumină. *Ma videla cu iel' ș-u purtau* (dar lumânarea și-o purtau cu dânșii), 5/7. | Lumina zilei. *Lă videală si veadi junil'a*, 912. *Videală (din cap)* = ochii, 914. *Albă videală* (zi liniștită), 913. — Din bg. *vidëlo*, (arom. *videală*).

Videală f. Piele de căprioară.

Să-n dară... tșoqli di videală (să-mi facă ghete de piele de căprioară), 5/XVI. — Mbg. *videlo* (it.).

Videări f. v. *ved*.

Vidră f. Vidră. [Și: *vidără* f., ALR. 1170]. — Din bg. *vidra*, id.

Vidza Nume de vacă fătată vineri.

Vigl'ări f. }
Vigl'át, -ă adj. } v. *vegl'u*.

Vilă f. Furcă. Com. C. I. [D **erivat**: *vilitșă* f. *L-ambudq... cu ună vilitșă*, 34/51]. — Din bg. *vila*.

Vilitșă f. v. *vilă*.

²**Vilitșă** f. Extremitatea inferioară a falcilor, b **ă r b i e**. Falcă, Com. T. P. — Din bg. *vilica*.

Vil'oari N. loc. (Huma).

Viluseăști vb. IV. pers. 3. Se cuvine, se cade, se potrivește. *Nu viluseăști si lom tsista drum* (nu se cade...), Com. GH. D. — Din gr. *βουλεύομαι*.

Vîmtu a. v. *vint*.

Vin vb. IV. Vin, sosesc. *Al' vini ună carti la ampirātu* (i-a venit o scrisoare împăratului), 8/48. *Nu ver si vin', 5/37* cf. 5/30. *Să vinim moșini*, 4/14, *Io vini di cola*, 24/38 cf. 2/6, 18/9, 14/9, 9/13, 7/37, 8/69. *Vin calea* (vin, merg pe drum). *Un piștar... vineà calea*, 1/72. *La vini ân criel* (îmi vine în minte, îmi dă în gând), 33/18. *Io sam vinit* (am venit), 10/43 cf. 5/80. *Soră-mea... aș vinită. Vin si-u leau ghiuzel' duña* (venii să iau pe

frumoasa pământului). *Nu vinără* (nu veniră), 9/60. *Si viniñ tu si la dap calu* (să vii tu să adapi calul), 10/47. *Cari di ȕu inea, aȕ sudzeau feata* (care de pe unde venea, o sugea fata), 6/67. *Io ăs in cu ȕamiñ* (eu am să vin cu oameni), 19/68 cf. 13/64, 25/64, 15/66, 17, 24/68. [C o m p u s (cu pref.): *privin* (pri + vin) = vin din nou, mă întorc. *Aber nu-ñ trimeati... dali si privină*, 2/IV]. — Din lat. *vēnio*, -ire, (arom. *yin*).

²Vin a. *Vin*.

Vină f. Vână. *La dăre pri ună vină* (îl făcu pe o vână), adecă îl slăbi rău, îl făcu o mortăciune, 916. — Din lat. *vēna*, -am, (arom. *vină*).

Vină f. Vie. *Añ săpaș la vină* (îmi săpași la vie), 917. *Un pădăr... vigl' à viñurli* (un păzitor... păzea viile), 1/27. — Din lat. *vīnea*, -am, (arom. *ayine*).

Vinăt, -ă adj. Vână. *Buȕauă vinătă* (culoare vână), 32/65. *Bureati vinit*, cf. *bureati*, cf. *22. *prun vinăt*, cf. *prun*. [Și: *vinit*, -ă adj. Derivat: *ȕvinătses* vb. IV. = învinețesc, Com. I. G., *vinitsol'ă* f. = boia vână, Com. T. P.]. — Din lat. *vēnētus*, -a, -um, (arom. *vinit*).

Vinătór N. loc. (Nânta, Lungunța).

Vind vb. III. Vând. *Tsi vinz?* (ce vinzi), 3/18. *Nu la vinz mă-*

gāru? — *la vind, cum nu la vind* (... îl vând cum să nu-l vând), 8/24. *Si vindă*, 161 cf. 1/13. [D e r i v a t e: *vindiri* (rar) *vindeări* f. = vânzare, *vindút*, -ă adj. = vândut]. — Din lat. *vendo*, -ere, (arom. *vindu*).

Vindeări f. } v. *vind*.
Vindút, -ă adj. }

Ving vb. III. v. *ȕving*.

Viniri f. Vineri. — Din lat. *Vēnēris* (*dies*), (arom. *viniri*).

Vinit, -ă adj. v. *vinăt*.

Vinitsol'ă f. v. *vinăt*.

Vint a. Vânt. *Ra vint* (era vânt), 7/7 cf. 13/51, 24/78. *Ȃn vint zburăști* (vorbește în vânt). [Și: (Țárnareca, aromânism) *vintu* a *Aȕ loară feata tru vintu*, 6/67. D e r i v a t e: *vintur* vb. = vântur (cereale); *vinturări* f. = vânturare; *vinturitsă* f. = furtună, vijelie, ALR. 1979, 2437]. — Din lat. *vēntus*, -um, (arom. *vintu*).

Vintur vb. I. } v. *vint*.
Vinturări f. }
Vinturitsă f. }

Vir a. Baltă. *Căzù Ȃn vir* (căzu în baltă), 8/30 cf. 2/28, 16/29, 476. [D e r i v a t: *năvirít*, -ă = ud, care este făcut baltă. *Ȑocł'il' al' tsă năvirits* (ochii îi sunt udați), 844; *zăvirít* adj. = tăcut. *Ȑa zăvirítă ari multi mămoruts* (apa tăcută are multe broaște), 347]. — Din bg. *vir*.

Virăndisēs vb. IV. v. *virindisēs*.

Virdeătsă f. v. *veardi*.

Virdzeăuă f. Vergea, Com. T. P. [Și: virdzél m. id.]. — Din lat. **vîrgëlla*, -am, (arom. *virdzeao*).

Virdzél v. *virdzeauă*.

Virgât, -ă adj. v. *veargă*.

Virghîă f. Impozite la stat. — Din tc. *verghi*, (arom. *vergie*).

Virigă f. Verigă. *Am un bou cön si culcă, uoasili al'-tsi dună* (= virighili), *93. — Din bg. *veriga*.

Virin(i) a. Supărare, mâhnire. *La pázari virini no-ari* (la tocmit nu încape supărare), 921. [Derivate: **anvirin** (*nvirin*) vb. I. (refl.) = mă supăr, mă mâhnesc, mă întristez. *Să nu nă'nvirinom — ti anvirin?* (să nu ne supărăm — te superi?), 15/6. *Și drăcu si anvirinö* (și dracul se supără), 4/3. **anvirinări** f. = supărare; **anvirinós**, -oasă adj. = supărat. *Io ancă sam anvirinos* (și eu sunt mâhnit), 6/54 cf. 7/83. **Contra** riu: **disvirini** a. *Virinea ari și disvirini*]. — Din lat. *venenum*, (arom. *virin*).

Virisîă f. Datorie, Com. P. M. — Din tc. *veresi*, (arom. *veresie*).

Virnidisés vb. IV. Sărăcesc, devin sărac, pierd averea, scad, cf. 922. [Și: **virändisés** vb. IV. **Derivate**: **virnidisiri** f. = scădere, sărăcire; **virnidisít**, -ă adj. = scăzut, sărăcit]. — Din tc. *veran*, «dărămături».

Virnidisiri f. } v. *virnidises*.
Virnidisít, -ă adj. }
Virujés vb. IV. v. *veră*.

Virzeáli f. pl. }
Virzeăuă f. } v. *veargă*.
Virzél a. }

Vis a. Vis. [Derivat: **viséz** vb. I. (rar) = visez, Com. T. P. (mai des) **anvisizés** = visez. *Prudurmi... și anvisizö* (adormi și visă), 12/51. — Din lat. *vîsum*, (arom. *yis*).

Visés vb. IV. Atârn, spânzur de ceva. *Seac di moali viseaști* (sec de moale atârnă) = nasu), *55. [Compus (cu pref.): **privisés** și **pruvisés** (pru + vises, de pe bg. *provismuvam*, cu același înțeles de) atârn. *An-tsi pruvisi ca bār-soghir* (s'a lipit de mine ca un prost), 34]. — Din bg. *visja*.

Vișină f. Fructul vișinului, vișină. [Și: **vișnă** f. **Derivate**: **vișin**, **vișn** m. = vișin; **vișnár** m. = pasăre care mănâncă vișine. Com. T. P.]. — Din bg. *višnja*, (arom. *vișină*).

Vișmínt a. v. *vistmint*.

Vișn m. }
Vișnă f. } v. *vișin*.
Vișnár m. }

Viștmínt a. Veșmânt, îmbrăcămintă, Com. T. P. [Și: **vișmínt** a.]. — Din lat. *vestimentum*, (arom. *visminte*, rar).

Vită f. Vită, animal. *An tsela loc nu ve călcat lănti viti* (în locul acela nu călcase alte vite), 8/94. *Antrară tots ân căsă... ancărcără vitili* (intrară toți în casă, încărcară vitele), 5/24 cf. 6/24, 6/36. — Din lat. *vīta*, -am.

Vîtlă f. Instrument în forma pieptenului, la baza căruia se găsește un fus care se învârteste și servește spre a curăți bumbacul de sămânță. *Am un munti, la ună parti neaŭă la lântă gârdușcă* (= vitla di bumbac), *94. *La tricui prin vitlă* (il trecui prin vitlă, adică îl obișnuii cu ceva), 924. — Din bg. *vitlo*.

Vîtsă f. Viță. *Dats ună pratșcă di vîtsă* (dați-mi un băț de viță), 8/31. *Vîtsă... ănmugurotă* (viță îmbobocită), 9/31. — Din lat. **vîtea -am*, (*vītis*), (arom. *ayită*).

Vîtsălûș } m. v. *vîtsol*.
Vîtsilûș }

Vîtsol m. Vițel. *Vîtsol vini la mini, bou si fugă* (vițel a venit, bou o să plece), 14/79 cf. 15/41. *Ca vîtsolu dupu vacă* (se zice pentru copiii care aleargă după mamele lor), 926. [Și: *itsău*, 11/67. **D i m i n u t i v**: *vîtsălûș*, *vîtsilûș* m. = vițeluș. Com. G. D., *vîtsălăr* m. = păstor de vite, id.]. — Din lat. *vītēllus*, -um, (arom. *yitsăl*).

Vîtul' m. Ied care nu mai suge lapte, ied întărcat. Com. G. D. [Și: *vitui* m. ALR. 1789. **D e r i v a t**: *vitul'ăr* m. = păstor de « vitul' », id.]. — Din lat. *vītūleus*, -um, (arom. *vitul'*). Pușcariu, *Et. Wb.* 1867.

Vitul'ăr m. v. *vitul'*.

Vizés vb. IV. v. *vizez*.

Vizéz vb. IV. Brodez, lucrez la gherghef. [Și: *vizés* vb. IV. **D e r i v a t e**: *viziri* f. = brodare;

vizit, -ă adj. = brodată. Com. G. D.]. — Din bg. *vezam*, id.

Vizir m. *Vezir*. *Fîțșoru lu viziru* (băiatul vizirului), 10/46. — Din tc. *vezir*.

Viziri f. } v. *vizes*.
Vizit, -ă adj. }

Vizút, -ă adj. v. *ved*.

Vla m. Valah. Numele Românilor din Meglenia. *Tari nă-i tlaca la noj Vlașil'* (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. [**D e r i v a t e**: *vlășés*, -easeă adj. = românesc; *Vlahia* f. = România. Com. G. D.]

Vlădică m. Vlădică, arhieru, episcop. Com. G. D. — Din bg. *vladika*.

Vlăgă f. Vlagă, umezeală. *Rogozinili tșon vlagă*, B. 3, *Cu havă și fără vlagă* (cu aer și fără umezeală), ib. 4. [**D e r i v a t**: *vlăjnie* adj. = umed. *Loc vlagnic*, ALR. 2539. *Si nu iță nîtsi caldă nițși vlagnică*, B. 7, cf. 8]. — Din bg. *vлага*.

Vlăh'ia f. v. *vla*.

Vlăjnie, -ă adj. v. *vlagă*.

Vlăng, -ă adj. (Țărnașca), Umed, muiat, Com. I. T. (Se găsește în arom. cu același înțeles). — Din mbg. *vlănga*. Cf. *vlagă*.

Vlășés, -easeă adj. v. *vla*.

Vlăstăr f. Vlăstar. *Iăl si scunsi sub ună vlăstar* (el se ascunse sub un vlăstar...), cf. 8/70. — Din gr. *βλαστάρι*, (arom. *vlăstare*).

Vlățșos vb. IV. Trag lâna cu « pălămorts » (v. *pălămorcă*), o scarmăn. Com. G. D. — Din bg. *vlača*, id.

Vlétșeă m. }
 Vletșqs vb. IV. } v. *vlițșqs*.

Vlițșqs vb. IV. Târâsc, trag, duc după mine. *Li vlițșau drumu* (le târau pe drum), 9/10. [Și: *vlițșqs* vb. IV. 3/6. *Compus* (cu pref.): *zävlițșqs* (ză + *vlițșqs*) vb. IV. = încep să târâsc. *Au zävlițșăști mămă-sa* (... și începe să târască pe mamă-sa), 2/6. Derivat: *vlétșeă* m. = Târie-brâu, om de nimic, nătărău. *Un vletșcă* (un târie brâu), 3/51 cf. 927]. — Din bg. *vléča*.

Vóditsă f. Bobotează, vodiță. Și: *văditsă* f., ALR. 2773, cf. 2779. — Din bg. *vodici*.

Vódniță f. Năpărcă din apă, ALR. 6228, cf. năprqtcă. — Din mbg. *vodnitsa*.

Voj vb. IV. Vreau. *Tu nu ver si ti 'nsor?* (nu vrei să te însori?), 12/39 cf. 18/28, 5/37, 20/38, 10/49, 14/48. *Feata nu va* (fata nu vrea), 5/38. *Va-nu-va* s. *vru-nu-vru* (vrând-nevrând); *va-nu-va să si ducă* (vrând-nevrând o să se ducă) 4/11 cf. 7/47. || Refl. iubesc. *Tsel'a fitșoril' mult si vreau* (băeții aceia se iubeau foarte mult), 6/57. [Și: (Liumnița) *vuăj* vb. IV. = voi, vreau. *Tșjă bun vjăr si-ts fac?* — *nu vuăj tsivă* (ce bine vrei să-ți fac — nu vreau nimic), 18/73 cf. 2/74, 12, 8/74, 2/76]. — Din lat. *volo*, -**ere*, (pentru *velle*), (arom. *voj*).

Volb a. Aparat cu care se adună pe sul firele de ustură, cf. năvișes. — Acelaș cu arom.

volbu, din lat. *volvo*, -*ere*.

Vom vb. III. Vomez, vărs, cf. dăzvom. *Ia la vumq* (ea l-a vărsat), 27/32. [Și: (Liumnița) *vuăm* vb. III. *Compus* (cu pref.): *pruvom* (pru + vom) vb. III. = vărs. *Añ si pruvumq* (imi veni să vărs), 602. Derivat: *vumút*, -*ă* adj. = vomut, Com. T. P.]. — Din lat. *vomo*, -*ere*, (arom. *vom*).

Vqnditsă f. Cârlig de fier. Com. GH. T. (La cingătoare) *vqnditsă di ncuptșarea*. — Din paleosl. *qđica*, (cf. dacor. *unđiță*).

Vqră f. Salcie. [Și: *vuărbă*, f. ALR. 1926; *vrăbă* f.]. — Din bg. *vrăbă*.

Vrăbă f. v. *vqră*.

Vrăculăc m. Strigoiu, vampir, Com. T. P. [Derivate: *vrăculisės* vb. IV. = mă fac, devin vârcolac, fig. mă iuțesc, mă aprind, mă fac rău de tot, id.]. — Din bg. *vărkodlak*.

Vrăculisės vb. IV. v. *vrăculac*.

Vrajal'că f. v. *vrăjqs*.

Vrăjqs vb. IV. [Intrebuințat numai sub forma *compusă* (cu pref.): *zävvrăjqs* (ză + *vrăjqs*) = vorbesc, strig după ceva. *Uom no-ari si zävvrăjască* (om nu este să vorbească), 21/90. Derivat: *vrajál'că* (bg. *vražalka*) f. = femeie care vorbește într'una, căreia nu-i tace gura]. — Din sl. *vražiti*.

Vrănă adj. = (despre capre) neagră. *Capră vrană*, 23/79. — Din bg. *vrana*.

Vrăp a. pl. Arbore, tufiş (după G. D.) salcie, cf. *vrqbă*. *Dă-u cătşuua la mini şi fui prin vrăp* (dă-mi căciula şi fugi prin tufiş), 11/44 cf. 12/44, 9, 10/35. S'ar putea să vină din pl. lui *vrqbă* care face *vrqb* şi *vrqb* (*vrqp*, *vrăp*).

Vrăptşân m. (Liumniţa) Vrabie. Com. G. M. [Şi: *vroptşân* m. Com. S. H.]. — Din bg. *vrabče*.

Vrăstă f. Vârstă. *Si sam şi io ăn ta vrăstă* (să fiu şi eu în vârsta ta), 930 cf. 449. — Din bg. *vrăst*, (arom. *vrăstă*).

Vrătniţieă f. Portiţă. *Džumsi guluplu tru aŭ tsarluŭ vrătniţieă* (ajunse gulubul în portiţa ţarului), 9/67. — Din bg. *vratnička*.

Vrătşă f. v. *vrătşă*.

Vrătşă f. Putină de pământ. [Şi: *vrqtşă* f. = vas de pământ, ALR. 3963, *vrătşă* f. *Vratsă di nari*, 9/57. Derivat: *vrătşul'că* f. (dimin.). *Ună vrătşul'că*, 10/72]. — Din mbg. *vrăčva*.

Vrătşul'că f. v. *vrătşă*.

Vrau m. Locul de treierat, ALR. 3933. | Snopii puşi pe arie, vraf. ib. 5300. — Din bg. *vrah*.

Vrau a. Vârf. *Li ligo di vrău breastuluŭ* (le legă pe vârful ulmului) 19/41 cf. 33/65. [Şi *vrou* a. *Leau vrou di căjmac* (zmântânesc laptele), ALR. 5565]. — Din bg. *vărh*.

Vreădnic, -ă adj. Vrednic, capabil. *Its vrednits, nu its vrednits* (sunteţi vrednici...), 6/19 cf. 931. — Din bg. *vrėden*.

Vreămi f. Vreme, timp, cf. v a c o t. *Zăstătù putsină vreami* (aşteptă puțină vreme), 5/38. *Vreami di nouă an* (timp de nouă ani), 8/65 cf. 4/60. — Din bg. *vrėme*.

Vrighişes vb. IV. Vorbesc încet, fac sgomot. Com. I. G. cf. arom. *vărgheşcu*, acelaşi cu dacor. *vorbeşcu*.

Vrin, -ă pron. Vreun, un. *Tu nu laş vrină şarvetă* (luaşi vreo cărpă), 4/42. *Vrină metşcă* (vreo ursă) 3/85 cf. 1/14, 493. — Din lat. *vel-unus*, (arom. *vărnu*).

Vroptşân m. v. *vrăptşan*.

Vrôtşă f. v. *vrătşă*.

Vrôu a. v. *vrău*.

Vrutsăieă (pl. -*tsoiŭs*) f. Cucuiu, ALR. 6. — cf. mbg. *vărcalka*.

Vuăi vb. IV. v. *voj*.

Vuărbă f. v. *vrqbă*.

Vújeă m. v. *vuiţşi*.

Vuiţşi m. Unchiu. *S-mi duc cu vuiţşi si fac furloc* (să mă duc cu unchiul să fur), 1/89. [Şi: *vújeă* (bg. *vujko*) m. *Vujcă-sa aŭ zisi*]. — Din bg. *vujko*, (voc. *vujče*).

Vuloăgă f. Păjişte, poiană (păstrat numai în n. loc. Huma), Com. T. P. — Din paleosl. *vologă*, (arom. *vuloagă*).

Vúltur m. v. *văltur*.

Vuóm vb. III. v. *vom*.

Vupsés vb. IV. }

Vupsíri f. }

Vupsít, -ă adjă }

Vut, -ă adj. }

Vutsiŭă f. }

v. *văpses*.

v. *am*.

Z

Za- pref. [Și: ză- pref.]. — Din bg. *za-*.

Ză- pref. v. *za*.

Zăandiparti adv. v. *diparti*.

Zăbăia adv. v. *baia*.

Zăbăvés vb. IV }
Zăbăvít, -ă adj. } v. *zăboves*.

Zăbit m. Ofițer. *Rămasi saldi ampîratu și lants zăbits* (rămase numai împăratul și alți ofițeri). — Din tc. *zabit*, (arom. *zăbit*).

Zăboi m. (La pluguri) Bârta s. bârsa ce ține plazul, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 5).

Zăbovés vb. IV. Zabovesc, întârziu. *Ca zăbovi ară mult văcșt* (dacă întârzie iarăși multă vreme), 15/16. [Și: zăbăvés vb. IV. *Zăbăvi mult*, 13/16. *Derivate: zăbăvít, zăbuvít, -ă* adj., adv. = târziu. *Lușutiia con vini mai zăbăvit*, B. 12.] — Din bg. *zabavjam*.

Zăbubutés vb. IV. v. *bubutes*.

Zăbúeur vb. I. v. *bucur*.

Zăbún, -ă adj. v. *bun*.

Zăbuș vb. IV. v. *buș*.

Zăbuvít, -ă adj. v. *zăboves*.

Zac vb. III. *Zac*, stau culcat, stau în pat, stau. *Si zacă la umbără* (la umbră), 10/69. *Di un mes zatsi* (de o lună zace), Com. I. L. *Çoti zac 'n jel* (știe multe), 932. || (Intrans.) Țin pe cineva. *Mai micu li zătșe [yoŭli] la țorlă* (mai micul le ține la târlă), 2/3. [*Derivat: zătzeári* f. = zăcut. *Mi*

dor ȳsili di zătzeari (mă dor oasele de zăcut), 7/69; *zăcút, -ă* adj = zăcut]. — Din lat. *jaceo*, -ēre, (arom. *dzac*).

Zăcăt vb. I. v. *cat*.

Zăcáts vb. v. *cats*.

Zăcătșori f. v. *zăcătșqs*.

Zăcătșos vb. IV. Agăț, prind, (refl.) mă agăț, mă prind, mă opresc. *Si si zăcătșască* (să se oprească), *7. [Și: *năcătșqs* (bg. *nakačvam*), vb. refl. = mă prind, mă urc, Com. N. T. *Derivate: zăcătșori* f. = prindere; *zăcătșot, -ă* adj. = prins. *Țimitati di par di zid zăcătșot* (jumătate de par, agățat s. prins de zid), *89]. — Din bg. *zakačvam*.

Zăcătșot, -ă adj. v. *zăcătșqs*.

Zăelátin vb. I. v. *clatin*.

Zăelumburés vb. IV. v. *clumbures*.

Zăeriv, -ă adj. v. *criv*.

Zăeút, -ă adj. v. *zac*.

Zădă f. *Zadă*. *Că cu zada u ubideasți* (caută bătaia cu lumânarea), 933. | Nume de loc.: *Puntea di zadă* (Oșani), Com. G. D. — Din lat. *daeda -am*, (arom. *dzadă*).

Zădiñés vb. IV. v. *diñes*

Zădinés vb. Mă apuc de cineva cârtesc în contra ciuva, ating, mă leg de cineva. *Zădineà un nidutot și cată-ts săir* (leagă-te de un ne-tot și fă haz de prostiile lui). Com. G. D. — Din bg. *zadēvam*.

Zădinzúr vb. I. v. *dinzur*.

Zădipárti adv. v. *diparti*.

Zădórm vb. IV. v. *dorm*.

Zădún vb. I. v. *dun*.

Zădurmít, -ă adj. v. *dorm*.

Zăfălés vb. IV. v. *făles*.

Zăfărlărés vb. IV. Arunc, azvârl, cu iuţeală mare. *Ca la lo tsela măgăru di coadă, di la zăfărfări prijur* (şi când îl luă de coadă şi îl azvârlî), 22/32.

Zăfríg a. v. *frig*.

Zăgád a. v. *gad*.

Zăgáלבin, -ă adj. v. *galbin*.

Zăgár m. Ogar. *Scoasi un zăgar* (scoase un ogar), 33/39 cf. 6/21, 18/79. [Femini n: *zăgărítsă* f. = femeuşcă ogarului. *Au trimeşi zăgărítsa să-l ducă pşini*, 15/8. — Din bg. *zagar*.

Zăgărítsă f. v. *zăgar*.

Zăghiiă f. Păreche. *Ună zăghiiă di tşouli* (o păreche de ghete), 6/62. *Ună zăghiiă di bruinitsă* (o păreche de măţanii), 5/78. *Zăghiiă di izmeani* (pereche de izmene), 7/35 cf. 7/66. — Din gr. *ξέγγος*.

Zagrád N. loc. (Baroviţa), Com. G. D. — Din bg. *zad-grad*.

Zăhire Provizie, îngrăşământ? *Tribuiaşti s-la zăvđlim gnoju la corinu di sfaca tşárnitş, dintru că zăhireu tse da birichet aji sub di marzinea lu corinil' mimuts*, B. 9. — Din tc. *zahire*, cf. *zăjîrè*.

Zăjártă adj. } v. *ierb*.

Zăjérb vb. III. }

²**Zăjérb** vb. III. Călesc. Cf.

zăvărqs. *La zăjérb jeru*, ALR. 6604. — Derivat din *ierb* «fierb».

Zăjért, -ă adj. v. *ierb*.

Zăimés vb. IV. Imbolnăvesc pe cineva. *Nostru frati la au zăimit sâmuvilili* (pe fratele nostru zănele l-au imbolnăvit), Com. T. P. [Derivate: **zăimít, -ă** adj. imbolnăvit; **zăimiri** f. = imbolnăvire]. — Din mbg. *zaimam*.

Zăimiri f. }

Zăimít, -ă adj. } v. *zăimes*.

Zăimţşqs vb. IV. *Şi apa au zăimţşaşti*, 18.

Zăir a. Fiere. *Utroavă şi zăir dă nă vurăts tsi fatsiri toati bunili cşti ts-am fat* (face-ţi-s'ar otravă şi fiere toate bunătăţile ce ţi-am făcut), 890. — Din tc. *zeir*, (s. *zehir*).

Zăjîrè f. Marfă. *Cşti puni zăjîrè lupu* (cât strânge, cât economiseşte un lup, atâta, şi el), 936. — Din tc. *zahire*, (arom. *zăiree*).

Zăjîreaf, -vă adj. Impilit, despre un copil nedesvoltat, ALR. 2262. — Derivat din *zăir*?

Zăitín a. Unt-de-lemn. *Ca zăitínu pri apu sta* (stă ca unt-de-lemnul pe apă), 937. — Din tc. *zeityn*.

Zăitşár m. Acvilă care se hrăneşte cu iepuri, de unde îşi derivă şi numele, *iepurar, vulturd e-stânci*. Com. G. P. — Din bg. *zajčar*.

Zălăfés vb. IV. v. *laf*.

Zălámárdzini adv. v. *marzini*.

Zălátru vb. I. v. *latru*.
Zăleáu vb. I. v. *leau*.
Zălég vb. I. }
Zăligári f. } v. ²*leg*.
Zăligát, -ă adj }
Zăling vb. III. v. *ling*.
Zălipés vb. IV. v. *lipés*.
Zălúf a. Buclă de păr, zuluŧ.
 Com. G. D. cf. dzuluŧtsuluŧ.
 — Din tc. *zülüf*.
Zălúm a. Jaf, nedreptate, Com.
 V. J. [Şi: zălúm a.]. — Din tc.
zulum.
Zălumutés vb. v. *lumutes*.
Zămánánc }
Zămáne } vb. v. *mánanc*.
Zămáne }
Zămántrés vb. IV. v. *mántrés*.
Zámátés vb. IV. v. *mátes*.
Zámeá (pl. *zomts*) f. Deal mai
 mic, dâmb, movilă, (ALR. 2471,
 3113), dumbravă, (ib. 392). Cf.
 rit.
Zámét a. Nevoie, suferinţă. *Traş*
mari zămet (am avut mult de su-
 ferit), Com. T. P. — Din tc.
zahmet, (arom. *zähmete*).
Zámintşun vb. v. *mintşun*.
Zámítşcu vb. I. v. *mitşcu*.
Zámnu vb. I. v. *amnu*.
Zámól vb. v. *mol'*.
Zámúlt adj. adj. v. *mult*.
Zámumés vb. IV. v. *mumes*.
Zámutrés vb. v. *mutrés*.
Zănáját a. Meşteşug, meserie.
Fără să ştiă nitsi un zănăjat (fără
 să ştie nici un meşteşug), 2/79.
 [Plur. *zănăjaturli*, 7/79, 4/21 cf.

1/21, 5/21]. — Din tc. *zanat*,
 (arom. *zănate*).

Zănăpnés vb. IV. Opintesc, mă
 opintesc. *Ia zănăpnea pots să-u*
tureş sinduchia (ia opinteşte-te, poţi
 să ridici..), 27/68. — Din bg. *opinam*.

Zăncálic vb. I. v. *ancalic*.

Zăncálzqs vb. IV. v. *ancálzqs*.

Zănehjór m. Ursuz, păcătos.
 Com. I. G. — Pentru etim. cf.
 nămchjor.

Zândán m. Intunec, închi-
 soare. *Zuya 'n zândan, noaptea 'n*
migdan (= lostul di uşă), *44. —
 Din tc. *zandan*.

Zăngunisés vb. IV. }

Zăngunisít, -ă adj. } v. *angunises*

Zănítsă f. Cingătoare, (cf. Ca-
 pidan, *Meglenoromânii* I, 44). [Şi:
zunítsă f.]. — Din bg. *zunica*.

Zănoágă f. Zănoagă. Explicat:
locu iundi-i zăviit, ALR. 2492. —
 Din bg. *za(d)noga*.

Zănór vb. I. v. *nor*.

Zăntámqñ vb. I. v. *támqñă*.

Zántru vb. I. v. *antru*.

Zăntunijă f. Familie, rudenie,
 oameni de ai familiei. *Ca vini*
zuya di ansurarea, dănară toată
zăntunia şi feasiră nuntă (venind
 ziua de însurătoare, strănseră toate
 rudeniile şi făcură nuntă), 22/94.
Vini-au toată zintunia, 6/61. [Şi:
zintunijă f., 6/11]. Derivat: zăn-
 tunilqe a. = înrudi, rudenie,
 Com. T. P. — Din **zinture* (pl.
 lui *zintu*, dacor. *gintu*, cf. Capidan,
 în *Dacoromania* VII, 125).

ZântuniŃe a. v. *zântuniŃă*.
Zănucl' u a. v. *zinucl' u*.
Zănurări f. }
Zănurát, -ă adj. } v. *nor*.
Zănvártés vb. }
Zănvártiri f. } v. *ănvártés*.
Zănvéts vb. v. *ănvets*.
Zănvijés vb. v. *ănvijés*.
Zăpád n. Apus (păstrat numai într'un n. loc. Barovița). — Din bg. *zapad*.
Zăpărqs vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc. *Nu putú si iasă Ńi tšarcu si zăpărăd*. (nu putu să iasă Ńi roata morii se opri), 13/72 cf. 6/13. *Nu aú pot zăpărqri* B. 8. [D e r i v a t: **zăpărqri** f. = oprire; **zăpărqt, -ă** adj. = oprit]. — Din bg. *zapiram*.
Zăplée vb. I. v. *plec*.
Zăpnés vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc, mă Ńin de cineva, stăruesc, îl încolțesc. *Lisitsa si zăpni* (vulpea se opri), 8/13 cf. 18/79. — Din bg. *zapinam*, (aor. *zapnah*).
Zăpórt vb. I. v. *port*.
Zăpricăjqs vb. v. *pricăjqs*.
Zăprins, -ă adj. Aprins, (la brânză) iute: *zăprinsă* (bronză) = brânză iute. Cf. *spărot*. ALR. 5450. — Derivat din *prind*.
Zăprisłăgăjés vb. IV. v. *slăgăjés*.
Zăpruvéd vb. II. v. *ved*.
Zăptisés vb. IV. Opresc. *Cola veà ună lámhá cari l'a veà zăptisit apa* (acolo era un balaur care îi oprișe apa), 3/34. [D e r i v a t e: **zăptisiri** f. = oprire; **zăptisit, -ă**

adj. = oprit]. — Din mbg. *zapti-suam*, id.

Zăptisiri f. }
Zăptisit, -ă adj. } v. *zăptises*.

Zăptiú m. Gardist. *Feata află... un zăptiú*. *Zăptiulu cum...* (fata află... un gardist, gardistul...), 39/65. — Din tc. *zapti*, (arom. *zăptiú*).

Zăpueát vb. I. v. *cat*.

Zăpudrqs vb. III. v. *rqd*.

Zar a. Zar. Com. T. P. — Din tc. *zar*.

Zăr adv. Par'că, cașicum. [Și: *zer* adv.]. Com. T. P. — Din bg. *zăr*, (tc.).

Zăráf m. Zaraf. Com. T. P. — Din tc. *zaraf*, (arom. *zăráf*).

Zărqm vb. I. v. *rqm*.

Zărán m. Numele boului născut joi. Cf. *d z o i a*, ALR. 5541.

Zărár Pagubă, pierdere. cf. *z i i a n*. *Nu lă si fatsi vrin zărar* (nu li se face vreo pagubă), B. 1. cf. 15. — Din tc. *zarar*, (arom. *zărare*).

Zări f. (numai în expresia): *da zari soarili* (soarele răsare întreg), ALR. 2426. — Din paleosl. *zarja*.

Zărijqs vb. IV. Părășesc, las la o parte. *Li zărijto toati* (le-a lăsat toate la o parte), 942. — Din bg. *zarézvam*.

Zărqs vb. III. v. *rqd*.

Zărqm vb. I. v. *rqm*.

Zărqs a. v. *rqd*.

Zărpopa (expresie bulgară). *Si-ts daú un măgăr Ńi cqn... si-l zits*

«zărpopa» *îel tucu si-ts cacă pari* (o să-ți dau un măgar și când îi vei spune zărpopa...), 3/50. — Din bg. *zăr-popa*.

Zărușqs vb. IV. v. *rușqs*.

²**Zărușqs** vb. IV. Doborî, strivi. *Gron zărușqt di plojur* (grâu strivit, culcat de ploi), ALR. 5201. — Derivat din *rușqs*.

Zărzävät a. Zarzavat, Com. P. M. [Și: *zărzuvát* a.]. — Din tc. *zarzavat*, (arom. *zărzăvate*).

Zărzuvát a. v. *zărzävät*.

Zășătăjes vb. IV. v. *șătătjes*.

Zăseult vb. I. v. *scult*.

Zăseac m. Stavila care se pune la «leana» (brazda) unei țarini s. unei grădini. Com. G. D. *Ai la flo zăseacu* (a dat de tot secretul, a dat de rostul unui lucru), 944. — Din bg. *zaséka*.

Zăsfirés vb. IV. } v. *sfires*.

Zăsfiriri f. }

Zășqd vb. II. v. *șqd*.

Zăspún vb. III. v. *spun*.

Zăstári f. } v. *stay*.

Zăstáu vb. I. }

Zăsúflu vb. I. v. *suflu*.

Zătreámur }

Zătrémur } vb. I. v. *treamur*.

Zătrjámur }

Zătripnés vb. IV. v. *tripnes*.

Zătsápés vb. IV. v. *tsápés*.

Zătseári f. v. *zac*.

Zátsi num. Zece. [Și: *zeátsi* num. *Fitșoru... çon ra di un an, ra ca di zeatsi* (copilul când era de un an era ca de zece), 6/40. —

Din lat. *děcem*, (arom. *dzatse*).

Zătsín vb. v. *tsin*.

Zătšueăjés vb. IV. v. *tšucăjés*.

Zătšudés vb. }

Zătšudit, -ă adj. } v. *tšudes*.

Zătutšqs vb. IV. v. *tutšqs*.

Zăúđ vb. I. v. ²*ud*.

Zăúrlu vb. I. v. *urlu*.

Zăușqs vb. IV. Bag de seamă, ascult cu atențiune, prind cu urechea, bag în minte. Com. T. P. — Din mbg. *zaušuvam*.

Zăvălés vb. v. *qvălés*.

Zăvărqs vb. IV. Călesc. Cf. *zăj erb. La zăvărăști ieru* (il călește fierul), ALR. 1662. — Din bg. *zavarjam*.

Zăvărqt, -ă adj. (despre mâncare) arsă, afumată, ALR. 4055. — Din bg. *zavarja*.

Zăvéd vb. II. v. *ved*.

Zăvirít, -ă adj. v. *vir*.

Zăvlitšqs vb. IV. v. *vlitšqs*.

Zăvóji m. Pădure pe marginea unei ape, zăvoiu (păstrat numai în n. loc. Oșani). — Din bg. *zavoj*.

Zavrăjqs vb. IV. v. *vrăjqs*.

Zăzburqs vb. v. *zburqs*.

Zber vb. I. Zbier. *Că capră zbiiră* (zbiera întocmai ca capra), 5/23. — Din lat. *verro*, -are, (arom. *zg'er*).

Zbor a. Vorbă. *Dultsi zbor* (vorbă dulce), 824. *Zlămboatsi zboară* (cuvinte adânci, înțelepțești), 939. [Derivate: **zburqs** (cf. mbg. *zboruvam*) vb. IV. = vorbesc. *Nu zburăști îel că zburăști*

alba (nu vorbește el, vorbește rachiul), 5. **C o m p u s** (cu pref.): **zăzburqs** (ză + zburqs) vb. IV. = încep să vorbesc, vorbesc. *Cari si zăzburască, tsela si la gunească* (cine va începe să vorbească, acela să-l ducă la păscut), 2/35 cf. 3/44. — Din bg. *zbor*, (arom. *zbor*).

Zburqs vb. IV. v. *zbor*.

Zcăr'lu vb. I. (Despre cal, Țâr-nareca). Dau capul în sus, ridic capul. *Cațlu zcăr'lă ănsus șu nu vrea si beă apă* (calul dete capul în sus și nu vroi să bea apă), 15/64.

Zdăpărqs vb. IV. Opresc. *Cal'i dăzmărqs cu zor pots s-l'a zdăpărqs* (caii odihniți, anevoie îi poți opri), ALR. 3114. — Derivat din *dăpărqs*, (cf. d u p ă r o s).

Zdrăcă f. Lumina fulgerului, orice lumină dela un obiect care scapără. *Tșestă zdracă mo cum aș, tucu să ășasă vrin...*, 2/24 cf. 3/24. — Din bg. *zrak*.

Zdrăvēts m. Nume de plantă. Com. C. I. — Din bg. *zdravec*.

Zdrāvujēs vb. IV. (refl.) Urez bun venit cuiva. *Ca junsiră la ămpirātu, si zdrāvuiră* (după ce ajunseră la împărat își urară bun venit), 19/93. — Din bg. *zdravuvam*.

Zdravu-jivu (bulgărisim). Formulă de urare la o întâlnire între două persoane. Corespunde: ești bine sănătos cf. *z d r ă v u j e s*. — Din bg. *zdravo-živo*.

Zdrog m. Nume de pasăre. Com. G. D.

Zdrubēs vb. IV. v. *drubes*.

Zdrúmin vb. I. Stâlesc *La zdrumino di chiutec* (il stâlci s. il snopi în bătăi), 6/13. [D e r i v a t e : **zdruminări** f. = stâlcire; **zdruminăt**, -ă adj. = stâlcit], (arom. *zdrumin*).

Zdruminări f. } v. *zdrumin*.
Zdruminăt, -ă adj. }

Zeână f. Sprânceană, deal. *Ăn am un gulub alb... Tucu di pri zeană-zeană meardzi* (umblă din deal în deal), *8. *Zeână di urdiñ*, ALR. 5133. — Din lat. *genna*, -am, (arom. *dzeană*).

Zeátsi num. v. *zatsi*.

Zeázit a. Deget. *Cu zeazitu ăn rost* (cu degetul în gură), 7/43. *Bat zeazit* (mă iscălesc, îmi pun iscălitura), 36. *Am zatsi ănș tots cu căti ună plotșă ăn cap* (am zece inși toți cu câte o placă în cap = zeazitu), *95. [Și: *zejst* a. *Mi cătsq cu rostu di mjeu zejstu* (mă apucă cu gura de degetul meu), 8/3. Plur. (regul.) *zeaziti* și *zejsti*, art. *zejstili*, 17/9. D i m i n u t i v e : *zizitié*, *zizititș* m. = degetel Com. G. D.]. — Din lat. *dīgitus*, -um, (arom. *deadzit*, *dzeadzit*).

Zeleă f. (Țâr-nareca), Petrecere, chef. — Din tc. *zevk*.

Zéhje f. Ciocan mai mic, Com. T. P.

Zejst a. v. *zeazit*.

Zer adv. v. *zăr*.

Zet m. (rar) Ginere, cf. *z i n i r i*.
E, zetuli, nișta ta-i loșă (ei, gi-

nerică, nevastă-ta este bolnavă), 24/94. — Din bg. *zet*.

Zgăiř vb. I. Zgăriu. *Cu ungl'ili zgařr*, ALR. 2189. *La zgařrø* (il zgărie), ib. — Din lat. **excario*, -are.

Zgărpés vb. IV. Dau drumul cuiva, îl las. *Ligăts-mi cu ună fuărtămă di miăjluc și zgărpits-mi ânuntru... la zgărpiră ânuntru* (legați-mă cu o funie de mijloc și lăsați-mă înăuntru [în puț]... îl lăsară înăuntru), 3/73. | (Refl.) Dau fuga, fug, plec, mă duc în grabă. *Feata bucuroasă că scăpø, si zgărpì cāsă* (fata bucuroasă că scăpă plecă acasă), 15/73 cf. 14/73. *Iel si zgărpì ca si l'a prijungă* (el se grăbi ca să-i ajungă), 10/55 cf. 2/63, 6/76. — Cf. alb. *greq* s., *greqoj* vb. « mit Hacken herausziehen ».

Zgărtșitŭr f. pl. v. *zgărtșøt*.

Zgărtșøt, -ă adj. Increțit, cu cute. *Cămeșa aș zgărtșøtă la numir*, ALR. 3290. [Și: *zgărtșitŭr* f. pl. = cută la haină, ib. 3270. cf. *zgrøtșchi*. — Din bg. *zgrăcam*.

Zgrøm vb. I. v. *răzgrămat*.

Zgrøtșchi f. pl. Cută la haină, cf. *zgărtșitŭr*, ALR. 3270. — Din bg. *zgrăcki* (dela *zgrăcam*).

Ziafét a. Petrecere, Com. P. M. — Din tc. *ziafet*, (arom. *ziafete*).

Zibéc m. v. *șebec*.

Zie vb. III. **Zic**. *Pøpa al' zitșe* « a izmichiăruli » (papa îi zicea...), 24/8. *Al' zitsi la mŭma la fitșoril'* (îi zice mamei băieților), cf. 20/18, 19/72, 10/58, 4/83, etc. [Și:

(Țárnareca) *dzăe* vb. III., 12/66, 26/68. **Derivat**: *zis* a. = *zisă*. *Zisu tøy las treacă* (să se facă pe voia ta), 947]. — Din lat. *dico*, -ere, (arom. *dzíc*).

Zid a. **Zid**. *Zidurili [raŭ] cu slănină di porc* (zidurile erau cu slănină de porc), 23/18 cf. 12/77, 12/68, *89. [**Derivat**: *zidés* vb. IV. (puțin întrebuințat se zice « fac zid ») = *zidesc*; *zidiri* f. = *zidire*; *zidit*, -ă (rar), *zidusit*, -ă adj. = prevăzut cu zid. Com. T. P.]. — Din bg. *zid*.

Zidés vb. IV. v. *zid*.

Zidiri f.

Zidit, -ă adj. } v. *zides*.

Zidnitsur N. loc. (Lugunța).

Zidusit, -ă adj. v. *zides*.

Ziřt Instrument la argintari.

Ziřan Pagubă cf. *z a r a r*. *Tșeaști muhlizoai fac ziřan la bubu*, B. 3. *Tșarnitșu nu-i ân ziřan*, ib. 6, cf. 5. — Din tc. *zian*, (arom. *ziane*).

Zilimcă f. Nume de arbore. *Am ună tuiagă di zilimcă*, Com. I. L. — Din bg. *zelenka*.

Zimbidi f. v. *tsimbidi*.

Zimbléc a. (pl. -*eatsi*) Arătător la ceas, ALR. 3906 (tc.).

Zinghiă f. Scară de șea. [Și: *șănghija* f.]. Com. T. P. — Din tc. *üzengi*.

Zinghin s., adj. Bogat, avut. — Din tc. *zenghin*.

Zinir m. v. *ziniri*.

Ziniri m. Ginere. *La feși ziniri* (il făcu ginere), 16/28. *Zinir-tu*

(ginerel. tâu), 16/39. [Și: zînr m. Diminutiv: zînrîtș m. = ginerel. Com. G. D.]. — Din lat. *gēner*, -rum, (arom. *dzinire*).

Zînrîtș m. v. *zînrî*.

Zîntunîjă f. v. *zântunîjă*.

Zînucl'u a. Genunchiu. [Și: zănucl'h'u a. *Al' tsi frânsiră șamindouli pîșoari din zănucl'i* (i se frânseră amândouă picioarele din genunchi), 18/69. C o m p u s (cu pref.): **anzănucl'u**, **anzînucl'u** vb. I. = îngenunchiu. *Si anzănucl'o antru șomt* (se îngenunchie înaintea icoanei), Com. I. L. Cf. ALR. 2765. **Anzănucl'ări**, **anzînucl'ări** f. = îngenunchiere, id.]. — Din lat. *genūc* [ū]lum, (arom. *dzinucl'u*).

Zîrnés vb. IV. Mă uit puțin (prin gaură), zăresc, văd. *Au zîrnîră cola iundi măncă* (o văzură unde mânca), Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): **uzîrnés** vb. IV. (u + zîres s. din bg. *oziram-se* = mă uit, cat la ceva) = id. *Tu si nu uzîreș* (tu să nu te uiți); **uzîrnés** vb. IV. = id. *Păn s-ti uzîrneș, ti cumpără și ti vindî* (până să te uiți tu, te cumpără și te vinde), 895. — Din mbg. *zîram*, (aor. *zîrah*).

Zîs a. v. *zîc*.

Zîzîtie } m. v. *zeazit*.
Zîzîtîș }

Zlămbîtsă f. Copac înalt, drept. Com. C. I. cf. a r b u r, ș u m ă. || N. loc. (Oșani).

Zlămbóe, -ă adj. Adânc, cf. d ă n c ă. *Să facă ună groapă*

zlămboacă (să facă o groapă adâncă), 3/93. *Trapu-zlămboc* (râu adânc) n. loc. în Cupa. Com. N. P. — Din mbg. *zlăbok*.

Zlătăr m. (Țarnareca) Argintar. *Si mărită la zlătaru* (s'a măritat la argintarul), 10/65 cf. 11/65. [D e r i v a t: **Zlătî** = n. de persoană, 2/VI]. — Din bg. *zlatar*.

Zlătî m. v. *zlătăr*.

Zmăcăjăs vb. IV. (refl.) Mă dau pe ghiață. *Mi zmăcăjăs pristi gl'ets*, ALR. 1257. — Din bg. *smăkvam*.

Zmeăni f. Izmene. Com. G. D. — Din vsl. *izměni*.

Zmēju m. (Țarnareca) Balaur, cf. l a m ă. *Zmeju feasi si priznească* (balaurul dete să se uite), 28/68 cf. 27/68. — Din bg. *změj*.

Zmutșos vb. IV. (refl.) Mă opintesc, mă smucesc. Com. T. P. *L'-u smutșo* (a șters-o, a tulit-o) 576 cf. 707. *Tsela rapu si gmutșo*. Com. T. P. [Și: **smutșos** vb. IV., **smuntșos** vb. IV.]. — Din bg. *smuča*.

Zóbi m. Nutreț pentru cai, mai ales ceea ce se pune în «zobnic» ca să mănânce un cal. Com. T. P. [D e r i v a t: **zóbnie** m. (bg. *zobník*) = traistă cu sămânță ce se atârnă de capul calului, când i se dă să mănânce id. — Din bg. *zob*.

Zóbnie m. v. *zobi*.

Zójeă N. de vacă fătată joi.

Zombă f. (La dulgherie) Ghinul. Com. C. I. *Zombi-di-șarori*: instrument de brodat. - Din paleosl. *zabŭ*.

Zómbitsă f. Umflătură la gingie, ALR. 1128. — Derivat din *zombă*.

Zona v. *zonă*.

Zonă f. Zână. *Li lo zônili și li deadi la drats* (le luă zânele și le dădu dracilor), Com. T. P. *Zona Zona-mică* nume de munți (Nânta) cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20. — Din lat. *Diana*, (arom. *dzîna*).

Zor f. (pl. *Zori*). *Ancres zorli* (zorile se ivesc), ALR. 2375. *Mi sculaî ăń zor*, ib. 2376. *Creapă zorli* ib. 2377. — Din bg. *zora*.

Zor a. Nevoie, strâmtoare mare, zor. *Cqn si aî zor* (când vei avea nevoie), 18/2. [Și: *zort* a. *Fitșoru ca vizû mult zort, si feasi gulup*, 23/79; *zôrlea* (în expresia) *cu zorlea* (cu de-a sila, cu forța). — Din tc. *zor*, (arom. *zore*).

Zqr a. Zăr.

Zôrlea adv. v. ²*zor*.

Zornéšt (bureati) m. Un soi de bureți, ALR. 6404.

Zort a. v. ²*zor*.

Zot adv. (în expresia): *ăń zot*. (contra), ALR. 3169. — Din mbg. *zăt*.

Zulúm a. v. *zălum*.

Zunítsă f. v. *zănítsă*.

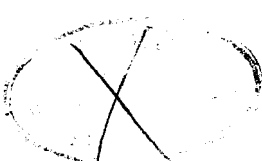
Zupeuîés vb. IV. Tropăiesc. *Zupcuiaști cu pitșoarili* (dă din

picioare), ALR. 1475, [Și: *tr u p u t e s*], ib.

Zur a. Jur. *Din-zur* s. *din-zur-ăn-zur* s. *ăn-zur* (împrejur, jur împrejur, împrejur). *Din zur di tșesmä criscû ıarbă multă, dintru că locu nu ra călcat* (împrejurul fântânei crescú iarbă multă...). 32/40. *Am un cupilaș răsădit din zur ăń zur tot cu răvol și butșăști* (împodobit de jur împrejur numai cu revolvere), *17. — Din lat. *gyrus*.

Zúuă f. Zi. *Ună zuuă, ıa si dusi* (într'o zi ea se duse), 5/82. *Pristi un-dqu zqli* (peste o zi două), cf. 5/8, 6/10. *Din zuuă-zuuă* (zi cu zi, în fiecare zi), 949. *Cu zqli* (cu zile, cu vieată). *Curtulisi lupu cu zăli* (scapă lupul cu vieată), 14/72 cf. 948. [Plur. *zqli* și *zăli*. Și: (Țârnareca) *dzúuă* f., 28/65. **C o m p u s**: *astăz* adv. = azi, astăzi. *Astăz vreamea nu-i bună*. Com. G. D. **D e r i v a t**: *zúuăta* adv. = ziua, în timpul zilei. Și *noaptea tribuıaști s-la minım havau...*, *ama nu cota mult cot zuuăta* (și noaptea trebuie să primenim aerul, însă nu atât de mult ca în timpul zilei). B. 8]. — Din lat. *dies*, -em, (arom. *dzua*).

Zúuăta. adv. v. *zuuă*.

31878

V